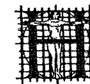
GH. GUȚU

DICȚIONAR LATIN–ROMÂN

Ediție revăzută

HUMANITAS
BUCUREȘTI

Coperta
IONUŢ BROŞTIANU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
GUŢU, GHEORGHE
Dicţionar latin-român / Gheorghe Guţu. - Ed. rev. -
Bucureşti: Humanitas, 2007
ISBN 978-973-28-0913-6

81'374.8=124=135.1

EDITURA HUMANITAS
Piaţa Presei Libere 1, 013701 Bucureşti, România
tel. 021/317 18 019, fax 021/317 18 24
www.humanitas.ro
Comenzi CARTE PRIN POŞTĂ: tel. 021/311 23 30,
fax 021/313 50 35, C.P.C.E. – CP 14, Bucureşti
e-mail: cpp@humanitas.ro
www.librariilehumanitas.ro

CUVÂNT ÎNAINTE

Dicţionarul latin–român *pe care îl publicăm este un dicţionar uzual al limbii latine din epoca clasică. El cuprinde, pe lângă aceasta, şi materialul lexical al operelor scriitorilor din perioada următoare, cam până pe la jumătatea secolului al II-lea al erei noastre, cu excepţia cuvintelor care aparţin unor domenii speciale: medicină, ştiinţe ale naturii, agronomie ş.a.*

La alcătuirea lui, am urmărit să punem la dispoziţia celor interesaţi un instrument de lucru practic, care să le permită să găsească repede cuvântul necunoscut şi să-i stabilească înţelesul cel mai potrivit în context. Ne-am folosit pentru aceasta atât de dicţionarele latine mari (Forcellini, Freund, Georges, Quicherat, Gaffiot, Benoist şi Goelzer), cât şi de dicţionare de şcoală reputate (Menge, Stowasser, Heinichen, Blase şi Reeb, Rigutini, dicţionarul prescurtat al lui Gaffiot, cel mic al lui Georges), acestea din urmă mai ales pentru sistematizarea sensurilor şi alegerea exemplelor. Fireşte, n-am neglijat nici dicţionarele latineşti apărute la noi, folosindu-le ori de câte ori ni s-a părut necesar.

Efortul nostru principal s-a îndreptat spre concentrarea şi sistematizarea cât mai logică a sensurilor, în special la verbe — sursă principală a confuziilor în traducere. La aceasta, am fost determinaţi deopotrivă de convingerea, rezultată din experienţă, că prea multe diviziuni în cuprinsul unui articol nu ajută la cuprinderea sensurilor şi la înţelegerea raporturilor dintre ele, cât şi de limitele fixate dicţionarului nostru. De aceea, am redus aceste sensuri la cât socotim că este necesar şi ne-am străduit să le organizăm astfel, încât să fie simţite ca un tot coerent. Am însoţit — pe cât ne-a impus necesitatea şi ne-a îngăduit spaţiul — traducerea unui cuvânt cu exemple ilustrative, care ne permit să stabilim domeniul căruia cuvântul îi aparţine, limitele în care se poate folosi, să cunoaştem regimul său şi îmbinările frazeologice mai obişnuite. La traducerea exemplelor, deseori

s-au folosit, în scopul îmbogățirii și nuanțării sensurilor de bază, sinonime care nu apar în definiție.

În orânduirea sensurilor, am urmat criteriul etimologic, care este și cel logic, căci numai așa ele se pot ordona și ierarhiza, numai așa se poate vedea rațiunea derivării lor și a raporturilor dintre ele. Nu ne-am abătut de la acest principiu decât atunci când sensul primitiv nu mai apare în latina clasică. Acolo unde nu sensul primitiv e cel mai folosit, deși e trecut sub numărul **1.**, *l-am notat — ca să evităm confuzia — ca* rar, *însemnând ca frecvent (abreviat:* frecv.*) sensul de mai mare circulație.*

Dicționarul cuprinde lămuriri suficiente privitoare la termenii care se referă la cultura materială sau la instituțiile politice, sociale, religioase, militare etc. romane. Nu lipsesc nici explicațiile privitoare la mitologia greco-romană. La numele proprii, am fost nevoiți să facem o alegere mai severă și să restrângem explicațiile la strictul necesar.

Sub același cuvânt-titlu, trecem și derivatele lor, notând prin bară dublă (//) categoria gramaticală deosebită căreia îi aparțin.

Ca să putem cuprinde cât mai mult în cât mai puțin spațiu, pe lângă abrevierile obișnuite, am folosit și altele, uzitate în multe lucrări lexicografice, mai ales în dicționarele de școală sau în vocabularele manualelor școlare, și anume:

a) Adăugând după un verb cifra romană (I) sau (IV), arătăm că verbul este de conjugarea I sau a IV-a și că formele lui de bază sunt cu totul regulate. De exemplu: **canto** *(I) înseamnă că verbul este de conjugarea I și că formele lui de bază sunt:* ***canto***, cantare, cantavi, cantatum; ***audio** (IV) înseamnă că verbul este de conjugarea a IV-a și că formele lui de bază sunt:* ***audio***, audire, audivi *(*audii*)*, auditum.

Dacă formele de bază sunt altele, le indicăm pe fiecare în parte. La verbele de conjugarea a II-a și a III-a, unde se întâlnesc situații felurite, dăm toate formele de bază;

b) adăugând după un adjectiv cifra (3), notăm că el este un adjectiv cu trei terminații, în us, a, um, *de declinarea I și a II-a. De exemplu:* ***longus** (3) înseamnă* ***longus***, longa, longum; *adăugând după un adjectiv cifra (2), notăm că este adjectiv cu două terminații, de declinarea a III-a. De exemplu:* ***dulcis***

(2) înseamnă ***dulcis***, dulce; *adăugând după un adjectiv cifra (1) — înainte de terminația genitivului —, notăm că este adjectiv cu o singură terminație (de declinarea a III-a). De exemplu:* ***audax** (1),* acis *înseamnă* ***audax***, audacis;

c) notând numai cantitatea vocalelor lungi, cu semnul obișnuit (ā, e, ī), înseamnă că vocalele care nu au notată cantitatea sunt vocale scurte.

GHEORGHE GUȚU

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Prezenta ediție revăzută a micului *Dicționar latin–român* al profesorului Gheorghe Guțu — excelent instrument de lucru, ce a garantat în mare măsură multor generații de tineri asimilarea spiritualității latine la noi — apare după succesivele ediții (1966, 1969, 1973) de la Editura Științifică. Timpul n-a alterat defel valoarea și prestigiul acestui opus exemplar. Dimpotrivă, el s-a fixat în conștiința publicului românesc ca normă a calității în domeniul limbilor clasice.

Ediția Humanitas reproduce ediția a III-a a celebrei lucrări, apărută în 1973. Controlul științific al textului de față a fost realizat, cu erudiție și competență, de doamna prof. univ. dr. Lucia Wald, căreia Editura Humanitas îi mulțumește și pe această cale. Pentru regimul cantităților de pe vocalele termenilor latinești, am consultat cu folos dicționarul *Langenscheidt Wörterbuch Lateinisch*, Erster Teil, *Lateinisch–Deutsch* al prof. Hermann Menge, apărut în 1963 la Langenscheidt KG, Berlin și München.

Am urmărit ca toate intervențiile în text să respecte spiritul și litera celor din ediția revăzută și adăugită a marelui *Dicționar latin–român*, apărut la Editura Humanitas în anul 2003.

Am renunțat la unele formulări învechite: am utilizat, de pildă (la explicarea între paranteze a unor termeni), perfectul compus în locul perfectului simplu.

Am eliminat forme ca: *ac de cap*, *burdufe*, *cameră de culcare*, *conșcolar*, *îndemnător*, *propunător*, *pantă grea*, *poezii nerușinate*, *vânjoșie*, *a vroi*, *a zgrâia*, în locul cărora am utilizat *ac de păr*, *burdufuri*, *dormitor*, *condiscipol/coleg de școală*, *cel care îndeamnă*, *inițiator*, *pantă abruptă*, *poezii licențioase*, *vitalitate/vlagă*, *a voi*, *a zgâria* etc.

S-au adus „la același numitor" nume de persoane, personaje, denumiri geografice etc. scrise în multe feluri, optându-se pentru grafiile originare sau apropiate de forma originară: *Aeneas* pentru *Enea*, *Caesar* pentru

Cezar, *Dionysius* pentru *Dionisius*, *Latium* pentru *Laţiu* şi *Laţium*, *Libya/Libyca* pentru *Lybia/Lybica*, *Pompeius* pentru *Pompei* etc.

Am eliminat inerentele greşeli de literă ale ediţiei de bază.

Am rearanjat, unde a fost cazul, succesiunea articolelor, pentru a respecta ordinea alfabetică.

Îi mulţumim, pe această cale, doamnei Livia Micu-Ioniţă de la Biblioteca Naţională a României, pentru amabilitatea cu care ne-a comunicat reperele bibliografice ale ediţiilor anterioare prezentului *Dicţionar latin–român* al prof. Gheorghe Guţu (inclusiv cotele respectivelor titluri, aşa cum figurează la BNR): *Dicţionar latin–român*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1966 (A I 749); *Dicţionar latin–român*, ediţia a II-a, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1969, 519 p. (A I 896); *Dicţionar latin–român*, ediţia a III-a, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1973, 624 p. (A I 1067).

Editorul

ABREVIERI

Abl. = (cazul) ablativ
abs. = absolut
abstr. = sens abstract
Ac. = (cazul) acuzativ
act. = (sens) activ
adj. = adjectiv
adv. = adverb
agr. = termen agricol
arh. = termen arhaic
astr. = termen astrologic
bot. = termen botanic
comp. = (gradul) comparativ
concrt. = (sens) concret
conj. = conjucţie
Conj. = modul conjunctiv
coord. = propoziţie coordonată
în corel. = în corelaţie
D. = (cazul) dativ
def. = defectiv
dem. = demonstrativ
dep. = deponent
dim. = diminutiv
dir. = direct(ă)
euf. = eufemism, eufemistic
ex. = (de) exemplu
f. = (de genul) feminin
fig. = (sens) figurat
filoz. = termen filozofic
frecv. = frecvent
G. = (cazul) genitiv
geogr. = termen geografic
gr. = grec(esc)
gram. = gramatică, gramatical
Imper. = modul imperativ
impers. = impersonal
impf. = imperfect
Ind. = indicativ
indecl. = indeclinabil
indir. = indirect(ă)
Inf. = infinitiv
inf. = infinitivală
instr. = instrumental
interj. = interjecţie
interog. = (propoziţie) interogativă
jur. = termen juridic
lit. = termen literar
m. = (de genul) masculin
mar. = termen de marină
med. = termen medical
mil. = termen militar
m.m.c.pf. = mai mult ca perfect
n. = (de genul) neutru
neg. = negativ
nehot. = (pronume) nehotărât
N. = (cazul) nominativ
num. = numeral

ord. = ordinal
pas. = pasiv
peior. = peiorativ
pers. = personal
person. = personificare
poet. = termen poetic
pos. = posesiv
pl. = plural
pf. = perf.
p.pf. = participiu perfect pasiv
p.pr. = participiu prezent
pr. = prezent
pred. = predicativ
prep. = prepoziţie
pron. = pronume
prop. = propoziţie
p.viit. = participiu viitor
rel. = termen religios
refl. = reflexiv
relat. = relativ
ret. = termen de retorică
semidep. = semideponent
sg. = singular
spec. = (sens) special
subînţ. = subînţeles
subst. = substantiv
superl. = superlativ
tehn. = termen tehnic
trad. = traducere
v. = vezi
vb. = verb
vi. = verb intranzitiv
V. = (cazul) vocativ
vt. = verb tranzitiv

SEMNE

(1) = adjectiv cu o singură terminaţie
(2) = adjectiv cu două terminaţii
(3) = adjectiv cu trei terminaţii
(I) = verb de conjugarea I
(IV) = verb de conjugarea a IV-a
~ = (tilda) în exemplele ilustrative, înlocuieşte, de regulă, cuvântul-titlu; în cazul verbelor, înlocuieşte forma de infinitiv.
// = (bara oblică dublă) separă cuvinte aparţinând diferitelor categorii gramaticale, dar tratate în cadrul aceluiaşi articol, pe considerentul derivării lor din cuvântul-bază.
= = (semnul egal) indică echivalenţa.
+ = (semnul plus) se citeşte „urmat de".
[ ] = (parantezele drepte) închid indicaţii suplimentare despre unele neregularităţi gramaticale, desinenţe speciale etc. privind cuvântul-titlu. De exemplu:
dea, *ae f.* [D.pl. *de deābus*] zeiţă.
( ) = (parantezele rotunde) închid:
a) explicaţiile româneşti (cu litere cursive) la cuvântul definit. De exemplu: **dīthyrambus**, *i m.* ditiramb (*cântec liric în onoarea unui zeu sau a unui erou*).
b) completările la definiţie (cu aceleaşi caractere ca traducerile). De exemplu: **dedīscō**, *ere*, *dedici vt.* a uita (cele învăţate)... sau **degō**, *ere vt.* a-şi petrece viaţa (timpul, bătrâneţea)...
c) variante la definiţie. De exemplu:
pharetrātus (3) *adj.* cu (purtând) tolbă.
d) abrevierile şi indicaţiile de domeniu.

A

A (*în prescurtări*) **1.** = Aulus (*prenume*). **2. a.u.c.** = *ab Urbe condita* de la întemeierea Romei. **3. a.d.** = *ante diem* înainte de ziua de. **4.** = **absolvo** achit.

a[1] **(ah)** *interj.* ah! vai!

a[2], **ab**, **abs** *prep.* (*cu Abl.*) **I.** (*sens spațial*) **1. a)** (*arătând punctul de pornire al unei acțiuni, după verbe de mișcare*) de la, din: *venire a theatro* a veni de la teatru, *discedere a Gergovia* a pleca de la Gergovia, *ab Urbe proficisci* a pleca din Roma; **b)** (*originea, începutul*) de la, din: *initium capit a flumine Rhodano* începe (pornește) de la fluviul Ron; **c)** (*proveniența*) de la: *Cicero litteras a Caesare accipit* Cicero primește o scrisoare de la Caesar. **2.** (*autorul acțiunii, după verbe pasive sau intranzitive*) de, de către: *laudatus est a magistro* a fost lăudat de (către) profesor. **3.** (*motivul*) de, din cauza: *ferox ab re bene gesta* trufaș din cauza faptelor sale de vitejie, *inops urbs ab obsidione* oraș sărac de pe urma asediului. **4.** (*arătând partea din care se privește ceva*) dinspre, din partea, de la: *erat a septentrionibus collis* era o colină dinspre miazănoapte, *cecidere ab Romanis ducenti equites* din partea romanilor, căzură două sute de călăreți, *a tergo* din spate, *a fronte* din față, *a laeva* de la stânga. **5.** (*arătând o determinare mai apropiată*) în privința: *firmus ab equitatu* puternic în privința cavaleriei, *laborare a re frumentaria* a suferi în privința aprovizionării cu grâu. **6.** (*felul activității*) însărcinat cu: *Narcissus ab epistulis* Narcissus (însărcinat) cu corespondența, *Pallas a rationibus* Pallas (însărcinat) cu contabilitatea. **7. a)** (*arătând depărtarea, distanța*) de, la o distanță de: *procul a patria* departe de patrie, *campus est ab oppido circiter milia passuum decem* câmpul se află la o distanță de vreo zece mii de pași de cetate. **b)** (*distanța într-o înșiruire*) după: *heros ab Achille secundus* al doilea erou după Achille. **c)** (*separarea*) de: *Gallos ab Aquitanis Garumna flumen dividit* pe galli îi desparte de aquitani râul Garumna, *Italiam ab hostibus defendere* a apăra Italia de dușmani. **II.** (*sens temporal*) **1.** (*arătând momentul de când durează o acțiune*) de, din, de la: *a mane ad vesperum* de dimi-

neață până seara, *a puero* de copil, *a pueritia* din copilărie, *ab initio* de la început, *ab urbe condita* de la întemeierea orașului. **2.** îndată (imediat) după: *ab hac contione legati missi sunt* îndată după această cuvântare au fost trimiși soli.

abāctus (3) *p.pf. v.* **abigō**.

abacus, *ī m.* **1.** masă de joc. **2.** bufet. **3.** tablă de calculat.

abaliēnātiō, *ōnis f.* înstrăinare.

abaliēnō (I) *vt.* a înstrăina, a îndepărta: *abalienati iure civium* îndepărtați de la drepturile cetățenești.

abavus, *ī m.* **1.** străbunic. **2.** strămoș.

Abdēra, *ōrum n.pl.* Abdera (*oraș în Thracia*). // **Abdērītēs**, *ae m.* abderit, locuitor al Abderei.

abdicātiō, *ōnis f.* **1.** părăsire, renunțare: ~ *dictaturae* (*G.*) renunțarea la dictatură. **2.** (*jur.*) dezmoștenire.

abdicō[1] (I) *vt.* **1.** a renunța (la o funcție): *dictaturō se abdicat* sau *dictaturam abdicat* renunță la dictatură. **2.** (*jur.*) a nu recunoaște, a tăgădui: ~ *filium* a dezmoșteni un fiu.

abdīcō[2], *ere, xī, ctum vt.* a respinge, a refuza.

abditus (3) *p.pf. v.* **abdō**. // *adj.* ascuns vederii, depărtat, secret. // (*subst.*) *abdita terrae* măruntaiele pământului, *abdita rerum* noțiuni necunoscute.

abdō, *ere, didī, ditum vt.* **1.** a îndepărta. **2.** (*refl.*) a se retrage: *se ~ in montes* a se retrage în munți, *se totum in litteras* (sau *litteris*) ~ a se afunda în literatură. **3.** a ascunde: ~ *aurum in terram* a ascunde aurul în pământ. *Iupiter ventos speluncis* (*D.*) *abdidit* Iupiter închise vânturile în peșteri; (*poet.*) a vârî; *lateri abdidit ensem* vârî sabia în coastă.

abdōmen, *inis n.* pântece; burtă; (*fig.*) lăcomie.

abdūcō, *ere, dūxī, ductum vt.* **1.** a duce (de undeva), a lua: ~ *cohortes secum* a lua cu sine cohortele, ~ *in servitutem* a duce în sclavie; (*fig.*) *abducta armenta* cirezile furate. **2.** a abate, a atrage (la rău): *abducuntur homines magnitudine pecuniae* oamenii sunt atrași prin mari sume de bani.

abeō, *īre, iī, itum vi.* **I. 1.** a pleca, a se duce, a scăpa: *abeam an maneam?* să plec, sau să rămân? *pauci integri abeunt* puțini scapă teferi. **2.** a pleca dintr-o funcție: *consulatū abiit* a ieșit din consulat. **3.** a se depărta, a lăsa la o parte: *abeamus a fabulis* să lăsăm poveștile. **4.** a se transforma, a trece *e in u abiit e* s-a transformat în *u*, *abit tutela ad propinquos* tutela trece asupra rudelor. **II.** a pieri, a dispărea: *abiit illud tempus* s-a dus vremea aceea.

abequitō, *āre, āvī vi.* a fugi călare.

aberrō (I) *vi.* **1.** a rătăci departe de: ~ *pecore* a rătăci departe de turmă.

2. (*fig.*) a se depărta, a se abate: ~ *a proposito* a se abate de la scop.

abhinc *adv.* de aici (încolo); de acum (înainte), acum (*numărând din momentul de față înapoi*): ~ *annos prope viginti* acum aproape douăzeci de ani.

abhorreō, *ēre, uī vt.* și *vi.* **1.** a se da înapoi cu groază, a avea aversiune față de: *omnes illum abhorrebant* toți se retrăgeau cu groază din fața lui. **2.** (*fig.*) a nu se potrivi, a fi departe de: ~ *a nostris moribus* a nu se potrivi cu moravurile noastre.

abiciō, *ere, iēcī, iectum vt.* **I.** (*separare*) **1.** a arunca, a azvârli: ~ *tela ex vallo* a arunca săgeți din întăritură. **2.** (*fig.*) a părăsi, a renunța la: ~ *dolorem* a lăsa la o parte durerea. **II.** (*mișcare de sus în jos*) **1.** a arunca: ~ *anulum in mare* a arunca inelul în mare; (*refl.*) ~ *se ad pedes* a se arunca la picioare. **2.** a doborî: *luctator abiectus* luptător doborât (la pământ). **3.** (*fig.*) a deprima, a înjosi: *maeror mentes abicit* jalea deprimă sufletele.

abiectē *adv.* (în chip) josnic, laș.

abiectus (3) *p.pf. v.* **abiciō**. // *adj.* **1.** de jos, umil. **2.** abătut, descurajat.

abiēgnus (3) *adj.* de brad.

abiēs, *etis f.* **1.** brad. **2.** (*fig.*) obiect (corabie, lance) făcut din lemn de brad.

abigō, *ere, ēgī, āctum vt.* **1.** a alunga, a izgoni: ~ *volucres* a goni păsările. **2.** a abate din drum: ~ *amnem* a abate râul; (*fig.*) ~ *pecus* a fura o turmă.

abitus, *ūs m.* plecare, ieșire.

abiūdicō (I) *vt.* **1.** a refuza, a respinge. **2.** a lua (prin judecată) ceva cuiva, a cuceri: ~ *urbem a populo Romano* a lua de la poporul roman orașul.

abiungō, *ere, iūnxī, iūnctum vt.* **1.** a desjuga, a deshăma. **2.** (*fig.*) a despărți, a îndepărta.

abiūrō (I) *vt.* a tăgădui (prin jurământ fals).

ablātus (3) *p.pf. v.* **auferō**.

ablēgātiō, *ōnis f.* trimitere, expediere: ~ *iuventutis ad bellum* trimiterea la război a tineretului.

ablēgō (I) *vt.* **1.** a ține departe. **2.** a îndepărta.

ablūdō, *ere vi.* [*cu Abl.*] a nu se potrivi.

abluō, *ere, uī, ūtum vt.* **1.** a spăla, a curăța spălând. **2.** (*fig.*) a îndepărta, a face să dispară.

abnegō (I) *vt.* **1.** a refuza. **2.** a tăgădui.

abnōrmis (2) *adj.* în afară de regulă, neconform cu (norma, regula, sistemul).

abnuō, *ere, uī vt.* **1.** a face (*din cap, din ochi*) semn de negare. **2.** a refuza: ~ *pugnam* a refuza lupta, ~ *melioribus parere* a refuza să se supună celor mai buni ca ei. **3.** a respinge: ~ *pacem* a respinge pacea. **4.** a tăgădui: *abnuit a se commissum*

esse facinus a tăgăduit că a fost comisă de el crima.
abnūtō, *āre vt.* a refuza.
aboleō, *ēre, ēvī, itum vt.* a şterge, a înlătura, a desfiinţa.
abolēscō, *ere, ēvī vi.* a dispărea, a pieri.
abolitiō, *ōnis f.* suprimare, înlăturare, desfiinţare.
abōminor, *ārī, ātus sum vt. dep.* **1.** a dori să nu se întâmple: *quod abominor* de care să mă ferească zeii. **2.** a respinge cu groază (fiind de rău augur): *quod nos abominamur, vos optatis* ceea ce noi respingem cu groază voi doriţi.
Aborīginēs, *um m.pl.* aborigeni (băştinaşi).
abortīvus (3) *adj.* născut înainte de termen.
abortus, *ūs m.* naştere prematură.
abrādō, *ere, rāsī, rāsum vt.* **1.** a rade. **2.** (*fig.*) a suprima.
abripiō, *ere, ripuī, reptum vt.* a smulge; a duce cu forţa, a răpi; *se abripere* a se refugia.
abrogātiō, *ōnis f.* abrogare (a unei legi), anulare.
abrogō (I) *vt.* **1.** a abroga (o lege), a anula. **2.** (*fig.*) a retrage, a lua (cuiva) o funcţie.
abrotonum, *ī n.* (**-us**, *ī m.*) (*bot.*) pelinită.
abrumpō, *ere, rūpī, ruptum vt.* **1.** a rupe (smulgând), a smulge; (*fig.*) *~ fidem* a viola legământul de credinţă, *~ fas* a încălca legea zeilor. **2.** a tăia, a întrerupe: *~ pontem post tergum* a tăia podul în spate, *~ sermonem* a întrerupe discuţia.
abruptē *adv.* brusc.
abruptum, *ī n.* prăpastie.
abruptus (3) *p.pf. v.* **abrumpō**. // *adj.* **1.** prăpăstios, abrupt. **2.** (*fig.*) **a)** (*despre stil*) *abruptum sermonis genus* stil abrupt; **b)** (*despre caracter*) *~ homo* om neînduplecat (violent).
abs *v.* **a**[2].
abscēdō, *ere, cessī, cessum vi.* **1.** a se retrage, a se depărta: *legiones abscesserunt* legiunile s-au retras, *abscessit somnus* somnul a pierit. **2.** a renunţa la: *~ obsidione* a renunţa la asediu.
abscessus, *ūs m.* retragere, îndepărtare.
abscīdō, *ere, īdī, cīsum vt.* **1.** a tăia (îndepărtând), a îndepărta: *~ ramos* a tăia ramuri. **2.** (*fig.*) a tăia (despărţind): *abscisus in duas partes exercitus* armata tăiată în două. **3.** (*fig.*) a lua, a răpi: *~ spem* a răpi speranţa.
abscindō, *ere, scidī, scissum vt.* **1.** a smulge (despicând), a sfâşia: *~ tunicam* a sfâşia tunica. **2.** (*fig.*) a despărţi: *~ caelo terras* a despărţi pământul de cer. **3.** (*poet.*) a tăia, a împiedica: *~ reditus dulces* a împiedica dulcea revenire.
abscīsus (3) *p.pf. v.* **abscīdō**. // *adj.* abrupt; (*fig.*) aspru, dur.

abscondō, *ere, condī (condidī), conditum (consum) vt.* **1.** a ascunde, a face nevăzut. **2.** a acoperi: *~ caelum umbrā* a acoperi cerul cu umbra. **3.** (*fig.*) a tăinui: *~ fugam furto* a tăinui fuga prin vicleşug.
absēns (1), *ntis p.pr. v.* **absum**. // *adj.* absent.
absentia, *ae f.* absenţă, lipsă.
absimilis (2) *adj.* neasemănător (*numai cu negaţie*): *non absimili formā* cu formă întru totul asemenea.
absinthium, *iī n.* pelin.
absistō, *ere, stitī vi.* **1.** a se retrage, a se depărta: *~ toto luco* a se retrage din toată dumbrava; (*poet.*) *ab ore scintillae absistunt* din ochi îi scapără scântei. **2.** a renunţa; a înceta, a se opri: *~ bello* (*Abl.*) a renunţa la război, *haud absisto petere* nu încetez să cer, *absistamus* să ne oprim!
absolūtē *adv.* desăvârşit, complet.
absolūtiō, *ōnis f.* **1.** achitare, eliberare. **2.** desăvârşire.
absolūtus (3) *p.pf. v.* **absolvō**. // *adj.* **1.** desăvârşit, perfect. **2.** necondiţionat, absolut.
absolvō, *ere, solvī, solūtum vt.* **1.** a dezlega: *~ vinculis* a dezlega din lanţuri; (*fig.*) a elibera, a scăpa de: *populum bello absolvit* a eliberat poporul de război. **2.** a achita: *~ caedis* a achita de crimă, *~ crimine* a achita de acuzaţie. **3.** a sfârşi, a desăvârşi: *~ tecta* a termina clădirea, *~ quam paucissimis* a încheia în cât mai puţine (cuvinte).
absonus (3) *adj.* **1.** (*despre sunete*) fals, discordant. **2.** (*fig.*) nepotrivit, în dezacord.
absorbeō, *ēre, uī vt.* a înghiţi, a absorbi.
absque *prep.* (*cu Abl.*) fără.
abstēmius (3) *adj.* cumpătat; treaz (care nu a băut).
abstergeō, *ēre, tersī, tersum vt.* **1.** a şterge: *~ lacrimas, sudorem* a şterge lacrimile, sudoarea. **2.** (*fig.*) a înlătura (ceva neplăcut): *~ molestias* a înlătura neplăcerile.
absterreō, *ēre, terruī, territum vt.* **1.** a îndepărta insuflând groază, a înspăimânta, a izgoni: *~ hostem* a izgoni duşmanul. **2.** a abate: *~ animos vitiis* (*Abl.*) a abate sufletele de la ticăloşii, *~ aliquem ab urbe oppugnanda* a abate pe cineva de la asedierea oraşului.
abstinens, *ntis p.pr. v.* **abstineō**. // *adj.* **1.** cumpătat, reţinut, moderat. **2.** dezinteresat: *~ pecuniae* (*G.*) neinteresat de bani.
abstinenter *adv.* în mod cumpătat, reţinut; dezinteresat.
abstinentia, *ae f.* **1.** abţinere, rezervă, cumpătare: *~ cibi* abţinere de la mâncare, *signa abstinentiae* semne de cumpătare. **2.** cinste dezinteresată.
abstineō, *ēre, tinuī, tentum vt.* şi *vi.* **1.** a ţine departe; a reţine, a înfrâna,

a împiedica: ~ *militem praedā* a-i împiedica pe soldați să prade. **2.** a se ține departe, a se abține: *Labienus pugnā abstinuit* Labienus n-a intervenit în luptă.

abstō, *āre vi.* a sta la o parte.

abstrahō, *ere, trāxi, tractum vt.* **1.** a smulge (trăgând); a răpi, a duce cu forța: ~ *liberos a parentibus* a-i smulge pe copii de la părinții lor; ~ *in servitutem* a duce în sclavie. **2.** a separa, a despărți: ~ *aliquem suis* (*D.*) a separa pe cineva de ai săi. **3.** a reține, a împiedica: ~ *milites a direptione* a-i împiedica pe soldați de la jafuri.

abstrūdō, *ere, trūsi, trūsum vt.* a ascunde.

abstrūsus (3) *p.pf. v.* **abstrūdō**. // *adj.* **1.** (*despre persoane*) ascuns, închis, retras, izolat: *Tiberius abstrusus erat* Tiberius era un om închis. **2.** încâlcit: *disputatio paulo abstrusior* argumentare cam prea încâlcită.

abstulī *pf. v.* **auferō**.

absum, *esse, abfuī vi.* **I.** (*absență*) **1.** a fi absent, a lipsi: ~ *domo* a nu fi acasă. **2.** a nu lua parte: ~ *a bello* a nu lua parte la război. **3.** a nu sta alături, a nu sprijini pe cineva: *Autronio abfui* n-am venit în ajutor lui Autronius. **4.** a nu exista, a lipsi: *timor abest* nu există temere. **II.** (*distanță, depărtare*). **1.** a fi departe, a fi la distanță: *longissime absunt* sunt la foarte mare distanță. **2.** (*impers.*) *non multum* (*paulum*) *abest quin* nu lipsește mult (puțin) ca. **3.** a fi în afară de: *abest a culpa* e în afară de vină. **4.** a nu se potrivi, a se deosebi: ~ *a forensi consuetudine* a nu se potrivi cu uzanțele forului.

absūmō, *ere, sūmpsī, sūmptum vt.* **1.** a consuma, a cheltui: ~ *magnam vim frumenti* a consuma o mare cantitate de grâu. **2.** a nimici, a distruge: ~ *urbem flammis* a nimici orașul prin foc.

absurdē *adv.* **1.** (*despre sunete*) fals; supărător. **2.** prostește.

absurdus (3) *adj.* **1.** supărător (la ureche). **2.** fără sens; nepotrivit.

abundāns (1), *ntis p.pr. v.* **abundō**. // *adj.* care se revarsă, plin, bogat.

abundantia, *ae f.* abundență, belșug.

abundē *adv.* din belșug.

abundō (I) *vi.* **1.** a se revărsa: *aqua abundat* apa se revarsă. **2.** a avea din belșug: *villa abundat lacte* gospodăria are lapte din belșug. **3.** a exista din belșug: *pecunia abundat* sunt bani destui.

abūsus[1] (3) *p.pf. v.* **abūtor**.

abūsus[2], *ūs m.* folosire completă, consumare; abuz.

abūtor, *ūtī, ūsus sum vi. dep.* **1.** a se folosi din plin: ~ *otio* a folosi din plin răgazul. **2.** (*frecv.*) a abuza: ~ *patientiā nostrā* a abuza de răbdarea noastră.

ac *v.* **atque**.

Acadēmīa, *ae f.* **1.** Academia (*grădina publică-gimnaziul din apropierea Atenei, unde-și ținea lecțiile Platon*). **2.** filozofia lui Platon.

Acadēmicus (3) *adj.* al școlii platonice. // **Acadēmicī**, *ōrum m.pl.* adepți ai filozofiei platonice.

acalanthis, *idis f.* sticlete.

acanthus, *ī m.* (*bot.*) acant.

accēdō, *ere, cessī, cessum vi.* **1.** a se apropia; a ajunge până în, a intra: ~ *ad urbem* a se apropia de oraș, ~ *in urbem* a intra în oraș. **2.** a merge în contra: ~ *ad castra* a ataca tabăra. **3.** a se adresa: *senatus supplex ad Caesarem accessit* umil, Senatul i s-a adresat lui Caesar. **4.** a ajunge: *fama ad nos accessit* zvonul a ajuns până la noi, ~ *in infamiam* a ajunge de ocară. **5.** (*fig.*) a se apuca (de o treabă). **6.** a înfrunta: ~ *ad pericula* a înfrunta primejdiile. **7.** a se apropia, a ajunge să semene: *ei proxime accessit* a ajuns să-i semene foarte mult. **8.** a se alătura, a se alipi: ~ *ad consilium alicuius* a se alătura părerii cuiva. **9.** a se adăuga: *accedit ad causam novum crimen* se adaugă cauzei o nouă acuzație; (*impers.*) *accedit quod* sau *accedit ut* se adaugă că.

accelerō (I) *vt.* a grăbi, a zori: ~ *iter* a zori marșul; (*vi.*) a se grăbi: *si* ~ *volent, consequentur* dacă vor voi să se grăbească, vor ajunge.

accendō, *ere, cendī, cēnsum vt.* a aprinde: ~ *rogum* a da foc rugului; (*fig.*) a ațâța, a înflăcăra: ~ *seditionem* a ațâța răzvrătirea, ~ *spem* a înflăcăra speranța, *accensus amore* aprins de iubire.

accēnseō, *ēre, cēnsum vt.* a număra printre.

accēnsus, *ī m.* **1.** ofițer pe lângă un magistrat. **2.** (*pl.*) ostași de rezervă.

acceptiō, *ōnis f.* primire, luare în primire.

acceptō (I) *vt.* a primi.

acceptum, *ī n.* venit (bănesc).

acceptus (3) *p.pf. v.* **accipiō**. // *adj.* bineprimit: binevăzut; drag, iubit: *maxime plebi* ~ foarte iubit de popor.

accersō *v.* **arcessō**.

accessiō, *ōnis f.* **1.** apropiere, venire; intrare. **2.** creștere, adaos: ~ *dignitatis* sporirea demnității.

accessus, *ūs m.* **1.** *v.* **accessiō**. **2.** acces.

accīdō[1], *ere, cidī vi.* **1.** a cădea: ~ *ad pedes* a cădea la picioare. **2.** a ajunge (la urechile, la știința cuiva): *vox accidit ad nos* vorba ajunse la noi. **3.** a se întâmpla: *omnia contra opinionem accidunt* toate se întâmplă împotriva așteptărilor; (*impers.*) *accidit ut* se întâmplă ca, *bene* (*male*) *accidit quod* s-a întâmplat bine (rău) că.

accīdō[2], *ere, cīdī, cīsum vt.* **1.** a tăia: ~ *ornum ferro* a tăia frasinul cu fierul.

2. (*fig.*) a slei, a ruina: *post accisas Volscorum res* după ce puterea volscilor a fost sleită.

accieō, *ēre, īvī, ītum vt.* a chema, a trimite după: *Aristotelem doctorem filio (D.) accivit* l-a adus pe Aristotel ca profesor pentru fiul său. // **accītus** (3) *p.pf.* venit din alte părţi, importat.

accingō, *ere, cīnxī, cīnctum vt.* **1.** a încinge: ~ *ensem lateri* a încinge sabia la şold. **2.** (*fig.*) a înarma, a prevedea cu: *accincta flagello* înarmată cu un bici. **3.** a fi gata de, a se apuca de: *se ~ praedae (D.)* a se apuca de prădat.

acciō (IV) *v.* **accieō**.

accipiō, *ere, cēpī, ceptum vt.* **1.** a primi. **2.** a simţi, a suferi: ~ *contumeliam* a suferi o jignire. **3.** a auzi, a afla; a înţelege: *nostram nunc accipe mentem* află acum gândul nostru.

accipiter, *tris m.* uliu, şoim.

accitū [*numai Abl.*] la chemarea, la apelul.

Accius, *iī m.* Accius (*poet tragic roman*).

acclāmātiō, *ōnis f.* aclamaţie; strigăte (de aprobare sau de dezaprobare).

acclāmō (I) *vt.* **1.** a striga (protestând sau aprobând). **2.** a proclama, a declara: ~ *eum liberatorem* a-l proclama eliberator.

acclārō, *āre, āvī vt.* a arăta clar.

acclīnis (2) *adj.* **1.** rezemat, sprijinit: ~ *trunco (D.) arboris* rezemat de trunchiul unui copac. **2.** povârnit, aplecat: *accline iugum* vârful muntelui uşor povârnit; (*fig.*) *acclinis falsis (D.) animus* suflet înclinat spre minciună.

acclīnō (I) *vt.* a apleca; a sprijini.

acclīvis (2) *adj.* care urcă (în pantă).

acclīvitās, *ātis f.* urcuş.

accola, *ae m.* care locuieşte în vecinătate, vecin.

accolō, *ere, coluī, cultum vt.* a locui în preajmă: *gens quae illum locum accolit* neam care locuieşte în preajma acelui loc.

accommodātē *adv.* potrivit, conform.

accommodātiō, *ōnis f.* potrivire, conformare.

accommodātus (3) *p.pf. v.* **accommodō**. // *adj.* potrivit, apt: *nulli ministerio* ~ care nu e bun de nici o treabă.

accommodō (I) *vt.* **1.** a aranja, a potrivi: *lateri accomodat ensem* îşi potriveşte sabia la şold. **2.** (*fig.*) a potrivi, a adapta: ~ *orationem multitudinis auribus (D.)* a-şi adapta discursul la înţelegerea mulţimii. **3.** (*refl.*) a se dedica: ~ *se ad rem publicam* a se dedica vieţii publice.

accommodus (3) *adj.* potrivit: *vallis accommoda fraudi* vale potrivită pentru (a întinde) o cursă.

accrēdō, *ere, didī, ditum vi.* a da crezare.

accrēscō, *ere, crēvī, crētum vi.* **1.** a creşte, a se mări: *flumen subito accrevit* râul crescu deodată. **2.** a se adăuga: *veteribus negotiis (D.) nova accrescunt* vechilor treburi li se adaugă altele, noi.

accrētiō, *ōnis f.* creştere.

accubitiō, *ōnis f.* şedere (culcat) la masă.

accubō, *āre vi.* **1.** a fi culcat (lângă), a se afla: *cadus accubat horreis* vasul se află în hambar. **2.** a şedea la masă: *tum accubabant* atunci şedeau la masă.

accumbō, *ere, cubuī, cubitum vi.* **1.** a se aşeza, a se întinde. **2.** a se aşeza la masă.

accumulō (I) *vt.* **1.** a aduna, a îngrămădi: ~ *acervos pecuniae* a aduna grămezi de bani. **2.** a spori: ~ *honorem* a mări cinstea.

accūrātē *adv.* cu grijă, îngrijit.

accūrātiō, *ōnis f.* îngrijire.

accūrō (I) *vt.* a (se) îngriji de, a purta grijă de: ~ *prandium* a se îngriji de prânz.

accurrō, *ere, currī (cucurrī), cursum vi.* a alerga către: ~ *Romam, ad praetorem* a alerga spre Roma, la pretor, ~ *auxilio (D.) suis* a alerga în ajutor alor săi.

accursus, *ūs m.* venire în grabă.

accūsābilis (2) *adj.* care poate fi acuzat, reprobabil.

accūsātiō, *ōnis f.* acuzare.

accūsātor, *ōris m.* acuzator; delator.

accūsātōriē *adv.* cu patimă, exagerând.

accūsātōrius (3) *adj.* de acuzator.

accūsō (I) *vt.* a acuza, a învinui, a chema în judecată: ~ *proditionis* a acuza de trădare, ~ *pecuniis repetundis* a acuza de luare de mită.

acer[1], *eris n.* arţar.

ācer[2], *ācris, ācre adj.* **1.** ascuţit, pătrunzător; acru; viu, izbitor. **2.** ager; energic, aprig; harnic; (*peior.*) aspru, îndârjit, înverşunat. **3.** straşnic, grozav.

acerbē *adv.* **1.** cu asprime, cu cruzime. **2.** greu.

acerbitās, *ātis f.* **1.** (*despre fructe*) acreală. **2.** (*fig.*) asprime: ~ *legis* asprimea legii. **3.** amărăciune, necaz, nenorocire: *omnes acerbitates perferre* a suporta toate nenorocirile.

acerbō, *āre vt.* a amărî; a înăspri, a înrăutăţi.

acerbus (3) *adj.* **1.** (*despre fructe*) acru, amar: *acerba uva* strugure acru; (*fig.*) aspru, crud, amar: *frigus acerbum* ger aspru, *acerba fortuna* soartă crudă. **2.** (*fig.*) necopt; *virgo acerba* copilă necoaptă (*care încă nu e de măritat*). **3.** (*fig.*) neînduplecat, pornit.

acernus (3) *adj.* de arţar.

acerra, *ae f.* căţuie de ars tămâie.

Acerrae, *ārum f.pl.* Acerra (*oraș în Campania*). // **Acerrānus** (3) *adj.* acerran, din Acerra.
acervātim *adv.* **1.** cu grămada, în masă. **2.** în mare, în mod sumar.
acervō (I) *vt.* a aduna în grămezi, a îngrămădi; (*fig.*) ~ *alias super alias leges* a îngrămădi legi peste legi.
acervus, *ī m.* grămadă, număr mare.
acēscō, *ere, acuī vi.* a se oțeti, a se înăcri.
Acesta, *ae f.* Acesta (*oraș în Sicilia, numit și Segesta*). // **Acestēnsēs**, *ium m.pl.* acestani, locuitori din Acesta.
acētum, *ī n.* oțet; (*fig.*) glumă înțepătoare.
Achaemenēs, *is m.* Achaemenes (*primul rege al Persiei*). // **Achaemenidae**, *ārum m.pl.* Achaemenizii (*urmașii lui Achaemenes*).
Achaeus, *ī m.* Achaeus (*strămoșul aheilor*). // **Achaeī (Achīvī)**, *ōrum m.pl.* aheii. **1.** (*poet.*) grecii. **2.** locuitorii Achaiei. // **Achāia**, *ae f.* Achaia. **1.** ținut în nordul Peloponesului. **2.** Grecia (*întreagă, după cucerirea ei de către romani*). // **Achāicus** (3) *adj.* ahaic, grecesc.
Achātēs, *ae m.* Achates (*tovarăș al lui Aeneas*).
Achelōus, *ī m.* Achelous: **1.** râu în Grecia. **2.** zeul râului cu același nume (*tatăl Sirenelor*). // **Achelōis**, *idis f.* Acheloida (*fiica lui Achelous*); (*pl.*) Sirenele. // **Achelōius** (3) *adj.* acheloic.
Acherōn, *ntis m.* Acheron: **1.** fluviu în Infern; (*fig.*) Infernul. **2.** râu în Epir și râu în Bruttium. // **Acherīsius** (3) *adj.* al Acheronului; (*fig.*) de iad, jalnic.
Achillēs, *is* (**Achilleus**, *ei* [*ī*]) [*Ac.* -em, -en, -ea; *V.* Achille; *Abl.* Achille] *m.* Achille (*unul dintre principalii eroi ai războiului troian*).
Achīvi *v.* **Achaeus**.
acidus (3) *adj.* **1.** acru. **2.** (*fig.*) acru, nesuferit.
aciēs, *ēī f.* **1.** linie de bătaie, front, luptă: *prima* ~ prima linie de luptă. **2.** tăiș, ascuțiș, vârf: ~ *gladii* tăișul sabiei. **3.** (*fig.*) privire pătrunzătoare, vedere, ochi: ~ *oculorum* privirea ochilor, *aciem intendere* a-și îndrepta privirile. **4.** (*fig.*) putere de pătrundere, ascuțime: ~ *mentis* ascuțimea minții.
acina, *ae f. v.* **acinus**.
acīnacēs, *is m.* sabie scurtă (*la perși*).
acinus, *ī m.* și **acina**, *ae f.* boabă de strugure.
acipēnser (acupēnser), *eris m.* pește de mare; nisetru.
āclys, *ydis f.* suliță mică (legată de o curea).
aconītum, *ī n.* plantă otrăvitoare; otravă.
acquiēscō, *ere, quiēvī, quiētum vi.* **1.** a se odihni: *in lecto* ~ a se odihni în pat. **2.** a se potoli, a se calma: *dolor acquiescit* durerea se potolește. **3.** a-și găsi liniștea (ușurarea, mângâierea): ~ *in libris* a-și găsi alinarea în cărți.

acquīrō, *ere, quīsīvī, quīsītum vt.* a dobândi, a câștiga.
Acragās, *antis m. v.* **Agrigentum**.
ācre *v.* **ācriter**.
ācriculus (3) *adj.* cam înțepător.
ācrimōnia, *ae f.* **1.** acreală. **2.** (*fig.*) asprime, duritate; energie.
ācriter *adv.* **1.** ascuțit. **2.** (*fig.*) viu, cu înfocare; îndârjit, violent.
acroāma, *atis n.* **1.** concert; melodie. **2.** cântăreț; virtuoz.
Acroceraūnia, *ōrum n.pl.* Acroceraunienii (*munți în Epir*).
acta[1], *ae f.* **1.** țărm al mării, plajă. **2.** (*pl.*) *actae* distracții, plăceri.
ācta[2], *ōrum n.pl.* **1.** fapte; ~ *Herculis* isprăvile lui Hercule. **2.** decizii, legiuiri; buletin: *acta Caesaris* legiuirile lui Caesar, *acta senatus* procesul-verbal al (ședințelor) senatului, *acta diurna* jurnal.
Actiacus (3) *adj. v.* **Actium**.
āctiō, *ōnis f.* **1.** faptă, acțiune, act; îndeplinire: ~ *honesta* faptă cinstită, ~ *gratiarum* aducerea mulțumirilor. **2.** (*jur.*) proces civil, acțiune; discurs judiciar: *actionem perduellionis intendere* a intenta un proces de înaltă trădare, *prima* ~ prima acuzare, *postulare actionem* a cere (dreptul de a intenta) proces. **3.** prestație (a oratorului sau actorului): ~ *constat e voce et motu* acțiunea constă din voce și mișcare.
āctitō (I) *vt.* a executa des o acțiune: ~ *causas* a pleda des la procese.
Actium, *iī n.* Actium (*oraș și promontoriu în Acarnania*). // **Actiacus (Actius)** (3) *adj.* actiac, din Actium.
āctiuncula, *ae f.* mic discurs judiciar.
āctor, *ōris m.* **1.** cel care pune în mișcare. **2.** păstor: ~ *pecoris* păstorul turmei. **3.** înfăptuitor: ~ *illarum rerum fuit* a fost înfăptuitorul acelor lucruri. **4.** actor. **5.** reprezentant; avocat.
āctuāria, *ae* (*subînț.* **navis**) *f.* navă ușoară.
āctuārius, *iī m.* **1.** secretar, stenograf. **2.** contabil; intendent.
āctuōsē *adv.* cu vigoare, vehement.
āctuōsus (3) *adj.* vioi, activ.
āctus, *ūs m.* **1.** mânare, îmboldire: ~ *pecudum* mânarea vitelor. **2.** mișcare: ~ *corporis* mișcarea corpului. **3. a)** joc al unui actor: ~ *histrionum* jocul actorilor; **b)** reprezentare (a unei piese): *fabellarum actus* reprezentarea unor mici piese; **c)** act (al unei piese): *non solum unum actum, sed totam fabulam* nu numai un act, ci toată piesa. **4.** acțiune, act, activitate: *ad speculandos actus Hannibalis* ca să spioneze acțiunile lui Hannibal.
āctūtum *adv.* pe dată, imediat.
acula *v.* **aquula**.

aculeus, *ī m.* vârf; ac (mic), ghimpe; (*fig.*) cuvinte înțepătoare; imbold.
acūmen, *inis n.* **1.** vârf, ascuțiș. **2.** (*despre minte*) ascuțime, subtilitate: ~ *ingenii* ascuțime a minții.
acuō, *ere, uī, ūtum vt.* **1.** a ascuți. **2.** a ațâța, a stimula: ~ *iram* a ațâța mânia, ~ *studia* a stimula zelul, ~ *metum* a spori teama.
acupēnser *v.* **acipēnser**.
acus, *ūs f.* ac.
acūtē *adv.* **1.** ascuțit, clar: ~ *sonare* a suna strident, ~ *cernere* a vedea clar. **2.** (*fig.*) pătrunzător, subtil: *acutius cogitare* a gândi mai subtil.
acūtulus (3) *adj.* ușor ascuțit; (*fig.*) subtil.
acūtus (3) *adj.* **1.** (*despre obiecte*) ascuțit: ~ *culter* cuțit ascuțit. **2.** (*despre senzații*) ascuțit, pătrunzător: *acuta vox* voce ascuțită, *acuti oculi* ochi pătrunzători, *sol* ~ soare viu. **3.** (*despre minte*) ascuțit, inteligent, subtil: *homo magis* ~ *quam eruditus* om mai mult inteligent decât învățat.
ad *prep.* (*cu Ac.*) **I.** (*sens spațial*) **1.** (*arătând direcția, după verbe de mișcare*) la, către, spre: *nuntios misit ad finitimas civitates* trimise vestitori la cetățile vecine, *ad Capuam proficiscitur* pleacă spre Capua. **2.** (*limita în spațiu*) până la: *omnes portus ab Ostia ad Tarentum* toate porturile de la Ostia până la Tarent. **3.** (*locul*) la: *ad pedes eius iacet* zace la picioarele lui. **II.** (*sens temporal*) **1.** (*arătând momentul precis*) la: *ad adventum imperatoris* la sosirea împăratului. **2.** (*limita în timp*) până la: *ad vesperam* până seara, *ad summam senectutem vixit* a trăit până la adânci bătrânețe. **3.** (*timpul aproximativ*) către, pe la: *ad meridiem* către amiază. **4.** (*durata*) pentru, pe: *ad paucos dies* pentru (pe) câteva zile. **III.** (*alte sensuri*) **1.** (*arătând scopul*) pentru, spre: *ad salutem civium* spre salvarea cetățenilor, *ad bellum gerendum* spre a purta război. **2.** (*motivul*) la, în urma: *ad clamorem convenerunt* în urma strigătului, se adunară, *ad crescentem tumultum* față de tumultul care creștea. **3.** (*modul*) după, conform cu: *ad nostram consuetudinem* după obiceiul nostru. **4.** (*comparația*) pe lângă, față de, în raport cu: *vir bonus, sed nihil ad Persium* om cumsecade, dar nimic față de Persius. **5.** (*aproximația, pe lângă numerale*) cam: *ad ducentos fuimus* am fost cam două sute.
adactiō, *ōnis f.* constrângere.
adaequē *adv.* la fel.
adaequō (I) *vt.* **1.** a egala: *adaequavit tecta solo* (*D.*) a făcut casele una cu pământul. **2.** a ajunge (egal), a atinge: *altitudinem muri adaequavit* a atins înălțimea zidului. **3.** a compara (cu ceva).

adamantēus (adamantinus) (3) *adj.* de oțel; (*fig.*) tare ca oțelul.
adamās, *antis* [*Ac. -anta*] *m.* **1.** oțel. **2.** diamant.
adamō (I) *vt.* a îndrăgi.
adaperiō, *īre, peruī, pertum vt.* **1.** a descoperi (ceva acoperit): *caput adaperiam* îmi voi descoperi capul; (*fig.*) *mox adaperta fides* îndată s-a descoperit buna-credință. **2.** a deschide: *pars fenestrae adaperta fuit* o parte a ferestrei era deschisă.
adapertilis (2) *adj.* care se poate deschide.
adaptō (I) *vt.* a potrivi, a adapta.
adaquō (I) *vt.* a uda, a stropi; a adăpa; (*dep.*) a căra apă.
adaugeō, *ēre, auxī, auctum vt.* a spori.
adbibō, *ere, bibī vt.* a bea, a sorbi.
adc- *v.* **acc-**.
addēnseō, *ēre vt.* a îndesi.
addīcō, *ere, dīxī, dictum vt.* **1.** (*în limbaj augural*) a prevesti de bine, a spune da, a încuviința: *aves non addixerunt* păsările (auspiciile) n-au încuviințat. **2.** (*jur.*) a adjudeca, a recunoaște; ~ *fundum alicui* a acorda cuiva proprietatea prin judecată. **3.** a dedica, a închina: *agros deae addixit* a închinat zeiței pământurile, *senatus cui me addixi* senatul căruia m-am dedicat. **4.** a lăsa în părăsire, a expune; a condamna: *Galliam servituti addixit* a expus sclaviei Gallia, *nullius addictus iurare in verba magistri* neobligat să jur pe cuvintele nici unui dascăl.
addictiō, *ōnis f.* atribuire (a dreptului de proprietate), adjudecare.
addictus, *ī m.* cel devenit sclav (din cauza datoriilor).
addīscō, *ere, addidicī vt.* a mai învăța, a adăuga la ceea ce știi.
addītāmentum, *ī n.* adaos.
addō, *ere, didī, ditum vt.* **1.** a adăuga, a aduna: ~ *res novas* a adăuga lucruri noi, *adde quod* adaugă că; (*p.pf. n.* în *Abl. abs.*) **addito** adăugându-se în plus, pe lângă aceasta. **2.** a pune: ~ *frena equis* (*D.*) a pune frâu cailor. **3.** (*fig.*) a da, a inspira: ~ *timidis animum* a insufla curaj fricoșilor.
addoceō, *ēre vt.* a spori (cuiva) învățătura (talentele).
addubitō (I) *vi.* a se îndoi de ceva, a șovăi.
addūcō, *ere, dūxī, ductum vt.* **1.** a trage la sine: ~ *ramum* a apuca o ramură, ~ *habenas* a trage hățurile. **2.** a aduce, a cita (în fața unui for): *me ad aram adduxit* m-a adus în fața altarului; (*fig.*) *me ad desperationem adduxit* m-a adus la desperare. **3.** a determina, a îndemna, a împinge: *regni cupiditate adductus* împins de setea de domnie; (*pas.*) a se lăsa convins: *iudices adducti sunt ut* judecătorii s-au lăsat convinși ca.

adductus (3) *p.pf.* *v.* **addūcō.** // *adj.* strâns, încordat; (*fig.*) încruntat, întunecat; sever, aspru: *adducto vultu* cu fața încruntată.

adedō, *ere, ēdī, ēsum vt.* a mânca, a roade; (*fig.*) a consuma, a mistui, a istovi.

adēmptiō, *ōnis f.* luare: *ademptiones bonorum* confiscările averilor.

ademptus (3) *p.pf.* *v.* **adimō.** // *adj.* (*euf.*) cel răpit de moarte, mort.

adeō[1], *īre, iī, itum vi.* și *vt.* **1.** a veni (către), a se apropia: ~ *ad filium* a veni la fiul său. **2.** a vizita; a cerceta: *quis tot loca adire potest?* cine poate vizita atâtea locuri? **3.** a se îndrepta către, a se adresa (cu o rugăminte, întrebare, cerere), a recurge: *te senatus Panhormitanus adiit* ție ți s-a adresat senatul panormitan, *aditum est ad libros Sibyllinos* s-a recurs la cărțile sibiline. **4.** a înfrunta; a lua asupra sa: ~ *periculum* a înfrunta o primejdie, ~ *inimicitias* a-și atrage dușmăniile, ~ *ad rempublicam* a intra în viața publică.

adeō[2] *adv.* **1.** până acolo, până într-atâta: *nemo* ~ *ferus est ut* nimeni nu-i atât de sălbatic, încât; (*usque*) *adeo... dum* (*donec, quoad*) atâta timp... cât: *usque* ~ *in periculo fuimus, quoad Caesar rediit* am fost în pericol doar până ce s-a întors Caesar. **2.** (*precedat de* **atque**) ba chiar: *intra moenia atque* ~ *in senatum videmus* îl vedem între zidurile Romei, ba chiar în senat, *hoc consilio atque* ~ *hac amentia impulsi* îndemnați de acest gând, ba, mai bine zis, de această nebunie. **3.** (*după negație*) cu atât mai puțin: *ne tecta quidem urbis,* ~ *publicum consilium iniit* acesta n-a intrat nici măcar în vreo casă din oraș, necum în sfatul obștesc. **4.** (*întărind un cuvânt dinainte*) tocmai: *tres* ~ *soles erramus* rătăcim tocmai de trei zile, *nunc adeo* acum tocmai, *iam adeo* iată că tocmai. **5.** pe deasupra, mai ales: *ver* ~ *frondi nemorum, ver utile silvis* primăvara este îndeosebi folositoare frunzei crângurilor, pădurilor, *dique deaque omnes tuque* ~ *Caesar* toți zeii și zeițele și mai ales tu, Caesar.

adeps, *ipis m.* și *f.* grăsime, osânză.

adequitō (I) *vi.* a veni călare: ~ *ad nostros* a veni călare către ai noștri, ~ *portis* (*D.*) a merge călare în fața porților.

adf- *v.* **aff-.**

adg- *v.* **agg-.**

adhaereō, *ēre, haesī, haesum vi.* **1.** a sta fixat, a rămâne fixat de: *naufragi saxis* (*D.*) *adhaerentes* naufragiații rămași lipiți de stânci; (*fig.*) a se alipi, a se atașa: *invidia adhaeret altissimis* invidia se agață de tot ce e superior. **2.** a fi alăturat, a fi învecinat, a fi unit: *vineis silva adhaerebat* lângă vie era o pădure, *Peloponnesus continenti*

adhaerens Peloponnesul unit cu continentul.

adhaerēscō, *ere, haesī vi.* **1.** a se fixa, a se înfige, a se lipi: ~ *ad turrim* a se fixa de turn; (*despre vorbire*) a se poticni. **2.** (*fig.*) a se ține strâns (de cineva, ceva): ~ *iustitiae* (*D.*) a nu se abate din calea dreptății.

Adherbal, *alis m.* Adherbal: **1.** numele unor generali cartaginezi. **2.** fiul lui Micipsa.

adhibeō, *ēre, hibuī, hibitum vt.* **1.** a pune lângă (la), a adăuga; a aplica: ~ *equo calcaria* a da pinteni calului, *ad domesticum morem adventiciam doctrinam* ~ a aplica la tradiția de baștină o învățătură străină. **2.** a întrebuința, a folosi, a arăta: ~ *saevitiam in famulos* a manifesta cruzime față de sclavi. **3.** a chema, a atrage: ~ *medicum* a chema doctorul. **4.** a trata; (*refl.-pas.*) a se purta: *imperat ut is quam liberalissime adhiberetur* poruncește ca acesta să fie tratat cât mai bine, *sic se* ~ *in potestate ut* a se purta astfel la putere, încât.

adhinniō (IV) *vt.* a necheza.

adhortātiō, *ōnis f.* îndemn, îmbărbătare.

adhortātor, *ōris m.* sfătuitor.

adhortor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a îndemna, a încuraja, a îmbărbăta: ~ *ad pacem* a îndemna la pace, ~ *milites* a îmbărbăta pe soldați.

adhūc *adv.* **1.** până acum: *video* ~ *duas esse sententias* văd că până acum sunt două păreri. **2.** încă, pe deasupra: *si quis* ~ *precibus locus* dacă mai e vreun loc pentru rugăminți. **3.** (*pe lângă comp.*) încă și: ~ *difficilior* încă și mai greu.

adiaceō, *ēre, iacuī vi.* **1.** a se afla lângă: *adiacebant fragmina telorum* alături zăceau frânturi de arme. **2.** (*geogr.*) a fi aproape, a se învecina: *adiacentes populi* popoarele învecinate, *Tuscus ager Romano* (*D.*) *adiacet* ținutul etrusc se învecinează cu cel roman, ~ *ad ostium Rhodani* a se afla lângă gura Ronului.

adiciō, *ere, iecī, iectum vt.* **1.** a arunca (spre): ~ *telum* a arunca săgeata; (*fig.*) a-și îndrepta: ~ *animum* a-și îndrepta gândul. **2.** a adăuga, a spori: ~ *duas legiones ad exercitum* a adăuga armatei două legiuni, *collegam ei Flaccum adiecerunt* i-au dat de coleg pe Flaccus, *novitas adicit calamitatibus pondus* noutatea adaugă nenorocirilor o greutate în plus. **3.** (*fig.*) a adăuga (spunând): *nam quid ego adiciam?* căci ce să spun mai mult? *adice quod* mai adaugă că.

adiectiō, *ōnis f.* adăugire.

adigō, *ere, ēgi, āctum vt.* **1.** a împinge către, a mâna, a duce cu forța: ~ *hostem ad collem* a împinge dușmanul spre colină. **2.** a împlânta,

a înfige: ~ *clavum in arbore* a înfige un piron în copac, *alte vulnus adactum* lovitură adânc pătrunsă. **3.** a arunca: ~ *tela* a arunca săgeți. **4.** (*fig.*) a constrânge, a forța, a determina (pe cineva): *mori adigitur* e silit să se omoare; (*jur.*) *ad* (*in*) *iusiurandum* sau *iureiurando* ~ a face pe cineva să depună un jurământ.

adimō, *ere, ēmī, ēmptum vt.* a lua, a răpi: ~ *vitam, pecuniam* a răpi viața, banii; (*poet.*) a interzice: *adimam cantare severis* voi interzice celor severi să cânte.

adipīscor, *dipīscī, deptus sum vt. dep.* **1.** a câștiga, a obține, a dobândi: ~ *gloriam* a câștiga glorie. **2.** a ajunge: *quos sequebantur non sunt adepti* pe cei pe care-i urmăreau nu i-au ajuns.

aditus, *ūs m.* **1.** venire, apropiere: ~ *multitudinis* venirea mulțimii. **2.** acces (voința sau putința de a intra): *in id sacrarium non est ~ viris* (*D.*) în acest sanctuar bărbații n-au acces, *mercatoribus* (*D.*) *est ~ ad eos* negustorii pot ajunge la ei, *homo rari* ~ om greu accesibil, *faciles* (*difficiles*) *aditus habere* a fi ușor (greu) accesibil. **3.** (loc de) intrare: *templorum aditus exornavit* a împodobit intrările templelor. **4.** putința (mijlocul, calea) de a ajunge la ceva: ~ *ad consulatum* calea spre consulat. **5.** început, pas: *primus ~ et postulatio* primul pas și prima cerere.

adiūdicō (I) *vt.* a atribui, a acorda: ~ *regnum Ptolemaeo* a-i acorda lui Ptolemaeus domnia; (*jur.*) a adjudeca.

adiūmentum, *ī n.* ajutor, sprijin.

adiūnctiō, *ōnis f.* **1.** legătură, unire. **2.** adaos.

adiūnctor, *ōris m.* cel care adaugă.

adiungō, *ere, iūnxī, iūnctum vt.* **1.** a înjuga: ~ *tauros aratro* a înjuga taurii la plug. **2.** a lega, a uni: ~ *insulam oppido* a lega insula de oraș. **3.** a adăuga: ~ *legioni nonae octavam* a adăuga Legiunii a IX-a pe a VIII-a; (*fig.*) a adăuga (spunând): *adiunxit minime id esse mirandum* a adăugat că aceasta nu e deloc de mirare. **4.** a atrage, a câștiga: *sibi amicitiam hominum* ~ a-și câștiga prietenia oamenilor. **5.** a acorda, a aplica: ~ *fidem visis* a da crezare celor văzute, ~ *gravem poenam municipiis* a aplica o aspră pedeapsă municipiilor.

adiūrō, *āre vt.* a jura, a afirma jurând.

adiūtor, *ōris m.* ajutor (*cel care ajută pe cineva*), sprijinitor.

adiūtrīx, *īcis f.* ajutătoare, sprijinitoare.

adiuvō, *āre, iūvī, iūtum vt.* **1.** a ajuta, a sprijini, a favoriza: *fortes fortuna adiuvat* pe cei viteji îi ajută norocul. **2.** a servi: *nihil adiuvat... quod* la nimic nu ajută că.

adl- *v.* **all-**.

admētior, *īrī, mēnsus sum vt. dep.* a măsura (ceva, cuiva), a da cu măsură: *frumentum militi* ~ a da ostașului porția de grâu.

Admētus, *ī m.* Admetus: **1.** rege în Thessalia, soț al Alcestei. **2.** rege al Molosilor.

adminiculum, *ī n.* **1.** arac (*la viță*). **2.** (*fig.*) sprijin, ajutor: ~ *senectuti* sprijin bătrâneții.

administer, *trī m.* ajutor, slujitor; (*fig.*) unealtă.

administra, *ae f.* ajutoare, slujitoare.

administrātiō, *ōnis f.* **1.** serviciu: *administrationes portus* serviciile portului. **2.** administrare, conducere: ~ *reipublicae* conducerea statului.

administrātor, *ōris m.* conducător.

administrō (I) *vt.* **1.** a conduce, a administra: ~ *rempublicam* a conduce statul, ~ *rem familiarem* a administra averea. **2.** a îndeplini: ~ *opus* a îndeplini o lucrare. **3.** (*abs.*) a lucra, a-și face treaba: *milites sine periculo administrabant* soldații lucrau fără nici o primejdie.

admīrābilis (2) *adj.* [*fără superl.*] **1.** admirabil, minunat. **2.** ciudat, uimitor, curios: *admirabile genus causae* ciudat fel de proces.

admīrābilitās, *ātis f.* minunare, uimire.

admīrandus (3) *adj.* admirabil, minunat.

admīrātiō, *ōnis f.* **1.** admirație. **2.** mirare, uimire.

admīrātor, *ōris m.* admirator.

admīror, *ārī, ātus sum vt. dep.* **1.** a admira: ~ *Caesaris victoriam* a admira victoria lui Caesar. **2.** a se mira.

admisceō, *ēre, mīscuī, mīxtum vt.* **1.** a amesteca: ~ *rem cum re* a amesteca un lucru cu altul. **2.** a adăuga (amestecând): *funditoribus sagittarii admixti* praștierilor li s-au adăugat arcașii.

admissum, *ī n.* faptă rea, ticăloșie.

admittō, *ere, mīsī, missum vt.* **1.** a lăsa să meargă către, a da drumul, a repezi: *equum ~ in aliquem* a-și repezi calul asupra cuiva; (*Abl. abs.*) *equo admisso* în goana calului. **2.** a lăsa să vină, a primi; a introduce: ~ *in domum* a primi în casă, ~ *ad consilium* a primi la consfătuire. **3.** a permite, a îngădui: *non admittit hoc veritas* adevărul n-o îngăduie. **4.** (*cu sau fără* **in se**) a-și permite; a se face vinovat; a comite; ~ *scelus* a comite o crimă, *in se culpam* ~ a se face vinovat de o greșeală.

admixtiō, *ōnis f.* amestec.

admodum *adv.* **1.** cu totul, foarte mult: ~ *adulescens* foarte tânăr, ~ *pauci* foarte puțini, ~ *gaudere* a se bucura foarte mult. **2.** (*pe lângă num.*) până

la, nu mai mult de, aproximativ, cam: *mille* ~ *equites* cam o mie de călăreți. **3.** (*în conversație*) întocmai.

admōlior, *īrī*, *ītus sum vt. dep.* a ridica (lângă): *rupes altas natura admolita est* natura a ridicat alături stânci înalte.

admoneō, *ēre*, *uī*, *itum vt.* **1.** a atrage atenția: *admonebat eum egestatis suae* îi amintea acestuia de sărăcia lui. **2.** a îndemna, a sfătui, a îmboldi: *me admones, ut me servem* mă îndemni să mă salvez.

admonitiō, *ōnis f.* amintire, avertizare; îndemn.

admonitor, *ōris m.* sfătuitor, amintitor.

admonitus, *ūs m.* [*numai Abl.*] **1.** amintire: *locorum admonitu* prin amintirea locurilor. **2.** sfat: *admonitu istius* la sfatul acestuia.

admordeō, *ēre*, (*mordī*), *morsum vt.* a mușca.

admōtiō, *ōnis f.* punere, aplicare: ~ *digitorum* aplicarea degetelor (pe coardele unui instrument).

admoveō, *ēre*, *movī*, *mōtum vt.* **1.** a apropia, a duce spre: ~ *manum ad ora* a-și duce mâna la față; (*pas.*) a fi învecinat: *Africa admota Nilo* (*D.*) Africa învecinată cu Nilul. **2.** a aplica, a pune: ~ *diadema capiti* a pune diadema pe cap, ~ *manum operi* a pune mâna la treabă. **3.** a întrebuința: ~ *vim* a folosi forța.

admurmurātiō, *ōnis f.* murmur.

admurmurō (I) *vi.* a murmura (în semn de aprobare sau dezaprobare).

adn- *v.* **ann-**.

adoleō, *ēre*, *uī vt.* **1.** a aduce jertfă zeilor, a cinsti prin jertfe: *Iunoni adolemus honores* o cinstim pe Iunona prin jertfe. **2.** a arde: *stipulas* ~ a arde paiele.

adolēscēns etc. *v.* **adulēscēns** etc.

adolēscō[1], *ere*, *ēvī*, *adultum vi.* **1.** (*despre ființe, plante*) a crește: *cum adoleverunt pueri* când copiii s-au mărit, *adolescunt segetes* semănăturile cresc. **2.** (*fig.*) a se întări, a se dezvolta: *respublica adolevit* statul s-a dezvoltat.

adolēscō[2], *ere vi.* a fumega.

Adōn, *ōnis* (**Adōnis**, *idis*) *m.* Adonis (*frumosul fiu al regelui Kinyras din Cipru*).

adoperiō, *īre*, *operuī*, *opertum vt.* a acoperi.

adoptātiō *f. v.* **adoptiō**.

adoptiō, *ōnis f.* adopție.

adoptīvus (3) *adj.* adoptiv; adoptat.

adoptō (I) *vt.* **1.** a adopta. **2.** a lua în ajutor; a alege: ~ *sibi defensorem* a-și lua apărător.

ador, *ōris n.* [*numai N. și Ac.*] făină de grâu.

adōrea (**adōria**), *ae f.* recompensă în grâu (dată soldaților).

adōreus (3) *adj.* din făină de grâu, de grâu.

adorior, *īrī*, *ortus sum vt. dep.* **1.** a se ridica spre, a porni spre: *Dodonam adortus est* a pornit către Dodona, ~ *maius nefas* a porni la o și mai mare nelegiuire. **2.** a ataca: ~ *tribunum gladiis* a-l ataca pe tribun cu săbiile.

adōrnō (I) *vt.* **1.** a împodobi: ~ *urbem monumentis* a împodobi orașul cu monumente. **2.** a pregăti: *naves onerarias adornabat* pregătea corăbii de transport, ~ *accusationem* a pregăti acuzarea.

adōrō (I) *vt.* **1.** a ruga, a implora (prin rugăciuni) : ~ *Cererem* a o implora pe Ceres. **2.** a adora, a venera: ~ *Caesarem ut deum* a adora pe Caesar ca pe un zeu.

adp- *v.* **app-**.

adpl- *v.* **appl-**.

adpr- *v.* **appr-**.

adpu- *v.* **appu-**.

adqu- *v.* **acqu-**.

adrādō, *ere*, *rāsī*, *rāsum vt.* a tunde, a rade.

Adrāstus, *i m.* Adrastus (*rege în Argos*).

adrēpō, *ere*, *rēpsi vi.* **1.** a se târî (spre), a se cățăra. **2.** (*fig.*) a se strecura, a ajunge: ~ *animo* a se strecura în suflet, ~ *ad amicitiam alicuius* a ajunge să fie prietenul cuiva.

adri- *v.* **arri-**.

Adria *etc. v.* **Hadria** *etc.*

adrogo *v.* **arrogo**.

Adrūmētum *v.* **Hadrūmētum**.

ads- *v.* **ass-**.

adsce- *v.* **asce-**.

adsciō, *īre vt.* a chema la sine, a cere; a-și lua.

adscīscō, *ere*, *scīvī*, *scītum vt.* **1.** a chema la sine, a atrage, a-și asocia: ~ *Haeduos socios ad bellum* a și-i atrage pe haedui ca aliați în luptă, ~ *Pompeium generum* a și-l lua pe Pompeius ca ginere, ~ *aliquem in civitatem Romanam* a admite pe cineva drept cetățean roman. **2.** a împrumuta, a adopta, a-și însuși: ~ *sibi ritus peregrinos* a prelua rituri străine, ~ *nomen regium* a-și lua numele de rege, ~ *eloquentiae laudem* a-și însuși gloria elocvenței. // **adscītus** (3) *p.pf.* și *adj.* venit din altă parte, străin.

adscrībō, *ere*, *scrīpsī*, *scrīptum vt.* **1.** a înscrie (într-o listă, categorie): ~ *nomen in albo* a înscrie numele pe listă. **2.** a desemna, a atribui: ~ *tutorem liberis* a desemna un tutore copiilor, ~ *hoc incommodum Scipioni* a-i atribui acest insucces lui Scipio. **3.** a adăuga (în scris): ~ *in epistula diem* a adăuga în scrisoare data.

adscrīptīcius (3) *adj.* de curând înscris.

adsecla *v.* **assecla**.

adserō *v.* **asserō**.

adsessor, **adsessus** *v.* **assesor**, **assessus**.

adsideō, **adsīdō** *v.* **assideō**, **assidō**.

adsistō, *sistere*, *stitī vi.* **1.** a veni lângă, a se opri: *ad fores adstitit* s-a oprit

la intrare. **2.** a sta (lângă cineva, ceva): *umbra visa est ~ lecto (D.)* i s-a părut că o umbră stă lângă pat. **3.** a fi alături de cineva, a ajuta pe cineva, a asista pe cineva: *adsiste scribenti* asistă pe cel ce scrie.

adspectō (I) *vt.* **1.** a privi atent: *quid me adspectas?* ce te uiţi la mine? **2.** (*geogr.*) a se îndrepta (într-o direcţie): *collis adspectat arces* colina este îndreptată spre.

adspectus, *ūs m.* **1.** privire. **2.** înfăţişare.

adspergō[1], *inis f.* stropire.

adspergō[2], *ere, spersī, spersum vt.* a stropi, a presăra.

adspiciō, *ere, spēxī, spectum vt.* **1. a)** a privi: *adspice liberos* priveşte copiii; **b)** a privi cu admiraţie: *equi adspiciebantur* caii erau priviţi cu admiraţie. **2.** a zări, a vedea: *simul ac Lentulum adspexit* de îndată ce l-a zărit pe Lentulus. **3.** a cerceta: *~ situm regionis* a cerceta aşezarea locului. **4.** (*geogr.*) a se afla (aşezat) spre, a fi orientat către: *terra ad Oceanum adspicit* ţinutul e aşezat spre ocean.

adspīratiō, *ōnis f.* **1.** aspiraţie. **2.** răsuflare.

adspīrō (I) *vi.* şi *vt.* **1.** (*despre vânt*) a bate, a sufla: *nulla aura adspirat* nu suflă nici o adiere. **2.** (*fig.*) a sufla (a fi) favorabil, a favoriza: *fortuna adspirat labori* norocul favorizează strădania. **3.** a aspira la ceva: *~ ad successionem* a aspira la succesiune. **4.** (*fig.*) a insufla: *~ dictis amorem* a insufla spuselor lui dragostea.

adsternō, *ere vt.* a întinde (la pământ), a aşterne.

adstipulātor, *ōris m.* garant; (*fig.*) partizan.

adstipulor, *ārī, ātus sum vi. dep.* a garanta pentru cineva; (*fig.*) a se asocia (cuiva).

adstō, *āre, stitī vi.* **1.** a sta (în picioare), a fi de faţă: *iuxta genitorem adstat virgo* lângă părinte stă fata, *omnes qui adstabant* toţi cei care erau de faţă. **2.** a se ridica: *squamae adstantes* solzii care se ridică.

adstrepō, *ere vi.* a fremăta; a aclama.

adstrictē *adv.* strâns, concis.

adstrictus (3) *p.pf. v.* **adstringō**. // *adj.* strâns; strict, riguros.

adstringō, *ere, strīnxī, strictum vt.* **1.** a lega: *~ comas* a lega pletele. **2.** a strânge: *alvus tum adstringitur, tum relaxatur* pântecele acum se contractă, acum se dilată, *~ frontem* a încrunta fruntea. **3.** (*fig.*) a înlănţui, a constrânge: *~ Galliam sempiternis vinculis* a înlănţui Gallia prin lanţuri veşnice, *~ cives legibus* a-i constrânge pe cetăţeni prin legi; *se adstringere (adstringi)* a se face vinovat, *scelere adstrictus* vinovat de crimă.

adstruō, *ere, strūxī, strūctum vt.* **1.** a clădi alături: *veteri adstruitur recens aedificium* lângă clădirea veche, se construieşte alta, nouă. **2.** (*fig.*) a adăuga: *quid aliud Fortuna ~ poterat?* ce altceva mai putea adăuga norocul?

adstupeō, *ēre, uī vi.* a privi uimit: *adstupet sibi* se priveşte uimit.

adsu- *v.* **assu-**.

adsum, *adesse, adfuī (affuī) vi.* **1.** a fi de faţă (prezent): *omnes qui aderant* toţi cei care erau de faţă, *~ ad portam* a se afla la poartă, *~ in vestibulo* a fi la intrare, *~ ante oculos* a fi în faţa ochilor, *aderat iudicio (D.) dies* era tocmai ziua de judecată, *adest vitae finis* e (a sosit) sfârşitul vieţii, *de montibus adsunt Harpyae* din munţi, apar Harpiile, *~ animis* (sau *animo*) a fi cu (a avea) curaj. **2.** a participa: *omnibus his pugnis (D.) affuit* a participat la toate aceste lupte. **3.** a fi alături de cineva, a ajuta, a sprijini: *amico (D.)* a ajuta un prieten.

adt- *v.* **att-**.

adūlātiō, *ōnis f.* linguşire.

adūlātor, *ōris m.* linguşitor.

adulēscēns (1), *ntis p.pr. v.* **adulēscō**. // *adj.* tânăr (*între şaptesprezece şi treizeci de ani*).

adulēscentia, *ae f.* tinereţe.

adulēscentulus, *ī m.* tinerel.

adulēscō *v.* **adolēscō**[1].

adūlor, *ārī, ātus sum vi. dep.* (*cu D.*) a linguşi, a se linguşi pe lângă cineva.

adulter[1], *era, erum adj.* necinstit (în viaţa conjugală), neruşinat; falsificat.

adulter[2], *erī m.* şi **adultera**, *ae f.* adulter(ă).

adulterīnus (3) *adj.* **1.** stricat, corcit. **2.** falsificat, fals.

adulterium, *iī n.* adulter.

adulterō (I) *vt.* **1.** a necinsti (o femeie). **2.** a corupe, a falsifica: *~ ius pecuniā* a corupe judecata prin bani.

adultus (3) *p.pf. v.* **adolēscō**[1]. // *adj.* **1.** înaintat (în timp): *adultā aetate filius* fiu înaintat în vârstă, *adulta nocte* în toiul nopţii. **2.** dezvoltat, întins: *haec adulta pestis* această molimă care s-a întins.

adumbrātiō, *ōnis f.* schiţă; imagine umbrită, icoană palidă.

adumbrātus (3) *p.pf. v.* **adumbrō**. // *adj.* **1.** schiţat, vag, neclar: *adumbrata imago gloriae* o icoană ştearsă a gloriei. **2.** închipuit, fictiv, prefăcut: *comitia adumbrata* pretinse alegeri, *laetitia adumbrata* bucurie simulată.

adumbrō (I) *vt.* **1.** a schiţa (în linii generale), a descrie pe scurt: *~ heroum casus* a povesti pe scurt nenorocirile eroilor. **2.** a imita: *~ mores Macedonum* a imita moravurile macedonenilor. **3.** a aşeza la umbră, a acoperi: *uvae adumbrantur* strugurii sunt acoperiţi.

aduncitās, *ātis f.* curbură.

aduncus (3) *adj.* încovoiat, îndoit, curbat.
adurgeō, *ēre vt.* a urmări îndeaproape.
adūrō, *ere, ussī, ūstum vt.* **1.** a arde. **2.** (*fig.*) a degera, a prăpădi: *ne frigus adurat poma* ca gerul să nu prăpădească poamele.
adūsque [*inversiune pentru* **usque ad**] **I.** *prep.* (*cu Ac.*) până la. **II.** *adv.* cu totul, în întregime.
adūstus (3) *p.pf. v.* **adūrō.**
advecticius (3) *adj.* de import.
advectiō, *ōnis f.* transportare.
advectō, *āre vt.* a transporta.
advectus, *ūs m.* transport.
advehō, *ere, vēxī, vectum vt.* **1.** a aduce, a transporta: *~frumentum ex agris* a transporta grâul de pe ogoare. **2.** (*pas.*) a ajunge, a sosi (cu un mijloc de transport): *paucis diebus Uticam advehitur* în câteva zile, ajunge la Utica.
advēlō, *āre vt.* a acoperi, a încinge: *~ tempora lauro* a încinge tâmplele cu laur.
advena, *ae m.* venetic, străin.
adveniō, *īre, vēnī, ventum vi.* a ajunge, a sosi: *~ in provinciam* a sosi în provincie, *ubi ea dies advenit* când a sosit acea zi.
adventīcius (3) *adj.* **1.** venit din afară, străin: *merces adventiciae* mărfuri străine. **2.** care vine pe neaşteptate, neaşteptat; accesoriu: *pecunia adventicia* avere neaşteptată, *fructus ~* beneficiu accesoriu.
adventō, *āre vi.* [*numai prez. şi impf.*] **1.** a se apropia. **2.** a fi gata să sosească.
adventus, *ūs m.* sosire.
adversārius (*arh.* **advorsārius**) (3) *adj.* opus, duşman. // **adversārius**, *iī m.* duşman, adversar.
adversiō *v.* **animadversiō.**
adversor (advorsor), *ārī, ātus sum vi. dep.* a se opune, a fi contrar: *~ legi* a se opune legii.
adversus[1] (3) *adj.* **1.** din faţă, opus: *~ collis* colina din faţă, *adverso flumine* în susul apei. **2.** duşmănos, potrivnic: *res adversae* insucces. **3.** nefericit: *adversum proelium* înfrângere.
adversus[2] **I.** *adv.* în întâmpinare, dimpotrivă. **II.** *prep.* (*cu Ac.*) **1.** în faţa, către. **2.** în contra. **3.** (*rar*) faţă de, în raport cu.
advertō, *ere, vertī, versum vt.* **1.** a întoarce, a îndrepta: *~ terrae* (*D.*) *proras* a îndrepta corăbiile spre ţărm. **2.** a atrage: *~ vetera odia* a atrage asupra sa vechile uri. **3.** *animum advertere* (sau *animadvertere*) a observa. **4.** *vi.* a lua măsuri (contra cuiva): *~ in eos* a lua măsuri contra lor.
advesperāscit, *ere, āvit vb. impers.* se înserează.
advigilō (I) *vi.* a veghea (asupra cuiva).

advocātiō, *ōnis f.* **1.** apărare, pledoarie. **2.** apărători în proces: *cum ingenti advocatione venit* a venit cu un număr mare de avocaţi. **3.** amânare (a unui proces).
advocātus, *ī m.* apărător, avocat.
advocō (I) *vt.* **1.** a chema, a convoca. **2.** a chema în sprijin, a invoca, a recurge la.
advolātus, *ūs m.* venire în zbor.
advolō (I) *vi.* a zbura (către), a se repezi (spre).
advolvō, *ere, volvī, volūtum vt.* a rostogoli (către), a prăvăli: *se advolvere* sau *advolvi* a se arunca la pământ, a se prosterna.
adytum, *ī n.* [*frecv. pl.*] sanctuar.
Aeacus, *ī m.* Aeacus (*fiu al lui Iupiter şi judecător în Infern*). // **Aeacidēs**, *ae m.* eacid, urmaş al lui Aeacus.
aedēs, *is f.* **1.** (*sg.*) lăcaş al zeilor, templu. **2.** (*pl.*) casă, locuinţă, palat.
aedicula, *ae f.* **1.** (*sg.*) capelă; cămăruţă. **2.** (*pl.*) căsuţă.
aedificātiō, *ōnis f.* construire; clădire.
aedificātor, *ōris m.* constructor.
aedificium, *iī n.* clădire.
aedificō (I) *vt.* a clădi, a construi.
aedīlicius (3) *adj.* de edil. // **aedīlicius**, *iī m.* fost edil.
aedīlis, *is m.* edil (*magistrat însărcinat cu îngrijirea oraşului, cu aprovizionarea şi paza pieţei, cu supravegherea templelor, cu organizarea jocurilor publice etc.*).
aedīlitās, *ātis f.* edilitate, funcţie de edil.
aedis *v.* **aedēs.**
aeditumus (aedituus), *ī m.* păzitor al templului.
Aeduī, *ōrum m.pl.* aedui (*populaţie gallică*). // **Aeduus** (3) *adj.* aeduan.
Aegaeum (-ēum), *ī n.* Marea Egee. // **Aegaeus** (3) *adj.* egeic.
Aegātēs, *tium f.pl.* (insulele) Aegates (*situate la vest de Sicilia; azi, Egadi*).
aeger, *gra, grum adj.* **1.** bolnav, suferind. **2.** chinuit, trist, nefericit.
Aegeus, *ī m.* Aegeus (*rege al Atenei*). // **Aegidēs**, *ae m.* aegid (urmaş al lui Aegeus).
Aegīna, *ae f.* (insula) Aegina (*situată la sud-vest de Pireu; azi, Aigina*). // **Aeginēnsēs**, *ium* (**Aegīnētae**, *ārum*) *m.* aegineţi, locuitori ai Aeginei.
aegis, *idis* (*idos*) *f.* [*Ac. -ida*] egidă, scut (al lui Zeus sau al Atenei).
Aegisthus, *ī m.* Aegisthus (*fiul lui Thyeste*).
aegrē *adv.* cu greu, anevoie.
aegrēscō, *ere vi.* **1.** a se îmbolnăvi. **2.** a se înrăutăţi.
aegrimōnia, *ae f.* mâhnire, supărare.
aegritūdō, *inis f.* mâhnire, suferinţă (morală), necaz.
aegrōtātio, *ōnis f.* boală, suferinţă (fizică).

aegrōtō (I) *vi.* a fi bolnav, a fi în suferință.
aegrōtus (3) *adj.* [*fără comp. și superl.*] bolnav.
Aegyptus, *ī f.* Egipt. // **Aegyptius** (3) *adj.* egiptean, din Egipt. // **Aegyptius**, *iī m.* egiptean (*locuitor*).
Aemiliānus (3) *adj.* din *gens Aemilia*. // **Aemiliānus**, *ī m.* agnomen al lui Scipio Africanul cel Tânăr.
Aemilius (3) *adj.* Aemilius (*nume de veche gintă patriciană; gens Aemilia*).
aemulātiō, *ōnis f.* **1.** întrecere. **2.** (*peior.*) rivalitate, invidie.
aemulātor, *ōris m.* emul.
aemulor, *ārī, ātus sum vt. dep.* și *vi.* **1.** a năzui să egaleze. **2.** a invidia, a fi gelos, a rivaliza cu.
aemulus (3) *adj.* [*frecv. m. și f.*] emul, rival, adversar.
Aeneadae, *ārum* (*-um*) *m.pl.* aeneazi, descendenți ai lui Aeneas, romanii. // **Aeneadēs**, *ae s.m. sg.* aeneadul (*fiul lui Aeneas*).
Aenēās, *ae m.* Aeneas (*fiul lui Anchise*).
Aenēis, *idos f.* Eneida.
Aenēius (3) *adj.* a(l) lui Aeneas.
aēneus (**aheneus**) (3) *adj.* **1.** de aramă, de bronz. **2.** arămiu.
aenigma, *atis n.* ghicitoare, enigmă.
aēnum *și* **ahenum**, *ī n.* căldare de aramă.
Aeolēs, *um m.pl.* aeolieni (*ramură a grecilor*).
Aeolia, *ae f.* Aeolia: **1.** ținut în Asia Mică (*v.* **Aeolēs**). **2.** Țara Vânturilor (*v.* **Aeolus**).
Aeolius (3) *adj.* aeolic; *Aeolia puella* Sappho; *Aeolium carmen* poezia eolică (*reprezentată de Sappho și Alkaios*).
Aeolus, *ī m.* Aeolus (*zeul vânturilor*).
aequābilis (2) *adj.* **1.** egal, uniform. **2.** impartial, drept.
aequābilitās, *ātis f.* **1.** egalitate; regularitate. **2.** nepărtinire.
aequābiliter *adv.* egal, la fel.
aequaevus (3) *adj.* de aceeași vârstă.
aequālis (2) *adj.* **1.** drept, neted. **2.** egal, la fel. **3.** egal (ca vârstă); semen; contemporan.
aequālitās, *ātis f.* egalitate.
aequāliter *adv.* la fel.
aequanimitās, *ātis f.* **1.** liniște sufletească, calm. **2.** atitudine binevoitoare.
aequātiō, *ōnis f.* egalizare, dreaptă repartizare.
aequē *adv.* **1.** la fel, tot așa de; *duae trabes ~ longae* două grinzi la fel de lungi; (*în comparație*) la fel: *~ tibi sunt noti ac mihi* îți sunt la fel de cunoscuți ca și mie; (*urmat de* **atque [ac] si**) ca și cum: *aeque ac si mea negotia essent* ca și cum ar fi interesele mele. **2.** pe drept, bine; (*comp.*) **aequius** mai degrabă; (*superl.*) **aequissime** foarte bine, pe bună dreptate.

Aequī, *ōrum m.pl.* aequi (*neam vecin cu latinii*).
aequilībritās, *ātis f.* echilibrare a părților.
aequinoctium, *iī n.* echinocțiu.
aequiperō (**aequiparō**) (I) *vt.* **1.** a asemui, a egala. **2.** a ajunge pe cineva din urmă.
aequitās, *ātis f.* **1.** echilibru (sufletesc), calm. **2.** egalitate (în fața legii), dreptate, echitate.
aequō (I) *vt.* **1.** a netezi (un loc): *~ campos* a netezi câmpiile. **2.** (*fig.*) a face egal, a face la fel (cu), a egala: *numerum cum navibus aequat* egalează numărul lor cu al corăbiilor. **3.** (*fig.*) a fi egal cu: *sagitta aequans ventos* o săgeată repede ca vântul.
aequor, *oris n.* **1.** suprafață întinsă, întindere, șes; *in camporum aequoribus* pe întinsurile câmpiilor. **2.** întinsul mării, mare, ape; *iactati aequore toto* azvârliți pe tot întinsul mării, *~ Aegeum*, *~ Ionium* Marea Egee, Marea Ionică.
aequoreus (3) *adj.* (*poet.*) marin, maritim.
aequus (3) *adj.* **1.** (*despre loc*) neted, plan; șes: *~ locus* loc plan. **2.** favorabil, potrivit; *locus ~ ad dimicandum* loc potrivit pentru luptă. **3.** (*fig.*) binevoitor; *aequis oculis videre* a vedea cu ochi buni, *aequa Venus Teucris fuit* Venus era favorabilă troienilor. **4.** calm, liniștit: *aequam mentem servat* își păstrează cugetul liniștit. **5.** drept, echitabil, impartial: *~ iudex* judecător drept; *aequum est* este cuvenit, echitabil. **6.** egal, asemănător: *aequis viribus* cu forțe egale, *aequo Marte* într-o luptă cu rezultat nedecis.
āēr, *āeris m.* [*Ac. aerem* și *aera*] **1.** aer. **2.** (*poet.*) nor: *Venus eos aere saepsit* Venus i-a învăluit într-un nor.
aerārium, *iī n.* **1.** tezaur public, visterie. **2.** arhivă.
aerārius (3) *adj.* **1.** de aramă: *aerariae fornaces* cuptoare pentru topirea aramei, *~ faber* lucrător în aramă. **2.** bănesc; *aeraria ratio* socoteală bănească, *tribuni aerarii* casieri militari. // **aerārius**, *iī m.* cetățean fără drept de vot.
aerātus (3) *adj.* **1.** în aramă; *aerati postes* uși bătute în aramă. **2.** (*poet.*) de aramă.
aereus (3) *adj.* de aramă.
aeripēs (1), *edis adj.* (*poet.*) cu picioare de aramă.
āerius (3) *adj.* **1.** aerian: *viae āeriae* căile văzduhului. **2.** înalt: *mons aerius* un munte care se înalță.
aerūgō, *inis f.* **1.** cocleală, rugină. **2.** otravă.
aerumna, *ae f.* necaz; chin.
aerumnōsus (3) *adj.* nenorocit, chinuit; zbuciumat.
aes, *aeris n.* **1.** aramă: *statua ex aere* statuie de aramă. **2.** obiect de aramă

(statuie, trompetă, scut, platoşă, cioc de corabie, arme, table de legi etc.). **3.** as (*monedă de aramă*): ~ *rude* aramă brută, *aes* (*grave*) (monedă de un) as: *qui centum milia aeris habebant* cei care aveau o sută de mii de aşi; (*pe lângă num., adv. se subînţelege* **centena milia**): *usque ad decies aeris* până la un milion de sesterţi. **4.** bani: *gravis aere dextra* pumn plin de bani, *aes alienum* datorie. **5.** plată, soldă: *aera militibus constituta* solda fixată soldaţilor.

Aeschinēs, *is m.* Aeschine: **1.** filozof, discipol al lui Socrate. **2.** orator, rival al lui Demosthene.

Aeschylus, *ī m.* Aeschylus (*poet tragic grec*).

Aesculāpius, *iī m.* Aesculap (*zeul medicinei*). // **Aesculāpium**, *iī n.* templul lui Aesculap.

aesculētum, *ī n.* pădure de stejari.

aesculeus (3) *adj.* de stejar.

aesculus, *ī f.* stejar.

Aesōn, *onis m.* Aeson (*tatăl lui Iason*). // **Aesonidēs**, *ae m.* aesonid, urmaş al lui Aeson.

Aesōpus, *ī m.* Aesop (*celebrul fabulist din Phrygia*).

aestās, *ātis f.* vară; (*fig.*) arşiţa verii.

aestifer, *era, erum adj.* aducător de căldură, cald.

aestimābilis (2) *adj.* apreciabil, care se poate evalua.

aestimātio, *ōnis f.* **1.** evaluare. **2.** preţuire, apreciere.

aestimātor, *ōris m.* apreciator.

aestimō (*arh.* **aestumō**) (I) *vt.* **1.** a evalua (preţul unui obiect), a preţui (în bani): ~ *frumentum III denariis* (*Abl.*) a evalua grâul la trei dinari. **2.** a aprecia, a preţui: ~ *magni* (*magno*) a preţui mult. **3.** a considera, a socoti; *sicut ego aestimo* după cum consider eu.

aestīva, *ōrum* (*subînţ.* **castra**) *n.pl.* **1.** tabără de vară. **2.** campanie de vară.

aestīvus (3) *adj.* de vară.

aestuārium, *iī n.* estuar; lagună, mlaştină.

aestuō (I) *vi.* **1.** a fierbe, a fi încins: *aer aestuat* aerul fierbe, *ager aestuat* pământul e încins; (*fig.*) *rex in illa aestuat* regele e aprins de dragoste după ea. **2.** a clocoti: *aestuat unda* valul clocoteşte. **3.** (*fig.*) a fi agitat, a fi chinuit: *animus aestuat* sufletul e chinuit.

aestuōsē *adv.* arzător, clocotitor.

aestuōsus (3) *adj.* **1.** arzător. **2.** clocotitor, care fierbe.

aestus, *ūs m.* **1.** arşiţă; foc; ~ *meridiei* arşiţa amiezii. **2.** clocotul mării, mare agitată; maree: *tres naves avertit* ~ marea furioasă răstoarnă trei corăbii; (*fig.*) ~ *comitiorum* toiul alegerilor. **3.** zbucium (sufletesc), clocot, pasiune; ~ *regum et populorum* zbuciumul regilor şi al popoarelor.

aetās, *ātis f.* **1.** vârstă: *aetate pares* egali în vârstă. **2.** viaţă (durata vieţii): *breve tempus aetatis* scurtul răstimp al vieţii; *aetatem agere* (*degere*) a-şi duce viaţa. **3.** timp, epocă; *usque ad nostram aetatem* până în vremea noastră.

aetātula, *ae f.* vârstă fragedă.

aeternitās, *ātis f.* veşnicie, eternitate.

aeternō[1], *āre vt.* a eterniza.

aeternō[2] *adv.* etern, neîncetat.

aeternum *adv.* neîncetat.

aeternus (3) *adj.* veşnic, etern.

aethēr, *eris m.* [*Ac. aethera*] **1.** eter (*regiunea superioară a cerului, care cuprinde focul*), cer. **2.** văzduh. **3.** Iupiter (*zeul aerului*).

aetherius (3) *adj.* **1.** al eterului, al văzduhului. **2.** ceresc: *sedes aetheriae* lăcaşurile cereşti.

Aethiopia, *ae f.* Aethiopia (*ţară la sudul Egiptului*). // **Aethiopicus** (3) *adj.* aethiopian. // **Aethiops**, *opis* Aethiops (*fiul lui Neptun*).

Aetna, *ae f.* Etna (*vulcan în Sicilia, unde, după legendă, se aflau cuptoarele ciclopilor*). // **Aetnaeus** (3) *adj.* al Etnei. // **Aetnaeī**, *ōrum* (**Aetnēnsēs**, *ium*) *m.pl.* aetnei (*locuitori de la poalele Etnei*).

Aetōlia, *ae f.* Aetolia (*ţinut în centrul Greciei, patria lui Diomede*). // **Aetōlus** (3) şi **Aetōlicus** (3) *adj.* aetolian. // **Aetōlis**, *idis f.* aetoliană.

aevum, *ī n.* **1.** vreme (*durată a timpului*): *labetur in omne aevum* se va scurge neîncetat. **2.** viaţă (durata vieţii): ~ *agere* a-şi trăi viaţa. **3.** vârstă; *aequali aevo* (*Abl.*) de vârstă egală. **4.** epocă: ~ *nostrum* epoca noastră.

Āfer, *fra*, *frum adj.* african. // **Āfri**, *ōrum m.pl.* africani.

affābilis (2) *adj.* afabil, binevoitor.

affābilitās, *ātis f.* afabilitate, politeţe.

affabrē *adv.* artistic, cu măiestrie.

affatim *adv.* din abundenţă, destul: ~ *frumentum* destul grâu, ~ *pecuniae* (*G.*) destui bani.

affātus, *ūs m.* vorbe (adresate cuiva): *quo affatu?* cu ce vorbe?

affectātiō, *ōnis f.* urmărire, căutare, aspiraţie către: ~ *sapientiae* căutarea înţelepciunii, ~ *quietis* dorinţă de linişte.

affectiō, *ōnis f.* **1.** înrâurire, influenţă: ~ *praesentis mali* influenţa unui rău prezent. **2.** stare, fel de a fi: *vitia affectiones sunt manentes* viciile sunt feluri de a fi trainice. **3.** dispoziţie, înclinaţie sufletească: *rectae animi affectiones* înclinaţiile bune ale sufletului.

affectō (I) *vt.* **1.** a apuca: ~ *iter* a apuca (a porni) pe un drum. **2.** a tinde către, a urmări, a căuta să câştige: ~ *regnum* a tinde la domnie, ~ *honorem* a năzui către magistratură.

affectus[1], *ūs m.* stare sufletească, sentiment.

affectus[2] (3) *p.pf.* v. **afficiō**. // *adj.* 1. prevăzut cu, înzestrat cu: *viri fortes ac libero animo affecti* oameni energici și înzestrați cu simțul libertății. 2. făcut, dispus: *eodem modo affecti* dispuși în același fel. 3. slăbit, sleit: ~ *aetate, senectute* slăbit de ani, de bătrânețe.

afferō, *ferre, attulī, allātum vt.* 1. a aduce (purtând): *candelabrum Romam affert* aduce candelabrul la Roma; (*poet.*) *se affere* sau *afferri* a sosi, a veni, a se înfățișa; *se multis Helenus comitantibus* (*Abl. abs.*) *affert* Helenus vine cu mulți însoțitori. 2. (*subînț.* **nuntium**) a aduce o veste, a vesti, a anunța: *quietae res ex Volscis afferebantur* se anunțau lucruri pașnice din partea volscilor. 3. (*fig.*) a aplica forța: ~ *manus* a pune stăpânire; ~ *vim* a ataca. 4. a aduce o dovadă (exemplu, explicație); a spune, a arăta; *cur credam* ~ *possum* aș putea să-ți arăt motivul pentru care cred așa. 5. a pricinui, a produce: ~ *dolorem* a pricinui durere. 6. a contribui, a folosi: *nihil ad communem utilitatem affert* nu contribuie cu nimic la interesul general.

afficiō, *ere, fēcī, fectum vt.* 1. a pune într-o anumită stare, a impresiona, a dispune: *litterae tuae sic me affecerunt ut* scrisoarea ta m-a impresionat așa de mult, încât. 2. a dota pe cineva cu ceva, a face să aibă parte de: ~ *suos praedā* a acorda alor săi prada, ~ *stipendio* (*Abl.*) *exercitum* a acorda armatei solda, ~ *laudibus* a încărca de laude, ~ *poenā* a pedepsi, ~ *exsilio* a exila, ~ *morte* a pedepsi cu moartea; (*pas.*) *affici morbo* a se îmbolnăvi, *magna difficultate afficiebatur* se găsea într-o mare încurcătură. 3. a izbi, a face să sufere; *fames exercitum afficiebat* foamea făcea armata să sufere.

affīgō, *ere, fīxī, fīxum vt.* a înfige în, a fixa pe (de), a pironi, a țintui: *falces longuriis* (*D.*) *affixae* coase înfipte în prăjini; (*fig.*) a lega strâns.

affingō, *ere, finxī, fictum vt.* 1. a adăuga (plăsmuind): ~ *statuae manus* a adăuga unei statui mâinile. 2. (*fig.*) a plăsmui, a născoci: ~ *multa rumore* a născoci multe prin zvonuri.

affīnis (2) *adj.* 1. învecinat, vecin: *regiones affines barbaris* (*D.*) ținuturi învecinate cu barbarii. 2. părtaș: ~ *sceleri* părtaș la crimă. // **affīnis**, *is m.* rudă (*prin alianță*).

affīnitās, *ātis f.* rudenie, înrudire.

affirmātē *adv.* cu toată tăria; solemn.

affirmātiō, *ōnis f.* afirmare, asigurare.

affirmō (I) *vt.* 1. a afirma: ~ *rem pro certo* a prezenta un lucru ca sigur. 2. a întări, a confirma: ~ *spem alicui* a întări speranța cuiva, ~ *promissa rebus* a confirma promisiunile prin fapte.

afflātus, *ūs m.* 1. suflu, suflare, curent: ~ *Favonii* suflarea zefirului. 2. (*fig.*) suflu, inspirație.

affleō, *ēre vi.* a plânge împreună cu altul.

afflictātiō, *ōnis f.* chin, durere.

afflictō (I) *vt.* 1. a izbi: *tempestas afflictabat naves* furtuna izbea corăbiile. 2. a zdrobi, a doborî: *legio afflictabat Batavos* legiunea îi zdrobea pe batavi.

afflīgō, *ere, flīxī, flīctum vt.* 1. a izbi: *ad scopulos afflicta navis* corabie izbită de stânci. 2. a zdrobi, a doborî, a distruge; (*fig.*) *mors eius omnes cives afflixit* moartea lui i-a îndurerat pe toți cetățenii.

afflō (I) *vi* și *vt.* a sufla asupra, a răspândi un suflu; *ventus* ~ *solet* de obicei suflă vântul, *rumoris nescio quid afflaverat* se răspândise nu știu ce zvon; (*fig.*) *Sibylla afflata numine dei* Sibylla inspirată de puterea zeului.

affluēns (1), *ntis adj.* bogat, plin de: *opibus affluentes* plini de bogății.

affluenter *adv.* din belșug.

affluentia, *ae f.* abundență, belșug.

affluō, *ere, flūxī vi.* 1. a curge (către): *Rhenus ad Gallicam ripam affluens* Rinul care curge către malul gallic. 2. (*fig.*) a veni în număr mare: *affluunt auxilia* trupe ajutătoare vin din belșug. 3. a avea din belșug, a fi plin de: ~ *voluptatibus* (*Abl.*) a avea din belșug plăceri.

affor, *affārī, affātus sum vt. dep.* (*frecv. poet.*) a vorbi cuiva, a se adresa cuiva (prin grai): *tum regem Aeneas affatur* atunci Aeneas se adresează regelui.

affricō, *āre, fricuī, frictum vt.* a freca de.

affulgeō, *ēre, fulsī vi.* a apărea strălucind, a străluci; (*fig.*) *mihi fortuna affulsit* soarta mi-a zâmbit.

affundō, *ere, fūdī, fūsum vt.* 1. a vărsa (asupra): ~ *venenum vulneri* a vărsa venin peste rană. 2. (*pas.* și *refl.*) a se răspândi, a se revărsa.

Africa, *ae f.* Africa: 1. provincia. 2. continentul. // **Africus** (**Africānus**) (3) *adj.* african.

Agamemnō(n), *onis m.* (*Ac. -ona*) Agamemnon (*rege al Mycenei, comandantul suprem al grecilor în războiul troian*).

Aganippē, *ēs f.* Aganippe (*izvor la poalele muntelui Helicon, închinat muzelor*).

agāsō, *ōnis m.* rândaș.

Agathyrsī, *ōrum m.pl.* agatârși (*neam scit*).

age, agite, agedum, agitedum [*imperative ale vb.* **ago**, *devenite interjecții*] hai! haide! ei bine!

agellus, *ī m.* bucățică de pământ, ogor mic.

ager, *grī m.* 1. ogor, țarină, pământ. 2. (*frecv. pl.*) lumea satului (*opus lui „oraș"*): *multi ex agris veniunt*

mulţi vin de la ţară. **3.** ţinut: ~ *Campanus* ţinutul campanian.

aggemō, *ere vi.* a-şi uni plânsul cu al altuia.

agger, *eris m.* **1.** pământ, moloz (*cu care se umple un şanţ*): *fossam aggere explent* umplu şanţul cu pământ. **2.** (*mil.*) parapet, întăritură. **3.** terasă (pe care se aşezau maşini de război). **4.** dig, zăgaz; şosea. **5.** grămadă, morman: ~ *armorum* morman de arme.

aggerō[1] (I) *vt.* **1.** a aduna la un loc, a face morman; ~ *cadavera* a face morman de leşuri. **2.** (*fig.*) a spori: ~ *iras dictis* a spori mânia prin vorbe.

aggerō[2], *ere, gessī, gestum vt.* a aduce, a depune: *terra aggesta fluminibus* pământ adus de ape; (*fig.*) a exagera, a adăuga; ~ *falsa* a scorni lucruri neadevărate.

aggestus, *ūs m.* transport.

agglomerō (I) *vt.* a uni strâns, a reuni, a aduna.

agglūtinō (I) *vt.* a lipi, a alipi.

aggravō (I) *vt.* a îngreuia, a agrava, a împovăra.

aggredior, *gredī, gressus sum vi.* şi *vt. dep.* **1.** a se îndrepta spre, a se apropia: *silentio aggressi* apropiindu-se în tăcere. **2.** a întreprinde, a se apuca de: ~ *ad dicendum* a se apuca de vorbit, ~ *ad historiam* a aborda istoria. **3.** a se adresa cuiva: ~ *iudicem* a se adresa judecătorului. **4.** a ataca: ~ *murum* a năvăli asupra zidului. **5.** a întreprinde ceva, a porni spre, a căuta să: ~ *maiora* a întreprinde lucruri mai mari, *oppidum oppugnare aggressus* pornind să asedieze cetatea.

aggregō (I) *vt.* a uni, a strânge laolaltă, a asocia.

aggressiō, *ōnis f.* atac.

agilis (2) *adj.* sprinten.

agilitās, *ātis f.* sprinteneală, iuţeală.

agitābilis (2) *adj.* mişcător, mobil.

agitātiō, *ōnis f.* **1.** punere în mişcare, agitaţie: ~ *corporis* mişcările corpului, ~ *fluctuum* neastâmpărul valurilor. **2.** activitate, ocupaţie, practicare, exercitare: *animus sine agitatione* spirit fără vreo activitate, ~ *virtutum* exercitarea virtuţilor.

agitō (I) *vt.* **I. 1.** a pune în mişcare. **2.** a mâna, a goni. **3.** a mişca; a zgâlţâi, a scutura, a zbuciuma: ~ *equum spumantem*, a goni calul spumegând, *ventis agitatur pinus* pinul e zgâlţâit de vânturi, *mare ventorum vi agitatur* marea e zbuciumată de furia valurilor. **II.** (*fig.*) **1.** a mâna, a îmboldi (ca pe un animal): *gloria eum agitabat* îl îmboldea dorinţa de glorie. **2.** a urmări, a chinui: *quae te res agitat?* ce lucru te chinuie? **3.** a frământa, a zbuciuma: *seditionibus tribuniciis respublica agitabatur* statul era frământat de răzvrătirile tribunilor. **4.** a dezbate, a discuta: *res agitata in contionibus* chestiune dezbătută în adunări.

5. a se gândi, a reflecta (*uneori cu* **animo, mente, secum**): ~ *in animo bellum* a se gândi la război, ~ *de Rhodani transitu* a se gândi la trecerea Ronului. **6.** a exercita, a îndeplini: ~ *imperium* a exercita comanda supremă, ~ *praecepta parentis* a îndeplini sfaturile părintelui. **7.** a celebra: ~ *diem natalem* a celebra ziua de naştere. **8.** a-şi duce viaţa, a trăi, a se afla, a fi: *vitam sine cupiditate* ~ a-şi duce viaţa fără dorinţe, *consul inter primos agitat* consulul se află printre cei dintâi, *Libyes prope mare agitabant* libyenii trăiau aproape de mare.

āgmen, *inis n.* **1.** mers, curs: *leni fluit agmine Thybris* Tibrul curge cu un curs domol. **2.** ceată, mulţime, şir: *stipatus agmine patriciorum* înconjurat de o ceată de patricieni, ~ *cervorum* un şir de cerbi. **3.** marş (al unei trupe): *citato agmine* în marş forţat. **4.** trupă (în marş), coloană, armată: *primum* ~ avangarda, *medium* ~ mijlocul coloanei; *novissimum* ~ ariergarda.

āgna, *ae f.* mieluşea.

āgnāscor, *nāscī, nātus sum vi.* **1.** a se naşte după (moartea tatălui sau încheierea testamentului). **2.** a creşte pe (o tulpină).

āgnātiō, *ōnis f.* înrudire (după tată).

āgnātus, *ī m.* **1.** rudă (după tată). **2.** copil (născut după ce s-au fixat moştenitorii legali).

āgnīnus (3) *adj.* de miel.

āgnitiō, *ōnis f.* recunoaştere.

āgnōmen, *inis n.* supranume (*adăugat numelui spre a arăta însuşiri sau merite speciale: de exemplu, Frugi, Africanus, Asiaticus*).

āgnōscō, *ere, nōvī, nitum vt.* a recunoaşte, a auzi: ~ *gemitum* a auzi un geamăt.

āgnus, *ī m.* miel.

agō, *ere, ēgī, āctum vt.* **I. 1.** a pune în mişcare. **2.** a mâna, a duce (din spate), a împinge: ~ *iumenta* a mâna vitele, ~ *servum in crucem* a duce un sclav la răstignire, ~ *praedam* a lua pradă, ~ *navem* a conduce o corabie, ~ *hominem ad scelus* a împinge un om la crimă, ~ *turres* a apropia turnurile, ~ *apros* a goni mistreţii; (*refl.*) *quo te agis?* unde te duci? **3.** a trăi, a se purta, a petrece, a se afla: *cum eo familiariter agebat* se purta cu el familiar, ~ *noctem in metu* a petrece noaptea în frică, ~ *hiemem in castris* a petrece iarna în tabără, *septimum annum agens* în vârstă de şapte ani, *homines qui tum agebant* oamenii de pe atunci. **II. 1.** a îndeplini ceva, a face: *quid agis?* ce faci? *est tempus agendi* e timpul de lucrat, ~ *custodias* a face de gardă, ~ *censum* a face recensământul, ~ *gratias* a aduce mulţumiri; (*pas.*) a se petrece: *quae ad Avaricum aguntur* cele ce se petrec la Avaricum. **2.** a repre-

zenta (o piesă), a juca: ~ *tragoediam* a reprezenta o tragedie, ~ *primas partes* a interpreta rolul principal. **3.** a trata, a discuta; (*pas.*) a fi vorba: *Diviciacus cum Caesare egit* Diviciacus a tratat cu Caesar, *salus sociorum agitur* este vorba de salvarea aliaților.

agrārius (3) *adj.* agrar.

agrestis (2) *adj.* **1.** de la țară, țărănesc. **2.** (*fig.*) grosolan, necioplit, incult, sălbatic.

agricola, *ae m.* agricultor, plugar.

agrīcultor, *ōris m.* agricultor.

agrīcultūra, *ae f.* agricultură.

Agrigentum, *ī n.* Agrigent (*oraș în Sicilia*).

agripeta, *ae m.* împroprietărit, colon.

Agrippa, *ae m.* Agrippa (*nume de familie roman; de exemplu: Menenius Agrippa, care a potolit răscoala plebei, și M. Vipsanius Agrippa, general al lui Augustus*).

Agrippīna, *ae f.* (*nume al unor femei celebre din familia iulio-claudiană*) **1.** Agrippina (*fiica lui M. Vipsanius Agrippa și a Iuliei — soția lui Germanicus, mama lui Caligula*). **2.** Agrippina (*ultima soție a lui Claudius și mama lui Nero*).

āh *interj. v.* **a**[2].

Āiāx, *ācis m.* Aiax (*erou grec*).

āiō, *ais vb. def.* a afirma, a spune: *ut aiunt* după cum se spune; (*expr.*) *ain!* (*aisne!*) spui tu? într-adevăr?

āla, *ae f.* **1.** aripă. **2.** (*mil.*) aripa unui front, flanc: ~ *dextra* aripa dreaptă.

alacer, *cris, cre adj.* vioi, sprinten, voios.

alacritās, *ātis f.* vioiciune, bucurie, zel, ardoare.

alacriter *adv.* viu, voios.

alapa, *ae f.* palmă.

ālāris (2) și **ālārius** (3) *adj.* din aripile unei armate. // **ālārēs**, *ium* (**alariī**, *ōrum*) *m.pl.* trupe de cavalerie ale aliaților.

ālātus (3) *adj.* înaripat.

alauda, *ae f.* ciocârlie.

Alba, *ae* (**Alba Longa**) *f.* Alba (*vechi oraș în Latium*). // **Albānus** (3) *adj.* alban. // **Albānī**, *ōrum m.pl.* albanii.

Albānia, *ae f.* Albania (*ținut în sudul Caucazului*).

albātus (3) *adj.* îmbrăcat în alb.

albeō, *ēre vi.* a fi alb.

albēscō, *ere vi.* a se face alb.

albicō, *āre v.* **albēscō**.

albidus (3) *adj.* alburiu.

Albis, *is* [*Ac. Albim*; *Abl. Albi*] *m.* (fluviul) Elba.

Albula, *ae m.* și *f.* Albula (*vechi nume al Tibrului*).

album, *i n.* **1.** alb (*culoare*): ~ *oculi* albul ochiului. **2.** tablă spoită cu gips (*pe care se scria*); afiș, listă, tabel: ~ *iudicum* lista judecătorilor.

Albunea, *ae f.* Albunea (*numele unei nimfe și al unui izvor*).

albus (3) *adj.* alb; (*fig.*) luminos, favorabil.

Alcaeus, *ī m.* Alkaios (*poet liric grec*).

alcēs, *is f.* elan (*cerb nordic*).

Alcibiadēs, *is m.* Alcibiade (*om de stat atenian*).

Alcīdēs, *ae m.* Hercule (*nepot al lui Alceus*).

Alcinous, *ī m.* Alcinous (*rege al feacilor*).

Alcmēna, *ae* (**Alcmēnē**, *ēs*) *f.* Alcmena (*mama lui Hercule*).

alcyōn, *onis f.* (*Ac. pl. -onas*) pescăruș.

ālea, *ae f.* **1.** zar; joc cu zaruri. **2.** șansă; risc.

āleātor, *ōris m.* jucător (la jocuri de noroc).

āleātōrius (3) *adj.* de joc (de noroc).

ālēc *v.* **hālēc**.

āles (1), *itis adj.* înaripat: ~ *deus* zeul înaripat (Mercur). // *m.* și *f.* pasăre: ~ *Iovis* vulturul, ~ *Palladis* bufnița.

Alexander, *drī m.* Alexandru cel Mare (*regele macedonilor*). // **Alexandrēa** (**Alexandrīa**), *ae f.* Alexandria (*oraș la gurile Nilului*). // **Alexandrīnus** (3) alexandrin.

alga, *ae f.* algă.

algeō, *ēre, alsī vi.* a fi înfrigurat, a îngheța de frig.

algidus (3) *adj.* rece, friguros. // **Algidus mons** *m.* lanț de înălțimi împădurite la sud-est de Roma.

algor, *ōris m.* ger, frig.

aliā *adv.* pe alt drum.

aliās *adv.* **1.** altădată; *alias... alias* când... când. **2.** (*precedat de negație*) în alt chip, altfel.

alibī *adv.* într-alt loc, altundeva.

alica, *ae f.* **1.** alac (*varietate de grâu*). **2.** băutură făcută din alac.

alicubī *adv.* undeva.

alicunde *adv.* de undeva, din vreo parte.

aliēnātiō, *onis f.* înstrăinare; (*fig.*) ~ *mentis* alienație mintală.

aliēnigena, *ae m.* străin.

aliēnigenus (3) *adj.* străin.

aliēnō (I) *vt.* a înstrăina, a îndepărta; (*fig.*) ~ *mentem* a lua mințile. // **aliēnātus** (3) *p.pf.* lipsit de: *velut alienatus sensibus* ca și lipsit de simțire.

aliēnus (3) *adj.* **1.** al altuia: *ager* ~ pământul altuia. // **aliēnum**, *ī n.* averea altuia; *largiri ex alieno* a cheltui din averea altuia, *aes alienum* datorie. **2.** străin: *aliena loca* locuri străine, ~ *a litteris* străin de cultură. **3.** nepotrivit, nefavorabil: *aliena verba* cuvinte nepotrivite, *non alienum est* nu este nepotrivit, *alieno loco* într-un loc nefavorabil. **4.** dușmănos, ostil: *alieno animo* cu spirit dușmănos.

āliger, *era, erum adj.* (*poet.*) înaripat.

alimentum, *ī n.* aliment, hrană.

alimōnia, *ae f.* și **alimōnium**, *iī n.* hrană, întreținere, educație.

aliō *adv.* în alt loc, în altă parte: *alius alio* fiecare în altă parte.
aliōquī(n) *adv.* de altminteri, altminteri.
aliōrsum (aliōrsus) *adv.* în altă parte.
ālipēs, *pedis adj.* (*poet.*) cu aripi la picioare: ~ *deus* zeul Mercur.
alīptēs (alīpta), *ae m.* masor.
aliquā *adv.* **1.** pe undeva. **2.** în vreun chip.
aliquam *adv.* cam: ~ *multum* (*multi*) cam mult (mulți).
aliquamdiū *adv.* câtva timp.
aliquando *adv.* **1.** odată. **2.** în sfârșit. **3.** câteodată.
aliquantō *adv.* întrucâtva, în bună măsură, cu mult: ~ *crudelior* cu mult mai crud.
aliquantum *adv.* destul, o bună parte: ~ *itineris* o bună parte din drum.
aliquantus (3) *adj.* destul de mare.
aliquātenus *adv.* întrucâtva.
aliquī, *qua, quod adj.* și *pron.* vreun, vreo; un, o (oarecare); (*pl.*) unii, unele.
aliquis, *qua, quid pron.* și *adj. nehot.* **1.** cineva, ceva; (*pl.*) unii, unele: *dicet aliquis* va spune cineva. **2.** vreun, vreo: *aliquis dolor* vreo durere; (*pe lângă num.*) cam: *tres aliqui aut quattuor* cam trei sau patru.
aliquō *adv.* undeva.
aliquot *adj. indecl.* câțiva, câteva: *aliquot dies* câteva zile.
aliquotiē(n)s *adv.* de câteva ori.
aliter *adv.* altfel: *longe* ~ cu totul altfel.
aliubī *adv.* într-alt loc.
ālium (allium), *iī n.* usturoi.
aliunde *adv.* din altă parte.
alius, *a, ud pron.* [*G.* **alterius**; *D.* **alteri**]. **1.** altul (din mai mulți): *alii... alii* unii... alții, ~ *atque* (*Ac.*) altul decât, *nihil aliud quam, nihil aliud nisi, nihil aliud praeter* nimic altceva decât; (*reciprocitate*): *legiones aliae in alia parte resistunt* legiunile rezistă una într-o parte, cealaltă în altă parte, *alius alia ex navi* unul dintr-o corabie, altul dintr-alta; (*adverbial la Ac. pl. n.*): *aliā clarus* altminteri, un om strălucit. **2.** (*rar*) celălalt: *ex aliis ei maximam fidem habebant* dintre ceilalți, în el aveau cea mai mare încredere.
allābor, *lābī, lāpsus sum vi.* și *vt. dep.* a înainta lunecând, a se strecura către, a ajunge: *angues ex occulto allapsi* șerpii înaintând din ascunziș, *fama allabitur aures* zvonul ajunge la urechile noastre.
allabōrō, *āre vi.* **1.** a se strădui cu ceva. **2.** a adăuga prin muncă.
allātrō (I) *vt.* a lătra; (*fig.*) a bârfi.
āllēc *v.* **hālēc.**
allectō, *āre vt.* a atrage, a îmbia.
allēgō[1] (I) *vt.* **1.** a delega (o persoană), a trimite la cineva. **2.** a prezenta, a expune (o dovadă, o scuză etc.).

allegō[2], *ere, lēgī, lēctum vt.* a alege, a primi: ~ *in senatum* a primi în senat.
allevāmentum, *ī n.* ușurare.
allevātio, *ōnis f.* ridicare, ușurare.
allevō (I) *vt.* **1.** a ridica: ~ *velum* a ridica perdeaua. **2.** (*fig.*) a ușura: ~ *animum a maerore* a ușura sufletul de jale.
allicio, *ere, lēxī, lectum vt.* a atrage, a îmbia: ~ *militem donis* a atrage pe soldați prin daruri.
allīdō, *ere, līsī, līsum vt.* a izbi de ceva.
alligō (I) *vt.* **1.** a lega: ~ *aliquem ad palum* a lega pe cineva de un par, ~ *vulnus* a lega o rană. **2.** (*fig.*) a înlănțui, a ține strâns: *torpor alligat artus* toropeala înlănțuie membrele. **3.** a îndatora, a obliga: ~ *amicum beneficio* a îndatora pe un prieten printr-o binefacere.
allinō, *ere, lēvī, litum vt.* a unge, a mânji; (*fig.*) a impregna: ~ *alteri vitia sua* a transmite altuia defectele sale.
allium *v.* **ālium.**
Allobrox, *ogis m.* allobrog. // **Allobrogēs**, *um m.pl.* allobrogi (*trib gallic*).
allocūtiō, *ōnis f.* cuvântare.
alloquium, *iī n.* convorbire, conversație, vorbire.
alloquor, *loquī, locūtus sum vt. dep.* a adresa cuvântul cuiva, a vorbi cuiva; *milites alloquitur* se adresează soldaților.
allūdō, *ere, lūsī, lūsum vi.* a se juca, a glumi.
alluō, *ere, uī vt.* a uda, a scălda: *amnis moenia alluit* râul udă orașul.
alluviēs, *ēī f.* ape revărsate.
alluviō, *ōnis f.* revărsare.
almus (3) *adj.* **1.** care dă hrană, roditor: ~ *ager* ogor dătător de hrană. **2.** dătător de viață: *alma lux* lumină dătătoare de viață. **3.** binecuvântat: ~ *sol* soarele binecuvântat.
alnus, *ī f.* arin.
alō, *ere, aluī, altum* (*alitum*) *vt.* **1.** a hrăni: ~ *puerum lacte* a hrăni un copil cu lapte. **2.** a crește, a întreține: ~ *equos* a crește cai. **3.** a spori: ~ *vires* a spori puterile.
Alpēs, *ium f.pl.* Alpii. // **Alpīnus** (3) *adj.* alpin. // **Alpicus (Alpīnus)**, *ī m.* locuitor al Alpilor.
Alphēus, *ī m.* Alfeu (*râu în Grecia*).
altāria, *ium n.pl.* altar.
altē *adv.* **1.** în înălțime, sus. **2.** adânc, profund.
alter, *era, erum pron.* **1.** unul (din doi), celălalt; (*în corel.*) *alter... alter* unul... celălalt: *alteri dimicant, alteri timent* unii luptă, ceilalți se tem. **2.** un al doilea: *alter Verres* un al doilea Verres, *tua altera patria* a doua ta patrie. **3.** altul: *qui alteri* (*D.*) *exitium parat* cine pregătește pieirea altuia.
altercātio, *ōnis f.* schimb de cuvinte, discuție aprinsă, ceartă.

altercor, *āri, ātus sum vi. dep.* a discuta aprins, a combate, a se lupta: *incipit ~ cum Vatinio* începe să se certe cu Vatinius.
alternis *adv.* cu rândul.
alternō (I) *vt.* a alterna, a schimba.
alternus (3) *adj.* cu schimbul, alternând.
alteruter, *tra, trum pron.* unul din doi.
altilis (2) *adj.* îngrăşat. // **altilia (altiles)**, *ium n.pl.* păsări îngrăşate.
altisonus (3) *adj.* (*poet.*) răsunând din înălţime.
altitonāns (1), *antis adj.* (*poet.*) tunând din înălţime.
altitūdō, *inis f.* **1.** înălţime: *~ arboris* înălţimea copacului; (*fig.*) *~ animi* măreţie sufletească. **2.** adâncime: *~ fluminis* adâncimea fluviului.
altor, *ōris m.* care hrăneşte, susţinător.
altrīx, *īcis f.* cea care hrăneşte, doică, mamă.
altus (3) *adj.* **1.** înalt; (*fig.*) măreţ: *alta Troia* măreaţa Troie, *altus Apollo* marele Apollo. // **altum**, *ī n.* înălţime: *Troes alta tenent* troienii stăpânesc înălţimile. **2.** adânc, profund: *altum flumen* fluviu adânc, *~ somnus* somn adânc. // **altum**, *ī n.* largul mării, mare: *naves in alto provectae* corăbii împinse în largul mării.
alumna, *ae f.* **1.** fiică adoptivă; copil adoptiv. **2.** elevă.
alumnus, *ī m.* **1.** fiu adoptiv, fiu. **2.** discipol, elev.
alūta, *ae f.* piele moale; încălţăminte; punguţă.
alvārium (alveārium), *iī n.* stup.
alveāre, *is n. v.* **alvārium**.
alveolus, *ī m.* **1.** albie mică, copaie; (*fig.*) albie mică a unui râu. **2.** masă de joc.
alveus, *ī m.* **1.** cavitate. **2.** copaie. **3.** albie a unui râu; bazin. **4.** pântecele corăbiei. **5.** masă de joc.
alvus, *ī f.* **1.** pântece. **2.** (*fig.*) pântecele corăbiei. **3.** stup.
amābilis (2) *adj.* plăcut, iubit.
amābiliter *adv.* cu iubire.
Amalthēa, *ae f.* Amalthea (*nimfă care l-a hrănit pe Zeus*); (*expr.*) *cornu Amaltheae* cornul abundenţei.
āmandātiō, *ōnis f.* izgonire, îndepărtare.
āmandō (āmendō) (I) *vt.* a îndepărta, a alunga: *~ ex patria* a alunga din patrie.
amāns (1), *ntis p.pr. v.* **amō**. // *adj.* iubitor: *~ patriae* iubitor de patrie. // *m.* şi *f.* amant(ă).
amanter *adv.* cu dragoste.
Amānus, *ī m.* Aman (*munte între Syria şi Cilicia*).
amāracum, *ī n.* (**amāracus**, *ī m.*) măghiran.
amārē *adv.* amar, cu amărăciune.
amāritūdō, *inis f.* amărăciune.
amārus (3) *adj.* **1.** amar. **2.** (*fig.*) neplăcut, trist; penibil, jignitor.

amātor, *ōris m.* **1.** iubitor: *~ ruris* iubitor al vieţii de la ţară. **2.** iubăreţ, afemeiat.
amātōriē *adv.* cu dragoste.
amātōrius (3) *adj.* de dragoste. // **amātōrium**, *iī n.* băutură (filtru) de dragoste.
Amāzōn, *onis f.* amazoană. // **Amāzonēs (Amāzonidēs)**, *um f.pl.* amazoane (*femei luptătoare din Pont*).
ambactus, *ī m.* servitor, slujitor.
ambāgēs, *um f.pl.* [*Abl. sg.* ambage] **1.** înconjur, ocol: *~ itineris* înconjur al drumului. **2.** (*fig.*) ocolişuri (*în vorbire*), vorbe cu două înţelesuri; obscuritate, mister.
ambedō, *ere, ēdī, ēsum vt.* a roade.
ambigō, *ere vi.* şi *vt.* **1.** a se îndoi; (*pas.*) a fi la îndoială: *qui ambigunt* cei care se îndoiesc, *non ambigitur* nu există îndoială. **2.** a discuta, a fi în ceartă: *ambigunt de hereditate* sunt în proces pentru moştenire, *res ambigitur* lucrul este în discuţie.
ambiguē *adv.* neclar, nedecis.
ambiguitās, *ātis f.* ambiguitate, imprecizie.
ambiguus (3) *adj.* şovăitor, îndoielnic, neprecis, nesigur; enigmatic.
ambiō (IV) *vt.* **1.** a înconjura: *palus silvas ambit* o mlaştină înconjură pădurile. **2.** a solicita prin intrigi: *singulos ex senatu ambiundo* stăruind pe lângă fiecare din senat, *~ magistratum* a candida la o magistratură.
Ambiorīx, *īgis m.* Ambiorix (*căpetenie a tribului gallic al eburonilor*).
ambitiō, *ōnis f.* **1.** (*termen electoral*) strădanie pentru obţinerea unei funcţii, dorinţă de popularitate. **2.** ambiţie (dorinţă de înălţare). **3.** suită de oameni, pompă, fast.
ambitiōsē *adv.* **1.** cu insistenţă. **2.** din dorinţa de glorie, de fală. **3.** din complezenţă.
ambitiōsus (3) *adj.* **1.** (*rar*) care înconjură. **2.** care urmăreşte onoruri, doritor de faimă, vanitos, ostentativ: *~ imperator* un general doritor de faimă, *homo minime ~* un om foarte puţin vanitos, *ambitiosae amicitiae* prietenii ostentative.
ambitus, *ūs m.* **1. a)** circuit; înconjor, ocol: *~ aedium* înconjurul casei, *~ properantis aquae* şerpuire a pârâului grăbit, *per ambitum* prin perifrază; **b)** curs, orbită: *~ lunae* orbita lunii; **c)** margine: *extremus ambitus campi* marginea câmpului; **d)** cuprins, întindere: *lato ambitu* de mare întindere. **2.** corupţie electorală: *lex de ambitu* lege despre corupţia electorală. **3.** manevre, intrigi.
ambō, *ae, ō num.* doi, amândoi.
ambrosia, *ae f.* ambrozie (*hrana zeilor*).
ambrosius (3) *adj.* de ambrozie, dulce, divin.

ambūbāiae, *ārum f.pl.* (rar *sg.*) flautiste (*cântărețe și dansatoare phrygiene*).
ambulātiō, *ōnis f.* plimbare; loc de plimbare.
ambulātiuncula, *ae f.* mică plimbare.
ambulō (I) *vi.* **1.** a umbla, a merge: ~ *superbus pecuniā* a merge mândru de banii lui. **2.** a se plimba: ~ *in litore* a se plimba pe țărm.
ambūrō, *ere, ūssī, ūstum vt.* a arde, a pârli; (*despre ger*) a îngheța.
amellus, *ī m.* (*bot.*) ochiul-boului.
āmendō *v.* **āmandō**.
āmēns (1), *ntis adj.* **1.** scos din minți, înnebunit, nebun. **2.** (*despre fapte*) nebunesc, absurd.
āmentia, *ae f.* rătăcire a minții, nebunie.
āmentō (I) *vt.* a lega sulița cu o curea; a împinge cu forță.
āmentum, *ī n.* curea la suliță; suliță.
Ameria, *ae f.* Ameria (*oraș în Umbria*). // **Amerīnus** (3) *adj.* din Ameria.
āmes, *itis m.* prăjină.
amfrāctus *v.* **anfrāctus**.
amīca, *ae f.* prietenă.
amīcē *adv.* prietenește.
amiciō, *īre, icui* (*ixi*), *ictum vt.* a înfășura; a îmbrăca; a acoperi, a înveli: *amictus togā* îmbrăcat cu toga, *nube amictus* învăluit într-un nor.
amīcitia, *ae f.* prietenie.
amictus, *ūs m.* îmbrăcăminte, haină; (*poet.*) văl.
amīcula, *ae f.* prietenă intimă, iubită.
amiculum, *ī n.* manta, veșmânt.
amīcus (3) *adj.* prietenesc, binevoitor; devotat, drag. // **amicus**, *ī m.* prieten.
āmigrō, *āre vi.* a se muta la.
āmissiō, *ōnis f.* pierdere: ~ *amicorum* pierderea prietenilor.
amita, *ae f.* mătușă (după tată).
Amiternum, *ī n.* Amiternum (*oraș în ținutul sabin*).
āmittō, *ere, mīsī, missum vt.* **1.** a îndepărta: *hunc servum amisi* l-am izgonit pe acest sclav. **2.** (*frecv.*) a pierde: ~ *vitam* a-și pierde viața.
Ammōn *v.* **Hammōn**.
amnicola, *ae m.* și *f.* locuitor (cel ce se află) pe malul unui râu.
amnis, *is m.* apă (curgătoare), râu, fluviu, torent.
amō (I) *vt.* **1.** a iubi; (*expr.*) *ita dii me ament* așa să-mi ajute zeii; *amabo te* rogu-te. **2.** (*cu inf.*) a obișnui: *quae irā fieri amat* cum se întâmplă de obicei la mânie.
amoenē *adv.* plăcut.
amoenitās, *ātis f.* **1.** frumusețe (a priveliștilor, locurilor): ~ *hortorum* frumusețea grădinilor. **2.** farmec, încântare: ~ *vitae* farmecul vieții.
amoenus (3) *adj.* **1.** (*despre locuri*) frumos: ~ *locus* un loc frumos. **2.** încântător, plăcut: *amoenum ingenium* spirit încântător.
āmōlior, *īri, itus sum vt. dep.* a înlătura (ceva apăsător), a îndepărta: ~ *vestigia tyranidis* a înlătura urmele tiraniei.

amōmum, *ī n.* **1.** amom (*plantă plăcut mirositoare*). **2.** floare de amom, balsam.
amor, *ōris m.* **1.** iubire; (*pl.*) legături de dragoste: *dulces amores* dragostele dulci. **2.** dorință, poftă, pasiune: ~ *gloriae* dorința de glorie. **3.** zeul iubirii, Amor (Cupidon).
āmōtiō, *ōnis f.* îndepărtare: ~ *doloris* îndepărtarea durerii.
āmoveō, *ēre, mōvī, motum vt.* a îndepărta: ~ *iuvenem ab altaribus* a-l îndepărta pe tânăr de la altare, ~ *ex his locis* a îndepărta din aceste locuri; (*euf.*) a fura: ~ *boves per dolum* a fura boii prin vicleșug.
Amphiō(n), *ōnis n.* Amphion (*fiul lui Iupiter, discipol al muzelor, soțul Niobei și întemeietorul Thebei*).
amphitheātrum, *ī n.* amfiteatru.
Amphitrītē, *ēs f.* Amphitrite (*zeiță a mării, fiica lui Nereus și soția lui Neptun*).
Amphitryōn, *ōnis m.* Amphitryon (*rege al Thebei, tatăl lui Hercule*).
amphora, *ae f.* **1.** amforă. **2.** măsură pentru lichide (*20 l*).
amplē *adv.* larg, bogat, din belșug.
amplector, *plectī, plexus sum vt. dep.* **1.** a îmbrățișa, a înconjura: ~ *sororem* a-și îmbrățișa sora, ~ *vallo navalia castra* a înconjura cu un șanț tabăra navală. **2.** a cuprinde: *ea regio multas urbes amplectitur* această regiune cuprinde multe orașe; (*fig.*) a cuprinde (cu mintea), a examina: ~ *omnia communiter* a trata toate laolaltă. **3.** a înconjura (cu dragoste); a trata, a cultiva; a se dedica: ~ *rem publicam* a se dedica vieții politice, ~ *artem* a cultiva arta. **4.** a primi bucuros, a-și însuși.
amplexor, *āri, ātus sum vt. dep.* a îmbrățișa (cu putere); (*fig.*) ~ *otium* a îmbrățișa viața liniștită, a-și lua un răgaz.
amplexus, *ūs m.* îmbrățișare, încolăcire.
amplificātiō, *ōnis f.* sporire: ~ *vectigalium* sporire a dărilor.
amplificātor, *ōris m.* cel care sporește.
amplificō (I) *vt.* a spori, a mări.
ampliō (I) *vt.* a mări, a înmulți: ~ *rem* a mări averea, ~ *equitum centurias* a înmulți centuriile de călăreți; (*jur.*) a amâna pe cineva într-un proces: *bis ampliatus reus* un acuzat de două ori amânat.
amplitūdō, *inis f.* **1.** mărime: ~ *urbis* mărimea orașului. **2.** (*fig.*) măreție, prestigiu, importanță: ~ *rerum gestarum* măreția faptelor săvârșite, ~ *animi* măreție sufletească, ~ *nominis* prestigiul numelui.
amplius *adv. comp.* (*v.* **amplē**) **1.** mai mult: *quid loquor ~ de ea re?* ce să spun mai mult despre acest lucru? (*pe lângă num.*) mai mult, peste:

~ (*quam*) *centum cives* peste o sută de cetăţeni, *triennio* ~ mai mult de trei ani. **2.** mai, încă, în afară de aceasta: *quid* ~ *exspectas?* ce mai aştepţi?, *hoc* (*eo*) ~ mai mult decât atât, *nihil* ~ nimic altceva, doar atât.

amplus (3) *adj.* **1.** mare, larg, cuprinzător: *ampla domus* casă mare. **2.** mare, însemnat, bogat: *ampla civitas* cetate însemnată, *ampla dona* daruri bogate. **3.** (*fig.*) strălucit, admirabil, nobil: *amplissimus triumphus* cel mai strălucit triumf.

ampulla, *ae f.* sticluţă, flacon; (*fig., pl.*) vorbe umflate.

ampullor, *āri vi. dep.* a vorbi bombastic.

amputātiō, *ōnis f.* tăiere, retezare, curăţire.

amputō (I) *vt.* **1.** (*agr.*) a reteza, a tăia: ~ *ramos inutiles* a tăia ramurile inutile; (*fig.*) a tăia: ~ *caput* a tăia capul. **2.** a micşora, a reduce: ~ *numerum legionum* a micşora numărul legiunilor.

Amūlius, *iī m.* Amulius (*fiu al lui Proca, frate al lui Numitor, rege în Alba Longa*).

amurca, *ae f.* drojdie (de măsline).

amystis, *idis f.* (*poet.*) băutul pe nerăsuflate.

an *conj.* **1.** (*în prop. interog. disjunctive dir.* şi *indir.*) sau: *utrum mentitus es, an verum dixisti?* oare ai minţit, sau ai spus adevărul? *dic meane haec verba sint an tua?* spune dacă aceste cuvinte sunt ale mele, sau ale tale? **2.** (*în prop. interog. dir. simple*) oare: *an est quicquam insanius irā?* oare există ceva mai nebunesc decât mânia? **3.** (*în prop. interog. indir. simple, după verbe arătând neştiinţă sau îndoială*) dacă: *nescio an profecturus sim* nu ştiu dacă voi pleca.

Anacreōn, *ontis m.* Anacreon (*poet liric grec*).

anagnōstēs, *ae m.* lector, cititor.

anapaestus (3) *adj.* anapest; *versus anapaestus* (vers) anapest.

anas, *atis* (*itis*) *f.* raţă.

Anaxagorās, *ae m.* Anaxagora din Clazomene (*vestit filozof grec, profesor al lui Pericle şi Euripide*).

Anaximenēs, *is m.* Anaximene din Milet (*filozof ionian*).

anceps (1), *cipitis adj.* **1.** cu două capete, cu două feţe, cu două laturi. **2.** nesigur, îndoielnic, şovăitor: ~ *pugna* o luptă indecisă. **3.** riscant, periculos: ~ *erat* era periculos.

Anchīsēs, *ae m.* Anchise (*tatăl lui Aeneas*).

Anchīsiades, *ae m.* fiul lui Anchise (Aeneas).

ancīle, *is n.* scut sfânt (*după legendă, căzut din cer şi păstrat în templul lui Marte*).

ancilla, *ae f.* slujnică, sclavă.

ancillāris (2) *adj.* de slujnică; (*fig.*) înjositor, servil.

ancillula, *ae f.* slujnicuţă.

ancora, *ae f.* ancoră.

ancorāle, *is n.* funia ancorei.

ancorārius (3) *adj.* de ancoră.

Ancus Mārcius, *ī m.* Ancus Marcius (*al patrulea rege al Romei*).

Ancȳra, *ae f.* Ancyra (*oraş în Galatia; azi, Angora*). // **Ancȳrānus** (3) *adj.* din Ancyra.

Andēs, *ium f.pl.* Andes (*localitate lângă Mantua, unde s-a născut Vergilius*).

Andocidēs, *is m.* Andocide (*orator atenian*).

Andromacha, *ae* (**Andromachē**, *ēs*) *f.* Andromaca (*soţia lui Hector*).

Andromeda, *ae* (**Andromedē**, *ēs*) *f.* Andromeda (*fiica regelui Cepheus şi a Cassiopeii, transformată în constelaţie*).

Andronīcus, *ī m.* T. Livius Andronicus (*poet roman*).

ānellus, *i m.* ineluş.

anēthum, *i n.* mărar.

anfrāctus, *ūs m.* cotitură, ocol, înconjur: *via longiorem anfractum habebat* drumul avea un ocol mai lung; ~ *solis* orbita soarelui.

angīna, *ae f.* sufocare.

angiportus, *ūs m.* şi **angiportum**, *ī n.* stradă îngustă, ulicioară.

angō, *ere, ānxī vb.* **1.** a sufoca, a sugruma. **2.** (*fig.*) a chinui, a nelinişti.

angor, *ōris m.* **1.** sufocare. **2.** (*fig.*) chin, nelinişte, grijă.

anguicomus (3) *adj.* (*poet.*) care are şerpi în loc de păr.

anguiculus, *ī m.* şarpe mic.

anguifer, *era, erum adj.* (*poet.*) care poartă şerpi.

anguigena, *ae m.* şi *f.* (*poet.*) născut(ă) din şarpe.

anguipēs, *edis m.* (*poet.*) care se termină în şarpe.

anguis, *is m.* şi *f.* **1.** şarpe, balaur. **2.** Constelaţia Balaurului.

Anguitenens, *entis m.* Balaurul (*constelaţie*).

angulātus (3) *adj.* cu unghiuri.

angulus, *ī m.* **1.** unghi, colţ: ~ *muri* colţul zidului. **2.** (*fig.*) ungher; ~ *reconditus provinciae* ungher retras de provincie.

angustē *adv.* strâmt, restrâns.

angustiae, *ārum f.pl.* **1.** strâmtime, scurtime: ~ *pontis* strâmtimea podului, ~ *temporis* scurtimea timpului. **2.** strâmtoare: *copias per angustias traduxit* şi-a dus trupele prin strâmtoare. **3.** strâmtoare, lipsă, nevoie: *in angustiis esse* a fi într-o nevoie, ~ *rei frumentariae* (*G.*) lipsă de provizii.

angustō (I) *vt.* a îngusta, a micşora.

angustus (3) *adj.* îngust, strâmt; (*fig.*) nevoiaş, strâmtorat.

anhēlitus, *ūs m.* gâfâială; suflu, respiraţie grea.

anhēlō (I) *vi.* **1.** a gâfâi. **2.** a exala. **3.** (*fig.*) a umbla cu limba scoasă, a urmări cu înfocare ceva; *scelus anhelans* urmărind crima.

anhēlus (3) *adj.* gâfâind; *equi anheli* caii gâfâind.
anicula, *ae f.* băbuță.
Aniēn *v.* **Aniō.**
anīlis (2) *adj.* de babă.
anima, *ae f.* **1.** suflare, suflu: *animae interclusio* oprirea respirației. **2.** suflet, viață: *animam efflare* (*edere*) a-și da duhul, *animam amittere* a-și pierde viața.
animadversiō, *ōnis f.* **1.** observare, băgare de seamă, luare-aminte: ~ *naturae* observarea naturii. **2.** mustrare, pedeapsă ~*paterna* mustrare părintească.
animadversor, *ōris m.* observator.
animadvertō (animum advertō), *ere, tī, versum vt.* **1.** a lua seama, a observa, a vedea: *consul lictorem animadvertere iussit* consulul a poruncit lictorului să ia seama. **2.** a lua măsuri împotriva cuiva: ~*in filium* a lua măsuri împotriva fiului. **3.** a dojeni, a pedepsi: ~*facinus* a pedepsi o faptă rea.
animal, *ālis n.* viețuitoare, ființă, animal.
animālis (2) *adj.* **1.** însuflețit, viu: *exemplum animale* exemplu însuflețitor, viu. **2.** (*filoz.*) aerian.
animāns, *ntis m., f.* și *n.* viețuitor, ființă.
animātus (3) *p.pf. v.* **animō.** // *adj.* (bine) dispus.
animō (I) *vt.* a însufleți, a da viață.
animōsē *adv.* cu îndrăzneală, cu ardoare.
animōsus (3) *adj.* **1.** curajos, îndrăzneț. **2.** (*despre vânt*) violent.
animula, *ae f.* sufletel.
animus, *ī m.* **1.** suflet; *vires animi et corporis* forțele sufletești și trupești. **2.** gând, minte, judecată; intenție: *mihi est* ~ am de gând, *animo fingere* a-și făuri cu mintea, *nisi me fallit* ~ dacă judecata nu mă înșală, *meo quidem animo* după părerea mea cel puțin, *hoc animo ut* cu această intenție ca. **3.** (*pl.*) curaj, îndrăzneală; violență: *animos addere* a da curaj, *animos sibi sumere* a-și da aere, *animos ventorum mollire* a potoli furia vânturilor; **4.** dispoziție, intenție: *animo esse* a fi bine dispus față de cineva, *animi causā* de plăcere.
Aniō, *ōnis* (**Aniēn**, *ēnis m.*) Anio (*afluent al Tibrului*).
Anna, *ae f.* Anna (*sora Didonei*). // **Anna Perenna** zeița italică a primăverii.
annālis (2) *adj.* privitor la ani: *lex annalis* legea privitoare la vârsta cerută pentru o funcție.
annālēs, *ium m.pl.* anale (*cronică relatând evenimentele pe ani*).
annatō, *āre, āvī vi.* **1.** a înota către. **2.** a înota alături.
anne *conj. v.* **an.**
annectō, *ere, nexuī, nexum vt.* **1.** a lega de: ~*scapham ad ripam* sau *ripae* (*D.*) a lega luntrea la țărm. **2.** (*fig.*) a adăuga: *annectebat Cornutum ministravisse pecuniam* adăuga că Cornutus administrase banii.
annexus, *ūs m.* unire.
anniculus (3) *adj.* în vârstă de un an.
annītor, *nītī, nīsus* (*nīxus*) *sum vi. dep.* **1.** a se sprijini în ceva: *cubito annixus* sprijinindu-se în cot. **2.** a se strădui, a se sforța: ~*summa ope* a se sforța din răsputeri.
anniversārius (3) *adj.* anual, care revine în fiecare an.
annō, *āre, āvī v.* **annatō.**
annōna, *ae f.* **1.** producția anuală de cereale. **2.** alimentare, aprovizionare: *difficultas annonae* greutatea aprovizionării. **3.** prețul alimentelor, scumpete: *annona crescit* prețul alimentelor crește.
annōsus (3) *adj.* care are mulți ani.
annotātiō, *ōnis f.* însemnare.
annotātor, *ōris m.* cel care notează; cel care spionează.
annōtinus (3) *adj.* (în vârstă) de un an, care are un an.
annotō (I) *vt.* a însemna, a nota; a remarca.
annumerō (I) *vt.* **1.** a plăti numărând: *singulos denarios* ~a plăti dinar cu dinar. **2.** a adăuga la număr: *his libris sex* ~ a adăuga acestor cărți încă șase.
annūntiō (I) *vt.* a anunța.
annuō, *ere, uī* și *vt.* **1.** a face semn aprobator din cap (către cineva). **2.** a aproba, a încuviința, a acorda.
annus, *ī m.* an: *anni tempus* anotimp, ~*superior* (sau *prior*) anul trecut, *anno* (*annum*) timp de un an întreg, *in annum* pentru un an, *anno ineunte* la începutul anului, *anno exeunte* la sfârșitul anului.
annuus (3) *adj.* anual.
anquīrō, *ere, quīsīvī, quīsītum vt.* a căuta, a cerceta.
ānsa, *ae f.* **1.** toartă. **2.** (*fig.*) prilej, pretext.
ānser, *eris m.* gâscă, gâscan.
Antaeus, *ī m.* Antaeus (*gigant ucis de Hercule*).
ānte I. *adv.* **1.** (*loc.*) înainte: *equites* ~*mittere* a trimite călăreții înainte. **2.** (*timp*) înainte: *et feci* ~*et faciam post* am făcut-o și mai înainte și o voi face și în viitor. **II.** *prep.* (*cu Ac.*) **1.** (*loc.*) înaintea: ~*domum meam* înaintea casei mele. **2.** (*timp*) înainte de, înaintea: ~*consulatum meum* înainte de consulatul meu, *ante tempus* înainte de vreme. **3.** (*rang*) *ante omnes* înaintea tuturor, ~*aliquem esse* a întrece pe cineva, *ante omnia* mai presus de toate.
anteā *adv.* mai înainte: *antea... quam* mai înainte ca.
antecapiō, *ere, cēpī, captum* (*ceptum*) *vt.* **1.** a ocupa mai înainte: ~*pontem* a ocupa cel dintâi podul. **2.** a se îngriji din vreme: ~*multa, quae*

bello usui sunt a se îngriji de multe, care sunt de folos la război. **3.** a anticipa: ~ *noctem* a anticipa noaptea.

antecēdō, *ere, cessī, cessum vt.* și *vi.* **1.** a merge înainte, a preceda: *lictores antecedebant* lictorii mergeau înainte, *sine causa antecedente* fără un motiv prealabil. **2.** a întrece, a depăși: ~ *condiscipulos* a-și întrece colegii.

antecellō, *ere vi.* și *vt.* a o lua cuiva înainte, a se distinge: *antecellit omnibus militari laude* o ia înaintea tuturor prin glorie militară, *omnes* ~ a-i întrece pe toți.

antecessiō, *ōnis f.* precedare; antecedent.

antecursōrēs, *um m.pl.* trupe de avangardă, cercetași.

anteeō, *īre, iī vt.* și *vi.* **1.** a merge înainte: *anteibant lictores* în frunte mergeau lictorii, ~ *praetoribus* (*D.*) a merge înaintea pretorilor. **2.** (*fig.*) a întrece: *omnibus* (*D.*) *auctoritate* ~ a-i întrece pe toți prin autoritate, *ceteros virtutibus* ~ a-i întrece pe ceilalți prin virtuți. **3.** a preveni: *damnationem veneno* (*Abl.*) ~ a preveni condamnarea, otrăvindu-se.

anteferō, *ferre, tulī, lātum vt.* **1.** a purta înainte: ~ *imagines* a purta înainte portretele. **2.** a prefera: ~ *pacem bello* a prefera războiului pacea, ~ *omnibus Demosthenem* a-l prefera tuturor pe Demosthene.

antefixus (3) *adj.* fixat în față. // **antefixa**, *ōrum n.pl.* ornamente (fixate la acoperiș, la jgheaburi etc.); statuete.

antegredior, *gredī, gressus sum vt. dep.* a merge înainte, a preceda.

antehabeō, *ēre vt.* a prefera.

antehāc *adv.* mai înainte, până acum.

antelūcānus (3) *adj.* (care este sau se produce) înainte de a se lumina de ziuă.

antemerīdiānus (3) *adj.* dinainte de amiază.

antemna (antenna), *ae f.* antenă de corabie (*bară lungă și mobilă din lemn, prinsă transversal de catarg pentru a ține o parte din pânzele unei corăbii*).

anteoccupātiō, *ōnis f.* (*ret.*) prolepsă, prevenirea unei obiecții.

antepīlānus, *ī m.* soldat care luptă în primele rânduri.

antepōnō, *ere, posuī, positum vt.* **1.** a pune înainte. **2.** (*fig.*) a pune mai presus, a prefera: ~ *amicitiam omnibus rebus* (*D.*) a pune prietenia mai presus de orice.

antequam (ante... quam) *conj.* mai înainte ca: ~ *veniam* înainte de a veni, *non ante veniam quam convaluero* nu voi veni înainte de a mă fi făcut bine.

antēs, *ium m.pl.* șiruri (de viță, de flori).

antesīgnānus, *ī m.* luptător înaintea steagului, portdrapel; soldat din primele linii; (*pl.*) soldați de elită.

antestō *v.* **antistō**.

antēstor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a lua ca martor.

anteveniō, *īre, vēnī, ventum vi* și *vt.* **1.** (cu *D.* și *Ac.*) a veni înaintea altuia: ~ *huic* a veni înaintea acestuia, ~ *Metellum* a veni înaintea lui Metellus. **2.** a întrece: ~ *nobilitatem* a întrece nobilimea. **3.** a preveni, a zădărnici (luând-o mai înainte): ~ *consilia hostium* a zădărnici planurile dușmanilor.

antevertō, *ere, vertī, versum vi.* și *vt.* **1.** a o lua înainte: *Miloni antevertit* o ia înaintea lui Milo. **2.** a prefera: ~ *omnibus consiliis* a prefera tuturor planurilor.

anticipātiō, *ōnis f.* presimțire.

anticipō (I) *vt.* a anticipa, a preveni: ~ *mortem* a anticipa moartea.

Anticlēa, *ae f.* Anticlea (*mama lui Ulise*).

antīcus *v.* **antīquus**.

Anticyra, *ae f.* Anticyra (*numele a două orașe din Grecia unde creștea eleborul, leac contra nebuniei*).

antideā *v.* **anteā**.

antidotum, *ī n.* antidot.

Antigona, *ae* (**Antigonē**, *ēs*) *f.* Antigona (*fiica lui Oedip și a Iocastei*).

Antigonus, *ī m.* Antigonus (*general al lui Alexandru cel Mare*).

Antilibanus, *ī m.* Antiliban (*lanț de munți în Syria*).

Antiochīa (Antiochēa), *ae f.* Antiochia: **1.** capitala Syriei. **2.** ținut în Syria // **Antiochēnsis**, *is m.* locuitor din Antiochia.

Antiochus, *ī m.* **1.** Antiochus (*numele unor regi syrieni*). **2.** Antiochus din Ascalon (*filozof, profesor al lui Cicero*).

Antiopa, *ae* (**Antiopē**, *ēs*) *f.* Antiopa (*soția lui Pierus și mamă a muzelor*).

Antipater, *trī m.* **1.** Antipater (*general al lui Alexandru cel Mare*). **2.** Antipater (*numele mai multor filozofi greci*).

antīquārius, *iī m.* iubitor al Antichității; copist.

antīquitās, *ātis f.* **1.** timpurile vechi, Antichitatea. **2.** vechime: ~ *generis* vechimea neamului.

antīquitus *adv.* de altădată, din vechime, de demult.

antīquō (I) *vt.* a respinge.

antīquus (antīcus) (3) *adj.* **1.** vechi, de altădată: *templum antiquissimum* un templu foarte vechi. **2.** de mai înainte: *immemor antiqui vulneris* uitând de rana de mai înainte. **3.** (*numai la comp.* și *superl.*) mai important, cel mai important: *antiquior locus* locul cel dintâi, *nihil habeo antiquius* la nimic nu țin mai mult, *antiquissimum est* este lucrul cel mai important.

antistes, *itis m.* și *f.* **1.** mare-preot (preoteasă): ~ *Iovis* preot al lui Iupiter. **2.** căpetenie, maestru: ~ *doctorum virorum* căpetenie a oamenilor învățați.

Antisthenēs, *is m.* Antisthene din Atena (*elev al lui Socrate, întemeietorul școlii cinice*).

antistita, *ae f.* preoteasă.

antistō, *āre, stetī vi.* a fi mai presus, a întrece: ~ *omnibus* (*D.*) *robore corporis* a întrece pe toți prin forța fizică.

Antium, *iī n.* Antium (*oraș din Latium, la sud de Roma*). // **Antiās**, *ātis m.* locuitor din Antium.

Antōnius, *iī m.* Antonius (*membru al unei însemnate ginte romane, din care făcea parte și Marcus Antonius, triumvirul*).

antrum, *ī n.* peșteră.

Anūbis, *idis m.* Anubis (*zeu egiptean*).

ānulus, *ī m.* **1.** inel; ~ *aureus* inel de aur, *anulo litteras obsignare* a pecetlui scrisoarea cu inelul. **2.** (*fig.*) inelul de aur (*emblemă a rangului de cavaler*); titlu de cavaler: *anulo donare aliquem* a face pe cineva cavaler.

anus, *ūs f.* bătrână, babă.

anxiē *adv.* cu îngrijorare, chinuitor.

anxietās, *ātis f.* neliniște, grijă.

anxifer, *era, erum adj.* (*poet.*) chinuitor.

anxius (3) *adj.* **1.** (*pas.*) neliniștit, îngrijorat, chinuit. **2.** (*act.*) chinuitor.

Ānxur, *uris m.* și *n.* Anxur (*localitate în Latium*). // **Ānxurus**, *ī m.* Anxurus (*divinitate a volscilor, identificată apoi cu Iupiter*).

Āones, *um m.* aonii (*vechii locuitori ai Beoției*). // **Āonius** (3) *adj.* din Beoția: ~ *vir* Hercule, ~ *deus* Bacchus, ~ *fons* izvorul Aganippe, *sorores Aoniae* muzele.

apage *interj.* pleacă de-aici! șterge-o! *apage te a me* departe de mine!

Apamēa (Apamīa), *ae f.* Apamea (*nume de orașe în Syria, Bithynia și Phrygia*).

Apellēs, *is m.* Apelles (*renumit pictor grec din timpul lui Alexandru cel Mare*).

Āpennīnus, *ī v.* **Appennīnus**.

aper, *aprī m.* mistreț.

aperiō, *īre, peruī, pertum vt.* **1.** a deschide: ~ *portam* a deschide poarta, ~ *litteras* a deschide scrisoarea; (*fig.*) ~ *viam* a deschide un drum. **2.** a descoperi, a dezvălui, a da la iveală, a arăta: ~ *fontes scientiarum* a dezvălui izvoarele științelor, *stellae tum occultantur, tum se aperiunt* stelele acum se ascund, acum se arată.

apertē *adv.* deschis, fățiș, clar.

apertus (3) *adj.* deschis; (*fig.*) fățiș, clar: *porta aperta* poartă deschisă, *periculum apertum* pericol evident, *sententia aperta* părere clară, *homo* ~ om sincer.

apex, *icis m.* **1.** vârf ascuțit, capăt ascuțit, creștet: ~ *montis* vârful muntelui. **2.** bonetă (țuguiată) a preotului; (*fig.*) funcția de preot. **3.** coroană, mitră, tiară; (*fig.*) podoabă care încununează: *apices regum* coroanele regilor, ~ *senectutis* podoaba bătrâneții.

aphractus, *ī f.* navă fără punte, navă deschisă.

apicātus (3) *adj.* împodobit cu bonetă preoțească.

apis, *is f.* albină.

Āpis, *is m.* [*Ac. Apim*] boul Apis (adorat de egipteni).

apīscor, *scī, aptus sum vt. dep.* **1.** a dobândi: ~ *summam gloriam* a câștiga gloria supremă. **2.** a atinge, a ajunge: ~ *mare* a ajunge la mare.

apium, *iī n.* (*bot.*) țelină.

apodytērium, *iī n.* vestiar (la băi).

Apollō, *inis m.* (zeul) Apollo. // **Apollināris** (2) *adj.* consacrat lui Apollo: *ludi Apollinares* jocurile apollinare. // **Apollineus** (3) *adj.* apollinic.

Apollōnia, *ae f.* Apollonia (*numele mai multor orașe grecești*).

apologus, *ī m.* povestire, fabulă.

apothēca, *ae f.* cămară.

apparātē *adv.* luxos, fastuos.

apparātiō, *ōnis f.* pregătire: ~ *munerum* pregătire a darurilor; (*ret.*) căutare: *quaedam* ~ o oarecare căutare (artificialitate).

apparātus, *ūs m.* **1.** (*abstr.*) pregătiri, preparative: ~ *belli* pregătiri de război. **2.** (*concr.*) mobile; aparat; mașină de război; instrument. **3.** pompă, fast: *apparatu regio* cu fast regesc.

appāreō, *ēre, uī vi.* **1.** a se arăta, a apărea: *apparuerunt armati* apărură soldații, *animosus atque fortis appare* arată-te curajos și brav. **2.** a fi vizibil, a se vedea (clar): *hoc apparet ex orationibus* aceasta se vede din cuvântări: (*impers.*) *apparet* se vede clar, este limpede. **3.** a sta la dispoziție, a fi la ordinele cuiva, a sluji cuiva: *lictores apparent consulibus* (*D.*) lictorii sunt la ordinele consulilor.

appāritiō, *ōnis f.* serviciu, slujbă.

appāritor, *ōris m.* slujbaș, slujitor (*lictor, scrib, crainic, interpret*).

apparō (I) *vt.* a pregăti, a pune la cale: ~ *ludos* a pregăti jocuri, ~ *crimina in aliquem* a pune la cale acuzații împotriva cuiva.

appellātiō, *ōnis f.* **1.** vorbire, intervenție verbală: *appellationis causa* prilej de a interveni. **2.** nume, titlu; numire; rostire: *respublica est modo* ~ republica e curând numai un nume, *lenis* ~ o rostire domoală. **3.** (*jur.*) apel: *ius appellationis* dreptul de apel.

appellātor, *ōris m.* apelant.

appellō[1] (I) *vt.* **1.** a se adresa, a vorbi (cuiva), a chema, a apela: *milites benigne appellat* se adresează binevoitor soldaților, *quos appellem?* pe cine să chem în ajutor? (*jur.*)

~ *praetorem* a apela la pretor, *alii plectuntur, alii ne appellati quidem* unii sunt pedepsiți, alții nici măcar citați la judecată. **2.** a numi, a da un nume (titlu): *te sapientem appellant* pe tine ei te numesc înțelept, *poetas sanctos* ~ a-i numi pe poeți ființe divine.

appellō[2], *ere, pulī, pulsum vt.* **1.** a împinge, a mâna: ~ *turres ad moenia* a împinge turnurile spre ziduri, ~ *iuvencos ad litora* a mâna juncii spre țărmuri; (*fig.*) a îndemna: ~ *aliquem ad flagitium* a îndemna pe cineva la o ticăloșie. **2.** (*despre corăbii*) a acosta: *ad insulam* sau *insulae* (*D.*) ~ a acosta la o insulă.

appendīx, *icis f.* adaos, supliment.

appendō, *ere, dī, sum vt.* a cântări: ~ *aurifici aurum* a-i cântări bijutierului aurul, ~ *verba* a cântări cuvintele.

Appennīnus, *ī m.* (munții) Apenini. // **Appennīnicola**, *ae m.* locuitor al Apeninilor. // **Appenninigena**, *ae m.* care izvorăște din Apenini (Tibrul).

appetēns (1), *ntis p.pr. v.* **appetō**. // *adj.* doritor: ~ *gloriae* (*G.*) doritor de glorie.

appetenter *adv.* cu aviditate.

appetentia, *ae f.* dorință, poftă: ~ *laudis* dorință de glorie.

appetītiō, *ōnis f.* dorință, râvnire; înclinație.

appetītus, *ūs m.* dorință, poftă; înclinație.

appetō, *ere, īvī (iī) ītum vt.* **1.** a căuta (să apuce), a râvni, a dori: ~ *alienos agros* a dori ogoarele altuia, ~ *nomen consulis* a râvni la titlul de consul. **2.** a se îndrepta, a se întinde spre: *mare terram appetens* marea întinzându-se spre uscat. **3.** a ataca, a izbi: ~ *aliquem lapidibus* a ataca pe cineva cu pietre. **4.** (*despre timp*) a se apropia: *nox appetit* noaptea se apropie.

Appia, *ae* și **via Appia** *f.* Calea Appia (*construită de cenzorul Appius Claudius*). // **Appius** (3) *adj.* appian.

appingō, *ere, pīnxī, pīctum vt.* a picta ceva (la un loc cu alt lucru).

applaudō (applōdō), *ere, sī, sum vt.* **1.** a lovi. **2.** a aplauda.

applicātiō, *ōnis f.* **1.** legătură sufletească. **2.** înclinație.

applicō, *āre, āvī (plicuī), ātum (plicitum) vt.* **1.** a apropia, a sprijini, a aplica: ~ *scalas moenibus* (*D.*) a sprijini scările de ziduri, ~ *se ad arborem* a se sprijini de copac, ~ *oscula* a da sărutări, *aures applicat* își pleacă urechea, *se ad aliquem applicat* se alipește de cineva, *se applicat ad philosophiam* se dedică studiului filozofiei. **2.** (*mar.*) a face să acosteze, a împinge către țărm: ~ *naves terrae* a acosta corăbiile la țărm, *applicor in terras tuas* sunt silit să

acostez în ținutul tău; (*fig.*) *quo applicem?* pe ce țărm să acostez?

applōrō (I) *vi.* (*cu D.*) a plânge cu cineva.

appōnō, *ere, posuī, positum vt.* **1.** a pune alături (înainte). **2.** a pune: ~ *notam ad versum* a pune un semn la un vers; (*fig.*) ~ *vitiis* (*D.*) *modum* a pune o măsură în vicii. **3.** (*despre mâncăruri*) a pune înainte, a servi: ~ *panem convivis* a servi pâine oaspeților, *iis apposuit quod satis esset* le-a servit să se sature. **4.** a pune pe cineva pe lângă un altul (cu o sarcină): *appositi erant custodes* fuseseră puși pe lângă el păzitori. **5.** a adăuga: *appone lucro* (*D.*) adaugă la câștig.

apportō (I) *vt.* a aduce, a transporta: ~ *frumentum* a transporta grâu; (*fig.*) a aduce cu sine, a pricinui: ~ *damnum* a pricinui o pagubă.

appōscō, *ere vt.* a cere în plus.

apposītē *adv.* cum trebuie, potrivit.

appositus (3) *p.pf. v.* **appōnō**. // *adj.* **1.** învecinat; *regio urbi apposita* regiune învecinată cu orașul **2.** potrivit, propriu: *homo ad audaciam istius* ~ omul potrivit pentru actul de îndrăzneală al acestuia.

apprecor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a ruga, a invoca: ~ *deos* a invoca pe zei.

apprehendō (apprēndō), *ere, endī, ensum vt.* **1.** a prinde, a cuprinde: ~ *manum* a prinde mâna, ~ *Hispanias* a cuprinde cele două Hispanii. **2.** a cuprinde cu mintea: ~ *quaedam ex Socratis disputationibus* a prinde ceva din discuțiile lui Socrate.

apprīmē *adv.* cu totul, foarte, deosebit de.

apprimō, *ere, pressī, pressum vt.* a apăsa, a strânge: ~ *scutum pectori* a strânge scutul la piept, ~ *dextram* a strânge dreapta.

approbātiō, *ōnis f.* aprobare; probă, confirmare.

approbātor, *ōris m.* cel care aprobă.

approbē *adv.* foarte bine.

approbō (I) *vt.* **1.** a aproba: ~ *consilium* a aproba o hotărâre, *dis approbantibus* cu încuviințarea zeilor. **2.** a dovedi; a arăta: ~ *officium suum* a-și arăta zelul. **3.** a face să fie apreciat: *opus approbavit* a făcut ca lucrarea să fie apreciată.

apprōmitto, *ere, isi, issum vt.* a se face chezaș, a garanta că... [*cu Ac. și inf.*]

apprōpero (I) *vt.* și *vi.* a grăbi, a se grăbi: ~ *opus* a grăbi lucrarea, ~ *ad cogitatum facinus* a se grăbi la săvârșirea crimei plănuite.

appropinquātiō, *ōnis f.* apropiere.

appropinquō (I) *vi.* a se apropia: ~ *Oceano* (*D.*) a se apropia de ocean, ~ *ad insulam* a se apropia de insulă.

appugnō (I) *vt.* a ataca.

appulsus, *ūs m.* **1.** (*mar.*) abordare, debarcare: *faciles appulsus* locuri propice pentru debarcare. **2.** apropiere,

atingere. **3.** îndemn; influență: ~ *deorum* îndemnul zeilor.

aprīcātiō, *ōnis f.* statul (încălzitul) la soare.

aprīcor, *ārī, ātus sum vi. dep.* a sta la soare.

aprīcus (3) *adj.* însorit. // **aprīcum**, *ī n.* loc însorit; (*fig.*) *in apricum* la lumina zilei, la iveală.

Aprīlis (2) *adj.* a(l) lui aprilie. // **Aprīlis**, *is m.* (luna) aprilie.

aptē *adv.* potrivit, cum trebuie.

aptō (I) *vt.* **1.** a potrivi, a pune: ~ *sibi insignia* a-și potrivi podoabele, ~ *anulum digito* (*D.*) a-și pune inelul pe deget. **2.** a pregăti: ~ *classem* a pregăti o flotă. **3.** a prevedea cu ceva, a echipa: ~ *navem velis* a înzestra corabia cu pânze.

aptus (3) *adj.* potrivit, apt, propriu: *nulla videbatur aptior persona* nici o persoană nu părea mai potrivită, *locus ad insidias* ~ loc potrivit pentru capcană, *res apta naturae* (*D.*) un lucru potrivit cu natura, ~ *amicis* un om plăcut prietenilor. // *p.pf.* de la *arh.* **apiō**, *ere* a prinde de, a lega: **a)** fixat, legat: *gladius e lacunari saetā equinā* ~ sabie fixată de tavan prin păr de cal; (*fig.*) *res inter se aptae* chestiuni legate între ele, *ex honesto officium aptum est* obligația morală este legată (depinde) de ideea de bine; **b)** (*poet.*) prevăzut cu, dotat, împodobit: *vestis auro apta* haină împodobită cu aur.

apud *prep.* (*cu Ac.*) **1.** (*sens local*) la: ~ *Mantineam* la Mantinea, ~ *Salamina* la Salamina, *proelium* ~ *Plateas* lupta de la Platea, ~ *me domi* la mine acasă. **2. a)** (*pe lângă nume de persoane, popoare*) la: ~ *Romanos* la romani; (*expr.*) ~ *se non esse* a-și ieși din fire; **b)** în fața, în prezența: ~ *iudices* în fața judecătorilor, ~ *populum* în fața poporului, ~ *milites* în fața soldaților; **c)** (*ca trimitere la operele cuiva*) la: ~ *Ciceronem* la (în operele lui) Cicero; **d)** (*ca apreciere în ochii cuiva*) după: *plus* ~ *me auctoritas eius valet* autoritatea lui valorează mai mult în ochii mei.

Āpulia, *ae f.* ținut pe coasta de sud-est a Italiei. // **Āpulus**, *ī m.* locuitor din Apulia.

aqua, *ae f.* **1.** (*sens general*) apă: ~ *pura, gelida* apă curată, rece, ~ *caelestis* ploaie; (*expr.*) ~ *et igni interdicere alicui* a exclude pe cineva din rândul cetățenilor, *aquam terramque petere* a cere supunere, *aquam dare alicui* a fixa unui avocat timpul de vorbit. **2.** (*sens mai restrâns*) mare, lac, fluviu, izvor; conductă: *labores* ~ *pati* a suporta chinuri pe mare, *secundā* ~ în cursul apei, ~ *Claudia* conducta Claudia; (*pl.*) băi: *ad aquas* la băi.

aquaeductus, *ūs m.* conductă de apă, apeduct.

aquārium, *iī n.* rezervor de apă.

aquārius (3) *adj.* care privește apa: *provincia aquaria* serviciul apelor. // **aquārius**, *iī m.* intendent al conductei de apă. // **Aquārius**, *iī m.* Vărsătorul (*zodie*). // **aquāticus** (3) *adj.* de apă; umed.

aquātilis (2) *adj.* de apă, acvatic. // **aquātilia**, *ium n.pl.* animale care trăiesc în apă.

aquātiō, *ōnis f.* **1.** aprovizionare cu apă. **2.** locul de unde se aduce apă.

aquātor, *ōris m.* (*mil.*) aducător de apă, sacagiu.

aquila, *ae f.* vultur; (*mil.*) steag al unei legiuni.

Aquilēia, *ae f.* Aquileia (*colonie în nordul Italiei, pe coasta Adriaticii*). // **Aquilēiensis** (2) *adj.* aquileian.

aquilifer, *erī m.* stegarul unei legiuni.

aquilō, *ōnis m.* acvilonul (*vânt de miazănoapte; la greci, Boreas*).

aquilōnius (3) *adj.* septentrional, de nord.

Aquīnum, *ī n.* Aquinum (*oraș în țara volscilor*). // **Aquīnās** (1), *ātis adj.* din Aquinum.

Aquītānia, *ae f.* Aquitania (*ținut în Gallia de sud-vest, între râul Garumna și Pyrenaeus mons*). // **Aquītānī**, *ōrum m.pl.* locuitori din Aquitania. // **Aquītānus** (3) *adj.* aquitan.

aquor, *ārī, ātus sum vi. dep.* (*mil.*) a căra apă, a se aproviziona cu apă.

aquōsus (3) *adj.* încărcat de apă, umed, ploios.

aquula, *ae f.* curs mic de apă, fir de apă.

āra, *ae f.* altar; *aram tangere* a jura.

Arabia, *ae f.* Arabia (*regiune a Asiei pe țărmul Mării Roșii*). // **Arabs** (1), *is adj.* arab. // **Arabus** (3) *adj.* arabic. // **Arabus**, *ī m.* arab. // **Arabēs**, *um m.pl.* arabii.

arānea, *ae f.* păianjen.

arāneola, *ae f.* păianjen mic.

arāneum, *ī n.* pânză de păianjen.

arāneus (3) *adj.* de păianjen.

Arar, *aris m.* [*Ac. Ararim; Abl. Arare*] fluviul Arar (*azi, Saône, afluent al Ronului*).

arātiō, *ōnis f.* aratul pământului, agricultură; (*pl.*) *arationes* domenii de stat, date spre cultivare colonilor.

arātor, *ōris m.* plugar. // *adj.* (1) care ară: *bos* ~ boul care ară.

arātrum, *ī n.* plug.

Araxēs, *is m.* [*Ac. Araxem* și *Araxim*] Araxes (*fluviu în Armenia*).

arbiter, *trī m.* **1.** cel care vede sau aude ceva. **2.** martor, știutor, confident: *arbitris amotis* toți cei care ar fi putut vedea (martorii) fiind îndepărtați, *locus ab arbitris remotus* loc ferit de priviri indiscrete, *secretorum* ~ confident al tainelor. **3.** arbitru, judecător: ~ *pugnae* arbitrul luptei. **4.** domn suveran, stăpân absolut: ~ *imperii* conducătorul suprem, *dii populorum arbitri* zeii, stăpânitorii popoarelor, *locus maris* ~ loc care domină marea.

arbitra, *ae f.* martoră.
arbitrātus, *ūs m.* (*frecv. Abl.*) socotință, voie, plac: *meo, tuo, arbitrātū* după părerea mea, a ta.
arbitrium, *iī n.* **1.** hotărâre, decizie (arbitrală): ~ *victoris exspectare* a aștepta hotărârea învingătorului, *cum Minos fecerit arbitria* după ce Minos își va fi dat sentința. **2.** bunul plac, voie deplină, putere, conducere suverană: *meo arbitrio* după bunul meu plac, *ad aliorum* ~ *vivere* a trăi după voia altora, ~ *rei Romanae* conducerea supremă a lumii romane.
arbitror (*rar* **arbitrō**), *ārī, ātus sum vt. dep.* a socoti, a fi de părere.
arbor (**arbōs**), *oris f.* **1.** arbore, copac: ~ *Iovis* stejar, ~ *Palladis* măslin. **2.** obiecte făcute din lemn (catarg, corabie, vâslă etc.).
arboreus (3) *adj.* **1.** de copac, al copacului: *arborei fetus* fructele arborilor. **2.** (*poet.*) rămuros: *cervi cornibus arboreis* cerbi cu coarne rămuroase.
arbustum, *ī n.* **1.** grădină cu pomi, livadă. **2.** copac, crâng, tufiș.
arbuteus (3) *adj.* de pomișoară, de coacăz.
arbutum, *ī n.* fructul pomișoarei, coacăză.
arbutus, *ī f.* pomișoară, coacăz.
arca, *ae f.* **1.** ladă, casetă; dulap. **2.** sicriu. **3.** celulă.
Arcadia, *ae f.* Arcadia (*ținut muntos în centrul Peloponnesului*). // **Arcadicus** (**Arcadius**) (3) *adj.* arcadic: ~ *rex* Evander, ~ *deus* zeul Pan. // **Arcas**, *adis m.* locuitor al Arcadiei.
arcānō *adv.* pe ascuns.
arcānum, *ī n.* (*frecv. pl.*) taină, secret.
arcānus (3) *adj.* tainic, secret.
arceō, *ēre, uī vt.* **1.** a ține departe, a opri, a împiedica: ~ *hostes finibus* a ține pe dușmani departe de hotare, ~ *aquas* a opri revărsarea apelor, ~ *aliquem progressu* a împiedica pe cineva să înainteze. **2.** a ține strâns, a menține, a zăgăzui: ~ *flumina* a zăgăzui apele.
arcessītor, *ōris m.* cel care cheamă la el pe cineva, care ordonă.
arcessītus (3) *p.pf. v.* **arcessō**. // *adj.* forțat, căutat: *arcessitum dictum* expresie căutată.
arcessītus, *ūs* (*numai Abl.*) *m.* chemare, invitație: *ipsius rogatu arcessituque* la cererea și la chemarea a însuși acestuia.
arcessō (**accersō**), *ere, īvī, ītum vt.* **1.** a chema: ~ *patrem litteris* a-și chema tatăl printr-o scrisoare. **2.** a chema în judecată, a acuza: ~ *aliquem pecuniae captae* a acuza pe cineva de mită. **3.** a-și procura, a câștiga, a căuta: ~ *gloriam periculo* a-și câștiga gloria primejduindu-se.
archetypum, *ī n.* model, original.

Archiās, *ae m.* Archias (*poet grec apărat de Cicero*).
Archimēdēs, *is m.* Archimede (*celebrul învățat din Syracusa*).
archipīrāta, *ae m.* șef de pirați.
architector, *ārī vt. dep.* a construi, a născoci, a inventa.
architectūra, *ae f.* arhitectură.
architectus, *ī m.* arhitect.
arcitenēns, *entis m.* **1.** purtător de arc, săgetător: ~ *deus* zeul Apollo. **2.** Săgetătorul (*zodie*).
arctē (**artē**) *adv.* strâns; (*fig.*) anevoie.
arctō (**artō**) (I) *vt.* a strânge, a restrânge.
Arctos (**Arctus**), *ī f.* Ursa-Mare și Ursa-Mică; Carul-Mare; nord.
Arctūrus, *ī m.* stea din Constelația Boarului; (*fig.*) toamna.
arctus (**artus**) (3) *adj.* **1.** strâns: *arctum frenum* frâu strâns. **2.** strâmt, înghesuit: *arcta via* cale strâmtă, *arctum theatrum* teatru înghesuit. **3.** (*fig.*) profund, puternic: ~ *somnus* somn adânc, *tenebrae arctissimae* întunericul cel mai adânc. **4.** (*fig.*) restrâns, greu: ~ *numerus* număr restrâns, ~ *commeatus* aprovizionare grea.
arcuātus (3) *adj.* arcuit, curbat, boltit.
arcula, *ae f.* cutie, lădiță.
arcus, *ūs m.* **1.** arc (*armă*). **2.** curcubeu. **3.** arc de triumf. **4.** boltă, arc de cerc, curbură.
ardaliō (**ardeliō**), *ōnis m.* om care face pe zelosul.
Ardea[1], *ae f.* Ardea (*vechea capitală a rutulilor, în Latium*). // **Ardēatinus** (3) *adj.* ardeatin. // **Ardēas**, *ātis m.* locuitor din Ardea.
ardea[2], *ae f.* bâtlan.
ārdēns (1), *ntis p.pr. v.* **ārdeō**. // *adj.* **1.** arzător: *sol ardentissimus* soare foarte arzător. **2.** scânteietor, strălucitor, sclipitor: *ardentes clipei* scuturi strălucitoare. **3.** (*fig.*) aprig, pasionat: ~ *animus* suflet pasionat, ~ *odium* ură aprigă.
ārdenter *adv.* aprins, aprig, cu ardoare.
ārdeō, *ēre, ārsī vi.* **1.** a arde: *domus ardet* arde casa. **2.** a scânteia, a străluci: *campi armis ardent* câmpiile strălucesc de arme. **3.** (*fig.*) a arde, a fi aprins de: ~ *amore* a fi aprins de iubire, ~ *ad ulciscendum* a arde de dorința răzbunării, ~ *in proelia* a arde de dorința de a lupta, *ardet in illa* e îndrăgostit de ea.
ārdēscō, *ere, ārsi vi.* **1.** a se aprinde, a străluci: *ardescunt caelestia templa* se aprind întinderile cerești, *fulmineis ardescunt ignibus undae* valurile strălucesc de luminile fulgerelor. **2.** (*fig.*) a se aprinde: ~ *venere* a se aprinde de dragoste. **3.** a crește: *questus ardescebant* plângerile sporeau.
ārdor, *ōris m.* **1.** foc, arșiță: ~ *solis* arșița soarelui; (*pl.*) zona caldă. **2.** strălucire: ~ *stellarum* strălucirea stelelor. **3.** (*fig.*) ardoare, patimă,

dorință arzătoare: ~ *militum ad dimicandum* dorința arzătoare de luptă a soldaților.

arduus (3) *adj.* **1.** drept (la urcuș), abrupt: ~ *mons* munte abrupt. **2.** înalt, mândru: *ardua sidera* stelele din înălțimi, *equus* ~ calul mândru. // **arduum**, *ī n.* înălțime. **3.** greu, amarnic: *opus arduum* o lucrare greu de făcut, *res arduae* situații grele.

ārea, *ae f.* loc (întins), suprafață, arie.

arēna (harēna), *ae f.* **1.** nisip. **2.** ținut nisipos, deșert, țărm (nisipos) al mării: *Libycae arenae* deșertul Libyei, *carinae potiuntur arenā* corăbiile ajung la țărm. **3.** arenă, circ.

arēnōsus (3) *adj.* nisipos.

ārēns (1), *ntis p.pr. v.* **āreō**. // *adj.* uscat, sec.

āreō, *ēre, uī vi.* a fi uscat.

Arēopagus, *ī m.* areopagul (*tribunal la Atena*). // **Arēopagītēs**, *ae m.* areopagit (*membru al areopagului*).

Arēs, *eos m.* = Ares (*zeul războiului*).

ārēscō, *ere, āruī vi.* a se usca.

Arethūsa, *ae f.* **1.** (nimfa) Arethusa. **2.** Arethusa (*izvor lângă Syracusa*).

argentāria, *ae f.* **1.** mină de argint. **2.** bancă; zărăfie.

argentārius (3) *adj.* **1.** de argint. **2.** de zaraf. // **argentārius**, *iī m.* zaraf, bancher.

argentātus (3) *adj.* acoperit cu argint.

argenteus[1] (3) *adj.* **1.** de argint. **2.** argintat. **3.** (*fig.*) ca argintul.

argenteus[2], *ī m.* ban de argint, dinar.

argentum, *ī n.* **1.** argint. **2.** vase de argint, argintărie. **3.** monedă de argint, dinar; (*fig.*) bani.

Argīlētum, *ī n.* Argiletum (*cartier al Romei între Suburra și for, unde se găseau multe dughene*).

argilla, *ae f.* argilă.

Argō, *ūs f.* [*Ac.* și *Abl. Argō*] Argo (*corabia argonauților*). // **Argonautae**, *ārum m.pl.* argonauții (*Iason și tovarășii lui îmbarcați pe Argo spre Colchis, ca să aducă lâna de aur*).

Argos *n.* [*sg. numai N. și Ac.*] și *pl.* **Argi**, *ōrum m.* Argos (*capitala Argolidei*). // **Argīvī**, *ōrum m.pl.* argivii; (*fig.*) grecii din timpurile străvechi. // **Argolis**, *idis f.* Argolida (*ținut în Peloponnes*). // **Argolicus** (3) *adj.* argolic; (*fig.*) grecesc. // **Argīvus (Argēus, Argīus)** (3) *adj.* argiv; (*fig.*) grecesc.

argūmentātiō, *ōnis f.* argumentare.

argūmentor, *ārī, ātus sum vi. dep.* a argumenta, a dovedi, a aduce probe.

argūmentum, *ī n.* **1.** dovadă, probă; *argumenta sceleris* dovezile crimei, *argumento* (*D.*) *est* servește ca dovadă. **2.** subiect, temă, cuprins: ~ *comoediae* subiectul comediei, ~ *epistulae* cuprinsul scrisorii.

arguō, *ere, uī vt.* **1.** a arăta, a demonstra, a dovedi: *degeneros animos timor arguit* frica îți arată firile nevolnice. **2.** a acuza, a învinui: ~ *aliquem sceleris* a acuza pe cineva de crimă, *te hoc crimine non arguo* nu te învinuiesc de această faptă; (*cu inf.*) *Roscius arguitur patrem occidisse* Roscius e acuzat că și-a omorât tatăl.

Argus, *ī m.* Argus (*monstru cu o sută de ochi*).

argūtē *adv.* ascuțit, ingenios.

argūtiae, *ārum f.pl.* finețe, subtilitate; vivacitate.

argūtō, *āre vi.* a flecări, a pălăvrăgi.

argūtulus (3) *adj.* destul de subtil.

argūtus (3) *adj.* **1.** sonor, răsunător: *arguta hirundo* rândunea cu tril răsunător; (*fig.*) ~ *poeta* poetul cu glas armonios. **2.** care vorbește, expresiv: *arguti oculi* ochi care vorbesc (expresivi). **3.** pătrunzător, subtil, spiritual; (*peior.*) șiret.

argyraspidēs, *um m.pl.* „scuturi de argint“ (*trupe macedonene de elită, echipate cu scuturi ornamentate cu argint*).

Ariadna, *ae* (**Ariadnē**, *ēs*) *f.* Ariadna (*fiica lui Minos și a Pasiphaeii*). // **Ariadnaeus** (3) *adj.* al Ariadnei.

Arīcia, *ae f.* Aricia (*veche localitate la sud-est de Roma*). // **Arīcīnus** (3) *adj.* din Aricia.

āriditās, *atis f.* uscăciune, ariditate.

āridus (3) *adj.* **1.** uscat: *aridum lignum* lemn uscat. // **āridum**, *ī n.* uscat: *ex arido* de pe uscat, *naves in aridum subducere* a trage corăbiile pe uscat. **2.** (*fig.*) **a)** însetat; **b)** slab, sărac: ~ *victus* mâncare sărăcăcioasă; **c)** uscat; fără viață: ~ *magister* profesor fără talent oratoric, *aridum genus orationis* stil arid, neornat.

ariēs, *etis m.* berbec; (*astr.*) Zodia Berbecului; (*mil.*) berbece.

arietō (I) *vi.* și *vt.* a izbi (în).

Arīminum, *ī n.* Ariminum (*port în Umbria, la sud de vărsarea Rubiconului în mare; azi, Rimini*).

ariola *v.* **hariola**.

ariolor *v.* **hariolor**.

ariolus *v.* **hariolus**.

arista, *ae f.* spic (de grâu); (*fig.*) vară: *post aliquot aristas* după câteva veri.

Aristaeus, *ī m.* Aristaeus (*semizeu, fiu al lui Apollo și al Cyrenei, cel care a introdus albinăritul și cultura măslinului*).

Aristarchus, *ī m.* **1.** Aristarch din Samos (*vestit matematician și astronom*). **2.** Aristarch din Samothrace (*vestit gramatic și critic*); (*fig.*) critic aspru: *tu Aristarchus es* ești un critic aspru.

Aristīdēs, *is m.* Aristide (*om politic atenian*).

Aristippus, *ī m.* Aristippos din Cyrene (*elev al lui Socrate și fondator al școlii hedoniste*).

Aristophanēs, *is m.* Aristophan (*vestit autor grec de comedii*).

Aristotelēs, *is m.* Aristotel din Stagira (*mare filozof grec*).

arithmētica, *ōrum n.pl.* (**arithmetica**, *ae* sau **arithmeticē**, *ēs f.*) aritmetică.

arma, *ōrum n.pl.* **1.** arme: *arma capere, ferre, (de)ponere* a lua, a purta, a depune armele, *esse in armis* a fi sub arme. **2.** război, luptă: ~ *civilia* război civil: ~ *inferre* a porni război, *arma virumque cano* cânt luptele şi pe viteaz. **3.** armată, trupe, ostaşi: *arma Romana liberare* a elibera armata romană, ~ *levia* trupe uşoare. **4.** unelte, instrumente: *quae sint agrestibus* ~ care să fie unelte ţăranilor. **5.** mijloace de apărare: ~ *iudiciorum et legum* apărarea tribunalelor şi a legilor.

armamenta, *ōrum n.pl.* unelte; (*mil.*) echipament de corabie.

armāmentārium, *iī n.* arsenal.

armārium, *iī n.* dulap.

armātūra, *ae f.* armură, armătură; trupe: *levis* ~ trupe uşor înarmate.

armātus[1] (*numai Abl.* ū) *v.* **armātūra**.

armatus[2], *ī m.* soldat (*frecv.*) **armātī**, *ōrum m.pl.* soldaţi înarmaţi.

Armenia, *ae f.* Armenia (*ţară din Asia*). // **Armenius** (3) *adj.* al Armeniei, armean.

armentālis (2) *adj.* de vită, de vacă.

armentum, *ī n.* **1.** cireadă, turmă. **2.** (*pl.*) vite.

armifer, *era, erum adj.* înarmat, războinic.

armiger, *era, erum adj.* purtător de arme, înarmat. // **armiger**, *erī m.* soldat, scutier.

armilla, *ae f.* brăţară.

Armilūstrum, *ī n.* Armilustrum (*piaţă în Roma, pe colina aventină, unde, la 19 octombrie, se ţinea sărbătoarea purificării armelor,* armilustrium).

armipotēns (1), *ntis adj.* (*poet.*) puternic prin arme, războinic.

armisonus (3) *adj.* (*poet.*) zăngănind din arme.

armō (I) *vt.* a înarma, a echipa.

armus, *ī m.* (*poet.*) umăr, braţ; (*pl.*) coapsă.

Arnus, *ī m.* Arnus (*râu în Etruria; azi, Arno*).

arō (I) *vt.* a ara; (*fig.*) a brăzda: ~ *aequor maris* a brăzda apele mării, *frontem rugis arat* brăzdează fruntea cu zbârcituri.

Arpī, *ōrum m.pl.* Arpi (*oraş în Apulia*).

Arpīnum, *ī n.* Arpinum (*orăşel în sudul Latiumului, locul de naştere al lui Cicero*). // **Arpīnās**, *ātis Abl. -ī adj.* (1) arpinat. // **Arpīnātēs**, *ium m.pl.* locuitori din Arpinum.

arrectus (3) *p.pf.* *v.* **arrigō**. // *adj.* abrupt, râpos.

Arrētium, *iī n.* Arretium (*oraş în Etruria, locul de naştere al lui Maecenas; azi, Arezzo*). // **Arretīnus** (3) *adj.* aretin.

arrīdeō, *ēre, rīsī, rīsum vi.* **1.** a surâde: *cui non arrisere parentes* căruia nu i-au surâs părinţii; (*fig.*) *pretium ei arridet* preţul îi surâde. **2.** a râde la râsul altuia: ~ *ridentibus* (*D.*) a râde cu cei ce râd.

arrigō, *ere, rēxī, rēctum vt.* **1.** a înălţa, a ridica: ~ *hastam* a înălţa suliţa, ~ *comas* a zbârli coama, ~ *aures* a ciuli urechile. **2.** (*fig.*) a aţâţa, a stimula, a încorda: ~ *animos* a aţâţa sufletele, ~ *virtutem* a stimula virtutea.

arripiō, *ere, ripuī, reptum vt.* **1.** a apuca, a prinde (trăgând de la sine): *Hector arripit ensem* Hector apucă sabia, *somnus eum arripit* îl fură somnul, ~ *tempus* a prinde ocazia. **2.** a lua (cu forţa, pe neaşteptate), a ocupa: ~ *castra* a lua cu forţa tabăra; (*fig.*) a-şi însuşi: *pueri celeriter res innumerabiles arripiunt* copiii prind repede o mulţime de lucruri, ~ *litteras Graecas* a-şi însuşi cultura greacă. **3.** a aduce în faţa judecăţii, a acuza, a critica: ~ *consules* a-i târî în faţa judecăţii pe consuli, ~ *primores populi* a-i critica pe fruntaşii poporului.

arrōdō, *ere, rōsī, rōsum vt.* a roade împrejur.

arrogans, *ntis adj.* arogant, trufaş.

arroganter *adv.* arogant, trufaş.

arrogantia, *ae f.* aroganţă, trufie.

arrogō (I) *vt.* a acorda, a atribui: ~ *chartis* (*D.*) *pretium* a acorda valoare scrierilor, ~ *sibi nomen* a-şi atribui numele.

Ārrūns, *untis m.* Arruns (*nume etrusc*).

ars, *artis f.* **1.** meşteşug, îndemânare, artă: ~ *dicendi* arta de a vorbi, *laboratae vestes arte* haine lucrate cu îndemânare. **2.** (*pl.*) mijloace, procedee: *imperium his artibus retinetur* puterea se menţine prin aceste mijloace, *artibus Fabii bellum gerebat* purta războiul după metoda lui Fabius. **3.** deprindere, însuşire: *bonis malisque artibus mixtus* un amestec de însuşiri bune şi rele, *bonae artes* bunele deprinderi. **4.** ştiinţă, sistem; manual: *artes liberales* disciplinele liberale, *rhetorum artes* manual de retorică.

Arsacēs, *is m.* Arsaces (*numele unor regi la parţi*). // **Arsacidae**, *ārum m.pl.* arsacizi (*descendenţi ai regelui Arsaces*).

Artaxerxēs, *is m.* Artaxerxes (*numele unor regi persani*).

artē *v.* **arctē**.

Artemīsium, *iī n.* Artemisium (*promontoriu şi oraş în Eubeea*).

artēria, *ae f.* **1.** arteră. **2.** traheea-arteră.

articulātim *adv.* bucată cu bucată, amănunţit.

articulus, *ī m.* **1.** încheietură, articulaţie, nod; deget: *articulorum dolores* dureri la încheieturi. **2.** (*gram.*) membru al frazei, parte, articol.

3. (*despre timp*) moment (favorabil sau critic).
artifex, *icis m.* şi *f.* meşter, artist, creator: *artifices statuarum* sculptorii. // *adj.* (1) dibaci, abil.
artificiōsē *adv.* cu artă, artistic.
artificiōsus (3) *adj.* artistic, meşteşugit, abil.
artificium, *iī n.* **1.** meşteşug, artă: ~ *gubernatoris* arta cârmaciului, *signum summo artificio perfectum* statuie lucrată cu o artă desăvârşită; (*peior.*) artificiu: *non virtute, sed artificio vincere* a învinge nu prin vitejie, ci printr-un şiretlic. **2.** obiect de artă: *haec opera atque artificia* aceste lucrări şi obiecte de artă.
artō *v.* **arctō**.
artus, *ūs m.* (*frecv. pl.*) articulaţii, membre (ale corpului), mădulare.
ārula, *ae f.* mic altar.
arundifer, *era, erum* (*adj.*) purtător de trestie.
arundineus (3) *adj.* din trestie; (*fig.*) păstoresc: *arundineum carmen* cântec păstoresc.
arundinōsus (3) *adj.* bogat în trestie.
arundō (harundō), *inis f.* **1.** trestie. **2.** (*fig.*) obiecte făcute din trestie (fluier, flaut, săgeată, băţ, spată (*la ţesut*), suveică, condei, undiţă).
aruspex *v.* **haruspex**.
aruspicīna *v.* **haruspicīna**.
Arvernī, *ōrum m.pl.* arvernii (*puternic trib din Gallia, ce locuia în Aquitania*).
arvīna, *ae f.* osânză.
arvum, *ī n.* **1.** ogor, câmpie. **2.** (*fig.*) *Neptunia arva* suprafaţa mării, *iamque arva tenebant* şi, iată, erau pe ţărm.
arvus (3) *adj.* de arat, arabil.
arx, *arcis f.* **1.** cetăţuie, citadelă. **2.** înălţime, culme: *arces aetheriae* înălţimile văzduhului. **3.** (*fig.*) citadelă, apărare ~ *libertatis* citadela libertăţii.
ās, *assis m.* as (*monedă valorând douăsprezece uncii*), para: *ad assem omnia perdere* a pierde totul până la ultima para; (*expr.*) *heres ex asse* moştenitor universal.
Ascanius, *iī m.* fiul lui Aeneas.
ascendō, *ere, scendī, scēnsum vi.* şi *vt.* **1.** a se urca: ~ *in Capitolium* a se urca pe Capitoliu, ~ *iugum montis* a se urca pe vârful muntelui, ~ *navem* a se urca în corabie. **2.** (*fig.*) a se înălţa: ~ *ad honores* a se înălţa în onoruri.
ascēnsio, *ōnis f.* urcare.
ascēnsus, *ūs m.* **1.** urcare: ~ *in Capitolium* urcarea pe Capitoliu. **2.** urcuş: ~ *difficilis* urcuş greu. **3.** acces: ~ *ad civitatem* acces la dreptul de cetăţean.
ascia, *ae f.* bardă; teslă.
asciō *v.* **adsciō**.
ascīscō *v.* **adscīscō**.
ascr- *v.* **adscr-**.
asellus, *ī m.* măgăruş.

Asia, *ae f.* **1.** Asia (*una dintre cele trei părţi ale lumii vechi*). **2.** Asia (*provincie romană*). // **Asiānus** (3) *adj.* din Asia. // **Asiāticus** (3) *adj.* asiatic.
asīlus, *ī m.* tăun, streche.
asina, *ae f.* măgăriţă.
asinus, *ī m.* măgar.
asōtus, *ī m.* desfrânat.
asp- *v.* **adsp-**.
asper, *era, erum adj.* aspru; (*fig.*) aspru, sever, feroce; îndârjit; greu: *vox aspera* voce aspră, *pater* ~ tată sever, *anguis* ~ *siti* şarpe îndârjit de sete, *bellum asperum* război crâncen, *tempora aspera* timpuri grele.
asperē *adv.* cu asprime.
āspergō *v.* **adspergō**.
asperitās, *ātis f.* asprime, duritate.
āspernātiō, *ōnis f.* îndepărtare, nesocotire.
āspernor, *ārī, ātus sum vt. dep.* **1.** a respinge, a fugi de: *omne animal aspernatur dolorem* orice fiinţă fuge de durere, ~ *conditionem* a respinge o condiţie. **2.** a îndepărta. **3.** a nesocoti, a dispreţui: *haud aspernandus* nu de dispreţuit.
asperō (I) *vt.* **1.** a înăspri. **2.** a ascuţi: ~ *pugionem saxo* a ascuţi pumnalul cu o piatră. **3.** (*fig.*) a întărâta, a spori: ~ *iram victoris* a întărâta mânia învingătorului.
aspis, *idis f.* şarpe veninos, năpârcă.
asportātiō, *ōnis f.* ducere, transportare.
asportō (I) *vt.* a duce, a transporta.
asprētum, *ī n.* loc greu de străbătut.
assecla (assecula), *ae m.* însoţitor, acolit.
assectātiō, *ōnis f.* însoţire, suită.
assector, *ārī, ātus sum vt. dep.* a însoţi în mod obişnuit (ca discipol, client, partizan), a urmări, a urma (cu devotament): *cum assectaretur* cum mă urmărea, *omnis miles Valentem assectabatur* toţi soldaţii îl urmau pe Valens.
assecula *v.* **assecla**.
assēnsiō, *ōnis f.* aprobare, încuviinţare; (*pl.*) semne de aprobare.
assēnsus, *ūs m.* consimţământ; aplauze; (*poet.*) ecou: *cum ingenti assensu* cu mari aplauze, *assensu nemorum vox ingeminata* strigăt repetat de ecoul pădurilor.
assentātiō, *ōnis f.* linguşire.
assentātiuncula, *ae f.* mică linguşire.
assentātor, *ōris m.* linguşitor, adulator.
assentior, *īrī, sēnsus sum* (*rar* **assentiō**, *īre, sēnsi, sēnsum*) *vi. dep.* **1.** a fi de părerea cuiva: *de his rebus assentior tibi* în privinţa aceasta sunt de părerea ta, de acord cu tine. **2.** a aproba: ~ *sententiae* (*D.*) a aproba o părere.
assentor, *ārī, ātus sum vi. dep.* a linguşi, a aproba mereu părerea altuia: *etiam tu huic assentaris* şi tu-i cânţi ăstuia în strună?

assequor, *sequī, secūtus sum vt. dep.* **1.** a ajunge din urmă, a egala: *iam me assequi non potes* nu poţi să mă mai ajungi, ~ *merita alicuius* a egala meritele cuiva. **2.** a dobândi, a obţine: ~ *laudem* a obţine glorie. **3.** a înţelege: *quis ludibria fortunae animo assequi queat?* cine ar putea cuprinde cu mintea amăgelile sorţii?

asser, *eris m.* scândură, stâlp, par, prăjină.

asserō[1], *ere, seruī, sertum vt.* **1.** a atribui; (*refl.*) a-şi însuşi, a se consacra: ~ *alicui regnum* a atribui cuiva domnia, *sibi laudes alienas asseruit* şi-a însuşit meritele altora, ~ *se studiis* (*D.*) a se consacra studiilor, *me assere caelo* (*D.*) pune-mă în rândul zeilor. **2.** (*jur.*) a declara: ~ *in servitutem* a declara ca sclav, ~ *in libertatem* a declara ca liber. **3.** a libera, a apăra ~ *ab iniuria* a apăra de nedreptate.

asserō[2], *ere, sēvī, situm vt.* a planta lângă: *populus assita limitibus* (*D.*) plop plantat lângă hotar.

assertiō, *ōnis f.* proces de revendicare a libertăţii.

assertor, *ōris m.* **1.** cel care declară pe cineva sclav (sau liber). **2.** apărător, eliberator: ~ *Galliarum* apărătorul Galliilor.

asserviō, *īre vi.* a sprijini, a veni în ajutor.

asservō (I) *vt.* **1.** a păstra: *tabulae neglegentius asservatae* registre cam neglijent păstrate. **2.** a păzi, a supraveghea: ~ *portas* a supraveghea porţile.

assessiō, *ōnis f.* asistare, prezenţă încurajatoare (a cuiva).

assessor, *ōris m.* asesor, sprijinitor.

assessus, *ūs m.* şedere în preajma cuiva; asiduitate.

assevēranter *adv.* cu toată siguranţa, categoric.

assevērātiō, *ōnis f.* afirmaţie răspicată; (*fig.*) convingere.

assevērō (I) *vt.* **1.** a afirma, a susţine; a vădi: *asseverabat in exsilium se iturum* afirma că va merge în exil, ~ *originem* a dovedi originea. **2.** a vorbi serios.

assideō, *ēre, sēdī, sessum vi.* şi *vt.* **1.** a şedea pe lângă: ~ *foco* (*D.*) a şedea pe lângă vatră. **2.** (*fig.*) a asista, a ajuta (un bolnav, un împricinat): ~ *aegro* (*D.*) a îngriji un bolnav. **3.** a fi stăruitor, a stărui: ~ *litteris* a stărui în studiul literaturii. **4.** a participa: ~ *iudiciis* a participa la procese. **5.** (*rar*) a asedia: *muros assidet hostis* duşmanul asediază zidurile.

assīdō, *ere, sēdī, sēssum vi.* a se aşeza: *assedit, surrexi ego* el se aşeză, eu mă ridicai.

assiduē *adv.* continuu, neîntrerupt.

assiduitās, *ātis f.* stăruinţă, asiduitate, perseverenţă, continuitate.

assiduus (3) *adj.* stăruitor, insistent, neîntrerupt, continuu. // **assiduus**, *ī m.* cetăţean stabil; om înstărit.

assīgnātiō, *ōnis f.* atribuire; (*spec.*) împroprietărire.

assignō (I) *vt.* a atribui, a distribui, a încredinţa: ~ *colonis agros* a atribui pământuri colonilor.

assiliō, *īre, siluī vi.* a sări asupra, a se năpusti, a asalta: ~ *moenibus* (*D.*) a se năpusti asupra zidurilor; (*fig.*) a trece brusc: ~ *ad illud genus orationis* a trece brusc la acel fel de oratorie.

assimilis (2) *adj.* asemănător cu.

assimulātiō, *ōnis f.* **1.** simulare, ficţiune. **2.** asemuire.

assimulō (assimilō) (I) *vt.* **1.** a reproduce, a imita: ~ *litteras* a imita literele. **2.** a simula: ~ *se amicum* a se preface prieten. // **assimulatus** (3) *p.pf.* prefăcut, făţarnic. **3.** a asemui, a compara: ~ *grandia parvis* (*D.*) a compara cele mari cu cele mici.

assis, *is m.* scândură, bucată de lemn.

assistō, *ere v.* **adsistō**.

assolet [*pl.* **assolent**] *vb. impers.* se obişnuieşte.

assonō, *āre vi.* a răspunde (printr-un sunet asemănător).

assuēfaciō, *ere, fēcī, factum vt.* a deprinde: ~ *parvulos probitate* a-i obişnui pe copii cu cinstea.

assuēscō, *ere, suēvī, suētum vi.* a se obişnui; (*pf.*) a avea obiceiul: ~ *ad bella* a se obişnui cu războaiele; (*poet.*) a deprinde. // **assuētus** (3) *p.pf.* **1.** obişnuit. **2.** deprins, binecunoscut: *duces militibus* (*D.*) *assueti* comandanţi deprinşi cu soldaţii, *regio oculis assueta* regiune binecunoscută ochilor.

assuētūdō, *inis f.* obişnuinţă, deprindere.

assula, *ae f.* aşchie, ţandără.

assulātim *adv.* în ţăndări, în fărâme.

assultō (I) *vi.* şi *vt.* **1.** a sări asupra, a năvăli: ~ *tergis* (*D.*) *pugnantium* a sări în spatele celor ce luptă. **2.** (*rar*) a asalta: ~ *latera exercitus* a asalta flancurile armatei.

assultus, *ūs m.* salt, săritură.

assum *v.* **adsum**.

assum, *ī n.* friptură.

assūmō, *ere, sūmpsī, sūmptum vt.* a lua asupra sa, a atribui: ~ *sibi collegam* a-şi lua drept coleg, ~ *sibi laudem* a-şi atribui gloria.

assuō, *ere, suī, sūtum vt.* a înnădi.

assurgō, *ere, surrēxī, surrēctum vi.* a se scula în picioare, a se ridica, a se înălţa: *supplicem* ~ *iussit* porunci ca cel prosternat să se ridice în picioare, *turres assurgunt* turnurile se înalţă, ~ *alicui* a se scula în picioare în faţa cuiva; (*fig.*) *assurgunt irae* mânia creşte, *raro assurgit Hesiodus* rar se avântă Hesiod.

āssus (3) *adj.* fript, prăjit, uscat.

Assyria, *ae f.* Assyria (*provincie a Asiei*). // **Assyrius** (3) *adj.* din Assyria, assyrian.
ast *conj.* dar, pe de altă parte, totuşi.
Astartē, *ēs f.* Astarte (*zeiţa syriană a lunii*).
asternō *v.* **adsternō**.
astipulor *v.* **adstipulor**.
astō *v.* **adstō**.
Astraea, *ae f.* Astraea (*zeiţa dreptăţii*).
Astraeus, *ī m.* Astraeus (*unul dintre Titani*).
astr- *v.* **adstr-**.
astringō *v.* **adstringō**.
astrologia, *ae f.* astronomie; astrologie.
astrologus, *ī m.* astronom; astrolog.
astrum, *ī n.* astru, stea; constelaţie; (*fig. pl.*) cer, nemurire.
astruō *v.* **adstruō**.
astu *n.* (*indecl.*) oraş (grecesc); Atena.
astupeō *v.* **adstupeō**.
āstus, *ūs m.* şiretenie, viclenie.
āstūtē *adv.* cu şiretenie, (în chip) viclean.
āstūtia, *ae f.* viclenie.
āstūtus (3) *adj.* viclean.
Astyanax, *actis m.* Astyanax (*fiul lui Hector şi al Andromacăi*).
asȳlum, *ī n.* loc de refugiu, azil.
at *conj.* dar, totuşi, în schimb.
atavus, *ī m.* străbunic, strămoş.
Ātella, *ae f.* Atella (*oraş al oscilor în Campania*). // **Ātellānus** (3) *adj.* atelan: *fabula Atellāna* piesă comică, atelană.
āter, *tra*, *trum adj.* **1.** negru mat, întunecat. **2.** (*fig.*) **a)** îngrozitor, cumplit: *mors atra* moarte îngrozitoare; **b)** răutăcios: *versus atri* versuri răutăcioase.
Athenae, *ārum f.pl.* (oraşul) Atena. // **Athēniēnsis** (2) *adj.* atenian. // **Athēniēnsēs**, *ium m.pl.* atenienii.
Athesis, *is m.* (râul) Athesis (*azi, Adige*).
āthlēta, *ae m.* atlet, luptător la jocurile publice.
Athōs [*Ac. -on*] şi **Athō**, *ōnis m.* (muntele) Athos.
Atlās, *antis m.* Atlas (*unul dintre principalii Titani*).
atomus, *ī f.* atom, corpuscul.
atque [*înainte de consoane* **ac**] *conj.* **1.** şi, şi chiar. **2.** (*după cuvinte care arată egalitate şi neegalitate, asemănare şi neasemănare*) decât, ca şi: *non aliter scribo atque sentio* nu scriu altfel decât simt, *ea res aeque tibi nota est ac mihi* acest lucru ţi-e la fel de cunoscut ca şi mie. **3.** *simul atque* (*ac*) îndată ce.
atquī *conj.* şi totuşi, dar.
ātrāmentum, *ī n.* negreală, cerneală.
ātrātus (3) *adj.* îndoliat.
Atrebātēs, *ium* (*sg.* **Atrebās**, *ātis*) *m.pl.* atrebaţii (*populaţie celtică în Gallia belgică*).
Atreus, *eī m.* Atreus (*rege al Mycenei*). // **Atrīdēs**, *ae m.* fiu al lui Atreus (*Agamemnon* sau *Menelau*).

ātriēnsis, *is m.* supraveghetor al intrării, portar; intendent.
ātriolum, *ī n.* mic atrium.
ātrium, *iī n.* atrium (*încăperea principală a casei romane*); (*fig.*) sală mare, palat.
atrōcitās, *ātis f.* cruzime, monstruozitate; violenţă.
atrōciter *adv.* crunt, cu cruzime; cu violenţă.
atrōx (1), *ōcis adj.* crunt, crud, îngrozitor; violent, dur.
attāctus, *ūs m.* atingere.
attagēn, *ēnis m.* cocoş sălbatic, ieruncă.
Attalus, *ī m.* Attalus (*rege al Pergamului*). // **Attalicus** (3) *adj.* **1.** attalic. **2.** (*fig.*) bogat, fastuos.
attamen *conj.* cu toate acestea, şi totuşi.
attāt *interj.* vai!
attemptō (I) *vt.* **1.** a pune la încercare; a încerca să atingă. **2.** a ataca.
attendō, *ere*, *dī*, *tum vt.* **1.** a observa, a băga de seamă, a fi atent la (*uneori însoţit de* **animum** *sau* **animos**): *diligenter attendite* fiţi cu băgare de seamă, ~ *stuporem hominis* a observa încremenirea omului. **2.** a se gândi, a reflecta; *cum attendo qua prudentia Hortensius sit* când mă gândesc cât de înţelept este Hortensius.
attentē *adv.* cu atenţie.
attentiō, *ōnis f.* încordare, concentrare.
attentō *v.* **attemptō**.
attentus (3) *p.pf.* *v.* **attendō**. // *adj.* **1.** atent. **2.** cumpătat, econom.
attenuō (I) a slăbi, a micşora, a reduce: *vires morbo attenuatae* puteri slăbite de boală, *legio proeliis attenuata* legiune micşorată din cauza luptelor.
atterō, *ere*, *trīvī*, *trītum vt.* **1.** a freca: *Cerberus leniter atterens caudam* Cerberus frecându-şi uşor coada. **2.** a uza, a slăbi, a consuma, a nimici: *Hannibal Italiae opes attriverat* Hannibal slăbise forţele Italiei. // **attrītus** (3) *p.pf.* şi *adj.* frecat, ros, neted.
attēstor, *ārī*, *ātus sum vt. dep.* a dovedi, a arăta.
attexō, *ere*, *texuī*, *textum vt.* a întreţese; (*fig.*) a uni strâns cu ceva.
Attica, *ae f.* (provincia) Attica. // **Atticus** (3) *adj.* attic, atenian. // **Atticē** *adv.* attic.
attineō, *ēre*, *tinuī*, *tentum vt.* şi *vi.* **1.** a reţine, a opri: ~ *dextram vi.* a reţine braţul cu forţa, *valetudine domi attineri* a fi reţinut de boală în casă. **2.** a păstra (un loc), a ocupa: ~ *ripam Danubii* a ocupa malul Dunării. **3.** a se întinde: *Scythae ad Tanain attinent* sciţii se întind până la Tanais. **4.** (*la pers. a III-a*) **a)** se referă la cineva, priveşte pe cineva: *negotium hoc ad me attinet* treaba asta mă priveşte, *quod ad me attinet* în ce mă priveşte; **b)** (*în pro-*

poziții negative sau interogative) e nevoie, importă, trebuie: *non* (*nihil*) *attinet me plura scribere* nu e nevoie să scriu mai multe, *quid attinet hoc facere?* ce rost are să fac acest lucru?

attingō, *ere, tigī, tāctum vt.* **1.** a atinge: ~ *hominem digito* a atinge un om cu degetul. **2.** (*fig.*) a atinge, a impresiona: *sapientem timor non attingit* pe înțelept frica nu-l atinge. **3.** a atinge un loc, a ajunge: ~ *Asiam, locos saltuosos* a ajunge în Asia, în locuri împădurite. **4.** a fi vecin ~ *eorum fines* a fi vecin cu ținutul lor. **5.** a fi în legătură: *cognatione populum Romanum attingunt* prin înrudire se leagă cu poporul roman. **6.** a se ocupa (pentru o vreme): *attigit quoque poeticen* s-a ocupat și cu poezia. **7.** a atinge (în vorbire, în scris), a trata pe scurt, a aminti în treacăt: *quae praeteriri non poterant, ea leviter attigi* am atins pe scurt ceea ce nu se putea omite.

Attis, *idis* [*Ac. Attin*] *m.* Attis (*preot al zeiței Cybele*).

attolō, *ere vt.* a ridica, a înălța: ~ *manus ad caelum* a ridica mâinile spre cer, ~ *muros* a înălța ziduri, ~ *vocem* a ridica glasul, ~ *animos* a îmbărbăta.

attondeō, *ēre, tondī, tōnsum vt.* a tunde; (*fig.*) a paște; a curăța (pomii, vița).

attonitus (3) *adj.* trăsnit, încremenit, înlemnit, zăpăcit, uimit.

attonō, *āre, tonuī, tonitum vt.* a încremeni: ~ *mentes* a încremeni mințile.

attorqueō, *ēre, torsi, tortum vt.* a răsuci (în aer).

attractō *v.* **attrectō**.

attrahō, *ere, trāxī, tractum vt.* a trage (la sine), a aduce, a atrage: ~ *novos discipulos* a atrage noi școlari.

attrectō (I) *vt.* a atinge, a se atinge de ceva.

attribuō, *ere, tribuī, tribūtum vt.* a atribui, a da în seama cuiva: ~ *alicui causam calamitatis* a atribui cuiva cauza nenorocirii.

auceps, *cupis m.* prinzător de păsări, păsărar; (*fig.*) vânător.

auctiō, *ōnis f.* vânzare la licitație.

auctiōnārius (3) *adj.* de licitație.

auctiōnor, *ārī, ātus sum vi.* și *vt. dep.* a ține licitație, a licita.

auctitō, *āre vt.* a spori mereu.

auctor, *ōris m.* **1.** autor, creator, inventator; fondator; făptaș: ~ *generis* întemeietorul neamului, *mihi Tantalus auctor* mie Tantal mi-e părinte, *statua auctoris incerti* statuie a unui artist necunoscut, *veteres auctores* vechii autori. **2.** cel care îndeamnă, sfătuitor, inițiator, promotor: *te auctore* la îndemnul tău, ~ *legis* inițiatorul unei legi. **3.** om de încredere, garant, chezaș: *auctoribus certis comperi* am aflat prin oameni de încredere, *legati auctores sunt concilia haberi* solii asigură că se țin consfătuiri, *malus* ~ *latinitatis* prost exemplu de latină corectă.

auctōrāmentum, *ī n.* **1.** răsplată, soldă. **2.** angajament.

auctōritās, *ātis f.* autoritate, putere, trecere; garanție, temei; prestigiu, influență; hotărâre (a senatului, a poporului, a magistraților): ~ *legum* autoritatea legilor, *homo magnae auctoritatis* om de mare autoritate, *contra senatus auctoritatem* împotriva voinței senatului.

auctōrō (I) *vt.* a angaja; (*refl.*) a se angaja.

auctus, *ūs m.* creștere, sporire: ~ *aquarum* creșterea apelor.

aucupium, *iī n.* **1.** prinderea păsărilor. **2.** (*fig.*) vânare: ~ *verborum* goana după cuvinte.

aucupor, *ārī, ātus sum vt. dep.* (*fig.*) a căuta să prindă, a pândi, a vâna: ~ *tempus* a pândi ocazia.

audācia, *ae f.* curaj, îndrăzneală; (*peior.*) insolență, obrăznicie.

audācter *adv.* în mod curajos, cu îndrăzneală.

audāx (1), *ācis adj.* curajos, îndrăzneț.

audēns (1), *ntis p.pr. v.* **audeō**. // *adj.* îndrăzneț, curajos.

audentia, *ae f.* îndrăzneală, cutezanță.

audeō, *ēre, ausus sum vt. semidep.* **1.** a îndrăzni: *audeo dicere* îndrăznesc să spun. **2.** a avea dorința: *quos ubi* ~ *in proelia vidi* când i-am văzut că doresc să lupte, (*si*) *audes* dacă dorești; (*arh. conj. prez.*) *ausim* aș îndrăzni.

audientia, *ae f.* ascultare.

audiō (IV) *vt.* **1.** a auzi: ~ *clamorem* a auzi un strigăt. **2.** a asculta: ~ *legatos* a-i asculta pe soli, *dicto audiens sum* dau ascultare cuvântului tău. **3.** a afla: *istuc ex te audivi* asta am aflat-o de la tine. **4.** a fi numit, a avea reputație (bună sau rea): *rexque paterque audisti* ai fost numit și rege, și părinte, *bene audis* ai nume bun.

audītiō, *ōnis f.* ascultare: *ex auditione* din auzite; (*pl.*) zvonuri.

audītor, *ōris m.* ascultător, auditor, discipol al cuiva.

audītōrium, *iī n.* **1.** sală de curs. **2.** auditoriu.

audītus, *ūs m.* **1.** auz. **2.** auzire, zvon.

auferō, *ferre, abstulī, ablātum vt.* **1.** a lua (din ceva), a îndepărta, a scoate, a ridica (din), a înlătura: ~ *saucium ex proelio* a scoate pe rănit din luptă, *aufer manum* ia mâna, *aufer nugas* lasă glumele; *se auferre* (sau *auferri*) a pleca, a dispărea: *aufert se ex oculis* dispare din ochi, *pennis aufertur Olympum* pleacă în zbor spre Olimp. **2.** a lua cu forța, a răpi: ~ *signa* a răpi statuile, *impetu amnis ablati* furați de curentul apei, *caput* ~ a reteza capul,

timor somnos aufert teama răpeşte somnul, ~ *spem victoriae* a răpi speranţa victoriei, *ignis urbem abstulit* focul a distrus oraşul, *mors Achillem abstulit* moartea îl răpuse pe Achille. **3.** a dobândi, a obţine: ~ *responsum ab aliquo* a căpăta un răspuns de la cineva, *secum ~ gloriam sempiternam* a dobândi glorie veşnică.
Aufidus, *ī m.* Aufidus (*râu în Apulia; azi, Ofanto*).
aufugiō, *ere, fūgī vi.* şi *vt.* **1.** a fugi de undeva: *ex eo loco aufugerat* fugise dintr-acel loc. **2.** a evita, a fugi de: *aspectum parentis* ~ a evita privirile tatălui.
augeō, *ēre, auxī, auctum vt.* **1.** a mări, a spori, a creşte: ~ *numerum* a spori numărul, ~ *suspicionem* a spori bănuiala, ~ *rem laudando* a exagera lucrul prin laude. **2.** a înălţa, a îmbogăţi, a face să înflorească: ~ *militem donis* a-i îmbogăţi pe soldaţi prin daruri.
augēscō, *ere, auxī vi.* a creşte, a se mări: *corpora lente augescunt* trupurile cresc încet.
augur, *uris m.* augur, prevestitor, profet.
augurāle, *is n.* cortul comandantului (*în care acesta ia auspiciile*).
augurālis (2) *adj.* augural, de augur: ~ *coena* banchetul dat de cel ales drept augur, *libri augurales* cărţi care tratează despre arta augurilor.
augurātiō, *ōnis f.* luarea auspiciilor.
augurātō *p.pf. Abl.* după luarea auspiciilor, cu voia zeilor.
augurātus, *ūs m.* augurat (*funcţia de augur*).
augurium, *iī n.* ştiinţa augurală, divinaţie (*observarea şi explicarea semnelor prevestitoare prin zborul păsărilor*), prevestire, profetizare.
augurius (3) *adj. v.* **augurālis**.
augurō (auguror) (I) *vt.* a prevesti, a prezice.
Augusta, *ae f.* titlul soţiei (*uneori al mamei, surorii sau fiicei*) împăratului.
Augustālis (2) *adj.* în onoarea lui Augustus: *ludi Augustales* jocuri în cinstea lui Augustus. // **Augustālēs**, *ium m.pl.* preoţi ai lui Augustus.
augustē *adv.* cu pietate.
Augustodūnum, *ī n.* Augustodunum (*capitala aeduilor; azi, Autun*).
augustus[1] (3) *adj.* **1.** sfânt, venerat. **2.** maiestuos, venerabil.
Augustus[2], *ī m.* **1.** Augustus (*numele lui Octavianus după ce a devenit împărat*). **2.** titlu al împăraţilor romani. **3.** *Augustus mensis* (luna) august.
aula[1], *ae f.* oală.
aula[2], *ae f.* **1.** curte (a unui palat). **2.** palat.
aulaeum, *ī n.* **1.** cortină (*fixată în partea de jos, era manevrată invers decât în sălile de teatru moderne: se cobora la începutul piesei şi se ridica la sfârşitul ei*). **2.** cuvertură; covor; baldachin.
aulicus (3) *adj.* de la curte, de la palat. // **aulicī**, *ōrum m.pl.* curteni.
Aulis, *idis f.* Aulida (*port în Beoţia*).
auloedus, *ī m.* cântăreţ din flaut.
aulula, *ae f.* ulcică.
aura, *ae f.* **1.** adiere, vânt uşor, suflare: *me omnes terrent aurae* mă îngrozeşte orice adiere, ~ *secunda* vânt favorabil, ~ *rapida* vânt iute. **2.** mireasmă, parfum: *dulcis spiravit crinibus* ~ din păr răspândi un parfum plăcut. **3.** licărire: ~ *luminis* licărirea luminii; (*fig.*) ~ *spei* o licărire de speranţă. **4.** (*pl.*) aer, văzduh: *auras vitales carpere* a sorbi aerul dătător de viaţă, *attollere se in auras* a se înălţa în văzduh. **5.** lumina zilei: *auras aegra fugit* fuge, biata, de lumina zilei. **6.** (*fig.*) semn uşor, manifestare: ~ *favoris popularis* curent uşor de simpatie a poporului.
aurāria, *ae f.* mină de aur.
aurārius (3) *adj.* de aur.
aurātus (3) *adj.* aurit, poleit cu aur.
aureolus (3) *adj.* de aur; (*fig.*) încântător.
aureus (3) *adj.* **1.** de aur. **2.** împodobit cu aur. **3.** ca aurul. **4.** (*fig.*) splendid, minunat, încântător. // **aureus**, *ī m.* monedă (dinar) de aur.
auricomus (3) *adj.* (*poet.*) cu plete de aur.
auricula, *ae f.* urechiuşă.

aurifer, *era, erum adj.* (*poet.*) purtător de aur.
aurifex, *ficis m.* aurar, bijutier.
aurīga, *ae m.* conducător de car, vizitiu; (*poet.*) pilot: *auriga carinae* cârmaciul corăbiei.
aurigena, *ae m.* născut din ploaie de aur (*epitet al lui Perseus*).
auris, *is f.* **1.** ureche: *arrectis auribus* cu urechile ciulite, *pervenit ad aures* a ajuns la urechi. **2.** ascultare: *aurem alicui praebere* a asculta pe cineva, *aequis auribus audire* a asculta cu bunăvoinţă.
aurītulus, *ī m.* micul urecheat (măgăruşul).
aurītus (3) *adj.* cu urechi lungi; (*fig.*) care ascultă atent.
aurōra, *ae f.* **1.** auroră. **2.** (*fig.*) răsărit.
aurum, *ī n.* **1.** aur. **2.** obiecte de aur.
Auruncī, *ōrum m.pl.* auruncii (*veche populaţie în sudul Latiumului*).
auscultō (I) *vt.* şi *vi.* **1.** a asculta. **2.** a da ascultare cuiva.
Ausonia, *ae f.* Ausonia (*numele străvechi al Italiei de sud*); (*poet.*) Italia. // **Ausonidae**, *um m.pl.* ausonienii, locuitorii Ausoniei. // **Ausonius** (3) *adj.* ausonic; (*poet.*) italic, roman. // **Ausoniī**, *ōrum* (**Ausonēs**, *um*) *m.pl.* ausonienii (*locuitorii străvechi ai centrului şi sudului Italiei*).
auspex, *icis m.* augur, prezicător; (*poet.*) protector, îndrumător: *diis auspicibus* sub patronajul, protec-

ția zeilor, *auspice Musa* sub protecția (cu ajutorul) Muzei.
auspicātō *p.pf.* (*Abl. abs.*) după consultarea zeilor, cu încuviințarea zeilor, sub bune auspicii.
auspicātus (3) *adj.* favorizat de zei, sub bune auspicii.
auspicium, *iī n.* **1.** auspicii, prevestire după zborul păsărilor: *bonum* ~ semn bun, *optimis auspiciis* sub cele mai bune auspicii. **2.** dreptul de a lua auspiciile (*rezervat consulilor, pretorilor și cenzorilor*), comandă supremă, conducere: *tuis auspiciis* sub conducerea ta, *populum paribus auspiciis regere* a conduce poporul cu puteri egale, *auspicia ponere* a părăsi o funcție.
auspicor, *ārī, ātus sum vt. dep.* **1.** a lua auspiciile, a consulta: *consul auspicari oblitus est* consulul a uitat să ia auspiciile. **2.** a începe: *auspicari militiam* a începe serviciul militar.
auster, *trī m.* austru (vânt de sud); (*fig. pl.*) sudul: *in austri partibus* în regiunile din sud.
austērē *adv.* sever, aspru.
austēritās, *ātis f.* severitate, asprime.
austērus (3) *adj.* serios; sever, aspru, întunecat.
austrālis (2) *adj.* de sud: ~ *regio* regiune sudică.
austrīnus (3) *adj.* al austrului.
ausum, *ī n.* act de curaj; (*peior.*) insolență, obrăznicie.
aut *conj.* sau.
autem *conj.* însă, dar; iar, pe de altă parte: *Gyges a nullo videbatur, ipse* ~ *omnia videbat* Gyges nu era văzut de nimeni, dar el vedea totul, *quid* ~? ce oare?
authepsa, *ae f.* ustensilă de bucătărie pentru fiert (copt).
autumnālis (2) *adj.* de toamnă.
autumnus, *ī m.* toamnă.
autumō (I) *vt.* **1.** a spune, a afirma. **2.** a socoti.
auxiliāris (2) și **auxiliārius** (3) *adj.* de ajutor, auxiliar. // **auxiliārēs**, *ium m.pl.* trupe de ajutor.
auxiliātor, *ōris m.* sprijinitor, ajutător.
auxilium, *iī n.* **1.** ajutor: *auxilium ferre* a veni în ajutor, *esse auxilio alicui* a fi cuiva de ajutor. **2.** (*subst. pl.*) trupe ajutătoare: *auxilia sociorum* trupele auxiliare ale aliaților.
avārē *adv.* cu lăcomie.
Avāricum, *ī n.* Avaricum (*oraș în centrul Galliei, capitala biturigilor; azi, Bourges*).
avāritia, *ae f.* lăcomie, poftă.
avārus (3) *adj.* lacom, avid.
avē (**havē**) *interj.* salut! cu bine!
āvehō, *ere, vexī, vectum vt.* a duce, a transporta: ~ *frumentum in finitimas urbes* a duce grâu în orașele învecinate. **2.** (*pas.*) a se retrage, a pleca, a se duce (cu calul, corabia etc.): *creditis avectos hostes?* îi credeți pe dușmani plecați?

āvellō, *ere, vellī* (*vulsī*), *vulsum vt.* a smulge, a îndepărta: ~ *poma ex arboribus* a rupe poame din copaci, ~ *bellum a portis* a îndepărta războiul de la porțile orașului.
avēna, *ae f.* **1.** ovăz. **2.** trestie; (*fig.*) fluier (păstoresc); *structae avenae* nai.
Aventīnus mons sau **Aventīnus** (**Aventīnum**), *ī m.* Aventin (*una dintre cele șapte coline ale Romei*). // **Aventīnus** (3) *adj.* aventinian.
aveō, *ēre vt.* a dori (mult): *aveo audire* doresc mult să aflu.
Avernus, *ī m.* **1.** Avernul (*mic lac vulcanic lângă Cumae, unde cei vechi plasau grota Sibyllei de la Cumae și intrarea în Infern*). **2.** Infernul. // **Avernus** (3) **Avernālis** (2) *adj.* al Avernului, al Infernului. // **Averna**, *ōrum n.pl.* ținuturile Avernului, Infernul.
āverrō, *ere, verri, ersum vt.* a mătura (de pe); (*fig.*) a ridica, a înhăța.
averruncō, *āre vt.* (*rel.*) a îndepărta: ~ *iram deum* a îndepărta mânia zeilor, *di averruncent* să ne ferească zeii!
āversor[1] (*arh.* **āvorsor**), *ārī, ātus sum vt. dep.* a-și întoarce ochii de la, a respinge: ~ *adulationem* a respinge lingușirea.
āversor[2], *ōris m.* delapidator: ~ *pecuniae publicae* delapidator al banului public.
āversus (3) *p.pf. v.* **āvertō**. // *adj.* **1.** întors în altă parte, cu spatele, din spate: *aversi tenuere facem* au ținut torța privind înapoi, *aversum vulnerat* îl rănește din spate. **2.** (*fig.*) contrar, opus, dușmănos; ~ *animus* stare de spirit opusă, *dea aversa* zeiță dușmănoasă, ~ *a recta ratione* opus dreptei judecăți. // **aversa**, *ōrum n.pl.* partea dinapoi.
āvertō (*arh.* **āvortō**) *ere, vertī, versum vt.* **1.** a întoarce (în altă parte), a abate, a îndepărta: ~ *iter* a-și abate drumul, *di talem avertite casum!* zei, îndepărtați o astfel de nenorocire! *se avertere* sau *averti* a se întoarce: *se totum avertit* s-a întors cu totul, *prora avertit* corabia se întoarse. **2.** a pune pe fugă, a izgoni: ~ *hostes in fugam* a pune pe fugă dușmanii, *barbaros a portis avertit* i-a izgonit pe barbari de la porți. **3.** a dosi; a sustrage, a fura: ~ *pecuniam* a fura o sumă de bani.
avia[1], *ae f.* bunică.
āvia[2], *ōrum n.pl.* locuri neumblate (sălbatice).
aviārium, *iī n.* cuib, loc (crâng) cu păsări.
aviditās, *ātis f.* lăcomie, poftă, dorință.
avidus (3) *adj.* doritor, lacom, avid.
avis, *is f.* pasăre; (*fig.*) prevestire: ~ *bona, secunda, mala* prevestire bună, favorabilă, rea.

avītus (3) *adj.* al bunicului (bunicii); (*fig.*) strămoşesc.
āvius (3) *adj.* (*despre un loc*) neumblat, singuratic; (*despre o persoană*) rătăcitor.
āvocātiō, *ōnis f.* distragere (de la ceva).
āvocō (I) *vt.* a chema (de undeva): ~*pubem in arcem* a chema tineretul în cetăţuie. **2.** a abate, a îndepărta: *eos aetas a proeliis avocabat* vârsta îi ţinea la o parte de lupte.
āvolō (I) *vi.* a zbura, a pleca în fugă.
avunculus, *ī m.* unchi (*după mamă*); (*rar*) fratele bunicii.
avus, *ī m.* bunic; (*fig.*) strămoş.
axilla, *ae f.* subsuoară.
axis[1], *is m.* **1.** osie: *temone revulsus* ~osie smulsă din oişte. **2.** (*fig.*) car: ~*solis* carul soarelui. **3.** pol; polul nord, nord: *loca posita sub axe* locuri situate sub polul nord. **4.** zonă cerească: ~ *Hesperius*, zona occidentală. **5.** bolta cerului: *sub aetheris axe* sub bolta cerului.
axis[2], *v.* **assis.**

B

Babylōn, *ōnis f.* (oraşul) Babylon. // **Babylōnia**, *ae f.* Babylonia. // **Babylōnius (Babylōnicus)** (3) *adj.* babylonian. // **Babylōnii**, *ōrum m.pl.* babylonieni.
bāca (bacca), *ae f.* boabă, sâmbure; (*fig.*) perlă.
bacar (baccar), *aris n.* (**baccaris**, *is f.*) (*bot.*) odolean.
bāccātus (3) *adj.* bătut în pietre preţioase.
Baccha, *ae* (**Bacchē**, *ēs*) *f.* bacantă.
Bacchānal, *ālis n.* loc închinat lui Bacchus (*locaş în care se celebrau misterele bahice*). // **Bacchanālia**, *ium n.pl.* bacchanale (*sărbători în cinstea lui Bacchus*); (*fig.*) orgii.
Bacchēius (Bacchēus) (3) *adj.* bahic, al lui Bacchus.
Bacchicus (Bacchius) (3) *adj.* bahic.
bacchor, *ārī*, *ātus sum vi. dep.* a fi în delir (bahic); (*fig.*) a alerga nebun: *regina per urbem bacchatur* regina aleargă nebună prin oraş, ~ *in caede* a se scălda în sânge. **2.** (*pas.*) *bacchātus* străbătut de bacante: *Taygeta bacchata virginibus* Taygetul străbătut de bacante (fete în delir).
Bacchus, *ī m.* zeul Bacchus; (*fig.*) vin; strugure; viţă de vie.
bacillum, *ī n.* băţ, vergea, bastonaş.
Bactra, *ōrum n.pl.* Bactra (*capitala ţinutului asiatic Bactriana*). // **Bactriānus (Bactrius)** (3) *adj.* bactrian.
baculum, *ī n.* băţ, toiag.
Baetica, *ae f.* Baetica (*provincie în sudul Spaniei; azi, Andaluzia*). // **Baeticus** (3) *adj.* baetic.
Bāiae, *ārum f.pl.* Baiae (*oraş balnear în Campania*). // **Bāiānus** (3) *adj.* baian.
bāiulō (I) *vt.* a purta (povară), a căra.
bāiulus, *ī m.* hamal.
bālaena (ballaena), *ae f.* balenă.
balanus, *ī f.* ghindă; castană.
balatrō, *ōnis m.* caraghios, paiaţă; şarlatan.
bālātus, *ūs m.* behăit.
balbus (3) *adj.* bâlbâit, gângav.
balbūtiō (IV) *vi.* şi *vt.* a se bâlbâi, a spune ceva bâlbâind.
Baleārēs, *ium* [**insulae**] *f.pl.* (insulele) Baleare. // **Baleārēs**, *ium m.pl.* balearii, locuitorii Balearelor. // **Baleāris** (2) **Baleāricus** (3) *adj.* balear.
balineae, *ārum f.pl.* băi.
balineātor *v.* **balneātor**.
balineum, *ī v.* **balneum**.
ballista (balista), *ae f.* balistă, maşină de război; (*fig.*) proiectil.
balneae, *ārum f.pl.* baie publică.

balneārius (3) *adj.* balnear. // **balneāria**, *ōrum n.pl.* băi, local de băi.
balneātor, *ōris m.* băiaş.
balneolum, *ī n.* şi **balneolae**, *ārum f.pl.* băiţă.
balneum, *ī n.* baie; (*pl.*) baie publică.
bālō, *āre vi.* a behăi. // **bālantēs**, (*i*)*um f.pl.* oi.
balsamum, *ī n.* arbust din care se extrage balsam; (*pl.*) balsam.
balteus, *ī m.* (*rar* **balteum**, *ī n.*) cingătoare.
Bandusia, *ae f.* **1.** Bandusia (*nimfa unui izvor din ţinutul sabin*). **2.** izvorul Bandusiei.
baptistērium, *iī n.* bazin de baie; cristelniţă.
barathrum, *ī n.* prăpastie, abis.
barba, *ae f.* barbă.
barbarē *adv.* în mod barbar.
barbaria, *ae* (**barbariēs**, *ēī*) *f.* **1.** ţinuturile barbare. **2.** barbarie, sălbăticie.
barbaricus (3) *adj.* străin, barbar.
barbarus (3) *adj.* **1.** străin (*faţă de greci şi romani*). **2.** barbar, sălbatic, necioplit.
barbātulus (3) *adj.* tinerel, flăcăiandru (căruia îi dau tuleiele).
barbātus (3) *adj.* cu barbă, bărbos. // (*fig.*) **barbātus**, *ī m.* ţap.
barbitos, *ī m.* şi *f.* liră; (*fig.*) cântec liric.
Barcas, *ae m.* Barcas (*străbunul familiei Barcinilor la Carthagina, căreia îi aparţineau Hamilcar şi Hasdrubal*). // **Barcīnus** (3) *adj.* barcin.
bardītus (barrītus), *ūs m.* cântec de luptă la vechii germani.
bardus (3) *adj.* greu de cap, prost.
bāris, *idis f.* luntre (*în Egipt*).
bārō, *ōnis m.* prostănac.
barrus, *ī m.* elefant.
bāsiātiō, *ōnis f.* sărutare.
basilica, *ae f.* bazilică (*edificiu cu portice servind ca tribunal şi loc de afaceri*).
bāsiō (I) *vt.* a săruta.
basis, *is f.* postament, soclu, fundament, bază.
bāsium, *iī n.* sărutare.
Bassareus, *ī m.* Bassareus (*epitet al lui Bacchus, fiindcă bacantele purtau o piele de vulpe; v. gr.* βασσάρα).
Bassaris, *is f.* bacantă.
Bastarnae, *ārum m.pl.* bastarnii (*neam germanic*).
Batāvī, *ōrum m.pl.* batavii (*neam germanic de la gurile Rinului*).
batillum *v.* **vatillum**.
battuo (batuo), *ere, uī vt.* a bate.
beātē *adv.* fericit.
beātitās, *ātis* (**beātitūdō**, *inis*) *f.* fericire.
beātus (3) *adj.* **1.** fericit. **2.** bogat: *beatae gazae* comori bogate.
Belgae, *ārum m.pl.* belgii (*popor gallic*). // **Belgicus** (3) *adj.* belgic. // **Belgium**, *iī n.* şi **Belgica**, *ae f.* Gallia belgică.

bellātor, *ōris m.* luptător. // *adj.* războinic.
bellātrīx, *īcis f.* şi *adj.* războinică.
bellē *adv.* plăcut, bine, drăguţ: ~ *se habere* a se simţi bine, *bellissime navigavimus* am navigat foarte bine.
Bellerophōn, *ontis* (**Bellerophontēs**, *ae*) *m.* Bellerophon (*fiul lui Glaucus, care a ucis Himera cu ajutorul lui Pegas*).
bellicōsus (3) *adj.* războinic, viteaz.
bellicum, *ī n.* semnal de luptă: *bellicum canere* a suna semnalul de luptă.
bellicus (3) *adj.* de război, războinic.
belliger, *era, erum adj.* aducător de război.
belligerō (I) *vi.* a purta război: ~ *cum Gallis* a se lupta cu gallii.
bellipotēns (1), *ntis adj.* (*poet.*) puternic în războaie.
bellō (I) *vi.* a se lupta; (*impers.*) *bellatur* se dă lupta.
Bellōna, *ae f.* Bellona (*zeiţa războiului*).
bellum, *ī n.* război: ~ *Persarum* războiul cu perşii, ~ *Persicum, Macedonicum* războiul cu perşii, cu macedonii, ~ *inferre alicui* a porni război împotriva cuiva, ~ *gerere* a purta război, ~ *trahere* a prelungi războiul, *in bello...*, *in pace* în timp de război..., în timp de pace, *domi bellique* sau *belli domique, bello domique, domi belloque* în timp de pace şi de război.
bellus (3) *adj.* drăguţ, drăgălaş; gentil.
bēlua, *ae f.* fiară; (*fig.*) monstru.
bēluōsus (3) *adj.* plin de monştri.
bene *adv.* [*comp.* melius; *superl.* optime] **1.** bine. **2.** (*pe lângă adj.* sau *adv.*) foarte, destul de: *homo ~sanus* om întreg la minte, *~mane* foarte de dimineaţă, *~ante lucem* cu mult înainte de a se face ziuă; ~ *habet* e bine, ~ *audis* ai nume bun.
benedīcō, *ere, dīxī, dictum vi.* a vorbi de bine, a binecuvânta: *benedicit tibi* te laudă.
benefaciō, *ere, fēcī, factum vi.* a face un bine cuiva.
benefactum, *ī n.* binefacere, serviciu, bine.
beneficentia, *ae f.* facere de bine; înclinare spre a face bine cuiva.
beneficiārius (3) *adj.* de dar. // **beneficiāriī**, *ōrum m.pl.* soldaţi scutiţi de corvezi.
beneficium, *iī n.* **1.** binefacere, serviciu, bine: ~ *alicui dare* (sau *tribuere*) a face un bine cuiva, *beneficio afficere aliquem* a face un serviciu cuiva, *beneficio* (*Abl.*) prin mijlocirea, cu ajutorul, datorită: *beneficio deorum* cu ajutorul zeilor, *tuo beneficio* mulţumită ţie. **2.** favoare: *ordines beneficio non virtute consecuti* grade câştigate prin favoare, nu prin merit.
beneficus (3) *adj.* binefăcător.
benevolē *adv.* cu bunăvoinţă.

benevolentia, *ae f.* bunăvoinţă, devotament.
benevolus (3) *adj.* binevoitor, devotat.
benīgnē *adv.* **1.** binevoitor. **2.** generos. **3.** (*în conversaţie*) mulţumesc: *benigne, respondet* mulţumesc, răspunde el.
benīgnitās, *ātis f.* bunătate, generozitate.
benīgnus (3) *adj.* **1.** bun, binevoitor, prietenos: ~ *homo* om bun, *benigna verba* vorbe prietenoase. **2.** generos; abundent, fertil: *benigniores esse volunt quam res patitur* vor să fie mai generoşi decât le îngăduie mijloacele, *ingenii benigna vena* o vână generoasă de talent, *terra benigna* pământ fertil.
beō, *āre vt.* a ferici pe cineva.
Berecyntae, *ārum* (**Berecyntēs**, *um*) *m.* berecyntieni (*veche populaţie phrygiană*).
Berecyntius (3) *adj.* berecyntian; (*fig.*) phrygian; *mater Berecyntia* zeiţa Cybele, *heros* ~ Midas (fiul Cybelei).
Berenīcē (**Beronīcē**), *ēs f.* Berenice (*fiica regelui iudeu Agrippa I*).
bēryllus, *ī m.* beril (*piatră preţioasă de culoare verde*).
bēs, *bessis m.* două treimi dintr-un întreg cu douăsprezece părţi (*de exemplu, un as*).
bestia, *ae f.* **1.** animal. **2.** fiară.
bestiārius, *iī m.* gladiator, luptător cu fiarele.
bestiola, *ae f.* vietate mică, insectă.
bēta, *ae f.* sfeclă.
bibliopōla, *ae m.* librar.
bibliotheca, *ae f.* bibliotecă.
bibō, *ere, bibī, itum vt.* **1.** a bea; (*poet.*) a locui lângă un râu: *qui Tiberim bibunt* care locuiesc pe malul Tibrului (*lit.* „care beau apă din Tibru"). **2.** (*fig.*) a absorbi, a sorbi: *sat prata biberunt* semănăturile au absorbit destulă apă, *Dido bibebat longum amorem* Didona sorbea pe încetul dragostea..
Bibracte, *is n.* Bibracte (*oraş al aeduilor, între Arar şi Liger; azi, Autun*).
bibulus (3) *adj.* băutor, însetat; (*fig.*) care soarbe lacom.
biceps (1), *cipitis adj.* cu două capete: ~ *Ianus* Ianus cel cu două capete, ~ *Parnassus* Parnasul cu două vârfuri.
bicolor (1), *ōris adj.* cu două culori.
bicornis (2) *adj.* cu două coarne.
bicorpor (1), *oris adj.* cu două corpuri.
bidēns (1), *ntis adj.* cu doi dinţi. // *subst. f.* **1.** oaie de doi ani (animal de jertfă). **2.** grapă cu doi dinţi.
bidental, *ālis n.* mic templu (ridicat pe un loc lovit de trăsnet): ~ *movere* a profana un templu.
bīduum, *ī n.* (răstimp de) două zile.
biennium, *iī n.* (răstimp de) doi ani.
bifāriam *adv.* în două (părţi).

bifer, *era, erum adj.* care rodeşte de două ori pe an.
bifidus (3) *adj.* despicat în două.
biforis (2) *adj.* cu două deschizături.
bifōrmis (2) şi **biformātus** (3) *adj.* cu două chipuri.
bifrōns (1), *ontis adj.* cu două chipuri.
bifurcus (3) *adj.* bifurcat.
bīgae, *ārum* (**bīga**, *ae*) *f.pl.* **1.** car cu doi cai. **2.** doi cai înhămaţi împreună.
bīgātus (3) *adj.* care are imprimat un car cu doi cai. // **bīgātus**, *ī m.* monedă de argint.
biiugis (2) şi **biiugus** (3) *adj.* înhămaţi câte doi. // **biiugī**, *ōrum m.pl.* car de luptă (cu doi cai).
bilībra, *ae f.* greutate de două livre (*v.* **libra**, *ae*).
bilībris (2) *adj.* de două livre.
bilinguis (2) *adj.* **1.** care are două limbi. **2.** care vorbeşte două limbi; (*fig.*) perfid, prefăcut.
bīlis, *is f.* **1.** fiere. **2.** (*fig.*) mânie, furie.
bilīx (1), *īcis adj.* cu două împletituri.
bimaris (2) *adj.* scăldat de două mări.
bimarītus (3) *adj.* cu două soţii. // **bimarītus**, *ī m.* bigam.
bimembris (2) *adj.* care are două feluri de membre. // **bimembres** *m.pl.* centaurii.
bimēstris (**bimēnstris**) (2) *adj.* de două luni.
bīmus (3) *adj.* de doi ani.
bīnī, *ae, a num.* **1.** câte doi: *Romae quotannis ~ consules creabantur* la Roma în fiecare an se alegeau câte doi consuli. **2.** (*pe lângă substantive pluralia tantum sau care îşi schimbă sensul la pl.*) doi: *bina castra* două tabere, *binae litterae* două scrisori. **3.** (*pe lângă obiecte care formează pereche*) doi: *binae aures* două urechi, *binos scyphos habebam* aveam două cupe.
binoctium, *iī n.* răstimp de două nopţi, două nopţi.
binōminis (2) *adj.* cu două nume.
bipalmis (2) *adj.* de două palme.
bipartītus (**bipertītus**) (3) *adj.* împărţit în două; (*Abl.*) *bipertīto* în două părţi, pe jumătate.
bipatēns (1), *ntis adj.* care se deschide în două; cu două canaturi.
bipedālis (2) *adj.* (lung, gros etc.) de două picioare
bipennifer, *era, erum adj.* purtând o secure cu două tăişuri.
bipennis (2) *adj.* cu două tăişuri. // **bippenis**, *is f.* secure cu două tăişuri.
bipēs (1), *edis adj.* cu două picioare, biped; (*peior.*) om.
birēmis (2) *adj.* cu două rânduri de vâsle. // *f.* biremă (*corabie cu două rânduri de vâsle*).
bis *num.* de două ori: *bis sex* doisprezece.
bisulcus (3) *adj.* despicat în două.

Bīthȳnia, *ae f.* Bithynia (*provincie în Asia Mică*). // **Bīthȳnicus** (3) *adj.* bithynian.
bitūmen, *inis n.* smoală, catran.
bitūmineus (3) *adj.* de smoală.
Biturigēs, *um m.pl.* biturigii (*popor din Gallia centrală*).
bivius (3) *adj.* cu două drumuri. // **bivium**, *iī n.* **1.** răspântie. **2.** două drumuri; cale dublă.
blaesus (3) *adj.* gângav.
blandē *adv.* ademenitor, măgulitor, linguşitor.
blandīmentum, *ī n.* (**blandīmenta**, *ōrum pl.*) *v.* **blanditia**.
blandior, *īrī, ītus sum vi. dep.* **1.** a mângâia, a linguşi: *puellae* ~ a mângâia o copilă. **2.** a ademeni, a momi, a înşela: *voluptas sensibus blanditur* plăcerea înşală simţurile.
blanditia, *ae f.* **1.** linguşire, măgulire. **2.** ademenire, momeală.
blandus (3) *adj.* **1.** linguşitor, măgulitor. **2.** ademenitor, dulce, încântător.
blatero (I) *vi.* a flecări.
blatta, *ae f.* molie.
boārius (3) *adj.* de vite: *forum boarium* târg de vite.
Boeōtia, *ae f.* Beoţia (*ţinut în Grecia centrală, la nordul Atenei*). // **Boeōti(ī)**, *ōrum m.pl.* beoţienii. // **Boeōtius (Boeōtus)** (3) *adj.* beoţian.
Bōiī (Bōī), *ōrum m.pl.* boii (*popor gallic*).
bōlētus, *ī m.* mânătarcă, hrib (*ciupercă*).
bombus, *ī m.* zgomot surd, bâzâit.
Bona Dea, *ae f.* Bona Dea (*zeiţa belşugului şi a norocului, sărbătorită de femeile romane*).
bonitās, *ātis f.* **1.** bună calitate: ~ *agrorum* buna calitate a ogoarelor. **2. a)** frumuseţea caracterului, caracter frumos; **b)** bunătatea inimii, generozitate.
bonum, *ī n.* **1.** bine: *summum* ~ binele suprem, *ius bonumque* dreptatea şi binele, *cui bono* cui foloseşte? **2.** bun: *bona sociorum* bunurile aliaţilor.
bonus (3) *adj.* [*comp.* melior, melius; *superl.* optimus] **1.** bun: *ager* ~ *pecori* ogor bun pentru turmă, *poeta* ~ poet de seamă, *optima signa* statuile cele mai de preţ. // **bonus**, *ī m.* om cinstit; (*pl.*) *boni, ōrum* **a)** aristocraţi; **b)** oameni virtuoşi. **2.** însemnat, mare: *bona pars hominum* o mare parte dintre oameni, *bono genere* (*loco*) *natus* născut dintr-o familie nobilă; (*în expr.*) *bono animo esse* a avea curaj, *cum bona venia* cu îngăduinţa, *bono animo esse in aliquem* a avea bune sentimente faţă de cineva.
boō, *āre vi.* a mugi, a rage.
Boōtēs, *ae m.* Bouarul (*constelaţie*).

boreās, *ae m.* vânt de nord, acvilonul; (*fig.*) nord.
borēus (3) *adj.* boreal, nordic.
Borysthenēs, *is m.* Borysthene (*azi, Nipru*).
bōs, bovis [*G. pl.* boum; *D. pl.* bobus (bubus)] *m., f.* bou, vacă.
Bosporus (Bosphorus), *ī m.* Bosforul. // **Bosp(h)orānus, (Bosp[h]ōrius)** (3) *adj.* bosforic. // **Bosp(h)orānī**, *ōrum m.pl.* locuitorii Bosforului.
bovārius *v.* **boārius**.
bovīle, *is n.* grajd de vite.
bovīllus (3) *adj.* de vite.
brāca, *ae f.* (*frecv. pl.*) *bracae, ārum* nădragi, iţari.
brācātus (3) *adj.* îmbrăcat în nădragi.
brāchiolum, *ī n.* braţ mic.
brāchium (bracchium), *iī n.* braţ; (*despre fluvii, munţi*) ramură, braţ.
bractea, *ae f.* foiţă (frunzuliţă) de metal.
bracteātus (3) *adj.* poleit.
brassica, *ae f.* varză.
brevī *adv.* **1.** în scurt timp, puţin timp. **2.** pe scurt.
brevia, *ium n.pl.* vad.
breviārium, *iī n.* rezumat.
breviloquens (1), *ntis adj.* care se exprimă concis.
breviloquentia, *ae f.* concizie în exprimare.
brevis (2) *adj.* scurt, mic; (*fig.*) efemer, de scurtă durată: *lilium breve* crinul care se veştejeşte repede, ~ *dominus* stăpân efemer.
brevitās, *ātis f.* scurtime, micime.
Briareus, *eī m.* Briareu (*gigant cu o sută de braţe*).
Brigantēs, *um m.pl.* briganţii (*neam celtic din nordul Britanniei*).
Britannia, *ae f.* Britannia. // **Britannī**, *ōrum m.pl.* britanni. // **Britannicus** (3) *adj.* britannic.
brūma, *ae f.* **1.** solstiţiul de iarnă. **2.** iarnă, timpul rece al iernii.
brūmālis (2) *adj.* **1.** al solstiţiului de iarnă. **2.** al iernii.
Brundisium, *iī n.* Brundisium (*port în Calabria; azi, Brindisi*).
Bruttiī, *ōrum m.pl.* locuitorii ţinutului Bruttium (*din sudul Italiei*).
brūtus (3) *adj.* greu, greoi; fără simţire.
būbō, *ōnis m.* bufniţă, cucuvea.
bubulcus, *ī m.* văcar.
būbulus (3) *adj.* de vită, de vacă.
bucca, *ae f.* **1.** (*pl.*) obraji. **2.** gură.
buccula, *ae f.* obrăjor, guriţă; (*fig.*) partea proeminentă a scutului.
Būcephalās, *ae m.* Bucephal (*calul lui Alexandru cel Mare*).
būcerus (3) *adj.* cornut.
būcina, *ae f.* corn (*in* ...*ment de suflat*), trompetă (d... *fig.*) semnal.
būcinātor, *ōris m* ... tist.
būcōlicus (3) ...
būcolica, ... bucolice ... obscur:
būcula, ... anecoasă; (*fig.*)

būfō, *ōnis m.* broască râioasă.
bulbus, *ī m.* bulb.
bulla, *ae f.* **1.** bășică, bulă. **2.** bumb. **3.** capsulă: ~ *aurea* capsulă de aur (*pe care o purtau la gât copiii nobililor*).
būmastus, *ī m.* specie de strugure cu boabe mari.
būris, *is m.* cornul plugului.
būstum, *ī n.* rug; mormânt; înmormântare.
buxifer, *era, erum adj.* care produce (poartă) merișor.
buxus, *ī f.*, **buxum**, *ī n.* **1.** merișor. **2.** obiecte făcute din merișor (flaut, pieptene, tăbliță de scris, titirez).
Bȳzantium, *iī n.* Bizanț. // **Bȳzantius** (3) *adj.* al Bizanțului, bizantin. // **Bȳzantiī**, *ōrum m.pl.* locuitorii Bizanțului.

C

C (*în prescurtări*) **1.** = Gaius sau Caius (*prenume*). **2.** = **Condemno** condamn (*scris pe tăblițele de votare ale judecătorilor*). **3.** = **Centum** o sută.
caballus, *ī m.* gloabă, mârțoagă.
cachinnātiō, *ōnis f. v.* **cacchinnus**.
cachinnō (I) *vi.* a râde cu hohote.
cachinnus, *ī m.* hohot de râs: *cacchinnos commovere* a stârni hohote de râs, *cacchinnum tollere* a izbucni într-un hohot de râs.
cacūmen, *inis n.* vârf.
cacūminō (I) *vt.* a ascuți.
cadāver, *eris n.* cadavru, leș.
Cadmus, *ī m.* Cadmus (*fondatorul Thebei*). // **Cadmēus (Cadmēius)** (3) *adj.* theban. // **Cadmēa**, *ae f.* citadela Thebei.
cadō, *ere, cecidī, cāsum vi.* **1.** a cădea: ~ *in proelio* a cădea în luptă, *fluvius in mare cadit* fluviul se varsă în mare, *in iudicio* ~ a pierde un proces, *cadunt venti* se potolesc vânturile, *cadentia sidera* stelele care apun, *cadit ira* se potolește mânia, *animi cadunt* curajul slăbește, ~ *in morbum* a cădea bolnav, ~ *in unius potestatem* a cădea sub stăpânirea unuia singur. **2.** a ajunge până la urmă, a sfârși în: *nimia illa libertas in servitutem cadit* acea libertate fără măsură ajunge la sclavie. **3.** (*însoțit de adj., adv.*) a se întâmpla: *mihi peropportune cecidit quod* pentru mine s-a întâmplat foarte bine că, *res praeter opinionem ceciderat* lucrul se întâmplase altfel decât se aștepta. **4.** a cadra, a se potrivi: *id in consuetudinem nostram non cadit* aceasta nu se potrivește cu obiceiul nostru.
cādūceātor, *ōris m.* purtător de caduceu; sol de pace.
cādūceus, *ī m.* **1.** caduceu (*varga lui Mercur*). **2.** vargă purtată de solii de pace.
cādūcifer, *era, erum adj.* purtător de caduceu (*epitet al lui Mercur*).
cadūcus (3) *adj.* **1.** care cade, căzător. **2.** (*fig.*) pieritor, trecător.
cadus, *ī m.* cadă, butoi, vas.
caecitās, *ātis f.* orbire.
caecō (I) *vt.* a orbi; (*fig.*) a întuneca.
Caecubus (3) *adj.* din ținutul Caecubului (*în sudul Latiumului*). // **Caecubum**, *ī n.* vin de Caecub.
caecus (3) *adj.* **1.** orb; (*fig.*) ~ *casus* întâmplare oarbă. **2.** orbit (de pasiuni), orb: *animus cupidine* ~ suflet orbit de patimă. **3.** întunecos, obscur: *nox caeca* noapte întunecoasă; (*fig.*)

neclar, nesigur: *murmura caeca* zgomote neclare. **4.** invizibil, secret, tainic, ascuns: *caecae fores* intrare secretă, *caecum vulnus* rană ascunsă.

caedēs, *is f.* **1.** măcel, masacru: *non pugna, sed ~ erat* nu mai era luptă, ci masacru. **2.** omor, ucidere; (*fig.*) oameni uciși, cadavre; sânge vărsat: *terrae madentes caede* pământuri îmbibate de sânge.

caedō, *ere, cecīdī, caesum vt.* **1.** a izbi, a lovi, a bate: *~pectus* a-și izbi pieptul, *~ virgis* a bate cu vergile, *~ calcibus terram* a izbi pământul cu picioarele. **2.** a abate, a tăia: *~arbores* a doborî copaci. **3.** a omorî, a ucide; (*rar*) a ucide un animal pentru jertfă: *~ caprum* a sacrifica un țap.

caeduus (I) *adj.* (*despre arbori*) care se poate tăia, bun de tăiat.

caelāmen, *inis n.* gravură.

caelātor, *ōris m.* gravor.

caelātūra, *ae f.* cizelare.

caelebs, *is adj.* necăsătorit (*fig.*) singuratic.

caeles (1), *itis adj.* ceresc. // **caelitēs**, *um m.pl.* zeii.

caelestis (2) *adj.* ceresc: *~ aqua* ploaie, *~arcus* curcubeu; (*fig.*) divin, minunat, extraordinar: *~vox* o voce minunată. // **caelestēs**, *ium m.pl.* zeii. // **caelestia**, *ium n.pl.* lucrurile cerești, corpurile cerești (aștrii).

caelibātus, *ūs m.* celibat, starea de celibatar.

caelicola, *ae* [*G.pl. -um*] *m.* locuitor al cerului, zeu.

caelifer, *era, erum adj.* care susține cerul (*despre Atlas*).

Caelius mons *m.* Caelius (*una dintre cele șapte coline ale Romei*).

caelō (I) *vt.* a cizela, a grava.

caelum[1], *ī n.* **1.** cer; (*fig.*) înălțime: *aliquem in ~ tollere* a ridica pe cineva în slăvi. **2.** atmosferă, climă, climat: *Aethiopiae ~* climatul Etiopiei.

caelum[2], *ī n.* dalta gravorului.

caena *v.* **cēna**.

caenum, *ī n.* **1.** noroi. **2.** murdărie.

caepa (cēpa), *ae f.* și **caepe (cēpe)**, *is n.* ceapă.

Caere [*indecl.*] *n.* Caere (*unul dintre cele douăsprezece orașe din liga etruscă; azi, Cervetri*) // **Caerēs** (1), *ētis adj.* din Caere. // **Caeritēs (Caerētēs)**, *um m.pl.* locuitori din Caere.

caerimōnia (caeremōnia), *ae f.* **1.** venerație, pietate, sfințenie: *summā ~* cu cea mai mare venerație, *legationis caeremoniam polluere* a pângări inviolabilitatea caracterului sacru al soliei. **2.** ceremonie, ritual.

caeruleus (caerulus) (3) *adj.* **1.** albastru (ca cerul), azuriu. // **caerula**, *ōrum n.pl.* albastrul mării (al cerului). **2.** întunecat, negricios.

Caesar, *aris m.* **1.** Caesar (*cognomen al ginții Iulia, căreia îi aparținea C. Iulius Caesar*). **2.** Caesar (*titlu pe care-l purtau împărații și, după Hadrianus, moștenitorii tronului*). // **Caesareus (Caesarīnus, Caesariānus)** (3) *adj.* caesarian, al lui Caesar // **Caesariānus**, *ī m.* caesarian, partizan al lui Caesar.

caesariēs, *ēī f.* plete; (*fig.*) frunziș (al unui arbore).

caesim *adv.* **1.** (*mil.*) cu tăișul sabiei.

caesius (3) *adj.* (*despre ochi*) verzui: *leo ~* leul cu ochii verzui.

caespes (cēspes), *itis m.* **1.** brazdă acoperită cu iarbă, pajiște. **2.** (*fig.*) colibă, altar ridicat din brazde.

caestus, *ūs m.* cest (*curele cu ținte metalice, cu care se înfășurau pumnii luptătorilor*).

caetra, *ae f.* scut ușor de piele. // **caetrātus** (3) *adj.* înarmat cu scut ușor.

Cāiēta, *ae* (**Cāiētē**, *ēs*) *f.* **1.** Caieta (*numele doicii lui Aeneas*). **2.** Caieta (*oraș și port în Latium; azi, Gaeta*).

Calabria, *ae f.* Calabria (*provincie în sudul Italiei*). // **Calaber**, *bra, brum adj.* din Calabria. // **Calaber**, *brī m.* calabrez, locuitor din Calabria.

calamister, *trī m.* fier de ondulat părul; (*fig.*) zorzoane de stil.

calamistrātus (3) *adj.* ondulat cu fierul.

calamitās, *ātis f.* nenorocire, dezastru.

calamitōsus (3) *adj.* **1.** dezastruos, pustiitor. **2.** (*pas.*) nenorocit, nefericit: *homines calamitosi* oameni nenorociți.

calamus, *ī m.* **1.** trestie, pai (de la grâne). **2.** (*fig. frecv. pl.*) pană de scris; trestia undiței; fluier; săgeată.

calathus, *ī m.* paneraș, coșuleț de trestie (*de forma unui crin deschis*); (*fig.*) cupă, vas de băut.

calcar, *āris n.* pinten.

calceāmentum (calciāmentum), *ī n.* încălțăminte.

calceō (I) *vt.* a încălța.

calceolus, *ī m.* încălțăminte mică.

calceus, *ī m.* încălțăminte (ce acoperă piciorul).

Calchās, *antis m.* Calchas (*profet grec*).

calcitrō, *āre vi.* a da din picioare; a fi nărăvaș.

calcō (I) *vt.* a călca (cu piciorul): *~ viam* a străbate un drum; (*fig.*) *libertas calcatur* libertatea e călcată în picioare.

calculus, *ī m.* **1.** pietricică; (*fig.*) vot; zar: *albus ~* vot favorabil, *ludus calculorum* joc cu zaruri; (*med.*) calcul (renal, biliar): *calculos eicere* a elimina calculi. **2.** (*fig.*) calcul, socoteală: *revocare aliquid ad calculos* a supune ceva la un calcul.

caldārius (3) *adj.* încălzit (cu apă).

calefaciō (calfaciō), *ere, fēcī, factum vt.* a încălzi.

calefactō, *āre vt.* a încălzi tare.

calefīō, *fierī, factus sum* (*pas.*) *v.* **calefacio**.

Calendae (**Kalendae**), *ārum f.pl.* calende (*ziua de întâi a fiecărei luni la romani*).

caleō, *ēre, caluī vi.* **1.** a fi cald, a fi fierbinte, a arde; (*fig.*) a fi proaspăt, de ultimă oră: *rumores calent* veștile sunt recente. **2.** a fi înflăcărat, a arde (de dorință, de speranță): *orator calebat in agendo* oratorul se înflăcăra pe măsură ce pleda, ~ *amore* a arde de iubire, *populus calet uno scribendi studio* toată lumea are o singură dorință: de a scrie.

calēscō, *ere, caluī vi.* a se încălzi.

calidus (**caldus**) (3) *adj.* cald, fierbinte; (*fig.*) înflăcărat, înfierbântat, necugetat.

caliendrum, *ī n.* perucă.

caliga, *ae f.* încălțăminte de piele (*purtată de soldații romani*).

cālīginōsus *adj.* încețoșat, întunecat.

cālīgō[1], *inis f.* negură, ceață.

cālīgō[2] (I) *vi.* a se încețoșa, a se întuneca.

caligula[1], *ae f.* cizmuliță, botină mică.

Caligula[2], *ae m.* Caligula („*Cizmuliță*", *poreclă dată împăratului Caius Caesar*).

calix, *icis m.* pocal, cupă.

calleo, *ēre, uī vi.* și *vt.* **1.** a avea bătături; (*fig.*) a fi întărit: *plagis costae callent* coastele sunt numai bătături de bătăi, *animus excercitatus* ~ *debet* un suflet încercat trebuie să se întărească. **2.** a cunoaște bine, a fi priceput în: *utriusque linguae callens* priceput în ambele limbi (greacă și latină).

callidē *adv.* cu pricepere, cu abilitate, șiret.

calliditās, *ātis f.* abilitate, pricepere; (*peior.*) viclenie, șiretenie.

callidus (3) *adj.* iscusit, priceput; (*peior.*) abil, șiret.

Callimachus, *ī m.* Callimachus (*poet elegiac grec*).

Calliopē, *ēs* (**Calliopēa**, *ae*) *f.* Calliope (*muza poeziei epice, mama lui Orpheus*); (*fig.*) muză, poezie, cântec.

callis, *is f.* și *m.* cărare, potecă.

callōsus (3) *adj.* cu pielea bătătorită, cu coajă tare: *callosa ova* ouă tari.

callum, *i n.* bătătură; piele aspră; (*fig.*) insensibilitate: ~ *ducere* a căpăta rezistență.

cālō[1], *ōnis m.* (*mil.*) slujitor.

cālō[2] (I) *vt.* a convoca: *comitia calata* adunări convocate (în fața unui pontifice).

calor, *ōris m.* căldură; (*fig.*) ardoare, zel.

caltha, *ae f.* (*bot.*) gălbinea.

calumnia, *ae f.* calomnie, acuzație nedreaptă, înșelătorie, șicană, intrigă; (*jur.*) proces de calomnie; *calumniam non effugiet* nu va scăpa de condamnare pentru calomnie.

calumniātor, *ōris m.* acuzator fără temei.

calumnior, *ārī, ātus sum vt. dep.* a învinui pe nedrept, a ataca, a face șicane.

calva, *ae f.* craniu, țeastă.

calvitium, *iī n.* și **calvitīes**, *ēī f.* chelie.

calvus (3) *adj.* chel.

calx[1], *calcis f.* călcâi.

calx[2], *calcis f.* (rar *m.*) **1.** var. **2.** destinație, capăt (*fiindcă la alergări marcarea liniei de sosire se făcea cu cretă*): *ad calcem pervenire* a ajunge la capăt.

Calydōn, *ōnis f.* Calydon (*vechea capitală a Aetoliei, unde legenda plasează uciderea mistrețului gigantic de către Meleagru*). // **Calydōnius** (3) *adj.* aetolian: ~ *heros* eroul calydonian (*Meleagru*). // **Calydōnis**, *idis f.* aetoliana (*Deianira*)

Calypsō, *ūs f.* (nimfa) Calipso (*care l-a reținut pe Ulise vreme de șapte ani în insula Ogygia*).

camella, *ae f.* castronaș.

camēlus, *ī m.* cămilă.

camēna, *ae f.* (*frecv. pl.*) **Camēnae**, *ārum* muză; (*fig.*) cântec.

camera (**camara**), *ae f.* **1.** boltă. **2.** luntre (prevăzută cu punte).

camīnus, *ī m.* cuptor, vatră; (*fig.*) foc.

Campānia, *ae f.* Campania (*provincie din sud-vestul Italiei, pe coasta de est a Mării Tireniene*). // **Campānus** (3) *adj.* campanian // **Campānus**, *ī m.* locuitor al Campaniei.

campester, *tris, tre adj.* de câmp, de șes; (*rar*) din Câmpul lui Marte, gimnastic; *exercitationes campestres* exerciții gimnastice.

campestria, *ium n.pl.* locuri de șes.

campus, *ī m.* câmp; *campus* (*Martius*) Câmpul lui Marte (*locul unde se țineau alegerile și se făceau exerciții militare*); (*fig.*) alegeri: *fors domina campi* soarta este suverană la alegeri.

camur, *ura, urum adj.* încovoiat.

canālis, *is m.* conductă, tub.

cancellī, *ōrum m.pl.* zăbrele, gratii; balustradă; (*fig.*) margine.

cancer, *crī m.* **1.** rac. **2.** Racul (*zodie*); (*fig.*) arșița verii; sud.

candēla, *ae f.* feștilă.

candēlābrum, *ī n.* candelabru.

candeō, *ēre, duī vi.* **1.** a străluci, a fi alb strălucitor; (*p.pr.*) *candens* alb strălucitor. **2.** a fi aprins, a arde: *carbo candens* cărbune aprins.

candēscō, *ere, canduī vi.* **1.** a deveni strălucitor (alb), a înălbi: *aer candescit* aerul se luminează. **2.** a arde, a se încinge.

candidātōrius (3) *adj.* de candidat.

candidātus, *ī m.* candidat.

candidē *adv.* **1.** în alb: ~ *vestītus* îmbrăcat în alb. **2.** (*fig.*) sincer, deschis.

candidulus (3) *adj. dim.* alb strălucitor.

candidus (3) *adj.* **1.** alb: *candida toga* togă albă, *mons nive* ~ muntele alb

de zăpadă. **2.** strălucitor, frumos: *candida stella* stea strălucitoare, *candida Dido* frumoasa Didona. **3.** senin, clar, limpede: ~ *dies* zi senină, *vox candida* voce clară, *candidum dicendi genus* fel clar de exprimare. **4.** vesel, favorabil, fericit: *convivia candida* petreceri vesele, *omen candidum* prevestire favorabilă. **5.** sincer, deschis, cinstit: ~ *iudex* judecător cinstit.

candor, *ōris m.* **1.** culoare albă, strălucire: ~ *solis* strălucirea soarelui. **2.** frumusețe orbitoare: ~ *puellae* frumusețea fetei. **3.** claritate, naturalețe. **4.** sinceritate, onestitate.

cāneō, *ēre, uī vi.* a fi alb (cărunt), a albi.

cānēsco, *ere, cānuī vi.* a deveni alb, a încărunți; (*fig.*) a se maturiza.

canīcula, *ae f.* **1.** cățelușă. **2.** Canicula (*stea din constelația Sirius*).

canīnus (3) *adj.* de câine; (*fig.*) mușcător.

canis, *is m.* și *f.* **1.** câine, cățea. **2.** Câinele (*constelație*).

canistra, *ōrum n.pl.* coșulețe, panerașe.

cānities, *ēi f.* culoare albă-sură; păr alb, cărunt; barbă albă, căruntă; (*fig.*) bătrânețe.

canna, *ae f.* **1.** trestie. **2.** fluier.

Cannae, *ārum f.pl.* Cannae (*localitate în Apulia, unde romanii au suferit o grea înfrângere din partea lui Hannibal*). // **Cannēnsis** (2) *adj.* de la Cannae.

canō, *ere, cecinī, cantum vi.* și *vt.* **1.** a cânta: ~ *absurde* a cânta fals, ~ *magna voce* a cânta cu voce puternică, ~ *fidibus* a cânta din liră, *classicum canit* trompeta răsună. **2. a)** a cânta: ~ *carmen* a cânta un cântec: **b)** (*despre poeți*) a celebra: ~ *Dianam* a o cânta în versuri pe Diana; **c)** a prezice: *haec di cecinerunt* acestea mi le-au prezis zeii. **3.** a da semnalul (în luptă): ~ *signa receptui* a da semnalul de retragere.

canor, *ōris m.* (*poet.*) sunet, cânt.

canōrus (3) *adj.* **1.** sonor, răsunător. **2.** melodios, armonios.

Cantabria, *ae f.* Cantabria (*ținut în partea de nord-est a Hispaniei*). // **Cantabēr**, *brī m.* locuitor al Cantabriei. // **Cantabricus** (3) *adj.* cantabric.

cantāmen, *inis n.* descântec.

cantātor, *ōris m.* cântăreț.

cantharis, *idis f.* cantaridă (*insectă veninoasă*).

cantharus, *ī m.* cupă largă cu toarte.

canthērius (cantērius), *iī m.* cal castrat, mârțoagă.

canticum, *ī n.* cântec, arie, recitativ.

cantilēna, *ae f.* melodie cunoscută, refren.

cantiō, *ōnis f.* **1.** cântec. **2.** formulă magică, descântec.

cantitō (I) *vt.* a cânta întruna.

cantiuncula, *ae f.* cântecel.

cantō (I) *vi.* și *vt.* **1.** a cânta. **2. a)** a cânta în versuri: ~ *carmina* a compune poezii; **b)** a celebra, a preamări: ~ *proelia* a cânta luptele; **c)** a expune, a spune mereu: *haec dies noctesque tibi canto* astea ți le tot spun zi și noapte; **d)** (*rar*) a descânta: ~ *herbas* a descânta buruieni.

cantor, *ōris m.* cântăreț, actor.

cantrix, *īcis f.* cântăreață.

cantus, *ūs m.* **1.** cântec; sunet. **2.** descântec.

cānus (3) *adj.* **1.** alb; *nix cana* zăpada cea albă. // **cāni**, *ōrum m.pl.* păr cărunt; *posuit ad tempora canos* a pus fire de păr alb la tâmple. **2.** străvechi; *cana Fides* străvechea cinste.

Canusium, *iī n.* Canusium (*oraș în Apulia; azi, Canosa*). // **Canusīnus** (3) *adj.* din Canusium.

capācitās, *ātis f.* putința de a cuprinde, capacitate.

capāx (1), *ācis adj.* **1.** cuprinzător, încăpător, mare; ~ *urna* un vas mare, ~ *triclinium* sufragerie încăpătoare. **2.** capabil; ~ *imperii* capabil de a domni, ~ *secreti* în stare de a păstra un secret.

capēdō, *inis f.* vas de lut cu toartă (*folosit la sacrificii*).

capēduncula, *ae f.* vas mic cu toartă.

capella, *ae f.* căpriță, capră.

Capēna, *ae f.* Capena (*oraș etrusc pe Tibru*). // **Capēnās** (1), *ātis adj.* din Capena; *porta Capēna* poartă la sudul Romei (*între Aventin și Caelius, din care pornea Via Appia spre Capua*). // **Capēnātēs**, *ium m.pl.* locuitori ai Capenei.

caper, *rī m.* țap.

capessō, *ere, sīvī* (*siī*), *sītum vt.* **1.** a apuca în grabă, a înșfăca: ~ *arma* a lua armele. **2.** a se îndrepta spre, a o lua spre: ~ *Italiam* a se îndrepta spre Italia. **3.** a întreprinde, a îndeplini; a înfrunta; a îmbrățișa: ~ *bellum* a porni război, ~ *fugam* a o lua la fugă, ~ *iussa* a îndeplini poruncile, ~ *inimicitias* a înfrunta dușmăniile.

capillātus (3) *adj.* pletos.

capillus, *ī m.* **1.** părul capului. **2.** (*rar*) barbă.

capiō, *ere, cēpī, captum vt.* **I. 1.** a lua, a apuca, a prinde: ~ *fustem in manu* a lua un ciomag în mână. **2.** a ajunge la, a ocupa: ~ *cacumen* a ajunge la vârf. **3.** (*fig.*) ~ *occasionem* a prinde ocazia, ~ *exemplum* a lua exemplu, ~ *initium* a-și lua începutul (a începe), ~ *finem* a se termina, ~ *spem* a prinde nădejde, ~ *amorem* a prinde drag, ~ *spiritus* a-și lua aere. **II. 1.** a lua cu forța, a cuceri, a prinde, a răpi: ~ *oppidum* a cuceri cetatea, ~ *pisces* a prinde pești. **2.** (*despre sentimente*) a cuprinde: *senatum metus cepit* frica cuprinse senatul, *misericordia captus* cuprins de milă. **3.** a câștiga: ~ *consulatum* a ajunge consul, ~ *magnos honores* a obține mari onoruri. **4.** a câștiga pe cineva,

a încânta; (*peior.*) a seduce, a înșela: *captus dulcedine vocis* cucerit de dulceața glasului, *captus est dolo* a fost înșelat prin viclenie. **5.** (*pas.*) a fi lipsit (de facultăți fizice sau mintale): *Hannibal altero oculo capitur* Hannibal pierde un ochi, *mente captus* nebun. **III.** a lua într-un anumit scop, a alege: ~ *locum idoneum castris* a alege un loc potrivit pentru tabără, ~ *arbitrum* a alege un arbitru. **IV. 1.** a lua primind, a primi, a dobândi: ~ *praemium* a primi o răsplată, ~ *pecuniam ab aliquo* a primi bani de la cineva, ~ *nomen* a-și lua numele. **2.** a suferi, a simți: ~ *voluptatem* a simți plăcere. **3.** a lua o formă: ~ *novas figuras* a lua noi forme. **V. 1.** (*spațial*) a cuprinde: *domus multitudinem non capiebat* casa nu putea cuprinde mulțimea, *Troia te non capit* Troia e prea mică pentru tine. **2.** a cuprinde cu mintea, a înțelege: *mens mea hoc non capit* mintea mea nu poate înțelege aceasta.

capis, *idis f.* *v.* **capēdō**.

capistrō (I) *vt.* a pune căpăstru; a pune botniță.

capistrum, *ī n.* căpăstru; botniță.

capital, *ālis n.* crimă capitală.

capitālis (2) *adj.* **1.** de moarte, mortal: *supplicium capitale* pedeapsa cu moartea, *capitale periculum* pericol de moarte. **2.** criminal: ~ *oratio* o cuvântare criminală. **3.** (*rar*) principal, de seamă.

capitō, *ōnis m.* cel care are capul mare.

Capitōlium, *iī n.* Capitoliu (*cea mai însemnată dintre colinele Romei*). // **Capitōlinus** (3) *adj.* al Capitoliului, de pe Capitoliu.

capitulātim *adv.* pe scurt.

Cappadocia, *ae f.* Cappadocia (*ținut în Asia Mică*). // **Cappadox**, *ocis m.* cappadocian.

capra, *ae f.* capră. // (*fig.*) Berbecul (*constelație*).

caprea, *ae f.* capră sălbatică.

Capreae, *ārum f.pl.* Capreae (*insulă pe coasta tireniană, la sud de Neapole; azi, Capri*).

capreolus, *ī m.* căprior sălbatic; (*în construcții*) căprior.

Capricornus, *ī m.* Capricornul (*zodie*).

caprificus, *ī f.* smochin sălbatic.

caprigenus (3) *adj.* din neamul caprelor.

caprimulgus, *ī m.* mulgător de capre.

caprīnus (3) *adj.* de capră.

capripēs (1), *edis adj.* cu picior de țap (*epitet dat satirilor și lui Pan*).

capsa, *ae f.* casetă, cutie.

capsula, *ae f.* cutioară.

captātiō, *ōnis f.* captare; căutare (spre a prinde): ~ *verborum* goana după cuvinte, ~ *testamenti* vânarea unui testament.

captātor, *ōris m.* cel care caută să prindă, vânător (de testamente, de popularitate).

captiō, *ōnis f.* înșelătorie, cursă, șiretlic: *captiones dialecticae* sofisme în argumentare.

captiōsē *adv.* cu șiretenie.

captiōsus (3) *adj.* înșelător, șiret.

captīva, *ae f.* prizonieră, roabă.

captīvitās, *ātis f.* robie, înrobire.

captīvus[1] (3) *adj.* captiv, prizonier, luat ca prizonier, luat ca pradă.

captīvus[2], *ī m.* prizonier.

captō (I) *vt.* **1.** a căuta să prindă: ~ *feras laqueo a* căuta să prindă fiarele în laț. **2.** (*fig.*) a căuta să câștige, a urmări, a căuta: ~ *benevolentiam* a căuta să câștige bunăvoința, ~ *solitudinem* a căuta singurătatea. **3.** a prinde în cursă.

captus[1] (3) *p.pf.* *v.* **capiō**. // **captus**, *ī m.* și **capta**, *ae f.* prizonier, prizonieră: *quae sit fiducia capto?* ce încredere inspiră un prizonier?

captus[2], *ūs m.* **1.** prindere. **2.** putere de judecată, minte, idee: *ut est meus captus* după judecata mea.

Capua, *ae f.* Capua (*oraș în Campania*).

capūdō *v.* **capēdō**.

capulus, *ī m.* mâner.

caput, *itis n.* **1.** cap: ~ *humanum* cap de om, ~ *iumenti* cap de vită. **2.** cap (*vârf, extremitate*): *capita columnae* capetele columnei, ~ *aquae* izvorul apei; (*fig.*) ~ *miseriarum* izvorul necazurilor. **3.** cap (*om, persoană, individ*): *lepidum* ~ persoană drăguță, ~ *liberum* persoană liberă, *centenos nummos in capite distribuere* a distribui câte o sută de ași pe cap; (*jur.*) *capitis deminutio* pierderea drepturilor civile, ~ *agitur* e în joc dreptul de cetățean. **4.** cap (*viață, existență*): *capitis periculum* primejduirea vieții, primejdie de moarte, *capitis poena* pedeapsa cu moartea, *accusare aliquem capitis* a acuza pe cineva de crimă capitală. **5.** cap (*fruntaș, căpetenie*): *capita coniurationis* capii conspirației. **6.** (*despre lucruri*) partea principală, esențialul: ~ *cenae* esențialul mesei, *ubi Hannibal est, ibi caput belli* unde e Hannibal, acolo e greul războiului. **7.** capitală, localitate principală: ~ *regionis* capitala regiunii. **8.** capitol, paragraf: *a primo capite legis ad extremum* de la primul paragraf al legii până la ultimul. **9.** capital: *de capite deducere* a reduce din capital.

carbaseus (3) *adj.* de in fin.

carbasus, *ī f.* și **carbasa**, *ōrum n.pl.* pânză fină de in, veșmânt de pânză; pânză de corabie.

carbō, *ōnis m.* cărbune.

carcer, *eris m.* închisoare, temniță // **carcerēs**, *um m.pl.* boxele din care porneau carele cu curse; (*fig.*) punct de plecare.

carchēsium, *iī n.* **1.** cupă (cu gura largă şi cu două toarte). **2.** gabie (*platformă în partea de sus a catargului, servind ca post de observaţie sau pentru manevrare*).

cardiacus, *ī m.* bolnav de stomac; bolnav de inimă // **cardiacus** (3) *adj.* de stomac; de inimă.

cardō, *inis m.* ţâţână; (*fig.*) punct esenţial, punct cardinal, moment decisiv.

carduus, *ī m.* scaiete.

cārectum, *ī n.* păpuriş.

careō, *ēre, uī vi.* **1.** a fi lipsit de ceva: *~frumento* (*Abl.*) a fi lipsit de grâu. **2.** a se ţine departe, a se abţine, a evita: *~ vino* a se abţine de la vin, *~foro* a evita forul.

cārex, *icis f.* rogoz.

Cāria, *ae f.* provincie în Asia Mică. // **Cārēs**, *um m.pl.* locuitorii Cariei, carieni.

cārica, *ae f.* smochină uscată (de Caria), smochină.

cariēs, *ēi f.* putrezire, stricare; carie; putregai.

carīna, *ae f.* pântecele corăbiei; (*fig.*) corabie. // **Carīnae**, *ārum f.pl.* Carinae (*cartier al Romei, cu palate frumoase*).

cariōsus (3) *adj.* putred, stricat.

cāritās, *ātis f.* **1.** scumpete: *~annonae* scumpetea grânelor. **2.** (*fig.*) iubire, afecţiune.

carmen, *inis n.* **1.** cântec. **2.** poezie: *carmine tu gaudes* îţi place poezia lirică. **3.** prezicere, profeţie: *venit Cumaei carminis aetas* a venit vremea prezicerii Sibyllei. **4.** text: *~ precationis* formula rugăciunii. **5.** descântec: *homines carminibus mutare* a preface oamenii prin descântece.

Carmenta, *ae* (**Carmentis**, *is*) *f.* Carmenta (*mama lui Evandru, prezicătoare*). // **Carmentālia**, *ium n.pl.* serbările în cinstea Carmentei. // **Carmentālis** (2) *adj.* al Carmentei.

carnifex, *ficis m.* călău.

carnificīna, *ae f.* (loc de) tortură.

carnificō, *āre vt.* a tortura, a decapita.

Carnūtēs, *um* (**Carnūtī**, *ōrum*) *m.pl.* carnuţii (*neam gallic*).

carō, *carnis f.* carne.

Carpathus, *ī f.* insulă în Marea Egee. // **Carpathius** (3) *adj.* al insulei Carpathus.

carpentum, *ī n.* car (cu două roţi, acoperit).

carpō, *ere, carpsī, carptum vt.* **1.** a culege: *~poma ex arbore* a culege poame din copac, *~herbam manibus* a smulge iarba cu mâinile; (*despre animale*) a paşte, a ciuguli; a suge; a devora: *carpunt gramen equi* caii pasc iarbă, *apis carpens thyma* albina sugând florile de cimbru. **2.** (*fig.*) a gusta (în tihnă): *~quietem* a gusta liniştea. **3.** a porni, a străbate: *carpe viam* porneşte la drum, *~ aera alis* a străbate văzduhul cu aripile. **4.** a defăima pe cineva, a bârfi, a blama, a ataca: (*mil.*) a hărţui: *~ maligno sermone* a ponegri cu vorbe răutăcioase, *~ agmen hostium* a hărţui coloana duşmanilor. **5.** a consuma, a slăbi, a mistui: *regina caeco carpitur igni* regina e mistuită de un foc tainic. **6.** a diviza: *~ exercitum in multas partes* a diviza armata în multe părţi, *~ orationem* a diviza un discurs.

carptim *adv.* pe alese, în părţi diferite, separat.

carrus, *ī m.* car.

Carthāgō (Karthāgō), *inis f.* Carthagina. // **Carthāginēnsis** (2) *adj.* carthaginez. // **Carthāginiēnsēs**, *ium m.pl.* carthaginezii. // *Carthago Nova* Noua Carthagină (*port în Hispania*).

cārus (3) *adj.* scump (ca preţ); (*fig.*) drag, iubit.

casa, *ae f.* colibă, bordei.

cascus (3) *adj.* străvechi.

cāseus, *ī m.* caş, brânză.

casia, *ae f.* scorţişoară.

Caspius (3) *adj.* caspic. // **Caspium mare** *n.* Marea Caspică.

Cassandra, *ae f.* Cassandra (*fiica lui Priam, ale cărei profeţii nu găseau niciodată crezare*).

casses, *ium m.pl.* laţ, reţea; pânză de păianjen.

cassis, *idis f.* coif de metal, cască.

Cassius, *iī m.* Cassius (*nume gentilic roman*).

cassus (3) *adj.* **1.** lipsit: *virgo cassa dote* fată lipsită de zestre. **2.** gol: *cassa nux* nucă seacă. **3.** zadarnic, inutil: *in cassum* (sau *incassum*) în zadar.

Castalia, *ae f.* Castalia (*izvor pe muntele Parnas, consacrat lui Apollo şi muzelor*). // **Castalius** (3) *adj.* delfic.

castanea, *ae f.* castan; castană. // **castaneus** (3) *adj.* de castan.

castē *adv.* curat, cinstit.

castellānus (3) *adj.* relativ la o fortăreaţă. // **castellānī**, *ōrum m.pl.* locuitorii unei fortăreţe.

castellātim *adv.* în locuri, pe grupe diferite.

castellum, *ī n.* fortăreaţă, întăritură, redută; (*fig.*) cuib.

castīgātiō, *ōnis f.* mustrare, pedeapsă.

castīgātor, *ōris m.* cel care dojeneşte.

castīgō (I) *vt.* **1.** a mustra, a dojeni. **2.** a pedepsi. **3.** a înfrâna, a potoli: *~plebem* a înfrâna plebea, *~ dolorem* a potoli durerea.

castimōnia, *ae f.* înfrânare, post; (*fig.*) curăţenie morală.

castitās, *ātis f.* curăţenie (morală), puritate.

castor[1], *oris m.* castor.

Castor[2], *oris m.* Castor (*fiul Ledei, fratele lui Pollux*).

castoreum, *ī n.* şi **castorea**, *ōrum n.pl.* castoreum (*lichid urât mirositor, extras din castor, folosit ca medicament*).

castra, *ōrum n.pl.* **1.** castru, tabără, lagăr: *~ stativa, ~ aestiva, ~ hiberna, ~ navalia* tabără permanentă, de vară, de iarnă, navală, *~ ponere* a aşeza tabăra, *~ movere* a muta tabăra. **2.** zi de marş: *quintis castris Gergoviam pervenit* în cinci zile de marş ajunse la Gergovia.
castrēnsis (2) *adj.* de castru, militar.
castrō (I) *vt.* a castra.
castrum, *ī n.* întăritură, fortăreaţă.
castus (3) *adj.* curat, cast, cinstit, pios.
cāsus, *ūs m.* **1.** cădere: *~ nivis* căderea zăpezii, *~ gravis in servitium* grea cădere în sclavie. **2.** întâmplare (*frecv. Abl.sg.*: casu): *sive casu, sive consilio deorum* fie din întâmplare, fie după hotărârea zeilor, *non consulto, sed casu* nu anume, ci din întâmplare. **3.** ocazie: *~ praeclari facinoris* ocazia unei fapte strălucite. **4.** nenorocire: *~ cognoscere nostros* a cunoaşte nenorocirile noastre.
cataphractēs, *ae f.* zale (la oameni şi la cai).
cataphractus (3) *adj.* înzăuat.
catapulta, *ae f.* catapultă.
cataracta, *ae f.* **1.** cataractă. **2.** zăgaz.
catasta, *ae f.* estradă (pe care erau expuşi sclavii de vânzare).
catē *adv.* cu pricepere.
catēia, *ae f.* ghioagă.
catēlla[1], *ae f.* lănţuc.
catēlla[2], *ae f.* căţeluşă.
catellus, *i m.* căţel.
catēna, *ae f.* lanţ.
catēnātus (3) *adj.* înlănţuit.
caterva, *ae f.* ceată, trupă (neregulată).
catervātim *adv.* în cete.
cathedra, *ae f.* jilţ; catedră.
cathedrārius (3) *adj.* de catedră.
Catilīna, *ae m.* Catilina (*şeful conspiraţiei reprimate de Cicero*).
catīllus, *ī m.* farfurioară.
catīnus, *ī m.* blid, strachină.
Catō, *ōnis m.* Cato (*cognomen al ginţii Porcia, din care făceau parte Marcus Porcius Cato cenzorul, numit şi Cato Maior, şi strănepotul său, M. Porcius Cato din Utica, numit şi Cato cel Tânăr*).
catula, *ae f.* căţeluşă.
Catullus, *ī m.* (poetul) C. Valerius Catullus.
catulus, *ī m.* pui (de animal); căţel.
catus (3) *adj.* deştept, abil.
Caucasus, *ī m.* Caucaz. // **Caucasius** (3) *adj.* al Caucazului. // **Caucasius**, *iī m.* locuitor al Caucazului, caucazian.
cauda, *ae f.* coadă.
caudex, *v.* **cōdex**.
Caudium, *iī n.* Caudium (*oraş în ţinutul samnit, la est de Capua, unde romanii au suferit o grea înfrângere*). // **Caudīnus** (3) *adj.* de la Caudium; *Furculae Caudīnae* defileul de la Caudium.
caulae, *ārum f.pl.* ţarc, ocol de vite.

caulis (cōlis), *is m.* **1.** tulpină (la plante erbacee). **2.** (cotor de) varză.
Caunus, *ī f.* Caunus (*oraş în Caria*). // **Cauneus** (3) *adj.* de Caunus. // **cauneae**, *ārum f.pl.* smochine (de Caunus).
caupō, *ōnis m.* cârciumar, hangiu.
caupōna, *ae f.* cârciumă, birt, hangiţă.
caupōnula, *ae f.* cârciumioară.
Caurus, *ī* (**Cōrus**, *ī*) *m.* caurus (vânt de nord-vest).
causa, *ae f.* **1.** cauză, motiv, pretext: *~ belli* motivul războiului, *ob eam causam* din acest motiv; *causā* (*Abl. precedat de un G.*) spre: *delectationis causā* spre desfătare, *per causam* sub pretextul. **2.** (*jur.*) proces, pricină, afacere: *causam agere* a pleda la proces, *causam perdere* a pierde procesul. **3.** partidă, parte, situaţie: *in causam plebis inclinatus* înclinat spre partidul popular, *in meliore causa erat Regulus* Regulus se găsea într-o situaţie mai bună.
causārius (3) *adj.* bolnav, infirm; invalid, inapt militar.
causidicus, *ī m.* avocat, apărător (de profesie).
causor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a pretexta, a aduce ca motiv.
causula, *ae f.* proces mic.
cautē *adv.* cu prudenţă.
cautēs (cōtēs), *is* [*frecv. pl.*] *f.* stâncă (în apă), şir de stânci (în mare).
cautiō, *ōnis f.* **1.** precauţie: *mihi ~ est* trebuie să mă păzesc, *res cautionem habet* lucrul cere precauţie. **2.** (*jur.*) cauţiune, garanţie.
cautor, *ōris m.* garant.
cautus (3) *p.pf. v.* **caveō**. // *adj.* **1.** prudent: *~ in periculis* prudent în pericole, *consilium cautum* sfat prudent. **2.** la adăpost, păzit, sigur: *pars cautior* o parte mai la adăpost.
cavaedium, *iī n.* curtea interioară a casei.
cavea, *ae f.* **1.** cavitate. **2.** cuşcă. **3.** sală de teatru; şir de bănci: *cavea prima* primul şir de bănci.
caveō, *ēre, cāvī, cautum vt.* şi *vi.* **1.** a se păzi, a se feri, a băga de seamă: *cave canem!* fereşte-te de câine!, *~ ab homine impuro* a se feri de omul ticălos, *cave ne istud facias* vezi să nu faci asta, *cave credas* să nu crezi. **2.** a avea grijă, a se îngriji de: *ei* (*D.*) *cavere volo* vreau să mă îngrijesc de el (ea), *sibi caverat* se îngrijise ca. **3.** (*jur.*) a prevedea, a dispune, a lua măsuri de siguranţă: *agri de quibus cautum est foedere* ogoarele despre care s-a prevăzut în tratat, *leges cavent ut* legile ordonă ca.
caverna, *ae f.* peşteră; scorbură; gaură.
cavillātiō, *ōnis f.* **1.** glumă, zeflemea, înţepătură. **2.** sofism.
cavillor, *ārī, ātus sum vt.* şi *vi. dep.* **1.** a glumi; a zeflemisi. **2.** a căuta nod în papură.

cavō (I) *vt.* a scobi, a găuri.
cavum, *ī n.* scobitură, groapă; gaură.
cavus (3) *adj.* scobit, boltit, adânc; (*fig.*) care învăluie.
Caystrus, *ī m.* Caystrus (*râu în Lydia*). // **Caystrius** (3) *adj.* de pe Caystrus: ~ *ales* lebădă.
Cea, *ae* (**Ceōs**, *ī*) *f.* Ceos (*azi, Keos*) (*una dintre insulele care alcătuiesc Arhipelagul Cicladelor*) // **Cēus** (**Cīus**) (3) *adj.* din Ceos.
Cecrops, *opis m.* Cecrops (*cel dintâi rege al Atticii*). // **Cecropius** (3) *adj.* al Atenei // **Cecropidae**, *ārum m.pl.* Cecropizii, urmașii lui Cecrops.
cēdō[1], *ere, cessī, cessum* **I.** *vi.* **1.** a merge: ~ *per ora hominum* a merge prin fața oamenilor. **2.** a se retrage, a pleca: ~ *patriā* a pleca din patrie, ~ *foro* a se retrage din for, ~ *vitā* a muri. **3.** (*fig.*) a ceda: ~ *precibus* (*D.*) a ceda rugăminților, ~ *tempori* a ceda împrejurărilor. **4.** a ieși (bine, rău), a avea un rezultat: *bene cessit* a ieșit bine, *male cesserat* nu reușise, *utcumque cesserit* oricum va ieși. **5.** a trece, a dispărea, a înceta: *horae cedunt et dies* orele și zilele trec, *fiducia cessit* încrederea a dispărut. **6.** a trece asupra cuiva, a reveni cuiva: *praeda victoribus cessit* prada a revenit învingătorilor. **II.** *vt.* (*rar*) a ceda (a renunța la ceva): ~ *aegre victoriam* a renunța cu greu la victorie, ~ *ut* a îngădui ca.
cedō[2] [*imper. arh.*] *vt.* **1.** dă-mi. **2.** spune-mi; arată-mi.
cedrus, *ī f.* **1.** cedru; lemn de cedru. **2.** rășină de cedru.
celeber, *bris, bre adj.* **1.** foarte frecventat, plin de lume: ~ *locus urbis* un loc foarte frecventat al orașului. **2.** sărbătorit, solemn. **3.** bine-cunoscut, vestit, ilustru.
celebrātiō, *ōnis f.* **1.** afluență, mulțime de oameni. **2.** sărbătorire, celebrare.
celebritās, *ātis f.* **1.** număr mare, mulțime, afluență: ~ *virorum et mulierum* număr mare de bărbați și femei, ~ *loci* afluența locului. **2.** solemnitate: ~ *ludorum* pompa jocurilor. **3.** reputație, celebritate, faimă: ~ *in docendo* renume de profesor.
celebrō (I) *vt.* **1.** a frecventa: ~ *forum* a frecventa forul. **2.** (*despre acțiuni repetate*) a practica: ~ *artes* a practica artele, ~ *iambum* a folosi în versificație iambul. **3.** a face să răsune, a umple de sunete, a face cunoscut: ~ *ripas carmine* a face să răsune malurile de cântec, *qua re celebratā* acest lucru fiind știut peste tot. **4.** a sărbători: *diem natalem* ~ a sărbători ziua de naștere. **5.** a celebra, a lăuda, a cânta: ~ *victoriam* a cânta victoria.
celer, *eris, ere adj.* repede, iute.
celeritās, *ātis f.* iuțeală, repeziciune.
celeriter [*comp.* **celerius**; *superl.* **celerrime**] *adv.* iute, repede.

celerō (I) *vt.* și *vi.* a grăbi; a se grăbi.
cella, *ae f.* **1.** cămară. **2.** capela unui templu. **3.** celulă (*la fagure*).
celō (I) *vt.* **1.** a ascunde, a acoperi: ~ *dolorem* a ascunde durerea, ~ *uterum manibus* a-și acoperi pântecele cu mâinile; (*cu Ac. persoanei și al lucrului*): *mortem regis omnes celat* ascunde tuturor moartea regelui, *non te celavi sermonem* nu ți-am ascuns discuția. **2.** a ține în necunoștință pe cineva de ceva (*numele persoanei redat prin Ac., al lucrului prin* de + *Abl.*): *Bassus me de hoc libro celavit* B. nu mi-a vorbit despre această carte.
celōx, *ōcis m.* și *f.* corabie ușoară.
celsus (3) *adj.* înalt; (*fig.*) mândru.
Celtae, *ārum m.pl.* celții. // **Celticus** (3) *adj.* celtic.
Celtibērī, *ōrum m.pl.* celtiberii (*popor în nordul Hispaniei*). // **Celtibēria**, *ae f.* Celtiberia. // **Celtibēricus** (3) *adj.* celtiberic.
cēna, *ae f.* prânz (*masa principală a romanului, între orele 15 și 16*).
Cēnabum *v.* **Genabum**.
cēnāculum, *ī n.* **1.** sufragerie. **2.** mansardă, etaj.
cēnātiō, *ōnis f.* sufragerie.
cenātiuncula, *ae f.* mică sufragerie.
cēnitō (I) *vi.* a lua obișnuit masa, a obișnui să cineze.
cēnō (I) *vi.* și *vt.* **1.** a mânca, a lua masa. **2.** a consuma // **cenātus** (3) *p.pf.* (*sens activ*) care a luat masa, mâncat.
cēnseō, *ēre, suī, sum vt.* **1.** a socoti, a considera, a crede: ~ *aequum* a socoti potrivit, *quid censes?* ce socotești? **2.** a recenza: ~ *totam Siciliam* a recenza întreaga Sicilie. **3.** a propune: *pars deditionem censebat* o parte propunea predarea. **4.** (*despre senat*) a hotărî, a decide; *senatus censuit* senatul a decis.
cēnsor, *ōris m.* cenzor; (*fig.*) critic sever.
cēnsōrius (3) *adj.* de cenzor. // **cēnsorius**, *iī m.* fost cenzor.
cēnsūra, *ae f.* cenzură (demnitatea și funcția de cenzor).
cēnsus, *ūs m.* **1.** cens (*recensământ al cetățenilor și al averii lor*). **2.** liste, registre de cetățeni. **3.** avere: ~ *equestris* avere de cavaler (*de patru sute de mii de sesterți, cerută pentru înscrierea cuiva în clasa cavalerilor*).
centaurēum (**centaurium**), *iī n.* (*bot.*) țintaur.
Centaurus, *ī m.* centaur (*ființă cu cap de om și corp de cal*). // **Centaurēus** (3) *adj.* de centaur.
centēnī, *ae, a num.* **1.** câte o sută. **2.** (*poet.*) o sută.
centēsima, *ae f.* sutime; (*pl.*) dobândă de 1% lunar.
centēsimus (3) *num.* al o sutălea.
centiceps (1), *cipitis adj.* cu o sută de capete.
centiens (**centiēs**) *adj.* de o sută de ori.

centimanus (3) *adj.* cu o sută de mâini.
centō, *ōnis m.* petic, bucată de stofă.
centum *num.* (*indecl.*) o sută.
centumgeminus (3) *adj.* (*poet.*) însutit.
centumvirālis (2) *adj.* centumviral.
centumvirī, *ōrum m.pl.* centumviri (*colegiu format din o sută cinci, apoi din o sută optzeci de judecători, aleși pe triburi, care judecau mai ales procese de proprietăți și de moșteniri*).
centunculus, *ī m.* **1.** învelitoare făcută din petice. **2.** costum de paiață făcut din petice de diferite culori.
centuria, *ae f.* **1.** centurie (*unitate militară numărând de la șaizeci până la o sută de oameni, a șaizecea parte a unei legiuni, a șasea parte a unei cohorte, jumătatea unui manipul*). **2.** centurie (*una dintre cele o sută nouăzeci și trei de unități ale celor cinci clase, după constituția lui Servius Tullius*).
centuriātim *adv.* pe centurii.
centuriātus[1] (3) *adj.* pe centurii: *comitia centuriata* comițiile centuriate.
centuriātus[2], *ūs m.* **1.** (gradul de) centurion. **2.** împărțire pe centurii.
centuriō, *ōnis m.* centurion (*comandantul unei centurii*).
centuriōnātus, *ūs m.* alegerea centurionilor; centurionat.
cēnula, *ae f.* prânz mic.
cēpa *v.* **caepa**.
cēra, *ae f.* **1.** ceară. **2.** (*fig.*) **a)** tăbliță cerată; **b)** chip al strămoșilor (*făcut în ceară*).
cerasum, *ī n.* cireașă.
cerasus, *ī f.* cireș; (*rar*) cireașă.
cērātus (3) *adj.* uns (cu ceară).
Cerberus, *ī m.* Cerber (*câine cu trei capete, așezat de pază la intrarea în Infern*).
cercūrus (cercyrus), *ī m.* navă ușoară.
Cereālis (2) *adj.* *v.* Ceres.
cerebrōsus (3) *adj.* violent, încăpățânat.
cerebrum, *ī n.* creier; (*fig.*) **a)** cap, căpățână; **b)** minte, inteligență.
ceremonia *v.* **caerimonia**.
Cerēs, *eris f.* **1.** Ceres (*zeița agriculturii, fiica lui Saturn și a Cybelei*). **2.** (*fig.*) grâne, grâu; pâine. // **Cereālis (Ceriālis)** (2) *adj.* **1.** închinat zeiței Ceres. **2.** de grâu, de pâine. **Cereālia**, *ium n.pl.* sărbătoarea zeiței Ceres (*12 aprilie*).
cēreus[1] (3) *adj.* de ceară; (*fig.*) precum ceara (de galben, de moale).
cēreus[2], *ī m.* lumânare de ceară.
cernō, *ere*, *crēvi*, *crētum vt.* **1.** a distinge cu ochii, a desluși, a observa: *non oculis cernimus ea quae videmus* nu distingem cu ochii ceea ce vedem. **2.** a distinge cu mintea, a vedea, a-și reprezenta clar: ~ *verum* a discerne adevărul. **3.** a decide, a hotărî: ~ *ferro* a decide pe calea

armelor. **4.** a se lupta: ~ *pro patria* a se lupta pentru patrie.
cernuus (3) *adj.* care cade cu capul în jos (dându-se peste cap).
cerrītus (3) *adj.* nebun, smintit.
certāmen, *inis n.* întrecere, luptă.
certātim *adv.* pe întrecute.
certātiō, *ōnis f.* întrecere, luptă, dispută.
certē *adv.* **1.** cu siguranță, desigur: *hoc ~ verum est* acest lucru e cu siguranță adevărat. **2.** (*restrictiv*) cel puțin, în orice caz: *semel aut non ~ saepe* o dată sau cel puțin nu de multe ori.
certō[1] *adv.* în mod sigur.
certo[2] (I) *vi.* **1.** a se lupta: ~ *acie cum hoste* a se lupta cu dușmanul în linie de bătaie. **2.** a se lua la întrecere, a rivaliza: ~ *cursu cum aequalibus* a se întrece la fugă cu colegii; (*poet.*) *uva certans purpurae* (*D.*) strugurele întrecându-se cu purpura.
certus (3) *adj.* **1.** sigur, neîndoios: *certa res* un lucru sigur, *pro certo* ca un lucru sigur, *certum scire* a ști sigur, *certum habere* a ști bine. **2.** sigur, de încredere, serios, adevărat: ~ *amicus* prieten sigur, ~ *nuntius* veste adevărată, *certum signum amoris* semn sigur de iubire, ~ *auctor* autor demn de încredere. **3.** anumit, fixat, precis: ~ *terminus* limită fixată, *certo die* într-o anumită zi, ~ *numerus* un anumit număr. **4.** sigur, informat, încunoștințat: *certi futurorum* informați de ce avea să vină, *certiorem facere* a înștiința, *certior fieri* a fi înștiințat. **5.** hotărât, decis: *mihi certum est omnia dicere* sunt hotărât să spun totul, *Aeneas ~ eundi* Aeneas hotărât să plece, *certa mori* hotărâtă să moară.
cērula, *ae f.* bucățică de ceară.
cerva, *ae f.* cerboaică, ciută.
cervīcal, *ālis n.* pernă.
cervīnus (3) *adj.* de cerb.
cervīx, *īcis f.* (*frecv. pl.*) grumaz, ceafă; (*fig.*) umeri; *cervicibus suis sustinere rem publicam* a susține statul pe umerii săi.
cervus, *ī m.* **1.** cerb. **2.** (*fig. mil.*) ramuri (de copaci folosiți la întărituri).
cespes *v.* **caespes**.
cessātiō, *ōnis f.* zăbovire, încetarea activității.
cessātor, *ōris m.* trândav, leneș.
cessō (I) *vi.* **1.** a zăbovi, a întârzia, a șovăi, a se opri, a înceta: *quid cessas?* de ce întârzii?, *numquam cessaverunt ab opere* niciodată nu s-au oprit din lucru; (*cu Inf.*) *quid cessas hominem adire?* de ce pregeți să i te prezinți?, *gemere cessabit turtur* turtureaua va înceta să plângă. **2.** a sta degeaba: *nec saxa cessant* nici pietrele nu stau în nemișcare.
cestrosphendonē, *ēs f.* mașină de aruncat săgeți (*la macedoneni*).
cēstus *v.* **caestus**.
cētārium, *iī n.* heleșteu.
cētārius, *iī m.* negustor de pește.

cētē *n.pl.* cetacee (balene, delfini etc.).
cētera *adv.* în rest, în alte privințe, altminteri.
cēterōquī (cēterōquīn) *adv.* de altminteri, pe deasupra.
ceterum I. *adv.* de altminteri. **II.** *conj.* dar, însă.
ceterus (3) *adj.* celălalt (care rămâne, restul); (*frecv. pl.*). // **ceterī**, *ae, a* ceilalți, toți ceilalți: *cetera vita* restul vieții, *et tu et ceteri* și tu, și toți ceilalți.
cetra (caetra), *ae f.* (mic) scut rotund (acoperit cu piele).
cētrātus (3) *adj.* înarmat cu scut (*cetra*).
ceu I. *adv.* cum, precum. **II.** *conj.* ca și cum.
Chalcis, *idis f.* Chalcis (*capitala Eubeii*). // **Chalcidēnsis**, *is m.* locuitor din Chalcis. // **Chalcidicus** (3) *adj.* chalcidian.
Chaldaea, *ae f.* Caldeea. // **Chaldaeus**, *ī m.* caldeu. // **Chaldaecus** (3) *adj.* caldeean.
Chalybēs, *um m.pl.* chalybi (*locuitori din Pont, renumiți pentru fabricarea oțelului*).
Chāonēs, *um m.pl.* locuitorii Chaoniei. // **Chāonia**, *ae f.* Chaonia (*ținut în Epir*). // **Chāonius** (3) *adj.* chaonian, din Epir.
chaos *n.* [*numai sg. N., Ac. și Abl. chaō*] haos.
Charitēs, *um f.pl.* cele trei Grații (Aglaia, Euphrosyne și Thalia).
Charōn, *ōnis m.* Charon (*luntrașul Infernului*).
charta, *ae f.* **1.** foaie de papirus, hârtie. **2.** scriere, operă.
chartula, *ae f.* hârtiuță, scrisorică.
Charybdis, *is f.* Caribda (*abis în strâmtoarea Siciliei, reprezentat printr-un monstru care înghițea corăbiile*).
chelae, *ārum f.pl.* foarfecele racului; (*fig., astr.*) Balanța (*zodie*).
chelydrus, *ī m.* șarpe veninos.
cheragra (chiragra), *ae f.* gută la mâini.
Cherronēsus, *ī* și **Chersonēsus**, *ī f.* **1.** Chersonesul din Tracia (*azi, peninsula Gallipoli*). **2.** ~ *Taurica* (*azi*) Crimeea.
chīliarchus, *ī* (**chīliarchēs**, *ae*) *m.* **1.** hiliarh (*comandant a peste o mie de soldați*). **2.** mare demnitar (*la perși*).
Chimaera, *ae f.* Himera (*monstru fabulos cu trei capete*).
Chios (Chius), *iī f.* Chios (*insulă în Marea Egee*). // **Chīus** (3) *adj.* din (de) Chios // **Chii**, *ōrum m.pl.* locuitorii din Chios.
chīrographum, *ī n.* **1.** scris (al cuiva). **2.** semnătură; chitanță.
Chīrō(n), *ōnis m.* Chiron (*centaurul care i-a instruit pe Hercule, Achilles și pe alți eroi*).
chīrūrgia, *ae f.* chirurgie.
chlamys, *ydis f.* hlamidă (*îmbrăcăminte largă de lână la greci*).

chorda, *ae f.* coardă (*la un instrument muzical*).
chorēa, *ae f.* dans, horă.
choreus, *ī m.* troheu.
chorus, *ī m.* **1.** dans; cor. **2.** (*fig.*) ceată, grup.
Chrȳsippus, *ī m.* Chrysippus (*filozof stoic*).
cibāria, *ōrum n.pl.* alimente, hrană, provizie, rație (a soldaților).
cibārius (3) *adj.* **1.** de mâncare. **2.** din făină neagră: ~ *panis* pâine neagră.
cibōrium, *iī m.* cupă de metal.
cibus, *ī m.* mâncare, hrană.
cicāda, *ae f.* greier.
cicātrīcōsus (3) *adj.* plin de cicatrice.
cicātrīx, *īcis f.* cicatrice, rană cicatrizată.
cicer, *eris n.* năut.
Cicerō, *ōnis m.* Marcus Tullius Cicero (*cel mai mare orator roman*). // **Cicerōniānus** (3) *adj.* ciceronian.
cichorēūm (cichorium), *ī n.* cicoare.
cicōnia, *ae f.* cocostârc.
cicur (1), *uris adj.* domestic.
cicūta, *ae f.* **1.** cucută. **2.** fluier păstoresc (făcut din trestie de cucută).
cieō, *ēre, cīvī, citum vt.* **1.** a pune în mișcare, a agita: *animal motu cietur interiore et suo* o ființă e pusă în mișcare și printr-un impuls interior propriu, *Nereus ciet aequora fundo* Nereus frământă apele din adânc. **2.** a chema (în ajutor), a invoca: ~ *ad arma, in pugnam* a chema la arme, la luptă, *numina nota ciens* invocând zeități cunoscute. **3.** a produce, a pricinui: ~ *varias voces* a scoate felurite sunete, ~ *gemitus* a scoate gemete, ~ *lacrimas* a vărsa lacrimi, ~ *stragem* a provoca un măcel.
Cilicia, *ae f.* Cilicia (*ținut în Asia Mică*). // **Cilix**, *icis m.* locuitor al Ciliciei. // **Ciliciensis** (2), **Cilicius** (3) *adj.* cilician.
cilicium, *iī n.* pătură aspră (din păr de capră de Cilicia).
Cimber, *brī m.* (*frecv. pl.*), **Cimbrī**, *ōrum* cimbri (*neam germanic*). // **Cimbricus** (3) *adj.* cimbric.
cīmex, *icis m.* ploșniță.
Cimmeriī, *iōrum m.pl.* **1.** cimerieni (*popor mitologic ce locuia în ținuturi învăluite în ceață*). **2.** cimerieni (*neam care locuia în Crimeea*).
Cimō(n), *ōnis m.* Cimon din Atena (*om politic și general atenian*).
cinaedus, *ī m.* desfrânat.
cincinnātus (3) *adj.* cu păr ondulat: *stella cincinnata* cometă.
cincinnus, *ī m.* zuluf; (*fig.*) zorzoane de stil.
cīnctus, *ūs m.* **1.** cingătoare, un fel de tunică. **2.** fel de a se încinge.
cīnctūtus (3) *adj.* încins cu *cinctus*; (*fig.*) învechit.
cingō, *ere, cīnxī, cīnctum vt.* **1.** a încinge: ~ *latus ense* a încinge sabia la șold; (*frecv. pas.*) *cingi* a se încinge: *cingitur ferro* se încinge cu sabia; (*fig.*) a se pregăti de ceva:

cingitur in proelia se pregăteşte de luptă. **2.** a înconjura; *flumen oppidum cingit* un fluviu înconjură oraşul, ~ *urbem moenibus* a împrejmui cetatea cu ziduri.

cingulum, *ī n.* cingătoare, chingă, curea în eşarfă (de care atârna pumnalul).

cingulus, *ī m.* brâu al pământului: ~ *terrae* zonă.

ciniflō, *ōnis m.* sclav coafor.

cinis, *eris m.* şi *f.* cenuşă; *in cinerem vertere* a preface în cenuşă, a distruge; (*frecv. pl.*) *Iliaci cineres* cenuşa Troiei, *post cineres* după moarte.

cinnamum, *ī n.* scorţişoară.

ciō, *īre*, *īvī*, *ītum v.* **cieō**.

cippus, *ī m.* **1.** columnă pe morminte, piatră funerară; stâlp. **2.** (*mil.*) trunchi de lemn ascuţit (*folosit la palisade*).

circā **I.** *adv.* în jur, împrejur: *ii qui* ~ *erant* cei care erau în jur, *multae* ~ *civitates* multe cetăţi din jur. **II.** *prep.* (*cu Ac.*) **1.** (*sens spaţial*) **a)** în jurul, în preajma; ~ *casam* în jurul colibei, *urbes* ~ *Capuam occupat* ocupă oraşele din jur de Capua; **b)** la, de jur împrejur: *legatos* ~ *omnes gentes misit* trimise soli la toate neamurile din jur; ~ *domos ire* a merge pe la case. **2.** (*sens temporal*) cam pe la: ~ *lucis ortum* cam pe la ivirea zorilor. **3.** (*pe lângă num.*) aproximativ, cam: ~ *decem milia Persarum* cam zece mii de perşi. **4.** (*alte sensuri*) faţă de, despre, în legătură cu: *neglegens* ~ *deos* nepăsător faţă de zei, ~ *hoc disputatum est* despre aceasta s-a discutat.

Circē, *ēs f.* Circe (*nimfă vrăjitoare*). // **Circaeus** (3) *adj.* al Circei.

circēnsis (2) *adj.* de circ // **circēnsēs**, *ium m.pl.* jocuri de circ, spectacole la circ.

circinō, *āre* a descrie un cerc; a arcui.

circinus, *ī m.* compas; *ad circinum* în formă de cerc.

circiter **I.** *adv.* în jur, cam, aproape; ~ *tertia pars* cam a treia parte. **II.** *prep.* (*cu Ac.*) în jurul, cam pe la; ~ *meridiem* cam pe la prânz.

circlus *v.* **circulus**.

circueō *v.* **circumeō**.

circuitiō (**circumitiō**), *ōnis f.* înconjur; (*mil.*) rond, patrulare.

circuitus, *ūs m.* înconjur, ocol, circuit; (*fig.*) ocolişuri, vorbe pe ocolite; (*ret.*) perioadă.

circulātor, *ōris m.* precupeţ; (*fig.*) şarlatan.

circulātōrius (3) *adj.* de precupeţ; (*fig.*) de şarlatan.

circulor, *ārī*, *ātus sum vi. dep.* a forma cerc în jurul său; a merge cu un grup.

circulus, *ī m.* **1.** cerc, circuit, orbită. **2.** cerc de oameni, grup.

circum **I.** *adv.* împrejur, în preajmă. **II.** *prep.* (*cu Ac.*): **1.** în jurul: ~ *axem suam* în jurul axei sale. **2.** în apropierea, în preajma: ~ *haec loca* în preajma acestor locuri.

circumagō, *ere*, *ēgi*, *āctum vt.* **1.** a duce împrejur: ~ *sulcum* a trage în jur o brazdă. **2.** a întoarce: ~ *equos frenis* a întoarce caii cu frâul, *se* ~ sau *circumagi* a se întoarce. **3.** (*despre timp*; *pas.* şi *refl.*) a trece, a se trece: *circumagitur annus in apparatu* trece anul cu pregătirile, *circumactis II mensibus* după trecerea a două luni. **4.** (*pas.*) a fi dus încoace şi încolo: *circumagi vulgi rumoribus* a se lăsa dus de vorbele mulţimii.

circumarō (I) *vt.* a înconjura arând.

circumcīdō, *ere*, *cīdī*, *cīsum vt.* **1.** a tăia, a reteza: ~ *arborem* a tăia un arbore. **2.** a micşora, a limita: ~ *impensam* a micşora cheltuiala.

circumcircā *adv.* jur împrejur.

circumcīsus (3) *p.pf. v.* **circumcīdō**. // *adj.* **1.** abrupt, prăpăstios: ~ *collis* colină abruptă. **2.** (*fig.*) scurt, concis: *circumcisa oratio* vorbire concisă.

circumclūdō, *ere*, *sī*, *sum vt.* a încercui: ~ *aliquem exercitu* a încercui pe cineva cu armata.

circumcolō, *ere vt.* a locui în jurul: ~ *sinum maris* a locui în preajma golfului unei mări.

circumdō, *are*, *dedī*, *datum vt.* **1.** a pune ceva împrejur: ~ *munitiones oppido* (*D.*) a pune întărituri în jurul cetăţii. **2.** a înconjura (cu ceva): ~ *domum multitudine militum* a înconjura casa cu o mulţime de soldaţi.

circumdūcō, *ere*, *dūxī*, *ductum vt.* **1.** a conduce (primprejur) ocolind: ~ *agmen per invia* a conduce armata prin locuri neumblate; (*uneori subînţ.* **copias**, **exercitum**): *praeter castra circumduxit* şi-a dus trupele pe lângă tabără, *eos omnia sua praesidia* (*Ac.*) *circumduxit* i-a condus prin toate garnizoanele sale. **2.** (*fig.*) a înşela.

circumeō (**circueō**), *īre*, *iī*, *itum vt.* **1.** a înconjura, a împresura: *cohortes sinistrum cornu circumierunt* cohortele au împresurat flancul stâng. **2.** a face înconjurul, a parcurge, a vizita: ~ *oram maris* a parcurge ţărmul mării. **3.** a merge de la unul la altul (spre a ruga ceva): *domos circumeo* merg din casă în casă, ~ *veteranos Caesaris* a-i solicita pe rând pe veteranii lui Caesar, ~ *consulatum* a urmări consulatul. **4.** (*ret.*) a vorbi în perifraze.

circumequitō (I) *vt.* a face înconjurul călare, a da o raită.

circumferō, *ferre*, *tulī*, *lātum vt.* **1.** a purta în jur; a trece de la unul la altul; *poculum circumfertur* paharul e trecut din mână în mână. **2.** a roti, a îndrepta: ~ *oculos* a roti ochii. **3.** a răspândi în jur: ~ *incendia* a răspândi incendii.

circumflectō, *ere, flexī, flexum vt.* **1.** a descrie o linie curbă. **2.** a străbate făcând înconjur.

circumfluō, *ere, flūxī vt.* şi *vi.* **1.** a curge împrejur, a scălda: *Cariam circumfluit Meander* Meandrul scaldă Caria. **2.** (*fig.*) a fi din belşug, a potopi, a se revărsa: *circumfluxit nos multitudo aprorum* ne-a năpădit mulţime de mistreţi, *secundae res quae circumfluunt vos* succese care se revarsă asupra voastră. **3.** a avea prisos de: ~ *copiis* a înota în bogăţii.

circumfluus (3) *adj.* **1.** care curge împrejur. **2.** (*pas.*) înconjurat de apă.

circumfundō, *ere, fūdi, fūsum vt.* **1.** a vărsa, a răspândi în jur; (*pas.* şi *refl.*) a curge în jurul: *Tigris circumfunditur urbi* Tigrul curge în jurul oraşului. **2.** (*fig.*; *pas.* şi *refl.*) a se răspândi în jurul: *multitudo circumfusa lateri meo* mulţimea răspândită în jurul meu. **3.** a înconjura, a încolăci: *circumfusus hostium concursu* împresurat de puhoiul duşmanilor, *circumfusus libris* înconjurat de cărţi.

circumgemō, *ere vt.* a mormăi (a mârâi) în jurul.

circumgestō, *āre vt.* a purta de colo până colo; a colporta.

circumgredior, *gredī, gressus sum vt. dep.* a ataca din toate părţile, a încercui.

circumiaceō, *ēre vi.* a se afla împrejur, *circumiacentes populi* popoarele învecinate.

circumiciō, *ere, iēcī, iectum vt.* a pune în jur: ~ *custodes* a pune în jur paznici, ~ *fossam* a trage în jur un şanţ. // **circumiectus** (3) *p.pf.* aşezat în jur, învecinat; *circumiecta oppida* cetăţile învecinate.

circumiectus, *ūs m.* împrejurimile.

circumitiō, *ōnis v.* **circuitiō**.

circumligō (I) *vt.* a lega în jurul, a înfăşura.

circumlinō, *ere, īvi, litum vt.* a unge de jur împrejur (peste tot): ~ *mortuos cerā* a-i unge pe cei morţi cu ceară; (*fig.*) a acoperi: *musco saxa circumlita* stânci acoperite de muşchi.

circumluō, *ere vt.* a uda în jur, a scălda: *Rhenus circumluit insulam* Rinul udă insula.

circumluviō, *ōnis f.* înconjurare cu apă, formarea unei insuliţe.

circummittō, *ere, misī, missum vt.* **1.** a trimite printr-un înconjur. **2.** a trimite la toţi din jur.

circummūniō (IV) *vt.* a înconjura cu întărituri.

circummūnitiō, *ōnis f.* fortificaţie.

Circumpadānus (3) *adj.* din jurul Padului.

circumpendeō, *ēre vi.* a atârna de jur împrejur.

circumplaudō, *ere vt.* a aplauda de jur împrejur.

circumplector, *plectī, plexus sum vt. dep.* a îmbrăţişa, a înconjura.

circumpōnō, *ere, posuī, positum vt.* a pune în jur.

circumrētiō (IV) *vt.* a pune curse în jur, a prinde ca într-un laţ.

circumrōdō, *ere, sī vt.* a roade de jur împrejur; (*fig.*) *dente circumrodi Theonino* a fi sfâşiat de un dinte răutăcios.

circumsaepiō, *īre, psī, ptum vt.* a înconjura (cu gard); (*fig.*) a pune în siguranţă.

circumscindō, *ere vt.* a sfâşia împrejur.

circumscrībō, *ere, scrīpsī, scrīptum vt.* **1.** a încercui. **2.** a limita, a defini: ~ *locum habitandi* a limita spaţiul de locuit, *ante circumscribitur mente sententia* ideea se defineşte mai întâi în minte. **3.** a restrânge, a reduce, a înfrâna, a împiedica: *senatus praetorem circumscripsit* senatul l-a ţinut în frâu pe pretor. **4.** a înlătura, a exclude: ~ *testamentum* a da la o parte testamentul. **5.** a înşela (prin falsuri în scris): ~ *adulescentulos* a-i înşela pe tinerei.

circumscrīptiō, *ōnis f.* **1.** cerc. **2.** limită, hotar, spaţiu. **3.** înşelare.

circumscrīptor, *ōris m.* înşelător.

circumsedeō, *ēre, sēdi, sessum vt.* a sta în jur, a înconjura; (*mil.*) a asedia.

circumsessiō, *ōnis f.* împresurare, asediere.

circumsīdō, *ere vt.* a încercui.

circumsiliō, *īre vi.* şi *vt.* a sări în jur; a asalta.

circumsistō, *ere, stetī vt.* a împresura, a înconjura.

circumsonō, *āre, uī, itum vi.* şi *vt.* **1.** a răsuna în jur; *locus circumsonat ululatibus* locul răsună de urlete. **2.** a face să răsune: *Rutulus circumsonat murum* rutulii fac să răsune zidul.

circumsonus (3) *adj.* care răsună în jur.

circumspectō (I) *vi.* şi *vt.* **1.** a privi mereu în jur; *bestiae in pastu circumspectant* animalele, când mănâncă, privesc mereu într-o parte şi într-alta. **2.** a privi atent, a examina. **3.** a pândi: ~ *initium erumpendi* a pândi începutul atacului.

circumspectus[1], *ūs m.* **1.** privire în jur. **2.** cercetare, examinare.

circumspectus[2] (3) *p.pf. v.* **circumspiciō**. // *adj.* prudent.

circumspiciō, *ere, spexī, spectum vi.* şi *vt.* **1.** a privi în jur: *circumspicio: nemo* (*est*) privesc în jur: nimeni. **2.** a examina, a cerceta: ~ *agmina* a cerceta trupele. **3.** a căuta în toate părţile: ~ *locum fugae* a căuta un loc de retragere.

circumstō, *āre, stetī vt.* **1.** a sta în jurul cuiva: *circumstantes* cei care se află în jur. **2.** a înconjura; (*fig.*) a împresura: ~ *urbem* a înconjura oraşul, *te pericula circumstant* te împresoară primejdiile.

circumstrepō, *ere, uī, itum vt.* și *vi.* **1.** a vui în jur; *minis circumstrepentibus vitam humanam* amenințările vuind în jurul vieții omenești. **2.** a striga din toate părțile; *ceteri circumstrepunt, iret in castra* ceilalți strigă să se ducă în tabără; (*pas.*) a fi asaltat de strigăte.

circumtextus (3) *adj.* brodat pe margini.

circumtonō, *āre, uī vt.* a face să detune; ~ *aulam* a face să răsune palatul, *hunc Bellona circumtonuit* în jurul acestuia a tunat (zeița) Bellona.

circumvādō, *ere, vāsī vt.* a înconjura din toate părțile: *circumvasere naves* au înconjurat navele; (*fig.*) a străbate: *terror circumvasit aciem* groaza a străbătut linia de luptă.

circumvagus (3) *adj.* care înconjoară.

circumvallō (I) *vt.* a înconjura cu fortificații, a bloca.

circumvectiō, *ōnis f.* transport de mărfuri; circuit.

circumvector, *āri, ātus, sum vt. dep.* a cutreiera, a parcurge.

circumvehō, *ere, vexī, vectum vi.* și *vt.* a transporta în jur, a înconjura.

circumvēlō, *āre vt.* a înfășura.

circumveniō, *īre, vēnī, ventum vt.* a înconjura, a împresura: ~ *moenia exercitu* a împresura zidurile cu armată; (*fig.*) a împresura, a ruina: *circumventus difficultatibus* împresurat de greutăți.

circumvertō, *ere, tī, sum vt.* a învârti, în jur: *rota circumvertitur axem* roata se învârtește în jurul osiei.

circumvestiō, *īre vt.* a înfășura.

circumvolitō (I) *vt.* a zbura în jur: *fama late circumvolitans* zvonul care zboară departe în jur, *apes thyma circumvolitant* albinele zboară în jurul florilor de cimbru.

circumvolō *vt.* a zbura în jurul: *me circumvolat mors* în jurul meu zboară moartea.

circumvolvō, *ere, volvī, volūtum vt.* a roti, a înfășura; (*pas.* și *refl.*) a se roti: *sol circumvolvitur* soarele se rotește.

circus, *ī m.* **1.** cerc. **2.** circ, hipodrom; *Circus Maximus* Circul cel Mare (din Roma).

cīris, *is f.* bâtlan.

cirrus, *ī m.* buclă, moț; ciucure.

cis *prep.* (*cu Ac.*) dincoace: ~ *Padum* dincoace de Pad; (*rar*) până în: ~ *paucos dies* până în câteva zile.

Cisalpinus (3) *adj.* cisalpin (*de dincoace de Alpi*).

cisium, *iī n.* trăsură cu două roți, gabrioletă.

cista, *ae f.* cutioară; cutie.

cistella, *ae f.* cutioară, coșuleț.

cisterna, *ae f.* rezervor de apă.

citātim *adv.* în grabă.

citātus (3) *adj.* grăbit, repede: *citato gradu* în pas grăbit, *citato equo* în goana calului, *citato agmine* în marș forțat.

citerior, *ius adj. comp.* [*superl.* **citimus**] **1.** de dincoace: ~ *Gallia* Gallia Cisalpină. **2.** mai apropiat, recent: *ad haec citeriora venio* trec la aceste lucruri mai apropiate.

Cithaerōn, *ōnis m.* Cithaeron (*munte împădurit din Beoția, închinat lui Bacchus*).

cithara, *ae f.* lăută; (*poet.*) liră; (*fig.*) cântec; arta cântecului.

citharista, *ae m.* cântăreț din cithară.

citharizō, *āre vi.* a cânta din cithară.

citharoedus, *ī m.* citared (*cel care-și acompaniază cântecul cu cithara*).

citō[1] *adv.* [*comp.* **citius**, *superl.* **citissime**] repede, iute, curând: ~ *te videbo* te voi vedea curând, *serius aut citius* mai târziu sau mai devreme, *citius diceres* ai zice mai degrabă (mai bine).

citō[2] (I) *vt.* **1.** a chema, a convoca, a invoca: ~ *patres* a-i convoca pe senatori, ~ *reum* a cita un acuzat. **2.** a pune în mișcare: ~ *hastam* a arunca sulița.

citrā **I.** *adv.* dincoace. **II.** *prep.* (*cu Ac.*) **1.** (*sens spațial*) dincoace de: ~ *Rhenum* dincoace de Rin. **2.** (*sens temporal* = **ante**) înainte de: ~ *Troiana tempora* înainte de vremurile troiene. **3.** (*fig.* = **sine**) fără de, în afară de: ~ *damnum* fără pagubă, *vir bonus* ~ *virtutem intelligi non potest* nu se poate concepe om moral fără virtute.

citreus (3) *adj.* din lemn de cedru.

citrō *adv.* încoace: *ultro et citro* încolo și încoace.

citrus, *ī f.* cedru.

citus (3) *adj.* repede, grăbit, fără întârziere.

Cīus *v.* **Cea.**

cīvicus (3) *adj.* cetățenesc, civil.

cīvīlis (2) *adj.* **1.** de cetățean, cetățenesc, civil: ~ *exercitus* armată formată din cetățeni, *bellum civile* război civil, *civilia officia* îndatoriri cetățenești. **2.** politic, de stat: *res civiles* treburi politice, ~ *vir* om de stat, ~ *oratio* elocință politică. **3.** demn de un cetățean; politicos, binevoitor; moderat, simplu: ~ *circa amicos* politicos cu prietenii, ~ *sermo* o vorbire amabilă, ~ *animus* suflet binevoitor.

cīvīlitās, *ātis f.* afabilitate, politețe.

cīvīliter *adv.* **1.** ca un cetățean. **2.** cu afabilitate, politicos, cu bunăvoință.

cīvis, *is m.* și *f.* **1.** cetățean, ~ *Romanus*, ~ *Romana* cetățean roman, cetățeană romană. **2.** (*însoțit de pron. pos.*) concetățean: ~ *meus, tuus, eius* concetățeanul meu, al tău, al lui.

cīvitās, *ātis f.* **1.** cetate, stat, neam: *multae civitates Graeciae* multe cetăți ale Greciei, ~ *Helvetia* neamul helvetic. **2.** drept de cetățenie: *civitatem dare* a acorda dreptul de cetățenie.

clādēs, *is f.* nenorocire, dezastru; (*mil.*) înfrângere: *cladem accipere*

a suferi o înfrângere, *cladem afferre* (*inferre*) *alicui* a-i provoca cuiva o înfrângere.

clam I. *adv.* pe ascuns, în ascuns, pe furiș. **II.** *prep.* (*cu Abl., rar Ac.*) fără știrea: ~ *uxore meā* fără știrea soției mele.

clāmātor, *ōris m.* om care țipă: ~ *non orator* un urlător, nu orator.

clāmitō (I) *vi.* și *vt.* **1.** a striga mereu, a striga tare. **2.** (*fig.*) a striga în față, a arăta.

clāmō (I) *vi.* și *vt.* **1.** a striga: *cum tacent, clamant* când tac, ei strigă. **2.** a striga (spunând), a chema, a numi: ~ *comites* a-i numi tovarăși, ~ *aliquem regem* a aclama pe cineva ca rege. **3.** (*fig.*) a arăta clar: *tabulae se interlitas esse clamant* actele arată clar că au fost falsificate prin ștersături.

clāmor, *ōris m.* strigăt, aclamații: ~ *ingens* un strigăt mare, ~ *militum* aclamațiile soldaților; (*poet.*) vuiet, zgomot: ~ *montium* huietul munților.

clanculum *v.* **clam**.

clandestīnus (3) *adj.* pe ascuns, secret.

clangor, *ōris m.* sunet (de trompetă); țipăt (de păsări); zgomot.

clārē *adv.* **1.** clar, limpede, evident. **2.** strălucitor.

clāreō, *ēre vi.* a străluci; *fig.* a fi vestit.

clārēscō, *ere, ruī vi.* **1.** a străluci: *tecta luminibus clarescunt* casele strălucesc de lumini. **2.** a se limpezi, a se desluși; *sonitus clarescunt* sunetele se deslușesc. **3.** a deveni celebru, a se ilustra: *duae familiae claruerunt* două familii s-au ilustrat.

clārigātiō, *ōnis f.* somație (făcută dușmanului).

clārisonus (3) *adj.* (*poet.*) (despre voce) limpede, răsunător.

clāritās, *ātis f.* **1.** strălucire: ~ *sideris* strălucirea unui astru. **2.** limpezime, claritate: ~ *vocis* claritatea glasului. **3.** distincție, glorie, strălucire: ~ *nominis* gloria numelui.

clāritūdō, *inis f.* **1.** strălucire. **2.** glorie, faimă.

clārō (I) *vt.* **1.** a lumina, a limpezi: ~ *animi naturam versibus* a explica natura sufletului în versuri. **2.** (*fig.*) a face celebru.

Claros, *ī f.* oraș din Ionia (*vestit printr-un templu al lui Apollo*). // **Clarius** (3) *adj.* din Claros.

clārus (3) *adj.* **1.** strălucitor (la vedere): *clara gemma* piatră strălucitoare. **2.** limpede (ca sunet): *clara vox* voce clară. **3.** clar, explicit: *clarum argumentum* dovadă limpede. **4.** strălucit, renumit, vestit: ~ *vir* un om strălucit, *clarum oppidum* o cetate vestită.

classiārus (3) *adj.* care aparține flotei. // **classiārii**, *ōrum m.pl.* soldați din marină, matrozi.

classicum, *ī n.* **1.** semnal (dat cu trompeta): *classicum canere* a da semnalul; **2.** (*poet.*) trompetă de război: *classicum inflare* a suna din trompetă.

classicus (3) *adj.* care aparține flotei, de marină. // **classicī**, *ōrum m.pl.* soldați de marină de prim-rang.

classis, *is f.* **1.** flotă: ~ *septuaginta navium* flotă de șaptezeci de corăbii. **2.** clasă (categorie) de cetățeni: *cives primae classis* cetățenii din prima clasă.

Clastidium, *iī n.* Clastidium (*oraș din Gallia Cisalpină*).

clātri, *ōrum m.pl.* gratii.

claudeo, *ēre vi.* **1.** a fi șchiop. **2.** (*fig.*) a șchiopăta, a merge rău.

claudicātiō, *ōnis f.* șchiopătare.

claudicō (I) *vi.* **1.** a șchiopăta: ~ *ex vulnere* a șchiopăta din cauza rănii. **2.** (*fig.*) a nu merge bine, a șchiopăta: *res claudicat* treaba nu merge tocmai bine, *hic versus claudicat* acest vers șchioapătă.

Claudius, *iī m.* nume gentilic roman.

claudō, *ere, clausī, clausum vt.* **1.** a închide: ~ *portam* a închide poarta, ~ *epistulam* a încheia o scrisoare; (*mil.*) ~ *agmen* a încheia o coloană, ~ *latus dexterum* a acoperi flancul drept. **2.** a înconjura, a împresura: ~ *urbem obsidione* a înconjura cetatea prin asediu. **3.** a împiedica, a tăia, a întrerupe: ~ *fugam* a tăia retragerea, ~ *animam* a tăia respirația, *clausa nobis erant maria* mările ne erau închise.

claudus (3) *adj.* **1.** șchiop. **2.** (*fig.*) care șchioapătă: *clauda fides* credință șovăitoare.

claustrum, *ī* [*frecv. pl.* **claustra**, *ōrum*] *n.* **1.** închizători, zăvoare, drugi: ~ *portarum* zăvoarele porților. **2.** (*fig.*) ceea ce închide, ceea ce oprește: **a)** dig: ~ *portus* digul portului; **b)** cușcă, temniță: *claustris retentae ferae* fiarele oprite de zăbrelele cuștii; **c)** strâmtoare: *claustra montium* strâmtorile munților.

clausula, *ae f.* încheiere.

clāva, *ae f.* măciucă.

clāvārium, *iī n.* sumă de bani dată soldaților pentru întreținerea încălțămintei.

clāvicula, *ae f.* cheiță; cârcel (*la vița-de-vie*).

clāviger, *era, erum adj.* (*poet.*) care poartă măciucă.

clāvis, *is f.* cheie, zăvor.

clāvus, *ī m.* **1.** cui, piron. **2.** cârma corăbiei: *clavum rectum tenere* a ține cârma drept. **3. a)** bandă de purpură lată (*latus clavus*) cu care era tivită tunica senatorilor; **b)** bandă de purpură îngustă (*angustus clavus*) cu care era tivită tunica de cavaler; (*fig.*) *latum clavum impetrare* a obține rangul de senator.

clēmēns (1), *ntis adj.* blând, indulgent.

clēmenter *adv.* blând.

clēmentia, *ae f.* blândețe, bunătate.

Cleopatra, *ae f.* Cleopatra (*regină a Egiptului*).
clepō, *ere, psī, ptum vt.* a fura; a ascunde.
clepsydra, *ae f.* **1.** clepsidră, orologiu cu apă. **2.** timp de vorbire (*cât se scurgea o clepsidră; circa douăsprezece minute*).
cliēns, *ntis m.* **1.** client, protejat (*cetățean care se punea sub apărarea unui* patronus). **2.** popor care se punea sub protecția altuia, mai puternic; supus.
clienta, *ae f.* protejată.
clientēla, *ae f.* **1.** clientelă (situație de client): *in clientelā alicuius esse* a fi în clientela cuiva. **2.** (*frecv. pl.*) clienți, supuși.
clientulus, *ī m.* mic client.
clīnāmen, *inis n.* înclinare.
Cliō, *ūs f.* Clio (*muza istoriei*).
clipeātus (3) *adj.* înarmat cu scut. // **clipeātus**, *ī m.* un soldat înarmat cu scut.
clipeus, *ī m.* **1.** scut (de metal, greu, rotund și bombat). **2.** (*fig.*) medalion, disc.
Clisthenēs, *is m.* Clisthene (*om de stat atenian, care a modificat, în anul 510 a.Chr., în sens democratic constituția lui Solon*).
clītellae, *ārum f.pl.* samar.
clītellārius (3) *adj.* care poartă samarul.
Clītumnus, *ī m.* Clitumnus (*mic râu în Umbria*).
clīvōsus (3) *adj.* în pantă, prăpăstios.
clīvus, *ī m.* **1.** pantă: *~ mollis, arduus* pantă lină, abruptă. **2.** colină: *~ Capitolīnus* colina Capitoliului.
cloāca, *ae f.* canal de scurgere.
Clodius *v.* **Claudius**.
clūdō *v.* **claudō**.
clueō, *ēre vi.* (*arh.*) **1.** a fi numit. **2.** a fi renumit.
clūnis, *is f.* șold, coapsă; crupă.
clupeus *v.* **clipeus**.
Clytaemnēstra (Clytemnēstra), *ae f.* Clytemnestra (*soția lui Agamemnon, mama Iphigeniei, Electrei și a lui Oreste*).
Cnaeus, *ī m.* (*prescurtat Cn.*) prenume latin.
Cnidus (Gnidus), *ī f.* Cnidos (*port în Caria, unde Venus avea un templu renumit*). // **Cnidius (Gnidius)** (3) *adj.* cnidian. // **Cnidiī (Gnidiī)**, *ōrum m.pl.* locuitorii din Cnidos.
Cnōsus *v.* **Gnossus**.
coacervātiō, *ōnis f.* îngrămădire, acumulare.
coacervō (I) *vt.* a aduna grămadă, a strânge grămadă, a îngrămădi.
coacēscō, *ere, acuī vi.* a se acri.
coactā, *ōrum n.pl.* pâslă, fetru.
coāctiō, *ōnis f.* strângere, încasare (de bani).
coāctor, *ōris m.* **1.** colector (de biruri), încasator. **2.** cel care constrânge.
coāctus, *ūs* [*numai Abl. sg.* coactū] *m.* constrângere: *coactu civitatis* prin constrângerea cetății.

coaedificō (I) *vt.* a acoperi cu clădiri.
coaequō (I) *vt.* a egala, a nivela.
coāgmentātiō, *ōnis f.* îmbinare (a părților).
coāgmentō (I) *vt.* a îmbina.
coāgmentum, *ī n.* îmbinare.
coāgulum, *ī n.* cheag.
coalēscō, *ere, aluī, alitum vi.* **1.** a se uni strâns împreună, a se prinde, a se contopi: *novi veteresque milites coaluerunt* soldații noi și cei vechi s-au adunat laolaltă. **2.** (*fig.*) a prinde rădăcini, a prinde puteri, a se întări: *pax coalescens* pace care prinde puteri.
coarctātiō (coartātiō), *ōnis f.* restrângere, înghesuire.
coarctō (coartō) (I) *vt.* a restrânge (spațiul, timpul), a reduce, a înghesui: *~ alveum Tiberis* a strâmta albia Tibrului, *~ tempora censurae* a reduce durata cenzurii, *~ plura in unum librum* a concentra mai multe într-o carte.
coarguō, *ere, arguī vt.* **1.** a arăta clar, a dovedi ceva (ca fiind rău, greșit): *~ Lacedaemoniorum tyrannidem* a arăta tirania spartanilor, *~ errorem alicuius* a dovedi greșeala cuiva. **2.** a dovedi pe cineva vinovat (greșit), a acuza: *aliquem testibus ~* a dovedi pe cineva vinovat prin martori.
coartātiō, *ōnis v.* **coarctātiō**.
coartō *v.* **coarctō**.
Coccēius, *ī m.* **1.** nume gentilic roman. **2.** M. Cocceius Nerva (*împărat roman, tatăl adoptiv al lui Traianus*).
coccum, *ī n.* stacojiu (*culoare*); (*fig.*) stofă vopsită stacojiu.
cochlea (coclea), *ae f.* (cochilie de) melc.
cochlear (cochleāre), *is n.* lingură.
coctilis (2) *adj.* ars, de cărămidă arsă.
cocus *v.* **coquus**.
Cōcȳtus, *ī m.* Cocitul (*fluviu în Infern*).
cōdex, *icis m.* tăbliță de scris; carte; caiet, registru.
cōdicillus, *ī* [*frecv. pl.*] *m.* tăbliță de scris; bilet, scrisoare; petiție, codicil (la un testament).
coemō, *ere, ēmi, emptum vt.* a cumpăra (adunând totul la un loc).
coemptiō, *ōnis f.* cumpărare; (*jur.*) căsătorie prin cumpărare formală.
coena, coenāculum *v.* **cēna, cēnāculum**.
coenum *v.* **caenum**.
coeō, *īre, iī* (*īvī*) *itum vi.* **1.** a se aduna: *~ ad solitum locum* a se aduna la locul obișnuit. **2.** a se uni: *~ cum Graecis* a se uni cu grecii, *~ in societatem* a se uni într-o tovărășie; (*rar, despre lichide*) a se condensa, a îngheța: *mihi gelidus coit formidine sanguis* sângele îmi îngheață de frică.
coepī, *coepisse vt. def.* a începe: *seditiones coeperunt a Graccho*

răzvrătirile începură cu Gracchus, *omnes ridere coeperunt* toţi au început să râdă. // (*p.pf. coeptus sum* + *Inf. pas.*): *res in senatu agitari coepta est* chestiunea a început să fie dezbătută în senat.

coeptō (I) *vt.* şi *vi.* **1.** a începe. **2.** a fi la început.

coeptum, *ī n.* încercare; plan.

coerceō, *ēre*, *cuī*, *citum vt.* **1.** a ţine strâns (oprind libera mişcare), a închide, a înconjura: *hostis intra muros coercetur* duşmanul e ţinut strâns înăuntrul zidurilor, *Styx animas coercet* Styxul opreşte sufletele. **2.** (*fig.*) a constrânge, a ţine în frâu: ~ *milites* a-i ţine în frâu pe soldaţi. **3.** a reprima, a pedepsi: ~ *civem perniciosum* a pedepsi un cetăţean primejdios.

coercitiō, *ōnis f.* constrângere, pedeapsă.

coetus, *ūs m.* adunare, întrunire: ~ *occultos agere* a ţine adunări secrete, *in deorum coetu* în numărul zeilor.

cōgitātē *adv.* cumpănit, cu socoteală.

cōgitātio, *ōnis f.* **1.** gândire, cugetare: *vis cogitationis* puterea gândirii, *cogitatione complecti* a cuprinde cu mintea. **2.** gând: *suas cogitationes litteris mandare* a încredinţa scrisorii gândurile sale.

cōgitātum, *ī n.* gând, proiect.

cōgitō (I) *vt.* şi *vi.* **1.** a se gândi la, a reflecta la: ~ *de republica* a se gândi la viaţa politică, ~ (*cum*) *animo* a se gândi în sine, *male* (*bene*) *cogitat* are o rea (bună) părere. **2.** a avea de gând, a intenţiona: *quid cogitas respondere?* ce ai de gând să răspunzi?

cōgnātiō, *ōnis f.* înrudire, rudenie (de sânge), rude.

cōgnātus (3) *adj.* [*frecv. subst.*] **1.** rudă, înrudit: *is mihi cognatus fuit* acesta mi-a fost rudă. **2.** (*fig.*) asemănător, corespunzător: *imposuit cognata vocabula rebus* a pus nume corespunzătoare lucrurilor.

cōgnitiō, *ōnis f.* **1.** cunoaştere: ~ *naturae* cunoaşterea naturii. **2.** (*jur.*) anchetă, cercetare: ~ *causae* anchetarea pricinii.

cōgnitor, *ōris m.* (*jur.*) **1.** garant, martor. **2.** reprezentant, mandatar. **3.** anchetator.

cōgnōmen, *inis n.* **1.** cognomen (*al treilea nume, cel care desemnează familia, adăugat celui gentilic; de ex.*: **Caius** (*praenomen*) **Iulius** (*nomen*) **Caesar** (*cognomen*). **2.** poreclă: *cognomine dives Crassus* Crassus supranumit „bogătaşul". **3.** (*rar*) nume: *cognomina prisca locorum* numele vechi ale locurilor.

cōgnōmentum, *ī n.* poreclă.

cōgnōminātus (3) *adj.* cu acelaşi înţeles, sinonim.

cōgnōminis (2) *adj.* cu acelaşi nume.

cōgnōscō, *ere*, *gnōvī*, *gnitum vt.* şi *vi.* **1.** a cunoaşte: ~ *mores hominum* a cunoaşte moravurile oamenilor, ~ *aliquem bonum* a cunoaşte pe cineva ca om bun. **2.** a afla: *ut ex Fannio cognovistis* după cum aţi aflat de la Fannius, *his rebus cognitis* după aflarea acestor lucruri; (*Abl. abs.*) **cognito** aflându-se: *cognito vivere Ptolemaeum* aflându-se că Ptolemeu trăieşte; (*pf. logic*) *cognovi* eu ştiu; (*m.m.c.pf.*) *cognoveram* eu ştiam. **3.** a recunoaşte: *ostendimus Cethego signum: cognovit* îi arătăm lui Cethegus pecetea: o recunoaşte. **4.** (*jur.*) a ancheta: *Verres cognoscebat, Verres iudicabat* Verres ancheta şi tot el judeca, ~ *causam* a ancheta o pricină.

cōgō, *ere*, *coēgī*, *coāctum vt.* **1.** a strânge, a aduna: *omnem suam familiam* ~ a-şi aduna toată familia, ~ *copias in unum locum* a strânge trupele într-un singur loc, ~ *senatores* a convoca senatorii; (*mil.*) *cogere agmen* a încheia coloana, a forma ariergarda. **2.** a constrânge, a sili: ~ *hostes in deditionem* a-i constrânge pe duşmani să se predea, *metus fugere cogebat* frica (ne) silea să fugim, *necessitate coactus* silit de nevoie. **3.** a restrânge, a reduce: *torrens iter cogit* un şuvoi îngustează drumul.

cohaerentia, *ae f.* coeziune, legătură strânsă.

cohaereō, *ēre*, *haesī*, *haesum vi.* **1.** a fi lipit de, a fi strâns legat, a fi unit cu, a se îmbina, a se potrivi: *margaritae conchis* (*D.*) *cohaerentes* mărgăritare care stau lipite de scoici, *verba inter se cohaerentia* cuvinte cu legătură între ele, *illa cohaerent cum causa* acelea se potrivesc cu procesul. **2.** (*rar*) a se ţine pe picioare: *nec* ~ *possunt propter magnitudinem doloris* nu pot să se ţină pe picioare din cauza durerii puternice.

cohaerēscō, *ere*, *haesī vi.* a se uni.

cohērēs, *ēdis m.* şi *f.* comoştenitor, comoştenitoare.

cohibeō, *ēre*, *buī*, *bitum vt.* a reţine, a opri, a înfrâna: ~ *milites intra castra* a-i ţine pe soldaţi înăuntrul taberei, ~ *iram* a înfrâna mânia, ~ *crines nodo* a strânge părul într-un nod.

cohonestō (I) *vt.* a împodobi, a înfrumuseţa: ~ *id virtute* a înălţa o faptă prin virtute.

cohorrēscō, *ere*, *horruī vi.* a se înfiora.

cohors, *rtis f.* cohortă (*unitate militară, a zecea parte a unei legiuni*): ~ *praetoria* cohortă pretoriană (*trupă de gardă a generalului sau a împăratului*); (*fig.*) suită, cortegiu, ceată, mulţime: ~ *amicorum* ceata prietenilor.

cohortātiō, *ōnis f.* îndemn, îmbărbătare.

cohortor, *ārī*, *ātus sum vt. dep.* a îndemna; (*mil.*) a îmbărbăta: *fratrem cohortatus est ut* (*ne*) a îndemnat pe fratele său ca să (nu), *dux milites*

suos cohortatus comandantul îmbărbătându-și soldații.

coinquinō (I) *vt.* a păta, a pângări.

coitiō, *ōnis f.* întrunire, unire (secretă).

coitus, *ūs m.* împreunare.

colaphus, *ī m.* (lovitură de) pumn, palmă.

Colchis, *idis* (*idos*) *f.* Colhida (*ținut în sudul Caucazului*). // **Colchus** (3) *adj.* colhidian.

colis *v.* **caulis**.

collabefactō (I) *vt.* a face să se clatine, a zdruncina.

collabefīō, *fierī, factus sum v. pas.* a se prăvăli, a se sfărâma.

collābor, *lābī, lāpsus sum vi. dep.* a se prăbuși: *urbes terrae motu collapsae* orașe care s-au prăbușit de cutremur.

collacerātus (3) *adj.* sfârtecat.

collacrimātio, *ōnis f.* plânset, vărsare de lacrimi.

collacrimō (I) *vi.* și *vt.* **1.** a izbucni în plâns. **2.** a deplânge.

Collātia, *ae f.* Collatia (*vechi orășel în ținutul sabin*) // **Collātinus** (3) *adj.* collatin.

collātiō, *ōnis f.* **1.** strângere la un loc. **2.** ciocnire: ~ *signorum* ciocnire a trupelor. **3.** contribuție bănească. **4.** comparație.

collaudātiō, *ōnis f.* elogiere.

collaudō (I) *vt.* a elogia: ~ *virtutem* a elogia vitejia.

collēcta, *ae f.* contribuție (în bani la o petrecere comună).

collēctīcius (3) *adj.* adunat din diferite părți.

collēctiō, *ōnis f.* **1.** strângere, adunare. **2.** (*ret.*) recapitulare. **3.** (*fil.*) silogism.

collēga, *ae m.* coleg.

collēgium, *iī n.* **1.** colegiu (*totalitatea persoanelor care exercită o funcție oficială colegială*): ~ *consulum, praetorum, augurum, pontificum* colegiul consulilor, al pretorilor, al augurilor, al preoților. **2.** (*fig.*) asociație: ~ *mercatorum* asociația negustorilor. **3.** (*rar*) exercitarea în asociere a unei funcții oficiale.

collībertus, *ī m.* colibert (*coleg cu un libert al aceluiași stăpân*).

collibet, *ēre, uit* (*collibitum est*) *vb. impers.* a plăcea, a avea poftă.

collīdō, *ere, līsī, līsum vt.* **1.** a izbi, a lovi: *naves inter se colliduntur* corăbiile se izbesc una de alta. **2.** a sfărâma: *vasa argentea collisa* vase de argint sfărâmate.

colligātiō, *ōnis f.* legătură.

colligō[1] (I) *vt.* **1.** a lega, a uni: *colliga manus!* leagă-i mâinile! *mens homines inter se colligavit* rațiunea i-a unit pe oameni între ei. **2.** a opri locului: ~ *impetum Antonii* a opri atacul lui Antonius.

colligō[2], *ere, lēgī, lēctum vt.* **1.** a culege, a aduna, a strânge: ~ *flores* a culege flori, ~ *naves in unum* a aduna corăbiile la un loc, (*mil.*)

vasa colligere a strânge bagajele (a se pregăti de plecare), ~ *librum elapsum de manibus* a ridica de jos cartea căzută din mâini. **2.** a strânge, a restrânge: ~ *togam* a strânge toga (cu o centură), *anguis tractu se colligit in spiram* șarpele, târându-se, se strânge într-o spirală, ~ *gradum* a se opri. **3.** a dobândi, a câștiga: ~ *auctoritatem* a câștiga autoritate, ~ *animum* a prinde curaj; *se* ~ a-și reveni. **4.** a trece în revistă, a enumera, a se gândi la ceva: ~ *omnia bella civilia* a trece în revistă toate războaiele civile. **5.** a trage concluzia, a conchide, a judeca: *ex eo* ~ *potes* dintr-asta poți să tragi concluzia. **6.** (*rar*) a cuprinde numeric, a fi: *ambitus per frontem centum duos pedes colligit* înconjurul prin față este de o sută două picioare.

collīneō (I) *vt.* a îndrepta spre.

collinō, *ere, lēvī, litum vt.* a mânji.

collīnus[1] (3) *adj.* de colină, de deal.

Collīnus[2] (3) *adj.* al Collinei: *porta Collina* poarta Collina (*în Roma, pe Quirinal, în vechiul zid al orașului*).

collis, *is m.* colină.

collocātiō, *ōnis f.* **1.** așezare, dispunere. **2.** (*spec.*) măritiș.

collocō (I) *vt.* **1.** a plasa, a așeza într-un loc, a pune: ~ *exercitum in hibernis* a așeza armata în tabăra de iarnă; (*fig.*) ~ *omne suum studium in doctrina* a-și da toată silința în învățătură. **2.** (*spec.*) a mărita o fată: *filiam iuveni collocavit* și-a măritat fata cu un tânăr. **3.** a plasa un capital: *in ea provincia magnas pecunias collocatas habet* are mari sume de bani plasate în această provincie.

collocutiō, *ōnis f.* convorbire, conversație.

colloquium, *iī n. v.* **collocūtiō**.

colloquor, *loquī, locūtus sum vi. dep.* a vorbi cu cineva.

collubet *v.* **collibet**.

collūceō, *ēre vi.* a străluci.

colluctor, *ārī, ātus sum vi. dep.* a se lupta cu.

collūdō, *ere, lūsī, lūsum vi.* **1.** a se juca cu: *puer gestit* ~ *paribus* (*D.*) copilul dorește să se joace cu cei de vârsta lui. **2.** a se înțelege cu cineva pentru o înșelătorie, a fi complice cu cineva.

collum, *ī n.* gât.

colluō, *ere, luī, lūtum vt.* a spăla; (*poet.*) a uda.

collūsiō, *ōnis f.* înțelegere secretă (spre a înșela).

collūsor, *ōris m.* tovarăș de joc (de noroc), tovarăș de joacă.

collustrō (I) *vt.* **1.** a lumina: *sol omnia collustrans* soarele luminând totul. **2.** (*fig.*) a străbate (cu privirea, cu mintea): *omnia* (*oculis*) *collustrat* străbate totul cu ochii.

colluviēs, *ēī* (**colluviō**, *ōnis*) *f.* lături, drojdie, murdărie.
collȳrium, *iī n.* colir (*alifie pentru ochi*).
colō[1], *āre vt.* a da prin strecurătoare.
colō[2], *ere, coluī, cultum vt.* și *vi.* **1.** a cultiva: ~ *agrum* a cultiva ogorul. **2.** a locui (a-și avea așezarea): *prope Oceanum colunt* locuiesc aproape de ocean: (*subst.*) **colentes**, *ium m.pl.* locuitori. **3.** a se îngriji de, a-și da silința la, a cultiva, a practica: *Iuppiter qui colis genus hominum* Iupiter, care te îngrijești de neamul omenesc, ~ *capillos* a-și îngriji părul, ~ *studium philosophiae* a cultiva studiul filozofiei, ~ *virtutem* a practica virtutea, ~ *vitam* a-și duce viața. **4.** a onora, a venera, a înconjura cu iubire: ~ *deos* a-i onora pe zei, *me diligentissime colit* mă înconjoară cu cea mai mare atenție.
colocāsium, *iī n.* colocazie (*plantă care crește în Egipt*).
colōna, *ae f.* țărancă.
colōnia, *ae f.* colonie: *coloniam deducere* (*condere, constituere*) a funda o colonie, *in coloniam mittere* a trimite coloniști (într-un ținut).
colōnicus (3) *adj.* de coloni, format din coloni.
colōnus, *ī m.* **1.** cultivator de pământ, plugar. **2.** arendaș. **3.** colon; (*poet.*) locuitor.
color (*arh.* **colos**), *ōris m.* culoare; (*fig.*) colorit.
colōrō (I) *vt.* a colora; (*fig.*) a da colorit.
coluber, *brī m.* năpârcă.
colubra, *ae f.* șerpoaică.
colubrifer, *era, erum adj.* (*despre meduză*) purtător de șerpi.
cōlum, *ī n.* strecurătoare, vas de strecurat.
columba, *ae f.* porumbel, porumbiță.
columbārium, *iī n.* hulubărie.
columbīnus (3) *adj.* de porumbel.
columbus, *ī m.* hulub, porumbel.
columella, *ae f.* columnă mică.
columen, *inis n.* **1.** culme, vârf. **2.** sprijin, suport: ~ *familiae* stâlpul familiei.
columna, *ae f.* columnă, coloană.
columnārium, *iī n.* impozit pe clădiri (*calculat după numărul columnelor*).
colurnus (3) *adj.* de alun, din lemn de alun.
colus, *ī* (**colus**, *ūs*) *f.* furcă (de tors).
coma, *ae f.* păr, plete, coamă; (*fig.*) frunziș, coroană (*a arborelui*).
comāns (1), *ntis adj.* pletos; (*fig.*) ~ *galea* coif împodobit cu o egretă; ~ *stella* cometă.
comātus (3) *adj.* pletos: *Gallia comata* Gallia Transalpină (*ai cărei locuitori purtau plete*): (*fig.*) frunzos, stufos.
combibō[1], *ere, bibī vt.* a bea, a suge, a se îmbiba: ~ *venenum* a suge otrava, *ara combibit cruorem* altarul se

îmbibă de sânge, ~ *lacrimas* a-și înghiți lacrimile.
combibō[2], *ōnis m.* tovarăș de băutură.
combūrō, *ere, ūssī, ūstum vt.* a arde (de tot), a distruge (prin foc): ~ *libros* a arde cărțile.
comedō, *edere, ēdī, ēsum vt.* a mânca; (*fig.*) a consuma, a risipi: *comedunt quod habent* consumă tot ce au, ~ *rem* a risipi averea.
comes, *itis m.* și *f.* tovarăș, însoțitor, părtaș (la ceva): ~ *Clodii* tovarăș al lui Clodius, ~ *victoriae* (*G.*) părtaș la victorie.
comētēs, *ae m.* cometă.
cōmicē *adv.* comic, ca în comedie.
cōmicus (3) *adj.* de comedie. // **cōmicus**, *ī m.* poet comic; actor de comedii.
cōminus (**comminus**) *adv.* **1.** de aproape, din apropiere. **2.** aproape.
cōmis (2) *adj.* blând, amabil, binevoitor.
cōmissābundus (3) *adj.* care benchetuiește, petrecăreț.
cōmissātiō, *ōnis f.* chef.
cōmissātor, *ōris m.* chefliu.
cōmissor, *āri, ātus sum vi. dep.* a chefui, a străbate străzile în grup de cheflii.
cōmitās, *ātis f.* bunătate, amabilitate, bunăvoință.
comitātus, *ūs m.* însoțire, mulțime înconjurătoare, suită, cortegiu: *magno comitatu* cu o mare suită, ~ *virtutum* cortegiul virtuților.
cōmiter *adv.* cu blândețe, cu bunăvoință, gentil.
comitiālis (2) *adj.* de alegeri: *dies* ~ zi de alegeri, *morbus* ~ epilepsie (*dacă unul dintre participanții la alegeri avea un acces de epilepsie, acestea se amânau*).
comitium, *iī n.* locul unde se țineau adunările poporului (comițiile). // **comitia**, *ōrum n.pl.* adunări ale poporului: ~ *curiata, centuriata, tributa* comiții curiate, centuriate, tribute (*după modul de votare: pe curii, pe centurii, pe triburi*).
comitō (I) *vt.* a însoți.
comitor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a însoți, a ajuta: *deo comitante* cu ajutorul zeului.
commaculō (I) *vt.* a păta, a mânji.
commanipulāris, *is m.* camarad (de manipul).
commeātus, *ūs m.* **1.** putința de a merge dintr-un loc într-altul (de a comunica): ~ *erat hinc huc mulieri* femeia avea putința să treacă de aici dincolo. **2.** concediu (*învoirea de a pleca de la post*): *in commeatu esse* a fi în concediu, *commeatum dare* a acorda concediu. **3.** transport, convoi: *exercitum duobus commeatibus reportavit* și-a adus armata în două transporturi. **4.** (*frecv.*) aprovizionare, provizii: *urbem omni commeatu privavit* a lipsit orașul de orice putință de aprovizionare, *fru-*

mentum ac ~ grâul și proviziile celelalte.
commeminī, *isse vb. def.* a-și aminti.
commemorābilis (2) *adj.* memorabil.
commemorātiō, *ōnis f.* amintire, evocare, menționare.
commemorō (I) *vt.* **1.** a aminti, a menționa. **2.** a-și reaminti, a-și readuce în minte.
commendābilis (2) *adj.* demn de atenție, deosebit.
commendātīcius (3) *adj.* de recomandare; *commendaticiae litterae* scrisoare de recomandare.
commendātiō, *ōnis f.* **1.** recomandare; ~ *amicorum* recomandare făcută de prieteni. **2.** ceea ce recomandă, ceea ce dă preț, valoare, calitate, stimă: *prima ~ a modestia proficiscitur* primul titlu de recomandare pornește de la modestie, *magna est de te* ~ te bucuri de mare stimă.
commendātor, *ōris m.* cel care recomandă, protector.
commendātrix, *īcis f.* cea care recomandă.
commendō (I) *vt.* **1.** a încredința: *commendo vobis parvum meum filium* vă încredințez copilașul meu, ~ *aliquid litteris* (*D.*) a încredința ceva scrisului, ~ *se fugae* a-și căuta scăparea în fugă. **2.** a recomanda, a pune în valoare, a da preț: *vox maxime eloquentiam commendat* vocea mai ales pune în valoare măiestria vorbirii.
commentāriolum, *ī n.* mică scriere, schiță.
commentārius, *iī m.* (*rar* **commentarium**, *iī n.*) notă, notiță, însemnare: *commentarii de bello Gallico* note despre războiul gallic, *recita commentarium!* citește procesul-verbal!
commentātiō, *ōnis f.* reflecție, meditație, studiu.
commentīcius (3) *adj.* imaginat, imaginar; născocit.
commentor[1], *ārī, ātus sum vt. dep.* **1.** a medita, a reflecta, a se gândi adânc la: *futuras mecum commentabar miserias* mă gândeam în sinea mea la necazurile ce aveau să vină, ~ *de libertate populi* a se gândi la libertatea poporului. **2.** a studia ceva mai înainte, a pregăti din vreme (*frecv. ret.*): ~ *causam* a studia un proces, ~ *orationem* a pregăti un discurs, *oratio commentata* discurs pregătit. **3.** a inventa, a compune: *cito commentatus est mendacium* repede a născocit o minciună, ~ *mimos* a compune mimi.
commentor[2], *ōris m.* inventator.
commentum, *ī n.* născocire, invenție.
commeō (I) *vi.* a merge (încoace și încolo), a circula, a trece: *inter Veios Romamque nuntii commeant* între Veii și Roma circulă încolo și încoace vestitori, *apud eos mercatores minus saepe commeant* pe la ei negustorii trec mai rar.

commercium, *iī n.* **1. a)** comerț, schimburi comerciale: ~ *annonae* comerț de cereale, ~ *pecuniae* schimb de bani; **b)** dreptul de a face comerț: ~ *in eo agro nemini est* în acest ținut nimeni n-are dreptul de a face comerț. **2.** legături, raporturi: ~ *cum musis habet* întreține legături cu poezia, ~ *epistularum* schimb de scrisori, ~ *plebis* raporturi cu plebea.
commercor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a cumpăra cu grămada.
commereō, *ēre, uī vt.* **1.** (*peior.*) a merita: ~ *poenam* a merita o pedeapsă. **2.** vinovat de ceva: *quid commerui?* ce rău am făcut?
comētior, *īrī, mēnsus sum vt. dep.* **1.** a măsura. **2.** a compara măsurând, a confrunta.
commigrō (I) *vi.* a se muta: ~ *in Galliam* a se muta în Gallia.
commīlitium, *iī n.* frăție de arme, camaraderie.
commīlitō, *ōnis m.* camarad de oaste.
comminātiō, *ōnis f.* amenințare.
comminīscor, *minīscī, mentus sum vt. dep.* a imagina, a născoci: ~ *deos novos* a imagina zeii noi. // **commentus** (3) *p.pf.* (*sens pasiv*) imaginat, născocit.
comminor, *ārī, ātus sum vi.* și *vt. dep.* a amenința: *quid comminatus es mihi* de ce m-ai amenințat? ~ *necem alicui* a amenința cu moartea pe cineva.
comminuō, *ere, uī, ūtum vt.* **1.** a zdrobi, a sfărâma: ~ *statuam* a sfărâma o statuie, ~ *fabas* a sfărâma bob. **2.** a micșora, a slăbi: ~ *vires ingenii* a slei puterile minții.
comminus *v.* **cominus**.
commīsceō, *ēre, mīscuī, mīxtum vt.* a amesteca: ~ *servos cum ingenuis* a-i amesteca pe sclavi cu oamenii liberi, *frusta commixta mero* (*Abl.*) bucăți amestecate cu vin. // *p.pf.* **commixtus** (3): ~ *ex aliqua re* format din ceva, rezultat din ceva.
commiserātiō, *ōnis f.* compătimire; (*ret.*) patetism.
commiseror, *ārī, ātus sum vt. dep.* a deplânge, a compătimi: ~ *fortunam Graeciae* a deplânge soarta Greciei; (*abs.*) a vorbi patetic.
commissiō, *ōnis f.* reprezentație teatrală, concurs.
commissum, *ī n.* **1.** greșeală, vină: *commissa luere* a ispăși greșelile. **2.** (*frecv. pl.*) secret: *commissa tacere, prodere* a păstra, a trăda secretele.
commissūra, *ae f.* unire, îmbinare, încheietură.
committō, *ere, mīsī, missum vt.* **1.** a uni: *costae committuntur cum osse pectoris* coastele se unesc cu sternul, *moles quae urbem continenti committit* un dig care leagă orașul de continent. **2.** a pune față în față,

a pune la întrecere: *aequales inter se ~ solebat* obişnuia să-i pună la întrecere între ei pe cei de o seamă. **3.** a întreprinde, a începe (o luptă, un război, o întrecere); *~ proelium* a începe lupta. **4.** a comite (ceva nepermis): *~ scelus* a comite o crimă; (*jur.*) a călca o hotărâre: *~ edictum* a călca edictul; *~ ut* a face ca, *non ~ ut* a face să nu (a se păzi ca); *non committam ut tibi insanus videar* nu voi face aşa încât să-ţi par un smintit; (*jur.*) a merita: *ut illam multam non commiserit* admiţând că n-a meritat amenda aceea. **5.** a încredinţa, a lăsa în seama: *~ salutem suam consuli* a încredinţa viaţa sa consulului, *~ semina sulcis* a încredinţa brazdelor seminţele, *~ se senatui* a se lăsa în grija senatului. **6.** (*refl.*) a se expune, a se aventura: *se aut mortis aut servitutis periculo* (*D.*) *~* a se expune fie pericolului morţii, fie al sclaviei, *~ se in aciem* a se aventura în luptă.

commodē *adv.* potrivit (cu situaţia), bine.

commoditās, *ātis f.* **1.** măsură potrivită, proporţie cerută, oportunitate, convenienţă: *~ est consideranda* trebuie avută în vedere oportunitatea. **2.** avantaj: *plurimas commoditates amicitia continet* prietenia are cele mai multe avantaje. **3.** prevenire, atenţie prevenitoare.

commodō (I) *vt.* şi *vi.* **1.** a pune la dispoziţie, a împrumuta, a oferi: *~ suas vires aliis* a pune la dispoziţia altora forţele sale, *~ aurem culturae* a pleca urechea spre învăţătură. **2.** (*mai rar*) a face servicii cuiva, a se arăta binevoitor: *si cuiquam commodes* dacă ai face cuiva un serviciu.

commodum[1], *ī n.* **1.** avantaj, folos, interes: *commoda pacis* avantajele păcii, *commodo* (*D.*) *rei publicae facere* a proceda în interesul statului. **2.** comoditate, voie: *ut erit tuum ~* când îţi va fi convenabil.

commodum[2] *adv.* tocmai: *~ discesserat Hilarus* tocmai plecase Hilarus.

commodus (3) *adj.* **1.** potrivit. **2.** avantajos, favorabil. **3.** binevoitor, amabil.

commonefaciō, *ere, fēcī, factum vt.* a reaminti: *quemque beneficii sui commonefacit* aminteşte fiecăruia binele ce i s-a făcut, *commonefacit Augustum sanxisse* reaminteşte că Augustus a hotărât.

commoneō, *ēre, uī, itum vt.* a aminti cuiva un lucru, a atrage atenţia, a avertiza: *mearum miseriarum me commones* îmi aminteşti de nenorocirile mele, *commoneo de avaritia tua* îţi atrag atenţia asupra lăcomiei tale.

commonstrō (I) *vt.* a arăta, a indica.

commorātiō, *ōnis f.* **1.** şedere (într-un loc). **2.** zăbovire.

commoror, *ārī, ātus sum vi.* şi *vt. dep.* **1.** a se opri, a rămâne (într-un loc): *~ Romae* a se opri la Roma. **2.** a reţine, a opri.

commōtiō, *ōnis f.* agitare, zdruncinare; (*fig.*) emoţie.

commōtus (3) *p.pf. v.* **commoveō**. // *adj.* viu, violent.

commoveō, *ēre, mōvī, mōtum vt.* **1.** a mişca (din loc), a pune în mişcare: *~ aciem* a mişca linia de luptă. **2.** (*fig.*) a agita, a pune în mişcare: *se ~ contra rem publicam* a se mişca împotriva statului, *commotus* (*mente*) tulburat la minte. **3.** a mişca (sufleteşte) a impresiona: *animus commotus gaudio* suflet mişcat de bucurie. **4.** a produce, a provoca *~ magnum dolorem* a pricinui o mare durere.

commūne, *is n.* **1.** bun comun. **2.** comunitate.

commūnicātiō, *ōnis f.* comunicare, împărtăşire.

commūnicō (I) *vt.* şi *vi.* **1.** a face comun (dând), a împărţi ceva cu cineva, a împărtăşi: *vobiscum Africanus hostium spolia communicavit* cu voi a împărţit Africanus prăzile duşmanilor. **2.** a face comun (luând), a-şi asocia, a lua asupra sa: *quaeso communices hanc mecum meam provinciam* te rog să iei împreună cu mine această însărcinare a mea.

commūniō[1] (IV) *vt.* a fortifica, a întări.

commūniō[2], *ōnis f.* comuniune; comunitate.

commūnis (2) *adj.* **1.** comun: *~ utilitas* interesul comun; *in commune*: în comun; în general. **2.** afabil cu toată lumea, prietenos (cu toţi).

commūnitās, *ātis f.* **1.** comunitate. **2.** sociabilitate, afabilitate.

commūniter *adv.* **1.** în comun. **2.** în general.

commūnītiō, *ōnis f.* deschidere a unui drum, construire de şosele.

commūtābilis (2) *adj.* schimbător.

commūtātiō, *ōnis f.* schimbare.

commūtō (I) *vt.* a schimba.

cōmō, *ere, cōmpsī, cōmptum vt.* a aranja părul, a pieptăna.

cōmoedia, *ae f.* comedie.

cōmoedus, *ī m.* comic, actor de comedie.

comōsus (3) *adj.* păros, pletos; stufos.

compāctiō, *ōnis f.* îmbinare.

compāgēs, *is f.* **1.** îmbinare, încheietură. **2.** construcţie.

compāgō, *inis f.* (mijloc de) legătură; mijlocire.

compār (1), *aris adj.* egal, asemenea. // *m.* şi *f.* seamăn(ă), tovarăş(ă).

comparābilis (2) *adj.* comparabil.

comparātiō[1], *ōnis f.* pregătire, preparare: *~ belli* pregătirea războiului, *~ testium* procurarea martorilor.

comparātiō[2], *ōnis f.* comparare, asemănare.

compāreō, *ēre, uī vi.* **1.** a se vedea, a se arăta, a apărea: *ille non com-*

paret acela nu se arată. **2.** (*fig.*) a fi, a exista: *omnia signa comparent* toate statuile sunt acolo.

comparō[1] (I) (*rar*) a pune alături, a pune față în față: ~ *gladiatores* a pune față în față gladiatorii. **2.** (*frecv.*) a compara: ~ *hominem cum homine* a compara un om cu altul. **3.** (*spec., despre magistrați*) *comparare inter se* a aranja între ei, a împărți prin bună învoială: *consules provincias inter se comparaverunt* consulii și-au împărțit între ei provinciile.

comparo[2] (I) *vt.* **1.** a pregăti, a prepara: ~ *naves* a pregăti corăbii, *ad iter se comparat* se pregătește de drum. **2.** a procura, a câștiga (*frecv.* cu sibi): ~ *sibi gloriam* a-și câștiga glorie. **3.** a orândui, a hotărî (*frecv. pas.*): *ita naturā comparatum est* așa a fost orânduit de la natură.

compediō (IV) *vt.* a lega de picioare.

compellātiō, *ōnis f.* **1.** vorbă (adresată cuiva). **2.** mustrare, reproș.

compellō[1] (I) *vt.* **1.** a se adresa: *blande hominem compellabo* mă voi adresa măgulitor omului. **2.** a numi (cu vorbe de ocară), a apostrofa, a acuza, *eum fratricidam compellabat* îl numea ucigaș al fratelui lui.

compellō[2], *ere, pulī, pulsum vt.* **1.** a strânge, a aduna (cu forța): ~ *homines in unum locum* a aduna oamenii într-un singur loc. **2.** a împinge: ~ *hostem intra moenia* a-l împinge pe dușman înapoia zidurilor. **3.** (*fig.*) a constrânge: *fame compulsi* constrânși de foame.

compendiārius (3) *adj.* scurt, prescurtat.

compendium, *iī n.* **1.** economie: ~ *ligni* economie de lemn. **2.** prescurtare, scurtare, drum scurt: ~ *montis* drum mai scurt prin munte. **3.** câștig, avantaj: *compendii sui causā* în avantajul său.

compēnsātiō, *ōnis f.* schimb; (*fig.*) echilibru, compensație.

compēnsō (I) *vt.* **1.** a pune în balanță (un lucru cu altul): ~ *bona cum vitiis* a pune în balanță calitățile cu defectele. **2.** a compensa: *labores compensati gloriā* eforturi compensate prin gloria câștigată.

comperendinātiō, *ōnis f.* și **comperendinātus**, *ūs m.* amânarea pronunțării unei sentințe pentru a treia zi de judecată.

comperendinō (I) *vt.* a amâna pronunțarea (pentru cel mult a treia zi de judecată).

comperiō, *īre, perī, pertum vt.* a afla, a descoperi: ~ *indicia* a descoperi semnele doveditoare, *omnia falsa comperta sunt* toate s-au dovedit false.

compertus (3) *p.pf.* (*v.* **comperiō**) dovedit (vinovat de ceva): ~ *flagitii* dovedit de ticăloșie. // *adj.* sigur, precis: *compertum habere* a ști precis, *pro comperto habere* a fi sigur.

compēs, *edis* [*frecv. pl.*] *f.* piedică, lanțuri.

compescō, *ere, scuī vt.* (*poet.*) a reține, a opri, a înfrâna, a potoli.

competītor, *ōris m.* concurent.

competītrīx, *īcis f.* concurentă.

competō, *ere, petīvī* (*petiī*), *petītum vi.* **1.** a se întâlni (într-un punct), a coincide, a corespunde: *neque messium feriae aestati competebant* nici sărbătorile secerișului nu mai coincideau cu vara. **2.** a fi capabil, a fi în stare: *vix ad arma capienda competit animus* de-abia mai au curaj să ia armele.

compīlātiō, *ōnis f.* jefuire, despuiere.

compīlō (I) *vt.* a jefui.

compingō, *ere, pēgī, pactum vt.* **1.** (*rar*) a îmbina strâns: *trabes compactae* grinzi bine îmbinate. **2.** a împinge, a vârî: ~ *aliquem in carcerem* a vârî pe cineva în temniță.

Compitālis *adj.* de răspântie. // **Compitalia**, *ium* (*iōrum*) *n.pl.* serbare în cinstea Larilor de la răspântii.

compitum, *ī n.* răspântie.

complānō (I) *vt.* **1.** a netezi, a nivela. **2.** (*fig.*) a face una cu pământul, a distruge.

complector, *plectī, plexus sum vt. dep.* **1.** a îmbrățișa, a înconjura, a cuprinde: ~ *patrem* a-și îmbrățișa tatăl, *murus urbem complectitur* un zid înconjoară orașul. **2.** (*fig.*) a cuprinde în cuvinte, a exprima, a înfățișa: ~ *libro rerum memoriam* a expune într-o carte istoricul evenimentelor, ~ *sententiam his verbis* a exprima o părere cu aceste cuvinte. **3.** a cuprinde cu mintea, a înțelege: ~ *rei magnitudinem mente* a înțelege măreția lucrului. **4.** a înconjura cu dragoste (prietenie, stimă): ~ *aliquem amore* a înconjura pe cineva cu iubire.

complēmentum, *ī n.* întregire, completare.

compleō, *ēre, plēvī, plētum vt.* **1.** a umple: ~ *fossam* a umple un șanț; (*fig.*) ~ *taedio* a umple de silă. **2.** a completa. **3.** a împlini, a îndeplini: *annus orbis completur* ciclul anual se împlinește, *centum annos complevit* a trăit o sută de ani, ~ *lustrationem menstruo spatio* a îndeplini purificarea în răstimp de o lună.

complētus (3) *p.pf. v.* **compleō**. // *adj.* desăvârșit.

complexiō, *ōnis f.* îmbinare.

complexus, *ūs m.* **1.** îmbrățișare: *in complexu alicuius esse* a sta în brațele cuiva. **2.** (*fig.*) legătură, îmbinare, înlănțuire.

complicō (I) *vt.* a îndoi, a înfășura: ~ *epistulam* a închide (a răsuci) o scrisoare; (*fig.*) *notio complicata* idee confuză.

complōrātiō, *ōnis f.* jeluire, bocete; **a)** (*cu G. subiectiv*) ~ *mulierum* bocetele femeilor; **b)** (*cu G. obiectiv*) jelire: ~ *familiarum* jelirea prietenilor.

complōrātus, *ūs m.* v. **complōrātiō**.
complōrō (I) *vt.* a plânge, a deplânge.
complūrēs, *plūra adj. pl.* [*fără sens comparativ, ca* plures] mai mulți (laolaltă): ~ *nostri milites* mai mulți soldați de-ai noștri.
compōnō, *ere, posuī, positum vt.* **1.** a pune laolaltă: ~ *amphoras in cuneum* a pune amforele într-un colț. **2.** a pune alături, a uni, a reuni: ~ *manus manibus* a uni mâinile unuia cu ale celuilalt, ~ *gladiatores inter se* a pune să se lupte gladiatorii între ei. **3.** (*fig.*) a alătura, a compara: ~ *dicta factis* a compara vorbele cu faptele. **4.** a alcătui, a compune, a construi: ~ *orationem* a alcătui un discurs, ~ *librum* a compune o carte, ~ *edictum* a redacta un edict, ~ *urbem* a construi un oraș, ~ *mendacium* a născoci o minciună, ~ *insidias* a pune curse. **5. a)** a aranja, a orândui, a dispune: ~ *togam* a aranja toga, ~ *vultum* a-și compune o înfățișare, ~ *agmen ad pugnam* a dispune oastea pentru luptă; **b)** a pune bine (la păstrare); *condo et compono* adun și pun la păstrare; (*spec.*) a înmormânta; ~ *tumulo eodem* a înhuma în același mormânt; **c)** a aranja (o neînțelegere), a încheia (un conflict), a împăca, a potoli: ~ *discordias* a împăca neînțelegerile, ~ *bellum* a încheia războiul, ~ *animos* a potoli sufletele.
comportō (I) *vt.* a transporta, a aduce.
compos (1), *otis adj.* **1.** stăpân pe ceva: ~ *animi* stăpân pe sine. **2.** care se bucură: ~ *libertatis* care se bucură de libertate; ~ *praedā ingenti* în posesia unei prăzi uriașe.
compositē *adv.* cu artă, cu dibăcie, îngrijit.
compositiō, *ōnis f.* **1.** orânduire, combinare, îmbinare, alăturare: *ordo est* ~ *rerum* ordinea este o orânduire a lucrurilor, ~ *sonorum* îmbinare de sunete, ~ *gladiatorum* punerea față în față a gladiatorilor. **2.** înțelegere, împăcare: *auctor compositionis* autorul împăcării.
compositor, *ōris m.* **1.** cel care orânduiește. **2.** alcătuitor.
compositus (3) *p.pf.* v. **compōnō**. // *adj.* **1.** aranjat, convenit, înțeles: (*ex.*) *composito* după înțelegere. **2.** fictiv, mincinos, prefăcut: *compositum crimen* învinuire mincinoasă. **3.** bine orânduit, regulat, îngrijit: *compositior pugna* o luptă mai regulată, ~ *orator* orator îngrijit. **4.** dispus, înclinat: ~ *ad carmen* înclinat spre poezie. **5.** potolit, calm: *mare compositum* mare potolită.
compōtātiō, *ōnis f.* benchetuială, banchet.
compōtor, *ōris m.* tovarăș de băutură.
comprānsor, *ōris m.* tovarăș de masă, comesean.
comprecātiō, *ōnis f.* implorare, invocare.

comprecor, *ārī, ātus sum vt.* și *vi. dep.* a se ruga cu căldură, a invoca, a implora.
comprehendō, *ere, dī, sum vt.* **I.** a prinde. **1.** a prinde la un loc, a lega: ~ *naves inter se* a lega corăbiile una de alta. **2.** a prinde, a apuca: ~ *hostem* a-l prinde pe dușman, ~ *morsu* a apuca cu dinții, ~ *aliquem in furto* a prinde pe cineva asupra furtului. **II.** a cuprinde. **1.** (*despre foc*): *ignis robora comprehendit* focul cuprinde trunchiul, *casae ignem comprehenderunt* bordeiele luară foc. **2.** a cuprinde (ca dimensiuni): *circuitus triginta stadia comprehendit* înconjurul cuprinde treizeci de stadii. **3.** a cuprinde (cu ochiul, cu mintea), a înțelege: ~ *aliquid mente* (*animo*) a înțelege ceva. **4.** a cuprinde (în cuvinte), a exprima, a descrie, a povesti: *rem eandem verbis luculentioribus comprehendit* exprimă același lucru în cuvinte mai clare. **5.** a îmbrățișa: ~ *multos suā amicitiā* a îmbrățișa pe mulți cu prietenia sa, a-și face mulți prieteni.
comprehēnsiō, *ōnis f.* **1.** prindere. **2.** cuprindere. **3.** (*ret.*) frază, perioadă.
comprēndō v. **comprehendō**.
compressus, *ūs m.* apăsare.
comprimō, *ere, pressī, pressum vt.* **1.** a strânge, a închide: ~ *pugnum* a închide pumnul. **2.** (*fig.*) a reține, a opri, a înfrâna: ~ *animam* a-și ține răsuflarea, ~ *vocem* a pune frâu vorbei, ~ *gressum* a opri pasul. **3.** (*rar*) a ascunde, a ține ascuns: ~ *frumentum* a dosi grâul.
comprobātiō, *ōnis f.* aprobare.
comprobātor, *ōris m.* cel care aprobă.
comprobō (I) *vt.* **1.** a aproba. **2.** a confirma.
comprōmittō, *ere, mīsī, missum vt.* (*jur.*) a se angaja prin cauțiune (că, în caz de neînțelegere, va recunoaște arbitrajul cuiva).
cōmptē *adv.* curat, îngrijit.
cōmptus (3) *p.pf.* v. **cōmō**. // *adj.* îngrijit, elegant.
compungō, *ere, pūnxī, punctum vt.* a împunge, a înțepa; a tatua.
computātiō, *ōnis f.* socoteală, calcul.
computō (I) *vt.* a calcula, a socoti.
cōnāmen, *inis n.* sforțare, efort.
cōnātum, *ī n.* (*frecv. pl.*) încercare, plan.
cōnātus, *ūs m.* **1.** încercare. **2.** pornire.
concaedēs, *ium f.pl.* barare a drumului (prin copaci tăiați).
concal(e)faciō, *ere, fēcī, factum vt.* a încălzi.
concalēscō, *ere, caluī vi.* a se încălzi.
concallēscō, *ere, calluī vi.* **1.** a se întări (făcând bătături); (*fig.*) a se căli, a căpăta experiență. **2.** a deveni insensibil.
concavō (I) *vt.* a face concav, a încovoia.
concavus (3) *adj.* scobit, concav.
concedō, *ere, cessī, cessum* **I.** *vi.* **1.** a pleca (de undeva), a se retrage:

~ *Italiā* a pleca din Italia, ~ *ex aedibus* a pleca din casă, ~ *vitā* a muri. **2.** a se duce (undeva): *cum liberis in arcem concessit* s-a refugiat cu copiii în cetățuie, ~ *ad manes* a pleca pe lumea cealaltă. **3.** a trece, a ajunge: ~ *in partes alicuius* a trece în partidul cuiva. **II.** (*cu D.*) **1.** a ceda cuiva, a fi mai prejos: *amore nobis concedunt* în iubire sunt mai prejos decât noi. **2.** a ceda, a face pe voia cuiva: ~ *postulationi* a ceda unei rugăminți. **3.** a îngădui: *tibi conceditur* ție ți se iartă, *concessum est* s-a îngăduit. **III.** *vt.* **1.** a lăsa, a acorda: ~ *libertatem* a acorda libertate. **2.** a permite, a admite: *Caesar concedendum non putabat* Caesar socotea că nu trebuie să se permită, *concedes multo hoc esse gravius* vei admite că aceasta e cu mult mai greu. **3.** a renunța la răzbunare de dragul cuiva, a ierta: *Montanus patri concessus est* Montanus a fost iertat de hatârul tatălui său, *omnia tibi ista concedam* de dragul tău voi trece peste toate astea.

concelebrō (I) *vt.* **1.** a umple (de ființe, de sunete etc.): *quae mare concelebras* care umpli de viețuitoare marea. **2.** a sărbători: ~ *diem natalem* a celebra ziua de naștere. **3.** a vesti, a face cunoscut: ~ *victoriam famā* a face cunoscută victoria prin faimă.

concēnātiō, *ōnis f.* ospăț.

concentiō, *ōnis f.* concert, armonie.

concenturiō, *āre vt.* a aduna în centurii; (*fig.*) a aduna, a aranja.

concentus, *ūs m.* **1.** concert, cântec. **2.** (*fig.*) armonie, acord.

concerpō, *ere, psī, ptum vt.* a rupe, a sfâșia: ~ *epistulam* a desface o scrisoare; (*fig.*) a bârfi pe cineva.

concertātiō, *ōnis f.* discuție, dispută, luptă.

concertātor, *ōris m.* rival.

concertātōrius (3) *adj.* de dispută.

concertō (I) *vi.* a se bate, a se lupta.

concessiō, *ōnis f.* acordare, concesie, permisiune.

concessus, *ūs m.* [*frecv. Abl. sg.*] permisiune: *concessu meo* cu permisiunea mea.

concha, *ae f.* scoică; (*fig.*) trompetă a Tritonului; perlă; purpură; sticluță; cutioară.

conchȳliātus (3) *adj.* vopsit în purpură; (*fig.*) îmbrăcat în purpură.

conchȳlium, *iī n.* **1.** cochilie, scoică. **2.** (*fig.*) purpură.

concidō[1], *ere, cidī vi.* **1.** a cădea, a se prăbuși. **2.** (*fig.*) a-și pierde forțele, a pieri: *omnis spes concidit* s-a spulberat orice speranță.

concīdō[2], *ere, cīdī, cīsum vt.* **1.** a tăia în bucăți: ~ *ligna* a tăia lemne. **2.** a măcelări (în luptă). **3.** a rupe în bătaie, a bate. **4.** (*fig.*) a distruge, a nimici.

concieō, *ēre, cīvī, citum* [*frecv.* **conciō**] *vt.* **1.** a aduna, a chema: ~ *exercitum*

a aduna o armată. **2.** a agita, a pune în mișcare: ~ *saxa tormento* a arunca bolovani cu catapulta. **3.** a excita, a ațâța: ~ *cives ad arma* a-i ațâța pe cetățeni la luptă, *concitus irā* dus de furie. **4.** a provoca, a isca: ~ *invidiam* a isca invidie.

conciliābulum, *ī n.* **1.** loc de întrunire. **2.** întrunire.

conciliātiō, *ōnis f.* **1.** unire, asociere. **2.** câștigare (a bunăvoinței cuiva). **3.** (*fil.*) înclinație.

conciliātor, *ōris m.* mijlocitor: ~ *nuptiarum* mijlocitor de căsătorii; ~ *proditionis* uneltitor al trădării.

conciliātrīx, *īcis f.* mijlocitoare, pețitoare.

conciliātus (3) *p.pf. v.* **conciliō**. // *adj.* **1.** iubit, drag (cuiva). **2.** înclinat spre ceva, favorabil.

conciliō (I) *vt.* **1.** a uni, a apropia, a lega: ~ *dispersa* a uni ce e risipit, ~ *homines inter se* a-i uni pe oameni între ei. **2.** a atrage, a câștiga ~ *legiones sibi pecuniā* a-și atrage legiunile prin bani. **3.** a mijloci: ~ *pacem* a mijloci pacea.

concilium, *iī n.* **1.** unire. **2.** (*frecv.*) adunare, întrunire: ~ *convocare* a convoca o adunare, ~ *habere* a ține o adunare, ~ *dimittere* a dizolva o adunare.

concinnē *adv.* artistic, cu gust.

concinnitās, *ātis f.* armonie, simetrie.

concinnō (I) *vt.* **1.** a aranja, a ajusta: ~ *vestem* a aranja haina. **2.** a produce, a face: ~ *tantum mali* a produce atâta rău.

concinnus (3) *adj.* **1.** artistic, armonios, simetric, cu gust, elegant. **2.** plăcut (cuiva).

concinō, *ere, cinuī, centum vi.* și *vt.* **1.** a cânta laolaltă, a răsuna în cor. **2.** (*fig.*) a fi de acord, a se armoniza. **3.** a cânta, a slăvi, a prezice.

conciō[1] *v.* **concieō**.

conciō[2], *ōnis f. v.* **contiō**.

concipiō, *ere, cēpī, ceptum vt.* **I. 1.** a primi la sine, a lua, a absorbi: *terra semina concipit* pământul primește în sânul lui semințele, ~ *ignem* a lua foc, ~ *virus* a absorbi otrava. **2.** a zămisli, a concepe, a naște: *ex lupo concepta* zămislită cu un lup, *torrens ex fonte conceptus* un torent născut dintr-un izvor, *ex calore concepta pestis* molimă rezultată din călduri. **II.** (*fig.*) **1.** a concepe (cu mintea), a-și închipui: *principia omnium rerum animo* ~ a concepe cu mintea principiile tuturor lucrurilor. **2.** a concepe, a simți, a contracta: ~ *odium* a concepe un sentiment de ură, ~ *vitia* a contracta vicii, ~ *scelus in se* a se face vinovat de crimă. **3.** a formula: ~ *edictum* a redacta un edict, ~ *verba* a pronunța o formulă.

concīsus (3) *p.pf. v.* **concīdō**. // *adj.* concis, scurt.

concitātē *adv.* în mare grabă, repede.

concitātiō, *ōnis f.* **1.** mişcare iute: ~ *remorum* mişcarea vâslelor. **2.** (*fig.*) agitaţie: ~ *animi* agitaţie sufletească.
concitātor, *ōris m.* instigator.
concitātus (3) *p.pf. v.* **concitō**. // *adj.* **1.** repede, viu. **2.** aţâţat, violent.
concitō (I) *vt.* **1.** a mişca iute: ~ *naves* a mişca iute corăbiile. **2.** (*fig.*) a îmboldi, a îndemna, a aţâţa: ~ *multitudinem ad arma* a îndemna mulţimea la luptă, ~ *servitia* a-i răzvrăti pe sclavi. **3.** a acuza, a provoca: ~ *seditionem* a provoca o răscoală, ~ *risum* a stârni râsul.
concitor, *ōris m.* instigator.
concitus (3) *p.pf. v.* **concieō**. // *adj.* repede, năvalnic: *concita navis* corabie rapidă, *concitum flumen* fluviu furios.
conclāmātiō, *ōnis f.* strigăt(e), aclamaţii.
conclāmō (I) *vi.* şi *vt.* a striga (în grup), a proclama, a aclama.
conclāve, *is n.* cameră, odaie.
conclūdō, *ere, clūsī, clūsum vt.* **1.** a închide. **2.** (*fig.*) a aduna strângând, a strânge, a cuprinde: ~ *uno volumine vitam imperatorum* a cuprinde într-un volum viaţa împăraţilor. **3.** a încheia, a sfârşi: ~ *epistulam* a încheia o scrisoare. **4.** (*urmat de Inf.*) a trage o concluzie, a conchide: *concludebat summum malum esse dolorem* trăgea concluzia că răul suprem e durerea.
conclūsē *adv.* (*ret.*) rotunjit în fraze periodice.
conclūsiō, *ōnis f.* **1.** împresurare. **2.** încheiere, sfârşit. **3.** (*fil.*) concluzie.
conclūsiuncula, *ae f.* concluzie neînsemnată.
concolor (1), *ōris adj.* de aceeaşi culoare.
concoquō, *ere, coxī, coctum vt.* **1.** a coace, a fierbe. **2.** a mistui, a digera; (*fig.*) a suferi, a suporta: *eum ~ vix potest* abia poate să-l sufere. **3.** (*fig.*) a coace un plan, a frământa în minte, a pune la cale: ~ *consilia* a pune la cale planuri.
concordia, *ae f.* înţelegere, armonie.
concordō (I) *vi.* a se înţelege, a se potrivi, a concorda.
concors (1), *ordis adj.* trăind în bună înţelegere (armonie), unit.
concoxi *pf. v.* **concoquō**.
concrēdō, *ere, didī, ditum vt.* a încredinţa (ceva cuiva).
concremō (I) *vt.* a arde complet.
concrepō, *āre, puī vi.* **1.** a face zgomot (izbind un lucru de altul). **2.** (*rar*) *vt.* a face să răsune.
concrēscō, *ere, crēvī, crētum vi.* **1.** a se condensa, a se prinde, a se închega: *lac concretum* lapte prins, *aqua frigore concreta* apă îngheţată de ger, *sanguis concrevit* sângele îngheţă. **2.** a se forma (prin creştere), a creşte: *concretum corpus ex elementis* corp format din elemente.

concrētiō, *ōnis f.* îmbinare, unire, amestec.
concubīna, *ae f.* concubină, amantă.
concubitus, *ūs m.* **1.** împreunare. **2.** şedere împreună (la masă).
concubius (3) *adj.* [*numai în expr.*] *concubiā nocte* către miezul nopţii.
conculcō (I) *vt.* a călca în picioare.
concumbō, *ere, cubuī, cubitum vi.* a se culca cu cineva.
concupīscō, *ere, pīvī* (*piī*), *pītum vt.* a dori cu ardoare.
concurrō, *ere, currī* (*cucurrī*), *cursum vi.* **1.** a alerga cu toţii: *concurrunt ex urbe ad fanum* aleargă grămadă din oraş către templu. **2.** (*mil.*) a se ciocni, a se izbi, a se înfrunta: *concurrunt equites inter se* călăreţii se înfruntă unii pe alţii, *audet virgo concurrere viris* (*D.*) o fată îndrăzneşte să se întreacă la lupte cu bărbaţii. **3.** (*fig.*) a se potrivi, a coincide: *omnes philosophi concurrunt* toţi filozofii sunt de acord, *saepe concurrit ut* adesea se întâmplă ca.
concursātiō, *ōnis f.* **1.** venire în masă. **2.** cursă dintr-o parte într-alta. **3.** (*mil.*) ciocnire.
concursātor (1), *ōris adj.* hărţuitor; bun pentru luptele de mişcare.
concursiō, *ōnis f.* întâlnire.
concursō (I) **1.** *vi.* a alerga în toate părţile, a alerga dintr-o parte în alta. **2.** *vt.* (*rar*) a parcurge.
concursus, *ūs m.* **1.** venire în masă: ~ *hominum in forum ex tota urbe* venirea în masă a oamenilor din tot oraşul în for. **2.** (*mil.*) ciocnire, luptă: ~ *navium* ciocnirea corăbiilor. **3.** întâlnire, reunire: ~ *vocalium* întâlnire a vocalelor, ~ *amnium* unire a râurilor.
concussiō, *ōnis f.* **1.** zgâlţâire, zguduire. **2.** (*jur.*) stoarcere de bani prin ameninţări.
concūstōdiō (IV) *vt.* a păzi împreună; a păstra cu grijă.
concutiō, *ere, cussī, cussum vt.* **1.** a izbi, a zgâlţâi, a zgudui, a scutura: *concussae urbes cadunt* oraşele zguduite cad, ~ *comam* a scutura pletele; (*fig.*) *se* ~ a se cerceta atent. **2.** (*fig.*) **a)** a zdruncina, a slăbi: ~ *hostium vires* a slăbi forţele duşmanilor; **b)** a izbi (sufletele), a tulbura, a îngrozi: *pavor eos concusserat* frica îi tulburase.
condecorō (I) *vt.* a împodobi.
condemnātiō, *ōnis f.* condamnare, pedeapsă.
condemnō (I) *vt.* **1.** a condamna: ~ *civem iniuriarum* a condamna un cetăţean pentru injurii, ~ *de alea* a condamna pentru joc de noroc, ~ *capitis* a condamna la moarte, ~ *certā poenā* a condamna la o pedeapsă anumită. **2.** a face să fie condamnat.
condēnsus (3) *adj.* **1.** compact, strâns. **2.** plin, acoperit.
condiciō, *ōnis f.* **1.** stare, situaţie, împrejurare, mod: ~ *infima servorum* starea umilă a sclavilor, ~ *melior*

situaţie mai bună, *condiciones temporum et locorum* împrejurări de timp şi de loc, ~ *vitae* fel de viaţă. **2.** condiţie, înţelegere, convenţie, propunere: *condiciones pacis* condiţii de pace, *arma per condicionem ponere* a depune armele conform înţelegerii, *eā condicione ut* cu condiţia ca. **3.** (*spec.*) partidă de căsătorie: *condicionem quaerere* a căuta o partidă (de căsătorie).

condīcō, *ere, dīxī, dictum vt.* **1.** a fixa de acord cu cineva, a conveni cu cineva: *dies condicta cum hoste* ziua convenită cu duşmanul. **2.** (*spec.*) ~ *alicui* (*ad*) *cenam* a se invita la cineva la masă.

condīmentum, *ī n.* condiment, mirodenii; (*fig.*) savoare, farmec.

condiō (IV) *vt.* a aroma, a da gust plăcut.

condiscipulātus, *ūs m.* camaraderie (*de şcoală*).

condiscipulus, *ī m.* condiscipol, coleg de şcoală.

condīscō, *ere, didicī vt.* a învăţa (temeinic), a deprinde.

conditiō[1], *ōnis v.* **condicio**.

condītiō[2], *ōnis f.* potrivirea la gust a mâncărurilor.

conditor, *ōris m.* întemeietor, autor.

conditus[1] (3) *p.pf. v.* **condo**.

conditus[2] (3) *adj.* aromat.

condō, *ere, didī, ditum vt.* **1.** a întemeia, a funda, alcătui: ~ *urbem* a întemeia un oraş, ~ *carmen* a compune un cântec, ~ *leges* a da legi; (*spec.*) ~ *Caesaris acta* a cânta faptele lui Caesar. **2.** a pune la o parte, a pune la păstrare, a strânge: ~ *fructus* a strânge roadele, ~ *vinum in testā* a pune vinul în urcior. **3.** a îngropa: ~ *ossa terrā* a îngropa oasele în pământ. **4.** a vârî: ~ *aliquem in carcerem* a băga pe cineva la închisoare. **5.** a ascunde: ~ *milites in silvis* a-i ascunde pe soldaţi prin păduri, *sol se condit in undas* soarele se ascunde în valuri, ~ *iram* a-şi ascunde mânia, ~ *diem prepotando* a-şi petrece ziua chefuind.

condocefaciō, *ere fēcī, factum vt.* a dresa, a deprinde.

condolēscō, *ere, doluī vi.* a începe să doară, a suferi o durere: *caput mihi condoluit* a început să mă doară capul.

condōnātiō, *ōnis f.* donaţie.

condōnō (I) *vt.* **1.** a dărui. **2.** a renunţa la ceva, a sacrifica: ~ *inimicitias suas rei publicae* (*D.*) a renunţa la duşmănii pentru interesul general. **3.** a ierta (de dragul cuiva): ~ *filium parentibus* (*D.*) a-l ierta pe fiu de hatârul părinţilor.

condormiō, *īre vi.* a dormi adânc.

condūcō, *ere, dūxī, ductum* **I.** *vt.* **1.** a aduna, a strânge la un loc. **2.** a lua cu chirie, a angaja: ~ *domum* a închiria o casă, ~ *nummos* a împrumuta bani, ~ *militem* a angaja soldaţi pe bani. **3.** a lua în antre-

priză: ~ *vectigalia* a lua în arendă dările. **II.** *vi.* a fi avantajos, a conveni: *conducit in commune* convine tuturor, *reipublicae conducebat* era avantajos pentru stat.

conductī, *ōrum m.pl.* mercenari.

conductīcius (3) *adj.* angajat pe bani, închiriat.

conductiō, *ōnis f.* arendare.

conductor, *ōris m.* **1.** chiriaş. **2.** antreprenor.

cōnectō, *ere, nexuī, nexum vt.* a lega la un loc, a uni.

cōnexiō, *ōnis f.* legătură, înlănţuire.

cōnfarreātiō, *ōnis f.* căsătorie religioasă solemnă.

cōnfarreō (I) *vi.* a se căsători după datină.

cōnfectiō, *ōnis f.* **1.** pregătire, alcătuire, înfăptuire. **2.** distrugere, sfărâmare.

cōnfector, *ōris m.* **1.** cel care duce la capăt: ~ *totius belli* cel care a dus la capăt întregul război. **2.** distrugător: ~ *omnium ignis* focul care mistuie totul.

cōnferciō, *īre, fersī, fertum vt.* a îndesa, a înghesui.

cōnferō, *cōnferre, contulī, collātum vt.* **1.** a aduna (la un loc), a aduce: ~ *arma in unum locum* a aduna armele într-un loc. **2.** a aduce o contribuţie; (*fig.*) a contribui: ~ *pecuniam* a contribui cu o sumă de bani, *plus exercitatio confert* mai mult contribuie exerciţiul. **3.** a pune faţă în faţă, a opune, a ciocni: ~ *arma inter se* a se lupta, ~ *manus* a se încăiera, *mecum confer* măsoară-te cu mine. **4.** (*fig.*) a compara: ~ *hominem cum homine* a compara un om cu alt om, ~ *parva magnis* (*D.*) a compara lucrurile mici cu cele mari. **5.** a duce, a transporta: *omnia sua in naves contulerunt* şi-au dus toate ale lor în corăbii, *se conferre* a se duce, *Athenas se contulit* s-a dus la Atena. **6.** a aplica, a întrebuinţa, a folosi: ~ *tempus ad comparationem belli* a folosi timpul la pregătirea războiului. **7.** a atribui: ~ *culpam in aliquem* a da vina pe cineva. **8.** a lăsa, a amâna: ~ *iter in posterum diem* a amâna călătoria pe a doua zi.

cōnfertim *adj.* în rânduri strânse.

cōnfertus (3) *p.pf. v.* **cōnferciō**. // *adj.* **1.** (*mil.*) în rânduri strânse, compact. **2.** (cu totul) plin.

cōnfervēscō, *ere, ferbuī vi.* a se încălzi, a se aprinde.

cōnfessiō, *ōnis f.* mărturisire, recunoaştere.

cōnfessus *v.* **cōnfiteor**.

cōnfestim *adv.* imediat, pe dată.

cōnficiō, *ere, fēcī, fectum vt.* **I. 1.** a face (un lucru până la capăt), a îndeplini, a termina: ~ *vestem* a face o haină, ~ *mandata* a îndeplini însărcinările, ~ *negotium* a îndeplini o treabă. **2.** (*fig.*) a face, a crea, a cauza: ~ *sollicitudines* a produce îngrijorări,

auditorem benevolum a-l face pe auditor binevoitor. **3.** (*despre timp*) a trăi, a împlini, a petrece: *confecit sexaginta annos* a împlinit şaizeci de ani. **4.** a procura, a pregăti: ~ *exercitum* a pregăti o armată, ~ *frumentum* a procura grâu. **II.** a da gata, a distruge: *vetustas omnia conficit* timpul distruge totul, *confectus dolore* răpus de durere.

cōnfictiō, *ōnis f.* plăsmuire.

cōnfīdēns (1), *ntis p.pr. v.* **confīdō**. // *adj.* **1.** îndrăzneţ; încrezător. **2.** obraznic, insolent.

cōnfīdenter *adv.* **1.** cu îndrăzneală, cu curaj. **2.** obraznic, neruşinat.

cōnfīdentia, *ae f.* **1.** încredere, îndrăzneală. **2.** înfumurare, insolenţă.

cōnfīdō, *ere, fīsus sum vi. semidep.* **1.** a se încrede în, a avea încredere: ~ *virtuti militum* a se încrede în vitejia soldaţilor. **2.** a fi sigur, a fi convins: *confido illum fore in officio* sunt sigur că acela îşi va face datoria.

cōnfīgō, *ere, fīxī, fīxum vt.* **1.** a străpunge: *confixus telis* străpuns de săgeţi. **2.** a fixa: ~ *transtra clavis* a fixa bârnele cu piroane.

cōnfingō, *ere, finxī, fictum vt.* a plăsmui.

cōnfīnis (2) *adj.* vecin, învecinat.

cōnfīnium, *iī n.* graniţă.

cōnfīō, *fieri vb. pas.* (*v.* **conficio**) a fi făcut, a se face.

cōnfirmātiō, *ōnis f.* **1.** întărire, încurajare. **2.** afirmaţie.

cōnfirmātor, *ōris m.* chezaş, garant.

cōnfirmō (I) *vt.* **1.** a întări, a consolida. **2.** a încuraja: ~ *militium animos* a-i încuraja pe soldaţi. **3.** a afirma, a asigura, a susţine: *confirmare possum* pot să afirm.

cōnfīsiō, *ōnis f.* încredere.

cōnfiteor, *ērī, fessum sum vt. dep.* **1.** a mărturisi, a declara: ~ *peccatum* a-şi mărturisi greşeala. **2.** (*poet.*) a vădi, a arăta: ~ *motum animi lacrimis* a-şi arăta emoţia prin lacrimi. // **cōnfessus** (3) *p.pf.* **a)** (*sens act.*) care îşi recunoaşte vina; **b)** (*sens pas.*) neîndoielnic, recunoscut: *in confesso est* este lucru recunoscut (evident), *ex confesso* după spusele tuturor, incontestabil.

cōnflagrō (I) *vi.* a arde în flăcări: *classis conflagrabat* flota ardea în flăcări; (*fig.*) a se mistui: ~ *flammā amoris* a se mistui de focul iubirii.

cōnflīctiō, *ōnis f.* ciocnire, conflict.

cōnflīctō (I) *vt.* şi *vi.* **1.** a izbi, a zdruncina, a chinui: ~ *rempublicam* a zdruncina statul, *conflictatus morbō* chinuit de boală. **2.** a se lupta cu.

cōnflīctor, *ārī, ātus sum vi. dep.* a se lupta, a fi în luptă: ~ *cum adversā fortunā* a se lupta cu soarta potrivnică.

cōnflīctus, *ūs m.* izbire, ciocnire.

cōnflīgō, *ere, flīxī, flīctum* **1.** *vt.* şi *vi.* a ciocni (un lucru de altul); (*fig.*) a opune, a confrunta, a compara: ~ *factum adversarii cum scripto* a confrunta fapta adversarului cu cele scrise. **2.** a se ciocni, a se lupta: ~ *cum hoste* a se lupta cu duşmanul, ~ *proelio* a se încăiera la luptă, *causae inter se confligunt* motivele se ciocnesc între ele.

cōnflō (I) *vt.* **1.** a aţâţa, a aprinde: ~ *bellum* a aţâţa războiul. **2.** (*despre metale*) a topi: ~ *vasa aurea* a topi vase de aur. **3.** a forma, a compune, a alcătui: ~ *exercitum* a întocmi o armată, ~ *accusationem* a întocmi o acuzare, ~ *aes alienum grande* a face mari datorii, ~ *mendacium* a ticlui o minciună.

cōnfluēns, *ntis* [şi *pl.* **cōnfluentēs**, *ium*] *m.* confluenţă: *ad confluentem Mosae et Rheni* la confluenţa Mosei cu Rinul.

cōnfluō, *ere, flūxī vi.* **1.** a curge laolaltă, a-şi uni apele vărsându-se: *amnes in Phasim confluunt* râurile se unesc, vărsându-se în râul Phasis. **2.** (*fig.*) a veni puhoi, a veni în masă: *multi Athenas confluxerunt* mulţi au venit în masă la Atena.

cōnfodiō, *fodere, fōdī, fossum vt.* **1.** (*rar*) a săpa (un teren): ~ *hortum* a săpa grădina. **2.** (*frecv.*) a străpunge: *pugnans confoditur* e străpuns în luptă.

cōnfōrmātiō, *ōnis f.* formă, conformaţie, dispunere.

cōnfōrmō (I) *vt.* a da formă, a forma: *ad maiora nos natura conformavit* natura ne-a format pentru lucruri mai mari; (*fig.*) a forma, a educa: ~ *animum et mentem* a forma sufletul şi mintea.

cōnfragōsus (3) *adj.* (*despre drumuri*) gloduros, greu; (*fig.*) bolovănos.

cōnfremō, *ere, uī vi.* a fremăta; a vui.

cōnfringō, *ere, frēgī, frāctum vt.* a sparge, a zdrobi: ~ *fores* a sparge uşa, ~ *digitos* a zdrobi degetele.

cōnfugiō, *ere, fūgī fugitum vi.* a se refugia: ~ *Romam* a se refugia la Roma; (*fig.*) a recurge: ~ *ad opem iudicum* a recurge la ajutorul judecătorilor.

cōnfugium, *iī n.* refugiu, loc de scăpare.

cōnfundō, *ere, fūdī, fūsum vt.* **1.** a vărsa laolaltă amestecând. **2.** a amesteca: ~ *argentum cum auro* a amesteca argint cu aur, ~ *vera cum falsis* a confunda adevărul cu minciuna. **3.** (*pas.*) a se răspândi, a se revărsa: *toto confusa mundo* răspândită în toată lumea. **4.** a tulbura, a pune în dezordine: ~ *animos audientium* a tulbura sufletele ascultătorilor.

cōnfūsē *adv.* în dezordine.

cōnfūsiō, *ōnis f.* **1.** amestec. **2.** dezordine; confuzie; tulburare.

cōnfūsus (3) *p.pf. v.* **cōnfundō**. // *adj.* **1.** amestecat, confuz. **2.** tulburat.

cōnfūtō (I) *vt.* **1.** a doborî, a culca la pământ; **2.** a combate, a reduce la tăcere: ~ *argumenta* a respinge argumentele, ~ *dolores* a potoli durerile.

congelō (I) *vi.* şi *vt.* **1.** a îngheţa: *Hister congelat* Dunărea îngheaţă. **2.** a face să îngheţe.

congeminō (I) *vt.* (*poet.*) a dubla, a repeta.

congemō, *ere, uī* **1.** *vi.* a scoate un geamăt. **2.** *vt.* (*rar*) a deplânge.

congeriēs, *ēī f.* grămadă, masă.

congerō, *ere, gessī, gestum vt.* **1.** a aduna la un loc, a aduna grămadă: ~ *salis magnam vim* a aduna o mare cantitate de sare. **2.** a înălţa, a construi. **3.** (*fig.*) a îngrămădi asupra cuiva: ~ *beneficia in aliquem* a copleşi pe cineva cu binefaceri.

congestīcius (3) *adj.* format din pământ cărat.

congestus, *ūs m.* îngrămădire; masă, grămadă.

congiārium, *iī n.* **1.** distribuire de grâu (vin, bani) (făcută poporului sau soldaţilor). **2.** dar.

congius, *iī m.* congiu (*măsură romană pentru lichide: 3,28 l*).

conglaciō, *āre vi.* a îngheţa.

conglīscō, *āre vi.* a creşte, a spori.

conglobātiō, *ōnis f.* îngrămădire.

conglobō (I) [*frecv. pas.*] *vt.* a concentra, a aduna: ~ *se in unum* a se aduna la un loc.

conglūtinātiō, *ōnis f.* lipire, unire, îmbinare.

conglūtinō (I) *vt.* **1.** a lipi; (*fig.*) a uni, a strânge: ~ *amicitias* a lega strâns prietenii. **2.** a forma (din părţi separate), a alcătui: *natura conglutinavit hominem* natura a alcătuit omul, ~ *dolum* a ticlui o înşelătorie.

congratulor, *ārī, ātus sum vi. dep.* a felicita: ~ *civitati* a felicita cetatea.

congredior, *gredī, gressus sum vi. dep.* **1.** (*rar*) a se întâlni cu, a se apropia de. **2.** (*frecv.*) a se ciocni cu, a se lupta: ~ *cum finitimis proelio* a se ciocni în luptă cu vecinii.

congregābilis (2) *adj.* sociabil.

congregātiō, *ōnis f.* asociere.

congregō (I) [*frecv. pas.* şi *refl.*] *vt.* a aduna la un loc (*în turmă, în ceată, în grup*): *familiae congregantur* se adună la un loc familii, *se* ~ *in unum locum* a se aduna într-un loc.

congressiō, *ōnis f. v.* **congressus**.

congressus, *ūs m.* **1.** întâlnire, contact, raporturi (cu cineva): ~ *cotidianus* contact zilnic, ~ *hominum fugere* a evita raporturile cu oamenii. **2.** (*mil.*) ciocnire, luptă: *primo congressu* la prima ciocnire.

congruēns (1), *entis adj.* potrivit cu, conform, în acord cu, la unison: *vita* ~ *orationi* fel de viaţă potrivit cu vorba.

congruenter *adv.* (în chip) potrivit.

congruō, *ere, uī vi.* a se potrivi, a corespunde: *dicta cum factis congruunt* vorbele se potrivesc cu faptele, *tempus congruit* momentul coincide.

coniciō, *ere, iēcī, iectum vt.* **1.** a arunca, a azvârli: ~ *tela in nostros* a arunca săgeţi în ai noştri, ~ *hostem in fugam* a pune pe fugă pe duşman; (*fig.*) ~ *oculos* a-şi arunca ochii, ~ *culpam in aliquem* a arunca vina pe cineva, *se* ~ a se repezi. **2.** a vârî: ~ *hostes in terrorem* a băga groaza în duşmani. **3.** (*fig.*) a presupune, a face presupuneri: *conieci Lanuvii te fuisse* am presupus că ai fost la Lanuvium.

coniectiō, *ōnis f.* **1.** aruncare, azvârlire. **2.** (*fig.*) explicare, interpretare.

coniectō (I) *vt.* a presupune, a bănui, a-şi da cu părerea: ~ *rem eventu* a presupune un lucru după cele întâmplate.

coniector, *ōris m.* ghicitor, tălmăcitor de vise.

coniectūra, *ae f.* **1.** părere, judecată, presupunere: *coniecturam facere* a face o presupunere, *aberrare coniecturā* a greşi în presupunere. **2.** prezicere, interpretare.

coniectus, *ūs m.* azvârlire, aruncare: *teli coniectus* o aruncătură de săgeată (*ca distanţă*).

cōnifer (**cōniger**), *era, erum adj.* conifer (*care produce fructe în formă de con: pinul, chiparosul ş.a.*).

cōnītor, *nītī, nīsus* (*nīxus*) *sum vi.* şi *vt. dep.* **1.** a se strădui, a se sforţa: ~ *toto corpore* a se sforţa din toate puterile. **2.** a se sforţa să ajungă (în urcare): ~ *in summum iugum* a se sforţa să ajungă în vârful muntelui. **3.** (*rar*) a fi în durerile facerii, a naşte: *capella conixa gemellos* capriţa care a fătat doi gemeni.

coniugālis (2) *adj.* conjugal, de căsătorie.

coniugātiō, *ōnis f.* unire.

coniugium, *iī n.* căsătorie; (*poet.*) soţ, soţie.

coniugō (I) *vt.* a uni, a lega: ~ *amicitiam* a lega prietenie.

coniūnctē *adv.* în unire, împreună.

coniūnctim *adv.* în comun.

coniūnctiō, *ōnis f.* unire, legătură.

coniūnctus (3) *p.pf. v.* **coniungō**. // *adj.* **1.** învecinat, apropiat: *loca castris coniuncta* locuri învecinate cu tabăra, *cui eram aetate coniunctior* de care eram mai apropiat ca vârstă. **2.** intim, prieten, în strânse legături cu: ~ *cum Pompeio* intim cu Pompeius. **3.** de acord, în concordanţă: *praecepta coniuncta naturae* precepte în concordanţă cu natura.

coniungō, *ere, iūnxī, iūnctum vt.* a lega, a uni: ~ *castra oppido* (*D.*) a uni tabăra cu oraşul, ~ *sibi feminam matrimonio* (*Abl.*) a-şi lua o femeie în căsătorie, ~ *bellum* a face războiul în comun, ~ *amicitiam* a lega prietenie, ~ *consulatus* a repeta consulatul.

coniūnx *v.* **coniux**.

coniūrātiō, *ōnis f.* **1.** conspirație, complot. **2.** jurământ în comun.
coniūrō (I) *vi.* **1.** (*mil.*) a depune jurământ în comun: *iuniores coniurant* tinerii depun jurământ. **2.** a se lega prin jurământ: *coniurant inter se* se leagă prin jurământ. **3.** a forma un complot, a complota: ~ *contra rempublicam* a face un complot contra statului.
coniux, *iugis f.* și *m.* soție, soț; (*poet.*) iubit(ă).
cōnīveō, *ēre, nīvī* (*nīxī*) *vi.* a închide ochii; (*fig.*) a trece cu vederea.
conl- *v.* **coll-**.
conm- *v.* **comm-**.
connectō *v.* **cōnectō**.
connītor *v.* **cōnītor**.
connīveō *v.* **cōnīveō**.
connūbium *v.* **cōnūbium**.
cōnōpium, *iī n.* **1.** plasă împotriva țânțarilor. **2.** cort, pavilion cu perdele.
cōnor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a încerca, a-și da silința: ~ *magnum opus* a încerca o mare lucrare, ~ *frustrā* a-și da silința în zadar.
conquassātiō, *ōnis f.* zdruncinare.
conquassō (I) *vt.* a zdruncina, a zgudui.
conqueror, *ērī, questus sum vt.* și *vi. dep.* a deplânge, a se plânge de ceva: ~ *fortunam suam* a-și deplânge soarta; ~ *de iniuriis* a se plânge de nedreptăți.
conquestiō, *ōnis f.* plângere; (*ret.*) perorație.
conquestus, *ūs m.* plângere, jeluire.
conquiēscō, *ere, quiēvī, quiētum vi.* a se odihni; (*fig.*) a-și găsi odihna (liniștea, mulțumirea, mângâierea).
conquīrō, *ere, quīsīvī, quīsītum vt.* a căuta (peste tot, cu ardoare): ~ *pecuniam, voluptates* a căuta bani, plăceri.
conquīsītio, *ōnis f.* căutare; (*mil.*) ~ *militium* recrutare de soldați.
conquīsītor, *ōris m.* cel care recrutează.
conquīsītus (3) *p.pf. v.* **conquīrō**. // *adj.* ales, prețios, rar.
conr- *v.* **corr-**.
cōnsaepiō, *īre, saepsī, saeptum vt.* a îngrădi.
cōnsaeptum, *ī n.* împrejmuire, îngrăditură, ogradă.
cōnsalūtātiō, *ōnis f.* salutare (reciprocă), salut (din partea unei mulțimi).
cōnsalūtō (I) *vt.* a saluta.
cōnsānēscō, *ere, sānui vi.* a se însănătoși.
cōnsanguineus (3) *adj.* din același sânge, înrudit. // **cōnsanguineus**, *ī m.* rudă, frate. // **cōnsanguinea**, *ae f.* soră.
cōnsanguinitās, *ātis f.* înrudire (de sânge).
cōnscelerātus (3) *adj.* criminal, nelegiuit.
cōnscelerō (I) *vt.* a pângări (prin crimă).

cōnscendō, *ere, scendī, scēnsum vi.* și *vt.* a se urca: ~ *in navem*, ~ *navem* a se urca pe corabie.
cōnscēnsiō, *ōnis f.* urcare: ~ *in naves* îmbarcare.
cōnscientia, *ae f.* **1.** cunoștință (împărtășită cu altul), confidență: ~ *facti* cunoștința faptei săvârșite, *in conscientiam facinoris assumere* a lua drept complice al crimei. **2.** conștiință: ~ *virium suarum* conștiința forțelor sale, ~ *bona, mala* conștiință împăcată, chinuită.
cōnscindō, *ere, scidī, scissum vt.* a sfâșia.
cōnsciō, *īre vt.* a se ști vinovat.
cōnscīscō, *ere, scīvī* (*scii*) *scītum vt.* **1.** a decide, a decreta: *senatus conscivit* senatul a decis. **2.** (*frecv. cu* **sibi**) a-și aplica: ~ *sibi mortem* a-și pune capăt vieții, ~ *sibi exsilium* a pleca în exil.
cōnscius (3) *adj.* **1.** (*știutor împreună cu altul al unui lucru*) martor, părtaș, complice: ~ *coniurationis* părtaș la conspirație, ~ *aether conubiis* (*D.*) eterul, martor căsătoriei. **2.** conștient, care are conștiința unui fapt: *formae conscia coniux* soția conștientă de frumusețea ei, *sibi* ~ *esse iniuriae* a se ști vinovat de o nedreptate.
cōnscrībō, *ere, scrīpsī, scrīptum vt.* **1.** (*mil.*) a înscrie, a înrola, a recruta. **2.** a scrie, a redacta: ~ *edictum* a redacta un edict; (*V.*) *patres conscripti* senatori!
cōnscrīptiō, *ōnis f.* redactare.
cōnsecō, *āre, secuī vt.* a tăia în bucăți.
cōnsecrātiō, *onis f.* **1.** consacrare. **2.** sfințire, divinizare.
cōnsecrō (I) *vt.* **1.** a închina zeilor, a consacra: ~ *aedem Iovi* a-i închina un templu lui Iupiter. **2.** a diviniza, a imortaliza: ~ *memoriam alicuius* a imortaliza memoria cuiva. **3.** a blestema.
cōnsectātiō, *ōnis f.* urmărire, căutare.
cōnsectātrīx, *īcis f.* urmăritoare.
consectiō, *ōnis f.* tăiere, retezare.
cōnsector, *ārī, ātus sum vt. dep.* **1.** a urmări: *praedones* ~ a-i urmări pe tâlhari. **2.** (*fig.*) a umbla după, a râvni: ~ *potentiam* a urmări puterea.
cōnsecūtiō, *ōnis f.* urmare.
cōnsenēscō, *ere, senuī vi.* a îmbătrâni; (*fig.*) a slăbi: *miles consenuit* soldatul a îmbătrânit, *consenescunt vires* forțele slăbesc.
cōnsēnsiō, *ōnis f.* acord, unitate, înțelegere deplină: ~ *sententiarum* acord deplin în păreri.
cōnsēnsus, *ūs m.* acord, înțelegere.
cōnsentāneus (3) *adj.* conform, de acord, potrivit: ~ *cum litteris* conform cu scrisoarea, *consentaneum est* e logic, e firesc.
cōnsentiō, *īre, sēnsī, sēnsum vi.* și *vt.* **1.** a fi de acord, a fi de aceeași părere: *omnes consentiunt de utilitate amicitiae* toți sunt de acord asupra

utilităţii prieteniei, ~ *cum bonis* a fi de acord cu cei buni, ~ *bellum* a consimţi la război. **2.** a se înţelege, a se uni: *consentiunt urbem inflammare* se unesc ca să dea foc oraşului. **3.** (*fig.*) a se acorda, a se potrivi: *vultus cum oratione consentit* înfăţişarea se potriveşte cu vorbele.

cōnsentiēns (1), *ntis p.pr. v.* care este în deplin acord.

cōnsēpiō *v.* **cōnsaepiō.**

cōnsequēns (1), *entis p.pr. v.* **cōnsequor.** // *adj.* conform cu raţiunea, logic. // *n.* consecinţă, urmare.

cōnsequor, *sequī, secūtus sum vi.* şi *vt. dep.* **1.** a urma, a veni după: *se conicit intro, ego consequor* se vâră înăuntru, eu îl urmez. **2.** a urma, a rezulta: *silentium est consecutum* a urmat tăcerea. **3.** a urmări: ~ *hostem fugientem* a-l urmări pe duşmanul care fuge; (*fig.*) ~ *suum institutum* a-şi urmări planul. **4.** a ajunge (din urmă): *ad vesperum eum consequentur* până seara îl vor ajunge. **5.** a câştiga, a dobândi: ~ *fructum* a câştiga o răsplată. **6.** a cuprinde, a îmbrăţişa (cu mintea, în cuvinte): ~ *verbis omnia facta alicuius* a cuprinde în cuvinte toate faptele cuiva.

cōnserō[1], *ere, sēvī, situm vt.* a semăna, a planta; (*poet.*) a umple.

cōnserō[2], *ere, seruī, sertum vt.* a împleti, a îmbina, a uni: *lorica conserta auro* platoşă bătută în aur, ~ *manum* (*manus*) *cum aliquo* a se încăiera (a începe o luptă) cu cineva, ~ *pugnam* (*proelium, certamen*) a da o luptă.

cōnsertē *adv.* cu legătură.

cōnserva, *ae f.* tovarăşă de sclavie.

cōnservātiō, *ōnis f.* păstrare, conservare.

cōnservātor, *ōris m.* conservator, salvator: ~ *vitae civium* salvatorul vieţii cetăţenilor.

cōnservātrīx, *īcis f.* păstrătoare, salvatoare.

cōnservō (I) *vt.* **1.** a păstra. **2.** a cruţa: *Caesar dixit eos conservaturum* Caesar zise că-i va cruţa. **3.** a respecta: ~ *fidem datam* a respecta cuvântul dat.

cōnservus, *ī m.* tovarăş de sclavie.

cōnsessor, *ōris m.* cel care stă lângă cineva, vecin (la masă, spectacol): (*jur.*) asesor.

cōnsessus, *ūs m.* adunare, reuniune.

cōnsīderātē *adv.* cu judecată.

cōnsīderātiō, *ōnis f.* examinare, cercetare.

cōnsīderō (I) *vt.* **1.** a examina, a cerceta. **2.** a se gândi, a cugeta, a chibzui: *mecum* (sau *cum animo meo*) *considero* mă gândesc singur, în sinea mea.

cōnsīdō, *ere, sēdī, sessum vi.* **1.** a se aşeza: *considamus in umbrā* să ne aşezăm la umbră, *hostes sub monte considerunt* duşmanii s-au aşezat la poalele muntelui; (*jur.*) a se întruni

în şedinţă. **2.** a înceta, a se potoli: *furor consedit* furia se potoli. **3.** a se aşterne la pământ, a cădea, a se prăbuşi: *pulvis considit* pulberea se aşază, *Ilium considit* Troia se prăbuşeşte.

cōnsīgnō (I) *vt.* **1.** a pecetlui: ~ *epistulas* a pecetlui scrisorile. **2.** (*fig.*) a garanta, a confirma: ~ *aliquid litteris* a garanta ceva printr-o scrisoare. **3.** a consemna; (*fig.*) a întipări: *notiones consignatae in animis* idei întipărite în minte.

cōnsiliārius, *iī m.* sfetnic, sfătuitor.

cōnsiliātor, *ōris m.* sfătuitor.

cōnsilior, *ārī, ātus sum vi. dep.* **1.** a se sfătui, a delibera. **2.** (*cu D.*) a sfătui.

cōnsilium, *iī n.* **1.** sfat: *consilia recta dare* a da sfaturi bune. **2.** adunare, consfătuire: ~ *publicam* consfătuire publică, ~ *vocare* a convoca o adunare, ~ *dimittere* a dizolva o adunare. **3.** plan, gând, intenţie: *eo consilio ut* cu acest plan ca. **4.** hotărâre: ~ *capere* (*inire*) a lua o hotărâre. **5.** judecată, chibzuinţă: *vir consilii magni* om de mare chibzuinţă.

cōnsimilis (2) *adj.* cu totul asemănător.

cōnsipiō, *ere vi.* a fi stăpân pe sine.

cōnsistō, *ere, stitī vi.* **1.** a se aşeza; (*mil.*) a ocupa o poziţie :~ *sub monte* a ocupa o poziţie la poalele muntelui. **2. a)** a se opri: ~ *ante domum* a se opri înaintea casei, *ire modo ocius, interdum consistere* când mergea mai repede, când se oprea; **b)** a se fixa, a rămâne: *cives Romani ibi constiterant negotiandi causā* cetăţenii romani rămăseseră acolo ca să facă negoţ: **c)** (*fig.*) a se opri, a insista: ~ *in singulis* a se opri la fiecare caz: **d)** a se opri, a înceta: *ira constitit* mânia a încetat. **3.** a fi de faţă, a exista: *bini oratores constiterunt* au existat doi oratori, *suspicio potuit consistere* a putut exista bănuială. **4.** a sta, a consta: *victus in lacte, carne consistit* hrana constă din lapte şi carne; (*spec.*) ~ *mente* (sau *animo*) a-şi păstra calmul.

cōnsitiō, *ōnis f.* sădire.

cōnsitor, *ōris m.* semănător, plantator.

cōnsitūra, *ae f.* semănare.

cōnsobrīna, *ae f.* vară (după mamă).

consobrīnus, *ī m.* văr (după mamă).

cōnsociātiō, *ōnis f.* asociere.

cōnsociō (I) *vt.* a uni, a asocia.

cōnsōlābilis (2) *adj.* consolabil.

cōnsōlātiō, *ōnis f.* consolare, mângâiere.

cōnsōlātor, *ōris m.* cel care mângâie.

cōnsōlātōrius (3) *adj.* consolator, de consolare.

cōnsōlor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a consola, a uşura.

cōnsonō, *āre, sonuī vi.* **1.** a răsuna: *theatrum consonat ululatibus* teatrul răsună de urlete. **2.** (*fig.*) a suna la fel, a fi în armonie: ~ *sibi* (*secum*) a fi în armonie cu sine.

cōnsonus (3) *adj.* armonios; (*fig.*) potrivit.
cōnsōpiō (IV) *vi.* a adormi; a amorți.
cōnsors (1), *rtis adj.* **1.** părtaș: ~ *imperii* părtaș la domnie, ~ *in lucris* părtaș la câștig. **2.** comun: *tecta consortia* locuințe comune. // *m.* și *f.* (*poet.*) frate, soră: *dea, consors Phoebi* zeița, sora lui Phoebus.
cōnsortiō, *ōnis f.* și **cōnsortium**, *iī n.* tovărășie, comunitate.
cōnspectus[1] (3) *p.pf. v.* **cōnspiciō.** // *adj.* **1.** vizibil. **2.** remarcabil.
cōnspectus[2], *ūs m.* **1.** privire, priviri; față; ochi: *conspectum alicuius perferre* a suporta privirile cuiva, ~ *est in Capitolium* este o privire spre Capitoliu, *in conspectu esse* a fi în fața, sub ochii, *ex conspectu alicuius abire* a pleca din fața cuiva. **2.** apariție, vedere: *primo statim conspectu* de îndată ce apăru, *conspectu suo proelium restituit* prin apariția lui restabili lupta.
cōnspergō, *ere, spersī, spersum vt.* a stropi; (*fig.*) a presăra.
cōnspiciendus (3) *adj.* remarcabil, minunat.
cōnspiciō, *ere, spexī, spectum vt.* **1.** a zări, a observa, a vedea: *ubi primum nostros equites conspexerunt* îndată ce i-au zărit pe călăreții noștri. **2.** a privi, a se remarca: *conspici oculis infestis* a fi privit cu ochi dușmănoși, *arma atque equi conspiciebantur* armele și caii atrăgeau atenția, *signum forum conspicit* statuia privește (este orientată) spre for.
cōnspicor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a observa, a vedea.
cōnspicuus (3) *adj.* **1.** vizibil. **2.** (*fig.*) remarcabil.
cōnspīratiō, *ōnis f.* **1.** acord, unire. **2.** conspirație.
cōnspīrō (I) *vi.* **1.** (*despre instrumente de suflat*) a răsuna laolaltă. **2.** (*fig.*) a fi de acord cu cineva, a se uni. **3.** a conspira.
cōnspōnsor, *ōris m.* garant împreună cu altul.
cōnspuō, *ere, spuī, spūtum vt.* a acoperi de scuipat, a scuipa; (*fig.*) a stropi.
cōnspurcō (I) *vt.* a mânji, a pângări.
cōnspūtō *v.* **cōnspuō.**
cōnstāns (1), *ntis adj.* **1.** egal, constant, invariabil: ~ *gradus* pas egal, ~ *cursus lunae* invariabilul curs al lunii, ~ *ratio vitae* fel de viață constant. **2.** statornic, ferm: ~ *amicus* prieten statornic. **3.** în concordanță, coerent, unanim: *inter se constantia* lucruri care se potrivesc între ele, ~ *fama* faimă unanimă.
cōnstanter *adv.* **1.** invariabil, continuu. **2.** statornic. **3.** în unanimitate, la fel.
cōnstantia, *ae f.* statornicie, constanță.
cōnsternātiō, *ōnis f.* **1.** îngrozire, înfricoșare: ~ *equorum* înfricoșarea cailor. **2.** tulburare, răzvrătire: ~ *militum* răzvrătirea soldaților.

cōnsternō[1] (I) *vt.* **1.** a speria, a îngrozi: ~ *equos* a speria caii, ~ *hostes* a îngrozi dușmanii. **2.** a tulbura, a scoate din minți. **3.** ~ *in fugam* a pune pe fugă.
cōnsternō[2], *ere, strāvī, strātum vt.* **1.** a așterne, a acoperi: ~ *viam floribus* a așterne drumul cu flori; (*fig.*) ~ *maria classibus* a acoperi mările cu corăbii. **2.** a răsturna, a arunca la pământ: *tempestas signa constravit* furtuna a răsturnat statuile.
cōnstīpō (I) *vt.* a îngrămădi.
cōnstituō, *ere, stituī, stitūtum vt.* **I. 1.** a pune, a așeza, a fixa: ~ *signa ante tribunal* a fixa steagurile înaintea tribunei, ~ *hiberna in Belgis* a așeza tabăra de iarnă la belgi, ~ *regem* a pune ca rege. **2.** a construi, a ridica: ~ *statuam* a înălța o statuie, ~ *aedem* a construi un lăcaș. **3.** (*fig.*) a stabili, a institui, a orândui, a constitui: ~ *pacem* a stabili pacea, ~ *res* a orândui lucrurile, ~ *civitatem* a organiza cetatea, ~ *iudicium* a institui o judecată, ~ *amicitiam cum aliquo* a stabili o prietenie cu cineva. **II.** a hotărî, a decide: *die constituta* la ziua hotărâtă, *Druides de controversiis constituunt* druizii decid în caz de neînțelegeri.
cōnstitūtiō, *ōnis f.* **1.** stare, natură; constituție: ~ *firma corporis* constituție fizică robustă. **2.** orânduire; dispoziție, ordin: ~ *senatus* dispoziția senatului.
cōnstitūtum, *ī n.* **1.** convenție, înțelegere. **2.** regulă, dispoziție.
cōnstō, *āre, stitī vi.* **1.** a rămâne neschimbat, a se menține, a stărui; (*spec.*) a fi în ordine: *numerus legionum constat* numărul legiunilor rămâne neschimbat, *fides ceteris* (*D.*) *constabat* ceilalți rămâneau credincioși, ~ *in sententiā* a stărui în părerea sa, *mente vix constat* abia își mai păstrează judecata, ~ *sibi* (a se menține egal cu sine), a fi consecvent, *ratio constat* socoteala e în ordine. **2.** (*impers.*) *constat* este un lucru clar, este evident, este știut, este hotărât: *nihil nobis* (*D.*) *constat* nu știm nimic sigur, *omnibus* (sau *inter omnes*) *constat* e știut de toți, *Bruto* (*D.*) *constabat* Brutus era hotărât. **3.** a se compune, a consta, a sta: *contio ex imperitissimis constat* adunarea se compune din oamenii cei mai ignoranți, *victoria in virtute militum constat* victoria stă în vitejia soldaților. **4.** a costa: ~ *parvo* (*Abl.*) a costa puțin, ~ *pluris, minoris* a costa mai mult, mai puțin.
cōnstrātum *ī n.* podea, punte.
cōnstringō, *ere, strinxī, strictum vt.* **1.** a lega, a înlănțui. **2.** (*fig.*) a constrânge, a ține în frâu, a împiedica: ~ *corpus vinclis* a lega trupul în lanțuri, *uxore paene constrictus* abia ținut în frâu de nevastă.

cōnstrūctiō, *ōnis f.* construcție, alcătuire, îmbinare.

cōnstruō, *ere, strūxī, strūctum vt.* **1.** a pune rânduri-rânduri, a aduna: ~ *acervos nummorum* a aduna grămezi de bani. **2.** a construi, a alcătui: ~ *navem* a construi o navă.

cōnstuprātor, *ōris m.* violator.

cōnstuprō (I) *vt.* a viola, a necinsti.

cōnsuēfaciō, *ere, fēcī, factum vt.* a deprinde: *eos consuefacit ordines habere* îi obișnuiește să țină rândurile.

cōnsuēscō, *ere, suēvī, suētum vi.* și *vt.* **1.** a se obișnui; (*la pf. logic*) a avea obiceiul, a obișnui: *consuescamus mori* să ne obișnuim cu moartea, *ut consueverat* după cum avusese obiceiul. **2.** a obișnui: ~ *bracchia* a-și obișnui brațele.

cōnsuētūdō, *inis f.* **1.** obicei: *apud Germanos* ~ *erat ut* la germani era obiceiul ca. **2.** obișnuință: ~ *naturā potentior* obișnuința este mai puternică decât natura. **3.** raporturi, legături strânse: ~ *ei erat cum Metello* avea legături strânse cu Metellus, ~ *epistolarum* schimb de scrisori, corespondență.

cōnsuētus (3) *p.pf. v.* **cōnsuēscō**. // *adj.* cu care ești obișnuit, obișnuit, bine cunoscut: ~ *lectus* patul obișnuit, *pericula a pueritiā consueta habeo* sunt obișnuit de copil cu primejdiile.

cōnsul, *ulis m.* consul: ~ *designatus* consul ales pentru anul următor, ~ *suffectus* consulul ales în locul altuia în timpul anului, *pro consule* proconsul, guvernatorul unei provincii; (*Abl. abs., indicând anul prin numele consulilor*) *Cn. Pompeio M. Crasso consulibus* (*prescurtat: coss.*) sub consulatul lui Pompeius și Crassus, *proximis consulibus* în anul următor.

cōnsulāris (2) *adj.* **1.** de consul: *consulare imperium* autoritate consulară. **2.** care a fost consul: *vir* ~ un bărbat care a fost consul, *legatus* ~ delegat imperial în provincii (având rangul de consul).

cōnsulāriter *adv.* ca un consul.

cōnsulātus, *ūs m.* consulat (funcția de consul).

cōnsulō, *ere, suluī, sultum* **I.** *vi.* **1.** a se sfătui cu cineva, a chibzui: ~ *cum suis de communibus negotiis* a se sfătui cu ai săi despre afaceri comune. **2.** a se îngriji de ceva: ~ *civibus* (*D.*) a se îngriji de concetățeni, ~ *famae suae* a se gândi la bunul său nume. **3.** a lua măsuri, a proceda: *crudeliter in plebem consulit* procedează crud împotriva plebei. **II.** *vt.* **1.** a consulta, a cere sfat: *populum, senatum consulunt* consultă poporul, senatul; (*cu două Ac.*) *consulam hanc rem amicos* îi voi consulta pe prieteni despre acest lucru. **2.** (*rar*) a examina: ~ *rem delatam* a examina chestiunea propusă.

cōnsultātiō, *ōnis f.* **1.** deliberare, consfătuire. **2.** (*ret.*) chestiune, temă.

cōnsultē *adv.* cu chibzuială: cuminte.

cōnsultō[1] *adv.* într-adins, anume.

cōnsultō[2] (I) *vi.* și *vt.* **1.** a se sfătui, a chibzui: ~ *cum amicis super re magna* a se sfătui cu prietenii asupra unui lucru important. **2.** (*rar*) a consulta.

cōnsultor, *ōris m.* **1.** sfătuitor. **2.** (cel care cere sfaturi unui jurisconsult) client.

cōnsultrīx, *īcis f.* cea care se îngrijește de ceva.

cōnsultum, *ī n.* **1.** hotărâre: *senatus consultum* hotărâre a senatului. **2.** (*spec.*) răspuns al oracolului.

cōnsultus (3) *p.pf. v.* **cōnsulō**. // *adj.* **1.** cunoscător, priceput: *iuris consultus* cunoscător de legi. **2.** înțelept, chibzuit. // **cōnsultus**, *ī m.* jurisconsult.

cōnsummātiō, *ōnis f.* **1.** însumare. **2.** terminare, împlinire, desăvârșire.

cōnsummō (I) *vt.* **1.** (*rar*) a aduna la un loc. **2.** a termina; a săvârși: ~ *rem* a termina un lucru, ~ *parricidium* a săvârși un paricid. **3.** a desăvârși: *consummatus orator* orator desăvârșit.

cōnsūmō, *ere, sūmpsī, sūmptum vt.* a consuma; a pierde, a distruge; a cheltui, a epuiza: ~ *frumentum* a consuma grâu, ~ *pecuniam* a pierde bani, ~ *diem, noctes, tempus* a pierde ziua, noaptea, timpul, *consumi fame* a fi sleit de foame, *vetustas consumit* timpul distruge.

cōnsūmptiō, *ōnis f.* distrugere, consumare.

cōnsūmptor, *ōris m.* cel care consumă (distruge).

cōnsuō, *ere, suī, sūtum vt.* a coase; (*fig.*) a înnădi.

cōnsurgō, *ere, surrēxī, surrēctum vi.* a se ridica, a se înălța: *consurrexit consul* s-a ridicat consulul, *consurgunt geminae quercus* se înalță doi stejari, ~ *ad arma* a se ridica la luptă.

cōnsurrēctiō, *ōnis f.* ridicare.

contābēscō, *ere, tabuī vi.* a se topi; (*fig.*) a pieri.

contabulātiō, *ōnis f.* acoperire cu scânduri; podea; etaj.

contabulō (I) *vt.* a podi; a etaja; *turres contabulantur* turnurile sunt etajate, ~ *murum turribus* a prevedea un zid cu turnuri etajate.

contāctus, *ūs m.* contact, atingere.

contāgiō, *ōnis f.* și **contāgium**, *iī n.* **1.** atingere, contact. **2.** contagiune, infectare; (*fig.*) influență rea.

contāminō (I) *vt.* a mânji, a pângări: *se* ~ *sanguine* a se mânji cu sânge; (*fig.*) *iudicia contaminata turpitudine* judecăți pângărite prin imoralitate.

contegō, *ere, tēxī, tēctum vt.* **1.** a acoperi ~ *corpus veste* a acoperi corpul

cu o haină. **2.** (*fig.*) a apăra, a proteja: *fide clientium contecti* protejați prin fidelitatea clienților. **3.** a ascunde: ~ *libidines* a-și ascunde poftele.

contemnō, *ere, tempsī, temptum vt.* a disprețui, a nesocoti; a socoti de mică valoare.

contemplātiō, *ōnis f.* observare, examinare, contemplare.

contemplātor, *ōris m.* contemplator, examinator.

contemplātus, *ūs m.* contemplare; considerare.

contemplor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a privi atent, a examina.

contemptim *adv.* cu dispreț.

contemptiō, *ōnis f.* dispreț, nesocotire.

contemptor, *ōris m.* disprețuitor; ~ *deorum* disprețuitor al zeilor. // *adj.* (1) *animus contemptor mortis* suflet disprețuitor de moarte.

contemptus (3) *p.pf. v.* **contemnō**. // *adj.* neînsemnat, de disprețuit.

contemptus, *ūs m.* dispreț: *contemptui esse alicui* a fi disprețuit de cineva.

contendō, *ere, tendī, tentum vt.* și *vi.* **1.** a întinde cu putere, a încorda: ~ *arcum* a întinde arcul; (*despre arme*) a arunca: ~ *hastam* a arunca sulița. **2.** a se strădui, a se sili: *contendit salutem fugā petere* se sforțează să-și caute salvarea fugind, ~ *ad gloriam* a se sili să obțină gloria. **3.** a se lupta, a se întrece, a se măsura: ~ *cum barbaris, contra populum Romanum* a se lupta cu barbarii, contra poporului roman, ~ *armis* a se întrece în lupte. **4.** a compara: ~ *vellera cum ostro* a compara lâna cu purpura. **5.** a se îndrepta, a porni: ~ *in Italiam* a se îndrepta spre Italia, ~ *ad castra* a porni spre tabără. **6.** a cere stăruitor, a căuta (să obțină): *Caesar a militibus contendit ut* (*ne*) Caesar ceru stăruitor soldaților ca (să nu). **7.** a susține cu tărie ceva: *contendit haec esse falsa* susține că acestea nu-s adevărate.

contentē *adv.* făcând efort, forțat.

contentiō, *ōnis f.* **1.** încordare: *summa contentione dimicare* a lupta cu cea mai mare încordare. **2.** luptă, ciocnire: ~ *de regno* rivalitate pentru domnie. **3.** (*rar*) comparație.

contentiōsus (3) *adj.* certăreț, încăpățânat.

contentus[1] (3) *p.pf. v.* **contendō**. // *adj.* încordat: *contenta voce* cu glasul încordat; (*fig.*) zelos.

contentus[2] *p.pf. v.* **contineo**. (3) *adj.* mulțumit: ~*parvo* mulțumit cu puțin, *eo contentus quod* mulțumit de faptul că.

conterminus (3) *adj.* învecinat.

conterō, *ere, trīvī, trītum vt.* a uza, a prăpădi, a distruge: ~ *supellectilem* a uza mobila, ~ *diem* a pierde ziua, *conteris me* mă distrugi.

conterreō, *ēre, uī, itum vt.* a îngrozi, a înspăimânta.

contestor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a lua ca martor, a invoca: ~ *deos hominesque* a lua ca martori pe zei și pe oameni, ~ *caelum* a invoca cerul.

contexō, *ere, texuī, textum vt.* a împleti; (*fig.*) a uni, a lega, a îmbina.

contextus, *ūs m.* împletire, legătură; (*fig.*) șir: ~ *dicendi* șir în vorbire.

conticēscō, *ere, ticuī, vi.* a tăcea, a amuți.

contīgnātiō, *ōnis f.* schelă; etaj.

contīgnō (I) *vt.* a acoperi cu grinzi.

contiguus (3) *adj.* vecin, învecinat; (*poet.*) *contiguus hastae* (*D.*) putând fi atins de suliță.

continens (1), *ntis p.pr. v.* **contineō**. // *adj.* **I.** care se continuă. **1.** (*loc.*) învecinat: *silvae continentes* păduri învecinate, *pars quae cum Cilicia continens est* o parte care e învecinată cu Cilicia. // (*subst.*) **(terra) continens** *f.* uscatul: *Labieno in continente relicto* Labienus fiind lăsat pe uscat. **2.** (*timp*) **a)** imediat următor: *dies his funeribus continentes* zilele imediat următoare acestei înmormântări; **b)** continuu, neîntrerupt: ~ *labor* muncă neîntreruptă, *continentia bella* războaie continue. **II. 1.** care se abține, reținut. **2.** cumpătat: *homines continentissimi* oamenii cei mai cumpătați.

continenter *adv.* **1.** fără întrerupere, continuu. **2.** cumpătat.

continentia, *ae f.* cumpătare.

contineō, *ēre, tinuī, tentum vt.* **1.** a ține laolaltă, a ține, a lega împreună; (*despre locuri, la pas.*) a fi înconjurat: *insula ponte continetur* insula este legată (de oraș) printr-un pod, *vicus altis montibus continetur* satul este înconjurat de munți înalți. **2.** a menține: *fides rempublicam continet* buna credință menține statul, ~ *aliquem in officio* a menține pe cineva în spiritul datoriei. **3.** a reține, a opri, a ține (oprind), a ține în frâu: *copias in castris* a ține trupele în tabără, *se* ~ *domi* a nu ieși din casă, ~ *gradum* a-și opri pasul, ~ *cupiditates* a-și înfrâna poftele, *vix contineor* de-abia mă abțin. **4.** a cuprinde, a conține: *mundus quattuor corpora continet* lumea cuprinde patru elemente.

contingō[1], *ere, tigī, tāctum* **I.** *vt.* **1.** a atinge: ~ *funem manibus* a atinge funia cu mâinile. **2.** a ajunge (o țintă): ~ *portum* a ajunge în port, ~ *hostem non posse* a nu putea ajunge până la dușman. **3.** a se învecina, a fi aproape: *castra silvam contingebant* tabăra era aproape de pădure. **II.** (*fig.*) **1.** a avea legături: ~ *hominem amicitiā* a avea legături de prietenie cu un om. **2.** a avea legătură, a avea de-a face; (*impers.*) a privi, a interesa: *hoc Romanos non contingit* aceasta nu-i privește pe romani. **III.** *vb. impers.* a avea parte

de, a-i fi dat, a ajunge: *non cuivis homini contingit adire Corinthum* nu oricărui om îi e dat să viziteze Corintul, *celeriter antecellere omnibus ei contigit* a ajuns să-i întreacă repede pe toţi.

contingō[2] **(continguō)**, *ere vt.* a muia, a îmbiba.

continuātiō, *ōnis f.* succesiune, şir.

continuō[1] *adv.* **1.** imediat: *non* ~ nu urmează că. **2.** (*rar*) încontinuu.

continuō[2] (I) *vt.* a face să urmeze fără întrerupere, a prelungi, a întinde neîntrerupt, a continua: ~ *dapes* a face să succeadă neîntrerupt felurile de mâncare, *domo collem et hortos continuaverat* extinsese casa cu colina şi cu parcul, ~ *consulatum* a exercita în continuare consulatul, ~ *agros* a-şi întinde ogoarele; (*pas.*) a urma neîntrerupt: *hiemi continuat hiems* o iarnă urmează neîntrerupt după cealaltă.

continuus (3) *adj.* **1.** neîntrerupt: *montes continui* munţi neîntrerupţi. **2.** în contact nemijlocit cu ceva: *aer terrae continuus* aerul în contact nemijlocit cu pământul.

cōntiō, *ōnis f.* **1.** adunare a poporului. **2.** cuvântare, discurs: *contionem habere* a ţine un discurs.

cōntiōnābundus (3) *adj.* care ţine un discurs.

cōntiōnālis (2) *adj.* de adunări populare.

cōntiōnātor, *ōris m.* orator popular, agitator.

cōntiōnor, *āri, ātus sum vi. dep.* **1.** a vorbi în public: ~ *apud milites* a vorbi în faţa soldaţilor. **2.** a fi în adunare.

cōntiuncula, *ae f.* **1.** mică adunare. **2.** mică cuvântare.

contorqueō, *ēre, torsī, tortum vt.* a răsuci, a suci, a întoarce: ~ *membra* a răsuci membrele, ~ *proram* a întoarce prora; (*despre arme*) a arunca cu putere: ~ *hastam* a arunca suliţa.

contortiō, *ōnis f.* răsucire; (*despre stil*) obscuritate.

contortulus (3) *adj.* cam încurcat.

contortus (3) *p.pf. v.* **contorqueō**. // *adj.* încurcat, neclar.

contrā **I.** *adv.* **1.** în faţă. **2.** dimpotrivă, altfel: *contra ac* (sau *atque quam*) altfel decât. **II.** *prep.* (*cu Ac.*) **1.** în faţa. **2.** împotriva.

contractiō, *ōnis f.* contractare: ~ *frontis* încruntarea frunţii.

contractus(3) *p.pf. v.* **contrahō**. // *adj.* **1.** strâmt: ~ *locus* loc strâmt. **2.** restrâns, strâmtorat. **3.** concentrat.

contrādīcō, *ere, dīxī, dictum vi.* a vorbi împotriva, a combate: ~ *sententiis* (*D.*) *aliorum* a combate părerile altora.

contrādictiō, *ōnis f.* contrazicere, combatere.

contrahō, *ere, trāxī, tractum vt.* **1.** a strânge, a aduna: ~ *copias in unum locum* a aduna trupele într-un loc, ~ *naves* a strânge corăbii. **2.** a aduce cu sine, a provoca, a produce, a atrage, a contracta: ~ *bellum* a aduce războiul, *iram mihi deorum contraxi* mi-am atras mânia zeilor, ~ *aes alienum* a contracta datorii, ~ *morbum* a contracta o boală, ~ *rem* a contracta o afacere. **3.** a restrânge, a micşora, a reduce: ~ *vela* a strânge pânzele, ~ *orationem* a micşora discursul, *animus contrahitur formidine* inima se strânge de frică.

contrāriē *adv.* opus, contrar.

contrārius (3) *adj.* **1.** din faţă: *collis flumini* ~ colina din faţa râului. **2.** contrar, opus: *orationes inter se contrariae* cuvântări opuse între ele, *in contraria* în direcţii opuse, *e(x) contrariō* sau *contrariō* dimpotrivă.

contrectātiō, *ōnis f.* atingere.

contrectō (I) *vt.* **1.** a atinge cu mâna, a pipăi. **2.** (*fig.*) a examina atent.

contremīscō, *ere, tremuī vi.* şi *vt.* **1.** a tremura: ~ *timore* a tremura de frică. **2.** a tremura de frica cuiva: ~ *egestatem* a tremura de frica mizeriei. **3.** (*fig.*) a şovăi: *fides huius contremuit* credinţa lui a şovăit.

contribuō, *ere, uī, ūtum vi.* a adăuga contopind, a uni: ~ *milites in unam cohortem* a-i uni pe soldaţi într-o singură cohortă.

contrīstō (I) *vt.* a întrista, a amărî.

contrītus *v.* **conterō**.

contrōversia, *ae f.* dispută, controversă, neînţelegere; proces: ~ *de finibus* neînţelegere asupra teritoriului, *in controversia esse* a fi în neînţelegere, *sine controversia* fără discuţie (indiscutabil).

contrōversiōsus (3) *adj.* contestabil.

contrōversus (3) *adj.* discutabil, îndoielnic.

contrūcīdō (I) *vt.* a masacra.

contrūdō, *ere, sī, sum vt.* a îngrămădi; a vârî cu forţa.

contubernālis, *is m.* (*mil.*) camarad (de cort); coleg; (*spec.*) ataşat pe lângă un general în campanie.

contubernium, *iī n.* **1.** camaraderie; (*spec.*) suita generalului. **2.** convieţuire, intimitate; (*spec.*) căsătorie între sclavi, concubinaj. **3.** cort, locuinţă comună.

contueor, *ērī, tuitus sum vt. dep.* a privi atent, a cerceta.

contumācia, *ae f.* aroganţă, trufie; (*rar*) mândrie.

contumāciter *adv.* arogant, trufaş.

contumāx (I), *ācis adj.* arogant, trufaş; încăpăţânat, îndărjit.

contumēlia, *ae f.* jignire, insultă.

contumēliōsus (3) *adj.* jignitor.

contumulō (I) *vt.* a îngropa.

contundō, *ere, tudī, tūsum vt.* a sfărâma, a zdrobi; (*fig.*) a distruge.

conturbātiō, *ōnis f.* tulburare: ~ *oculorum, mentis* tulburare a vederii, a minţii.

conturbō (I) *vt.* a tulbura (a produce dezordine în); (*fig.*) a nelinişti: ~ *hostem* a produce haos în rândul duşmanilor.

contus, *ī m.* prăjină, cange.

cōnūbiālis (2) *adj.* de căsătorie.

cōnūbium, *iī n.* **1.** căsătorie. **2.** dreptul de a se căsători.

cōnus, *ī m.* **1.** con. **2.** vârful coifului.

convalēscō, *ere*, *valuī vi.* a căpăta puteri, a se întări.

convallis, *is f.* vale (închisă de înălţimi).

convectō *v.* **convehō**.

convehō, *ere*, *vēxī*, *vectum vt.* a căra, a transporta.

convellō, *ere*, *vellī* (*vulsī*), *vulsum vt.* **1.** a smulge răsturnând, a răsturna: ~ *arborem* a doborî un copac, ~ *glebam vomere* a răsturna brazda cu plugul, *aequor remis convulsum* marea răscolită cu vâslele; (*mil.*) ~ *signa* a smulge steagurile din pământ (a porni). **2.** (*fig.*) a zdruncina, a ruina, a anula: ~ *statum civitatis* a zdruncina liniştea statului, ~ *fidem legionum* a zdruncina lealitatea legiunilor, ~ *senatus consultum* a anula o decizie a senatului.

convenae, *ārum m.pl.* venetici.

conveniēns (1), *ntis p.pr. v.* **conveniō**. // *adj.* potrivit, în acord: ~ *tempori oratio* o cuvântare potrivită cu momentul.

convenienter *adv.* potrivit: ~ *cum natura vivere* a trăi în conformitate cu natura.

convenientia, *ae f.* acord perfect, armonie.

conveniō, *īre*, *vēnī*, *ventum vi.* şi *vt.* **1.** a veni cu toţii, a se aduna: *omnes in forum convenerunt* s-au adunat toţi în for. **2.** a întâlni, a găsi: *legati Caesarem in itinere convenerunt* solii l-au întâlnit pe Caesar în drum. **3.** a se înţelege, a fi convenit: *tempus inter eos convenit* a fost convenit momentul (s-au înţeles asupra momentului); (*impers.*) *inter regem et Pausaniam convenit* s-a făcut o înţelegere între rege şi Pausanias. **4.** a se potrivi: *cothurnus apte ad pedem convenit* coturnul se potriveşte bine pe picior; (*impers.*) *convenit* este potrivit, se cuvine: *moribus nostris non convenit* nu se potriveşte cu obiceiurile noastre.

conventīcium, *iī n.* plată pentru zilele de participare la adunările publice (*la greci*).

conventiculum, *ī n.* **1.** reuniune. **2.** loc de adunare.

conventiō, *ōnis f.* **1.** întrunire. **2.** convenţie, pact.

conventum, *ī n.* învoială, înţelegere, convenţie.

conventus, *ūs m.* **1.** adunare; (*spec.*) sesiune judiciară în provincie (pe care o prezida guvernatorul): *conventum agere* a judeca pricinile. **2.** comunitatea cetăţenilor romani în provincii: ~ *Cordubae* comunitatea din Corduba.

converberō (I) *vt.* a bate, a biciui.

converrō, *ere*, *verrī*, *versum vt.* a mătura.

conversātiō, *ōnis f.* raporturi (cu cineva), viaţă împreună cu cineva.

conversiō, *ōnis f.* **1.** rotire (în jurul unui ax): ~ *astrorum* rotirea aştrilor. **2.** schimbare, transformare: ~ *rerum* schimbarea lucrurilor. **3.** traducere.

conversor, *ārī*, *ātus sum vi. dep.* a se afla în mod obişnuit, a trăi obişnuit: ~ *in montibus* a trăi de obicei în munţi, ~ *nobiscum* a fi obişnuit cu noi.

convertō, *ere*, *vertī*, *versum vt.* **1.** a întoarce: *virga conversa* vargă întoarsă (cu celălalt capăt), ~ *naves in eam partem* a întoarce corăbiile în această direcţie, ~ *terga* a o lua la fugă, ~ *in fugam* a pune pe fugă. **2.** (*fig.*) a întoarce, a îndrepta: ~ *oculos* a-şi întoarce ochii, ~ *cogitationes in rem* a-şi îndrepta gândurile asupra unui lucru, ~ *ingenium ad causas agendas* a-şi îndrepta talentul spre avocatură. **3.** a transforma, a preface, a schimba: ~ *castra castris* a schimba o tabără cu alta, ~ *classem in nymphas* a transforma corăbiile în nimfe; (*spec.*) a traduce: ~ *librum e Graeco in Latinum* a traduce o carte din greacă în latină: *convertere* sau *se convertere*: **a)** a se îndrepta; **b)** a se transforma.

convestiō (IV) *vt.* a îmbrăca; (*fig.*) a acoperi: ~ *omnia hederā* a îmbrăca totul cu iederă.

convexus (3) *adj.* **1.** boltit; adânc; rotund: *caelum convexum* cerul boltit, *convexa vallis* vale adâncă. **2.** prăpăstios, râpos: *convexum iter* drum prăpăstios. // **convexum**, *ī n.* şi **convexa**, *ōrum n.pl.* boltă, adânc: *caeli convexa* bolta cerului, *in convexo nemorum* în adâncul pădurilor.

convīciātor, *ōris m.* insultător.

convīcior, *ārī*, *ātus sum vi. dep.* (*cu D.*) a ocărî.

convīcium, *iī n.* **1.** larmă, vuiet. **2.** ceartă, ocară.

convīctiō, *ōnis f.* convieţuire.

convīctor, *ōris m.* oaspete obişnuit, comesean.

convīctus, *ūs m.* **1.** relaţii (cu cineva), societate. **2.** ospăţ.

convincō, *ere*, *vīcī*, *victum vt.* **1.** a convinge, a dovedi (vinovat de): *convictus caedis* dovedit vinovat de omor, *convictus scelere* dovedit de crimă. **2.** a dovedi, a arăta: ~ *errores* a dovedi greşelile.

convīva, *ae m.* oaspete, comesean.

convīvālis (2) *adj.* de ospăţ.

convīvātor, *ōris m.* cel care dă o masă, amfitrion.

convīvium, *iī n.* ospăţ, banchet.

convīvō, *ere, vīxī, vīctum vi.* **1.** (*cu D.*) a conviețui. **2.** a lua masa cu cineva.

convīvor, *ārī, ātus sum vi. dep.* a se ospăta.

convocātiō, *ōnis f.* convocare.

convocō (I) *vt.* a convoca.

convolō (I) *vi.* a alerga în mare grabă.

convolvō, *ere, volvī, volūtum vt.* **1.** a încolăci, a înfășura: *anguis terga convolvit* șarpele își încolăcește spinarea. **2.** (*despre stele*) a roti.

convomō, *ere, uī, itum vt.* a murdări vomitând.

convortō *v.* **convertō**.

convulnerō (I) *vt.* a răni greu.

cooperiō, *īre, ruī, rtum vt.* **1.** a acoperi. **2.** (*fig.*) a copleși.

cooptātiō, *ōnis f.* cooptare, alegere.

cooptō (I) *vt.* a alege (într-un corp, în colegiu): ~ *novum senatum* a alege un nou senat.

coorior, *orīrī, ortus sum vi. dep.* **1.** a se naște, a se isca, a izbucni: *risus coortus est* s-a iscat un râs, *tempestas cooritur* se pornește furtuna. **2.** a se ridica (împotriva): ~ *ad pugnam* a se ridica la luptă.

Coōs *v.* **Cōs**.

cōpia, *ae f.* **1.** abundență, belșug, bogăție, cantitate mare: ~ *omnium rerum* belșug de toate bunurile, ~ *frumenti* cantitate mare de grâu; (*spec.*) abundență în exprimare. **2.** mijloace de viață, provizii: *copias comparare* a pregăti provizii. **3.** mulțime: ~ *amicorum* mulțimea prietenilor. **4.** (*pl. mil.*) trupe: *copiae hostium* trupe ale dușmanilor. **5.** posibilitate, ocazie: *ei copia datur* i se dă putința, *copiam facere alicui* a da posibilitate cuiva. **6. Cōpia**, *ae* zeița abundenței.

cōpiōsē *adv.* din belșug.

cōpiōsus (3) *adj.* bogat, îndestulat; (*ret.*) abundent.

copis, *idis f.* iatagan (*la perși*).

cōpula, *ae f.* legătură; (*spec.*) lanț, curea; cârlig.

cōpulātiō, *ōnis f.* legătură, reunire.

cōpulō (I) *vt.* a lega, a uni.

coquō, *ere, coxī, coctum vt.* **1.** a fierbe, a pregăti la foc: ~ *cenam* a pregăti cina. **2.** a coace. **3.** a topi, a arde: ~ *calcem* a stinge var, ~ *laterculos* a arde cărămizi; (*fig.*) a pregăti pe ascuns, a pune la cale, a coace ceva: ~ *bellum* a pregăti un război. **4.** a chinui: *curae eum coquunt* îl chinuie grijile.

coquus (cocus), *ī m.* bucătar.

cor, *cordis n.* inimă; (*fig.*) suflet; curaj; simțire; minte: *alicui cordi esse* a fi plăcut (drag) cuiva: *Dionysius nobis cordi est* Dionysius ne este drag.

cōrallium (cūralium), *iī n.* coral.

cōram I. *adv.* de față, în față, personal. **II.** *prep.* (*cu Abl.*) în fața: ~ *populo* în fața poporului.

corbis, *is f.* și *m.* coș, paner.

corcodīlus *v.* **crocodīlus**.

corculum, *ī n.* inimioară; (*fig.*) sufletel.

Corcȳra, *ae f.* (insula) Corcyra (*azi, Corfu*). // **Corcȳraeus** (3) *adj.* din Corcyra.

cordātus (3) *adj.* înțelept.

cordāx, *ācis m.* cordax (*dans grecesc licențios*).

Corduba, *ae f.* Corduba (*oraș în Hispania*) (*azi, Cordoba*). // **Cordubēnsis** (2) *adj.* din Corduba.

Corinthus, *ī f.* Corint (*port așezat în istmul cu același nume*). // **Corinthius (Corinthiacus)** (3) și **Corinthēnsis** (2) *adj.* de Corint, corintic. // **Corinthiī**, *ōrum m.pl.* corintienii.

Coriolānus, *ī m.* Coriolanus (*cognomen al lui Cn. Marcius după ce i-a învins pe volsci și a distrus orașul Corioli*).

Coriolī, *ōrum m.pl.* Corioli (*oraș al volscilor în Latium*). // **Coriolānus** (3) *adj.* din Corioli.

corium, *iī n.* **1.** piele (de animal). **2.** (*fig.*) curea, bici.

Cornēlius, *iī m.* Cornelius (*nume gentilic roman*). // *adj.* (3) din *gens Cornelia.*

corneolus (3) *adj.* de corn; tare ca lemnul de corn.

corneus (3) *adj.* de corn, precum cornul.

cornicen, *inis m.* cornist, suflător în corn.

cornīcula, *ae f.* cioară mică.

corniculum, *ī n.* **1.** corn mic. **2.** semn onorific militar atârnat de coif.

corniger, *era, erum adj.* cornut.

cornipēs (1), *pedis adj.* cu copită. // *m.* cal.

cornīx, *īcis f.* cioară.

cornū, *ūs n.* **1.** corn (de animal). **2.** (*tot ce e asemănător cu un corn*): **a)** corn (*instrument muzical*), flaut; **b)** copită; **c)** cornul lunii; **d)** braț al unui fluviu: *Nili cornua* brațele Nilului; **e)** arc; **f)** extremitate a unui front, flanc, aripă: ~ *dextrum, sinistrum* aripa dreaptă, stângă. **3.** *cornu Copiae* cornul abundenței.

cornum, *ī n.* **1.** coarnă (*fruct*). **2.** lance din lemn de corn.

cornus, *ī f.* corn (*arborele*); (*fig.*) lance, suliță (*făcută din corn*).

cornūtus (3) *adj.* cornut.

corōlla, *ae f.* coroniță.

corōllārium, *iī n.* **1.** coroniță. **2.** dar, răsplată.

corōna, *ae f.* **1.** coroană. **2.** (*fig.*) coroană (de metal) (*semn distinctiv*): ~ *civica, navalis* coroană civică, navală, *sub corona vendere* a vinde prizonieri ca sclavi (*fiindcă erau expuși purtând pe cap o coroniță*). **3.** cerc de ascultători sau spectatori, mulțime. **4.** (*mil.*) linie de soldați care încercuiesc o cetate (o întăritură). **5.** diademă.

corōnārius (3) *adj.* pentru facerea unei coroane; (*spec.*) *aurum coronarium*

dar făcut de provinciali generalilor încoronați în triumf.

corōnō (I) *vt.* **1.** a încorona, a încununa, a împodobi cu coroane sau cununi: *coronari Olympiā* a fi premiat la jocurile olimpice. **2.** (*fig.*) a înconjura: *silva coronat aquas* o pădure împrejmuiește apele.

corporeus (3) *adj.* **1.** corporal, material. **2.** de carne.

corpus, *oris n.* **1.** corp. **2.** persoană: *liberum* ~ persoană liberă. **3.** totalitate: ~ *reipublicae* corpul statului, ~ *iuris* colecție de legi, ~ *fabrum* corporația fierarilor. **4.** substanță: *corpora individua* substanțe nedivizibile (atomi).

corpusculum, *ī n.* **1.** corpuscul; atom. **2.** trup firav (slab).

corrēctiō, *ōnis f.* **1.** îndreptare, corectare. **2.** mustrare.

corrēctor, *ōris m.* îndreptător, reformator.

corrēpō, *ere, rēpsī vi.* a se târî, a se strecura.

corrigō, *ere, rēxī, rēctum vt.* a îndrepta, a corecta: ~ *cursum navis* a îndrepta direcția navei, ~ *mores* a îndrepta moravurile, ~ *errorem* a corecta o greșeală.

corripiō, *ere, ripuī, reptum vt.* **1.** a apuca în grabă, a prinde, a înșfăca: ~ *arcum* a apuca arcul; (*poet.*) ~ *viam* a porni în grabă la drum, ~ *gradum* a iuți pasul, *se corripere* a se scula repede: ~ *e somno* a sări din somn. **2.** a răpi: ~ *bona* a răpi bunurile. **3.** a târî în fața judecății. **4.** a mustra, a ocărî: *hunc corripiunt dictis* pe acesta îl ceartă cu vorba. **5.** a răpi, a ataca (dăunând): *flamma corripit vicos* focul cuprinde cartierele, *flumen corripit tecta* fluviul ia cu sine casele, *nimius sol corripit segetes* seceta strică semănăturile, *correptus morbo* cuprins de boală, *correptus imagine formae* răpit de frumusețea chipului.

corrōborō (I) *vt.* a întări, a consolida.

corrōdō, *ere, sī, sum vt.* a roade.

corrogō (I) *vt.* **1.** a aduna de peste tot rugând: ~ *pecuniam* a cerși bani, ~ *auxilia ab sociis* a aduna trupe ajutătoare de la aliați. **2.** (*spec.*) a invita.

corrūgō (I) *vt.* a zbârci, a încreți: *mappa sordida corrugat nares* șervetul murdar te face să strâmbi din nas.

corrumpō, *ere, rūpī, ruptum vt.* **1.** a distruge de tot, a nimici, a ruina: ~ *frumentum incendio* a distruge grâul prin foc, ~ *libertatem* a distruge libertatea. **2.** a strica, a corupe: ~ *sanguinem* a strica sângele, ~ *civitatis mores* a corupe moravurile cetății, ~ *tabulas* a falsifica registrele.

corruō, *ere, ruī vi.* a se prăbuși, a cădea la pământ: *aedes corruerunt* casa s-a prăbușit.

corruptē *adv.* stricat, greșit.

corruptēla, *ae f.* corupere, stricăciune, depravare.

corruptiō, *ōnis f.* stricare, corupere.

corruptor, *ōris m.* corupător.

corruptrīx, *īcis f.* corupătoare.

corruptus (3) *p.pf. v.* **corrumpō**. // *adj.* stricat, corupt.

cortex, *icis m.* și *f.* **1.** scoarță, coajă: ~ *fagi* scoarța fagului, ~ *ovorum* coajă de ouă. **2.** plută: *levior cortice* mai ușor ca pluta.

cortīna, *ae f.* **1.** căldare. **2.** (*spec.*) trepiedul Pythiei (*profetesa lui Apollo la Delphi*); (*fig.*) oracolul lui Apollo. **3.** spațiu în jur, cerc.

corulus *v.* **corylus**.

coruscō (I) *vt.* și *vi.* **1.** a agita, a scutura: ~ *hastam* a agita sulița. **2.** a scăpăra, a fulgera: *flamma inter nubes coruscat* fulgerul scapără printre nori.

coruscus (3) *adj.* **1.** tremurător. **2.** scânteietor, strălucitor.

corvus, *ī m.* corb; (*mil.*) spărgător de ziduri (*mașină de război*).

Corybantēs, *um* (*ium*) *m.pl.* coribanți (*preoți ai Cybelei*).

cōrycus, *ī m.* sac de nisip (la care se antrenau pugiliștii).

corylētum (corulētum), *ī n.* aluniș.

corylus (corulus), *ī f.* alun.

corymbus, *ī m.* corimb (ciorchine) (*atribut al lui Bacchus*).

coryphaeus, *ī m.* căpetenie, fruntaș.

cōrȳtus, *ī m.* tolbă.

cōs, *cōtis f.* piatră, gresie.

Cōs (Coōs, Cous), *ī f.* (insula) Cos. // **Cōus** (3) *adj.* din Cos. // **Cōum**, *ī n.* **1.** vin de Cos. **2.** mătase de Cos.

costa, *ae f.* coastă.

costum, *ī n.* nard (*plantă aromată*).

cōtēs *v.* **cautes**.

cothurnātus (3) *adj.* încălțat cu coturni; (*fig.*) pășind pe coturni; solemn, pompos.

cot(h)urnus, *ī m.* coturn (*încălțăminte înaltă a actorului de tragedie*); (*fig.*) stil solemn; tragedie.

cotīdiānus (cottīdiānus) (3) *adj.* zilnic; (*fig.*) obișnuit, de toate zilele.

cotīdiē (cottīdiē) *adv.* zilnic.

cōturnīx, *īcis f.* prepeliță.

covinnārius, *iī m.* soldat pe care de luptă prevăzute cu coase.

covinnus, *ī m.* car de luptă (al bretonilor și belgilor) prevăzut cu coase.

coxa, *ae f.* coapsă.

crābrō, *ōnis m.* bondar.

crāpula, *ae f.* beție, mahmureală.

crās *adv.* mâine.

crassitūdō, *inis f.* **1.** grosime. **2.** densitate.

crassus (3) *adj.* **1.** gros. **2.** des. **3.** dens, greu; (*fig.*) greoi, grosolan.

crāstinus (3) *adj.* de mâine, din ziua următoare. // **crāstinum**, *ī n.* ziua de mâine: *in crāstinum* pe a doua zi.

crātēr, *ēris m.* și **crātēra**, *ae f.* **1.** crater (*vas mare pentru vin sau ulei*). **2.** crater (de vulcan); (*fig.*) prăpastie.

crātēs (crātis), *is f.* (*frecv. pl.* **crātēs**, *ium*) împletitură (de nuiele), leasă, ţarc, coş.
creātor, *ōris m.* creator, întemeietor, părinte.
creātrīx, *īcis f.* născătoare, mamă.
crēber, *bra, brum adj.* **1.** des: *crebri ignes* fulgere dese; (*pred.*) *hostes crebri cadunt* duşmanii cad cu grămada. **2.** bogat în ceva, plin: ~ *procellis Africus* vântul de sud (bogat în furtuni).
crēb(r)ēscō, *ere, b(r)uī vi.* a se îndesi; a spori, a creşte, a se întinde.
crēbritās, *ātis f.* desime, număr mare.
crēbrō *adv.* des.
crēdibilis (2) *adj.* de crezut: *vix credibile* greu de crezut.
crēdibiliter *adv.* demn de crezut, verosimil.
crēditor, *ōris m.* creditor.
crēditum, *ī n.* datorie, împrumut: ~ *solvere* a-şi plăti datoria.
crēdō, *ere, didī, ditum vt.* şi *vi.* **1.** a încredinţa: *mihi suam vitam credidit* mi-a încredinţat viaţa lui; *se* ~ a se lăsa în voia; *se* ~ *Neptuno* a se lăsa în voia valurilor; (*spec.*) a împrumuta: ~ *pecuniam sine faenore* a da bani fără dobândă. **2.** a se încrede, a-şi pune nădejdea: ~ *militibus* (*D.*) a se încrede în soldaţi, ~ *hastae* a-şi pune nădejdea în suliţă. **3.** a crede, a da crezare: ~ *testibus* a da crezare martorilor, *mihi crede* crede-mă. **4.** a crede, a socoti: *ego haud credo, sed certe scio* eu nu cred, ci ştiu cu siguranţă, *credas pluisse lapidibus* ai crede că ploua cu pietre. // **creditus** (3) *p.pf.* căruia i s-a dat crezare.
crēdulitās, *ātis f.* credulitate.
crēdulus (3) *adj.* încrezător.
cremō (I) *vt.* a arde, a da foc.
Cremōna, *ae f.* Cremona (*oraş în Gallia Cisalpină*). // **Cremōnēnsis** (2) *adj.* din Cremona.
creō (I) *vt.* **1.** a crea, a naşte, a produce: *natura creat res* natura creează lucrurile, *Maiā creatus* născut din Maia, ~ *dolorem* a produce durere. **2.** a alege (într-o funcţie), a numi: ~ *consulem* a alege un consul, *Tarquinius rex creatus est* Tarquinius a fost numit rege.
crepida, *ae f.* sandală.
crepidō, *inis f.* **1.** soclu, piedestal. **2.** (*spec.*) margine pietruită, dig, parapet, chei.
crepitō (I) *vi.* (*despre zgomote scurte şi repetate*): a pârâi, a trosni, a sfârâi, a clănţăni, a durui; a chiorăi etc.
crepitus, *ūs m.* (*despre zgomote*): zăngănit, trosnet, duduit, scârţâit, zornăit; chiorăit.
crepō, *āre, uī, itum vi.* şi *vt.* **1.** a scoate un sunet. **2.** a vorbi tot timpul despre ceva: *crepat pauperiem* vorbeşte necontenit despre sărăcie.
crepundia, *ōrum n.pl.* **1.** sfârlează, titirez. **2.** castaniete.
crepusculum, *ī n.* înserare, apus.

crēscō, *ere, crēvī, crētum vi.* **1.** a creşte: *arbores crescunt* arborii cresc. **2.** a se transforma, a deveni: *brachia in ramos crescunt* braţele se transformă în ramuri. **3.** (*fig.*) a se ridica, a deveni mai puternic: ~ *in dignitate* a se înălţa în demnitate. // **crētus** (3) *p.pf.* născut: *Troiano sanguine* ~ născut din neamul troian.
Crēta, *ae* (**Crētē**, *ēs*) *f.* (insula) Creta. // **Crētēnsis**, *is m.* cretan. // **Cressa**, *ae f.* cretană. // **Crētēnsis** (2) şi **Crēticus** (3) *adj.* cretan.
crēta, *ae f.* cretă, lut alb.
crētātus (3) *adj.* albit cu cretă.
crētiō, *ōnis f.* acceptarea unei moşteniri.
cretōsus (3) *adj.* bogat în cretă.
crētula, *ae f.* **1.** cretă. **2.** argilă albă (pentru pecetluit scrisorile).
Creūsa, *ae f.* **1.** soţia lui Aeneas, fiica lui Priam şi a Hecubei. **2.** a doua soţie a lui Iason.
crībrum, *ī n.* ciur, sită.
crīmen, *inis n.* învinuire, acuzaţie: ~ *falsum* acuzaţie neîntemeiată, ~ *proditionis* acuzaţie de trădare, ~ *defendere* a respinge o acuzaţie, *in crimen vocari* a fi învinuit; (*expr.*) *rem alicui crimini dare* a pune un lucru pe seama cuiva, a învinui pe cineva de un lucru, *res crimini est alicui* i se aduce cuiva învinuirea de un lucru.
crīminātiō, *ōnis f.* învinuire nedreaptă, calomnie.
crīminātor, *ōris m.* calomniator.
crīminor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a învinui, a acuza, a reproşa: *criminatur filium* îl acuză pe fiul său.
crīminōsē *adv.* în chip acuzator (defăimător).
crīminōsus (3) *adj.* plin de acuzaţii, insultător, calomniator: *criminosa oratio* un discurs plin de acuzaţii.
crīnālis (2) *adj.* de păr: *vittae crinales* panglici care leagă părul. // **crīnāle**, *is n.* ac de păr; pieptene; diademă.
crīnis, *is m.* păr (*al capului*), plete; (*spec.*) coada cometei.
crīnītus (3) *adj.* pletos, cu părul lung.
crispō (I) *vt.* **1.** a încreţi, a bucla: ~ *capillum* a bucla părul. **2.** a scutura, a agita, a azvârli: ~ *bina hastilia* a arunca două suliţi.
crispus (3) *adj.* (*despre păr*) încreţit, frezat, ondulat; (*despre marmură, frunze*) cu vinişoare.
crista, *ae f.* creastă; smoc de păr; panaş (*la un coif, la cai*).
cristātus (3) *adj.* cu creastă, cu panaş.
criticus, *ī m.* critic.
croceus (3) *adj.* **1.** de şofran. **2.** galben ca şofranul.
crocodīlus, *ī m.* crocodil.
crocus, *ī m.* şi **crocum**, *ī n.* **1.** şofran. **2.** galben de şofran.
Croesus, *ī m.* Croesus (*bogatul rege al Lydiei*).
crotalum, *ī n.* castanietă.
cruciāmentum, *ī n.* chinuire, tortură.
cruciātus, *ūs m.* chin, tortură.

cruciō (I) *vt.* a chinui, a tortura.
crūdēlis (2) *adj.* crud, neîndurător.
crūdēlitās, *ātis f.* cruzime.
crūdēliter *adv.* crud, cu cruzime.
crūdescō, *ere*, *duī vi.* a se înăspri, a deveni mai crud.
crūditās, *ātis f.* indigestie.
crūdus (3) *adj.* **1.** necopt: *caro cruda* carne crudă, *cruda poma* poame crude, *crudum vinum* vin nou, *cruda puella marito* fată care încă nu-i de măritat, *corium crudum* piele netăbăcită; (*fig.*) *servitium crudum* sclavie recentă, *cruda senectus* o bătrânețe încă verde. **2.** cu stomacul plin (de alimente nemistuite): ~ *ad prandium venit* vine la masă cu stomacul plin. **3.** (*fig.*) crud, dur, nemilos.
cruentō (I) *vt.* **1.** a stropi cu sânge, a pângări: ~ *templum* a stropi cu sânge templul. **2.** (*fig.*) a răni până la sânge: *haec te cruentat oratio* discursul acesta te rănește până la sânge.
cruentus (3) *adj.* **1.** însângerat, mânjit de sânge: ~ *gladius* sabie plină de sânge. **2.** sângeros, crud: *cruenta victoria* o victorie care a costat sânge, ~ *Mars* crudul Marte.
crumēna (**crumīna**), *ae f.* pungă de bani; (*fig.*) bani.
cruor, *ōris m.* sânge (*care curge dintr-o rană*); (*fig.*) vărsare de sânge.
cruppellārii, *ōrum m.pl.* luptători cu platoșă.
crūs, *ūris n.* **1.** picior (*de la genunchi în jos*). **2.** picior; coapsă.
crūsta, *ae f.* coajă, solzi, pojghiță: ~ *panis* coajă de pâine, ~ *piscium* solzii peștilor. **2.** (*tehn.*) placaj, înveliș, mozaic, incrustație.
crūstulum, *ī n.* pastilă de zahăr, bomboană.
crūstum, *ī n.* prăjitură.
crux, *crucis f.* cruce; răstignire pe cruce: *aliquem in crucem tollere* (*agere*) a răstigni pe cineva.
cryptoporticus, *ūs f.* galerie acoperită.
crystallinus (3) *adj.* de cristal. // **crystallinum**, *ī n.* (vas de) cristal.
crystallus, *ī f.* (vas de) cristal.
cubiculāris (2) *adj.* de dormitor.
cubiculārius, *iī m.* camerist (*sclav care se îngrijea de odaia de dormit*).
cubiculum, *ī n.* **1.** odaie de dormit. **2.** odaie, cameră.
cubīle, *is n.* culcuș, locuință.
cubital, *ālis n.* pernă (de sprijinit cotul).
cubitālis (2) *adj.* de un cot.
cubitō (I) *vi.* a ședea culcat, a se culca (de obicei).
cubitum, *ī n.* și **cubitus**, *ī m.* **1.** cot (al mâinii). **2.** cot (*măsură de lungime = 0,443 m*).
cubō, *āre*, *uī*, *itum vi.* **1.** a ședea culcat, a zăcea în pat. **2.** a sta la masă.
cucūlus[1] (**cucullus**), *ī m.* glugă.

cuculus[2] (**cucūlus**), *ī m.* cuc; (*fig.*) prost, leneș.
cucumis, *is* (**cucumis**, *eris*) *m.* castravete.
cucurbita, *ae f.* dovleac.
cūdō, *ere*, *dī*, *sum vt.* a bate la nicovală: ~ *nummos* a bate monede; (*fig.*) ~ *versus* a făuri versuri.
cūiās, *ātis pron.* din ce țară?
culcita, *ae f.* saltea, pernă.
culeus (**culleus**), *ī m.* sac de piele (*în care erau închiși paricizii pentru a fi înecați*).
culex, *icis m.* țânțar.
culīna, *ae f.* **1.** bucătărie. **2.** (*fig.*) bucate, masă.
culmen, *inis n.* culme, vârf.
culmus, *ī m.* pai (de cereale); (*fig.*) stuf.
culpa, *ae f.* vină, greșeală.
culpō (I) *vt.* a învinui, a acuza, a da vina pe.
cultē *adv.* îngrijit, ales, elegant.
cultellus, *ī m.* cuțitaș.
culter, *tri m.* cuțit: ~ *tonsorius* brici.
cultiō, *ōnis f.* cultivare: ~ *agri* agricultură.
cultor, *ōris m.* **1.** cultivator: ~ *terrae*, *vitis* cultivator al pământului, al viței; (*spec.*) țăran. **2.** locuitor: ~ *nemorum* locuitor al pădurilor. **3.** (*om care cinstește și practică ceva*) iubitor, partizan, adorator: ~ *veritatis* prieten al adevărului, ~ *imperii Romani* partizan al statului roman, ~ *deorum* adorator al zeilor.
cultrīx, *īcis f.* **1.** cultivatoare. **2.** locuitoare.
cultūra, *ae f.* **1.** îngrijire, cultivare; ~ *agri* cultura pământului, ~ *animi* cultivarea spiritului.
cultus, *ūs m.* **1.** îngrijire, cultivare: *loca humano cultu vacantia* locuri care nu cunosc mâna omului. **2.** (*fig.*) practicare, cultivare: ~ *litterarum* cultivarea literaturii. **3.** fel de viață; ~ *modicus*, *rusticus* fel de viață modest, țărănesc. **4.** îmbrăcăminte; fel de a se îmbrăca: ~ *militaris* îmbrăcăminte militară. **5.** lux, eleganță, podoabă, strălucire: ~ *muliebris* eleganță femeiască.
cūlus, *ī m.* dos, șezut.
cum[1] *prep.* (*cu Abl.*) cu, împreună cu, odată cu: *venio* ~ *amico* vin cu prietenul, *constituere* ~ *legatis* a stabili împreună cu solii, *proficisci* ~ *prima luce* a pleca odată cu zorile.
cum[2] *conj.* **I.** (*cu Ind.*): **1.** când: *eo tempore* ~ în acel timp, când. **2.** de când: *decem anni sunt* ~ *in Italia fui* sunt zece ani de când am fost în Italia. **3.** ori de câte ori: ~ *nostri vicerunt, magnum gaudium est* ori de câte ori ai noștri au învins e mare bucurie. **4.** când iată că: *ver appetebat*, ~ *Hannibal ex hibernis movit* se apropia primăvara, când iată că Hannibal porni din tabăra de iarnă. **5.** când (*prin faptul că*): *te*, ~ *isto animo es, laudare non possum* pe tine, când (prin faptul că)

ai un asemenea suflet, nu te pot lăuda. **II.** (*cu Conj.*) **1.** (*la impf.*) pe când; (*la m.m.c.pf.*) după ce: ~ *ille pugnaret* pe când acela lupta, ~ *ille vicisset* după ce acela învinsese. **2.** cum, deoarece: *quae cum ita sint* deoarece aceste lucruri stau așa, *cum praesertim* mai ales că, *quippe cum* deoarece. **3.** deși; *refugere ~ posset, perire maluit* deși putea să scape, a preferat să moară. **4.** pe când; dimpotrivă; în vreme ce: *nostri quinque milia equitum habebant, ~ hostes non amplius octingentos haberent* ai noștri aveau cinci mii de călăreți, pe când dușmanii nu aveau mai mult de opt sute. **III.** *cum primum* îndată ce, *cum maxime* mai ales, *cum... tum* dacă... apoi mai ales (nu numai..., ci mai ales).

Cūmae, *ārum f.pl.* Cumae (*oraș în Campania*). // **Cūmānus (Cumāneus)** (3) *adj.* de la Cumae. // **Cūmānum**, *ī n.* proprietate (a lui Cicero) la Cumae.

cumba, *ae f.* luntre, barcă.

cumera, *ae f.* coș.

cumīnum, *ī n.* chimion.

cumulātē *adv.* din plin.

cumulātus (3) *p.pf. v.* **cumulō**. // *adj.* desăvârșit.

cumulō (I) *vt.* **1.** a aduna grămadă: ~ *aurum, nivem* a aduna aur, zăpadă. **2.** a spori, a mări: ~ *invidiam* a spori invidia, ~ *aes alienum usuris* a spori datoria prin dobânzi. **3.** a umple, a încărca, a copleși: ~ *aras donis* a încărca altarele cu daruri, ~ *amicos muneribus* (*Abl.*) a copleși prietenii cu daruri. **4.** a împlini, a desăvârși: *ad cumulandum gaudium* spre încoronarea bucuriei.

cumulus, *ī m.* **1.** grămadă: ~ *armorum* grămadă de arme, ~ *aquarum* potop de ape. **2.** adaos; culme, punct culminant.

cūnābula, *ōrum n.pl.* leagăn, cuib; (*fig.*) copilărie; început.

cūnae, *ārum f.pl. v.* **cūnābula**.

cunctābundus (3) *adj.* șovăitor.

cūnctāns (1), *antis p.pr. v.* **cūnctor**. // *adj.* șovăitor, care întârzie; (*fig.*) tenace, îndărătnic.

cūnctātiō, *ōnis f.* șovăială, întârziere.

cūnctātor (1), *ōris adj.* care nu se pripește, lent. // *m.* Cunctator (*cognomen al lui Q. Fabius Maximus*).

cūnctor, *ārī, ātus sum vi. dep.* **1.** a șovăi: *inter metum et iram cunctatus* oscilând între frică și mânie. **2.** a întârzia, a tergiversa: *sedendo et cunctando bellum gerebat* purta războiul șezând pe loc și amânând.

cūnctus (3) *adj.* tot, în întregime: *cuncta Gallia* toată Gallia, *cuncti cives* toți cetățenii laolaltă, *cuncta terrarum* pământul întreg.

cuneātim *adv.* ca un unghi, în formă de cui.

cuneātus (3) *adj.* în formă de cui, ascuțit.

cuneus, *ī m.* **1.** cui, piron. **2.** (*mil.*) formație de luptă în unghi. **3.** șiruri de spectatori în amfiteatru între două coridoare transversale; (*fig.*) spectatori.

cunīculus, *ī m.* **1.** iepure de casă. **2.** galerie subterană, mină; canal.

cūpa (cuppa), *ae f.* poloboc; butoi.

cūpēdia (cuppēdia), *ae f.* poftă de mâncăruri gustoase. // (*pl.*) **cūpēdiae**, *ārum* dulciuri, bunătăți.

cupidē *adv.* cu lăcomie, cu ardoare, cu pasiune.

cupiditās, *ātis f.* **1.** dorință mare, poftă, lăcomie: ~ *bellandi* dorința de a lupta, ~ *gloriae* pofta de glorie. **2.** patimă, pasiune: *imperare cupiditatibus* a porunci pasiunilor.

cupīdō, *inis f.* dorință, poftă, patimă.

Cupīdō, *inis m.* Cupidon (*zeul iubirii*). // (*pl.*) **Cupīdinēs**, *um m.* iubirile, amorașii (din suita Venerei).

cupidus (3) *adj.* **1.** doritor, avid: ~ *pecuniae* doritor de bani, ~ *audiendi* doritor de a asculta , ~ *iudex* judecător lacom de bani. **2.** devotat, care ține la ceva: *homines nostri* (*G.*) *cupidissimi* oameni care țin foarte mult la mine.

cupiēns (1), *ntis p.pr. v.* **cupiō**. // *adj.* doritor: ~ *liberorum* doritor de copii.

cupiō, *ere, īvī (iī), ītum vt.* **1.** a dori: ~ *nuptias* a dori căsătoria. **2.** a voi binele cuiva: ~ *alicui*, ~ *alicuius causā* a fi de partea cuiva, a fi pentru cineva, *ego Fundanio non cupio?* nu sunt eu de partea lui Fundanius? *qui istius causā cupiunt omnia* aceștia sunt cu totul pentru el.

cupītor, *ōris m.* doritor: ~ *matrimonii* cel dornic de căsătorie.

cupressētum, *ī m.* dumbravă de chiparoși.

cupress(e)us (3) *adj.* de chiparos.

cupressifer, *era, erum adj.* plantat cu chiparoși.

cupressus, *ī (ūs) f.* **1.** chiparos. **2.** cutie din lemn de chiparos.

cūr *adv.* pentru ce? de ce?: ~ *haec dicis?* pentru ce spui acestea?, *non est* ~ nu este motiv ca, *quid est* ~ de ce să, *non habeo* ~ nu am de ce să.

cūra, *ae f.* **1.** grijă (îngrijorare, chin): *curae leves loquuntur, ingentes stupent* grijile ușoare vorbesc, cele mari sunt mute, *te istā curā libero* te eliberez de acest chin, *curae edaces* grijile care rod. **2.** grijă (îngrijire, preocupare): ~ *corporis* îngrijirea trupului. **3.** administrare, conducere: ~ *annonae* conducerea aprovizionării, ~ *rerum publicarum* grija treburilor publice. **4.** (*poet.*) iubire (*ca obiect al afecțiunii*): *tua cura, Lycoris* dragostea ta, Lycoris.

cūralium *v.* **cōrallium**.

cūrātē *adv.* cu grijă.

cūrātiō, *ōnis f.* **1.** îngrijire: ~ *corporum* îngrijirea corpurilor. **2.** tratament: *medici periculosas curationes adhibent* doctorii aplică tratamente

periculoase. **3.** administrare: *~ annonae* sarcina aprovizionării.

cūrātōr, *ōris m.* administrator (însărcinat cu supravegherea): *~ viarum* inspector al drumurilor, *~ legibus (D.) agrariis* comisar pentru legile agrare.

cūrātus (3) *adj.* **1.** bine îngrijit: *bene curata cute* cu pielea bine îngrijită. **2.** insistent: *curatissimis precibus* cu rugăminţile cele mai insistente.

curculiō, *ōnis m.* gărgăriţă.

cūria, *ae f.* **1.** clădirea senatului: *~ Hostilia* senatul. **2.** curie (*diviziune a celor trei triburi patriciene: Ramnes, Tities şi Luceres; trib = zece curii; curie = zece ginţi*).

cūriālis, *is m.* cel din aceeaşi curie.

cūriātim *adv.* pe curii.

cūriātus (3) *adj.* de curie, curiat: *comitia curiata* adunări pe curii, *lex curiata* lege votată în comiţiile curiate.

cūriō, *ōnis m.* curion (*preot al unei curii*).

cūriōsē *adv.* **1.** cu grijă, cu atenţie. **2.** afectat, căutat.

cūriōsitās, *ātis f.* dorinţa de a şti.

cūriōsus (3) *adj.* **1.** grijuliu, scrupulos: *~ ad investigandum* grijuliu în a cerceta, *~ famae (G.) suae* preocupat de reputaţia sa. **2.** doritor să cunoască; curios, indiscret: *homines curiosissimi* oamenii cei mai doritori să ştie.

Curius (3) *adj.* **1.** Curius (*nume gentilic roman*). **2.** M. Curius Dentatus (*învingătorul samniţilor şi al lui Pirus, model de virtuţi antice*).

cūrō (I) *vt.* **1.** a se îngriji, a purta grijă: *~ negotia aliena* a se îngriji de treburile altora, *pontem faciendum curat* se îngrijeşte de facerea unui pod. **2.** a îngriji, a se ocupa: *~ vites* a îngriji via, *~ pellem* a îngriji pielea, *~ funus* a se ocupa de înmormântare. **3.** a conduce: *~ bellum* a conduce un război, *~ provinciam* a administra o provincie. **4.** (*med.*) a îngriji o boală, a trata: *~ vulnus* a trata o rană. **5.** (*spec.*) a se îngriji de o plată, a achita: *pro eo frumento pecunia Romae legatis curatur* pentru acest grâu se achită la Roma o sumă solilor.

curriculum, *ī n.* **1.** cursă, alergare; (*fig.*) curs: *~ solis, lunae, vitae* cursul soarelui, al lunii, al vieţii. **2.** car de curse.

currō, *ere, cucurrī, cursum vi.* şi *vt.* **1.** a alerga, a fugi: *amnes in aequora currunt* apele se varsă în mare, *aetas currit* timpul fuge. **2.** a străbate: *vastum currimus aequor* străbatem întinsul nesfârşit.

currus, *ūs m.* car; car triumfal; (*poet.*) triumf.

cursim *adv.* în goană, în grabă.

cursitō (I) *vi.* a alerga încoace şi încolo.

cursō (I) *vi.* a alerga necontenit, a alerga dintr-o parte în alta.

cursor, *ōris m.* alergător la curse; (*spec.*) vestitor, mesager.

cursus, *ūs m.* **1.** fugă, goană: *~ equorum* goana cailor, *magno cursu* în mare goană. **2.** (*despre aştri, ape, corăbii*) curs, drum, călătorie (pe mare): *~ stellarum, navium* cursul stelelor, al corăbiilor, *cursum conficere* a face o călătorie, *de suo cursu demovere* a abate din mersul său; (*fig.*) carieră: *~ honorum* scara demnităţilor, *cursum illius impedivit* a ameninţa cariera aceluia.

curtō (I) *vt.* a scurta.

curtus (3) *adj.* **1.** scurtat, mutilat, stricat. **2.** (*spec.*) castrat, circumcis.

curūlis (2) *adj.* **1.** de car. **2.** curùl; *sella ~* scaunul înalţilor demnitari (*consuli, pretori, edili, cenzori, dictatori*).

curvāmen, *inis n.* curbură, boltă.

curvātūra, *ae f.* curbură.

curvō (I) *vt.* a îndoi, a curba: *~ genua* a îndoi genunchii; (*fig.*) a îndupleca.

curvus (3) *adj.* **1.** îndoit, curbat. **2.** scobit, boltit, adânc: *curvae cavernae* scorburi adânci.

cuspis, *idis f.* **1.** vârf: *~ hastae* vârful suliţei. **2.** armă ascuţită (lance, suliţă, ţeapă); (*spec.*) trident al lui Neptun.

custōdia, *ae f.* **1.** pază; *~ urbis* paza oraşului. **2.** (*frecv. pl.*) gardă, santinelă: *domum custodiis saepsit* a înconjurat casa cu gărzi. **3.** post de gardă; pichet. **4.** închisoare. **5.** (*rar*) arestat, deţinut.

custōdiō (IV) *vt.* **1.** a păzi, a apăra, a lua seama: *~ corpus domumque* a păzi persoana şi casa, *~ poma a dracone insomni* a apăra fructele de balaurul neadormit, *nobis custodiendum est ut (ne)* trebuie să luăm seamă ca (să nu). **2.** a păstra: *~ modum* a păstra măsura, *~ praecepta* a respecta învăţăturile. **3.** a ţine secret, a reţine arestat: *~ codicillos* a ţine secret un testament, *~ obsides* a reţine în închisoare ostatici.

custōdītē *adv.* cu băgare de seamă.

custōs, *ōdis m.* **1.** păzitor, paznic: *~ carceris* paznic al închisorii. **2.** apărător: *~ libertatis* apărătorul libertăţii. **3.** supraveghetor: *Dumnorigi custodes ponit* îi pune lui Dumnorix supraveghetori.

cutis, *is f.* piele; (*fig.*) pojghiţă.

cyathus, *ī m.* vas (cu care se turna vin în pahare), pocal.

cybaea, *ae f.* navă de transport.

Cybelē (Cybēlē) *ēs* şi *ae f.* Cybele (*zeiţă phrygiană, mama zeilor*). // **Cybelēius** (3) *adj.* al Cybelei.

Cycladēs, *um f.pl.* (insulele) Ciclade.

cyclicus (3) *adj.* ciclic.

Cyclōps, *ōpis m.* Ciclop (*uriaş cu un singur ochi*). // **Cyclōpius** (3) *adj.* ciclopic.

cycnēus (cygnēus) (3) *adj.* de lebădă.

cycnus (cygnus), *ī m.* lebădă (*pasăre consacrată lui Apollo*).

Cydōnia, *ae f.* Cydonia (*port în Creta ai cărui locuitori erau arcaşi vestiţi*). // **Cydōniātae**, *ārum m.pl.* locuitori ai Cydoniei. // **Cydōnius (Cydōnēus)** (3) *adj.* cydonian, cretan. // **(malum) Cydōnium** *n.* gutuie.

cylindrus, *ī m.* cilindru, vălătuc.

Cyllēnē, *ēs* (**Cyllēna**, *ae*) *f.* munte în Arcadia (*locul de naştere al lui Mercur*). // **Cyllēnius (Cyllēnēus)** (3) *adj.* cyllenian.

cymba *v.* **cumba**.

cymbalum, *ī n.* [*frecv. pl.*] instrument muzical (*două discuri metalice care se izbesc unul de altul*), chimval.

cymbium, *iī n.* ceaşcă (în formă de barcă).

Cȳmē, *ēs f.* **1.** *v.* **Cumae**. **2.** oraş în Etolia. // **Cȳmaeus** (3) *adj.* din Cumae.

Cynicus (3) *adj.* aparţinând şcolii filozofice a cinicilor, cinic. // **Cynicus**, *ī m.* filozof cinic.

cynocephalus, *ī m.* cinocefal, babuin (*specie de maimuţă*).

Cynthus, *ī m.* Cynthus (*munte în Delos, locul de naştere al lui Apollo şi al Dianei*). // **Cynthius** (3) *adj.* din Cynthus, cynthian.

cyparissus (cypressus) *v.* **cupressus**.

Cypros (Cyprus), *ī f.* (insula) Cipru (*renumită prin cultul Venerei, prin minele de cupru şi prin lemnul pentru construcţia corăbiilor*). // **Cyprius** (3) *adj.* din Cipru. // **dea Cypria** Venus.

Cȳrus, *ī m.* Cyrus (*numele unor regi ai perşilor*) **1.** Cyrus cel Bătrân. **2.** Cyrus cel Tânăr.

Cythēra, *ōrum n.pl.* Cythera (*insulă în Marea Egee, consacrată Venerei*). // **Cythērē**, *ēs* (**Cytherēa, Cytherēia**, *ae*) *f.* Venus din Cythera. // **Cytherēias** (1), *adis* (**Cytherēis** [1], *idis*) *adj.* aparţinând Venerei. // **Cytherēius (Cytheriacus)** (3) *adj.* din Cythera.

cytisus, *ī f.* şi *m.* trifoi, drob.

Cyzicus (Cyzicos), *ī f.* Cyzic (*oraş în Phrygia*). // **Cyzicēnus** (3) *adj.* din Cyzic.

D

D (*în prescurtări*) **1.** = Decimus (*prenume*). **2. d.** = *dies*. **3. a.d.** = *ante diem* înainte de ziua de. **4. d.d.d.** = *dat, donat, dedicat* dă, dăruieşte şi dedică. **5.** = 500.

Dācia, *ae f.* Dacia. // **Dācī**, *ōrum m.pl.* dacii. // **Dācicus** (3) *adj.* dacic.

dactylicus (3) *adj.* dactilic.

dactylus, *ī m.* dactil (vers dactilic).

daedalus[1] (3) *adj.* artist, meşter; ingenios.

Daedalus[2], *ī m.* Dedal (*arhitect şi meşter legendar, constructorul labirintului din Creta*). // **Daedalēus** (3) *adj.* al lui Dedal, dedalic.

Dalmatia (Delmatia), *ae f.* Dalmaţia (*provincie la ţărmul de est al Mării Adriatice*). // **Dalmatae (Delmatae)**, *ārum m.pl.* dalmaţii. // **Dalmaticus (Delmaticus)** (3) *adj.* dalmatic.

dāma (dāmma), *ae f.* şi (*rar*) *m.* ciută, căprioară.

damnātio, *ōnis f.* condamnare.

damnātōrius (3) *adj.* de condamnare.

damnō (I) *vt.* a condamna: ~ *capitis* a condamna la moarte, ~ *de vi* a condamna pentru violenţă, ~ *in metallum* a condamna la muncă silnică în mină; (*spec.*) *damnàre aliquem votis* a împlini dorinţele cuiva, *voti damnari* a-şi vedea dorinţele împlinite.

damnōsē *adv.* păgubitor.

damnōsus (3) *adj.* dăunător, păgubitor, ruinător.

damnum, *ī n.* pagubă, daună, pierdere; (*spec.*) amendă: ~ *inferre* (sau *afferre, dare*) *alicui* a pricinui o daună cuiva, ~ *facere* (sau *accipere, contrahere*) a suferi o pagubă, *leges damno coercent* legile îi constrâng prin amenzi.

Dāmoclēs, *is* [*voc. -e*] *m.* Damocles (*favorit al lui Dionysius cel Bătrân, regele Syracusei*).

Danaē, *ēs f.* Danae (*mama lui Perseu*).

Danaī, *ōrum* (*um*) *m.pl.* grecii.

Danaus, *ī m.* Danaus (*rege în Argos, tatăl Danaidelor*). // **Danaidēs**, *um f.pl.* Danaidele (*fiicele lui Danaus*).

Dānubius (Dānuvius), *iī m.* Dunărea (*obişnuit cea de sus şi de mijloc până la Porţile de Fier*).

Daphnē, *ēs f.* Daphne (*nimfă, metamorfozată de Apollo în laur*).

daps, *dapis* [*frecv. pl.* **dapēs**, *um*] *f.* **1.** ospăţ. **2.** mâncare, bucate.

Dardanus, *ī m.* Dardanus (*fiul lui Zeus şi al Electrei, întemeietorul oraşului Dardania lângă Troia, strămoş al troienilor*). // **Dardanidēs**, *ae m.* urmaş al lui Dardanus (Aeneas). // **Dardanis**, *idis f.* urmaşă a lui

Dardanus (Creusa). // **Dardanidae**, *ārum m.pl.* troienii. // **Dardanius** (**Dardanus**) (3) *adj.* dardan, troian.

Darēus (**Darīus**), *ī m.* Darius (*nume de regi persani, dintre care cel mai vestit este Darius al lui Hystaspe, tatăl lui Xerxes*).

datiō, *ōnis f.* dare, transmitere.

dator, *ōris m.* dătător.

Daunus, *ī m.* Daunus (*rege mitic în Apulia*). // **Daunius** (3) *adj.* (născut) din Daunus, apulic: ~ *heros* Turnus (*fiul lui Daunus*), *Daunia gens* neamul rutulilor.

dē *prep.* (*cu Abl.*) **I.** (*sens de separare*) **1.** (*spațiu*) din, de la: *movere ~ senatu* a îndepărta din senat, *~ digito anulum detrahere* a smulge inelul din deget; (*după verbele* audire, scire, accipere *etc.*) de la: *~ patre meo audivi* am aflat de la tatăl meu. **2.** (*originea*) din, de pe: *Argolicā ~ gente* din neam grecesc. *Libycā ~ rupe leones* lei de pe țărmul libyan, *homo ~ plebe* om din popor. **3.** (*partitiv*) din, dintre: ~ *servis fidelissimus* cel mai credincios dintre sclavi. **4** (*materia*) de, din: *templum ~ marmore ponere* a clădi un templu de marmură, *~ flore corona* o cunună de flori. **5.** (*mijlocul*) din: *~ manubiis ludos fecit* a dat jocuri din prăzile de război, *~ meo* dintr-al meu, *~ alieno* dintr-al altuia. **6.** (*adverbial*) *de integro* din nou, *de improviso* pe neașteptate. **II.** (*sens temporal*) încă în cursul, de cu, de prin: *de die* de cu zi, *de nocte* de cu noapte, *~ tertia vigilia* de pe la veghea a treia, *~ mense Decembri* de prin luna decembrie. **III.** (*alte sensuri*) **1.** (*cauza*) din, de: *mihi ~ vento condoluit caput* m-a durut capul din cauza vântului, *gravi ~ causa* dintr-un motiv serios, *eādem ~ causa* din aceeași cauză. **2.** (*obiectul*) despre, în ce privește: *~ amicitia dicere* a vorbi despre prietenie, *~ virtute iudicare* a judeca despre virtute, *liber „De vita beata"* cartea „Despre viața fericită". **3.** (*conformitatea*) *~ amicorum consilio* după sfatul prietenilor, *~ more vetusto* după un străvechi obicei, *ludi qui ~ nomine Augusti Augustales vocabantur*, jocuri care, după numele lui Augustus, erau numite Augustale.

dea, *ae f.* [*D. pl. deābus*] zeiță.

dealbō (I) *vt.* a vărui, a tencui.

deambulō (I) *vi.* a se plimba.

dearmō (I) *vt.* a dezarma.

dēbacchor, *ārī, ātus sum vi. dep.* a se înfuria, a se dezlănțui.

dēbellātor, *ōris m.* învingător.

dēbellō (I) *vt.* **1.** a înfrânge în luptă. **2.** a termina războiul (lupta): *cum Ferentanis uno proelio debellatum est* războiul cu ferentanii s-a terminat printr-o singură bătălie.

dēbeō, *ēre, uī, itum vt.* **1.** a datora, a fi dator: *~ pecuniam alicui* a datora o sumă cuiva, *se debere fatentur*

recunosc că sunt datori. // **dēbentēs**, *ium m.pl.* datornici. // **debitus** (3) *p.pf.* datorat, cuvenit: *honores debiti* onorurile cuvenite. **2.** (*urmat de Inf.*) a trebui: *debes eum colere* trebuie să-l respecți, *beneficium oblivisci non debetis* nu trebuie să uitați binele făcut. **3.** (*pas.*) a fi sortit, a fi destinat: *cui regnum Italiae debetur* căruia îi e sortită conducerea Italiei, *debemur morti nos nostraque* suntem sortiți morții noi și toate ale noastre.

dēbilis (2) *adj.* lipsit de putere, slab, neputincios.

dēbilitās, *ātis f.* slăbiciune.

dēbilitātiō, *ōnis f.* slăbire.

dēbilitō (I) *vt.* **1.** a slăbi: *~ audaciam militum* a slăbi curajul soldaților. **2.** a mutila, a zdrobi: *hiems debilitat mare* furtuna sparge valurile, *debilitatus dolore* zdrobit de durere.

dēbitiō, *ōnis f.* datorare (a unei sume).

dēbitor, *ōris m.* datornic, îndatorat.

dēbitum, *ī n.* datorie: *naturae debitum solvere* a plăti naturii tributul cuvenit (a muri).

dēcantō (I) *vt.* **1.** a cânta neîncetat. **2.** (*fig.*) a repeta întruna.

dēcēdō, *ere, cessī, cessum vi.* **I.** a se retrage, a pleca, a se depărta: *~ (ex) Italiā* a pleca din Italia, *~ pugnā* a se retrage din luptă. **II.** (*fig.*) **1.** a muri: *~ vitā* (sau *de vitā*): *pater decedens tres reliquit filias* tatăl, murind, a lăsat trei fete. **2.** a se abate: *~ de officio* a se abate de la datorie. **3.** a renunța *~ de omnibus bonis* a renunța la toate bunurile. **4.** a dispărea, a înceta, a apune: *decedentia tempora* vremurile care dispar, *ira decessit* mânia a dispărut. **5.** a se da la o parte: *si nescis, decede peritis* dacă nu știi, lasă loc celor ce știu.

decem *num. indecl.* zece.

December, *bris, bre adj.* al lui decembrie. // **December**, *bris m.* (luna) decembrie.

decempeda, *ae f.* prăjină de zece picioare (*măsură de lungime*).

decempedātor, *ōris m.* măsurător.

decemplex (1), *plicis adj.* înzecit.

decemprīmī, *ōrum m.pl.* primii zece decurioni (ai senatului unui municipiu).

decemvir, *ī m.* decemvir. // **decemvirī**, *ōrum m.pl.* decemviri (*comisie de zece magistrați cu însărcinări speciale*).

decemvirālis (2) *adj.* decemviral.

decemvirātus, *ūs m.* decemvirat (*funcția de decemvir*).

decēns (1), *ntis adj.* **1.** potrivit, cuvenit. **2.** ales, plăcut, încântător, drăguț.

decenter *adv.* potrivit, convenabil.

decentia, *ae f.* utilitate, conveniență; bună-cuviință.

deceō, *ēre, uī vt.* a sta bine, a se potrivi: *te (Ac.) decet toga picta* o togă brodată ție îți stă bine, *omnis Aristippum decuit color* orice culoare îi venea bine lui Aristip; (*impers.*)

se cuvine, se cade, este potrivit: *gaudere decet* se cuvine să te bucuri, *oratorem minime irasci decet* nu este deloc potrivit ca un orator să se înfurie.

dēcernō, *ere, crēvī, crētum vt.* **1.** a decide, a rezolva: ~ *rem dubiam* a rezolva o situație neclară. **2.** (*despre autorități*) a judeca, a hotărî, a decreta: *Druides de hereditate decernunt* druizii judecă referitor la moștenire, *senatus decrevit* senatul a hotărât, ~ *honores alicui* a decreta onoruri cuiva. **3.** (*mil.*) a decide (pe calea armelor), a lupta: ~ *ferro* a se lupta cu sabia, ~ *acie* a combate în linie de bătaie, ~ *pro salute reipublicae* a se lupta pentru salvarea statului.

dēcerpō, *ere, cerpsī, cerptum vt.* a culege: ~ *pomum arbore* a culege un fruct din pom; (*fig.*) a extrage, a scoate: ~ *fructus* a dobândi rezultate, ~ *aliquid ex gravitate* a știrbi ceva din gravitate.

dēcertātiō, *ōnis f.* luptă decisivă.

dēcertō (I) *vi.* a se lupta, a da o luptă decisivă.

dēcessiō, *ōnis f.* **1.** plecare. **2.** scădere, diminuare.

dēcessor, *ōris m.* predecesor (într-o funcție).

dēcessus, *ūs m.* **1.** plecare: *post eius decessum* după plecarea lui; (*fig.*) moarte: ~ *amicorum* moartea prietenilor. **2.** retragere, scădere: ~ *Nili* retragerea (apelor) Nilului, ~ *febris* scăderea febrei.

dēcidō[1], *ere, cidī vi.* **1.** a cădea: ~ *ex arbore* a cădea din pom, *ad pedes* a cădea la picioare, ~ *in turbam praedonum* a cădea (a nimeri) într-o bandă de tâlhari. **2.** (*fig.*) ~ (*e*) *spe* a-și pierde speranța.

dēcīdō[2], *ēre, cīdī, cīsum vt.* **1.** a tăia: ~ *ramos* a tăia ramurile. **2.** (*fig.*) a tranșa, a aranja (o afacere): *post decisa negotia* după aranjarea treburilor.

deciē(n)s *num.* de zece ori.

decima (decuma), *ae* (*subînț.* **pars**) *f.* **1.** zecime (din prada de război închinată zeilor), ofrandă. **2.** dijmă, zeciuială. **3.** (*subînț.* **hora**) ora a zecea.

decimānus[1] **(decumānus)** (3) *adj.* **1.** (*despre pământ*) impus la dijmă. **2.** (*mil.*) (soldat) aparținând legiunii a zecea; *porta decumana* poarta principală a lagărului; (*fig.*) foarte mare.

decimānus[2] **(decumānus)**, *i m.* perceptor al dijmei.

decimum *adv.* pentru a zecea oară.

decimus (3) *num.* al zecelea.

dēcipiō, *ere, cēpī, ceptum vt.* a înșela, a amăgi: ~ *exspectationes* a înșela așteptările; (*fig.*) a scăpa, a rămâne neobservat: *insidiae decepēre consulem* cursele rămaseră neobservate de consul.

dēcīsiō, *ōnis f.* aranjament, tranșare (a unei chestiuni).

dēclāmātiō, *ōnis f.* declamație (exercițiu oratoric), subiect de exerciții retorice.

dēclāmātor, *ōris m.* retor (*profesor de retorică*).

dēclāmātōrius (3) *adj.* retoric, de școală retorică.

dēclāmitō (I) *vi.* și *vt.* **1.** a face neîncetat discursuri, a se exercita retoric. **2.** a declama.

dēclāmō (I) *vi.* **1.** a ține discursuri, a trata un subiect în public. **2.** a declama.

dēclārātiō, *ōnis f.* exprimare, înfățișare.

dēclārō (I) *vt.* **1.** a arăta clar: *dii praesentiam suam declaravērunt* zeii și-au arătat clar prezența, *vocabula idem declarantia* cuvinte care înseamnă același lucru. **2.** a numi (oficial), a anunța public, a proclama: ~ *aliquem consulem* a proclama pe cineva consul.

dēclīnātiō, *ōnis f.* depărtare, ferire, deviație.

dēclīnō (I) *vt.* și *vi.* **1.** a abate, a întoarce: *se* ~ a se abate, ~ *atomum* a devia atomul. **2.** a înclina, a coborî: ~ *lumina somno* a închide ochii spre somn. **3.** a evita: ~ *invidiam* a evita invidia. **4.** a se abate, a se depărta: ~ *de via* a se abate din drum, ~ *a Capua* a se depărta de Capua.

dēclīvis (2) *adj.* înclinat, povârnit, în pantă. // **dēclīve**, *is n.* loc povârnit.

dēclīvitās, *ātis f.* pantă.

dēcoctor, *ōris m.* om ruinat, cel care și-a tocat averea.

dēcolor (1), *ōris adj.* **1.** decolorat. **2.** înnegrit, mânjit.

dēcolōrō (I) *vt.* a schimba culoarea.

dēcoquō, *ere, coxī, coctum vt.* **1.** a fierbe bine. **2.** a (se) topi, a (se) mistui, a (se) pierde; (*fig.*) a ruina (averea): *hunc alea decoquit* pe acesta jocul de noroc îl ruinează.

decor, *ōris m.* **1.** trăsătură potrivită: *suus cuique* ~ *est* fiecare are trăsătura sa potrivită. **2.** farmec, frumusețe, podoabă: *divini signa decoris* semnele unui farmec divin, *ovibus sua lana decori est* oilor lâna le este podoabă.

dēcorē *adv.* potrivit, cum se cuvine, frumos.

decorō (I) *vt.* a împodobi; (*fig.*) a onora, a cinsti: ~ *urbem monumentis* a împodobi orașul cu monumente, ~ *animas supremis muneribus* a onora sufletele cu darurile supreme.

decōrus (3) *adj.* **1.** potrivit: ~ *sermo* vorbire potrivită. **2.** frumos, încântător, strălucitor: *decora facies* o față încântătoare, *decorum est* este frumos.

dēcrepitus (3) *adj.* istovit de bătrânețe.

dēcrēscō, *ere, crēvī, cretum vi.* a micşora, a descreşte, a dispărea treptat.

dēcrētōrius *adj.* decisiv.

dēcrētum, *ī n.* hotărâre (a unei autorităţi): ~ *praetoris* decretul pretorului; (*filoz.*) principiu, dogmă.

decuma *v.* **decima**.

decumānus *v.* **decimānus**.

dēcumbō, *ere, cubuī, cubitum vi.* a se prăbuşi, a cădea.

decuria, *ae f.* **1.** decurie (*grup de zece persoane: soldaţi, judecători*). **2.** diviziune a unei bresle; secţiune a senatului.

decuriātiō, *ōnis f.* şi **decuriātus**, *ūs m.* împărţire în decurii.

decuriō[1] (I) *vt.* **1.** a împărţi în decurii. **2.** a forma cete.

decuriō[2], *ōnis m.* **1.** decurion, comandantul unei decurii. **2.** membru al senatului (într-un municipiu sau colonie).

dēcurrō, *ere, currī* (*cucurrī*), *cursum vi.* şi *vt.* **1. a)** a coborî în goană: ~ *ex arce in Capitolium* a coborî în goană din cetate pe Capitoliu; **b)** (*despre ape*) a se vărsa: ~ *in mare* a se vărsa în mare; **c)** (*despre corăbii*) a pluti: *classis in portum decurrit* flota pluteşte spre port. **2.** a alerga: ~ *rus* a alerga la ţară: (*mil.*) a face manevre militare. **3.** a recurge la, a ajunge la: ~ *ad preces* a recurge la rugăminţi. **4.** a străbate, a continua până la capăt, a parcurge: ~ *spatium* a străbate o distanţă, ~ *laborem inceptum* a continua munca începută; (*lit.*) a trata: *ista quae breviter decursa sunt* acestea care au fost tratate pe scurt.

dēcursiō, *ōnis f.* şi **dēcursus**, *ūs m.* **1.** coborâre în goană. **2.** străbatere. **3.** alergare; (*mil.*) defilare, trecere în revistă.

dēcurtātus (3) *p.pf. v.* **dēcurtō**. // *adj.* mutilat.

dēcurtō (I) *vt.* a scurta.

decus, *oris n.* **1.** podoabă: ~ *capitis* podoabă a capului. **2.** frumuseţe: ~ *oris* frumuseţe a chipului. **3.** (*fig.*) glorie, onoare, fală: *Pompeius ~ populi Romani* Pompeius, fala poporului roman. **4.** faptă strălucită: *decora belli* faptele eroice în război. **5.** demnitate: *decus conservare* a-şi păstra demnitatea.

decussis, *is f.* monedă de zece aşi (*purtând semnul X*).

decussō (I) *vt.* a aşeza în formă de X, a încrucişa.

dēcutiō, *ere, cussī, cussum vt.* a da jos scuturând, a scutura; a abate.

dēdeceō, *ēre, uī vi.* [*frecv. impers.*] a nu se potrivi, a nu se cuveni.

dēdecorō (I) *vt.* a dezonora, a mânji.

dēdecōrus (3) *adj.* dezonorant, ruşinos.

dēdecus, *oris n.* ruşine, dezonoare, ticăloşie: *dedecori est parentibus* e o ruşine pentru părinţi, ~ *admittere* a comite o ticăloşie.

dēdicātiō, *ōnis f.* inaugurare, consacrare.

dēdicō (I) *vt.* **1.** a dedica, a închina: ~ *aedem Saturno* a-i închina un lăcaş lui Saturn, ~ *librum* a dedica o carte, ~ *deum* a ridica un templu (altar) în cinstea unui zeu: *Iuno dedicata* Iunona căreia i s-a ridicat un templu. **2.** (*rar*) a face cunoscut.

dēdignor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a respinge dispreţuind, a refuza.

dēdīscō, *ere, didicī vt.* a uita (cele învăţate), a se dezobişnui de.

dēditīcius (3) *adj.* supus, care s-a predat.

dēditiō, *ōnis f.* supunere, predare: *in deditionem venire* sau *facere deditionem* a se preda, *in deditionem accipere* a accepta capitularea cuiva.

dēditus (3) *p.pf. v.* **dēdō**. // *adj.* **1.** devotat: ~ *populo Romano* devotat poporului roman. **2.** dedat, robit: ~ *voluptatibus* robit plăcerilor.

dēdō, *ere, didī, ditum vt.* **1.** (*mil.*) a preda: ~ *hostibus oppidum* a preda duşmanilor cetatea. **2.** a lăsa în voia cuiva, a expune: ~ *aliquem omnibus periculis* (*D.*) a expune pe cineva tuturor primejdiilor. **3.** (*refl.*) a se dedica, a se consacra; a se lăsa pradă, a se robi: *se ~ studio* (*D.*) *litterarum* a se dedica studiului literaturii, *se ~ aegritudini* a se lăsa pradă mâhnirii, *se ~ voluptatibus* a se robi plăcerilor.

dēdoceō, *ēre, cuī, ctum vt.* a dezvăţa.

dēdoleō, *ēre, uī vi.* a pune capăt durerii.

dēdūcō, *ere, dūxī, ductum vt.* **I.** a face să coboare, a trage în jos, a trage: ~ *lunam caelo* a face să coboare luna de pe cer, ~ *naves in aquam* a trage corăbiile la apă, ~ *vela* a întinde (coborând de pe antenă) pânzele, ~ *filum* a toarce un fir, ~ *fossam ab oppido in locum* a construi (a trage) în continuare un şanţ din cetate până la poziţie, (*fig.*) ~ *versus, carmina* a compune versuri, poezii, ~ *nomen* a-şi trage numele. **II. 1.** a duce undeva: ~ *copias in aequum locum* a duce trupele pe un loc plan, ~ *coloniam* a întemeia o colonie. **2.** a conduce: ~ *patronum domum* a-l conduce pe patron acasă, ~ *virginem in domum coniugis* a o conduce pe mireasă la casa soţului. **III. 1.** a scoate (din starea obişnuită), a abate: ~ *legiones ex hibernis* a scoate legiunile din tabăra de iarnă, ~ *aquam* a abate o apă, ~ *de sententia* a abate de la o părere. **2.** a atrage: ~ *in insidias* a atrage în curse, ~ *in bellum civile* a atrage într-un război civil. **3.** (*despre sume de bani*) a scădea, a retrage: ~ *de capite* a scădea din capital.

dēductiō, *ōnis f.* **1.** ducere. **2.** (*spec.*) înfiinţare (a unei colonii). **3.** scoatere (dintr-o posesiune). **4.** reducere (a unei sume).

dēductor, *ōris m.* însoțitor al unui candidat.
dēductus (3) *p.pf. v.* **dēdūcō**. // *adj.* simplu, modest.
deerrō (I) *vi.* a se rătăci, a se abate.
dēfatīgātiō, *ōnis f.* oboseală, sleire.
dēfatīgō (I) *vt.* a obosi, a osteni.
dēfectiō, *ōnis f.* (*mil.*) trădare, trecere la inamic. **2.** slăbire, sleire: ~ *virium* sleire a forțelor, ~ *solis* eclipsă de soare.
dēfectus[1] (3) *p.pf. v.* **dēficiō**. // *adj.* **1.** lipsit: ~ *pilis* lipsit de păr. **2.** slăbit, sleit: *defectum corpus* trupul slăbit, ~ *annis* sleit de bătrânețe.
dēfectus[2], *ūs m.* **1.** defecțiune: ~ *Spartanorum* defecțiune făcută de spartani. **2.** lipsă; scădere: ~ *animi* scăderea curajului. **3.** (*spec.*) eclipsă: ~ *lunae* eclipsă de lună.
dēfendō, *ere, fendi, fēnsum vt.* **1.** a apăra: ~ *urbem ab hoste* a apăra orașul de dușmani. **2.** a respinge, a împiedica, a sta în cale, a opri: *ad defendendos ictus* spre a împiedica loviturile, ~ *crimen* a respinge acuzația, *vitis defendit solis ardores* vița oprește arșița soarelui. **3.** a susține (o poziție, un rol, o părere): ~ *vicem poetae* a susține rolul unui poet; (*spec.*) a spune în apărare: *nihil habeo quod defendam* nu am de spus nimic în apărare.
dēfēnsiō, *ōnis f.* apărare.
dēfēnsitō (I) *vt.* a obișnui să apere.
dēfēnsō (I) *vt.* a apăra îndârjit, a apăra continuu.
dēfēnsor, *ōris m.* **1.** apărător. **2.** cel care respinge.
dēferō, *ferre, tuli, lātum vt.* **1.** a aduce (dintr-un loc mai înalt): *ramalia tecto detulit* aduse niște vreascuri de pe acoperiș, *aedes in planum* ~ a-și muta casa la șes. **2.** a duce (contra voinței): *error detulit iaculum in Idan* greșeala duse săgeata către Ida, ~ *ad castra* a ajunge lângă tabără, *aestus defert naves ad terram* valurile mână corăbiile spre țărm. **3.** a duce (a transporta): ~ *consulem lecticā* a-l duce pe consul în lectică, ~ *litteras ad Caesarem* a aduce o scrisoare lui Caesar. **4.** (*fig.*) a acorda: ~ *imperium* a acorda comanda supremă. **5.** a prezenta (oral sau în scris), a înfățișa, a împărtăși un lucru cuiva: ~ *rem senatui* (sau *ad senatum*) a preda o chestiune senatului, ~ *nostra consilia ad adversarios* a descoperi planurile noastre adversarilor. **6.** (*jur.*) a se plânge, a denunța: *nomen alicuius* ~ (subînț. *ad praetorem*) a acuza pe cineva.
dēfervēscō, *ere, fervī* (*ferbuī*) *vi.* a înceta să fiarbă; (*fig.*) a se potoli.
dēfessus (3) *adj.* obosit, sleit.
dēficiō, *ere, fēcī, fectum vi.* și *vt.* **1.** a trece de partea cealaltă: ~ *a patribus ad plebem* a trece din partidul senatorial la plebe, ~ *ad Poenos* a trece de partea punilor; (*abs.*) *civitates quae defecerant* cetățile care trădaseră. **2.** a lipsi, a nu fi îndeajuns, a dispărea: *deficit pecunia* lipsesc bani, *ignis deficit* focul se stinge, *progenies deficit in Nerone* neamul se stinge odată cu Nero, *fontis aquae deficiunt* apele izvorului seacă, *luna deficit* luna se întunecă; (*spec.*) ~ (*animo*) a-și pierde curajul. **3.** a nu se mai menține, a fi sleit: *multi tot bellis defecerant* mulți erau sleiți de atâtea războaie. **4.** a părăsi, a începe să lipsească: *vires me deficiunt* forțele mă lasă, *tela nostros defecerunt* săgețile începură să lipsească alor noștri.
dēfīgō, *ere, fixī, fixum vt.* **1.** a înfige: ~ *sudes* a înfige țăruși. **2.** a fixa: ~ *oculos in terra* a-și fixa ochii în pământ, ~ *sententiam in mente* a-și întipări o idee în minte. **3.** (*fig.*) a încremeni, a înlemni: *stupor omnes defixit* mirarea i-a încremenit pe toți, *defixus ob metum* încremenit de frică.
dēfingō, *ere, finxī, fictum vt.* a forma, a modela.
dēfīniō (IV) *vt.* **1.** a mărgini: *fundum oleae definiunt* niște măslini mărginesc terenul. **2.** a stabili, a fixa: ~ *praemia* a stabili recompense; (*fig.*) a defini: ~ *sic voluptatem* a defini astfel plăcerea. **3.** a limita, a restrânge: ~ *orationem* a încheia discursul.
dēfīnītē *adv.* hotărât, precis.
dēfīnītiō, *ōnis f.* definiție.
dēfīnītus (3) *p.pf. v.* **dēfīniō**. // *adj.* precis, determinat.
dēfīō, *dēfierī* (*v.* **dēficiō**) *vb. pas.* a lipsi: *lac mihi defit* îmi lipsește laptele.
dēflagrātiō, *ōnis f.* ardere completă, nimicire prin foc.
dēflagrō (I) *vi.* **1.** a arde complet, a pieri în foc: *domus deflagravit* casa a pierit în flăcări. **2.** (*fig.*) a se potoli: *ira deflagrat* mânia se potolește.
dēflectō, *ere, flexī, flexum vt.* și *vi.* **1.** a întoarce, a abate: ~ *oculos a rege in scribam* a întoarce ochii de la rege spre secretar, ~ *navem a cursu* a abate o corabie din mers. **2.** a se abate, a se depărta: ~ *de viā* a se abate din drum, ~ *a veritate* a se abate de la adevăr.
dēfleō, *ēre, flēvī, flētum vt.* a deplânge: ~ *mortem alicuius* a deplânge moartea cuiva; (*poet.*) a povesti plângând: *haec ubi deflevit* după ce spuse acestea plângând.
dēflōrēscō, *ere, flōruī vi.* a se veșteji.
dēfluō, *ere, flūxī vi.* **1.** a curge la vale: *flumen in Rhenum defluit* fluviul se varsă în Rin. **2.** (*fig.*) a cădea lunecând, a aluneca, a se depărta pe nesimțite: *coronae defluebant* coroanele cădeau, *oratio ab aliqua re defluxit ad aliam* vorba a alunecat de la un lucru la altul. **3.** a se scurge,

a se termina: *vires defluxere* puterile s-au scurs, *color defluit* culoarea se pierde.
dēfodiō, *ere, fōdī, fossum vt.* a îngropa.
dēfōrmātiō, *ōnis f.* desfigurare, degradare.
dēfōrmis (2) *adj.* urât, respingător, hidos.
defōrmitās, *ātis f.* **1.** urâțenie. **2.** dezonoare, infamie.
dēfōrmiter *adv.* **1.** urât. **2.** rușinos, nedemn.
dēfōrmō[1] (I) *vt.* a desfigura, a urâți; (*fig.*) a degrada, a dezonora, a înjosi.
dēfōrmō[2] (I) *vt.* a schița, a zugrăvi.
dēfraudō (I) *vt.* a lipsi pe cineva de ceva, a frustra, a înșela: ~ *aliquem fructu victoriae suae* a lipsi pe cineva de roadele victoriei lui.
dēfrēnātus (3) *adj.* neînfrânat, dezlănțuit.
dēfricō, *āre, fricuī, frictum* (*fricātum*) *vt.* a freca.
dēfringō, *ere, frēgī, frāctum vt.* a rupe, a frânge, a sparge.
dēfrutum, *ī n.* must, vin dulce.
dēfugiō, *ere, fūgī vt.* și *vi.* **1.** a fugi de ceva, a evita: ~ *proelium* a se da în lături de la luptă. **2.** a fugi, a se retrage: *quo sinistrum cornu defugit* unde s-a retras aripa stângă.
dēfundō, *ere, fūdī, fūsum vt.* a turna, a vărsa.
dēfungor, *fungī, fūnctus sum vi. dep.* a se achita, a îndeplini, a trece cu bine: ~ *imperio* (*Abl.*) a îndeplini ordinul, ~ *bello, periculis, morbis* a trece cu bine (a scăpa) de război, de primejdii, de boli, ~ *poenā* a-și îndeplini pedeapsa, ~ *vitā* a muri.
dēgener (1), *eris adj.* **1.** degenerat, inferior, care a decăzut. **2.** (*fig.*) nedemn, josnic; nevolnic.
dēgenerō (I) *vi.* și *vt.* **1.** a degenera, a decădea. **2.** a corupe, a înjosi.
dēgō, *ere, dēgī vt.* a petrece (viața, timpul, bătrânețea), a trăi: ~ *vitam in egestate* a-și duce viața în sărăcie, *in urbibus degentes* cei care trăiesc în orașe.
dēgravō (I) *vt.* a încovoia (sub o greutate), a îngreuia, a împovăra.
dēgredior, *gredī, gressus sum vi. dep.* a coborî: ~ *colle* a coborî de pe o colină, ~ *ex arce in urbem* a coborî din cetățuie în oraș.
dēgrunniō, *īre vi.* a guița.
dēgūstō (I) *vt.* a gusta, a atinge ușor; (*fig.*) a încerca.
dehinc *adv.* **1.** (*loc*) de aici. **2.** (*timp*) apoi, după aceea, în viitor.
dehīscō, *ere vi.* a se deschide, a se întredeschide, a se desface.
dehonestāmentum, *ī n.* **1.** pocire, desfigurare. **2.** (*fig.*) dezonorare, înjosire.
dehonestō (I) *vt.* a dezonora, a înjosi.
dehortor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a îndemna să nu facă ceva, a opri, a ține departe.
Dēianīra, *ae f.* Deianira (*soția lui Hercule, care l-a otrăvit fără voie cu haina îmbibată în sângele lui Nessus*).

dēiciō, *ere, iēcī, iectum vt.* **1.** a arunca jos: ~ *aliquem de ponte* a arunca pe cineva de pe pod, ~ *sortes* a arunca zarurile; (*fig.*) ~ *iugum servile* a arunca jugul sclaviei. **2.** a prăvăli, a culca la pământ: ~ *arbores* a prăvăli copaci, ~ *feram* a omorî o fiară, ~ *vultum in terram* a-și pironi privirile în pământ. **3.** a alunga, a goni dintr-un loc, a arunca, a îndepărta: ~ *hostem loco* a-l arunca pe dușman de pe poziție, *naves tempestate deiciuntur* navele sunt aruncate de furtună, *oculos de isto nunquam deiecit* nu și-a luat o clipă ochii de pe el; (*fig.*) a lipsi de speranța dobândirii unui lucru: *deiectus aedilitate* înșelat în speranța de a ajunge edil.
dēiectus[1] (3) *adj.* **1.** (*despre un loc*) jos, scufundat. **2.** (*fig.*) descurajat, abătut.
dēiectus[2], *ūs m.* **1.** prăvălire, cădere. **2.** pantă abruptă.
dein *adv.* apoi.
deinceps *adv.* **1.** după aceea. **2.** la rând, unul după altul.
deinde *adv.* după aceea, apoi.
dēiungō, *ere, iūnxī, iūnctum vt.* a dejuga, a deshăma.
dēlābor, *lābī, lāpsus sum vi. dep.* **1.** a aluneca în jos, a cădea: ~ *ex caelo* a cădea din cer, ~ *de manibus* a aluneca din mâini. **2.** (*fig.*) a ajunge (rătăcind), a aluneca: ~ *in vitium* a ajunge la viciu, *medios delapsus in hostes* ajungând din greșeală în mijlocul dușmanilor.
dēlāmentor, *ārī vt. dep.* a deplânge, a jeli.
dēlassō, *āre vt.* a obosi de tot, a istovi.
dēlātiō, *ōnis f.* denunț, acuzare.
dēlātor, *ōris m.* delator; denunțător, acuzator.
dēlectābilis (2) *adj.* agreabil, plăcut.
dēlectāmentum, *ī n.* distracție.
dēlectātiō, *ōnis f.* încântare, desfătare, plăcere.
dēlectō (I) *vt.* a încânta, a desfăta.
dēlēctus *v.* **dīlēctus**.
dēlēgātiō, *ōnis f.* delegație, procură.
dēlēgō (I) *vt.* **1.** a încredința: *infans delegatur ancillae* copilul este încredințat unei slujnice, ~ *spes suas fortunae* a-și încredința norocului speranțele. **2.** a atribui, a pune pe seama cuiva: ~ *alicui crimen* a pune pe seama cuiva o acuzație. **3.** a trimite, a îndrepta spre: ~ *studiosos ad illud volumen* a îndrepta pe studioși la acel volum.
dēlēnīmentum, *ī n.* **1.** îmblânzire, potolire. **2.** (*peior.*) momeală.
dēlēniō (IV) *vt.* **1.** a potoli, a îmblânzi. **2.** a atrage, a momi.
dēlēnītor, *ōris m.* **1.** îmblânzitor. **2.** cel care farmecă pe cineva.
dēleō, *ēre, ēvī, ētum vt.* a distruge, a face să dispară; (*spec.*) a șterge:

~ *maculam* a şterge o pată, *et notat et delet* tot scrie şi şterge.

dēlētrīx, *īcis f.* cea care distruge.

Dēlia, Dēliacus *v.* **Dēlos**.

dēlīberābundus (3) *adj.* cufundat în gânduri.

dēlīberātiō, *ōnis f.* chibzuire; examinare, consultaţie.

dēlīberātor, *ōris m.* cel care chibzuieşte.

dēlīberō (I) **1.** *vi.* a chibzui: *tempus deliberandi* răgaz de chibzuială, ~ *de bello* a se sfătui asupra războiului. **2.** (*frecv. pas.*) a lua o hotărâre, a hotărî: *mihi deliberatum est omnia dicere* am luat hotărârea să spun tot. **3.** (*spec.*) a consulta un oracol: *Delphos deliberatum missi sunt* au fost trimişi la Delphi ca să consulte oracolul.

dēlībō (I) *vt.* a lua puţin din ceva, a culege.

dēlibrō (I) *vt.* a jupui, a coji.

dēlibūtus (3) *adj.* uns; năclăit, îmbibat.

dēlicātē *adv.* cu fineţe, delicat; (*peior.*) fără energie.

dēlicātus (3) *adj.* **1.** încântător, delicios. **2.** fin, gingaş. **3.** (*peior.*) **a)** fără vlagă; **b)** desfrânat; **c)** năzuros, pretenţios.

dēliciae, *ārum f.pl.* plăceri, desfătări; (*fig.*) dragoste: *Alexis, deliciae domini* Alexis, dragostea stăpânului.

dēliciolae, *ārum f.pl.* iubire: *Tulliola, deliciolae nostrae* Tulliola, scumpa mea.

dēlictum, *ī n.* greşeală.

dēligō[1] (I) *vt.* a lega: ~ *naves ad ripam* a lega corăbiile de ţărm.

dēligō[2], *ere, lēgī, lēctum* **1.** a alege: ~ *uvam maturam* a alege strugurii copţi. **2.** (*fig.*) a alege, a fixa: ~ *locum castris idoneum* a fixa un loc potrivit pentru tabără, ~ *diem* a fixa o zi. **3.** a alege separând, a separa, a despărţi: ~ *senes ac matres* a da la o parte pe bătrâni şi pe femei. // **delectus** (3) *p.pf.* ales, de frunte: *delecta manus* o trupă aleasă, *delecti militum* cei mai buni dintre soldaţi.

dēlinquō, *ere, līquī, lictum vi.* şi *vt.* a greşi, a se face vinovat: *quid tibi deliqui?* cu ce ţi-am greşit? ~ *maiora* a se face vinovat de lucruri mai mari.

dēliquēscō, *ere, licuī vi.* a se topi.

dēliquiō, *ōnis f.* lipsă.

dēlīrāmentum, *ī n.* aiureală.

dēlīrātiō, *ōnis f.* aiurare, nebunie, sminteală.

dēlīrō (I) *vi.* a aiura, a fi nebun.

dēlīrus (3) *adj.* smintit, nebun.

dēlitēscō, *ere, lituī vi.* a se ascunde: ~ *in silvis* a se ascunde în păduri; (*fig.*) ~ *in alicuius auctoritate* a se pune sub autoritatea cuiva.

dēlītigō, *āre vi.* a face gălăgie; a ocărî.

Dēlius *v.* **Dēlos**.

Dēlos, *ī f.* (insula) Delos (*din Marea Egee, patria lui Apollo şi a Dianei*). // **Dēlius** (**Dēliacus**) (3) *adj.* din Delos (al lui Apollo, al Dianei). // **Dēlius**, *iī m.* Apollo. **Dēlia**, *ae f.* Diana.

Delphī, *ōrum m.pl.* localitate în Focida (*la poalele Parnasului, renumită prin oracolul lui Apollo*). // **Delphicus** (3) *adj.* delphic, de la Delphi. // **Delphicus**, *ī m.* Apollo.

delphīnus, *ī* (**delphīn**, *īnis*) *m.* delfin.

dēlūbrum, *ī n.* templu, sanctuar.

dēlūdō, *ere, lūsī, lūsum vt.* a-şi bate joc, a înşela: ~ *corvum hiantem* a-şi râde de corbul rămas cu gura căscată.

dēlumbō (I) *vt.* a deşela, a istovi.

dēmadēscō, *ere, maduī vi.* a se umezi.

demandō (I) *vt.* a încredinţa: *curam eorum legatis demandavit* grija lor a încredinţat-o ofiţerilor.

dēmānō (I) *vi.* a curge, a se revărsa.

dēmēns (1), *ntis adj.* nebun, fără judecată.

dēmenter *adv.* nebuneşte.

dēmentia, *ae f.* nebunie.

dēmereor, *ērī, itus sum vt. dep.* şi **dēmereō**, *ēre, uī, itum vt.* a câştiga, a-şi atrage: ~ *beneficio civitatem* a şi-i atrage pe cetăţeni printr-o binefacere.

dēmergō, *ere, mersī, mersum vt.* a scufunda, a afunda: ~ *naves* a scufunda corăbiile; (*fig.*) *plebs aere alieno demersa* poporul înecat în datorii.

dēmētior, *metīrī, mēnsus sum vt. dep.* a măsura: *verba demensa* cuvinte măsurate.

dēmetō, *ere, messuī, messum vt.* a secera, a recolta, a tăia, a culege: ~ *frumentum* a secera grâu, ~ *caput* a tăia capul, ~ *flores* a culege flori.

dēmigrātiō, *ōnis f.* emigrare.

dēmigrō (I) *vi.* a pleca, a se muta: ~ *in urbem ex agris* a se muta de la ţară la oraş.

dēminuō, *ere, minuī, minūtum vt.* **1.** a micşora; (*fig.*) a slăbi; ~ *vectigalia* a micşora birurile, ~ *potestatem alicuius* a slăbi puterea cuiva. **2.** a lua, a răpi din ceva: ~ *aliquid de libertate* a răpi ceva din libertate, *capite deminuti* lipsiţi de drepturi cetăţeneşti.

dēminūtiō, *ōnis f.* **1.** micşorare, scădere. **2.** luare, răpire: ~ *capitis* retragerea drepturilor cetăţeneşti.

dēmīror, *ārī, ātus sum vt. dep.* a se minuna, a se mira, a admira.

dēmissē *adv.* **1.** (pre)jos. **2.** (*fig.*) umil.

dēmissiō, *ōnis f.* lăsare în jos, coborâre: ~ *storiarum* lăsarea perdelelor; (*fig.*) ~ *animi* descurajare sufletească.

dēmissus (3) *p.pf.* *v.* **dēmittō**. // *adj.* **1.** lăsat în jos: ~ *demisso capite* cu capul lăsat în jos, *demissa loca* locuri joase. **2.** (*fig.*) modest,

umil, descurajat. **3.** coborâtor, trăgându-se din.

dēmītigō (I) *vt.* a îmblânzi.

dēmittō, *ere, mīsī, missum vt.* **1.** a trimite (în jos); ~ *imbrem caelo* a trimite ploaie din cer, ~ *in vallem* a trimite în vale. **2.** a lăsa în jos, a coborî, a vârî: ~ *caput* a lăsa capul în jos, *se* ~ *in locum iniquum* a se coborî într-un loc neprielnic: (*fig.*) *se* ~ *ad adulationem* a se coborî până la linguşire, *hoc animo tuo demitte* vâră-ţi aceasta în minte.

dēmiūrgus, *ī m.* **1.** conducătorul cetăţii (*în unele oraşe greceşti*). **2.** Creatorul lumii.

dēmō, *ere, dēmpsī, dēmptum vt.* a lua, a înlătura: ~ *iuga bobus* a scoate boilor jugul: (*fig.*) ~ *iugum servile* a înlătura jugul sclaviei.

Dēmocritus, *ī m.* Democrit din Abdera (*filozof materialist*).

dēmōlior, *īrī, ītus sum vt. dep.* a dărâma, a da jos.

dēmōlītiō, *ōnis f.* dărâmare.

dēmōnstrātiō, *ōnis f.* **1.** descriere. **2.** înfăţişare.

dēmōnstrātīvus (3) *adj.* demonstrativ.

dēmōnstrātor, *ōris m.* cel care arată.

dēmōnstrō (I) *vt.* **1.** a arăta; (*fig.*) *ut supra demonstravimus* după cum am arătat mai sus. **2.** a dovedi: *hoc istius cupiditatem demonstrat* aceasta dovedeşte lăcomia lui.

dēmorior, *morī, mortuus sum vi. dep.* a muri (dispărând dintr-un grup, colegiu, funcţie): *in locum demortui* în locul dispărutului; (*fig.*) a muri (de foame, de dragoste).

dēmoror, *ārī, ātus sum* **1.** *vt. dep.* a împiedica, a ţine în loc, a opri: ~ *agmen* a ţine în loc convoiul. **2.** *vi.* (*rar*) a şovăi, a zăbovi.

Dēmosthenēs, *is m.* Demosthene (*marele orator atenian*).

dēmoveō, *ēre, mōvī, mōtum vt.* **1.** a îndepărta, a da la o parte: ~ *populum Romanum de suis possessionibus* a înlătura poporul roman din posesiunile lui, ~ *aliquem loco* a clinti pe cineva din loc. **2.** (*oc.*) a scoate dintr-o funcţie, din rang: ~ *aliquem ordine senatorio* a scoate pe cineva din clasa senatorială.

dēmūgitus (3) *adj.* plin de mugete.

dēmulceō, *ēre, mulsī, mulctum vt.* a mângâia, a dezmierda.

dēmum *adv.* în sfârşit; tocmai.

dēmurmurō, *āre vt.* a murmura: ~ *carmen* a murmura un cântec.

dēmūtātiō, *ōnis f.* schimbare.

dēmūtō (I) *vt.* a schimba.

dēnārius[1] (3) *adj.* de zece.

dēnārius[2], *iī m.* dinar (*monedă de argint valorând la început zece aşi, apoi şaisprezece aşi sau patru sesterţi*).

dēnarrō (I) *vt.* a povesti amănunţit.

dēnegō (I) *vt.* **1.** a tăgădui (cu totul): *datum esse id denegant* ei tăgăduiesc cu totul că acest lucru a fost dat.

2. a refuza: *natura ei ingenium denegavit* natura i-a refuzat talentul.

dēnī, *ae, a num.* câte zece; (*poet.*) zece.

dēnique *adv.* **1.** în sfârşit. **2.** într-un cuvânt.

dēnōminō (I) *vt.* a numi (după cineva): *ab Lamio Lamias ferunt denominatos* se zice că după Lamius ele au fost numite lamii.

dēnormō (I) *vt.* a ştirbi, a face să aibă o formă neregulată: ~ *agellum* a ştirbi o bucăţică de pământ.

dēnotō (I) *vt.* a însemna, a deosebi (printr-un semn), a indica: ~ *pedes venalium cretā* a însemna cu cretă picioarele sclavilor de vânzare; (*fig.*) *neque pulvere denotari possunt* din cauza prafului nu se pot deosebi, ~ *cives trucidandos* a-i indica pe cetăţenii care trebuie să fie ucişi.

dēns, *ntis m.* dinte; (*fig.*) dintele plugului, dintele pieptenului; (*fig.*) dintele invidiei, dintele timpului etc.

dēnsē *adv.* dens, strâns, des.

dēnseō, *ēre vt.* **1.** a îngroşa: *tenebrae densentur* întunericul se îngroaşă. **2.** a îndesi: ~ *ictus* a îndesi loviturile.

dēnsō (I) *vt.* a îngrămădi, a condensa, a îndesi.

dēnsus (3) *adj.* des: *silva densa* pădure deasă, *locus arboribus densus* loc plin de arbori.

dentālia, *ium n.pl.* talpa plugului (fără roţi) (la capătul căreia se fixa brăzdarul).

dentātus (3) *adj.* **1.** dinţat. **2.** cu dinţi mari; (*spec.*) *dentata charta* hârtie netezită cu colţ de mistreţ.

dēnūbō, *ere, nūpsī, nūptum vi.* a se mărita.

dēnūdō (I) *vt.* **1.** a dezgoli, a despuia; (*fig.*) ~ *scientiam ornatu suo* a despuia ştiinţa de podoaba ei. **2.** a descoperi, a destăinui: *denudavit mihi consilium suum* mi-a destăinuit planul său.

dēnūntiātiō, *ōnis f.* declaraţie, anunţare, vestire: ~ *belli* declaraţie de război, ~ *periculi* vestirea primejdiei.

dēnūntiō (I) *vt.* **1.** a declara: *bellum* ~ a declara război. **2.** a ordona: *dictator magistro equitum denuntiavit ut* dictatorul a ordonat şefului cavaleriei ca. **3.** a prevesti: *portentis bellum populo Romano denuntiabatur* prin minuni se prevestea război poporului roman. **4.** a declara formal, a ameninţa: *ille mihi inimicitias denuntiavit* mi-a declarat formal duşmănie. **5.** (*jur.*) a cita: ~ *alicui testimonium* a-l cita ca martor pe cineva.

dēnuō *adv.* din nou.

dēonerō (I) a descărca; (*fig.*) a lua o parte din (ceva).

deorsum (deorsus) *adv.* în jos, jos.

dēpacīscor *v.* **dēpecīscor**.

dēpāscō, *ere, pāvī, pāstum vt.* **1.** (*despre păstori*) a da de păscut. **2.** (*despre vite*) a paşte; (*fig.*) *altaria depasta* altarele golite.

dēpāscor, *pāscī, pāstus sum vt. dep.* a mânca, a consuma: *anguis depascitur artus* şarpele muşcă din trup; (*fig.*) *febris depascitur artus* febra sleieşte mădularele.

dēpecīscor, *pecīscī, pectus sum vt. dep.* a stabili printr-o învoială, a conveni: ~ *cum aliquo partem suam praedae* a stabili cu cineva prin învoială partea sa de pradă.

dēpectō, *ere, pexum vt.* a pieptăna.

dēpecūlātor, *ōris m.* jefuitor.

dēpecūlor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a jefui, a răpi.

dēpellō, *ere, pulī, pulsum vt.* a goni, a îndepărta: ~ *oppidanos muris* a-i goni pe orăşeni de pe ziduri, ~ *dolorem* a îndepărta durerea; (*poet.*) a mâna la vale: ~ *ovium fetus Mantuam* a mâna mieii spre Mantua.

dēpendeō, *ēre vi.* **1.** a atârna, a sta atârnat: *amictus dependet ex humeris* haina atârnă de pe umeri. **2.** (*fig.*) a depinde.

dēpendō, *ere, endī, ēnsum vt.* **1.** a plăti: ~ *poenas* a ispăşi pedeapsa. **2.** (*fig.*) a cheltui.

dēperdō, *ere, didī, ditum vt.* a pierde cu totul: ~ *colorem* a pierde culoarea, ~ *folia* a-şi pierde frunzele.

dēperditus (3) *p.pf. v.* **dēperdō**. // *adj.* distrus: ~ *amore* distrus de iubire.

dēpereō, *īre, iī vi.* a pieri: *magna pars exercitus deperiit* o mare parte din armată a pierit.

dēpingō, *ere, pīnxī, pictum vt.* a zugrăvi, a reprezenta.

dēplangō, *ere, planxī, planctum vt.* a jeli, a boci.

dēplōrō (I) *vi.* şi *vt.* **1.** a se plânge: ~ *de miseriis suis* a se plânge de necazurile sale. **2.** a jeli, a deplânge: ~ *libertatem* a deplânge libertatea pierdută.

dēpōnō, *ere, posuī, positum vt.* **1.** a pune jos: ~ *onus* a pune jos o greutate, ~ *corpora sub ramis* a-şi întinde trupurile sub ramuri. **2.** a pune bine (la loc sigur): ~ *sua omnia in silvis* a-şi duce toate ale lor în păduri, ~ *pecuniam apud amicum* a pune bine banii la un prieten. **3.** a părăsi, a renunţa la ceva; ~ *timorem* a lăsa la o parte frica, ~ *consilium* a renunţa la un plan. // **depositus** (3) *p.pf.* părăsit ca să moară (în ceasul morţii).

dēpopulātiō, *ōnis f.* jefuire, pustiire.

dēpopulātor, *ōris m.* jefuitor.

dēpopulor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a jefui, a pustii: ~ *fana, urbes* a jefui templele, a pustii oraşele.

dēportō (I) *vt.* **1.** a duce, a transporta: ~ *argentum ex oppido ad mare* a duce argintul din cetate la ţărmul mării. **2.** a aduce (acasă): ~ *exercitum victorem* a aduce acasă armata învingătoare. **3.** a deporta: *Serenus in insulam deportatur* Serenus e deportat într-o insulă.

dēpōscō, *ere, popōscī vt.* **1.** a cere stăruitor: ~ *pugnam* a cere stăruitor să se dea lupta, ~ *caedem alicuius* a cere moartea cuiva; *sibi* ~ a-şi rezerva. **2.** a cere să fie predat cineva: ~ *ducem in poenam* a cere să fie predat comandantul ca să fie pedepsit.

dēpositum, *ī n.* depunere (de bani, bunuri) spre păstrare.

dēpraedātiō, *ōnis f.* jefuire.

dēpraedor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a jefui.

dēprāvātē *adv.* rău, greşit.

dēprāvātiō, *ōnis f.* sucire, strâmbare; (*fig.*) alterare, corupere.

dēprāvō (I) *vt.* a strâmba; (*fig.*) a strica, a corupe.

dēprecābundus *adj.* rugător.

dēprecātiō, *ōnis f.* **1.** îndepărtare (a unui rău) prin rugăciune. **2.** rugăminte, scuză. **3.** blestem.

dēprecātor, *ōris m.* cel care intervine pentru cineva: *eo deprecatore* la intervenţia lui.

dēprecor, *ārī, ātus sum vt. dep.* **1.** a căuta să îndepărteze prin rugăminţi: ~ *periculum* a îndepărta o primejdie. **2.** a se ruga, a interveni: ~ *pro amico* a se ruga pentru un prieten, *deprecor ne irascatur* mă rog să nu se mânie. **3.** a cere rugător: ~ *pacem ab hostibus* a cere pace duşmanilor.

dēprehendō (**dēprēndō**), *ere, endī, ēnsum vt.* **1.** a prinde: *duas naves deprehendunt* prind două corăbii. **2.** a descoperi (ceva rău), a surprinde: ~ *scelus, coniurationem* a descoperi crima, conspiraţia, ~ *aliquem in ipso scelere* a surprinde pe cineva asupra crimei. **3.** (*fig.*) a descoperi (cu mintea), a pricepe, a sesiza: ~ *conscientiae notas in ore* a descoperi pe faţă semnele vinovăţiei.

dēprehēnsiō, *ōnis f.* prindere asupra faptului, descoperire.

dēpressus (3) *p.pf. v.* **dēprimō**. // *adj.* (aşezat mai) jos.

dēprimō, *ere, pressī, pressum vt.* **1.** a apăsa în jos, a afunda: ~ *aratrum* a apăsa plugul, ~ *classem hostium* a scufunda flota duşmanilor. **2.** (*fig.*) a înăbuşi, a oprima: ~ *libertatem* a înăbuşi libertatea, ~ *vocem* a potoli glasul.

dēproelior, *ārī vi. dep.* a se lupta (*numai la Part.*): *venti deproeliantes aequore* vânturile care se luptă cu valurile.

dēprōmō, *ere, prōmpsī, prōmptum vt.* a scoate: ~ *pecuniam ex arca* a scoate bani din casetă.

dēproperō (I) *vi.* şi *vt.* **1.** a se grăbi. **2.** a face în grabă.

depsō, *ere, suī, stum vt.* a pisa, a freca, a frământa.

dēpūgnō (I) *vi.* a se lupta (cu înverşunare).

dēpulsiō, *ōnis f.* respingere.

dēpulsor, *ōris m.* cel care îndepărtează.

dēputō (I) *vt.* **1.** (*arh.*) a curăța de crengi. **2.** a considera, a socoti.

dērādō, *ere, rāsī, rāsum vt.* a rade.

dērelictiō, *ōnis f.* părăsire; (*fig.*) nesocotire.

dērelinquō, *ere, līquī, lictum vt.* a părăsi (complet): *derelictus spe* lipsit de speranță.

dērepentē *adv.* deodată.

dērēpō, *ere, rēpsī vi.* a coborî, a se strecura în jos.

dērīdeō, *ēre, rīsī, rīsum vt.* a lua în râs.

dērīdiculum, *ī n.* batjocură: *deridiculo esse* a fi de batjocură, (*concr.*) ~ *corporis* diformitatea trupului.

dērīdiculus (3) *adj.* ridicol.

dērigēscō, *ere, riguī vi.* a încremeni, a înțepeni.

dēripiō, *ere, ripuī, reptum vt.* a înșfăca, a smulge; a răpi.

dērīsor, *ōris m.* **1.** cel care ia în râs. **2.** măscărici; parazit.

dērīsus, *ūs m.* luare în râs, bătaie de joc.

dērīvātiō, *ōnis f.* derivare.

dērīvō (I) *vt.* a abate, a deriva: ~ *aquam ex flumine* a abate apa din râu; (*fig.*) ~ *culpam* a abate vina; ~ *verba* a deriva cuvinte.

dērogō (I) *vt.* **1.** (*jur.*) a înlătura o dispoziție dintr-o lege, a deroga: *derogatur legi* se derogă de la o lege. **2.** (*fig.*) a lua, a nu acorda, a retrage: ~ *fidem alicui* a retrage cuiva încrederea.

dēruncinō (I) *vt.* a da la rindea; (*fig.*) a înșela.

dēruō, *ere, uī, utum vt.* a prăvăli.

dēruptus (3) *adj.* **1.** rupt. **2.** (*fig.*) prăpăstios.

dēsaeviō (IV) *vi.* a fi furios; a bântui.

dēscendō, *ere, scendī, scēnsum vi.* **1.** a coborî: ~ (*de*) *caelo* a coborî din cer, ~ *in forum* a coborî în for. **2.** a pătrunde: *ferrum descendit in corpus* săgeata pătrunde în corp. **3.** (*fig.*) a ajunge, a recurge la: ~ *ad contumelias* a ajunge la jigniri, ~ *ad vim* a recurge la forță.

dēscēnsiō, *ōnis f.* coborâre.

dēscēnsus, *ūs m.* coborâre, coborâș.

dēscīscō, *ere, scīvi* (*sciī*), *scītum vi.* a se despărți, a se depărta de ceva (trecând în altă parte): *Praeneste a Latinis ad Romanos descivit* Praeneste se despărți de latini, trecând de partea romanilor, ~ *a veritate* a se depărta de adevăr, ~ *a vitā* a renunța la viață.

dēscrībō, *ere, scrīpsī, scrīptum vt.* **1.** a transcrie, a copia. **2.** a înscrie, a desena: ~ *formas in pulvere* a desena figuri în praf, ~ *carmina in cortice fagi* a săpa versuri în scoarța fagului. **3.** (*fig.*) a descrie, a reprezenta: ~ *pugnam* a descrie o luptă, ~ *hominum mores* a înfățișa moravurile oamenilor. **4.** a fixa, a hotărî, a stabili: ~ *rationem belli* a fixa tactica războiului, *haec legibus descripta sunt* acestea au fost hotărâte prin legi, ~ *annum in duodecim menses* a împărți anul în douăsprezece luni.

dēscrīptiō, *ōnis f.* **1.** reproducere, plan. **2.** desen. **3.** descriere: ~ *caeli* descrierea cerului. **4.** fixare, hotărâre, împărțire: ~ *centuriarum* împărțire în centurii.

dēscrīptus (3) *p.pf. v.* **dēscrībō.** // *adj.* regulat, armonios.

dēsecō, *āre, secuī, sectum vt.* a tăia (îndepărtând), a reteza.

dēserō, *ere, seruī, sertum vt.* a părăsi: ~ *amicum* a părăsi un prieten; (*fig.*) a neglija, a renunța la, a abandona: ~ *officium* a neglija datoria, ~ *ius suum* a renunța la dreptul său.

dēsertor, *ōris m.* **1.** dezertor. **2.** cel care părăsește, cel care abandonează.

dēsertum, *ī n.* și **dēserta**, *ōrum n.pl.* pustiuri, deșert: *Libyae deserta peragro* străbat pustiurile Libyei.

dēsertus (3) *p.pf. v.* **dēserō.** // *adj.* pustiu.

dēserviō, *īre vi.* a se servi cu zel, a se consacra, a se îngriji de: ~ *amicis* (*D.*) a se consacra prietenilor, ~ *corpori* a se îngriji de corp.

dēses (1), *sidis adj.* leneș.

dēsideō, *ēre, sēdī, sessum vi.* a ședea (într-un loc).

dēsīderābilis (2) *adj.* de dorit.

dēsīderātiō, *ōnis f.* dorință.

dēsīderium, *iī n.* **1.** dorință; dragoste, dor. **2.** regret.

dēsīderō (I) *vt.* **1.** a dori, a cere: ~ *pacem, libertatem* a dori pace, libertate. **2.** a simți lipsa; (*pas.*) a lipsi: *perpaucis desideratis quin omnes caperentur* foarte puțin lipsind să fie prinși cu toții, *totum mensem desideror* mă las așteptat toată luna. **3.** a pierde: *in eo proelio ducentos milites desideravit* în acea luptă a pierdut două sute de soldați.

dēsidia, *ae f.* lene; ședere.

dēsidiōsus (3) *adj.* leneș.

dēsīdō, *ere, sēdī vi.* a cădea în jos, a se lăsa în jos: *terra desidit* pământul se scufundă; (*fig.*) a decădea: *mores desidentes* moravuri decadente.

dēsignātiō, *ōnis f.* **1.** indicare; ~ *personarum* indicarea persoanelor. **2.** orânduire, ordine, plan: ~ *librorum* planul cărților. **3.** desemnare (*într-o funcție*): ~ *consulatus* desemnare la consulat.

dēsignātor, *ōris m.* **1.** plasator (*la teatru*). **2.** organizator (al ceremoniilor funebre, al jocurilor publice).

dēsignō (I) *vt.* **1.** a însemna, a indica: ~ *moenia sulco* a trasa pe pământ linia pentru ziduri, ~ *oculis* a indica din ochi. **2.** a desemna: *consul designatus* consul desemnat.

dēsiliō, *īre, siluī, sultum vi.* a sări jos, a coborî: ~ *ab equo* a sări de pe cal,

~ *de raeda* a coborî din car, *ad pedes desiluerunt* a căzut la picioare.
dēsinō, *ere, siī, situm vi.* a înceta, a se termina: *imbres desierunt* ploile au încetat, *desine quaerere* nu mai cerceta.
dēsipiō, *ere vi.* a-şi ieşi din minţi. // **dēsipiēns** (1), *ntis p.pr.* şi *adj.* nebun.
dēsistō, *ere, stitī vi.* **1.** a se opri, a renunţa: ~ *itinere* a se opri din mers, ~ *hoc conatu* a renunţa la această încercare. **2.** a înceta: ~ *timere* a nu se mai teme.
dēsōlō (I) *vt.* a pustii. // **dēsōlātus** (3) *p.pf.* şi *adj.* părăsit.
dēspectō, *āre vt.* **1.** a privi de sus: ~ *ex alto aethere terras* a privi din eterul cel înalt pământurile. **2** (*fig.*) a privi cu dispreţ, a dispreţui.
dēspectus, *ūs m.* **1.** vedere (de sus în jos): ~ *in mare* vedere spre mare. **2.** (*fig.*) dispreţ: *ei despectui est* este dispreţuit de el.
dēspēranter *adv.* cu desperare.
dēspērātiō, *ōnis f.* desperare.
dēspērō (I) *vt.* şi *vi.* a pierde speranţa, a pierde încrederea, a despera: ~ *de exercitu* a-şi pierde speranţa în privinţa armatei, ~ *pacem* a nu mai avea speranţă de pace, ~ *sibi* a-şi pierde încrederea în sine. // **dēspērātus** (3) *p.pf.* şi *adj.* desperat, fără scăpare.
dēspicātus (3) *adj.* dispreţuit.
dēspicientia, *ae f.* dispreţ.
dēspiciō, *ere, spexī, spectum vi.* şi *vt.* **1.** a privi în jos: ~ *de vertice montis in valles* a privi din vârful muntelui în văi; (*rar*) a privi în altă parte. **2.** (*fig.*) a dispreţui: ~ *homines* a dispreţui oamenii, ~ *deos* a-i dispreţui pe zei, *despiciens sui* dispreţuindu-se pe sine. // **dēspiciendus** (3) *adj.* de dispreţuit.
dēspoliō (I) *vt.* a prăda, a despuia.
dēspondeō, *ēre, spondī, spōnsum vt.* **1.** a promite, a rezerva; ~ *imperium Romanis* a promite romanilor stăpânirea. **2.** (*fig.*) a promite în căsătorie (o fată): ~ *filiam alicui* a promite cuiva pe fiica sa. **3.** (*spec.*) ~ *animum* (sau *animos*) a pierde curajul.
dēspūmō (I) *vt.* şi *vi.* **1.** a lua spuma. **2.** a înceta să fiarbă; (*fig.*) a se potoli.
dēspuō, *ere, uī, ūtum vt.* a scuipa; (*fig.*) a respinge.
dēstīllō, *āre vi.* a picura.
dēstinatiō, *ōnis f.* hotărâre, stabilire.
dēstinātus (3) *v.* **dēstinō**. // *adj.* hotărât: ~ *ad mortem* hotărât să moară. // **dēstinātum**, *ī n.* scop, plan.
dēstinō (I) *vt.* a fixa, a hotărî: ~ *alicui diem* a fixa cuiva o zi, ~ *animo* a lua hotărârea, ~ *rates ancoris* a fixa plutele cu ancore.
dēstituō, *ere, tuī, tūtum vt.* **1.** a depune, a aduce: *ante tribunal regis destitutus* adus înaintea tribunei regelui. **2.** a lăsa, a părăsi: ~ *urbem* a părăsi oraşul. **3.** a înşela: ~ *spem* a înşela speranţa.

dēstitutiō, *ōnis f.* **1.** părăsire. **2.** înşelare.
dēstringō, *ere, strinxī, strictum vt.* **1.** a scoate, a trage: ~ *gladium* a trage sabia. **2.** a atinge; a zgâria: ~ *aequora alis* a atinge apa cu aripile, ~ *corpus* a zgâria corpul. **3.** (*fig.*) a critica: ~ *scripta alicuius* a critica scrierile cuiva.
dēstrūctiō, *ōnis f.* distrugere, ruinare.
dēstruo, *ere, strūxī, strūctum vt.* a distruge, a dărâma.
desubitō *adv.* deodată.
dēsūdō (I) *vi.* a asuda; (*fig.*) a se trudi cu ceva (*in aliqua re*).
dēsuefīō, *fierī, factus sum vi.* a se dezobişnui.
dēsuētūdō, *inis f.* dezobişnuinţă.
dēsuētus (3) *adj.* **1.** neobişnuit, care nu se mai obişnuieşte. **2.** dezobişnuit (de un lucru).
dēsultor, *ōris m.* călăreţ (care sare de pe un cal pe altul).
dēsultōrius (3) *adj.* de circ (*despre cai*); (*fig.*) nestatornic.
dēsum, *esse, fuī vi.* **1.** a lipsi, a fi lipsă: *occasio defuit* a lipsit ocazia. **2.** a nu fi prezent, a nu fi în sprijinul cuiva: *convivio* ~ a nu fi prezent la banchet, ~ *amicis* a nu fi alături de prieteni, ~ *officio* a nu-şi face datoria.
dēsūmō, *ere, sūmpsī, sūmptum vt.* a-şi lua, a-şi alege.
dēsuper *adv.* de sus.
dēsurgō, *ere, surrēxī, surrēctum vi.* a se ridica: ~ *cenā* a se scula de la masă.
dētegō, *ere, tēxī, tēctum vt.* a descoperi.
dētendō, *ere, tendī, tēnsum vt.* a strânge: ~ *tabernacula* a strânge corturile.
dētergeō, *ēre, tersī, tersum vt.* a şterge, a curăţa: ~ *lacrimas* a şterge lacrimile, ~ *cloacam* a curăţa canalul; (*fig.*) a zdrobi, a strica: ~ *remos* a zdrobi vâslele.
dēterior (1), *ius adj. comp.* mai rău, inferior; (*superl.*) **deterrimus** (3) cel mai rău, foarte rău.
dēterminātiō, *ōnis f.* sfârşit, capăt.
dēterminō (I) *vt.* a fixa limite, a hotărnici; (*fig.*) a fixa.
dēterō, *ere, trīvī, trītum vt.* a roade (prin frecare): *collum detritum a catena* gâtul ros de lanţ, ~ *frumentum* a pisa grâul, ~ *vestem* a uza o haină. **2.** (*fig.*) a ştirbi, a micşora, a reduce, a slăbi: ~ *laudes Caesaris culpā ingenii* a scădea meritele lui Caesar din lipsă de talent.
dēterreō, *ēre, uī, itum vt.* a îndepărta (înfricoşând), a opri, a împiedica: ~ *a bello* a opri de la război, ~ *vim a censoribus* a împiedica un atac asupra cenzorilor.
dētēstābilis (2) *adj.* respingător, îngrozitor.
dētēstātiō, *ōnis f.* blestem, detestare.

dētēstor, *ārī, ātus sum vt. dep.* **1.** a blestema, a dori să cadă o nenorocire: *Ambiorigem detestatus* blestemându-l pe Ambiorix, ~ *pericula in caput eorum* a-i blestema să cadă primejdiile pe capul lor. **2.** a îndepărta: *o! dii, detestamini hoc omen* o! zei, alungați această prevestire.

dētexō, *ere, texuī, textum vt.* a termina de țesut, a țese; (*fig.*) a termina.

dētineō, *ēre, tinuī, tentum vt.* **1.** a împiedica, a opri: *detinet nos de nostro negotio* ne împiedică de la treaba noastră. **2.** a reține, a ocupa: ~ *oculos* a reține (a atrage) privirile.

dētondeō, *ēre, tondī, tōnsum vt.* a tunde, a tăia părul; (*fig.*) a face să cadă: *frondes frigore detonsae* frunze căzute de frig.

dētonō, *āre, uī vi.* **1.** a tuna tare, a detuna. **2.** a înceta să tune.

dētorqueō, *ēre, torsī, tortum vt.* **1.** a suci, a întoarce: ~ *cervicem* a întoarce capul. **2.** (*fig.*) a îndrepta în altă parte, a abate, a deforma: *voluptates animos a virtute detorquent* plăcerile abat sufletele de la virtute, ~ *verba* a deforma sensul cuvintelor.

dētractiō, *ōnis f.* luare (din ceva).

dētractor, *ōris m.* cel care micșorează, (*fig.*) cel care înjosește, detractor.

dētrahō, *ere, trāxī, tractum vt.* **1.** a trage jos, a da jos: ~ *aliquem de curru* a da pe cineva jos din car, ~ *stramenta de mulis* a lua păturile de pe catâri. **2.** a smulge: ~ *anulum e digito* a smulge inelul din deget. **3.** a târî, a duce: ~ *aliquem in iudicium* a târî pe cineva la judecată. **4.** (*fig.*) a lua (din ceva), a micșora: ~ *laudem* a știrbi gloria, *detrahit sollicitudines philosophia* filozofia micșorează grijile.

dētrectātiō, *ōnis f.* refuz, respingere.

dētrectātor, *ōris m.* detractor.

dētrectō (I) *vt.* **1.** a respinge, a refuza. **2.** a deprecia, a micșora, a critica.

dētrimentōsus (3) *adj.* păgubitor, dăunător.

dētrīmentum, *ī n.* pagubă, pierdere, neajuns; (*mil.*) înfrângere: ~ *capere* (*accipere*) a suferi o pierdere, ~ *inferre* a pricinui o pagubă.

dētrūdō, *ere, sī, sum vt.* **1.** a împinge cu forța (în jos): ~ *ad Stygias undas* a împinge spre apele Styxului; (*fig.*) a amâna: ~ *comitia in adventum Caesaris* a împinge alegerile până la venirea lui Caesar. **2.** a izgoni, a alunga (de pe un loc): ~ *de agro* a alunga de pe pământul său; (*fig.*) a clinti: ~ *aliquem de sententia* a clinti pe cineva de la o părere.

dētruncō (I) *vt.* a tăia, a reteza.

dēturbō (I) *vt.* **1.** a da jos, a răsturna, a arunca (jos): ~ *statuam* a da jos o statuie, ~ *in mare* a arunca în mare. **2.** a izgoni, a alunga: ~ *nostros de vallo* a-i alunga pe ai noștri din întăritură; (*fig.*) *deturbari ex spe* a fi dezamăgit.

dēturpō (I) *vt.* a urâți; (*fig.*) a pângări.

Deucaliōn, *ōnis m.* Deucalion (*fiul lui Prometeu și rege al Thessaliei*).

deūrō, *ere, ūssī, ūstum vt.* a arde de tot, a pârjoli.

deus, *ī m.* **1.** zeu. **2.** (*fig.*) om important, mărime.

deūtor, *ūtī, ūsus sum vi. dep.* (*cu Abl.*) a se purta rău cu cineva, a abuza.

dēvāstō (I) *vt.* a pustii, a jefui.

dēvehō, *ere, vēxī, vectum vt.* a duce, a transporta: *exercitus Rheno devectus* armata transportată pe Rin.

dēvēlō, *āre vt.* a dezveli.

dēveneror, *ārī, ātus sum vt. dep.* a onora, a venera.

dēveniō, *īre, vēnī, ventum vi.* a ajunge: ~ *in victoris manus* a ajunge în mâinile învingătorului; (*poet. vt.*) *devenere locos* au ajuns în niște locuri.

dēversor[1], *ārī, ātus sum vi. dep.* a poposi, a se opri în drum.

dēversor[2], *ōris m.* oaspete.

dēversōrium, *iī n.* loc de poposit; sălaș; han.

dēverticulum, *ī n.* **1.** ocol, ocoliș. **2.** birt, han; sălaș.

dēvertō (*arh.* **dēvortō**), *ere, vertī, versum vi.* **1.** a se abate (din mers), a poposi: ~ *ab Aegypto in Africam* a se abate din Egipt spre Africa, ~ *in* (*ad*) *villam* a poposi la fermă. **2.** (*fig.*) a se depărta de la subiect: *redeamus illuc unde devertimus* să ne întoarcem acolo unde ne-am abătut (de la subiect).

dēvexitās, *ātis f.* povârniș, pantă.

dēvexus (3) *adj.* înclinat, în pantă, care coboară.

dēvinciō, *īre, vinxī, vinctum vt.* **1.** a lega strâns, a înlănțui: ~ *servum* a lega cu lanțuri un sclav, *devinctus Domitiae nuptiis* înlănțuit prin căsătorie cu Domitia. **2.** a atașa, a uni: *sibi* ~ *homines benevolentiā* a-și atrage oamenii prin bunăvoință.

dēvincō, *ere, vīcī, victum vt.* a înfrânge, a supune: (*poet.*) a termina victorios (un război): ~ *Poenos classe* a-i învinge pe cartaginezi printr-o luptă navală, *devicta bella* războaiele victorioase.

dēvītō (I) *vt.* a evita, a se feri de.

dēvius (3) *adj.* lăturalnic, ocolit: *devium iter* drum lăturalnic; (*fig.*) care se abate de la drumul drept, rătăcit.

dēvocō (I) *vt.* a chema (să coboare, să vină), a face să vină: ~ *suos ab tumulo* a face să coboare pe ai săi de pe o înălțime, ~ *Iovem caelo* a-l implora pe Iupiter din cer, ~ *aliquem in certamen* a chema pe cineva la luptă.

dēvolō (I) *vi.* a zbura (în jos), a coborî.

dēvolvō, *ere, volvī, volūtum vt.* a rostogoli, a prăvăli: ~ *saxa* a prăvăli stânci; (*fig.*) a răsuci (lâna).

dēvorō (I) *vt.* a înghiți, a mânca: *ne canes nos vivos devorent* ca să nu ne mănânce câinii de vii; (*fig.*) ~

hereditatem a mânca o moştenire, ~ *lacrimas* a-şi înghiţi lacrimile, ~ *libros* a sorbi cărţile.

dēvortium, *iī n.* înconjur.

dēvortō *v.* **dēvertō**.

dēvōtiō, *ōnis f.* **1.** legământ religios, jertfă. **2.** (*pl.*) blesteme, vrăji.

dēvōtus (3) *adj.* **1.** devotat, credincios. **2.** blestemat.

dēvoveō, *ēre, vōvī, vōtum vt.* **1.** a dedica, a închina, a consacra: ~ *filiam Dianae* a-i închina Dianei fiica, *se* ~ a se devota, ~ *pro salute populi* a se devota binelui poporului. **2.** a blestema: ~ *scelerata arma* a blestema războiul criminal, *devota arbor* copac blestemat.

dexter, *tra, trum* (*tera, terum*) *adj.* **1.** drept, care e la dreapta. **2.** (*fig.*) **a)** dibaci; **b)** favorabil, potrivit.

dextera (dextra), *ae f.* mână dreaptă, mână: *ad dextram* la dreapta, *a dextrā laevāque* din dreapta şi din stânga, *dare dextram* a întinde o mână de ajutor, *dextra invicta bello* braţ neînvins în război, *datā dextrā* dându-şi mâna (*ca semn al luării unui angajament*).

dexterē (dextrē) *adv.* cu dibăcie.

dexteritās, *ātis f.* iscusinţă, dibăcie.

dextrōrsum (dextrōrsus) *adv.* spre dreapta.

diadēma, *ātis n.* diademă.

diaeta, *ae f.* **1.** dietă, regim. **2.** cameră, locuinţă.

dialectica, *ae f.* arta de a argumenta.

dialecticē *adv.* potrivit cu regulile argumentării.

dialecticus (3) *adj.* logic, al argumentării. // **dialecticus**, *ī m.* logician. // **dialectica**, *ōrum n.pl.* probleme referitoare la arta argumentării.

Diālis (2) *adj.* al lui Iupiter. // **Diālis**, *is m.* preot al lui Iupiter.

dialogus, *ī m.* dialog.

Diāna, *ae f.* Diana (*fiica lui Iupiter şi a Latonei, zeiţa Lunii şi a vânătorii*). // **Diānius** (3) *adj.* al Dianei.

diāria, *ōrum n.pl.* raţie zilnică, porţie.

diārium, *iī n.* jurnal.

dica, *ae f.* proces: *dicam scribere alicui* a intenta un proces cuiva; *dicas sortiri* a trage la sorţi judecătorii.

dicācitās, *ātis f.* ironie.

dicāx (1), *ācis adj.* ironic, muşcător.

diciō, *ōnis* [*N. nefolosit*] *f.* putere, stăpânire, autoritate.

dicis causā (*adverbial*) de formă.

dicō[1] (I) *vt.* **1.** a dedica, a consacra: ~ *donum Iovi* a-i închina un dar lui Iupiter. **2.** a declara: *se* ~ *in servitutem alicui* a se da ca sclav cuiva, *se* ~ *in aliam civitatem* a se face cetăţeanul altei cetăţi.

dicō[2], *ere, dīxī, dictum vt.* **1.** a zice, a spune: *ut supra diximus* după cum am mai spus; **a)** a pronunţa: *aliquis rho dicere nequit* cutare nu-l poate pronunţa pe „r"; **b)** a afirma: *dicebant, ego negabam* ei ziceau, eu tăgăduiam. **2.** a vorbi, a rosti (un discurs): ~ *apud populum* a vorbi în faţa poporului, *ars dicendi* arta de a vorbi, ~ *pro aliquo* a pleda un proces, ~ *sententiam* a-şi spune părerea. **3.** a numi: ~ *aliquem dictatorem* a-l numi pe cineva dictator, ~ *nomine* a chema pe nume. **4.** (*în expr.*) *dico* adică: *illi veteres, Herodotum et Thucydidem* ~ cei vechi, adică (mă refer la) Herodot şi Thucydide. **5.** a cânta, a descrie, a povesti. **6.** a stabili, a fixa: ~ *diem* a fixa o zi. **7.** a arăta: ~ *alicui viam* a arăta cuiva drumul.

dictāta, *ōrum n.pl.* text dictat, lecţii; reguli, indicaţii.

dictātor, *ōris m.* **1.** dictator (*magistrat numit de senat, învestit cu puteri extraordinare pe timp de şase luni*). **2.** primul magistrat în unele oraşe.

dictātōrius (3) *adj.* al unui dictator, de dictator.

dictātūra, *ae f.* dictatură.

dictiō, *ōnis f.* **1.** rostire, pronunţare: ~ *sententiae* rostirea părerii, *iuris* ~ dreptul de a judeca, ~ *causae* pledoarie. **2.** convorbire: *dictiones semotae* convorbiri secrete. **3.** mod de a vorbi, vorbire: ~ *forensis* vorbirea din for.

dictitō (I) *vt.* a spune mereu, a repeta, a obişnui să spună.

dictō (I) *vt.* **1.** a dicta. **2.** a compune: ~ *versus, carmina* a compune versuri, poezii, ~ *testamentum* a face un testament.

dictum, *ī n.* vorbă, cuvânt, spusă.

Dīdō, *ōnis* şi *ūs f.* Didona (*regina Carthaginei*).

dīdō, *ere, dīdidī, dīditum vt.* a răspândi.

didūcō, *ere, dūxī, ductum vt.* **1.** a deschide, a desface: ~ *vestem* a desface haina. **2.** a împărţi, a despărţi: ~ *assem in centum partes* a împărţi un as în o sută de părţi; (*fig.*) ~ *vulgum* a dezbina poporul. **3.** (*mil.*) a desfăşura, a întinde: ~ *copias* a desfăşura trupele.

dīductiō, *ōnis f.* **1.** separare. **2.** întindere, extensiune.

diēcula, *ae f.* ziulică; termen scurt.

diēs, *eī m.* şi *f.* [*la pl. numai m.*] **1.** zi: *hodiernus dies* ziua de astăzi, *cum die* de cu ziuă, *de die* pe zi, *diem ex die* zi după zi, *in dies* în fiecare zi, *postero die, altero die, postridie eius diei* a doua zi. **2.** dată: *ad certam diem* la o anumită zi (dată), *die constituta* la ziua hotărâtă, *diem statuere* a hotărî o zi. **3.** (răs)timp: *diem sumere ad deliberandum* a-şi rezerva un răstimp pentru a chibzui. **4.** timp (*în general*): ~ *levat luctum* timpul uşurează jalea, *carpe diem!* bucură-te de orice zi!/bucură-te de ziua de azi!

Diēspiter, *tris m.* Iupiter.

diffāmō (I) *vt.* a defăima; a răspândi zvonuri urâte.

differentia, *ae f.* deosebire.

differō, *ferre, distulī, dīlātum vt.* și *vi.* **1.** a răspândi, a risipi: ~ *ignem* a răspândi focul, ~ *nubila* a risipi norii, *differri dolore* a se agita în toate părțile de durere. **2.** a răspândi prin vorbe; (*peior.*) a vorbi de rău: *cum de me ista differs* când răspândești astfel de vorbe despre mine, ~ *dominos* a-i vorbi de rău pe stăpâni. **3.** a amâna. **4.** (*fără pf. și supin*) a diferi, a se deosebi: *inter se differunt* se deosebesc între ei; (*impers.*) *differt* este deosebire: *multum, plurimum differt* este mare, foarte mare deosebire, *nihil differt* nu-i nici o deosebire. // **differēns** (1), *ntis p.pr.* și *adj.* diferit.
differtus (3) *adj.* plin, înțesat.
difficilis (2) *adj.* greu (*cu dificultăți*): ~ *res* o chestiune grea, *difficile dictu, intellectu* lucru greu de spus, de înțeles, ~ *vallis* vale greu de trecut, *difficile tempus anni* un anotimp greu. **2.** (*despre caracter*) aspru, ursuz; încăpățânat, neînduplecat.
difficiliter *adv.* cu greu.
difficultās, *ātis f.* **1.** greutate, dificultate: ~ *navigandi* dificultatea navigării. **2.** lipsă, strâmtoare: ~ *rei frumentariae* lipsa proviziilor. **3.** (*despre persoane*) rea dispoziție; aroganță.
difficulter *adv.* cu greutate.
diffidēns (1), *ntis p.pr. v.* **diffidō**. // *adj.* neîncrezător.
diffidenter *adv.* cu neîncredere.
diffidentia, *ae f.* neîncredere.
diffidō, *ere, fisus sum vi. semidep.* a nu se încrede, a nu avea încredere: ~ *sibi* a nu se încrede în sine, ~ *virtuti militum* a nu avea încredere în vitejia soldaților.
diffindō, *ere, fidī, fissum vt.* a despica, a tăia, a sparge: ~ *ramum* a despica o ramură, ~ *saxum* a sparge un bolovan; (*jur.*) ~ *diem* a amâna un termen (de judecată).
diffingō, *ere, finxī, fictum vt.* a da altă formă, a schimba, a transforma.
diffluō, *ere, flūxī vi.* a se revărsa: *extra ripas diffluentes* revărsându-se peste maluri; (*fig.*) a se risipi, a se dizolva, a se topi; a pieri: *per socordiam vires diffluxere* din lașitate forțele s-au risipit, ~ *luxuriā* a se consuma într-o viață de desfrâu.
diffugiō, *ere, fūgī, fugitum vi.* a fugi în toate părțile, a se risipi; a dispărea: *repente diffugimus* deodată o luăm la fugă; *diffugēre nives* au dispărut zăpezile.
diffugium, *iī* n. fugă, împrăștiere.
diffundō, *ere, fūdī, fūsum vt.* a răspândi, (*despre lichide*) a împrăștia: *sanguis per venas diffunditur* sângele se răspândește prin vene; (*fig.*) *lux caelo diffusa* lumina revărsată pe cer, *morbus diffunditur* boala se extinde, ~ *dolorem* a risipi durerea.
diffūsē *adv.* împrăștiat.
diffūsus (3) *p.pf. v.* **diffundō**. // *adj.* întins, vast, larg.

dīgerō, *ere, gessī, gestum vt.* **1.** a despărți, a distribui: *stercoris pars in prata digerenda* o parte din bălegar care trebuie să fie răspândit pe pășuni, ~ *populum in classes* a împărți poporul în clase, ~ *cibos* a digera alimentele. **2.** a pune în ordine, a orândui; (*fig.*) a expune ordonat: ~ *capillos* a aranja părul, ~ *bibliothecam* a orândui biblioteca, *digerit omnia Calchas* Calchas explică prevestirile una după alta.
dīgestiō, *ōnis f.* orânduire, distribuire; (*med.*) digestie.
digitulus, *ī m.* degețel.
digitus, *ī m.* **1.** deget. **2.** deget (*măsură de lungime, a șaisprezecea parte dintr-un* pes *„picior"*).
dīgladior, *ārī, ātus sum vi. dep.* a se bate (pe viață și pe moarte).
dīgnātiō, *ōnis f.* stimă; cinste, rang, onoare.
dīgnē *adv.* **1.** demn. **2.** cum se cuvine.
dīgnitās, *ātis f.* **1.** merit: *honores patent dignitati* onorurile sunt deschise meritului, *pro dignitate* potrivit meritului. **2.** demnitate, onoare: *cum dignitate cadere* a cădea cu demnitate. **3.** frumusețe, distincție, prestanță, strălucire: *magna dignitas corporis* o mare distincție fizică, ~ *urbis* strălucirea orașului, ~ *verborum* distincția vocabularului. **4.** rang: ~ *equestris* rangul de cavaler, *ad summam dignitatem pervenire* a ajunge la rangul cel mai înalt.
dīgnō (I) (*frecv.* **dīgnor**, *ārī, ātus sum vt. dep.*) **1.** a socoti demn de ceva, a învrednici pe cineva cu ceva: *haud tali me dignor honore* nu mă învrednicesc de o astfel de cinste. **2.** a consimți, a se învoi.
dīgnōscō, *ere, nōvī vt.* a deosebi, a distinge.
dīgnus (3) *adj.* **1.** demn, care merită: ~ *laude* demn de laudă, *digna* (*indigna*) *pati* a suferi cele meritate (nemeritate). **2.** potrivit: *poena digna factis* o pedeapsă potrivită cu faptele.
dīgredior, *gredī, gressus sum vi. dep.* a se depărta, a se despărți, a pleca: *digredimur paulum* ne depărtăm puțin, ~ *ex eo loco* a pleca din acest loc; (*fig.*) a se abate: ~ *a causā* a se depărta de chestiune.
dīgressiō, *ōnis f.* și **dīgressus**, *ūs m.* depărtare, despărțire; (*fig.*) digresiune.
diiūdicō (I) *vt.* **1.** a judeca, a decide: ~ *causam* a judeca o pricină, *diiudicatā fortunā belli* soarta războiului fiind decisă. **2.** a distinge, a deosebi: ~ *vera a falsis* a deosebi adevărul de neadevăr.
dīlābor, *lābi, lāpsus sum vi. dep.* **1.** a se împrăștia, a se risipi: *dilabuntur in oppida* se împrăștie prin cetăți. **2.** a se nărui, a pieri: *monumenta dilapsa* monumente năruite, *omnis*

invidia dilabitur orice invidie se stinge.

dīlacerō (I) *vt.* a sfârteca.

dīlaniō (I) *vt.* a sfâşia.

dīlargior, *īrī, ītus sum vt. dep.* a risipi, a dărui din plin: ~ *pecuniam* a risipi bani în dreapta şi în stânga.

dīlātio, *ōnis f.* amânare.

dīlātō (I) *vt.* a mări, a lărgi: ~ *fundum* a mări o proprietate; (*fig.*) ~ *argumentum* a dezvolta o temă.

dīlātor, *ōris m.* cel care amână.

dīlaudō (I) *vt.* a lăuda peste tot.

dīlēctus[1], *ūs m.* **1.** alegere: *sine dilectu* fără alegere. **2.** (*mil.*) recrutare: *dilectum habere* a face recrutare; (*fig.*) contingent: ~ *recens* un contingent proaspăt.

dilectus[2] (3) *p.pf.* v. **dīligō**. // *adj.* iubit, drag: *Atys dilectus Iulo* Atys, drag lui Iulus.

dīligēns (1), *ntis adj.* [*opus lui* neglegens] **1.** atent, grijuliu, conştiincios, îngrijit, zelos: *diligentior esse coepit* începu să fie mai atent, ~ *in omnibus rebus* conştiincios în toate lucrurile, ~ *compositionis* îngrijit în privinţa compoziţiei. **2.** econom, gospodar.

dīligenter *adv.* atent, grijuliu, conştiincios.

dīligentia, *ae f.* **1.** atenţie, grijă, conştiinciozitate. **2.** spirit de economie.

dīligō, *ere, lēxī, lēctum vt.* a iubi, a preţui: ~ *matrem* a-şi iubi mama, *a bonis viris diligi* a fi preţuit de oamenii buni.

dīlōrīcō (I) *vt.* a sfâşia (un veşmânt care acoperă pieptul).

dīlūceō, *ēre vi.* (*fig.*) a fi clar pe deplin.

dīlūcēscō, *ere, lūxī vi.* a se lumina de ziuă; (*impers.*) *dilucescit* se face ziuă.

dīlūcidē *adv.* limpede, clar.

dīlūcidus (3) *adj.* limpede, clar.

dīlūculum, *ī n.* zori de zi.

dīluō, *ere, luī, lūtum vt.* **1.** a spăla, a îmbiba: ~ *vulnus aceto* a spăla rana cu oţet, *tellus sanguine diluitur* pământul se îmbibă de sânge. **2.** a dizolva, a topi: ~ *venenum* a dizolva o otravă, ~ *unguenta lacrimis* a topi fardul cu lacrimile, ~ *vinum* a dilua vinul (cu apă). **3.** (*fig.*) a risipi, a slăbi: ~ *molestias mero* a îneca necazurile în vin, ~ *crimen* a risipi o acuzaţie, ~ *eius auctoritatem* a-i slăbi autoritatea.

dīluviēs, *ēī f.* şi **dīluvium**, *iī n.* inundaţie, potop.

dīmānō (I) *vi.* a se revărsa, a se răspândi.

dīmēnsiō, *ōnis f.* măsură, dimensiune.

dīmētior, *mētīrī, mēnsus sum vt. dep.* a măsura.

dīmētō, *āre* şi **dīmētor**, *ārī vt. dep.* a măsura, a hotărnici.

dīmicātiō, *ōnis f.* luptă, bătălie.

dīmicō (I) *vi.* a se lupta, a se bate.

dīmidiātus (3) *adj.* tăiat în două, pe jumătate; jumătate.

dīmidium, *iī n.* jumătate: *dimidio plus* mai mult de jumătate.

dīmidius (3) *adj.* (pe) jumătate.

dīminuō, **dīminūtiō** v. **dēminuō**, **dēminūtiō**.

dīmissiō, *ōnis f.* eliberare, concediere.

dīmittō, *ere, mīsī, missum vt.* **1.** a trimite în toate părţile: ~ *litteras circum municipia* a trimite peste tot scrisori către oraşe. **2.** a lăsa să plece: **a)** a concedia: ~ *legiones* a concedia legiunile; **b)** a pune capăt unei adunări, a termina: *senatum* ~ a ridica şedinţa senatului, ~ *concilium* a încheia o întrunire, ~ *ludos* a termina jocurile; **c)** a trimite (de lângă sine): ~ *milites in oppidum* a trimite soldaţi în cetate, ~ *uxorem* a-şi izgoni soţia, ~ *creditorem* a achita pe creditor. **3.** a lăsa să scape, a lăsa să cadă: ~ *librum e manibus* a lăsa să cadă cartea din mâini. **4.** a renunţa la, a părăsi: ~ *oppugnationem* a părăsi asediul, ~ *libertatem* a renunţa la libertate.

dīmoveō, *ēre, mōvī, mōtum vt.* **1.** a îndepărta: ~ *turbam* a îndepărta mulţimea. **2.** a tăia, a despica, a scurma: ~ *terram aratro* a despica pământul cu plugul, ~ *cinerem* a scurma cenuşa.

dīnōscō v. **dīgnōscō**.

dīnumerātiō, *ōnis f.* numărare, calcul.

dīnumerō (I) *vt.* a număra, a socoti; (*spec.*) a achita (o sumă de bani).

Diogenēs, *is m.* Diogene din Sinope (*filozof cinic*).

diōta, *ae f.* amforă cu două toarte.

diplōma, *atis n.* act oficial (*permis de călătorie, brevet etc.*).

dirae, *ārum f.pl.* **1.** blesteme. **2.** prevestiri rele. // **Dirae**, *ārum f.pl.* Furiile (*zeiţe ale răzbunării*).

Dircē, *ēs f.* Dirce (*izvor în preajma Thebei*). // **Dircaeus** (3) *adj.* dirceic, theban.

dīrēctē *adv.* drept, fără înconjur.

dīrectō *adv.* v. **dīrēctē**.

dīrēctus (3) *adj.* drept, în linie dreaptă; (*fig.*) direct.

dīremptus, *ūs m.* separare.

dīreptio, *ōnis f.* jefuire.

dīreptor, *ōris m.* jefuitor.

diribeō, *ēre vt.* a pune de o parte şi de alta, a socoti (voturile).

diribitiō, *ōnis f.* numărare (a voturilor).

diribitor, *ōris m.* cel care numără voturile.

dīrigō (**dērigō**), *ere, rēxī, rēctum vt.* **1.** a îndrepta, a alinia: ~ *arbores* a alinia copaci. **2.** a îndrepta spre: ~ *equum in hostem* a-şi îndrepta calul spre duşman, ~ *cursum ad litora* a îndrepta mersul spre ţărmuri. **3.** (*fig.*) a ordona, a regla, a potrivi; a raporta: ~ *vitam ad normam* a ordona viaţa după o normă,

~ *utilitatem honestate* a raporta utilitatea la ce este moral.

dirimō, *ere, ēmī, emptum vt.* **1.** a despărți: *urbs dirempta flumine* oraș despărțit printr-o apă. **2.** a întrerupe (împiedicând), a pune capăt: ~ *colloquium* a întrerupe o convorbire, ~ *bellum* a pune capăt războiului, ~ *controversiam* a pune capăt unei neînțelegeri.

dīripiō, *ere, ripuī, reptum vt.* **1.** a trage într-o parte și în alta, a smulge, a sfârteca: ~ *insigne ex capite* a smulge diadema de pe cap, ~ *membra* a sfârteca mădularele. **2.** a jefui: ~ *urbes* a jefui orașele.

dīritās, *ātis f.* sălbăticie, cruzime.

dīrumpō (disrumpō), *ere, rūpī, ruptum vt.* a sfâșia, a rupe; (*fam.*) a crăpa de ciudă, a plesni de necaz; a se strica de râs.

dīruō, *ere, uī, utum vt.* a dărâma; (*fig.*) a distruge.

dīrus (3) *adj.* sinistru, înspăimântător, groaznic.

dīs (1), *tis adj. v.* **dives**. // **Dīs**, *tis m.* Pluton (*zeul Infernului*).

discēdo, *ere, cessī, cessum vi.* **1.** a se despărți, a se depărta, a pleca: *diversi discesserunt* s-au despărțit, luând-o fiecare în altă parte; (*spec.*) ~ *in alicuius sententiam* a se alătura la părerea cuiva, a vota propunerea cuiva (în senat): *a foribus non discedebat* nu se depărta de ușă, ~ *e curia* a pleca din senat, ~ *ab armis* a arunca armele, ~ *a duce* a-l trăda pe comandant, *exercitus discessit ex hibernis* armata a plecat din tabăra de iarnă, ~ *a bello* a pleca de pe câmpul de luptă. **2.** a ieși învingător (învins) dintr-o luptă: *victor* (*superior*) *discessit* a ieși învingător. **3.** (*fig.*) a dispărea: *sol discedit* soarele dispare, *memoria discessit* amintirea a dispărut. **4.** a părăsi, a renunța: ~ *ab oppugnatione* a părăsi asedierea, ~ *a sua sententiā* a renunța la părerea sa.

disceptātiō, *ōnis f.* **1.** dezbatere, discuție. **2.** (*rar*) hotărâre.

disceptātor, *ōris m.* arbitru, judecător.

disceptō (I) *vi.* și *vt.* **1.** a dezbate (în justiție), a discuta: ~ *de controversiis* a dezbate neînțelegerile. **2.** a judeca, a pronunța o judecată.

discernō, *ere, crēvī, crētum vt.* **1.** a separa, a despărți: *improbi muro discernantur a nobis* ticăloșii să fie despărțiți de noi prin zid. **2.** a distinge, a deosebi: ~ *diem noctemque* a deosebi ziua de noapte.

discerpō, *ere, cerpsī, cerptum vt.* **1.** a sfâșia; (*fig.*) ~ *verbis* a insulta. **2.** (*despre vânturi*) a risipi, a distruge.

discessiō, *ōnis f.* plecare; (*spec.*) votare.

discessus, *ūs m.* plecare: ~ *eorum* plecarea acestora, ~ *e vitā* moarte.

discidium, *iī n.* **1.** despărțire: *desiderium discidii non ferre* a nu suporta dorul despărțirii. **2.** dezbinare: ~ *civile* vrajbă între cetățeni.

discinctus (3) *p.pf. v.* **discingō**. // *adj.* (*fig.*) nepăsător; dezmățat.

discindō, *ere, scidī, scissum vt.* a sfâșia, a tăia, a rupe.

discingō, *ere, cīnxī, cīnctum vt.* a descinge.

disciplīna, *ae f.* **1.** învățătură: *disciplinae causā* pentru a învăța. **2.** știință, sistem, doctrină, școală: ~ *militaris* știința militară, ~ *Stoicorum* doctrina (școala) stoicilor. **3.** educație, fel de a se purta: *veteris disciplinae decus* o podoabă a vechii educații.

discipula, *ae f.* elevă.

discipulus, *ī m.* elev, școlar.

disclūdo, *ere, clūsī, clūsum vt.* a despărți, a separa.

discō, *ere, didicī vt.* **1.** a învăța: ~ *litteras Graecas* a învăța literatura greacă. **2.** a înțelege: *didicerunt se esse perituros* au înțeles că vor pieri. **3.** a afla: *quod ubi didicit* după ce a aflat aceasta. // **discentēs**, *ium m.pl.* școlarii.

discolor (1), *ōris adj.* **1.** de altă culoare. **2.** diferit.

disconveniō, *īre vi.* a nu se potrivi; (*impers.*) nu este potrivire: *disconvenit inter me et te* nu e potrivire (este dezacord) între mine și tine.

discordia, *ae f.* neînțelegere, dezbinare. // **Discordia**, *ae f.* Eris (*zeița răzbunării*).

discordō, *āre vi.* **1.** a fi în dezacord: ~ *secum* a nu fi în acord cu sine. **2.** a se deosebi.

discors (1), *cordis adj.* în dezacord, în conflict, în luptă: *homines discordes* oameni în luptă, *arma discordia* arme vrăjmașe.

discrepantia, *ae* (**discrepātiō**, *ōnis*) *f.* dezacord, nepotrivire; neînțelegere.

discrepō, *āre, āvi* (*uī*) *vi.* **1.** a suna altfel, a distona. **2.** (*fig.*) a nu fi de acord, a nu se potrivi, a fi deosebit: *facta cum dictis discrepant* faptele nu sunt în acord cu vorbele; (*impers.*) *discrepat* nu există un acord: *discrepat inter scriptores* e nepotrivire între scriitori.

dīscrībō, *ere, scrīpsī, scrīptum vt.* **1.** a repartiza. **2.** a distribui.

discrīmen, *minis n.* **1.** linie de separație; interval, distanță; *duo maria pertenui discrimine separantur* două mări sunt separate printr-un spațiu foarte mic. **2.** (*frecv.*) deosebire, diferență: *amat omnes, nam ~ non facit* îi iubește pe toți, căci nu face deosebire, *nullo discrimine* fără nici o deosebire. **3.** moment decisiv; punct culminant: *socios destituere in ipso discrimine periculi* a-i părăsi pe aliați tocmai în momentul critic al primejdiei. **4.** primejdie, risc: *offerre se in ~ pro aliquo* a se pune

în primejdie pentru cineva, *res est in summo discrimine* situaţia este în cel mai mare pericol.
discrīminō (I) *vt.* a separa, a deosebi: *via discriminat agros* un drum separă ogoarele.
discrīptiō, *ōnis f.* repartizare, orânduire.
discruciō (I) *vt.* a tortura, a chinui.
discumbō, *ere, cubuī, cubitum vi.* **1.** a se aşeza la masă. **2.** (*rar*) a se culca.
discurrō, *ere,* (*cu*)*currī, cursum vi.* a alerga în toate părţile, a se răspândi în goană: ~*per omnes silvas* a se răspândi prin toate pădurile.
discursus, *ūs m.* alergare în toate părţile, răspândire: *Fabii vallem discursibus implent* Fabii umplu valea, răspândindu-se peste tot.
discus, *ī m.* disc (de aruncat).
discutiō, *ere, cussī, cussum vt.* **1.** a sparge, a crăpa, a sfărâma: *murum discutiunt* ei sparg zidul. **2.** a risipi, a înlătura: ~ *noctem, caliginem* a risipi întunericul, ceaţa.
disertē *adv.* **1.** clar, lămurit. **2.** elocvent.
disertus (3) *adj.* **1.** elocvent; talentat; cu artă. **2.** clar, lămurit.
disiciō, *ere, iēcī, iectum vt.* **1.** a împrăştia, a risipi. **2.** a răsturna, a distruge; (*fig.*) ~ *pacem compositam* a zădărnici pacea încheiată. // **disiectus** (3) *p.pf.* risipit, împrăştiat: *aedificia disiecta* clădiri împrăştiate, *urbs spatio disiecta* oraş întins pe o mare suprafaţă.
disiūnctiō, *ōnis f.* despărţire; (*gram.*) disjuncţie.
disiūnctus (3) *p.pf. v.* **disiungō**. // *adj.* **1.** depărtat unul de altul: *duobus in locis disiunctissimis* în două locuri foarte depărtate unul de altul. **2.** opus.
disiungō, *ere, iūnxī, iūnctum vt.* a separa, a despărţi.
dispālor, *ārī, ātus vi. dep.* a rătăci.
dispār (1), *aris adj.* neegal; diferit: *dispares viribus fratres* fraţi negali în puteri, *dispares motus* mişcări diferite.
disparilis (2) *adj. v.* **dispar**.
disparō (I) *vt.* a despărţi, a separa.
dispellō, *ere, pulī, pulsum vt.* a împrăştia (împingând în părţi diferite), a risipi: *naves turbo dispulerat* furtuna împrăştiase corăbiile, *nebula sole dispulsa* negura risipită de soare; (*fig.*) ~*caliginem ab animo* a risipi ceaţa din suflet.
dispendium, *iī n.* cheltuială, risipă, pierdere.
dispēnsātiō, *ōnis f.* distribuire; (*spec.*) administrare.
dispēnsātor, *ōris m.* administrator.
dispēnsō (I) *vt.* **1.** a distribui, a împărţi (egal): ~*pecuniam* a distribui o sumă de bani. **2.** a orândui, a pune în ordine: ~*annum mensibus intercalaribus* a orândui anul prin luni intercalate. **3.** a administra, a conduce: ~ *res domesticas* a conduce treburile casnice.

disperdō, *ere, didī, ditum vt.* a distruge, a ruina.
dispereo, *īre, periī vi.* a pieri, a fi distrus; (*fam.*) *dispeream si* (*nisi*) să mor dacă (nu).
dispergō, *ere, spersī, spersum vt.* a răspândi, a împrăştia, a risipi: ~*rumorem* a răspândi un zvon, ~*vitam in auras* a risipi viaţa în văzduh (a-şi da duhul).
dispersē *adv.* împrăştiat, în mai multe părţi, ici şi colo.
dispertiō (IV) *vt.* a împărţi, a repartiza, a distribui.
dispertītiō, *ōnis f.* împărţire.
dispiciō, *ere, spexī, spectum vt.* şi *vi.* **1.** a distinge cu ochii, a zări. **2.** a distinge (cu mintea), a înţelege, a pătrunde: *quid Pompeius velit, non dispicio* nu înţeleg ce vrea Pompeius. **3.** a examina, a lua în consideraţie.
displiceō, *ēre, cuī, citum vi.* a nu plăcea, a nu fi pe placul cuiva: *sibi* ~ a fi nemulţumit de sine.
displōsus (3) *adj.* care crapă, care explodează.
dispōnō, *ere, posuī, positum vt.* **1.** a pune în părţi separate, a dispune: ~*custodias ad ripas* a dispune posturi de pază pe maluri. **2.** a orândui: ~ *libros* a orândui cărţile.
dispositē *adv.* ordonat.
dispositiō, *ōnis f.* orânduire, aranjare.
dispositus, *ūs m. v.* **dispositiō**.
disputātiō, *ōnis f.* discuţie (savantă), dezbatere.
disputātor, *ōris m.* argumentator.
disputō (I) *vt.* a examina, a discuta, a dezbate.
disquīrō, *ere vt.* a cerceta.
disquīsītiō, *ōnis f.* cercetare.
disrumpo *v.* **dīrumpō**.
dissaepiō, *īre, psī, ptum vt.* a despărţi (ca printr-un gard, hotar etc.).
dissēminō (I) *vt.* a răspândi, a împrăştia.
dissēnsiō, *ōnis f.* deosebire de păreri, divergenţă, neînţelegere.
dissēnsus, *ūs m. v.* **dissēnsiō**.
dissentiō, *īre, sēnsī, sēnsum vi.* a nu fi de aceeaşi părere, a diferi, a se deosebi: *soles* ~ *a me* obişnuieşti să nu fii de aceeaşi părere cu mine, *inter se dissentiunt* diferă între ei, *non oratione vita dissentiat* felul de trai să nu se deosebească de vorbă.
disserō[1], *ere, sēvī, situm vt.* a semăna; a împrăştia.
disserō[2], *ere, seruī, sertum vi.* şi *vt.* a discuta, a vorbi, a trata: ~*de omnibus rebus* a vorbi despre toate lucrurile, ~ *haec subtilius* a trata aceste lucruri mai subtil.
dissertō (I) *vt.* şi *vi.* a trata, a discuta.
dissideō, *ēre, sēdī, sessum vi.* a nu se potrivi, a nu fi de acord, a se deosebi, a diferi: ~*a Pompeio* a nu

fi de acord cu Pompeius, *leviter inter se dissident* se deosebesc puţin între ei, *~ verbis, non re* a diferi în formă, nu în fapt.

dissīgnātiō *v.* **dēsīgnātiō**.

dissīgnātor *v.* **dēsīgnātor**.

dissīgno (I) *vt.* **1.** a despecetlui; (*fig.*) a dezvălui: *quid non ebrietas dissignat?* ce nu dezvăluie beţia? **2.** a orândui.

dissiliō, *īre, siluī, sultum vi.* a se sparge, a se face ţăndări, a crăpa: *ensis dissiluit* sabia se făcu ţăndări, *solum dissiluit* pământul crapă; (*fig.*) *~ risu* a crăpa de râs.

dissimilis (2) *adj.* neasemănător, diferit: *artificium dissimile ceterorum* meşteşug diferit de celelalte; *exitus ~ initiis* (*D.*) un sfârşit neasemănător cu începutul, *dissimiles inter se* diferiţi între ei.

dissimiliter *adv.* în mod diferit.

dissimilitūdō, *inis f.* neasemănare, deosebire.

dissimulanter *adv.* într-ascuns, fără să se observe.

dissimulantia, *ae f.* disimulare.

dissimulātiō, *ōnis f.* mascare, prefăcătorie, aparenţă.

dissimulātor, *ōris m.* cel care maschează ceva.

dissimulō (I) *vt.* şi *vi.* **1.** a ascunde: *~ metum* a-şi ascunde teama. **2.** a se preface: *quid dissimulas?* de ce te prefaci? **3.** a trece sub tăcere, a lăsa neobservat: *~ consulatum* a trece sub tăcere consulatul.

dissipābilis (2) *adj.* care se împrăştie uşor.

dissipātiō, *ōnis f.* împrăştiere, risipire.

dissipō (I) *vt.* **1.** a răspândi, a risipi, a împrăştia: *~ ignem* a împrăştia focul: (*fig.*) *~ passim bellum* a împrăştia peste tot războiul. **2.** a zdrobi, a distruge, a sfărâma: *~ statuam* a sfărâma o statuie; (*fig.*) a distruge.

dissociābilis (2) *adj.* **1.** care nu se poate uni, incompatibil. **2.** care desparte.

dissociātiō, *ōnis f.* despărţire, separare.

dissociō (I) *vt.* a desface, a despărţi, a separa: *~ amicitias* a desface prieteniile; (*fig.*) *~ animos civium* a dezbina sufletele cetăţenilor.

dissolūbilis (2) *adj.* care se poate desface, separabil.

dissolūtē *adv.* **1.** neglijent, fără energie. **2.** josnic, corupt.

dissolūtiō, *ōnis f.* desfacere (a părţilor componente); (*fig.*) destrămare, distrugere, ruinare.

dissolūtus (3) *p.pf.* *v.* **dissolvō**. // *adj.* **1.** neglijent, nepăsător, fără energie. **2.** desfrânat, stricat.

dissolvō, *ere, solvī, solūtum vt.* **1.** a desface, a descompune, a dezlega: *~ pontem* a tăia un pod, *~ nodos* a dezlega nodurile, *~ frigus* a dezmorţi gerul. **2.** (*fig.*) a destrăma, a nimici, a ruina: *~ amicitiam* a destrăma prietenia, *~ acta Caesaris* a anula actele lui Caesar, *~ crimina* a spulbera acuzaţiile. **3.** a achita: *~ aes alienum* a plăti o datorie.

dissonus (3) *adj.* **1.** care sună diferit; confuz. **2.** diferit.

dissuādeō, *ēre, suāsī, suāsum vt.* şi *vi.* a sfătui să nu se facă, a se opune, a combate: *~ legem* a combate o lege, *~ de captivis redimendis* a se opune la răscumpărarea prizonierilor.

dissuāsiō, *ōnis f.* combatere, opoziţie.

dissuāsor, *ōris m.* opozant.

dissultō, *āre vi.* a sări în toate părţile, a se sparge în bucăţi, a plesni; (*poet.*) a pocni.

dissuō, *ere, suī, sūtum vt.* a descoase; (*fig.*) a destrăma.

distantia, *ae f.* depărtare, diferenţă.

distendō, *ere, tendī, tentum vt.* **1.** a întinde desfăcând: *~ bracchia* a întinde braţele, *~ hominem* a răstigni un om; (*mil.*) *~ aciem* a desfăşura frontul; a distrage: *~ copias hostium* a distrage atenţia trupelor duşmanilor. **2.** a umple, a umfla: *~ cellas nectare* a umple fagurele cu nectar.

distentus[1] (3) *p.pf.* *v.* **distendō**. // *adj.* umflat, plin.

distentus[2] (3) *p.pf.* *v.* **distineō**. // *adj.* ocupat.

disterminō (I) *vt.* a despărţi.

distīllō *v.* **destīllō**.

dīstinctē *adv.* **1.** distinct, diferit. **2.** clar, ordonat.

dīstinctiō, *ōnis f.* deosebire, distingere.

dīstinctus, *ūs m.* diferenţă, deosebire.

distineō, *ēre, tinuī, tentum vt.* **1.** a ţine despărţit, a depărta, a despărţi: *legiones distinebat flumen* pe legiuni le despărţea o apă, *duae sententiae senatum distinebant* două păreri divizau senatul. **2.** a opri, a împiedica, a reţine: *nisi quid te distinet* dacă nu te împiedică ceva, *negotiis distineri* a fi reţinut de treburi.

dīstinguō, *ere, tīnxī, tinctum vt.* **1.** a deosebi, a distinge: *~ verum falso* a distinge adevărul de minciună. **2.** a orna: *~ pocula gemmis* a împodobi cupele cu pietre scumpe. **3.** a colora felurit, a varia: *autumnus distinguet racemos* toamna va colora felurit ciorchinii.

dīstō, *āre vi.* **1.** a fi la distanţă unul de altul, a fi depărtat: *distantibus locis* în locuri depărtate unul de altul, *distant multum inter se sidera* stelele sunt la mare distanţă unele de altele. **2.** a fi deosebit, a se deosebi: *distat vita hominum a cultu bestiarum* viaţa oamenilor se deosebeşte de felul de trai al animalelor; (*impers.*) *distat* este deosebire: *distat liber an servus sit* este o deosebire dacă e liber sau sclav.

distorqueō, *ēre, torsī, tortum vt.* **1.** a răsuci. **2.** a tortura.

distortiō, *ōnis f.* răsucire.

distortus (3) *p.pf. v.* **distorqueō**. // *adj.* strâmb, diform.

distractiō, *ōnis f.* **1.** despărțire, divizare. **2.** (*fig.*) dezbinare, opoziție.

distrahō, *ere, trāxī, tractum vt.* **1.** a trage în părți diferite, a sfâșia, a rupe, a smulge, a strica: *distractus turbatis equis* sfârtecat de caii speriați, ~ *membra* a smulge membrele, ~ *vallum* a strica întăritura; (*fig.*) ~ *matrimonium* a strica o căsnicie. **2.** a împărți, a despărți: *animi in contrarias partes distrahuntur* spiritele se împart în direcții opuse; (*fig.*) a ține în nehotărâre; *cura Tiberium distrahebat* grija îl făcea nehotărât pe Tiberius. **3.** (*spec.*) a vinde cu bucata.

distribuō, *ere, buī, būtum vt.* a repartiza, a distribui.

distribūtio, *ōnis f.* împărțire, distribuire.

distringō, *ere, strīnxī, strictum vt.* **1.** a trage în părți diferite, a întinde; (*fig.*) a tortura: *sollicitudine districtus* torturat de grijă. **2.** a risipi forțele (dușmanului); a împărți: *ad distringendos Romanos* pentru a-i împărți pe romani. **3.** a ține ocupat, a împiedica: *tot bellis districtus* ținut în loc de atâtea războaie.

disturbātiō, *ōnis f.* risipire, nimicire.

disturbō (I) *vt.* **1.** a pune pe fugă, a împrăștia: ~ *contionem* a împrăștia o adunare. **2.** a distruge: ~ *domum* a dărâma o casă, ~ *legem* a viola o lege.

dītēscō, *ere vi.* a se îmbogăți.

dīthyrambus, *ī m.* ditiramb (*cântec liric în onoarea unui zeu sau a unui erou*). // **dīthyrambicus** (3) *adj.* ditirambic.

dītior, dītissimus *adj. v.* **dives**.

dītō (I) *vt.* a îmbogăți.

diū *adv.* [*comp.* **diūtius**; *superl.* **diūtissimē**] **1.** mult timp: *iam diu* de mult timp. **2.** în timpul zilei: *diu noctuque* ziua și noaptea.

diurnus (3) *adj.* **1.** de zi: *tempus diurnum et nocturnum* timpul de zi și de noapte. **2.** o zi, de fiecare zi, zilnic: *quaestus* ~ câștigul de fiecare zi, ~ *cibus* rația zilnică.

dīus (3) *adj.* (*arh.* și *poet.*) divin.

diūtinus sau **diutinus** (3) *adj.* de lungă durată.

diūturnitās, *ātis f.* durată lungă; (*abs.*) trecerea timpului.

diūturnus (3) *adj.* care durează multă vreme, de durată.

dīva, *ae f.* zeiță.

dīvāricō (I) *vt.* a desface picioarele.

dīvellō, *ere, vellī* (*vulsī*), *vulsum vt.* **1.** a sfâșia, a rupe: ~ *corpus* a sfâșia trupul; (*fig.*) *divellor dolore* sunt sfâșiat de durere. **2.** a smulge, a despărți: ~ *liberos a parentum complexu* a smulge copiii din brațele părinților.

dīvendō, *ere, didī, ditum vt.* a vinde (împărțind, cu bucata).

dīverberō (I) *vt.* a despica, a spinteca.

dīverbium, *iī n.* dialog (în piesele de teatru).

dīversē (*arh.* **dīvorsē**) *adv.* în sens opus, diferit.

dīversitās, *ātis f.* **1.** diversitate, varietate. **2.** divergență, contradicție.

dīversus (*arh.* **dīvorsus**) (3) *adj.* în direcții opuse, în părți diferite, la o parte, diferit, opus: *diversa itinera* drumuri în direcții opuse, *diversa oppida* cetăți mai lăturalnice, *diversi interrogabantur* erau anchetați fiecare în parte, *diversissimis locis* în locurile cele mai diferite, *diversa acies* frontul opus (inamic).

dīves, *itis adj.* [*comp.* **dītior** și **dīvitior**; *superl.* **dītissimus** și **dīvitissimus**] bogat.

dīvexō (I) *vt.* **1.** a smuci în toate părțile. **2.** a pustii, a ruina.

dīvidō, *ere, vīsī, vīsum vt.* **1.** a despărți, a separa: *Rhenus dividit Helvetios a Germanis* Rinul îi desparte pe helveți de germani. **2.** a împărți, a tăia: *Gallia est divisa in partes tres* Gallia este împărțită în trei părți, *hunc liberta divisit medium* pe acesta o libertă l-a tăiat în două, ~ *muros* a sparge zidurile. **3.** a împărți (dând fiecăruia o parte din întreg), a distribui: ~ *praedam militibus* a împărți pradă soldaților, *animum dividit nunc huc, nunc illuc* își îndreaptă gândul când ici, când colo.

dīviduus (3) *adj.* **1.** divizibil. **2.** despărțit, separat.

dīvīnātiō, *ōnis f.* **1.** prevestire, ghicire. **2.** (*jur.*) dezbaterea prin care se hotărăște acuzatorul (*în cazul mai multor postulanți*).

dīvīnē *adv.* **1.** divin; (*fig.*) perfect, genial. **2.** ghicind.

dīvīnitās, *ātis f.* **1.** divinitate. **2.** (*fig.*) perfecțiune.

dīvīnitus *adv.* **1.** prin voia zeilor. **2.** (*fig.*) în chip minunat, extraordinar.

dīvīnō (I) *vt.* a ghici, a prezice.

dīvīnum, *ī n.* jertfă adusă zeilor.

dīvīnus[1] (3) *adj.* **1.** divin; (*fig.*) extraordinar, minunat. **2.** inspirat de zei, profetic.

dīvīnus[2], *ī m.* profet, ghicitor.

dīvīsiō, *ōnis f.* împărțire, distribuire.

dīvīsor, *ōris m.* împărțitor, distribuitor; (*spec.*) cel care împarte bani alegătorilor (ca să le cumpere voturile).

dīvīsus, *ūs m.* împărțire.

dīvitiae, *ārum f.pl.* bogății, bunuri.

divolgo *v.* **dīvulgo**.

dīvorsus *v.* **dīversus**.

dīvortium, *iī n.* **1.** divorț. **2.** despărțire; loc de despărțire (a drumurilor, a apelor).

dīvulgō (*arh.* **dīvolgō**) (I) *vt.* a face cunoscut, a răspândi în public.

dīvum, *ī n.* cerul liber: *sub divo* sub cerul liber.

dīvus[1] (3) *adj.* divin.

dīvus[2], *ī m.* zeu.

dō, *are, dedī, datum vt.* **1.** (*sens general*) a da, a oferi, a acorda: ~ *librum alicui* a da o carte cuiva. **2.** (*sensuri speciale*): ~ *litteras* a trimite o scrisoare, ~ *poenas* a fi pedepsit, ~ *operam* a-şi da silinţa, ~ *nomen* a se înrola (în armată), ~ *terga* a o lua la fugă, *se* ~ *doctrinae* a se dedica unei învăţături, *da mihi* spune-mi, arată-mi, ~ *verba* a înşela cu vorbe goale, *date hoc precibus meis* acordaţi aceasta rugăminţilor mele, ~ *crimini* a face o imputare.

doceō, *ēre, cuī, ctum vt.* **1.** a învăţa pe cineva: ~ *puerum artem* a-l învăţa pe copil arta, ~ *aliquem Latine loqui* a-l învăţa pe cineva să vorbească latineşte. **2.** a informa, a încunoştinţa, a arăta: ~ *senatum* a informa senatul; *ut supra docuimus* după cum am arătat mai sus. **3.** (*despre o piesă*) a aduce pe scenă: ~ *fabulam* a reprezenta o piesă.

docilis (2) *adj.* **1.** care învaţă uşor. **2.** docil, ascultător.

docilitās, *ātis f.* uşurinţă la învăţătură.

doctē *adv.* cu iscusinţă, în mod savant.

doctor, *ōris m.* profesor, maestru.

doctrīna, *ae f.* **1.** învăţătură, instrucţiune, cultură. **2.** ştiinţă, teorie; metodă.

doctus (3) *p.pf. v.* **doceō**. // *adj.* învăţat, cultivat, ştiutor.

documentum, *ī n.* **1.** învăţătură. **2.** dovadă, exemplu.

Dōdōna, *ae f.* Dodona (*localitate în Epir, unde se afla un străvechi oracol al lui Zeus*).

dōdrāns, *antis m.* trei pătrimi (dintr-un întreg): *heres ex dodrante* moştenitor a trei pătrimi din avere.

dolābra, *ae f.* bardă, topor.

dolenter *adv.* dureros, penibil.

doleō, *ēre, uī vi.* şi *vt.* **1.** a durea: *oculi mihi dolent* mă dor ochii, *dolet mihi quod* mă doare că. **2.** a fi îndurerat, a suferi: *difficile est tacere, cum doleas* e greu să taci când suferi, ~ *ex commutatione rerum* a fi îndurerat din cauza schimbărilor. **3.** a deplânge, a regreta: ~ *interitum viri* a deplânge moartea unui om.

dōliolum, *ī n.* butoiaş.

dolium, *iī n.* butoi.

dolō[1] (I) *vt.* a ciopli.

dolō(n)[2], *ōnis m.* **1.** pumnal. **2.** ţepuşă. **3.** pânză mică de corabie.

Dolopēs, *um m.pl.* dolopi (*neam din Thessalia*). // **Dolopia**, *ae f.* ţinutul dolopilor.

dolor, *ōris m.* durere; (*ret.*) patos.

dolōsē *adv.* cu viclenie.

dolōsus (3) *adj.* înşelător, viclean.

dolus, *ī m.* viclenie, înşelătorie.

domābilis (2) *adj.* care poate fi îmblânzit.

domesticī, *ōrum m.pl.* membrii familiei; prietenii casei.

domesticus (3) *adj.* **1.** de casă, casnic: ~ *vestitus* îmbrăcăminte de casă. **2.** particular, propriu, personal: *domesticae opes* mijloace proprii. **3.** naţional, indigen, al ţării: *mos domesticus* obiceiul pământului, *bellum domesticum* război civil.

domicilium, *iī n.* locuinţă, casă; sediu: ~ *imperii* sediul puterii.

domina, *ae f.* stăpână (a casei). **1.** (*poet.*) iubită. **2.** doamnă (din familia imperială).

dominātiō, *ōnis f.* **1.** stăpânire. **2.** putere absolută.

dominātor, *ōris m.* stăpânitor.

dominātus, *ūs m.* conducere, putere absolută.

dominium, *iī n.* posesiune, drept de proprietate.

dominor, *ārī, ātus sum vi. dep.* a domina, a domni, a fi puternic, a avea cea mai mare putere: ~ *in urbe* a domina în oraş, ~ *inter cives* a fi cel mai puternic printre cetăţeni.

dominus, *ī m.* stăpân; conducător; gazdă.

domitō, *āre vt.* a îmblânzi, a supune.

domitor, *ōris m.* **1.** îmblânzitor, cel care potoleşte. **2.** învingător, cuceritor.

domitrīx, *īcis f.* **1.** îmblânzitoare. **2.** învingătoare.

domitus, *ūs m.* îmblânzire, potolire, supunere.

domō, *āre, uī, itum vt.* **1.** a îmblânzi, a dresa. **2.** a potoli, a supune: ~ *Samnites armis* a-i supune pe samniţi prin forţa armelor; (*fig.*) ~ *terram rastris* a netezi pământul cu grebla.

domus, *ūs* [*D.* domui (*rar* domo); *Abl.* domo; *pl. G.* domuum şi domorum; *Ac.* domos (*rar* domus)] *f.* **1.** casă, locuinţă. **2.** familie: ~ *Assaraci* familia lui Assaracus; (*spec.*) sectă filozofică. **3.** patrie: *domō emigrare* a pleca din patrie. **4.** (*adverbial*) **a)** *domi* acasă: *cum sederem domi* cum şedeam acasă, *non solum domi, sed tota Sicilia nobilis* vestit nu numai în oraşul său, ci în toată Sicilia, *domi bellique, belli domique, domi belloque* în timp de pace şi în timp de război, *domum se contulit* s-a dus acasă; **b)** *domo* de-acasă, din patrie: *profugus domo* fugit din patrie.

dōnārium, *iī n.* **1.** ofrandă, dar. **2.** altar, templu.

dōnātiō, *ōnis f.* dăruire, dar.

dōnātīvum, *ī n.* răsplată în bani (făcută de împărat soldaţilor).

dōnec (*arh.* **dōnicum**) *conj.* **1.** (*cu Ind.*) **a)** până ce: ~ *rediit Marcellus, silentium fuit* a fost tăcere până ce s-a întors Marcellus; **b)** cât timp: ~ *eris felix, multos numerabis amicos* cât timp vei fi fericit, vei avea mulţi prieteni. **2.** (*cu Conj.*) până (ce) să: *Danubius plures populos adit,* ~ *in mare erumpat* Dunărea trece pe la mai multe popoare, până să se verse în mare.

dōnicum *v.* **dōnec**.

dōnō (I) *vt.* **1.** a dărui: ~ *candelabrum Iovi* a-i dărui un candelabru lui

Iupiter; (*cu Abl. instr.*) a dărui pe cineva cu ceva: *eum libertate donavit* l-a dăruit cu libertatea, ~ *militem coronis* i-a dăruit pe soldați cu cununi. **2.** a da posibilitate, a îngădui: *divinare mihi donat Apollo* Apollo îmi îngăduie să prezic. **3.** a lăsa la o parte, a renunța, a sacrifica: ~ *inimicitias reipublicae* a renunța la dușmănii de dragul republicii, *culpa precibus donatur* vina e iertată de hatârul rugăminților.

dōnum, *ī n.* dar.

Dōrēs, *um m.pl.* dorienii. // **Dōricus** (3) *adj.* doric; (*poet.*) grecesc. // **Dōrius** (3) *adj.* dorian.

Dōris, *idis f.* Dorida (*fiica lui Oceanus și a zeiței Thetis*).

dormiō (IV) *vi.* a dormi; (*fig.*) a sta degeaba.

dormītō (I) *vi.* a dormita, a moțăi de somn.

dormītōrius (3) *adj.* de dormit.

dorsum, *ī n.* spate, dos.

doryphorus, *ī m.* dorifor (*soldat înarmat cu suliță*).

dōs, *dōtis f.* **1.** zestre, dotă. **2.** (*fig.*) însușire: *dotes ingenii* darurile minții.

Dossēnnus, *ī m.* Dossennus (*numele unui personaj de comedie cocoșat, șiret și mâncăcios*).

dōtalis (2) *adj.* de zestre.

dōtō (I) *vt.* a dota.

drachma (*arh.* **drachuma**), *ae f.* drahmă (*monedă de argint grecească, egală cu aproape un dinar roman.*)

dracō[1], *ōnis m.* balaur.

Dracō[2], *ōnis m.* Dracon (*legislator atenian*).

dracōnigena, *ae m.* și *f.* și **dracōnigenus** (3) *adj.* născut dintr-un balaur.

Drepanum, *ī* (**Drepana**, *ōrum*) *n.* Drepanum (*oraș în nord-vestul Siciliei; azi, Trapani*).

dromas, *adis m.* dromader.

Druidae, *ārum* (**Druidēs**, *um*) *m.pl.* druizi (*preoți ai gallilor*).

Dryadēs, *um f.pl.* driade (*nimfe ale pădurilor*).

dubiē *adv.* îndoielnic.

dubitanter *adv.* șovăitor.

dubitātio, *ōnis f.* **1.** îndoială. **2.** șovăire.

dubitō (I) *vi.* **1.** a se îndoi: ~ *de fide praefecti* a se îndoi de buna-credință a prefectului; (*pas.*) *de hac re dubitatur* referitor la acest lucru există o îndoială, *auctor dubitatur* nu se cunoaște sigur autorul, *nemo dubitat quin* nimeni nu se îndoiește că. **2.** a sta la îndoială, a șovăi: *hoc facere non dubito* nu șovăi să fac aceasta. **3.** *vt.* (*rar*) a pune la îndoială: *res non dubitanda* lucru neîndoios.

dubium, *iī n.* **1.** îndoială: *sine dubio* fără îndoială, *procul dubio* departe de orice îndoială. **2.** primejdie: *libertas in dubio est* libertatea este în primejdie.

dubius (3) *adj.* **1.** nesigur, nehotărât, șovăitor. **2.** primejdios, critic: *res dubiae* situație primejdioasă.

ducēni, *ae, a num.* câte două sute.

ducentēsimus (3) *num.* al două sutelea; *ducentesima* (*pars*) a doua suta parte (*impozit de 0,5%*).

ducentī, *ae, a num.* două sute.

ducentiē(n)s *num.* de două sute de ori.

dūcō, *ere, dūxī, ductum vt.* **I.** a duce. **1.** a duce (după sine): ~ *puerum manu* a duce un copil de mână, ~ *ad mortem* a duce la moarte, ~ *in ius* a târî la judecată. **2.** a conduce: ~ *choros, ludos* a conduce dansul, jocurile; (*mil.*) ~ *exercitum in Asiam* a duce armata în Asia; (*fără compl. dir.*) *Fabius ad hostem ducit* Fabius conduce armata împotriva dușmanului. **3.** a lua în căsătorie: *duxit in matrimonium filiam regis* a luat-o în căsătorie pe fiica regelui, ~ (*uxorem*) a-și lua soție. **II.** a trage. **1.** a trage (după sine): *qua vix singuli carri ducerentur* pe unde cu greu putea fi tras câte un singur car. **2.** a trage afară, a scoate: ~ *ferrum vagīnā* a scoate sabia din teacă, ~ *suspiria pectore* a scoate suspine din piept. **3. a)** a trage la sine, a atrage: *magnes ferrum ducit* magnetul atrage fierul; (*fig.*) *imagine ductus* sedus de chipul [lui]; **b)** a prinde, a căpăta: *formam* a căpăta formă, ~ *colorem* a prinde culoare; **c)** a trage: ~ *aerem spiritu* a trage aer respirând; (*fig.*) ~ *pocula* a trage (a bea) pahare, ~ *somnos* a dormi; **d)** a se trage (derivând): ~ *nomen* a-și trage numele, ~ *originem* a-și trage originea. **4.** a trage desenând (formând), a trasa, a duce: ~ *lineam, orbem* a trage (a duce) o linie, un cerc. **5.** (*despre tors, țesut*) a trage: ~ *filum* a trage un fir, ~ *lanam* a toarce lâna. **6.** (*fig.*) a plăsmui: ~ *versus* a compune versuri, ~ *carmina* a crea poezii. **7.** a trage în linie dreaptă, a construi: ~ *murum, parietem, viam, fossam* a trage un zid, un perete, un drum, un șanț. **8.** a prelungi, a amâna: ~ *bellum* a prelungi războiul, ~ *diem ex die* a amâna zi după zi. **9.** a petrece: ~ *aetatem in litteris* a-și petrece viața studiind, ~ *noctem sermonibus* a petrece noaptea în discuții. **III.** a socoti, a considera: ~ *aliquem in numero hostium* a socoti pe cineva în rândul dușmanilor, ~ *rem magni, parvi, pro nihilo* a socoti un lucru (ca fiind) de mare valoare, de mică valoare, fără valoare.

ductō (I) *vt.* a conduce, a comanda.

ductor, *ōris m.* conducător, comandant.

ductus, *ūs m.* **1.** ducere, tragere; trăsătură: ~ *muri* trasarea unui zid, ~ *aquarum* construirea unui apeduct, ~ *oris* trăsăturile feței. **2.** conducere, comandă: *ductu Fabii* sub comanda lui Fabius.

dūdum *adv.* **1.** de multă vreme (*frecv. cu* **iam**) *iam ~ te hortor* de multă vreme te îndemn. **2.** mai înainte, de curând.

duellum, *ī n.* (*arh.*) război.

Duīlius sau **Duillius,** *iī m.* Duilius (*vestit consul roman, primul învingător al cartaginezilor pe mare*).

dulce *adv.* plăcut.

dulcēdō, *dinis f.* dulceață: *~ vini* dulceața vinului; (*fig.*) farmec, plăcere: *~ gloriae* farmecul gloriei.

dulcēscō, *ere vi.* a se face dulce, a se îndulci.

dulciculus (3) *adj.* dulcişor.

dulcis (2) *adj.* dulce, plăcut.

dulciter *adv.* plăcut.

dulcitūdō, *dinis f.* dulceață, plăcere.

dum *conj.* **1.** (*frecv. cu Ind. prez.*) în timp ce: *~ haec geruntur* în timp ce se întâmplă aceste lucruri. **2.** (*cu Ind.*) cât timp: *~ civitas erit, fient iudicia* cât timp va exista cetatea, vor fi judecăți. **3.** (*cu Ind. şi Conj.*) până (ce): *delibera hoc, ~ ego redeo* gândeşte la aceasta până mă întorc eu, *multa passus est, ~ conderet urbem* multe a suferit până să întemeieze oraşul. **4.** numai să (*frecv. cu* **modo**): *oderint, ~ metuant* urască-mă, numai să se teamă; (*negat.*) *dum ne* sau *dummodo ne* numai să nu: *dum ne sit te ditior alter* numai să nu fie altul mai bogat ca tine.

dūmētum, *ī n.* stufiş, mărăciniş.

dummodo (dum modo) *conj.* numai să.

dūmōsus (3) *adj.* acoperit cu stufiş.

dumtaxat *adv.* **1.** numai: *potestas ~ annua* o putere numai anuală. **2.** cel puțin: *pulchriora sint, ~ aspectu* să fie mai frumoase cel puțin ca aspect.

dūmus, *ī m.* stufiş.

duo, *ae, o num.* doi; (*spec.*) cei doi: *cum duobus Rosciis* cu cei doi Roscii.

duodeciē(n)s *num.* de douăsprezece ori.

duodecim *num.* doisprezece.

duodecimus (3) *num.* al doisprezecelea.

duodēnī, *ae, a num.* câte doisprezece.

duodēquadrāgintā *num.* treizeci şi opt. // **duodēquadrāgēsimus** (3) *num.* al treizeci şi optulea.

duodētrīgintā *num.* douăzeci şi opt.

duodēvīgintī *num.* optsprezece.

duoetvīcē(n)simus (3) *num.* al douăzeci şi doilea. // **duoetvīcē(n)simānī,** *ōrum m.pl.* soldați din legiunea a XXII-a.

duovir *v.* **duumvir**.

duplex (1), *icis adj.* dublu, îndoit: *~ murus* un zid dublu; (*poet.*) amândoi: *duplices oculi* amândoi ochii. **2.** (*fig.*) prefăcut, şiret. *~ Ulysses* şiretul Ulysse.

duplicārius, *iī m.* soldat care primeşte rație dublă.

duplicō (I) *vt.* **1.** a dubla: *~ numerum* a dubla numărul. **2.** (*fig.*) a mări, a spori: *~ sollicitudinem* a spori îngrijorarea. **3.** a îndoi, a curba: *~ corpus* a îndoi trupul.

duplus (3) *adj.* dublu, îndoit. // **duplum,** *ī n.* dublul, îndoitul.

dupondius, *iī m.* (monedă de) doi aşi.

dūrābilis (2) *adj.* durabil.

dūrē *adv.* **1.** dur, aspru. **2.** grosolan, greoi.

dūrēscō, *ere, ruī vi.* a se întări.

dūriter *adv.* cu asprime.

dūritia, *ae* (*rar* **dūritiēs,** *ēī*) *f.* **1.** tărie: *~ ferri* duritatea fierului. **2.** asprime, duritate: *~ legum* asprimea legilor; (*fig.*) fel aspru de viață.

dūriusculus (3) *adj.* cam aspru, cam dur.

dūrō (I) *vt.* şi *vi.* **1.** a întări: *~ hastam igne* a întări o suliță prin foc; (*spec.*) a usca: *~ pisces sole* a usca peştii la soare; (*fig.*) a căli, a oțeli: *hoc se labore durant* se călesc prin acest efort. **2.** a se întări; (*fig.*) a se îndârji. **3.** a dura, a se menține, a rezista: *~ unam horam* a dura un singur ceas, *~ in eodem habitu corporis* a se menține în aceeaşi poziție.

dūrus (3) *adj.* aspru, dur; greoi; sălbatic; greu: *~ homo* om aspru, *aliquid durum et rusticum* ceva greoi şi țărănesc, *dura regio* ținut sălbatic, *dura servitus* o grea sclavie, *durum iter* un drum greu, *durum est* este greu.

duumvir (duovir), *virī m.* duumvir (*membru al unei comisii formate din două persoane*).

duumvirātus, *ūs m.* duumvirat (*funcția de duumvir*).

dux, *cis m.* **1.** conducător, comandant: *~ hostium* comandantul duşmanilor. **2.** călăuză: *~ itineris* călăuză la drum.

dynastēs, *ae m.* prinț.

Dyrr(h)achium, *iī n.* Dyrrachium (*port pe coasta adriatică, în Epir; azi, Durazzo*).

E

ē *v.* **ex**.
eā *adv.* pe acolo.
eādem *adv.* (*subînț. via*) pe același drum.
eātenus *adv.* **1.** până acolo. **2.** până atunci; până în așa măsură: *eātenus... quoad* într-atât..., încât.
ebeneus (3) *adj.* de abanos.
ebenum, *ī n.* (lemn de) abanos.
ebenus, *ī f.* abanos.
ēbibō, *ere, bibī, bibitum vi.* a bea până la fund, a goli; a secătui.
ēblandior, *īrī, ītus sum vt. dep.* a obține prin măguliri, a atrage.
ēbrietās, *ātis f.* beție.
ēbriōsitās, *ātis f.* înclinație spre băutură.
ēbriōsus (3) *adj.* bețiv.
ēbrius (3) *adj.* beat.
ēbulliō (IV) *vi.* și *vt.* **1.** a da pe dinafară clocotind. **2.** (*fig.*) a vărsa în valuri, a revărsa: *~ animum* a-și da duhul.
ebulum, *ī n.* și **ebulus**, *ī f.* boz.
ebur, *oris n.* fildeș; obiect lucrat în fildeș.
eburneolus *v.* **eburneus**.
eburneus (**eburnus**) (3) *adj.* de fildeș.
ēcastor *interj.* pe Castor! (*formulă de jurământ folosită de femei*).
Ecbatana, *ōrum n.pl.* Ecbatana (*capitala Mediei*).
ecce *interj.* iată!
ecclēsia, *ae f.* **1.** adunare (a poporului). **2.** biserică.
echidna, *ae f.* **1.** viperă, năpârcă. **2.** Echidna (*monstru al Infernului, jumătate femeie, jumătate șarpe, din care s-au născut Sfinxul, Scylla, Cerberul, Himera, Hidra din Lerna*). // **Echidnēus** (3) *adj.* echidnian.
echīnus, *ī m.* arici; arici-de-mare.
ēchō, *ūs f.* **1.** ecou. **2.** Echo (*nimfă a pădurii*).
ecquandō *adv.* oare vreodată, dacă vreodată.
ecquī, *ecquae* (*ecqua*), *ecquod adj. interog.* care? oare ce (fel)? *ecquae seditio fuit in qua non ille princeps* oare ce răscoală a existat în care acela n-a fost capul? **ecquis, ecquid** *pron. interog.* oare cine? oare ce?
ecquisnam, *quaenam, quodnam pron. interog.* care, ce fel? *ecquonam modo?* oare în ce fel?
ecquō *adv.* oare încotro?
eculeus *v.* **equuleus**.
edācitās, *ātis f.* lăcomie la mâncare, voracitate.
edāx (1), *ācis adj.* mâncăcios; (*fig.*) care roade, care distruge, devorant: *curae edaces* griji care rod.

edepol *interj.* pe Pollux! (*formulă de jurământ folosită de bărbați*).
edera *v.* **hedera**.
ēdīcō, *ere, dīxī, dictum vt.* **1.** a declara (public): *~ pro contione* a declara în fața adunării. **2.** a ordona, a fixa, a proclama: *~ diem comitiis* a stabili ziua pentru adunări, *~ senatum* a fixa ședința senatului, *~ iustitium* a decreta doliu.
ēdictum, *ī n.* ordin, proclamație, edict.
ēdiscō, *ere, didicī vt.* a învăța (pe de rost).
ēdisserō, *ere, seruī, sertum vt.* a arăta amănunțit, a expune, a explica.
ēdissertō *v.* **ēdisserō**.
ēditīcius (3) *adj.* propus de acuzat.
ēditiō, *ōnis f.* dare la iveală, publicare; numire; reprezentație.
ēditus (3) *p.pf. v.* **edō**[2]. // *adj.* înalt, ridicat: *loca edita* locuri înalte; (*fig.*) superior: *editior viribus* superior ca forță.
edō[1], *ere* (*esse*), *ēdī, ēsum* [*Ind. prez. pers. 2. sg.* edis *sau* es; *pers. 3 sg.* edit *sau* est; *Inf. prez.* edere *sau* esse]. **1.** a mânca: *~ olus* a mânca legume. **2.** (*fig.*) a roade, a mistui, a distruge: *cura animum edit* grija roade sufletul, *ignis carinas edit* focul mistuie corăbiile.
ēdo[2], *ere, didī, ditum vt.* **1.** a da afară, a scoate: *~ animam* a-și da sufletul, *~ gemitum* a scoate un geamăt, *~ voces* a pronunța vorbe. **2.** a naște: *~ geminum partum* a naște doi gemeni; *Maecenas edite regibus* Maecenas, tu cel născut din regi. **3.** a produce: *~ fructus* a produce roade. **4.** a publica, a răspândi: *~ librum* a publica o carte, *opinio edita in vulgus* părere răspândită în popor. **5.** a da la iveală, a face cunoscut, a descoperi, a spune, a arăta: *talia edidit placido ore* astfel spuse cu fața liniștită, *ede tuum nomen* spune care ți-e numele. **6.** a face, a săvârși, a pricinui, a da: *~ scelus* a săvârși o crimă, *~ ruinam* a pricinui ruina, *~ proelium* a da o luptă, *~ exemplum* a da un exemplu, *~ ludos* a da jocuri.
ēdoceō, *ēre, docuī, doctum vt.* **1.** a învăța pe cineva, a instrui: *~ puerum omnes artes* a-l învăța pe copil toate științele. **2.** a informa: *quid fieri vellet, edocuit* i-a informat care îi e planul, *edoctus per legatos* informat prin soli.
ēdomō, *āre, domuī, domitum vt.* a potoli de tot, a înfrânge.
ēdormiō (IV) *vi.* și *vt.* **1.** a termina de dormit. **2.** a pune capăt la ceva dormind.
ēducātiō, *ōnis f.* educație, creștere.
ēducātor, *ōris m.* învățător; crescător.
ēducō[1] (I) *vt.* a crește, a forma; a instrui.
ēdūcō[2], *ere, dūxī, ductum vt.* **1.** a scoate: *~ gladium e vagīnā* a scoate sabia din teacă, *~ sortem* a trage la

sorţi. **2.** a duce: ~ *copias in aciem* a duce trupele în linie de bătaie; (*şi abs.*) *Caesar ex hibernis eduxit* Caesar şi-a scos trupele din tabăra de iarnă, ~ *aliquem in ius* a cita pe cineva la judecată. **3.** a înălţa, a construi; (*fig.*) a creşte: *severā disciplinā educatus* crescut într-o severă disciplină.

edūlis (2) *adj.* bun de mâncat.

ēdūrō, *āre vi.* a dura.

ēdūrus (3) *adj.* dur de tot.

effarciō *v.* **efferciō**.

effātum, *ī n.* spusă, prevestire.

effectiō, *ōnis f.* îndeplinire, realizare.

effector, *ōris m.* creator, plăsmuitor.

effectrīx, *īcis f.* creatoare, plăsmuitoare.

effectus, *ūs m.* **1.** îndeplinire: ~ *consiliorum* îndeplinirea planurilor. **2.** urmare, efect, rezultat: ~ *herbarum* efectul ierburilor.

effēminātē *adv.* molatic, ca o femeie.

effēminātus (3) *p.pf. v.* **effēminō**. // *adj.* molatic, fără vlagă.

effēminō (I) *vt.* **1.** (*rar*) a feminiza. **2.** (*fig.*) a moleşi, a vlăgui de puteri.

efferātus (3) *p.pf. v.* **efferō**[1]. // *adj.* sălbatic, crud.

efferciō, *īre, fersī, fertum vt.* a umple. // **effertus** (3) *p.pf.* şi *adj.* plin, bogat.

efferō[1] (I) *vt.* a sălbătici.

efferō[2], *efferre, extulī, ēlātum vt.* **1.** a scoate: ~ *vexilla e castris* a scoate steagurile din tabără; (*spec.*) **a)** ~ *pedem* sau *se* ~ a se depărta: *non ~ pedem domo* a nu scoate piciorul din casă; **b)** a duce la groapă, a înmormânta: *vix reliquerat qui efferretur* de-abia lăsase cu ce să fie îngropat. **2. a)** a exprima: ~ *suaves sententias inconditis verbis* a exprima idei agreabile în cuvinte neşlefuite; **b)** a divulga, a răspândi vorba: ~ *clandestina consilia* a divulga planurile ascunse. **3.** a produce: *agri fertiles plus efferunt* ogoarele fertile produc mai mult, *virtus fructum effert* virtutea îşi produce roadele. **4.** a duce, a târî (dincolo de ţintă); *Furium cursus longius extulit* pe Furius goana calului l-a dus mai departe; (*fig., despre pasiuni*) *elatus cupiditate gloriae* purtat de dorinţa de glorie. **5. a)** a ridica, a înălţa: ~ *dextram* a ridica braţul, ~ *caput undis* a înălţa capul dintre valuri, ~ *animos eorum* a le stimula curajul; **b)** (*fig.*) a lăuda: ~ *aliquem summis laudibus* a lăuda pe cineva cu cele mai mari elogii. **6.** (*frecv. pas.* sau *refl.*) a se mândri, a deveni orgolios: *victoriā se efferens* mândrindu-se cu victoria, *his honoribus elatus* îngâmfat de aceste onoruri.

efferus (3) *adj.* sălbatic, fioros.

effervēscō, *ere, ferbuī* (*fervī*) *vi.* a clocoti, a fierbe; a se revărsa clocotind.

effervō, *ere v.* **effervēscō**.

effētus (3) *adj.* slăbit, sleit.

efficācitās, *ātis f.* eficacitate, putere.

efficāciter *adv.* cu eficacitate, cu succes.

efficāx (1), *ācis adj.* care are putere; care are succes, eficace.

efficiēns (1), *ntis adj.* care creează, care produce.

efficiō, *ere, fēcī, fectum vt.* **1.** a face, a realiza, a crea, a săvârşi, a îndeplini: ~ *pontem* a face un pod, ~ *panes ex hordeo* a face pâini din orz, ~ *facinora* a săvârşi ticăloşii, *Mosa insulam efficit* Mosella formează o insulă, ~ *classem* a forma (a aduna) o flotă; (*agr.*) a produce: *ager plurimum efficit* ogorul produce foarte mult; (*despre sume*) a face, a da: *efficit viginti milia* face în total douăzeci de mii; (*cu Ac. pred.*): ~ *aliquem consulem* a face pe cineva consul. **2.** a pricinui, a produce: ~ *timorem* a pricinui frică, ~ *commutationes* a pricinui schimbări, ~ *clamores* a da naştere la strigăte, *ex quo efficitur ut* din care (lucru) rezultă că.

effigiēs, *ēī f.* chip, imagine; (*fig.*) statuie, portret.

effingō, *ere, finxī, fictum vt.* **1.** a reprezenta, a închipui, a imita: ~ *lineamenta oris* a reprezenta trăsăturile feţei. **2.** (*rar*) a şterge (frecând), a îndepărta.

efflāgitātiō, *ōnis f.* cerere insistentă, stăruinţă.

efflāgitātus, *ūs m.* stăruinţă.

efflāgitō (I) *vt.* a cere stăruitor, a solicita.

efflīgō, *ere, flīxī, flīctum vt.* a zdrobi, a omorî.

efflō (I) *vt.* a da afară suflând, a vărsa suflând: ~ *ignes ore* a vărsa flăcări pe gură, ~ *animam* (*vitam*) a-şi da duhul (a muri).

efflōrēscō, *ere, flōruī vi.* a înflori, a se dezvolta.

effluō, *ere, flūxī vi.* **1.** a se scurge: *amnis effluit in mare* râul se scurge în mare, *vita unā cum sanguine effluit* viaţa se scurge odată cu sângele. **2.** (*fig.*) a aluneca, a cădea: *manibus effluit telum* arma îi alunecă din mâini. **3.** a trece, a dispărea: *effluxit tempus* a trecut timpul.

effluvium, *iī n.* scurgere.

effodiō (**ecfodiō**), *ere, fōdī, fossum vt.* **1.** a scoate (săpând), a extrage: ~ *aurum* a scoate aur, ~ *oculum* a scoate un ochi. **2.** a forma (săpând): ~ *portum, lacum* a forma un port, un lac. **3.** a răsturna, a scotoci: ~ *domos* a scotoci casele.

effor, *effārī, effātus sum vt. dep.* a spune: *haec effatus* spunând acestea; (*spec.*) a destina: *locus templo effatus* loc destinat ca spaţiu sfânt.

effrēnātē *adv.* fără frâu, neînfrânat.

effrēnātiō, *ōnis f.* neînfrânare, desfrânare.

effrēnātus (3) *adj.* fără frâu, fără măsură, neînfrânat.

effrēnus (3) *adj.* **effrēnātus**.

effringō, *ere, frēgī, frāctum vt.* a sparge, a zdrobi: ~ *ianuam* a sparge ușa, ~ *crura* a rupe picioarele.

effugiō, *ere, fūgī, fugitum vi.* și *vt.* a scăpa (fugind): ~ *ex vinculis* a scăpa din lanțuri, ~ *de manibus alicuius* a scăpa din mâinile cuiva; (*fig.*) ~ *mortem* a scăpa de moarte.

effugium, *iī n.* scăpare, loc de scăpare; ieșire.

effulgeō, *ēre, fulsī vi.* a străluci.

effultus (3) *adj.* rezemat, sprijinindu-se.

effundō, *ere, fūdī, fūsum vt.* **1.** a vărsa, a revărsa: ~ *lacrimas* a vărsa lacrimi; (*fig.*) ~ *iram* a-și vărsa mânia, ~ *animam* a-și da sufletul. **2.** (*fig.*) a trimite, a arunca: ~ *saccos nummorum* a arunca saci de bani, ~ *tela* a arunca o ploaie de săgeți. **3.** a mâna (în afară, răspândind), a răspândi: ~ *currus in hostes* a mâna carele împotriva dușmanilor, *omnis multitudo se effundit* toată mulțimea se răspândește, ~ *incendium* a răspândi focul; (*fig.*) a risipi: ~ *patrimonium* a risipi averea. **4.** (*pas.* și *refl.*) a se lăsa cu totul; a se pierde: *effundī in luxuriam* a se pierde în desfrâu, ~ *in vinum* a se deda cu totul vinului.

effusē *adv.* **1.** răspândit, risipit în lung și lat. **2.** din belșug, generos; fără măsură.

effūsiō, *ōnis f.* **1.** răspândire, revărsare. **2.** risipă.

effūsus (3) *p.pf.* *v.* **effundō**. // *adj.* **1.** întins, larg: *mare late effusum* marea care se întinde până departe, *effusae habenae* frâul liber. **2.** risipit, răspândit, în dezordine: *effusae comae* pletele în vânt, *effusum agmen* trupă în debandadă. **3.** risipitor, larg, generos. **4.** fără măsură: *effusa laetitia* veselie fără margini.

effūtiō (IV) *vi.* a flecări, a spune vorbe fără rost.

ēgelidus (3) *adj.* **1.** călduț, dezmorțit. **2.** (*poet.*) răcoros.

egēns (1), *ntis p.pr.* (*v.* **egeō**) lipsit: ~ *omnium rerum* lipsit de toate lucrurile, *insulae cultorum egentes* insule lipsite de locuitori. // *adj.* sărac, sărman: *locupletes ex egentibus fecerat* îi făcuse bogați din săraci ce erau.

egēnus (3) *adj.* **1.** lipsit: ~ *spei* lipsit de speranță, ~ *omnium rerum* lipsit de toate. **2.** mizer, nefericit.

egeō, *ēre, uī vi.* **1.** (*rar*) a fi sărac, a trăi în sărăcie. **2.** a avea nevoie, a fi lipsit de ceva: ~ *consilio* (*Abl.*) sau *consilii* (*G.*) a avea nevoie de un sfat, ~ *omnibus rebus* a fi lipsit de toate lucrurile.

Ēgeria, *ae f.* Egeria (*nimfă a izvoarelor pe care o consulta Numa*).

ēgerō, *ere, gessī, gestum vt.* a scoate, a goli, a îndepărta: ~ *pecuniam ex aerario* a scoate bani din vistierie, ~ *nivem* a îndepărta zăpada.

egestās, *ātis f.* **1.** sărăcie: *vitam in egestate degere* a-și duce viața în sărăcie. **2.** lipsă: ~ *frumenti* lipsă de grâu.

ēgestiō, *ōnis f.* îndepărtare, golire.

ego, *meī, mihī, mē, mē pron.* eu.

egomet, *meīmet, mihīmet, mēmet pron.* eu însumi.

ēgredior, *gredī, gressus sum vi.* și *vt. dep.* **1.** a ieși, a părăsi: ~ *ex urbe* a ieși din oraș, ~ *fines provinciae* a părăsi teritoriul provinciei; **a)** (*despre trupe*) a pleca: ~ *ex castris* a pleca din tabără, ~ *ad bellum* a porni la război; **b)** (*despre corăbieri*) a debarca: ~ *in terram* a debarca pe uscat. **2.** a trece dincolo, a depăși, a întrece: ~ *flumen* a depăși râul, ~ *modum* a depăși măsura, ~ *veritatem* a exagera.

ēgregiē *adv.* deosebit, distins, ales.

ēgregius (3) *adj.* ales, deosebit, excelent.

ēgressus, *ūs m.* ieșire; (*spec.*) debarcare; (*ret.*) digresiune.

ēheu sau **eheu** *interj.* vai!

ēia! (hēia!) *interj.* ei! (*mirare*), haide! (*încurajare*).

ēiaculor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a azvârli, a repezi cu putere.

ēiciō, *ere, iēcī, iectum vt.* **1.** a arunca, a azvârli: ~ *vestimenta* a-și arunca hainele, ~ *naves in terram* a azvârli corăbiile pe țărm; (*vi.*) *se eicere* a se repezi. **2.** a alunga, a izgoni: ~ *uxorem* a-și alunga soția, ~ *aliquem de senatu* a alunga pe cineva din senat. **3.** a respinge: ~ *Cynicorum rationem* a respinge doctrina cinicilor.

ēiectāmentum, *ī n.* obiect aruncat, rebut.

ēiectiō, *ōnis f.* alungare, izgonire.

ēiectō (I) *vt.* a arunca mereu.

ēiectus[1] (3) *p.pf.* *v.* **ēiciō**.

ēiectus[2], *ūs m.* naufragiat.

ēierō *v.* **ēiūrō**.

ēiulātiō, *ōnis f.* și **ēiulātus**, *ūs m.* plânsete, bocete.

ēiulō (I) *vt.* a boci, a se jeli.

ēiūrō (ēierō) (I) *vt.* a refuza; a respinge, a recuza.

ēiusdemmodī [*G.*] *adv.* tot de acest fel.

ēiusmodī (ēiuscemodī) [*G.*] *adv.* de acest fel.

ēlābor, *lābī, lāpsus sum vi.* și *vt. dep.* **1.** a aluneca, a scăpa: *anguilla est: elabitur* e un țipar: îți scapă din mâini, *gladius e manibus elapsus* sabia scăpându-i din mâini, *sol elabitur* soarele scapătă; (*fig.*) a dispărea: *spes elapsa est* speranța s-a dus. **2.** (*despre persoane*) a scăpa (de ceva): ~ *de manibus alicuius* a scăpa din mâinile cuiva, ~ *e vinculis, e proelio* a scăpa din lanțuri, din luptă, ~ *telis* (*D.*) *Achivum* a scăpa de săgețile aheilor, ~ *pugnam* a fugi din luptă.

ēlabōrō (I) **1.** *vi.* a se strădui: ~ *in litteris* a se strădui cu literatura,

~ *ut* (*ne*) a se strădui ca (să nu). **2.** *vt.* (*frecv. pas.*) a lucra cu îngrijire, a realiza (prin străduință): *opus tam elaboratum* o lucrare atât de îngrijit făcută.

ēlāmentābilis (2) *adj.* jalnic.

ēlanguēscō, *ere, languī vi.* a tânji, a lâncezi.

ēlātē *adv.* înalt; (*fig.*) nobil, trufaș.

ēlātiō, *ōnis f.* ridicare; (*fig.*) înălțare, noblețe; (*ret.*) amplificare, hiperbolă.

ēlātrō, *āre vt.* a lătra; a urla.

ēlātus (3) *p.pf.* **efferō**. // *adj.* **1.** înalt, nobil, măreț. **2.** mândru, trufaș.

Elea, *ae f.* Elea *sau* Velia (*oraș în Lucania, locul de naștere al filozofului Parmenide*). // **Eleāticus** (3) *adj.* din Elea.

ēlēctē *adv.* cu alegere; (*fig.*) ales, îngrijit.

ēlēctiō, *ōnis f.* alegere.

Electra, *ae f.* Electra (*fiica lui Agamemnon și a Clytaemnestrei, sora lui Oreste*).

ēlectrum, *ī n.* **1.** chihlimbar. **2.** aliaj de aur și argint.

ēlēctus (3) *p.pf.* *v.* **ēligō**. // *adj.* ales, de seamă.

ēlegāns (1), *ntis adj.* fin, distins, ales.

ēleganter *adv.* fin, distins, ales.

ēlegantia, *ae f.* distincție, ținută, eleganță.

elegī, *ōrum m.pl.* versuri elegiace.

elegīa, *ae f.* elegie.

elementum, *ī n.* element; materie de bază; (*frecv. pl.*) **elementa**, *ōrum* noțiuni de bază.

elephantus, *ī* (*poet.* **elephās**, *ntis*) *m.* elefant; (*fig.*) fildeș.

Eleusīn (Eleusīs), *īnis f.* Eleusis (*oraș în Attica, centru al cultului zeiței Ceres*). // **Eleusīnus** (3) *adj.* din Eleusis.

ēlevō (I) *vt.* **1.** (*rar*) a ridica, a înălța: ~ *tectum* a ridica acoperișul. **2.** (*fig.*) a ușura, a micșora, a slăbi: ~ *aegritudinem* a ușura mâhnirea, ~ *auctoritatem alicuius* a slăbi autoritatea cuiva.

ēliciō, *ere, licuī, licitum vt.* **1.** a atrage, a ademeni: ~ *optimum quemque ex civitate* a-i ademeni pe toți cei mai buni din cetate; (*spec.*) a chema, a invoca (prin vrăji): ~ *inferorum animas* a chema sufletele celor din Infern. **2.** a scoate: ~ *ferrum e terrae cavernis* a scoate fierul din măruntaiele pământului, *verbum ex eo ~ non potui* n-am putut să scot o vorbă din gura lui. **3.** a provoca: ~ *iram regis* a provoca mânia regelui.

ēlīdō, *ere, sī, sum vt.* **1.** a face să iasă cu forța, a smulge, a scoate: ~ *oculos* a scoate ochii, ~ *vina prelis* a stoarce struguri cu teascul, ~ *sonum* a scoate un sunet. **2.** a sparge, a zdrobi, a distruge: ~ *caput* a sparge capul, ~ *naves* a zdrobi corăbiile, ~ *angues manu* a sugruma șerpii cu mâna; (*fig.*) *elidi aegritudine* a fi zdrobit de durere.

ēligō, *ere, lēgī, lēctum vt.* **1.** a alege: ~ *vīrum, locum* a alege un om, un loc. **2.** (*rar*) a scoate, a plivi: ~ *steriles herbas* a plivi buruienile.

ēlīminō (I) *vt.* a da afară; (*fig.*) a scoate din casă: ~ *dicta foras* a duce vorbele în afară.

ēlīmō (I) *vt.* a pili; (*fig.*) a cizela.

ēlinguis (2) *adj.* fără grai, mut; (*fig.*) fără darul vorbirii.

Ēlis, *idis f.* Elida (*provincie în vestul Peloponnesului, unde se găsea localitatea Olympia, celebră prin jocurile ei*). // **Ēlēus (Ēlīus)** (3) *adj.* din Elida.

Elīsa (Elissa), *ae f.* alt nume al Didonei.

ēlix, *icis m.* rigolă.

ēlixus (3) *adj.* fiert.

elleborum (-us) *ī v.* **helleborum**.

ēloco (I) *vt.* a închiria, a arenda.

ēlocūtiō, *ōnis f.* exprimare, fel de exprimare, stil; (*ret.*) elocuțiune.

ēlogium, *iī n.* **1.** inscripție funerară, epitaf. **2.** notiță, codicil la un testament.

ēloquēns (1), *ntis adj.* care vorbește frumos, elocvent.

ēloquenter *adv.* elocvent.

ēloquentia, *ae f.* elocvență.

ēloquium, *iī n.* vorbire.

ēloquor, *loquī, locūtus sum vi.* și *vt. dep.* **1.** a vorbi, a se exprima: ~ *ornate* a vorbi cu eleganță, ~ *Graecis verbis* a se exprima în cuvinte grecești. **2.** a spune, a expune: ~ *rem, ut facta est* a expune un fapt așa cum s-a întâmplat, *unum eloquar* îți voi spune un singur lucru.

ēlūceō, *ēre, lūxī vi.* a străluci; (*fig.*) a se arăta clar, a se vădi: *saeva eius natura eluxit* natura lui crudă a ieșit la iveală.

ēluctor, *ārī, ātus sum vi.* și *vt. dep.* **1.** a-și croi drum cu greu, a ieși cu greutate: *verba eluctantia* cuvinte care ies greu. **2.** a birui: ~ *nives, locorum difficultates* a birui zăpezile, greutățile locurilor.

ēlūcubrō (I) *vt.* a lucra noaptea (la lumânare), a lucra străduindu-se și noaptea.

ēlūcubror, *ārī, ātus sum v.* **ēlūcubrō**.

ēlūdō, *ere, lūsī, lūsum vt.* **1.** a se feri de o lovitură; a dejuca un atac; a scăpa de: ~ *vim legis* a dejuca autoritatea legii. **2.** a-și bate joc: *eludet, ubi te victum senserit* când te va simți învins, își va bate joc de tine.

ēlūgeō, *ēre, lūxī vt.* a jeli, a-l plânge pe cineva.

ēlumbis (2) *adj.* deșelat; (*fig.*) neputincios, fără vlagă.

ēluō, *ere, luī, lūtum vt.* a spăla, a curăța: ~ *corpus* a spăla corpul; (*fig.*) a îndepărta: ~ *maculas furtorum* a îndepărta rușinea furturilor. // **ēlūtus** (3) *p.pf.* și *adj.* spălăcit, diluat, slab.

ēluviēs, *ēī f.* **1.** revărsare (de ape). **2.** mlaștină, băltoacă; (*fig.*) scursori, lături.

ēluviō, *ōnis f.* revărsare de ape, inundare.

Ēlysium, *iī n.* Elysium (*ținutul fericit în care trăiau sufletele eroilor și ale oamenilor virtuoși*). // **Ēlysius** (3) *adj.* din Elysium.

em *interj.* iată!

emācitās, *ātis f.* mania de a cumpăra.

ēmancipātiō, *ōnis f.* emancipare.

ēmancipō (I) *vt.* **1.** a elibera un fiu de sub tutela părintească. **2.** a da în puterea altuia, a ceda: *Romanus emancipatus feminae* un roman dat sclav unei femei.

ēmānō (I) *vi.* **1.** (*rar*) a se scurge; (*fig.*) a proveni, a decurge: *nostra mala istinc emanant* nenorocirile noastre provin de aici. **2.** a se răspândi: *malum emanabat latius* răul se răspândea mai departe.

Ēmathia, *ae f.* Emathia (*ținutul din sudul Macedoniei și nordul Thessaliei*); (*poet.*) Macedonia. // **Ēmathius** (3) *adj.* emathian; macedonean. // **Ēmathidēs**, *um f.pl.* Pieridele (Muzele).

ēmātūrēscō, *ere, tūruī vi.* a se coace deplin; (*fig.*) a se îndulci, a se îmblânzi.

emāx (1), *ācis adj.* doritor de a cumpăra.

emblēma, *atis n.* **1.** ornament în relief pe un obiect. **2.** mozaic.

embolium, *iī n.* intermezzo (*pantomimă jucată între acte*); episod.

ēmendābilis (2) *adj.* care se poate îndrepta.

ēmendātē, *adv.* fără greșeală, corect.

ēmendātiō, *ōnis f.* corectare, îndreptare.

ēmendātor, *ōris m.* îndreptător, corector.

ēmendātrīx, *īcis f.* îndreptătoare, corectoare.

ēmendātus (3) *p.pf. v.* **ēmendō**. // *adj.* fără pată, curat, desăvârșit.

ēmendō (I) *vt.* a îndrepta, a corecta.

ēmentior, *īrī, ītus sum vt. dep.* **1.** a născoci (mințind), a inventa: ~ *tantam rem!* a inventa un lucru atât de mare! **2.** a minți, a spune minciuni: *ementiti sunt in eos quos oderant* au spus minciuni împotriva celor pe care îi urau. **3.** a simula: ~ *vocem alicuius* a simula vocea cuiva.

ēmentītus (3) *p.pf. v.* **ēmentior**. // *adj.* născocit, fals.

ēmercor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a cumpăra.

ēmereō, *ēre, uī, itum vt.* **1.** a merita, a câștiga: ~ *honores* a câștiga onoruri. **2.** a termina: *emeritis stipendiis* terminându-și serviciul militar.

ēmereor, *ērī, itus sum vt. dep.* a-și termina serviciul militar.

ēmergō, *ere, mersī, mersum vi.* a ieși la lumină, a ieși, a se ridica: ~ *ex palude* a ieși din mlaștină, ~ *ex mendicitate* a ieși din mizerie, ~ *ad summas opes* a se înălța la cea mai mare putere.

ēmeritus, *ī m.* soldat care și-a terminat serviciul militar; veteran.

ēmētior, *metīrī, mēnsus sum vt. dep.* **1.** a măsura de la un cap la altul, a parcurge: ~ *ingens spatium* a parcurge o mare distanță. **2.** (*fig.*) a trăi, a vedea: *quinque principes emensus* după ce a trăit sub cinci împărați. **3.** a da o părticică, a oferi.

ēmetō, *ere vt.* a secera, a recolta.

ēmicō, *āre, micuī vi.* a scăpăra, a țâșni, a zvâcni, a sări, a izbucni, a se înălța: *fulgura emicant* fulgerele scapără, *cruor emicat alte* sângele țâșnește în sus, *cor emicat* inima zvâcnește, *telum nervo emicat* săgeata zboară din arc, *scopulus emicat gurgite* o stâncă se înalță drept din valuri; (*fig.*) a străluci: *inter ceteros gloriā emicuit* a strălucit printre ceilalți prin glorie.

ēmigrō (I) *vi.* a pleca din, a părăsi: ~ *domo* a părăsi patria, ~ *ex vita* a deceda.

ēminēns (1), *ntis p.pr. v.* **ēmineō**. // *adj.* care stă (e) mai sus, mai înalt, proeminent: ~ *statura* statură înaltă, *eminentes oculi* ochi proeminenți; (*fig.*) eminent, de seamă, remarcabil: *auctores eminentes* autori de seamă.

ēminentia, *ae f.* înălțime, superioritate.

ēmineō, *ēre, minuī vi.* **1.** a se înălța: *rupes aequore eminent* stâncile se înalță din mare; (*fig.*) *Demosthenes eminet inter oratores* Demosthene e cel dintâi dintre oratori. **2.** a se arăta clar, a se distinge, a se vădi: *toto ex ore crudelitas eminebat* din întregul lui chip se vădea cruzimea.

ēminus *adv.* de departe.

ēmīror, *ārī vt. dep.* a rămâne uimit de ceva, a se minuna de ceva.

ēmissārium, *iī n.* canal de scurgere.

ēmissārius, *iī m.* emisar, agent.

ēmissiō, *ōnis f.* azvârlire, aruncare, slobozire.

ēmittō, *ere, mīsī, missum vt.* **1.** a trimite, a da drumul, a arunca, a slobozi: ~ *equites in hostem* a-i trimite pe călăreți asupra dușmanului, ~ *sagittas* a arunca săgeți, ~ *lacrimas* a da drumul lacrimilor; (*fig.*) ~ *aliquid dignum suo nomine* a da (a publica) ceva demn de numele său. **2.** a elibera, a lăsa să scape: ~ *servum e carcere* a elibera un sclav din închisoare, ~ *scutum de manibus* a lăsa să-i scape scutul din mâini.

emō, *ere, ēmī, ēmptum vt.* a cumpăra.

ēmodulor, *ārī vt. dep.* a modula.

ēmolliō (IV) *vt.* **1.** a muia. **2.** (*fig.*) **a)** a îmblânzi: ~ *mores* a îmblânzi moravurile; **b)** a moleși: *quos pax emollierat* pe care pacea îi moleșise.

ēmōlumentum, *ī n.* câștig, folos, avantaj: *emolumento esse alicui* a fi

de folos cuiva, *emolumenta pacis* avantajele păcii.

ēmorior, *morī, mortuus sum vi. dep.* a muri, a se stinge.

ēmoveō, *ēre, mōvī, mōtum vt.* a mișca din loc; a scoate; a goni: *~ portas cardine* a scoate ușile din țâțâni, *~ multitudinem e foro* a goni mulțimea din for.

Empedoclēs, *is m.* Empedocle din Agrigent (*filozof, poet și medic grec*).

empīricus, *ī m.* medic empiric.

emporium, *iī n.* piață de mărfuri; antrepozit.

ēmptiō, *ōnis f.* cumpărare; (*fig.*) cumpărătură.

ēmptitō (I) *vt.* a cumpăra.

ēmptor, *ōris m.* cumpărător.

ēmungō, *ere, mūnxī, mūnctum vt.* **1.** a șterge nasul; (*fig.*) *senex emunctae naris* bătrân cu nasul fin. **2.** (*fig.*) a escroca, a șterpeli ceva cuiva: *~ aliquem auro* a escroca pe cineva de bani.

ēmūniō (IV) *vt.* a întări; (*spec.*) a deschide un drum prin.

ēn *interj.* **1.** iată: *~ illa libertas* iată faimoasa libertate! **2.** (*interog.*) oare: *~ umquam?* oare vreodată?

ēnārrābilis (2) *adj.* care se poate descrie.

ēnārrō (I) *vt.* a înfățișa amănunțit, a descrie, a explica.

ēnāscor, *nāscī, nātus sum vi. dep.* a crește, a se înălța: *rami in latitudinem enati* ramuri crescute în lățime, *insula alveo enata* o insulă ridicată în albia râului.

ēnatō (I) *vi.* a scăpa de la înec; (*fig.*) a scăpa, a se salva.

ēnāvigō (I) *vi.* și *vt.* **1.** a ajunge (cu bine) la țărm: *~ properant* se grăbesc să ajungă la țărm. **2.** a străbate navigând: *unda enaviganda* apă care trebuie să fie străbătută.

Enceladus, *ī m.* Enceladus (*gigant trăsnit de Iupiter, care răsturnase peste el muntele Etna*).

Endymiōn, *ōnis m.* Endymion (*fiul lui Zeus, iubit de Diana, zeița Lunii, care l-a scufundat într-un somn veșnic*).

ēnecō (ēnicō), *āre, necuī, nectum vt.* a ucide, a omorî; (*fig.*) a chinui, a aduce la pieire.

ēnervis (2) *adj.* fără vlagă.

ēnervō (I) *vt.* a slăbi de puteri.

enim **I.** *adv.* de fapt, într-adevăr. **II.** *conj.* căci; *quid enim?* ce oare?

enimvērō *adv.* într-adevăr, de fapt; (*ironic*) de bună seamă.

ēniteō, *ēre, tuī vi.* a străluci; (*fig.*) a se arăta în toată strălucirea.

ēnitēscō, *ere, tuī vi.* a începe să strălucească, a străluci: *virtus Catonis in bello enituit* virtutea lui Cato s-a arătat în toată strălucirea în război.

ēnītor, *itī, nīxus (nīsus) sum vi.* și *vt. dep.* **1.** a se sili să ajungă la capăt, a se sili, a se strădui: *~ in verticem montis* a se sili să ajungă în vârful muntelui. **2.** a naște, a făta: *coniux sex partus enixa* o soție care a născut șase copii.

ēnīxē *adv.* cu efort, din răsputeri.

ēnīxus (3) *adj.* stăruitor.

Ennius, *iī m.* Ennius (*vechi poet latin*).

ēnō (I) *vi.* și *vt.* **1.** a scăpa de la înec, a ajunge la țărm; (*poet.*) a ajunge în zbor. **2.** a străbate.

ēnōdātiō, *ōnis f.* descurcare, lămurire, explicare.

ēnōdis (2) *adj.* (*poet.*) fără noduri, neted; (*despre stil*) clar, curgător.

ēnōdō (I) *vt.* a deznoda; (*fig.*) a lămuri, a descurca, a explica.

ēnormis (2) *adj.* **1.** neregulat. **2.** peste măsură de mare, enorm.

ēnormiter *adv.* **1.** neregulat. **2.** peste măsură, enorm.

ēnōtēscō, *ere, notuī vi.* a se face (a deveni) cunoscut.

ēnotō (I) *vt.* a nota.

ēnsifer (ēnsiger), *era, erum adj.* purtător de sabie.

ēnsis, *is m.* sabie.

ēnūbō, *ere, nūpsī, nūptum vi.* a se mărita cu cineva din afară (*de altă stare, din altă localitate*): *Virginia e patribus enupserat* Virginia își luase bărbat dintre patricieni.

ēnucleātē *adv.* lămurit, curat; simplu.

ēnucleātus (3) *adj.* lămurit, simplu; curat.

ēnucleō (I) *vt.* a scoate sâmburele; (*fig.*) a lămuri, a explica.

ēnumerātiō, *ōnis f.* enumerare.

ēnumerō (I) *vt.* **1.** a număra, a calcula. **2.** (*fig.*) a înșira, a înfățișa la rând, a povesti.

ēnūntiātiō, *ōnis f.* și **ēnūntiātum**, *ī n.* expunere, enunțare: (*gram.*) propoziție.

ēnūntiō (I) *vt.* **1.** a expune, a enunța. **2.** a divulga, a destăinui.

ēnūptiō, *ōnis f.* măritiș unei femei cu un bărbat de altă condiție (*din altă clasă socială, localitate*).

ēnūtriō (IV) *vt.* a crește un copil.

eō[1] *adv.* **1.** (*loc.*) acolo: *eo pervenit* a ajuns acolo, *usque eo... ut* până acolo..., încât; (*fig.*) până la acel (asemenea) grad: *eo furoris venit* a ajuns până la asemenea grad de nebunie. **2.** (*timp*) atâta timp (*precedat de* usque *și urmat de* dum, donec, quoad): *usque eo timui, donec ad iudices venimus* m-am temut numai până am ajuns la judecători. **3.** (*aditiv*) la aceasta: *eo accedit quod* la aceasta se adaugă că. **4.** (*cauzal*) de aceea, din acest motiv: *eo dico quod* (sau *quia*) de aceea spun, fiindcă, *eo... ut* (*ne*) de aceea... ca să (ca să nu). **5.** (*urmat de comp.*) cu atât: *eo magis* cu atât mai mult, *eo minus* cu atât mai puțin; (*în corelație*) *quo... eo* cu cât..., cu atât.

eō[2], *īre, iī (īvī), itum vi.* **1.** a merge, a se duce: *~ domum* a merge acasă, *~ ad forum* a merge spre for, *~ in exsilium* a pleca în exil. **2.** (*fig.*) a trece (de partea cuiva); a porni; a

se preface în: (*pedibus*) *ire in sententiam alicuius* a se alătura la propunerea cuiva (votând-o), ~ *in poenas* a porni la pedepsirea cuiva, ~ *in lacrimas* a izbucni în lacrimi, *sanguis it in sucos* sângele se preface în sucuri, *it dies* ziua trece, *incipit res melius ire* treaba începe să meargă mai bine.

eōdem *adv.* în acelaşi loc, tot aici: ~ *convenerunt* s-au adunat în acelaşi loc.

Ēōs sau **Eōs** *f.* [*numai nom.*] Aurora. // **Ēōus** sau **Eōus** (3) *adj.* de la răsărit. // **Ēōus** sau **Eōus**, *ī m.* steaua-dimineţii.

Epamīnōndās, *ae m.* Epaminonda (*general theban*).

ephēbus, *ī m.* efeb (*tânăr în vârstă de şaisprezece–douăzeci de ani, la greci*).

ephēmeris, *idis f.* jurnal, însemnări zilnice.

Ephesus, *ī f.* Ephes (*oraş ionian în Asia Mică, renumit printr-un templu al Dianei*). // **Ephesius** (3) *adj.* din Ephes.

ephippium, *iī n.* şa. // **ephippiātus** (3) *adj.* cel care călăreşte pe cai înşeuaţi.

ephorus, *ī m.* efor (*unul dintre cei cinci magistraţi supremi la spartani*).

Ephyra, *ae* (**Ephyrē**, *ēs*) *f.* Ephyra (*vechiul nume al Corintului*). // **Ephyrēius** (3) *adj.* de Corint.

Epicharmus, *ī m.* Epicharmus (*autor grec de comedii*).

Epicūrus, *ī m.* Epicur din Samos (*filozof grec*). // **Epicūrēus** (3) *adj.* epicurian. // **Epicūrēi**, *ōrum m.pl.* adepţi ai lui Epicur.

epicus (3) *adj.* epic.

Epidaurus, *ī f.* Epidaurus (*localitate în Argolida, celebră printr-un templu al lui Aesculap*). // **Epidaurius**, *iī m.* Aesculap.

Epigonī, *ōrum m.pl.* urmaşii „celor şapte împotriva Thebei".

epigramma, *atis n.* **1.** inscripţie. **2.** epigramă.

epilogus, *ī m.* epilog, încheiere a unui discurs.

Ēpīrus, *ī f.* Epir (*provincie muntoasă pe coasta vestică a Greciei*). // **Ēpīrōtēs**, *ae m.* epirot.

epistola (epistula), *ae f.* scrisoare.

epitaphius, *iī m.* discurs funebru.

epitoma, *ae* (**epitomē**, *ēs*) *f.* rezumat, extras.

epōdos (epōdus), *ī m.* **1.** vers mai scurt ce urmează după unul mai lung. **2.** poezie scrisă în asemenea versuri, epodă: *Epodon liber* cartea de epode (a lui Horatius).

epos (*indecl.*) *n.* poezie eroică, epos.

ēpōtō, *āre, āvī, ātum vt.* a bea până la capăt, a înghiţi.

epulae, *ārum f.pl.* **1.** mâncare, bucate. **2.** ospăţ, banchet.

epulāris (2) *adj.* de ospăţ.

epulō, *ōnis m.* **1.** preot (care organiza ospeţele în cinstea zeilor). **2.** chefliu, beţivan.

epulor, *ārī, ātus sum vi. dep.* a benchetui, a se ospăta.

epulum, *ī n.* ospăţ public.

equa, *ae f.* iapă.

eques, *itis m.* **1.** călăreţ. **2.** cavaler, din clasa cavalerilor.

equester, *tris, tre adj.* de cavalerie, al cavalerilor: *copiae equestres* trupe de cavalerie, *ordo* ~ clasa cavalerilor.

equidem *adv.* într-adevăr, de fapt.

equīnus (3) *adj.* de cal.

equitābilis (2) *adj.* (*despre un loc*) potrivit pentru cavalerie.

equitātus, *ūs m.* **1.** cavalerie, călărime. **2.** clasa cavalerilor.

equitō (I) *vi.* a merge călare, a călări.

equuleus (eculeus), *ī m.* **1.** mânz. **2.** instrument de tortură.

equus, *ī m.* cal; (*fig.*) cavalerie: *equi virique* călărimea şi pedestrimea, *merere equo* a face serviciul la cavalerie.

era (hera), *ae f.* stăpână.

ērādō, *ere, rāsī, rāsum vt.* a rade, a şterge; (*fig.*) a îndepărta, a face să dispară.

Eratō, *ūs f.* Erato (*muza poeziei de dragoste*); (*fig.*) muză.

Eratosthenēs, *is m.* Eratosthene (*matematician şi geograf grec, şeful bibliotecii din Alexandria*).

Erebus, *ī m.* Erebus (*întemeietorul Infernului*); Infernul; zeul Infernului.

ērēctus (3) *p.pf. v.* **ērigō**. // *adj.* **1.** înălţat în sus, drept: *incessus* ~ mers drept; (*fig.*) nobil: *magnus animus et* ~ suflet mare şi nobil. **2.** încrezător. **3.** încordat, atent. **4.** trufaş.

ērēpō, *ere, psī, ptum vi.* şi *vt.* **1.** a ieşi târându-se. **2.** a urca.

ēreptiō, *ōnis f.* răpire.

ēreptor, *ōris m.* răpitor.

ergā *prep.* (*cu Ac.*) (*despre persoane*) faţă de: ~ *amicos* faţă de prieteni; (*despre lucruri*) în privinţa: ~ *pecuniam* în privinţa banilor.

ergastulum, *ī n.* închisoare (pentru sclavi).

ergō **I.** (*rar*) *prep.* (*precedată de G.*) din cauza, pentru: *virtutis ergo* pentru vitejie. **II.** (*frecv.*) *conj.* aşadar, prin urmare.

ēricius (hēricius), *iī m.* arici; (*mil.*) bârnă cu ţepi de fier.

Ēridanus, *ī m.* (*poet.*) râul Pad.

ērigō, *ere, rēxī, rēctum vt.* **1.** a ridica, a înălţa: ~ *iacentem* a-l ridica pe cel care zace, ~ *scalas* a ridica scările, ~ *oculos* a ridica ochii, *insula erigitur* se ridică o insulă. **2.** a construi, a clădi: ~ *turres* a construi turnuri, ~ *pyram* a ridica un rug. **3.** (*fig.*) a spori curajul, a încuraja, a înviora: *tuis litteris se erexit* prin scrisoarea ta, a prins din nou curaj, ~ *se ad spem* a căpăta speranţă; (*mil.*) ~ *agmen* a urca în coloană.

erīlis (herīlis) (2) *adj.* al stăpânului.
Erīnys, *yos f.* Erinya, Furia (*zeița răzbunării*); (*fig.*) blestem, furie.
ēripiō, *ere, ripuī, reptum vt.* **1.** a smulge, a răpi, a lua: ~ *ferrum vagīnā* a smulge sabia din teacă, ~ *ornamenta urbis* a răpi podoabele orașului, ~ *pellem iuvenco* a lua pielea de pe juncan; (*fig.*) ~ *orationem ex ore alicuius* a lua vorba din gura cuiva, *hunc mihi timorem eripe!* înlătură-mi această temere! **2.** a sustrage, a scăpa: *eum ex manibus hostium eripuit* l-a scăpat din mâinile dușmanilor; (*vi.*) *se eripere* a se sustrage, a scăpa de: *se* ~ *morti* (*D.*) *fugā* a scăpa de moarte prin fugă, *se eripuit pugnae* a fugit din luptă.
ērōdō, *ere, ōsī, ōsum vt.* a roade, a mânca.
ērogātiō, *ōnis f.* distribuire, plată.
ērogō (I) *vt.* a plăti, a face cheltuieli: ~ *pecuniam in classem* a cheltui bani cu pregătirea flotei.
errābundus (3) *adj.* rătăcitor.
errāticus (3) *adj.* rătăcitor; (*despre plante*) care se întinde peste tot.
errātiō, *ōnis f.* rătăcire, ocol.
errātum, *ī n.* greșeală.
errātus, *ūs m.* rătăcire.
errō[1] (I) *vi.* **1.** a rătăci: *erramus tempestatibus acti* rătăcim mânați de furtuni, *stellae errantes* stele rătăcitoare. **2.** a greși: *fateor me errasse* mărturisesc că am greșit.
errō[2], *ōnis m.* vagabond.
error, *ōris m.* **1.** rătăcire: *ex longo errore* după o lungă rătăcire; (*fig.*) nesiguranță, îndoială: ~ *nominum* nesiguranță cu privire la nume. **2.** greșeală: **a)** greșirea drumului: *nos huc appulit error* ne-a adus aici greșirea drumului; **b)** greșeală (în judecată), eroare, neștiință: *in errore perseverare* a stărui în eroare, *per errorem* din neștiință; **c)** (*moral*) greșeală: *errorem reticere* a ascunde (tăcând) o greșeală; **d)** înșelăciune, amăgire, orbire (a minții), iluzie: *hic latet error* aici se ascunde o înșelăciune, ~ *mentis* rătăcire a minții.
ērubēscō, *ere, buī vi.* (*fig.*) a roși, a se rușina.
ērūca, *ae f.* **1.** omidă. **2.** (un fel de) varză.
ēructō (I) *vt.* a vărsa pe gură, a vomita.
ērudiō (IV) *vt.* a cultiva, a instrui, a învăța, a forma.
ērudītē *adv.* în mod savant, ca un om învățat.
ērudītiō, *ōnis f.* **1.** instrucție, educare, cultivare. **2.** cultură, știință.
ērudītus (3) *p.pf. v.* **ērudiō.** // *adj.* priceput, cunoscător, învățat, luminat, ales: ~ *litteris* priceput în literatură, *saecula erudita* veacuri luminate, *erudita oratio* cuvântare aleasă.
ērumpō, *ēre, rūpī, ruptum vi.* și *vt.* **1.** a se repezi, a năvăli, a izbucni; (*fig.*) a ieși la lumină: ~ *inter tela*

hostium a se repezi printre săgețile dușmanilor, *seditio erupit* a izbucnit răscoala, *milites erumpunt ex castris* soldații năvălesc din tabără, *omnia erumpunt* toate ies la lumină. **2.** a sfârși, a termina, a duce: *haec quo sint eruptura timeo* mă tem unde vor duce toate acestea. **3.** (*rar*) a lăsa să iasă, a revărsa: *portis se erumpunt* se revarsă pe porți, *ne erumpant stomachum in me* ca să nu-și verse mânia pe mine.
ēruō, *ere ruī, rutum vt.* **1.** a scoate (*răscolind pământul*): ~ *aurum* a scoate din pământ aur, ~ *radicem* a smulge rădăcina; (*fig.*) ~ *oculos* a scoate ochii; *venti eruunt segetem* vânturile smulg grânele. **2.** a răscoli, a scormoni: *sata eruta ore suis* semănături răscolite de râtul porcului, ~ *humum* a scormoni pământul; (*fig.*) *aquam remis* a răscoli apa cu vâslele. **3.** a face una cu pământul, a distruge din temelii ~ *urbem* a distruge un oraș. **4.** a scoate la lumină, a descoperi: ~ *causam* a descoperi cauza.
ēruptiō, *ōnis f.* **1.** ieșire cu forța. **2.** izbucnire.
erus *v.* **herus.**
ervum, *ī n.* linte (*plantă leguminoasă*).
Erymanthus, *ī m.* Erymant (*munte în Arcadia, unde Hercule a omorât un mistreț uriaș*). // **Erymanthius** (3) *adj.* al Erymantului.
Eryx, *ycis m.* **1.** Eryx (*fiu al Venerei, ucis de Hercule*). **2.** Eryx (*munte și oraș în Sicilia, renumiți prin cultul Venerei*). // **Erycīnus** (3) *adj.* al muntelui Eryx. // **Erycīna,** *ae f.* Venus.
esca, *ae f.* **1.** hrană. **2.** momeală.
ēscendō, *ere, scendī, scēnsum vi.* și *vt.* a se sui, a se urca: ~ *in equum* sau *equum* a se urca pe cal.
ēscēnsiō, *ōnis f.* debarcare.
ēscēnsus, *ūs m.* asalt.
ēsculentus (3) *adj.* (bun) de mâncare.
Esquiliae, *ārum f.pl.* Esquiliae (*cartier al Romei, colina esquilină*).
Esquilīnus, *ī m.* Esquilin (*una dintre cele șapte coline ale Romei*). / **Esquilīnus** (3) *adj.* esquilin.
essedārius, *iī m.* luptător (de pe un car de luptă).
essedum, *ī n.* **1.** car de luptă (la galli). **2.** trăsură.
essuriō (ēsuriō) (IV) *vi.* și *vt.* **1.** a fi înfometat. **2.** a pofti.
et I. *conj.* **1.** și; (*în corelație*): *et... et* pe de o parte..., pe de alta. **2.** (*după negație*) ci: *non deficiam et perferam* nu mă voi lăsa, ci voi duce la capăt. **3.** (*după expresii care arată egalitate sau asemănare:* par, idem, similis, alius, aeque *etc.*) ca (și), decât: *aeque amicos et nosmet ipsos amemus* să ne iubim prietenii ca pe noi înșine, *aliud et* altfel decât. **II.** *adv.* chiar și: *et ille* chiar

(şi) el, *timeo Danaos et dona ferentes* mă tem de greci chiar şi când aduc daruri.

etenim *adv.* într-adevăr.

etēsiae, *ārum m.pl.* vânturi de vară (în timpul caniculei).

ēthologus, *ī m.* actor (care imită caracterele), mim.

etiam I. *conj.* chiar (şi); *etiam nunc* chiar (şi) acum, ba chiar: *multo ~ minus* ba chiar cu mult mai puţin. **II.** *adv.* **1.** încă: *dic ~ clarius* spune şi mai limpede, *~ atque ~* de repetate ori. **2.** da: *~ aut non respondere* a răspunde „da“ sau „nu“.

etiamnum (etiamnunc) *adv.* chiar (şi) acum.

etiamsī (etiam sī) *conj.* chiar dacă.

Etrūria, *ae f.* Etruria (*provincie romană; azi, Toscana*).

Etrūscus (3) *adj.* etrusc.

etsī *conj.* **1.** (*în prop. subord.*) deşi, chiar dacă. **2.** (*în prop. coord.*) la drept vorbind, de fapt, cu toate acestea.

eu *interj.* bine! frumos! bravo!

Euboea, *ae f.* Euboea (*insulă din Marea Egee lângă coasta Atticii; azi, Evvia*). // **Euboicus** (3) *adj.* euboic. *Euboica urbs* oraşul euboic Cumae (*colonie a Euboeii*), *Euboicum carmen* profeţia Sibyllei de la Cumae.

Euclīdēs, *is m.* Euclide (*celebru matematician din Alexandria*).

euge sau **eugae**, **eugepae** *interj.* foarte bine!

Euhius (Euius), *ī m.* alt nume al lui Bacchus. // **Euhias**, *adis f.* bacantă, menadă.

euhoe (euoe) *interj.* iuha! (*strigătul bacantelor*).

Eumenides, *dum f.pl.* Eumenidele (*nume eufemistic dat Furiilor*).

eunūchus, *ī m.* eunuc.

Euphrātēs, *is m.* Eufrat (*fluviu*).

Eurīpidēs, *is m.* Euripide (*celebru dramaturg grec*). // **Eurīpidēus** (3) *adj.* euripidian.

Eurīpus, *ī m.* Euripus (strâmtoare între Beoţia şi Euboea).

eurīpus, *ī m.* canal, strâmtoare.

Eurōpa, *ae* (**Eurōpē**, *ēs*) *f.* **1.** Europa (*fiica regelui Agenor, iubită de Zeus*). **2.** (continentul) Europa. // **Europaeus** (3) *adj.* european.

Eurōtās, *ae m.* Eurotas (*râu care străbate Laconia, udând Sparta; azi, Evrotos*).

eurus, *ī m.* eurus (*vânt cald de sud-est, care aduce ploaie*).

Eurydicē, *ēs f.* Euridice (*soţia lui Orfeu*).

Euterpē, *es f.* Euterpe (*muza muzicii, inventatoarea flautului*).

Euxīnus (Pontus), *ī m.* Pontul Euxin (Marea Neagră).

ēvādō, *ere, vāsī, vāsum vi.* şi *vt.* **1.** a ieşi: *~ ex balneis* a ieşi din baie, *~ oppido* a ieşi din cetate, *~ in terram* a debarca, *flumen in mare*

evadit fluviul se varsă în mare. **2.** a se urca: *~ in muros* a se urca pe ziduri. **3.** a scăpa: *~ e manibus hostium* a scăpa din mâinile duşmanilor. **4.** a ajunge, a deveni, a sfârşi: *perfectus Epicureus evasit* a ajuns un epicurian desăvârşit, *huc evaserunt beneficia* la aceasta au dus binefacerile, *aliter evasit* a ieşit altfel. **5.** a străbate, a trece de: *~ tot urbes* a străbate atâtea oraşe, *evaserant castra* trecuseră de tabără. **6.** a scăpa: *~ necem* a scăpa de moarte.

ēvagor, *ārī, ātus sum* **1.** *vi.* a alerga încoace şi încolo; (*fig.*) a se răspândi; *praedatores evagantur* tâlharii aleargă în toate părţile, (*fig.*) *vis morbi evagata est* violenţa molimii s-a răspândit. **2.** *vt.* a depăşi: *~ ordinem rectum* a depăşi ordinea cuvenită.

evalēscō, *ere, valuī vi.* **1.** a creşte, a se dezvolta: *adiutā curā natura magis evalescit* cu îngrijiri, natura se dezvoltă mai bine; (*fig.*) a căpăta trecere, a domina. **2.** a fi în stare, a putea: *medicari ictum non evaluit* n-a reuşit să vindece rana.

ēvānēscō, *ere, vānuī vi.* a se evapora, a dispărea, a pieri.

ēvānidus (3) *adj.* fără putere; efemer.

ēvāstō (I) *vt.* a devasta.

ēvehō, *ere, vēxī, vectum vt.* **1.** a duce, a transporta: *~ curru* a duce cu carul. **2.** a ridica, a înălţa: *~ ad consulatum* a ridica la rangul de consul. // **evectus** (3) *p.pf.* (*cu Ac.*) care întrece, care depăşeşte: *opes privatum modum evectae* bogăţii care depăşesc măsura unui particular.

ēvellō, *ere, vellī (vulsī), vulsum vt.* a smulge, a îndepărta.

ēveniō, *īre, vēnī, ventum vi.* **1.** a se produce, a se întâmpla: *in vita multa eveniunt* în viaţă multe se întâmplă; (*impers.*) *evenit* se întâmplă: *quod plerumque evenit* ceea ce se întâmplă de cele mai multe ori, *bene evenit quod* a fost bine că. **2.** a cădea la sorţi, a reveni: *provincia consuli (sorte) evenit* provincia a căzut la sorţi consulului.

ēventum, *ī n.* **1.** rezultat, efect. **2.** eveniment.

ēventus, *ūs m.* **1.** rezultat, reuşită, sfârşit: *~ belli* rezultatul războiului, *nec eventus defuit* n-a lipsit succesul, *eventu horum deterritus* îngrozit de sfârşitul acestora. **2.** întâmplare, soartă: *~ navium* soarta corăbiilor.

ēverberō (I) *vt.* a lovi tare, a bate.

ēverriculum, *ī n.* **1.** mătură. **2.** plasă, năvod.

ēverrō, *ere, verrī, versum vt.* a mătura, a curăţa; (*fig.*) a jefui totul.

ēversiō, *ōnis f.* răsturnare; (*fig.*) distrugere, ruinare.

ēversor, *ōris m.* dărâmător, distrugător.

ēvertō, *ere, vertī, versum vt.* **1.** a răsturna. **2.** a dărâma. **3.** (*fig.*) a dis-

truge, a nimici: ~ *amicitiam, leges, testamenta* a distruge prietenia, legile, testamentele. **4.** a izgoni: ~ *aliquem bonis* a izgoni pe cineva din bunurile sale (a deposeda).

ēvestīgātus (3) *adj.* descoperit (prin cercetări).

ēvidēns (1), *ntis adj.* vizibil, clar, evident.

ēvidenter *adv.* în mod evident, clar.

ēvigilō (I) *vi.* și *vt.* **1.** a sta de veghe noaptea. **2.** a se strădui neîncetat, a purta grija. **3.** a elabora (lucrând noaptea): ~ *libros* a alcătui cărți.

ēvīlēscō, *ere, vīluī vi.* a deveni fără importanță.

ēvinciō, *īre, vīnxī, vinctum* (IV) *vt.* a lega, a încinge: *caput foliis evinctus olivae* cu capul încins cu frunze de măslin.

ēvincō, *ere, vīcī, victum vt.* **1.** a învinge de tot, a birui: *evicit omnia miles* soldații au biruit toate greutățile. **2.** (*fig.*) a îndupleca: *lacrimis evicta meis* înduplecată prin lacrimile mele. **3.** a obține (prin stăruință), a dobândi: ~ *instando* a obține prin insistență.

ēviscerō (I) *vt.* a scoate măruntaiele; a spinteca, a sfâșia.

ēvitābilis (2) *adj.* evitabil.

ēvitō (I) *vt.* a se feri de ceva, a evita.

ēvocātor, *ōris m.* cel care cheamă la arme, răzvrătitor.

ēvocō (I) *vt.* **1.** a chema afară; *eum e curia evocat* îl cheamă afară din senat, ~ *Metellos ab inferis* a evoca sufletele Metellilor din infern. **2.** (*fig.*) a stârni, a atrage după sine: ~ *iram, misericordiam* a stârni mânia, mila. **3.** (*fig.*) a chema, a convoca: ~ *ad eum senatum, magistratus* a chema la el senatul, a convoca magistrații.

ēvocātus (3) *p.pf.* *v.* **ēvocō**. // **ēvocātus**, *ī m.* veteran rechemat în serviciu.

evoe *v.* **euhoe**

ēvolō (I) *vi.* **1.** a zbura: *aquila e quercu evolat* vulturul zboară de pe stejar. **2.** a fugi, a scăpa: ~ *e carcere* a fugi din închisoare, ~ *ex vinculis* a scăpa din lanțuri.

ēvolūtiō, *ōnis f.* desfășurare (a unui sul, volum); lectură.

ēvolvō, *ere, volvī, volūtum vt.* **1.** a rostogoli, a răsuci: ~ *saxa* a rostogoli bolovani, ~ *fusos* a răsuci fusele; (*pas.* *și refl.* *despre ape*) a se rostogoli, a se vărsa, a ajunge: *Danubius evolvitur in pontum* Dunărea se varsă în mare, *dicta ad aures evolvebantur* vorbele ajungeau la urechi. **2.** a desfășura, a desface, a citi (desfășurând sulul, volumul); a descurca, a deșira: *matrona vestes evolvit* stăpâna despăturește hainele, *anguis evolvitur* șarpele se descolăcește, ~ *librum* a citi o carte, *quae postquam deus evolvit* după ce zeul le descurcă, *Parcae evolvunt saecula* Parcele deșiră vremile. **3.** (*fig.*) a lămuri, a zugrăvi, a înfățișa: ~ *rem* a lămuri un lucru. **4.** a desfășura în minte, a reflecta asupra: *evolvit secum femineos dolos* cugetă în sine la vicleniile femeiești.

ēvomō, *ere, vomuī, vomitum vt.* a vărsa (pe gură), a da afară: ~ *ignem* a vărsa foc pe gură.

ēvulgō (I) *vt.* a face cunoscut, a destăinui.

evulsus (3) *p.pf.* *v.* **ēvellō**.

ex sau **ē** *prep.* (*cu Abl.*) **I.** (*sens spațial*) din, de pe, de la: *ex urbe* din oraș, *ex essedis desilire* a sări din care; *frumentum ex area* grâul de pe câmp, *audio ex amico* aflu de la un prieten. **II.** (*alte sensuri*). **1.** (*partitiv*) dintre, din: *maximus natu ex liberis* cel mai mare dintre copii, *nemo ex Belgis* nimeni dintre belgi. **2.** (*materia*) din, de: *statua ex aere facta* statuie făcută din aramă, *pocula ex auro* pahare de aur. **3.** (*starea din care provine*) din: *ex beato miser factus est* din fericit ce era, a devenit nenorocit, *amicus ex hoste* din dușman, prieten. **4.** (*motivul*) de pe urma, din cauza: *Liger ex nivibus creverat* Loara crescuse de pe urma zăpezilor, *ex vulnere morī* a muri în urma unei răni, *ex quo fit* din care cauză se întâmplă. **5.** (*conformitatea*) potrivit cu, după: *ex senatus consulto* potrivit cu hotărârea senatului, *ex lege* după lege, *ex composito* după învoială, *e meā* (*tuā, suā, eius*) *re* în avantajul meu (al tău, al său, al lui). **6.** (*adverbial*) *ex parte* parțial, *magna ex parte* în mare parte, *ex improviso* pe neașteptate, *e contrario* sau *ex adverso* dimpotrivă, *ex integro* din nou, *e vestigio* imediat, *ex vero* într-adevăr. **III.** (*sens temporal*) **1.** (*momentul de când începe o acțiune*) din: *ex illo tempore* (*ex illo*) din acel moment, *sextus mensis est ex quo* e a șasea lună de când. **2.** după, îndată după: *ex consulatu* îndată după consulat, *ex ira corda residunt* după mânie, inimile se potolesc, *diem ex die expectare* a aștepta zi după zi (în fiecare zi), *aliud ex alio* una după alta.

exacerbō (I) *vt.* a întărâta.

exāctiō, *ōnis f.* **1.** scoatere cu sila. **2.** percepere de impozite, dări; impunere. **3.** izgonire: ~ *regum* alungarea regilor.

exāctor, *ōris m.* **1.** perceptor, încasator. **2.** supraveghetor sever. **3.** izgonitor.

exāctus (3) *p.pf.* *v.* **exigō**. // *adj.* exact, precis.

exacuō, *ere, acuī, acūtum vt.* **1.** a ascuți. **2.** a ațâța.

exadversum (**exadversus**) **I.** *adv.* în față: ~ *est fabrica* în față e un atelier. **II.** *prep.* (*cu Ac.*) în fața: ~ *Athenas* în fața Atenei.

exaedificātiō, *ōnis f.* construcție.

exaedificō (I) *vt.* a construi.

exaequātiō, *ōnis f.* nivelare, egalizare; (*fig.*) egalitate.

exaequō (I) *vt.* **1.** (*rar*) a nivela. **2.** a egala, a face egal: *gloria nos exaequat caelo* (*D.*) gloria ne face egali cu cerul.

exaestuō (I) *vi.* și *vt.* **1.** a clocoti, a fierbe. **2.** a revărsa în clocote.

exaggerātiō, *ōnis f.* înălțare.

exaggerō (I) *vt.* **1.** a înălța (un teren prin pământ cărat). **2.** (*fig.*) a spori, a mări.

exagitātor, *ōris m.* **1.** urmăritor. **2.** cenzor neîndurător.

exagitō (I) *vt.* **1.** a urmări (ca pe o fiară), a goni, a hărțui: *exagitatus a tota Graecia* urmărit de toată Grecia. **2.** (*fig.*) a ataca, a critica. **3.** a ațâța: *~ plebem* a ațâța poporul, *~ odium* a ațâța ura.

exalbēscō, *ere, bui vi.* a se face alb, a păli.

exāmen, *inis n.* **1.** roi: *~ apum* roi de albine, *~ locustarum* nor de lăcuste; (*fig.*) mulțime: *~ iuvenum* roi de tineri. **2.** (*rar*) limba unei balanțe; (*fig.*) cântărire, cercetare.

exāminō (I) *vi.* și *vt.* **1.** a roi. **2.** a cântări; (*fig.*) a măsura, a examina, a judeca.

exanclō (exantlō) (I) *vt.* a îndura, a suferi.

exanimātiō, *ōnis f.* sufocare; (*fig.*) spaimă.

exanimis (2) *adj.* fără suflare, mort.

exanimō (I) *vt.* **1.** (*numai pas.*) a nu mai putea respira, a se sufoca: *milites cursu exanimati* soldați care nu mai puteau respira de fugă. **2.** a omorî, a ucide; (*pas.*) a-și da duhul. **3.** (*fig.*) a ucide, a scoate din minți: *metus me exanimat* frica mă omoară.

exanimus (3) *adj.* *v.* **exanimis**.

exantlō *v.* **exanclō**.

exārdēscō, *ere, ārsī, ārsum vi.* **1.** a se aprinde: *materies exarsit* lemnul s-a aprins. **2.** (*fig.*) **a)** a se aprinde, a se înflăcăra: *~ amore, desiderio* a se aprinde de iubire, de dor, *~ in aliquem* a se îndrăgosti de cineva, *~ ad spem libertatis* a se aprinde de speranța libertății; **b)** a izbucni.

exārēscō, *ere, āruī vi.* a se usca, a seca; (*fig.*) a dispărea.

exarmō (I) *vt.* a dezarma.

exarō (I) *vt.* **1.** a ara; (*fig.*) a brăzda: *~ terram* a ara pământul, *~ frontem rugis* a brăzda fruntea cu riduri. **2.** a scoate din pământ, a dezgropa; (*fig.*) a câștiga din lucrarea pământului: *~ radices* a scoate din pământ rădăcinile, *~ sepulcra* a dezgropa mormintele, *~ tantum frumenti* a scoate (a recolta) atâta grâu. **3.** a însemna pe tăblițe; a scrie, a redacta: *~ librum* a scrie o carte.

exasperō (I) *vt.* a înăspri, a irita.

exauctōrō (I) *vt.* (*mil.*) a scoate din serviciu, a concedia; (*fig.*) *verba exauctorata* cuvinte scoase din uz.

exaudiō (IV) *vt.* **1.** a auzi clar, a distinge, a auzi: *maxima voce, ut omnes exaudire possent* cu un glas foarte puternic, ca toți să poată auzi clar. **2.** a da ascultare, a asculta: *~ preces* a asculta rugămințile.

exaugurātiō, *ōnis f.* profanare.

exaugurō (I) *vt.* a anula sfințenia (unei persoane sau a unui loc), a profana.

excaecō (I) *vt.* **1.** a orbi. **2.** a înfunda (un canal).

excalceō (I) *vt.* a descălța.

excandēscentia, *ae f.* aprindere.

excandēscō, *ere, duī vi.* a se aprinde.

excantō (I) *vt.* a aduce, a evoca prin descântece.

excarnificō (I) *vt.* a sfâșia carnea, a supune la torturi; (*fig.*) a chinui, a tortura.

excavō (I) *vt.* a scobi.

excēdō, *ere, cessī, cessum vi.* și *vt.* **1.** a se retrage, a ieși, a pleca: *~ pugnā* a se retrage din luptă, *~ (e) vitā* a muri, *~ e memoriā* a dispărea din minte, *~ patriā* a pleca din patrie. **2.** a trece (în afară), a depăși, a ajunge: *Archias ex pueris excessit* Archias a trecut de vârsta copilăriei, *~ usque Aegyptum* a pătrunde până în Egipt, *res ad patres excessit* chestiunea ajunse la senatori. **3.** a părăsi: *~ urbem* a părăsi orașul. **4.** a depăși: *~ modum* a depăși măsura.

excellēns (1), *ntis p.pr.* *v.* **excellō**. // *adj.* distins, ales, deosebit.

excellenter *adv.* ales, deosebit.

excellentia, *ae f.* superioritate, înălțime.

excellō, *are* (I) *vi.* a se distinge, a fi superior: *~ iustitiā* a se distinge prin dreptate, *~ omnibus* (*D.*) a fi superior tuturor, *~ praeter ceteros* a se distinge față de ceilalți.

excelsē *adv.* înalt, sus.

excelsitās, *ātis f.* înălțime: *~ animi* înălțime sufletească.

excelsum, *ī n.* loc ridicat, înălțime; (*fig.*) rang înalt.

excelsus (3) *adj.* înalt, ridicat; (*fig.*) nobil.

exceptiō, *ōnis f.* **1.** limitare, restricție, rezervă; condiție. **2.** (*jur.*) drept de a reclama: *exceptionem dare alicui* a acorda cuiva dreptul de a reclama.

exceptō, *āre* (I) *vt.* a trage la sine, a primi.

excernō, *ere, crēvī, crētum vt.* a separa, a tria, a pune deoparte.

excerpō, *ere, psī, ptum vt.* **1.** a extrage, a alege, a culege: *~ semina* a alege semințele: *~ ex ipsis, si quid est boni* a culege din ele tot ce-i bun; (*abs.*) a face extrase: *lego et excerpo* citesc și fac extrase. **2.** a da la o parte, a separa: *~ quod boni est excerpis* ce-i bun dai la o parte, *~ se vulgo* a se separa de mulțime, *se ~ numero* a se scoate din număr.

excessus, *ūs m.* **1.** (ieșire din viață) moarte: *ab excessu divi Augusti* de

la moartea divinului Augustus. **2.** (*ret.*) diversiune.

excetra, *ae f.* şarpe; (*fig.*) viperă.

excidium, *iī n.* distrugere, nimicire; (*poet.*) ruine: *excidia Troiae* ruinele Troiei.

excidō[1], *ere, cidī vi.* **1.** a cădea: *~ curru* a cădea din car, *~ in fluvium* a cădea în râu; (*fig.*) *~ regno* a cădea de la domnie. **2.** a scăpa: *~ verbum ex ore* a scăpa o vorbă din gură, *victoria e manibus excidit* îi scapă victoria din mâini; *~ memoriā* (sau *animo*), a uita; *mihi ista exciderunt* astea mi-au scăpat, *non excidit mihi scripsisse me* îmi amintesc bine că am scris. **3.** a dispărea, a pieri: *spes, luctus excidit* speranţa, jalea dispare.

excīdō[2], *ere, cīdī, cīsum vt.* **1.** a tăia. **2.** a distruge, a nimici. **3.** (*fig.*) a extirpa, a scoate: *~ iram animis* a scoate mânia din suflete, *~ aliquem numero* (*Abl.*) *civium* a scoate pe cineva din rândul cetăţenilor.

excieō *v.* **exciō.**

excindō *v.* **exscindō.**

exciō (IV) *vt.* **1.** a face să iasă, a scoate: *~ suem latebris* (*Abl.*) a scoate mistreţul din vizuină; (*fig.*) (*ex*) *somno excitus* trezit din somn. **2.** a chema, a atrage: *~ principes Romam* a-i chema pe fruntaşi la Roma, *mercede exciti* atraşi de răsplată. **3.** a provoca: *~ lacrimas alicui* a provoca lacrimi cuiva. **4.** a scoate din minţi, a tulbura: *excīta mens* minte tulburată.

excipiō, *ere, cēpī, ceptum vt.* **I. 1.** a prinde: *~ amicum labantem* a-l prinde pe prietenul care alunecă, *~ servos* a-i prinde pe sclavi; (*spec.*) *se excipere* a se înălţa: *~ pedibus* (*Abl.*) a se ridica pe picioare. **2.** a prinde (cu urechea), a surprinde, a auzi, a nota (în scris): *~ rumores* a auzi zvonuri, *~ orationem* a-şi nota discursul. **3.** a primi: *~ onus tergo* a primi o povară pe spate, *~ aliquem benigne* a primi pe cineva cu bunăvoinţă, *~ aliquem domo* a primi pe cineva în casă. **4.** a suporta, a susţine: *~ impetum hostium* a susţine atacul duşmanilor. **5.** a urma imediat: *hunc excepit Labienus* acestuia îi urmă Labienus. **II. 1.** a scoate din, a extrage, a smulge: *~ dentes* a scoate dinţii. **2.** a scoate din socoteală; (*jur.*) a excepta, a dispune în mod special: *hos ego homines excipio* pe aceşti oameni eu îi scot din număr, *neminem excepi* n-am exceptat pe nimeni, *lex excipit ut* legea dispune în mod special ca.

excīsiō, *ōnis f.* distrugere.

excitō (I) *vt.* **1.** a face să vină, a chema: *~ cives omnibus ex agris* a chema cetăţenii de pe toate ogoarele, *~ testem* a chema ca martor. **2.** a stârni, a trezi: *~ risum* a stârni râsul, *~ e somno* a trezi din somn.

3. a înălţa: *~ turres* a înălţa turnuri. **4.** (*fig.*) a încuraja, a îmbărbăta: *~ animos* a spori curajul, *~ cunctantes* a-i încuraja pe şovăitori.

exclāmātiō, *ōnis f.* exclamaţie.

exclāmō (I) *vi.* şi *vt.* a striga.

exclūdō, *ere, sī, sum vt.* **1.** a ţine departe de, a nu primi, a îndepărta: *~ hostes moenibus* (*Abl.*) a-i ţine pe duşmani departe de ziduri, *~ aquam* a îndepărta apa. **2.** a scoate, a da afară; *~ oculum* a scoate ochiul. **3.** a împiedica: *tempore exclusus* împiedicat de timp.

excōgitātiō, *ōnis f.* născocire, imaginare.

excōgitō (I) *vt.* a născoci, a inventa.

excolō, *ere, coluī, cultum vt.* **1.** a cultiva cu grijă: *~ puerum* a cultiva (a educa) un copil, *~ deos* a-i venera pe zei. **2.** a împodobi: *~ parietes marmoribus* a împodobi pereţii cu plăci de marmură.

excoquō, *ere, coxī, coctum vt.* **1.** a topi: *~ ferrum* a topi fierul; (*fig.*) *sol terram excoquit* soarele pârjoleşte pământul. **2.** a purifica (prin foc).

excors (1), *rdis adj.* lipsit de minte, nebun.

excrēscō, *ere, crēvī, crētum vi.* a creşte ridicându-se.

excruciō (I) *vt.* a tortura, a chinui.

excubiae, *ārum f.pl.* **1.** veghe, veghere. **2.** gardă, post de gardă.

excubitor, *ōris m.* paznic, cel care face de gardă.

excubō, *āre, cubuī, cubitum* (*vi.*) **1.** a veghea, a sta treaz. **2.** a face de gardă.

excūdō, *ere, cūdī, cūsum vt.* **1.** a scoate (izbind): *~ scintillam silici* a scoate scânteie din cremene. **2.** a făuri, a lucra (în metal).

exculcō (I) *vt.* **1.** a scoate afară pisând: *~ furfures* a scoate tărâţele. **2.** a pisa, a bătuci.

excurrō, *ere,* (*cu*)*currī, cursum vi.* **1.** a porni în grabă, a alerga; (*mil.*) a năvăli: *excurrat aliquis qui nuntiet* să alerge cineva care să anunţe, *in fines Romanos excurrunt* năvălesc asupra ţinuturilor romane. **2.** (*geogr.*) a porni, a întinde: *fons ex monte excurrens* un izvor care porneşte din munte, *paeninsula excurrit* se întinde o peninsulă. **3.** (*fig.*) a se desfăşura, a se întinde: *oratio longius excurrit* cuvântarea s-a întins prea mult.

excursiō, *ōnis f.* **1.** (*mil.*) atac, invazie, năvală. **2.** (*ret.*) digresiune.

excursus, *ūs m.* **1.** cursă, alergare. **2.** atac, năvală. **3.** ieşire. **4.** (*ret.*) digresiune.

excūsābilis (2) *adj.* de iertat, scuzabil.

excūsātio, *ōnis f.* scuză.

excūsō (I) *vt.* **1.** a scuza pe cineva: *velim me excuses apud amicum* (sau *amico*) aş vrea să mă scuzi faţă de prietenul meu. **2.** a aduce ca

scuză: ~ *valetudinem* a aduce ca scuză starea sănătății.
excutiō, *ere, cussī, cussum vt.* **1.** a arunca (scuturând): ~ *lapides fundis* a arunca pietre cu praștia: ~ *tela* a arunca săgeți, *excussus equo* azvârlit de pe cal. **2.** a scutura: ~ *caesariem* a scutura pletele, ~ *somno* a scutura din somn (a trezi). **3.** a alunga, a goni: ~ *metum de corde* a alunga teama din inimă. **4.** a scoate, a smulge: ~ *agnum ore lupi* a smulge mielul din gura lupului, ~ *lacrimas alicui* a smulge lacrimi cuiva, ~ *risum* a face să râdă. **5.** a scotoci, a cerceta, a examina: *non excutio te* nu te cercetez.
exedō, *ere, ēdī, ēsum vt.* a mânca; (*fig.*) a consuma, a roade, a distruge.
exedra, *ae f.* cameră de primire, salon.
exemplar, *āris n.* **1.** exemplu, model, icoană. **2.** copie, exemplar. // **exemplāres (libri)**, *ium m.pl.* exemplare (ale unei lucrări).
exemplum, *ī n.* **1.** exemplu. **2** model, tip. **3.** copie: ~ *epistulae* copie a scrisorii.
exeō, *īre, iī (īvī), itum vi.* **1.** a ieși, a pleca: ~ *e balneis* a ieși din baie, ~ *e patria* a pleca din patrie, ~ *castris* a ieși din tabără, ~ *vitā* a deceda, *fons ex solo exit* un izvor iese din pământ, *fama exierat* ieșise zvonul. **2.** a se sfârși: *hieme exeunte* la sfârșitul iernii. **3.** a se înălța: *arbor ad caelum exit* copacul se înalță până la cer. **4.** (*vt.*) a trece dincolo de, a depăși: ~ *valles* a trece de văi, ~ *modum* a depăși măsura.
exequiae, exequor *v.* **exsequiae, exsequor**.
exerceō, *ēre, uī, itum vt.* **1.** a pune în mișcare, a pune la treabă: *homines qui agrum colunt et qui eos exercent* oamenii care lucrează pământul și cei care-i pun să lucreze, ~ *tauros* a pune taurii la muncă, ~ *tellurem* a răsturna brazdele. **2.** (*fig.*) a chinui, a munci: *ambitio animos exercet* ambiția chinuie sufletele. **3.** a exersa: ~ *corpus, memoriam, ingenium* a exersa corpul, memoria, spiritul. **4.** a se ocupa continuu de ceva, a exercita, a practica: ~ *medicinam* a exercita medicina: ~ *iudicium* a conduce dezbaterile, ~ *inimicitias cum aliquo* a purta dușmănie cuiva, *non iuventus arma exercet* tineretul nu se mai ocupă de exercițiile militare, ~ *pacem* a păstra pacea.
exercitātiō, *ōnis f.* **1.** exercițiu, îndemânare. **2.** exercitare, practicare.
exercitātus (3) *p.pf. v.* **exercitō**. // *adj.* **1.** format, experimentat, deprins: ~ *bello* deprins cu războiul, ~ *in armis* experimentat la luptă. **2.** chinuit, muncit.
exercitium, *iī n.* exercițiu.
exercitō (I) *vt.* a exercita; a forma.
exercitus[1], *ūs m.* armată; (*fig.*) mulțime: ~ *corvorum* un nor de corbi.

exercitus[2] (3) *p.pf. v.* **exerceō**. // *adj.* **1.** chinuit, frământat: ~ *curis* muncit de griji. **2.** greu, plin de necazuri: *aestas exercita* vară grea. **3.** încercat, meșter: ~ *ad omne flagitium* meșter la orice ticăloșie.
exhālātiō, *ōnis f.* exalare, duhoare.
exhālō (I) *vi.* și *vt.* **1.** a exala: ~ *animam* a-și da sufletul. **2.** a duhni.
exhauriō, *īre, hausī, haustum vt.* **1.** a goli (sugând, secătuind, scoțând): ~ *fossas* a goli șanțurile, ~ *poculum vini* a goli un pahar de vin, ~ *terram manibus* a scoate pământul cu mâinile. **2.** a lua, a răpi: ~ *dolorem* a lua durerea, ~ *sibi vitam* a-și lua viața. **3.** a secătui: ~ *aerarium, provincias, vires* a secătui tezaurul, provinciile, puterile. **4.** a îndura, a suferi: ~ *pericula* a îndura primejdii. **5.** a împlini: ~ *mandata* a îndeplini însărcinările, ~ *aes alienum* a-și plăti datoria.
exhērēdō (I) *vt.* a dezmoșteni.
exhērēs, *ēdis m.* și *f.* dezmoștenit(ă).
exhibeō, *ēre, hibuī, hibitum vt.* **1.** a prezenta, a arăta: ~ *rationes* a prezenta conturile. **2.** a dovedi, a face dovadă de: ~ *clementiam* a dovedi blândețe. **3.** a produce, a pricinui: ~ *alicui negotium* a produce necazuri cuiva.
exhilarō (I) *vt.* a înveseli.
exhorrēscō, *ere, horruī vi.* și *vt.* **1.** a se îngrozi. **2.** a se înfricoșa de.
exhortātiō, *ōnis f.* îndemn, încurajare.
exhortor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a îndemna, a încuraja.
exigō, *ere, ēgī, āctum vt.* **1.** a face să iasă, a scoate, a goni, a izgoni: ~ *uxorem* a-și goni soția: (*poet.*) ~ *ensem per costas* a vârî sabia printre coaste. **2.** a duce la capăt, a termina; (*despre timp*) a parcurge, a trece, a duce: ~ *monumentum* a termina un monument, *ante exactam hiemem* înainte de sfârșitul iernii, ~ *vitam* (sau *aetatem*) a-și duce viața, ~ *tempus* a petrece timpul. **3.** a scoate (bani), a încasa: ~ *tributa* a încasa dările. **4.** a cere, a reclama: ~ *frumentum* a cere grâu, *ut res exigit* după cum cere situația. **5.** a măsura, a cântări, a judeca: *opus ad vires* ~ a măsura lucrarea (în raport) cu puterile. **6.** a discuta cu cineva, a trata, a stabili: ~ *de his rebus* a trata despre aceste lucruri, ~ *tempus modumque* a stabili timpul și modul, *non satis exactum est utrum... an...* nu s-a stabilit îndeajuns dacă... sau...
exiguē *adv.* puțin; redus, pe scurt.
exiguitās, *ātis f.* micime, număr mic, puținătate.
exiguus (3) *adj.* mic, neînsemnat, slab, redus.
exīlis (2) *adj.* subțire, slab, mic; (*fig.*) sărac, jalnic.

prinzător. **2.** deprins: ~ *laborum* deprins cu sforțările.

experientia, *ae f.* **1.** încercare: ~ *fidei* încercarea bunei-credințe. **2.** experiență, iscusință, pricepere: *vir longā experientiā* om cu o lungă experiență.

experīmentum, *ī n.* încercare, probă.

experior, *īrī, pertus sum vt. dep.* **1.** a pune la încercare, a încerca, a proba: ~ *vim veneni in servo* a încerca puterea otrăvii asupra sclavului; (*spec.*) a se măsura în luptă: ~ *Romanos* a se întrece în luptă cu romanii; (*jur.*) a se lupta: ~ *iudicio* a se lupta într-un proces. **2.** a încerca (să realizeze): ~ *omnia* a încerca totul. **3.** a cunoaște din experiență, a suferi: ~ *inconstantiam fortunae* a cunoaște nestatornicia sorții, ~ *magnos labores* a suferi mari chinuri.

expers (1), *tis adj.* în afară de, lipsit de, fără de: ~ *periculi* în afara primejdiei, ~ *consilii* fără judecată; (*rar cu Abl.*) ~ *famā atque fortunis* fără nume și avere.

expertus (3) *p.pf. v.* **experior.** // *adj.* **1.** (*act.*) experimentat: ~ *belli* cu experiență în ale războiului. **2.** (*pas.*) încercat, probat de multe ori: *vir expertae virtutis* om de o virtute încercată.

expetō, *ere, petīvī, petītum vt.* și *vi.* **1.** a căuta, a dori: ~ *divitias* a căuta bogății, *videre te expeto* doresc să te văd, ~ *poenas ab aliquo* a cere pedepsirea cuiva. **2.** a cădea asupra cuiva, a-l ajunge pe cineva (o nenorocire): *clades belli expetant in eum* nenorocirile războiului să cadă asupra lui.

expiātiō, *ōnis f.* ispășire.

expīlātiō, *ōnis f.* despuiere, jefuire.

expīlātor, *ōris m.* jefuitor, tâlhar.

expīlō (I) *vt.* a jefui, a despuia.

expingō, *ere, pīnxī, pictum vt.* a picta; a zugrăvi.

expiō (I) *vt.* **1.** a ispăși: ~ *scelus* a ispăși o crimă. **2.** a purifica: ~ *forum* a purifica forul. **3.** a îmblânzi prin jertfe, a potoli: ~ *iram deorum* a îmblânzi mânia zeilor. **expīrō** *v.* **exspīrō.**

explānātē *adv.* lămurit.

explānātiō, *ōnis f.* explicație, lămurire.

explānātor, *ōris m.* comentator.

explānō (I) *vt.* a explica, a lămuri.

expleō, *ēre, plēvī, plētum vt.* **1.** a umple: ~ *paludem aggere* a umple o baltă cu pământ; (*fig.*) ~ *amicos divitiis* a-i copleși pe prieteni cu bogății. **2.** a împlini, a îndeplini: ~ *munus* a îndeplini o îndatorire. **3.** a potoli, a sătura: ~ *sitim* a potoli setea, ~ *dolorem lacrimis* a-și potoli durerea prin lacrimi.

explētus (3) *p.pf. v.* **expleō.** // *adj.* desăvârșit, perfect.

explicātē *adv.* lămurit, clar.

explicātiō, *ōnis f.* **1.** desfășurare: ~ *rudentis* desfășurarea funiei. **2.** lămurire, explicare: *verborum* explicarea cuvintelor.

explicātor, *ōris m.* lămuritor.

explicātus, *ūs m.* desfășurare; (*fig.*) explicație, expunere.

explicitus (3) *adj.* lesnicios, ușor, simplu.

explicō, *āre, āvī* (*cuī*), *ātum* (*citum*) (I) *vt.* **1.** a desfășura, a desface: ~ *volumen* a desfășura un sul, ~ *alas* a desface aripile, ~ *aciem* a desfășura frontul. **2.** a descurca: ~ *capillum pectine* a descurca părul cu pieptenele; (*fig.*) ~ *rationes* a descurca socotelile, ~ *periculosum bellum* a duce la capăt un război periculos. **3.** a lămuri, a expune: ~ *sententiam suam* a-și lămuri părerea, ~ *vitas imperatorum* a expune viețile împăraților.

explōdō (explaudō), *ere, plōsī, plōsum vt.* a alunga de pe scenă cu fluierături, cu huiduieli; (*fig.*) a respinge, a condamna.

explōrātē *adv.* cu toată siguranța.

explōrātiō, *ōnis f.* cercetare, spionare.

explōrātor, *ōris m.* iscoadă, cercetaș.

explōrātus (3) *p.pf. v.* **explōrō.** // *adj.* sigur, neîndoielnic; *explorata victoria* victorie sigură, *exploratum est* e sigur, *pro explorato* (*exploratum*) *habere* a ști sigur.

explōrō (I) *vt.* **1.** a cerceta, a căuta să afle: ~ *locum idoneum castris* a cerceta un loc bun pentru tabără. **2.** a încerca: ~ *gustu* a gusta.

expoliō (IV) *vt.* a șlefui, a netezi; (*fig.*) a instrui, a cultiva.

expolītiō, *ōnis f.* netezire, șlefuire, lustruire.

expōnō, *ere, posuī, positum vt.* **1.** a scoate la vedere, a expune: ~ *herbam in sole* a expune iarba la soare. **2.** (*spec.*) (a scoate din corabie) a debarca: ~ *milites ex navibus in terram* a-i debarca pe soldați din corăbii pe țărm, *quartā horā exponimur* la ora a patra suntem debarcați. **3.** (*frecv. pas.*) a expune (unei primejdii): *ad ictus expositus* expus la lovituri. **4.** a expune (în scris sau verbal), a înfățișa, a descrie, a povesti: *rem breviter exponam* voi expune pe scurt chestiunea.

exportātiō, *ōnis f.* **1.** export. **2.** deportare.

exportō (I) *vt.* a duce în afară, a scoate: ~ *aurum ex oppido* a scoate aurul din cetate.

expōscō, *ere, popōscī, poscitum vt.* **1.** a cere (stăruitor): ~ *opem alicuius* a cere ajutorul cuiva. **2.** a reclama (predarea cuiva): *Hannibalem exposcebant* cereau să le fie predat Hannibal.

expositiō, *ōnis f.* expunere.

expositus *v.* **expōnō.** // *adj.* deschis; la îndemână, accesibil; (*peior.*) banal.

expōstulātiō, *ōnis f.* **1.** cerere (insistentă). **2.** reclamație, plângere.

expōstulō (I) *vt.* și *vi.* **1.** a cere insistent, a pretinde: ~ *primas partes* a

cere rolul principal. **2.** a se plânge, a avea o plângere contra cuiva: ~ *cum aliquo de iniuriā* a se plânge contra cuiva de o jignire.

expressē *adv.* clar, lămurit.

expressus (3) *p.pf. v.* **exprimō**. // *adj.* clar, lămurit; expresiv.

exprimō, *ere, pressī, pressum vt.* **1.** a face să iasă, a scoate, a stoarce: ~ *sucum e semine* a stoarce sucul din sămânță, ~ *pecuniam alicui* a scoate greu bani de la cineva. **2.** a înălța: ~ *turres* a ridica turnuri. **3.** a reproduce, a reda: ~ *imaginem in cera* a reproduce chipul în ceară, ~ *verbum pro verbo* a reda cuvânt cu cuvânt.

exprobrātiō, *ōnis f.* reproș, imputare.

exprobrō (I) *vt.* a reproșa, a imputa, a arăta imputând, a arunca în față.

exprōmō, *ere, prōmpsī, prōmptum vt.* a scoate; (*fig.*) a da la iveală, a arăta, a expune: ~ *crudelitatem* a-și arăta cruzimea, ~ *sententiam* a-și expune părerea.

expūgnābilis (2) *adj.* care poate fi cucerit.

expūgnātiō, *ōnis f.* luare cu asalt; asalt.

expūgnātor, *ōris m.* cel care ia prin asalt, cuceritor.

expūgnō (I) *vt.* a cuceri, a învinge, a supune: ~ *urbem* a cuceri un oraș; (*fig.*) ~ *paupertatem* a învinge sărăcia.

expulsiō, *ōnis f.* expulzare, îndepărtare.

expulsor, *ōris m.* izgonitor.

expulsus (3) *p.pf. v.* **expellō**.

expultrīx, *īcis f.* izgonitoare.

expūrgō (I) *vt.* **1.** a curăța. **2.** a dezvinovăți, a justifica.

exquirō, *ere, sīvī, sītum vt.* **1.** a examina: ~ *facta eius* a cerceta faptele lui. **2.** a întreba de ceva, a se informa: ~ *pretium* a întreba de preț. **3.** a căuta: ~ *pacem per aras* a căuta liniștea la altare.

exquīsītē *adv.* îngrijit.

exquīsītus (3) *p.pf. v.* **exquīrō**. // *adj.* îngrijit, ales, deosebit, căutat.

exsaeviō, *īre vi.* a se potoli.

exsanguis (2) *adj.* **1.** fără sânge. **2.** fără viață, fără putere, sleit. **3.** palid, galben.

exsatiō (I) *vt.* a sătura deplin; (*fig.*) a mulțumi pe de-a-ntregul.

exsaturābilis (2) *adj.* care poate fi săturat.

exsaturō (I) *vt.* a sătura deplin.

exscindō, *ere, scidī, scissum vt.* a distruge, a nimici.

exscreō (I) *vi.* și *vt.* a scuipa.

exscribō, *ere, scrīpsī, scrīptum vt.* **1.** a transcrie, a copia. **2.** a reproduce, a imita.

exsculpō, *ere, sculpsī, sculptum vt.* **1.** a scobi; a grava; (*fig.*) a scoate: ~ *terram* a scobi pământul, ~ *signum* a grava o statuetă. **2.** a rade: *hos versus exsculpserunt* au ras aceste versuri.

exsecō, *āre, secuī, sectum vt.* a îndepărta tăind, a tăia.

exsecrābilis (2) *adj.* **1.** de blestem. **2.** blestemat.

exsecrātiō, *ōnis f.* **1.** blestem. **2.** jurământ însoțit de blesteme.

exsecrātus (3) *p.pf. v.* **exsecror**.

exsecror, *ārī, ātus sum vt.* și *vi. dep.* a blestema.

exsectiō, *ōnis f.* tăiere, amputare.

exsecutiō, *ōnis f.* **1.** îndeplinire. **2.** (*jur.*) urmărire. **3.** (*rar*) administrare.

exsequiae, *ārum f.pl.* (cortegiu de) înmormântare.

exsequiālis (2) *adj.* de înmormântare.

exsequor, *sequī, secūtus sum vt. dep.* **1.** a urma: ~ *funus* a urma cortegiul funerar. **2.** a urmări: ~ *Tarquinium ferro et igni* a-l urmări pe Tarquinius prin foc și sabie; (*fig.*) a urmări, a căuta să ajungă (să obțină): ~ *incepta* a urmări planurile, ~ *ius suum* a-și căuta dreptatea. **3.** a îndeplini, a duce la capăt: ~ *iussa* a îndeplini ordinele. **4.** a înfățișa, a expune: ~ (*verbis*) *laudes alicuius* a înfățișa (prin cuvinte) meritele cuiva.

exserō, *ere, seruī, sertum vt.* **1.** a scoate afară: ~ *linguam* a scoate limba, ~ *caput ponto* a scoate capul din apă. **2.** a dezgoli (o parte a corpului): ~ *humeros* a dezgoli umerii. **3.** (*fig., rar*) a da la iveală, a arăta: *haec narratio exserit* această povestire arată.

exsībilō (I) *vt.* a fluiera: ~ *histrionem* a-l fluiera pe un actor.

exsiccō (I) *vt.* a usca; a seca.

exsīgnō (I) *vt.* a însemna, a nota.

exsiliō, *īre, siluī vi.* **1.** a sări în afară, a se repezi: ~ *domo* a sări afară din casă, ~ *sellā* a sări de pe scaun. **2.** a se ridica: *arbor exsilit* se înalță un copac, *ignes exsiliunt* fulgerele scapără.

exsilium (exilium), *iī n.* **1.** exil. **2.** loc de exil.

exsistō, *ere, stitī vi.* **1.** a ieși (din ceva): ~ *e latebris* a ieși din ascunzișuri, ~ *ab Inferis* a ieși din Infern. **2.** a se naște, a se ivi, a rezulta: *ex nimia licentia exsistit tyrannus* din prea mare dezmăț se naște tirania, *exsistit hoc loco quaestio* se ridică aici o întrebare. **3.** a se arăta, a se vedea, a apărea, a exista, a fi: *nemo exstitit, qui eum defenderet* nu s-a arătat nimeni (nu există nimeni) care să-l apere, *exsistunt maiores variationes* apar mai mari deosebiri, *magnus vir exstitit* s-a arătat un om mare, *nisi Ilias illa exstitisset* dacă n-ar fi existat celebra Iliadă.

exsolvō, *ere, solvī, solūtum vt.* **1.** a dezlega, a desface: ~ *nodum* a dezlega un nod, ~ *venas* a-și deschide venele. **2.** (*fig.*) a libera: ~ *curis* (*Abl.*) a elibera de griji. **3.** a plăti (o datorie), a achita, a împlini: ~ *aes*

alienum a plăti o datorie, ~*promissa* a împlini promisiunile, ~*poenas* a ispăşi pedeapsa.
exsomnis (2) *adj.* fără somn, mereu treaz.
exsorbeō, *ēre, buī vi.* a înghiţi, a suge.
exsors (1), *rtis adj.* **1.** lipsit de, în afara: ~ *dulcis vitae* (*G.*) lipsit de viaţa plăcută, ~ *periculi* în afara primejdiei. **2.** aparte, deosebit de alţii: ~ *honos* onoare deosebită.
exspatior, *ārī, ātus sum vi. dep.* a ieşi din drumul obişnuit; (*despre ape*) a se revărsa.
exspectātiō, *ōnis f.* **1.** aşteptare: *contra omnium exspectationem* contra aşteptării tuturor. **2.** curiozitate, nerăbdare: ~ *visendi* curiozitatea de a vedea.
exspectātus (3) *p.pf. v.* **exspectō**. // *adj.* aşteptat, dorit.
exspectō (I) *vt.* **1.** a aştepta: *expecto quid tribunus cogitet* aştept să văd ce gândeşte tribunul, *expectabant si nostri paludem transirent* aşteptau să vadă dacă ai noştri trec mlaştina. **2.** a se aştepta la: ~*poenam* a se aştepta la pedeapsă. **3.** (*poet.*) a cere: *morbus lenta remedia expectat* boala cere leacuri uşoare.
exspēs [*numai N.*] *adj.* fără speranţă: ~ *vitae* (*G.*) fără speranţă de viaţă.
exspīrātiō, *ōnis f.* răsuflare.
ex(s)pīrō (I) *vt.* şi *vi.* **1.** a da afară (prin suflu), a vărsa, a exala: ~*odorem gravem* a exala un miros greu. **2.** (*fig.*) a-şi da sufletul, a se sfârşi, a muri: ~ *inter verbera* a muri în bătăi.
exsplendēscō, *ere vi.* a străluci.
exspoliō (I) *vt.* a prăda, a despuia, a răpi; (*fig.*) a lipsi de ceva: ~ *aliquem auxilio* a lăsa pe cineva fără ajutor.
exspuō, *ere, spuī, spūtum vt.* a scuipa; (*fig.*) a vărsa, a azvârli, a alunga: ~*sanguinem* a scuipa sânge, *quod mare te exspuit?* ce mare te-a azvârlit? ~*miseriam animo* a alunga necazul din suflet.
exsternō (I) *vt.* a scoate din fire, a îngrozi, a tulbura.
exstīllēscō *v.* **exstillō**.
exstīllō, *āre vi.* a se scurge picătură cu picătură.
exstimulātor, *ōris m.* aţâţător, instigator.
exstimulō (I) *vt.* a îmboldi, a aţâţa.
ex(s)tinctiō, *ōnis f.* stingere, pieire.
ex(s)tīnctor, *ōris m.* stingător; (*fig.*) înăbuşitor, nimicitor.
ex(s)tinctus (3) *p.pf. v.* **ex(s)tinguō**.
ex(s)tinguō, *ere, stīnxī, stīnctum vt.* **1.** a stinge: ~*incendium* a stinge un foc. **2.** a ucide, a răpune; (*pas.*) a muri: *fortuna iuvenem exstinxit* soarta l-a răpus pe tânăr, *rex exstinctus est* regele a murit. **3.** a face să dispară, a anula, a nimici: ~*furorem* a potoli nebunia.
exstirpō (I) *vt.* a smulge din rădăcină; (*fig.*) a extirpa.

exstō, *āre, itī vi.* **1.** a fi ridicat deasupra, a se înălţa: *scopulus aquis exstat* o stâncă se înalţă din valuri. **2.** a se vedea, a exista: *exstat testimonium* există o mărturie; (*impers.*) *exstat* este sigur. **3.** a mai exista, a dăinui: *exstant orationes* cuvântările există încă, *exstat memoria huius rei* amintirea acestui lucru dăinuie.
ex(s)trūctiō, *ōnis f.* construire; clădire.
ex(s)truō, *ere, strūxī, strūctum vt.* **1.** a înălţa, a ridica: ~*rogum* a ridica un rug. **2.** a ridica clădind, a construi: ~*theatrum* a construi un teatru. **3.** a încărca: ~*mensas dapibus* a încărca mesele cu bucate, *exstructa canistra* panerele pline (cu mâncăruri).
exsūdō (I) *vt.* şi *vi.* a lăsa să se scurgă (picurând): *arbor exsudat sucum* copacul îşi pierde seva; (*fig.*) a asuda din greu la o treabă, a susţine muncind din greu: ~ *causas* a susţine asudând procesele.
ex(s)ul, *ulis m.* exilat.
ex(s)ulō (I) *vi.* a fi exilat, a trăi în exil; (*fig.*) a fi departe, a rătăci.
exsultānter *adv.* cu mare bucurie.
exsultātiō, *ōnis f.* **1.** (*rar*) săritură: *agnus exsultatione macescit* mielul de-atâta sărit slăbeşte. **2.** (*fig.*) bucurie fără margini.
exsultim *adv.* sărind.
ex(s)ultō (I) *vi.* **1.** a sări: *taurus in herba exsultans* taurul zburdând prin iarbă, *sanguis alto exsultans* sângele ţâşnind în sus; (*despre ape*) a clocoti: *vada exsultant* vadurile clocotesc. **2.** (*fig.*) a tresălta, ~*gaudio* a sări în sus de bucurie, a jubila. **3.** a se făli, a fi arogant, a-şi ieşi din minţi, a nu mai cunoaşte măsura: *successu exsultans* fălindu-se cu succesul.
exsuperābilis (2) *adj.* care poate fi biruit.
exsuperantia, *ae f.* superioritate.
exsuperō (I) *vt.* a se ridica deasupra; (*fig.*) a depăşi, a întrece, a învinge.
exsurdō, *āre vt.* a asurzi: ~*aures* a asurzi urechile; (*fig.*) a face insensibil.
exsurgō, *ere, surrēxī, surrēctum vi.* a se ridica, a se înălţa: *paulisper exsurge* ridică-te puţin, ~*in colles* a se urca pe coline; (*fig.*) a se ridica din nou, a se reface: *respublica exsurget* republica se va întări iarăşi.
exsuscitō (I) *vt.* a trezi din somn; (*fig.*) a aprinde, a provoca: ~ *animos* a aprinde sufletele; ~*magnum incendium* a stârni un mare foc.
exta, *ōrum n.pl.* măruntaie (plămâni, inimă, ficat).
extābēscō, *ere, tābuī vi.* a se usca, a se slei; (*fig.*) a pieri.
extemplō *adv.* pe dată, imediat.

extemporālis (2) *adj.* nepregătit, improvizat.

extendō, *ere*, *tendī*, *tēnsum* (*tentum*) *vt.* **1.** a întinde: ~ *manum* a întinde mâna. **2.** (*fig.*) a mări, a spori, a lărgi. **3.** a prelungi: ~ *pugnam ad noctem* a prelungi lupta până noaptea.

extenuātiō, *ōnis f.* micşorare, slăbire, atenuare.

extenuō (I) *vt.* a micşora, a subţia, a rări; (*fig.*) a slăbi.

exter(us), *era*, *erum adj.* din afară, străin: *exterae gentes* neamurile străine. // **exterī**, *ōrum m.pl.* străini.

extergeō, *ēre*, *tersī*, *tersum vt.* a curăţa, a şterge.

exterior (1), *ius adj. comp.* (*v.* **exter**) mai din afară, exterior: *exteriores munitiones* întăriturile exterioare.

exterius *adv.* (mai) în afară, mai departe.

exterminō (I) *vt.* a izgoni, a îndepărta.

externus (3) *adj.* din afară, străin. // **externi**, *ōrum m.pl.* străini.

exterō, *ere*, *trīvī*, *trītum vt.* (a scoate prin frecare, pisare) a pisa, a bate, a zdrobi.

exterreō, *ēre*, *ruī*, *ritum vt.* a înspăimânta, a îngrozi.

exterus *v.* **exter**.

extimēscō, *ere*, *timuī vi* şi *vt.* **1.** a se speria. **2.** a se teme.

extimus (**extumus**) (3) *adj. superl.* (*v.* **exter**) cel mai dinafară, cel mai depărtat.

extin- *v.* **exstin-**.

extollo, *ere*, *extulī vt.* a ridica, a înălţa: ~ *pugionem* a ridica pumnalul; (*fig.*) ~ *animos* a spori curajul, *se* ~ a se lăuda, ~ *aliquid in maius* a exagera, ~ *liberos* a-şi creşte copiii.

extorqueō, *ēre*, *torsī*, *tortum* **1.** a răsuci membrele, a tortura. **2.** a smulge.

extorris (2) *adj.* izgonit din ţară, fugar.

extrā I. *adv.* în afară: ~ *et intus* în afară şi înăuntru, ~ *quam si* afară doar dacă, ~ *quam qui* afară de cel care. **II.** *prep.* (*cu Ac.*) **1.** afară din, în afara: ~ *urbem* afară din oraş, ~ *periculum* în afara primejdiei. **2.** afară de, cu excepţia, fără de: *omnes* ~ *ducem* toţi, în afară de comandant, ~ *iocum* fără glumă.

extrahō, *ere*, *trāxī*, *tractum vt.* **1.** a scoate afară, a smulge. **2.** a prelungi, a tărăgăna: ~ *somnum* a prelungi somnul, ~ *bellum* a tărăgăna războiul.

extrāneus (3) *adj.* din afară, străin.

extrāōrdinārius (3) *adj.* **1.** extraordinar, fără seamăn. **2.** suplimentar.

extrēmitās, *ātis f.* extremitate, capăt.

extrēmus (3) *adj. superl.* (*v.* **exter**) **1.** cel mai îndepărtat: *extremae gentes* neamurile cele mai îndepărtate. **2.** ultim: *extrema pars epistulae* ultima parte a scrisorii, *extremus pons* capătul podului. **3.** (*fig.*) extrem, desperat: *in extremis suis rebus* în situaţie desperată, *ad extremum* în cele din urmă. // **extrēmum**, *i n.* capăt.

extrīco (I) *vt.* a descurca.

extrīnsecus *adv.* din afară.

extritus *v.* **exterō**.

extrūdō, *ere*, *sī*, *sum vt.* a da afară.

extruō *v.* **exstruō**.

extundō, *ere*, *tudī vt.* **1.** a scoate în relief (bătând cu ciocanul), a cizela: ~ *ancilia* a cizela scuturile sfinte. **2.** a bate, a lovi: *asinus calcibus frontem leoni extudit* măgarul izbi fruntea leului cu copitele. **3.** (*fig.*) a scoate cu efort, a obţine, a făuri, a crea: ~ *novas artes* a făuri arte noi.

exturbō (I) *vt.* a pune pe fugă, a izgoni.

exūberō (I) *vi.* **1.** a fi prea plin, a da pe dinafară. **2.** a fi din abundenţă.

exul, **exulō** *v.* **exsul**, **exsulō**.

exulcerātiō, *ōnis f.* rană; (*fig.*) iritare.

exulcerō (I) *vt.* a face răni, a răni; (*fig.*) a irita.

exultō *v.* **exsultō**.

exululō (I) *vi.* şi *vt.* a scoate urlete, a urla.

exundō (I) *vi.* a se revărsa.

exuō, *ere*, *uī*, *ūtum vt.* **1.** a scoate din: ~ *ensem vagină* a scoate sabia din teacă, ~ *se laqueis* a se desface din laţuri. **2.** (*fig.*) a despuia, a lipsi pe cineva de ceva: ~ *hostem armis* a-l despuia pe duşman de arme. **3.** a lepăda, a renunţa la: ~ *mores antiquos* a renunţa la moravurile vechi.

exūrō, *ere*, *ūssī*, *ūstum vt.* **1.** a arde (de tot): ~ *vicos* a face scrum cartierele. **2.** (*fig.*) **a)** a usca, a pârjoli, a secătui: *sol exurit lacus* soarele secătuieşte lacurile, *loca exusta sole* locuri pârjolite de soare; **b)** a înfierbânta, a încinge.

exūstiō, *ōnis f.* ardere, consumare prin ardere.

exuviae, *ārum f.pl.* lucruri luate (haine, piele, arme); pradă (*v.* **exuō**).

F

faba, *ae f.* bob (*legumă*).
fabālis (2) *adj.* de bob.
fābella, *ae f.* **1.** istorioară. **2.** (mică) piesă de teatru.
faber[1], *brī m.* meşter, lucrător; (*fig.*) făuritor.
faber[2], *bra, brum adj.* (*poet.*) artistic, lucrat cu meşteşug.
Fabius, *iī m.* Fabius (*nume gentilic roman*). // **Fabius** (3) *adj.* din *gens Fabia* (*căreia îi aparţinea Q. Fabius Maximus Cunctator*).
fabrē *adv.* meşteşugit.
fabrēfaciō, *ere, fēcī, factum vt.* a făuri; a lucra artistic.
fabrica, *ae f.* **1.** atelier (de fierărie). **2.** meşteşug, artă, îmbinare meşteşugită; (*fig.*) înşelătorie.
fabricātiō, *ōnis f.* construcţie.
fabricātor, *ōris m.* meşter, făuritor.
Fabricius, *iī m.* Fabricius (*nume gentilic roman*). // **Fabricius** (3) din *gens Fabricia.*
fabricor, *ārī, ātus sum vt. dep.* şi (*rar*) **fabricō** (I) *vt.* a făuri, a construi; a lucra meşteşugit.
fabrīlis (2) de meşter, de lucrător.
fābula, *ae f.* **1.** vorbe; subiect de vorbă: *fabula fui* am fost subiect de vorbă. **2.** poveste, povestire, fabulă: *non longa est fabula* povestea nu e lungă, *~ Aesopi* fabula lui Aesop. **3.** piesă de teatru: *fabulam agere* a juca o piesă, *fabulam docere* a pune în lucru (a da) o piesă, *fabulam dare* a da o reprezentaţie teatrală.
fābulātor, *ōris m.* povestitor.
fābulor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a vorbi, a sporovăi.
fābulōsē *adv.* în chip fabulos, ca în poveşti.
fābulōsus (3) *adj.* legendar, fabulos.
facessō, *ere, īvī (iī), ītum vt.* şi *vi.* **1.** a îndeplini, a face, a pricinui: *~ iussa* a îndeplini poruncile, *~ negotium alicui* a face greutăţi cuiva. **2.** a se depărta, a se retrage: *~ (ex) urbe* a se retrage din oraş, *facesse hinc!* pleacă de-aici!
facēte *adv.* plăcut, spiritual, elegant.
facētiae, *ārum f.pl.* glume, spirite, vorbe de duh.
facētus (3) *adj.* plăcut, spiritual, elegant.
faciēs, *ēī f.* înfăţişare, faţă; formă, aspect; chip; (*poet.*) frumuseţe.
facile *adv.* uşor.
facilis (2) *adj.* **1.** uşor (de făcut): *~ ascensus* urcuş uşor. **2.** potrivit: *terra facilis pecori* pământ potrivit pentru turmă. **3.** aplecat, înclinat, favorabil: *homo facilis bello* om înclinat spre război. **4.** binevoitor, afabil, prietenos: *aures faciles* urechi binevoitoare, *comi facilique naturā* de o fire blândă şi prietenoasă.
facilitās, *ātis f.* **1.** uşurinţă (de a face ceva). **2.** afabilitate, bunătate, bunăvoinţă.
facinorōsus (3) *adj.* nelegiuit, criminal, ticălos.
facinus, *oris n.* **1.** (*rar*) faptă, ispravă. **2.** ticăloşie, crimă.
faciō, *ere, fēcī, factum* **I.** *vt.* **1.** a face, a realiza, a produce, a crea; a construi: *~ pontem* a face un pod, *~ classem* a alcătui o flotă, *~ castra* a aşeza tabăra. **2.** (*fig.*) a face, a săvârşi, a executa: *~ iter* a face un drum, *~ finem* a pune capăt, *~ iussa* a executa poruncile, *~ verba* a vorbi, *quid huic facias?* ce să-i faci acestuia? **3.** a pricinui, a cauza, a da: *~ spem* a da speranţă, *~ animos* a da curaj, *~ moram* a pricinui întârziere, *~ alicui fidem* a da garanţii cuiva. **4.** a încerca, a suferi: *~ damnum* (sau *detrimentum*) a suferi o pagubă (o pierdere). **5.** a face (ca) să devină; **a)** (*cu două Ac.*) *~ aliquem consulem* a alege pe cineva consul, *aliquem ~ heredem* a face pe cineva moştenitor, *~ aliquem disertum* a face pe cineva bun vorbitor; (*expr.*) *~ aliquid missum* a lăsa ceva la o parte, *~ reliquum aliquid* a rezerva ceva; **b)** (*cu G. pos.*) *~ aliquid dicionis suae* a face să ajungă ceva în stăpânirea sa. **6.** [*facere + Conj.* sau *facere ut* (*ne*) + *Conj.*] a face în aşa fel ca, a-şi da silinţa ca: *fac cogites* dă-ţi silinţa să te gândeşti, gândeşte-te, *faciendum putavi ut ad te scriberem* am socotit că trebuie să fac cumva şi să-ţi scriu. **7.** (*cu un Part.*) a reprezenta, a-şi închipui: *Xenophon fecit Socratem disputantem* Xenophon l-a reprezentat pe Socrate discutând, *feci sermonem inter nos habitum* mi-am închipuit o discuţie care s-a purtat între noi. **8.** (*urmat de prop. inf.*) a presupune, a admite: *fac ita esse* presupune că este aşa, *faciamus me alias res gerere* să admitem că eu fac alte lucruri. **9.** a preţui, a considera ceva (*Ac.*) de o anume valoare (*G.*): *~ aliquem* (sau *aliquid*) *magni* (*pluris, maximi, parvi, minimi, nihili*) a considera pe cineva (ceva) de mare (de mai mare, de foarte mare, de foarte mic, de nici un) preţ. **10.** a practica o meserie: *~ argentariam* a face zărăfie, *~ medicinam* a practica medicina. **II.** *vi.* **1.** a face, a acţiona, a se purta: *bene fecisti quod* ai făcut bine că, *amice ~* a se purta prieteneşte, *e republica ~* a acţiona în interesul statului. **2.** [*facere cum aliquo* (sau *ab aliquo*)] a fi de partea cuiva, a ţine cu cineva: *omnes mecum faciunt* toţi sunt de partea mea, *hoc facit a me* acest lucru e de partea mea. **3.** a aduce jertfă: *faciam*

vitulā pro frugibus voi aduce jertfă o vițea pentru un rod bogat. **4.** a se potrivi, a folosi, a face de: *non facit capiti meo* nu se potrivește capului meu.
factiō, *ōnis f.* **1.** intrigă, uneltire. **2.** cârdășie. **3.** partid (politic).
factiōsus (3) *adj.* care are partizani, influent, întreprinzător.
factitō (I) *vt.* **1.** a face obișnuit un lucru, a practica: ~ *delationem* a practica delațiunea. **2.** a-l face pe cineva ceva: ~ *heredem aliquem* a face pe cineva moștenitor.
factum, *ī n.* faptă, acțiune: *dicta factaque* vorbele și faptele, *rectum factum* un lucru corect.
facultās, *ātis f.* **1.** posibilitate, putință, capacitate: ~ *fugae* putința de a fugi; ~ *ingenii* capacitatea talentului. **2.** abundență, mulțime; (*pl.*) mijloace (materiale): ~ *omnium rerum* mulțime de toate cele, *pro facultatibus dare* a da după mijloacele fiecăruia.
fācundē *adv.* meșteșugit la vorbă, cu elocvență.
fācundia, *ae f.* talent al vorbirii, elocință.
fācundus (3) *adj.* meșter la vorbă, elocvent.
faen- *v.* **fen-**.
faex, *cis f.* drojdie; (*fig.*) resturi, lepădături.
fāgineus (**fāginus**) (3) *adj.* de fag.
fāgus, *ī f.* fag.
falārica (**phalārica**), *ae f.* suliță incendiară (*învelită cu câlți și unsă cu smoală*).
falcārius, *ī m.* meșter care fabrică coase și seceri.
falcātus (3) *adj.* **1.** prevăzut cu coase. **2.** în formă de coasă, încovoiat.
falcifer, *era, erum adj.* (*poet.*) purtând o coasă.
Faleriī, *ōrum m.pl.* Falerii (*oraș în Etruria*).
Falernus (3) *adj.* falern (*al ținutului deluros din Campania, renumit prin viile lui*): *ager* ~ ținutul falern. // **Falernum**, *ī n.* (**vinum**) vinul falern, falernul.
Faliscus (3) *adj.* falisc, aparținând orașului Falerii: *Falisca terra* pământul falisc. // **Faliscī**, *ōrum m.pl.* faliscii (*popor în Etruria*).
fallācia, *ae f.* înșelăciune, înșelătorie, viclenie.
fallāciter *adv.* înșelător, viclean.
fallāx, *ācis* (1) *adj.* înșelător.
fallō, *ere, fefellī, (falsum) vt.* **1.** a înșela: ~ *spem* a înșela speranțele, *nisi me fallo* dacă nu mă înșel; (*pas.*) *fallor* a se înșela: *nisi fallor* dacă nu mă înșel. **2.** a rămâne neobservat, a scăpa: *non eum fefellēre insidiae* cursele nu i-au rămas neobservate.
falsō *adv.* pe nedrept, fără temei.
falsus (3) *adj.* **1.** fals, neadevărat. **2.** mincinos, înșelător.

falx, *cis f.* **1.** seceră; coasă. **2.** cosor. **3.** cange.
fāma, *ae f.* **1.** (ceea ce se vorbește) zvon, veste, vorbă: ~ *venerat* venise vestea, *ne quidem famā acceperunt* nici din auzite n-au aflat, *fama est* se zice. **2.** părere generală, faimă (bună, rea): ~ *eloquentiae* faima elocinței.
famēlicus (3) *adj.* înfometat, hămesit.
famēs, *is f.* **1.** foame. **2.** foamete. **3.** (*fig.*) poftă: *auri sacra* ~ blestemata sete de aur.
familia, *ae f.* **1.** familie (*totalitatea membrilor dintr-o casă sau gintă*): *pater* (*mater*) *familias* (sau *familiae*) capul (matroana) familiei. **2.** sclavii unei case: *familiam armare* a-i înarma pe sclavii săi. **3.** ceată, trupă: ~ *gladiatorum* trupă de gladiatori.
familiāris (2) *adj.* **1.** de casă, al casei: *Lar familiaris* zeul casei. **2.** al familiei, de familie: *res familiaris* avere, mijloace proprii. **3.** bine cunoscut, intim, apropiat: *familiarissimus mihi* foarte apropiat mie, ~ *praetori* intim cu pretorul; (*subst.*) prieten intim: ~ *meus* prietenul meu. **4.** prietenos, amical, familiar: ~ *sermo* vorbire prietenoasă, ~ *domus* casă familiară. // **familiāris**, *is m.* slujitor, servitor: *quidam familiarium* unul dintre servitori.
familiāriter *adv.* prietenos, intim.
familiāritās, *ātis f.* prietenie intimă.
fāmōsus (3) *adj.* **1.** faimos, vestit. **2.** defăimător, injurios.
famula, *ae f.* slujnică, slujitoare, sclavă.
famulāris (2) *adj.* de sclav.
famulātus, *ūs m.* sclavie.
famulor, *āri, ātus sum vi. dep.* a servi ca sclav, a sluji cuiva.
famulus, *ī m.* sclav, slujitor, servitor.
fānāticus (3) *adj.* inspirat, exaltat, în delir.
fandus (3) *adj.* (*v.* **for**) **1.** care se poate spune. **2.** permis, legiuit, drept.
fānum, *ī n.* lăcaș sfânt, sanctuar, templu.
far, *farris n.* **1.** grâu. **2.** făină.
farciō, *īre, farsī, fartum vt.* a umple, a îndesa.
farīna, *ae f.* făină.
farrāgō, *inis f.* **1.** amestec de nutreț. **2.** amestecătură.
farreum, *ī n.* turtă (de făină de grâu).
farreus (3) *adj.* de făină de grâu.
fartor, *ōris m.* cârnățar.
fās *n.* [*indecl.*] **1.** lege divină: *contra ius fasque* împotriva legii omenești și a celei divine. **2.** ceea ce este permis (de zei): *omne fas et nefas* tot ce e permis și nepermis de zei, *fas est* este permis.
fascia, *ae f.* fașă, fâșie.
fasciculus, *ī m.* pachețel, mănunchi.
fascinō (I) *vt.* a deochia, a face farmece.
fascinum, *ī n.* deochi, fermecare.

fasciola, *ae f.* fâşioară.
fascis, *is m.* **1.** legăturică, snop, mănunchi; sarcină: ~ *lignorum* o legătură de vreascuri. **2.** (*pl.*) fascie (*mănunchi de nuiele în care era înfiptă o secure, simbol al autorității, purtat de lictorii care-i însoțeau pe înalții magistrați*). **3.** (*fig.*) consulat, demnitățile cele mai înalte.
fassus (3) *p.pf. v.* **fateor**.
fāstī, *ōrum v.* **fastus**².
fastīdiō (IV) *vt.* şi *vi.* **1.** a-i fi scârbă, a-i fi silă: ~ *vinum* a-i fi silă de vin. **2.** a respinge cu dispreț, a disprețui: ~ *amicitiam alicuius* a respinge prietenia cuiva.
fastīdiōsē *adv.* cu dezgust, cu dispreț.
fastīdiōsus (3) *adj.* **1.** dezgustat, disprețuitor; dificil, pretențios, năzuros. **2.** (*rar*) care face silă.
fastīdium, *iī n.* **1.** silă, scârbă: ~ *cibi* silă de mâncare. **2.** dispreț, trufie, îngâmfare: *esse in fastidio* a fi disprețuit, *fastidia alicuius pati* a suporta aroganța cuiva.
fastīgātē *adv.* în pantă.
fastīgātus (3) *adj.* **1.** care se ridică în pantă. **2.** cu vârf, vârfuit.
fastīgium, *iī n.* **1.** punctul cel mai înalt, înălțime, vârf, culme: ~ *montis* vârful muntelui: ~ *aquae* nivelul cel mai ridicat al apei; (*spec.*) frontispiciul unei clădiri. **2.** pantă, înclinare: *tenui fastigio vergere* a se apleca într-o înclinare uşoară. **3.** (*fig.*) rang înalt: *consulare fastigium* rang de consul.
fastīgō (I) *vt.* a ridica, a înălța.
fāstus¹, *ūs m.* dispreț, aroganță.
fāstus² (3) *adj.* [*pe lângă* **dies**] zi în care sunt permise judecățile. // **1. fāstī**, *ōrum m.pl.* calendar (*în care se notau zilele de sărbătoare, jocurile, evenimentele mai însemnate*). **2.** anale. **3.** liste ale înalților demnitari, faste: ~ *consulares* sau *Capitolini* (*căci se păstrau în Capitoliu*), *praetorii*, *triumphales* faste consulare, pretoriene, triumfale.
fātālis (2) *adj.* **1.** hotărât de destin, fatal. **2.** aducător de moarte, nefericit, funest. **3.** profetic: *fatales libri* cărțile destinului (sibiline).
fātāliter *adv.* după hotărârea destinului.
fateor, *ērī*, *fassus sum vt. dep.* **1.** a mărturisi. **2.** a arăta.
fāticanus, **fāticinus** (3) *v.* **fātidicus**.
fātidicus (3) *adj.* prezicător. // **fātidicus**, *ī m.* prezicător, profet.
fātifer, *era*, *erum adj.* (*poet.*) aducător de moarte.
fātīgātiō, *ōnis f.* oboseală.
fatīgō (I) *vt.* **1.** a obosi: *itinere fatigati* obosiți de drum. **2.** a chinui, a nu da răgaz, a răscoli, a căuta să mişte: *fatigati inopiā aquae* chinuiți de lipsa de apă, ~ *aliquem precibus* a copleşi pe cineva cu rugăminți, ~ *silvas* a răscoli pădurile, *Galba fatigabat deos* Galba căuta să-i înduplece pe zei.

fātiloqua, *ae f.* prezicătoare.
fatīscō, *ere vi.* **1.** a se căsca, a se crăpa, a se desface. **2.** a obosi, a-şi pierde puterile: *seditio fatiscit* răscoala se stinge.
fātum, *ī n.* **1.** prezicere a sorții, oracol: *fata Sibyllina* oracolele sibiline. **2.** destin, soartă, fatalitate; (*expr.*) *fato* (*D.*) *cedere* a deceda; *fato* (*Abl.*) *perfunctus* (sau *functus*) (împlinindu-şi cât i-a fost dat) mort.
fatuus (3) *adj.* **1.** prost, neghiob. **2.** smintit.
faucēs, *ium f.pl.* [*sg. numai Abl.* **fauce**] **1.** gât, gâtlej, gură: *os fauce haerebat* osul sta înfipt în gât, *eripere ex faucibus lupi* a smulge din gura lupului, *faucibus premere* a strânge de gât. **2.** (*fig.*) trecătoare strâmtă, strâmtoare; gură (*canal*).
Faunus, *ī m.* Faunus (*zeul roadelor bogate şi al turmelor, confundat ulterior cu Pan*).
Faunī, *ōrum m.pl.* fauni (*divinități ale pădurilor*).
faustē *adv.* cu noroc.
faustus (3) *adj.* aducător de noroc, norocos, fericit.
fautor, *ōris m.* susținător, apărător, partizan.
fautrīx, *īcis f.* susținătoare, apărătoare.
faveō, *ēre*, *fāvī*, *fautum vi.* a fi favorabil, a favoriza, a susține: ~ *Sullanis partibus* (*D.*) a fi favorabil partidului lui Sulla, *turba faventium* mulțimea celor care-l susțin, *favere ore* (sau *linguis*, *linguā*) a păstra tăcerea.
favīlla, *ae f.* cenuşă (fierbinte).
Favōnius, *iī m.* zefirul.
favor, *ōris m.* simpatie, iubire.
favōrābilis (2) *adj.* **1.** (*act.*) simpatic, atrăgător: *oratio* ~ cuvântare atrăgătoare. **2.** (*pas.*) iubit, plăcut: *eum favorabilem fecerunt* l-au făcut plăcut.
favus, *ī m.* fagure de miere.
fax, *cis f.* torță, faclă; (*fig.*) meteor; flăcări, foc.
faxim, **faxo** = *fecerim*, *fecero v.* **faciō**.
febrīcula, *ae f.* febră uşoară.
febrīculōsus (3) *adj.* care are friguri.
febris, *is f.* febră, friguri.
februa, *ōrum n.pl.* purificări.
Februārius (3) *adj.* de februarie. // **Februārius**, *iī m.* (luna) februarie.
fēcundē *adv.* din belşug.
fēcunditās, *ātis f.* rodnicie, fecunditate; (*fig.*) belşug.
fēcundō (I) *vt.* a fertiliza.
fēcundus (3) *adj.* **1.** rodnic, fertil, fecund. **2.** bogat, abundent.
fefellī *v.* **fallō**.
fel, *fellis n.* fiere.
fēlēs (**fēlis**), *is f.* pisică.
fēlīcitās, *ātis f.* **1.** rodnicie: ~ *terrae* rodnicia pământului. **2.** (*fig.*) fericire. **3.** noroc, succes, rezultat fericit.

fēlīciter *adv.* fericit, cu rezultat fericit.

fēlīx (1), *īcis adj.* **1.** roditor. **2.** fericit, plin de succese.

femen, *inis n.* femur.

fēmina, *ae f.* femeie; femelă.

fēmineus (3) *adj.* femeiesc, de femeie; (*fig.*) feminin, slab.

femur, *oris n.* partea de sus a piciorului, coapsă.

fēnebris (2) *adj.* de(spre) camătă.

fēnerātiō, *ōnis f.* împrumut cu camătă, cămătărie.

fēnerātor, *ōris m.* cămătar.

fēneror, *āri, ātus sum vt. dep.* a împrumuta cu camătă.

fenestra, *ae f.* fereastră; (*fig.*) deschizătură.

fēnīlia, *ium n.pl.* şopron de fân.

fēnum, *ī n.* fân.

fēnus, *oris n.* **1.** dobândă, camătă. **2.** datorii. **3.** capital, bani.

fera, *ae f.* animal sălbatic, fiară.

fērālis (2) *adj.* al mortului; funebru; (*fig.*) lugubru. // **Fērālia (sacra)**, *ium n.pl.* sărbătoarea morţilor (*21 februarie*).

ferāx, *ācis adj.* rodnic, bogat, îmbelşugat.

ferculum, *ī n.* **1.** targă (de purtat chipurile zeilor). **2.** tavă (de servit mâncare); (*fig.*) fel de mâncare.

ferē *adv.* [*frecv. postpus cuvântului la care se referă*] **1.** aproape, cam: *centum ~ homines* aproape o sută de oameni, *eodem ~ tempore* aproape în acelaşi timp. **2.** de cele mai multe ori, de regulă, obişnuit: *fit ~* se întâmplă obişnuit.

ferentārius, *iī m.* soldat uşor înarmat.

Feretrius, *iī m.* Feretrius (*epitet al lui Iupiter, căruia i se aduceau pe o targă cele mai alese prăzi ale duşmanului învins*).

feretrum, *ī n.* targă.

fēriae, *ārum f.pl.* zile de sărbătoare, sărbători; vacanţă.

fēriātus (3) *adj.* de sărbătoare; de (în) vacanţă.

ferīnus (3) *adj.* de animal sălbatic. // **ferīna**, *ae* (subînţ. **caro**) *f.* carne de animal sălbatic.

feriō, *īre vt.* **1.** a izbi, a lovi; (*expr.*) *~ foedus* a încheia o alianţă. **2.** a sacrifica, a culca la pământ: *~ agnum* a jertfi un miel, *~ hostem* a doborî un duşman.

feritās, *ātis f.* sălbăticie, cruzime.

fermē *adv.* **1.** aproape: *ducenti ~* aproape două sute. **2.** de obicei, mai totdeauna.

fermentum, *ī n.* aluat de dospit, ferment: (*fig.*) băutură fermentată (bere, must).

ferō, *ferre, tulī, lātum vt.* **I. 1.** a purta: *~ onus humeris* (*Abl.*) a purta o povară pe umeri, *~ arma contra aliquem* a purta armele contra cuiva, *~ nomen alicuius* a purta numele cuiva, *~ auxilium* a da ajutor, *~ aliquem ad caelum laudibus* (*Abl.*) a ridica pe cineva în slavă prin elogii. **2.** a arăta clar, a vădi: *~ notas perturbationis* a vădi semne de tulburare. **3.** a suporta: *~ famem, frigus* a suporta foamea, frigul, *vix ferendus* greu suportabil. **4.** a răspândi vorba (*prin viu grai sau scris*), a cita, a lăuda, a spune, a declara: *cuius scripta feruntur* ale cărui scrieri sunt citate de toţi, *nobilis inter aequales ferebatur* era lăudat ca nobil printre semeni, *ut ferunt* după cum spun, *fertur* se zice, *ferunt* [+ *prop. inf.*] se zice că: *~ aliquem victorem* a declara pe cineva învingător. **5.** a scoate de la cineva, a obţine, câştiga, a primi: *~ praemium* a câştiga răsplată, *~ responsum* a primi răspuns. **II. 1.** a aduce: *~ epistulam* a aduce o scrisoare, *~ munera templis* a aduce daruri la temple, *~ tributum populo Romano* a da bir poporului roman. **2.** a vesti, a anunţa: *~ iussa* a anunţa ordinele. **3.** a aduce o lege, a propune: *~ legem* a propune o lege, *~ ad populum* a aduce un proiect de lege în faţa poporului. **4.** a produce, a pricinui: *~ fruges* a produce roade, *~ luctum lacrimasque* a aduce jale şi lacrimi. **5.** a cere, a pretinde: *Troiae sic fata ferebant* aşa cereau destinele Troiei. **III. 1.** a duce, a mâna: *iter fert ad portum* drumul duce la port, *incerti sumus quo fata ferant* nu ştim unde ne duce soarta, *fert animus dicere formas* sufletul mă îndeamnă să cânt formele. **2.** (*pas.*) a fi dus, a se repezi, a se îndrepta în goană: *aper in hostes fertur* mistreţul se repede asupra duşmanilor. **3.** a duce cu sine, a răpi: *omnia fert aetas* timpul duce totul cu sine.

ferōcia, *ae f.* **1.** sălbăticie, violenţă. **2.** curaj, semeţie.

ferōcitās, *ātis f.* **1.** sălbăticie. **2.** curaj.

ferōciter *adv.* neînfricat, violent.

ferōx (1), *ōcis adj.* **1.** neînfricat, dârz, semeţ. **2.** sălbatic, violent, insolent.

ferrāmenta, *ōrum n.pl.* unelte de fier; arme.

ferrārius (2) *adj.* de fier. // **ferrāria**, *ae f.* mină de fier.

ferrātus (3) *adj.* acoperit cu fier, în fier.

ferreus (3) *adj.* **1.** de fier. **2.** (*fig.*) ca fierul: **a)** neînduplecat, dur, crud, inuman; **b)** robust, solid, neobosit.

ferrūgineus (3) *adj.* ruginiu; întunecat la culoare.

ferrūgō, *inis f.* **1.** rugină. **2.** culoare ruginie, roşu-închis.

ferrum, *ī n.* **1.** fier. **2.** obiect de fier (sabie, pumnal, lance, suliţă, fierul plugului).

fertilis (2) *adj.* roditor, fertil, bogat.

fertilitās, *ātis f.* rodnicie, belşug.

ferula, *ae f.* **1.** vargă, nuia. **2.** (*rar*) plantă cu tulpină lungă; trestie.

ferus (3) *adj.* sălbatic. // **ferus**, *ī m.* animal (sălbatic).

fervēfactus (3) *adj.* clocotit; înroşit în foc.

fervēns (1), *ntis p.pr. v.* **ferveō**. // *adj.* înfierbântat, fierbinte.

ferventer *adv.* cu multă căldură, cu patimă.

ferveō, *ēre, ferbuī vi.* a fierbe, a clocoti, a arde: *fervet mustum* fierbe mustul, *sol fervet* soarele arde; (*fig.*) a fi plin de, a mişuna, a clocoti: *mare fervet piratis* marea colcăie de piraţi, *pectus avaritiā fervet* inima e frământată de patima lăcomiei.

fervēscō, *ere vi.* a clocoti, a fierbe; a se aprinde.

fervidus (3) *adj.* **1.** care fierbe, care clocoteşte: *aqua fervida* apă care fierbe. **2.** arzător, înfierbântat: ~ *ventus* vânt fierbinte; (*fig.*) înfocat, înflăcărat.

fervō *v.* **ferveō**.

fervor, *ōris n.* clocotire; (*frecv. pl.*) aprindere, arşiţă; (*fig.*) văpăi, călduri.

Fescennīnus (3) *adj.* fescenin, din Fescennia (*oraş în Etruria*): *versus Fescennini* versuri fescenine (*satirice*).

fessus (3) *adj.* obosit, sleit de putere.

festīnanter *adv.* în grabă.

festīnātiō, *ōnis f.* grabă.

festīnātō *adv.* în grabă.

festīnō (I) *vi.* **1.** a se grăbi: *festinate!* grăbiţi-vă! **2.** (*poet. vt.*) a zori, a grăbi, a face ceva în grabă: ~ *fugam* a zori plecarea, ~ *vestes* a grăbi pregătirea veşmintelor.

festīnus (3) *adj.* grăbit.

fēstīvē *adv.* plăcut, drăguţ, încântător.

fēstīvitās, *ātis f.* **1.** bună dispoziţie, veselie, glumă. **2.** (*ret., pl.*) zorzoane, podoabe sclipitoare.

fēstīvus (3) *adj.* plăcut, drăguţ, încântător, spiritual.

fēstūca, *ae f.* **1.** pai. **2.** vargă (cu care pretorul atingea capul sclavului, când îl declara liber).

fēstum, *ī n.* sărbătoare.

fēstus (3) *adj.* **1.** de sărbătoare. **2.** bucuros.

fētiālis, *is m.* feţial (*unul dintre cei douăzeci de preoţi care declarau război, pace, armistiţiu şi redactau tratatele*). // **fētiālis** (2) *adj.* feţial.

fētūra, *ae f.* **1.** fătat. **2.** împerechere. **3.** pui; prăsilă.

fētus[1] (3) *adj.* **1.** (*despre o femeie*) însărcinată, grea. **2.** (*despre ogoare*) bogat, roditor: *terra feta frugibus* pământ bogat în roade. **3.** plin: *machina feta armis* calul (troian) plin de oşteni. **4.** care a fătat.

fētus[2], *ūs m.* **1.** naştere. **2.** produse (*roade, fructe, vlăstar, odraslă, prăsilă*).

fibra, *ae f.* fibră, viţă; (*pl.*) măruntaie; (*med.*) lobi.

fībula, *ae f.* **1.** agrafă; încheietoare. **2.** scoabă.

fictē *adv.* prefăcut, aparent.

fictile, *is n.* vas de pământ.

fictilis (2) *adj.* de argilă, de pământ.

fictiō, *ōnis f.* plăsmuire; (*ret.*) ficţiune.

fictor, *ōris m.* meşter, făuritor, plăsmuitor; sculptor.

fictrīx, *īcis f.* făuritoare.

fictum, *ī n.* neadevăr, născocire, plăsmuire.

fictus (3) *p.pf. v.* **fingō**. // *adj.* mincinos, prefăcut, făţarnic.

ficulnus (ficulneus) (3) *adj.* de smochin.

fīcus, *ī* (**fīcus**, *ūs*) *f.* **1.** smochin. **2.** smochină.

fidēlis (2) *adj.* **1.** de încredere, devotat, sincer. **2.** sigur, de nădejde, durabil.

fidēlitās, *ātis f.* credinţă, statornicie.

fidēliter *adv.* **1.** fidel. **2.** solid, statornic.

fīdēns (1), *ntis p.pr. v.* **fīdō**. // *adj.* încrezător, sigur.

fīdenter *adv.* cu curaj, îndrăzneţ.

fīdentia, *ae f.* încredere în sine, siguranţă.

fidēs[1], *eī f.* **1.** credinţă, crezare, încredere: *res fidem habuit* lucrul a găsit crezare, *fidem tribuere* a da crezare, *ei maximam fidem habebat* în el avea cea mai mare încredere. **2.** credit: ~ *concidit* creditul a scăzut. **3.** bună-credinţă, cinste: *fidem colere* a cultiva cinstea. **4.** garanţie, cuvânt, promisiune, jurământ: *fidem dare* a da garanţie, *fidem violare* a-şi călca cuvântul. **5.** apărare, protecţie: *fidem deorum implorare* a implora sprijinul zeilor, *in fide populi Romani esse* a fi sub protecţia poporului roman; (*expr.*) *pro deum hominumque fidem!* în numele zeilor şi al oamenilor!

fidēs[2], *ium f.pl.* liră.

fidicen, *inis m.* cântăreţ din liră; (*fig.*) poet liric.

fidicula, *ae f.* liră mică.

Fidius (dius, deus), *ī m.* zeul bunei-credinţe: *me dius fidius* (*subînţ.* iuvet) aşa să-mi ajute zeul (bunei-credinţe).

fīdō, *ere, fisus sum vi. semidep.* **1.** a se încrede, a avea credinţă că, a-şi pune nădejdea: ~ *exercitui* a se încrede în armată, ~ *fugā* a-şi pune nădejdea în fugă. **2.** (*cu Inf.*) a avea curajul: *fidit pugnam committere* îndrăzneşte să dea lupta.

fīdūcia, *ae f.* încredere, siguranţă.

fīdūciārius (3) *adj.* încredinţat provizoriu.

fīdus (3) *adj.* sigur, de încredere.

figlīnum, *ī m.* vas de pământ.

figlīnus (3) *adj.* de lut; de olar.

fīgo, *ere, fixī, fixum vt.* **1.** a înfige, a fixa, a pironi: ~ *pila in terram* a înfige lăncile în pământ, ~ *oculos in terram* a pironi ochii în pământ. **2.** a străpunge: ~ *cervam telo* a străpunge o ciută cu săgeata. **3.** (*fig.*) a afişa, a publica: ~ *legem* a afişa o lege.

figulus, *ī m.* olar.

figūra, *ae f.* formă, înfăţişare.
figūrō (I) *vt.* a forma, a modela.
filia, *ae f.* fiică, fată.
filiola, *ae f.* fetiţă.
filiolus, *ī m.* copilaş.
filius, *ī m.* fiu.
filix, *icis f.* ferigă.
filum, *ī n.* fir.
fimum, *ī n.* şi **fimus**, *ι m.* bălegar; (*fig.*) noroi, mocirlă, murdărie.
findō, *ere, fidī, fissum vt.* a despica, a crăpa.
fingō, *ere, finxī, fictum vt.* a forma, a modela, a plăsmui, a face, a închipui: *~ pocula ex argilla* a plăsmui pahare din argilă, *aves nidos fingunt* păsările îşi fac cuiburi, *~ carmina* a face poezii, *se ~* a se preface, *~ ex natura sua ceteros* a-şi închipui şi pe ceilalţi după firea sa.
finiō (IV) *vt.* **1.** a sfârşi, a termina, a pune capăt: *~ dolores* a pune capăt durerilor; (*rar vi.*) a se sfârşi, a muri: *sic Tiberius finivit* aşa s-a sfârşit Tiberius. **2.** a mărgini, a limita: *Rhenus finit imperium populi Romani* Rinul mărgineşte stăpânirea poporului roman. **3.** a stabili, a fixa: *~ diem, locum* a stabili ziua, locul.
finis, *is m.* **1.** hotar, graniţă, limită: *~ loci* hotarul unui loc. **2.** (*pl.*) ţinut, ţară, teren (propriu): *in finibus Eburonum* în ţinutul eburonilor. **3.** sfârşit, capăt: *~ vitae* sfârşitul vieţii, *~ laborum* capătul suferinţelor, *finem facere* a pune capăt; (*fig.*) ţintă, scop: *ad eum finem* cu acest scop.
finitimus (3) *adj.* vecin, învecinat; (*fig.*) apropiat.
finitor, *ōris m.* măsurător, hotarnic.
fiō, *fierī, factus sum* **1.** a fi făcut, a se face: *pons fit* a se face un pod, *fit clamor* se ridică un strigăt. **2.** a se întâmpla: *ut plerumque fit* după cum se întâmplă de obicei, *fieri potest ut* se poate întâmpla ca. **3.** a deveni: *ossa lapis fiunt* oasele devin piatră, *~ ex mendico dives* a deveni din cerşetor bogătaş. **4.** (*cu G.*) a fi preţuit: *plurimi fiebat a me* era foarte preţuit de mine.
firmāmentum, *ī n.* întărire, sprijin.
firmē *adv.* cu putere, solid.
firmitās, *ātis f.* tărie, putere.
firmiter *adv.* cu putere, cu tărie.
firmitūdō, *inis f.* tărie, soliditate.
firmō (I) *vt.* **1.** a întări: *~ locum munitionibus* a întări un loc prin fortificaţii. **2.** (*fig.*) a încuraja: *~ animum* a îmbărbăta sufletul, *firmatus animi* (sau *animo*) foarte hotărât în sine. **3.** a confirma, a întări: *~ pacem foedere* a consfinţi pacea printr-un tratat.
firmus (3) *adj.* tare, puternic, solid; (*fig.*) statornic, ferm.
fiscella, *ae f.* coşuleţ.
fiscina, *ae f.* paneraş.
fiscus, *ī m.* **1.** coş, paner. **2.** casetă, tezaur (al împăratului).
fissilis (2) *adj.* care se poate despica.

fissiō, *ōnis f.* despicare.
fissum, *ī n.* tăietură.
fissus (3) *p.pf. v.* **findō**.
fistūca, *ae f.* mai (*de bătătorit*).
fistula, *ae f.* **1.** nai, fluier. **2.** ţeavă (de scurgere); (*med.*) fistulă.
fistulātor, *ōris m.* cântăreţ din fluier.
fisus (3) *p.pf. v.* **fidō**.
fixus (3) *p.pf. v.* **figō**. // *adj.* fix, hotărât, neclintit.
flābellum, *ī n.* evantai.
flābilis (2) *adj.* aerian, ca un suflu.
flābra, *ōrum n.pl.* suflarea vântului.
flaccēscō, *ere vi.* a se înmuia, a se veşteji.
flaccus (3) *adj.* moale; cu urechile blegi. // **Flaccus** Flaccus (*poreclă romană*).
flagellō (I) *vt.* a biciui.
flagellum, *ī n.* **1.** bici. **2.** curea. **3.** cârcel (*la viţa-de-vie*).
flāgitātiō, *ōnis f.* cerere stăruitoare.
flāgitātor, *ōris m.* cel care cere stăruitor.
flāgitiōsē *adv.* ruşinos, scandalos.
flāgitiōsus (3) *adj.* ruşinos, necinstit, scandalos.
flāgitium, *iī n.* necinste, ticăloşie, infamie.
flāgitō (I) *vt.* **1.** a cere stăruitor: *~ id ab eo* a-i cere acest lucru, *~ frumentum Haeduos* a cere insistent grâu haeduilor. **2.** a întreba, a dori să ştie.
flagrāns (1), *ntis p.pr. v.* **flagrō**. // *adj.* arzător, înflăcărat.
flagranter *adv.* arzător, înflăcărat.
flagrō (I) *vi.* a arde: *flagrantes naves* corăbiile care ard; (*fig.*) a fi înflăcărat: *~ amore* a fi înflăcărat de iubire.
flāmen[1], *inis m.* preot (al unei divinităţi): *~ Dialis* preot al lui Iupiter, *~ Quirinalis* preot al lui Romulus.
flāmen[2], *inis n.* suflare a vântului, vânt.
Flāminia via (**Flāminia**, *ae*) *f.* Calea Flaminia (*între Roma şi Ariminum*)
flāminica, *ae f.* soţia unui flamen.
flamma, *ae f.* flacără, foc; (*fig.*) foc (*al unei pasiuni*).
flammeus (3) *adj.* de foc.
flammifer, *era, erum adj.* (*poet.*) arzând, aprins.
flammō (I) *vt.* a aprinde; (*poet.*) a arde.
flammula, *ae f.* flăcăruie.
flātus, *ūs m.* **1.** suflare, suflu: *~ Boreae* suflarea crivăţului. **2.** (*fig.*) vânt: *~ aestivus* vânt de vară, *~ fortunae* vântul sorţii. **3.** (*poet.*) aere, trufie: *flatus remittat!* să lase aerele!
flāvēns (1), *ntis adj.* galben.
flāvēscō, *ere vi.* a se face galben.
flāvus (3) *adj.* galben (galben-auriu, blond, galben roşcat).
flēbilis (2) *adj.* **1.** (*pas.*) demn de plâns, jalnic: *~ status* stare jalnică. **2.** (*act.*) plângător: *~ vox* voce plângătoare.
flectō, *ere, flexī, flexum vt.* şi *vi.* **1.** a îndoi, a încovoia, a suci: *~ membra*

foedō (I) *vt.* a mânji, a desfigura, a mutila; (*fig.*) a pângări.

foedus[1] *adj.* urât, hidos, îngrozitor; (*fig.*) ruşinos, nedemn.

foedus[2], *eris n.* tratat de alianţă, pact de convenţie: ~ *facere* (sau *ferire*) a încheia o alianţă, ~ *rumpere* (sau *violare*) a încălca un tratat.

foen- *v.* **fen-**.

foetidus (3) *adj.* care pute, împuţit.

folium, *iī n.* frunză, foaie.

folliculus, *ī m.* săculeţ (de piele); băşică, minge.

follis, *is m.* foale, burduf.

fōmenta, *ōrum n.pl.* **1.** oblojeli, cataplasmă, pansament. **2.** (*fig.*) calmant, leac.

fōmes, *itis m.* materiale de aprins focul (iască, surcele, aşchii).

fōns, *ntis m.* **1.** izvor. **2.** (*fig.*) apă: *ignem restinguere fontibus* a stinge focul cu apă. **3.** (*fig.*) izvor, origine, cauză: ~ *miseriarum* originea nenorocirilor.

fontānus (3) *adj.* de izvor.

fonticulus, *ī m.* izvoraş.

for, *fārī, fātus sum vt. dep.* (*poet.*) a vorbi: *haec fatus* spunând aceasta, *fando* din zvon.

forābilis (2) *adj.* care poate fi străpuns.

forāmen, *inis n.* deschizătură, gaură.

forās *adv.* [*după vb. de mişcare*] afară, în afară: ~ *proicere* a arunca afară.

forceps, *cipis m.* şi *f.* cleşte.

fore = *futurum esse*; **forem** = *essem* *v.* **sum**.

forēnsis (2) *adj.* de (din) for, public.

foris[1], *is* [*frecv. pl.*] **fōres**, *ium f.* uşă (cu două canaturi); (*fig.*) intrare.

forīs[2] *adv.* afară, în (din) afară.

fōrma, *ae f.* **1.** formă, chip, imagine, figură; fel. **2.** chip frumos, frumuseţe. **3.** apariţie.

fōrmātor, *ōris m.* meşter care cizelează, creator.

Formiae, *ārum f.pl.* Formiae (*oraş în sudul Latiumului*). // **Formiānus** (3) *adj.* formian. // **Formiānum**, *ī n.* proprietate la Formiae.

formīca, *ae f.* furnică.

formīdābilis (2) *adj.* înspăimântător.

formidātus (3) *p.pf.* (*v.* **formīdō**) temut: ~ *nautis Apollo* Apollo temut de corăbieri.

formīdō[1] (I) *vt.* a se teme, a tremura de frică: ~ *fures* a tremura de frica hoţilor.

formīdō[2], *inis f.* teamă, spaimă: ~ *calamitatis* teamă de nenorocire: (*fig.*) sperietoare.

formīdolōsē *adv.* înspăimântător.

formīdolōsus (3) *adj.* **1.** înfricoşător, înspăimântător. **2.** (*rar*) fricos, temător.

fōrmō (I) *vt.* **1.** a da o formă, a modela: ~ *ceram* a modela ceara. **2.** a aranja: ~ *capillos* a-şi aranja părul. **3.** (*fig.*) a forma: ~ *puerum praeceptis* a educa un copil prin precepte. **4.** a plăsmui, a crea, a compune: ~ *classem* a forma o flotă, ~ *signum* a plăsmui o statuie, ~ *librum* a compune o carte.

formōsitās, *ātis f.* frumuseţe.

fōrmōsus (3) *adj.* frumos.

fōrmula, *ae f.* normă, regulă; (*jur.*) formulă judiciară; proces, contract.

fornāx, *ācis f.* cuptor.

fornicātus (3) *adj.* boltit.

fornix, *icis m.* **1.** boltă. **2.** arc de triumf.

fors *f.* [*numai N. şi Abl. sg.*] întâmplare, soartă: *forte* din întâmplare.

forsan *v.* **forsitan**.

forsitan *adv.* poate că.

fortāsse *adv.* poate că, probabil.

fortāssis *adv.* poate că.

forticulus (3) *adj.* destul de curajos.

fortis (2) *adj.* **1.** tare, robust, viguros: ~ *taurus* taur puternic. **2.** hotărât, curajos, brav, energic: ~ *homo* om curajos.

fortiter *adv.* **1.** tare, cu putere. **2.** cu curaj, energic, vitejeşte.

fortitūdō, *inis f.* curaj, bravură, vitejie.

fortuītō *adv.* întâmplător.

fortuītus (3) *adj.* întâmplător.

fortūna, *ae f.* **1.** soartă, întâmplare: ~ *prospera* întâmplare fericită. **2.** noroc, şansă: *filius Fortunae* fiu al norocului, *fortunam sibi ipse facit* el singur îşi face norocul, *fortunas amittere* a pierde şansele. **3.** condiţie socială, stare: *homines omnis fortunae* oameni de toate clasele. **4.** (*frecv. pl.*) bunuri, averi: *fortunas omnes perdidit* şi-a pierdut toate averile.

fortūnātē *adv.* în chip fericit.

fortūnātus (3) *adj.* **1.** fericit. **2.** bogat.

fortūnō (I) *vt.* a face să fie cu noroc, a binecuvânta.

forum, *ī n.* for, piaţă publică; (*fig.*) viaţă publică: *in foro esse* a participa la viaţa politică, *foro decedere* a ieşi din viaţa politică, ~ *agere* a ţine o judecată.

forus, *ī* (*la pl.* **forī**, *ōrum*) *m.* **1.** punte de corabie. **2.** rând de bănci la circ. **3.** celule ale fagurelui.

fossa, *ae f.* şanţ, groapă.

fossiō, *ōnis f.* săpare.

fossor, *ōris m.* săpător, ţăran.

fovea, *ae f.* groapă.

foveō, *ēre, fōvī, fōtum vt.* **1.** a menţine (a întreţine) cald, a încălzi: *pulli a matribus foti* pui încălziţi de mamele lor, ~ *aras ignibus* a ţine calde altarele prin foc. **2.** a obloji: ~ *genua calido aceto* a obloji genunchii cu oţet cald. **3.** (*fig.*) a ţine locul cald, a sta lipit locului, a nu părăsi un moment: ~ *castra* a sta tot timpul în tabără. **4.** a ţine lipit la sân, a îmbrăţişa, a dezmierda: *Dido puerum gremio fovet* Dido îl ţine strâns la piept pe copil. **5.** a dezmierda un gând, a medita mereu la: ~ *bella* a se gândi numai la războaie. **6.** a îngriji, a sprijini, a susţine: ~ *matrem*

a o îngriji cu căldură pe mama, *~Romanos* a ține la romani, *~spem alicui* a susține speranța cuiva.

frāctus (3) *p.pf. v.* **frangō**. // *adj.* zdrobit, slăbit, fără putere, șubred.

frāga, *ōrum n.pl.* fragi.

fragilis[1] (2) *adj.* (*v.* **frangō**) care se rupe ușor, fragil, șubred; (*fig.*) efemer, pieritor, trecător.

fragilis[2] (2) *adj.* (*v.* **fragor**) care plesnește, care trosnește.

fragilitās, *ātis f.* fragilitate, slăbiciune.

fragmen, *inis n.* țandără, frântură.

fragmentum, *ī n.* bucată.

fragor, *ōris m.* **1.** (*rar*) ruptură, spărtură. **2.** (*frecv.*) zgomot, trosnet, pârâit.

fragōsus (3) *adj.* **1.** zgomotos. **2.** aspru, abrupt.

fragrō, *āre vi.* a mirosi frumos.

framea, *ae f.* lance (la germani).

frangō, *ere, frēgī, frāctum vt.* **1.** a frânge, a sparge, a sfărâma, a zdrobi, a rupe: *~ ramos* a frânge ramuri, *~patinam* a sparge o farfurie, *~glebas* a sfărâma brazdele, *~cerebrum* a zdrobi capul, *~ granum* a pisa grâu, *~ bracchium* a rupe brațul, *~foedus* a rupe un tratat. **2.** (*fig.*) a înfrânge, a doborî, a nimici: *~cupiditates* a înfrânge poftele, *frangi dolore* a fi doborâte de durere, *~ opes* a distruge puterea. **3.** a îndupleca, a frânge: *te ut ulla res frangat?* e posibil să te înduplece vreun lucru? *~ animum* (sau *animos*) a frânge curajul.

frāter, *tris m.* **1.** frate. **2.** *frater patruēlis* văr.

frāternē *adv.* frățește.

frāternitās, *ātis f.* frăție.

frāternus (3) *adj.* frățesc, de frate, al fratelui.

frātricīda, *ae m.* ucigaș al fratelui.

fraudātiō, *ōnis f.* înșelătorie.

fraudātor, *ōris m.* înșelător.

fraudō (I) *vt.* **1.** a face înșelătorii, a înșela, a defrauda: *~creditores* a-i înșela pe creditori, *~ stipendium equitum* a delapida solda călăreților. **2.** a deposeda, a lipsi, a jefui: *~ milites praedā* a-i deposeda pe soldați de pradă, *fraudare se victu* a se lipsi de hrană.

fraudulentus (3) *adj.* înșelător.

fraus, *fraudis f.* **1.** înșelătorie: *aut vi aut fraude* sau cu forța sau prin înșelătorie. **2.** înșelare proprie, greșeală: *in hanc fraudem incidi* am căzut în această greșeală. **3.** pagubă, daună: *id mihi fraudem tulit* aceasta mi-a adus o pagubă. **4.** crimă, delict: *fraudem comittere* a comite o crimă.

fraxineus (3) *adj.* de frasin.

fraxinus, *ī f.* frasin; (*fig.*) săgeată (de frasin).

frēgī *v.* **frangō**.

fremebundus (3) *adj.* fremătând.

fremitus, *ūs m.* freamăt, murmur, zumzet.

fremō, *ere, uī, itum vi.* **1.** a necheza; a urla; a vui; a mugi; a murmura. **2.** a cere fremătând.

fremor, *ōris m.* freamăt.

frendō, *ere, frē(n)sum vi.* și *vt.* **1.** a scrâșni din dinți. **2.** a mesteca în dinți.

frēnō (I) *vt.* **1.** a pune în frâu: *frenati equi* cai puși în frâu. **2.** (*fig.*) a înfrâna, a ține în frâu: *~ cupiditates* a înfrâna poftele.

frēnum, *ī n.* [*pl.* **frēnī**, *ōrum m.* și **frēna**, *ōrum n.*] frâu; (*rar*) zăbală.

frequēns (1), *ntis adj.* **1.** în număr mare, numeros: *~senatus* senatul în număr mare. **2.** plin de lume, populat, plin de: *loca frequentia aedificiis* (*Abl.*) locuri pline cu clădiri, *frequentissimo theatro* în teatrul întesat de lume. **3.** des, frecvent, obișnuit, continuu: *~auditor* auditor frecvent, *frequentes honores* onoruri dese.

frequentātio, *ōnis f.* număr foarte mare.

frequenter *adv.* **1.** des, frecvent. **2.** în mare număr.

frequentia, *ae f.* număr mare, mulțime.

frequentō (I) *vt.* **1.** a frecventa, a vizita des: *~domum Catilinae* a frecventa casa lui Catilina. **2.** a celebra, a sărbători: *~ dies, festos Quinquatruum* a celebra sărbătorile Quinquatriilor. **3.** a aduna în masă: *~ populum* a aduna poporul. **4.** a popula (un loc părăsit): *~ urbes* a popula orașe. **5.** a întrebuința des, a repeta: *exempla frequentata apud Graecos* exemple folosite des la greci, *~ commercium litterarum* a întreține un des schimb de scrisori.

fretēnsis (2) *adj.* de strâmtoare.

fretum, *ī n.* **1.** strâmtoare, canal. **2.** (*fig.*) val de mare, apa mării.

frētus[1] (3) *adj.* bizuindu-se, care se bizuie.

fretus[2], *ūs m. v.* **fretum**.

fricō, *āre, fricuī, frictum vt.* a freca.

frīctus (3) *p.pf. v.* **frigō**.

frīgeō, *ēre vi.* **1.** a fi rece, a îngheța; (*fig.*) a încremeni: *iudicia frigent* judecățile încremenesc. **2.** a nu avea succes: *tibicen friget ad populum* flautistul n-are succes la popor.

frīgēscō, *ere vi.* a îngheța.

frīgida, *ae f.* apă rece.

frīgidārius (3) *adj.* de răcit.

frīgidē *adv.* rece; (*fig.*) fără energie, slab, moale.

frīgidus (3) *adj.* **1.** rece. *~ imber* ploaie rece, *frigida loca* locuri reci, *sub Iove frigido* sub cerul rece. **2.** încremenit, înghețat: *frigida sedit* a stat încremenită. **3.** răcoros: *frigida umbra* umbră răcoroasă. **4.** (*fig.*) fără energie, slab, moale, inert: *frigida dextra* un braț slab, *frigida*

solacia slabe mângâieri, *frigida virgo* o fată insensibilă.

frīgō, *ere, frīxī, frīctum (frīxum) vt.* a frige.

frīgus, *oris n.* **1.** frig: *vis frigoris calorisque* puterea frigului și a căldurii, *frigore* pe frig, iarna; (*pl.*) *frigora* ger, climă rece: *frigora tolerare* a îndura gerul. **2.** (*poet.*) răcoare: ~ *amabile* răcoare plăcută. **3.** (*fig.*) (fiori de) groază: *membra solvuntur frigore* de groază trupul se moaie. **4.** (*oc.*) primire rece, răceală, indiferență.

frīvolus (3) *adj.* fără valoare, neserios.

frondātor, *ōris m.* (*poet.*) cel care curăță pomii (vița).

frondeō, *ēre vi.* a fi înfrunzit. // **frondēns** (1), *ntis p.pr.* și *adj.* înfrunzit.

frondēscō, *ere vi.* a înfrunzi.

frondeus (3) *adj.* acoperit de frunze; de frunze.

frondōsus (3) *adj.* frunzos.

frōns[1], *frondis f.* **1.** frunziș, frunze. **2.** (*fig.*) ghirlandă de frunze.

frōns[2], *frontis f.* **1.** frunte: *frontem contrahere* a încrunta fruntea. **2.** înfățișare, față, vedere: *fronte laetus* vesel la vedere, *primā fronte* la prima vedere. **3.** partea dinainte: ~ *castrorum* partea dinainte a taberei, *a fronte et a tergo* din față și din spate, *mille pedes in fronte* o mie de picioare în lățime, *in frontem derigere* a scoate în linie de luptă; (*la cărți*) margine: *geminae frontes* cele două margini.

frontālia, *ium n.pl.* placă de metal aplicată pe fruntea cailor.

frontō, *ōnis m.* om cu fruntea lată. // **Fronto**, *onis m.* Fronto (*nume roman*).

frūctuōsus (3) *adj.* rodnic; (*fig.*) folositor: *fructuosum est* e folositor.

frūctus, *ūs m.* **1.** rod, roadă, fruct. **2.** (*fig.*) câștig, folos, răsplată.

frūgālis (2) *adj.* cumpătat, chibzuit, econom.

frūgālitās, *ātis f.* cumpătare, chibzuință în cheltuieli.

frūgāliter *adv.* cumpătat, cu economie.

frūgēs, *um f.pl.* roade ale pământului, grâne.

frūgī [*indecl.*] *adj.* cumpătat, econom, chibzuit, cumsecade.

frūgifer, *era, erum adj.* bogat în roade, rodnic; (*fig.*) folositor.

frūgilegus (3) *adj.* (*poet.*) strângător de boabe (furnica).

frūmentārius (3) *adj.* de grâne. // **frūmentārius**, *iī m.* negustor de grâne.

frūmentātiō, *ōnis f.* **1.** aprovizionare cu grâne. **2.** (*pl.*) distribuire de grâu (făcută poporului).

frūmentātor, *ōris m.* **1.** negustor de grâne. **2.** soldat trimis după grâne.

frūmentor, *ārī, ātus sum vi. dep.* a aduna grâne.

frūmentum, *ī n.* **1.** grâu. **2.** (*pl.*) grâne.

fruor, *fruī, frūctus (fruitus) sum vi. dep.* **1.** a se bucura: ~ *otio* (*Abl.*) a se bucura de odihnă. **2.** a se folosi: ~ *fructibus* (*Abl.*) a se folosi de roade.

frūstrā *adv.* în zadar, fără rezultat.

frūstrātiō, *ōnis f.* înșelare, amăgire, stratagemă.

frūstrō *v.* **frūstror**.

frūstror, *ārī, ātus sum vt. dep.* a înșela, a amăgi.

frūstum, *ī n.* bucată, îmbucătură.

frutex, *cis m.* arbust, tufiș; (*colectiv*) crengi, vreascuri.

fruticētum, *ī n.* tufiș, crâng.

fruticōsus (3) *adj.* plin de tufișuri (arbuști).

frūx, *frūgis f.* roadă, fruct.

fūcō (I) *vt.* a vopsi, a boi; (*fig.*) a sulimeni, a falsifica.

fūcōsus (3) *adj.* fals, prefăcut.

fūcus[1], *ī m.* vopsea roșie (înlocuind purpura); (*fig.*) sulimeneală, prefăcătorie, înșelăciune.

fūcus[2], *ī m.* (*la albine*) trântor.

fuga, *ae f.* **1.** fugă: *in fugam conicere* (sau *vertere*) a pune pe fugă, *fugae terga dare, fugae se mandare* (sau *dare*), *fugam capere* a o lua la fugă. **2.** scăpare: *fugam reperire* a găsi o scăpare. **3.** plecare din țară, exil: ~ *Aristidis* plecarea din țară a lui Aristide. **4.** evitare: ~ *periculi* evitarea primejdiei.

fugāx (1), *ācis adj.* care fuge, iute la fugă; (*fig.*) trecător.

fugiō, *ere, fūgī, fugitum* **I.** *vi.* **1.** a fugi ~ *ex proelio* a fugi din luptă. **2.** (*fig.*) a zbura: *navis fugit per undas* corabia zboară pe valuri. **3.** a dispărea: *fugiunt cum sanguine vires* odată cu sângele dispar și puterile. **II.** *vt.* **1.** a fugi de ceva, a evita: ~ *iudicium* a fugi de judecată, *fuge quaerere!* nu cerceta! **2.** a scăpa, a rămâne neobservat: *multa me fugiunt* multe lucruri îmi scapă, *de Dionysio fugit me ad te scribere* despre Dionysius am uitat să-ți scriu.

fugitīvus (3) *adj.* fugar. // **fugitīvus**, *ī m.* sclav fugar.

fugitō, *āre vi.* și *vt.* **1.** a fugi în goană. **2.** a evita.

fugō (II) *vt.* **1.** a pune pe fugă: ~ *copias hostium* a pune pe fugă trupele dușmanilor. **2.** (*fig.*) a alunga, a îndepărta: *fugat astra Phoebus* soarele alungă stelele, ~ *a proposito* a îndepărta de la o intenție.

fulciō, *īre, fulsī, fultum* (IV) *vt.* a sprijini, a susține.

fulcrum, *ī n.* rezemătoare.

fulgeō, *ēre, fulsī vi.* **1.** a scăpăra: *fulsere ignes* scăpărară fulgere. **2.** (*fig.*) a străluci: *Lucifer fulget* luceafărul strălucește, *virtus fulget* virtutea strălucește.

fulgidus (3) *adj.* strălucitor.
fulgor, *ōris m.* **1.** fulger. **2.** strălucire.
fulgur, *uris n.* fulger, trăsnet; (*fig.*) lumină vie.
fulgurō, *āre vi.* a fulgera.
fulica, *ae f.* lişiţă.
fūlīgō, *inis f.* funingine, fum des.
fullo, *ōnis m.* **1.** piuar. **2.** curăţitor de pete.
fulmen, *inis n.* fulger; trăsnet.
fulmineus (3) *adj.* de fulger, ca fulgerul.
fulminō, *āre* a fulgera; a trăsni.
fulsī *v.* **fulcīo** şi **fulgēō**.
fultūra, *ae f.* sprijin, proptea.
fulvus (3) *adj.* arămiu, roşcat, roşu galben, rumen.
fūmeus (3) *adj.* **1.** afumat. **2.** fumegând.
fūmidus (3) *adj.* fumegând, care fumegă.
fūmifer, *era, erum* (*poet.*) *adj.* care face fum.
fūmificus (3) *adj.* care scoate fum.
fūmō (I) *vi.* a scoate fum, a fumega.
fūmōsus (3) *adj.* plin de fum; afumat.
fūmus, *ī m.* fum.
fūnālis (2) *adj.* **1.** de funie, legat cu funie. // **fūnāle**, *is n.* **1.** frânghie. **2.** torţă; candelabru.
fūnctiō, *ōnis f.* executare, săvârşire.
functus (3) *p.pf.* *v.* **fungor**.
funda, *ae f.* praştie; (*fig.*) plasă.
fundāmen, *inis n.* temelie.
fundāmentum, *ī n.* temelie, fundament: ~ *iacere* a pune temelia.
fundātor, *ōris m.* întemeietor.
funditor, *ōris m.* aruncător cu praştia.
funditus *adv.* din temelie, de tot.
fundō (I) *vt.* **1.** a funda, a întemeia. **2.** (*fig.*) a aşeza solid, a stabili, a asigura.
fundō, *ere, fūdī, fūsum vt.* **1.** a vărsa: ~ *vinum paterā* a vărsa vin din cupă, ~ *lacrimas* a vărsa lacrimi; (*refl.* şi *pas.*) *se fundere* sau *fundi* a se revărsa; (*spec.*) a topi metale: ~ *aes* a topi arama. **2.** (*fig.*) a răspândi, a împrăştia: ~ *copias hostium* a împrăştia trupele duşmanilor, ~ *voces inanes* a răspândi cuvinte deşarte. **3.** a culca la pământ: *fusus humi* culcat pe pământ, *corpora fusa iacebant* zăceau corpurile culcate (la pământ).
fundus, *ī m.* **1.** fund. **2.** proprietate, domeniu: *ante fundum eius* înaintea proprietăţii lui.
fūnebris (2) *adj.* funebru, de înmormântare; (*fig.*) mortal.
fūnereus (3) *adj.* **1.** de înmormântare. **2.** fatal.
fūnerō (I) *vt.* a înmormânta, a duce la groapă.
fūnestō (I) *vt.* a pângări (prin omor).
fūnestus (3) *adj.* aducător de moarte, sinistru, funest, fatal, nenorocit.
fungor, *fungī, fūnctus sum vi. dep.* a îndeplini, a duce la capăt, a împlini: ~ *officio* (*Abl.*) a-şi îndeplini datoria, ~ *vitā* a muri, ~ *periculis* a trece prin primejdii.

fungus, *ī m.* ciupercă, burete; (*fig.*) muc de feştilă.
fūniculus, *ī m.* frânghiuţă, sfoară.
fūnis, *is m.* funie, frânghie.
fūnus, *eris n.* **1.** înmormântare, ceremonie de înmormântare. **2.** leş, cadavru: ~ *lacerum* leşul sfârtecat. **3.** moarte, pieire, nenorocire: *funeris auctor* autorul uciderii.
fūr, *fūris m.* hoţ.
furāx (1), *ācis adj.* înclinat spre furt.
furca, *ae f.* **1.** furcă, instrument de tortură (*par terminat cu o crăcană în formă de V în care se vâra grumazul sclavului, spre a fi biciuit*).
furcifer, *erī m.* spânzurat; (*fig.*) ticălos.
furcula, *ae f.* **1.** proptea. **2.** trecătoare, pas: *Furculae Caudinae* pasul de la Caudium.
furenter *adv.* cu furie.
furfur, *uris m.* tărâţe.
furia, *ae f.* furie; (*fig.*) spirit rău; pacoste.
Furiae, *ārum f.pl.* Furiile (*zeiţele răzbunării*).
furiālis (2) *adj.* **1.** de furie. **2.** furios, turbat, nebun.
furiāliter *adv.* turbat.
furibundus (3) *adj.* furios, apucat, nebun.
furiō (I) *vt.* a turba.
furiōse *adv.* cu turbare, cu furie.
furiōsus (3) *adj.* turbat, nebun.
furnus, *ī m.* cuptor.
furō, *ere vi.* **1.** a fi nebun, a-şi ieşi din minţi, a turba de furie, a delira. **2.** (*fig.*) a fi furios: *furit ventus* vântul bate cu furie.
furor[1], *ōris m.* **1.** furie, turbare, nebunie, patimă. **2.** inspiraţie, delir.
fūror[2], *ārī, ātus sum vt. dep.* **1.** a fura. **2.** (*poet.*) a sustrage: ~ *oculos labori* a-şi lua ochii de la treabă.
fūrtim *adv.* pe furiş.
fūrtivē *adv.* în ascuns.
fūrtīvus (3) *adj.* **1.** ascuns, secret. **2.** furat, de împrumut: *colores furtivi* culori de împrumut.
fūrtum, *ī n.* **1.** furt: *furtum facere* a săvârşi un furt. **2.** (*fig.*) obiect furat: *furta deportare* a duce în alt loc obiectele furate. **3.** înşelătorie: *furta mariti* înşelătoriile soţului, *furto non proelio opus est* e nevoie de o stratagemă, nu de luptă.
fūrunculus, *ī m.* mic pungaş.
furvus (3) *adj.* negru, întunecat.
fuscina, *ae f.* furcă (cu trei dinţi), trident.
fuscus (3) *adj.* întunecat.
fūsē *adv.* peste tot, abundent.
fūsilis (2) *adj.* topit, moale.
fūsiō, *ōnis f.* revărsare, răspândire.
fūstis, *is m.* ciomag.
fūstuārium, *iī n.* bătaie cu băţul, ciomăgeală.

fūsus[1] (3) *p.pf. v.* **fundō**. // *adj.* **1.** întins: *campi fusi* câmpii întinse. **2.** larg, liber: *toga fusa* togă prea largă, *fusi crines* pletele în vânt. **3.** (*despre stil*) abundent, revărsat.
fūsus[2], *ī m.* fus.
fūtilis (*sau* **futtilis**) (2) *adj.* **1.** fără temei, fără valoare. **2.** (*poet.*) care nu ține, fragil.
fūtilitās (*sau* **futtilitās**), *ātis f.* lipsă de temei.
futūrus (3) *p.viit. act. v.* **sum**. // *adj.* viitor: *futura prospicere* a prevedea cele ce vor veni. // **futūrum**, *ī n.* viitor: *securus futuri* fără grijă de viitor.

G

Gabiī, *ōrum m.pl.* Gabii (*oraș în Latium*).
Gādēs, *ium f.pl.* Gades (*colonie feniciană în Hispania; azi, Cadix*). // **Gāditānus** (3) *adj.* din Gades.
Gaetūlī, *ōrum m.pl.* gaetuli (*popor nomad în nord-vestul Africii*). // **Gaetūlus** (3) *adj.* gaetul, african.
Gāius (**Cāius**) *m.* Gaius (*prenume roman, prescurtat* C.).
Galatēa, *ae f.* Galatea (*fiica lui Nereus, nimfă a mării*).
Galatia, *ae f.* Galatia (*provincie în Asia Mică*). // **Galatae**, *ārum m.pl.* galați (*neam celtic*).
galbaneus (3) *adj.* de rășină.
galbanum, *ī n.* rășină.
galea, *ae f.* coif, cască.
galeatus (3) *adj.* cu coif.
galērum, *ī n.* și **galērus**, *ī m.* bonetă de piele, căciulă.
galla, *ae f.* gogoașă de ristic.
Gallī, *ōrum m.pl.* gallii, locuitorii Galliei.
Gallia, *ae f.* Gallia (*Franța, Belgia și nordul Italiei*): *Gallia ulterior* Gallia Transalpină (Gallia de dincolo de Alpi), *Gallia citerior* Gallia Cisalpină (Gallia de dincoace de Alpi). // **Gallicus** (3) *adj.* gallic. // **Gallicē** *adv.* ca gallii; în limba gallică.
gallica, *ae f.* încălțăminte (purtată de galli), botină.
gallīna, *ae f.* găină.
gallīnāceus (3) *adj.* de găină, de cocoș.
gallus, *ī m.* cocoș.
gānea, *ae f.* cârciumă, tavernă.
gāneō, *ōnis m.* desfrânat.
gangaba, *ae m.* hamal.
Gangēs, *is m.* Gange (*fluviu în India*).
Ganymēdēs, *is m.* Ganymede (*fiul regelui Tros, furat de vulturul lui Iupiter și devenit paharnic al zeilor*).
Garamantēs, *um m.pl.* garamanți (*locuitori din interiorul Africii*).
Gargānus, *i m.* Garganus (*peninsulă și munte în Apulia*).
gārriō (IV) *vi.* a trăncăni, a flecări; (*rar*) a orăcăi, a ciripi.
gārrulitās, *ātis f.* trăncăneală, flecărit.
gārrulus (3) *adj.* **1.** care trăncănește, trăncănitor. **2.** care cântă neîncetat (care ciripește, murmură, orăcăie).
garum, *ī n.* sos de pește marinat.
Garumna, *ae f.* Garona (*râu în Gallia*).
gaudeō, *ēre, gāvīsus sum vi. semidep.* a se bucura, a fi bucuros: *gaudeo quod* mă bucur că.
gaudium, *iī n.* **1.** bucurie. **2.** plăcere, mulțumire.
gausape, *is n.* **1.** stofă păroasă, aba. **2.** ștergar, față de masă.

gaza, *ae f.* comoară, tezaur.
Gela, *ae f.* Gela (*oraş pe coasta de sud-vest a Siciliei*). // **Gelōus** (3) *adj.* din Gela; *Gelōi campi* câmpiile de la Gela (bogate în grâne). // **Gelēnsēs**, *ium m.pl.* locuitori din Gela.
gelidē *adv.* rece.
gelidus (3) *adj.* îngheţat.
Gelōnī, *ōrum m.pl.* geloni (*popor scitic*).
gelū, *ūs n.* [*frecv. la Abl.*] ger.
gemebundus (3) *adj.* suspinător, care oftează.
gemellipara, *ae f.* (*despre Latona*) mamă a doi gemeni.
gemellus (3) *adj.* geamăn.
geminātiō, *ōnis f.* dublare.
geminō (I) *vt.* **1.** a dubla, a repeta succesiv: *geminata victoria* victorie repetată. **2.** a împreuna, a împerechea: *~ serpentes avibus* a împreuna şerpii cu păsările.
geminus (3) *adj.* **1.** geamăn: *gemini pueri* copii gemeni. **2.** doi, amândoi: *geminae manus* amândouă mâinile. **3.** aidoma, în totul asemenea. // **geminī**, *ōrum m.pl.* fraţi gemeni. // **gemina**, *ae f.* soră geamănă.
gemitus, *ūs m.* **1.** geamăt. **2.** zgomot surd.
gemma, *ae f.* **1.** piatră scumpă, perlă; (*poet.*) obiect încrustat cu nestemate. **2.** mugur; ochi (*la viţă-de-vie*).
gemmātus (3) *adj.* împodobit cu pietre scumpe.
gemmeus (3) *adj.* **1.** împodobit cu pietre scumpe. **2.** scânteietor, strălucitor (ca o nestemată).
gemmifer, *era, erum adj.* care poartă pietre preţioase.
gemmō (I) *vi.* **1.** a înmuguri. **2.** a fi împodobit cu pietre preţioase, a scânteia de pietre preţioase.
gemō, *ere, uī, itum vi.* şi *vt.* **1.** a geme, a suspina: *gemuere iuvenci* juncanii gemură. **2.** a deplânge, a se plânge: *~ tristem vicem fortunae* a se plânge de trista schimbare a sorţii.
Gemōniae, *ārum f.pl.* (*subînţ.* **scālae**) Gemonii (*scările de pe care se aruncau cu căngile, în Tibru, cadavrele celor executaţi în închisoare*).
gena, *ae f.* [*frecv. pl.* **genae**, *ārum*] **1.** obraz. **2.** pleoape. **3.** ochi, orbită.
Gēnabum, *ī n.* Genabum (*oraş în Gallia, capitala carnuţilor; azi, Orléans*). // **Gēnabēnsis** (2) *adj.* din Genabum. // **Gēnabēnsēs**, *ium m.pl.* locuitori ai oraşului Genabum.
Genava, *ae f.* Genava (*oraş al allobrogilor; azi Geneva*).
geneālogus, *ī m.* genealogist.
gener, *erī m.* ginere.
generālis (2) *adj.* comun, general, universal.
generāliter *adv.* în general.
generātim *adv.* **1.** pe neamuri. **2.** pe clase, pe categorii. **3.** în comun, laolaltă.
generātor, *ōris m.* producător, născător.

generō (I) *vt.* a naşte, a procrea; a produce, a crea.
generōsē *adv.* demn, nobil.
generōsus (3) *adj.* de neam bun, ales, nobil.
genetīvus (**genitīvus**) (3) *adj.* de naştere, natural; (*gram.*) genitiv.
genetrīx (**genitrīx**), *īcis f.* născătoare, mamă.
geniālis (2) *adj.* **1.** de nuntă, nupţial. **2.** de sărbătoare, vesel, înveselitor.
geniāliter *adv.* vesel.
geniculātus (3) *adj.* cu noduri.
geniculum, *ī n.* **1.** genunchi. **2.** nod (la un vrej).
genista, *ae f.* (*bot.*) ginistru.
genitābilis (2) *adj.* dătător de viaţă.
genitālis (2) *adj.* **1.** dătător de viaţă, care naşte, care zămisleşte. **2.** natal.
genitor, *ōris m.* tată: *~ deorum* tatăl zeilor (*Iupiter*).
genitrīx *v.* **genetrīx**.
genius, *iī m.* **1.** spiritul propriu, suflet. **2.** divinitate protectoare, geniu tutelar.
genō *v.* **gīgnō**.
gens, *ntis f.* neam, familie: *~ inimica mihi* neam duşman mie, *~ Fabia* familia Fabia, *ubinam gentium sumus?* în ce ţară suntem?
genticus (3) *adj.* al neamului.
gentīlicius (3) *adj.* de familie, de neam.
gentīlis (2) *adj.* **1.** propriu familiei, de familie: *gentile nomen* nume de familie. **2.** al neamului (naţional).
gentīlis, *is m.* rudă, compatriot: *~ tuus* ruda ta.
gentīlitās, *ātis f.* **1.** înrudire. **2.** rubedenie.
genū, *ūs n.* genunchi.
Genua, *ae f.* Genua (*oraş în Liguria; azi Genova*).
genuālia, *ium n.pl.* genunchere.
genuī *pf. v.* **gīgnō**.
genuīnē *adv.* sincer.
genuīnus[1] (3) *adj.* natural, din naştere; (*fig.*) adevărat.
genuīnus[2], *ī m.* sau **genuīnus dens**, *ī m.* dinte molar.
genus, *eris n.* **1.** neam, familie: *summo genere natus* născut dintr-un neam foarte ales. **2.** fel, mod, speţă, categorie: *~ humanum* specia umană, *tria genera auditorum* trei categorii de auditori.
geōmetrēs, *ae m.* geometru; hotarnic.
geōmetria, *ae f.* geometrie.
geōmetricus (3) *adj.* geometric.
Gergovia, *ae f.* Gergovia (*oraş în ţara arvernilor*).
Germānia, *ae f.* Germania, ţara germanilor. // **Germānus** (3) *adj.* german.
Germānus, *ī m.* german. // **Germānicus** (3) *adj.* germanic, din Germania.
germānitās, *ātis f.* frăţie, înrudire.
germānus (3) *adj.* bun, adevărat. // **germānus**, *ī m.* frate (bun). // **germāna**, *ae f.* soră (bună).

germen, *inis n.* sământă, germen, mugure, mlădiță.
germinō (I) *vi.* și *vt.* **1.** a încolți, a înmuguri. **2.** a produce.
gerō, *ere, gessī, gestum vt.* **1.** a purta: ~ *sceptrum dextrā* a purta în mână sceptrul, ~ *vestem* a purta o haină; (*fig.*) a avea, a arăta: ~ *animum fortem* a arăta un suflet brav, ~ *amicitias cum aliquo* a avea legături de prietenie cu cineva; *se gerere* a se purta, a se arăta: ~ *se honeste* a se purta frumos, ~ *se pro cive* a se arăta ca un cetățean. **2.** a săvârși, a face; (*pas.*) a se petrece, a se întâmpla: ~ *res magnas* a săvârși lucruri mari, *rem* (sau *negotium*) *bene* (*male*) ~ a îndeplini treaba bine (rău), *res gestae* faptele săvârșite, *bellum* ~ a purta război, ~ *magistratum* (sau *imperium*) a exercita o demnitate, a avea comanda, *dum haec Romae geruntur* în timp ce acestea se petrec la Roma, *alicui morem* ~ a face pe plac cuiva.
gerrae, *ārum f.pl.* fleacuri.
gerulus, *ī m.* hamal.
Gēryōn, *onis* (**Gēryonēs**, *ae*) *m.* Geryon (*uriaș cu trupul întreit*).
gesta, *ōrum n.pl.* fapte vitejești, isprăvi.
gestāmen, *inis n.* **1.** ceea ce poartă cineva (îmbrăcăminte, arme, poveri). **2.** mijloc de transport: ~ *lecticae* transportul cu lectica.
gestātiō, *ōnis f.* transportul cu lectica (cu trăsura).
gestātor, *ōris m.* **1.** cel care duce o lectică. **2.** cel care se plimbă cu lectica.
gesticulātiō, *ōnis f.* mișcare, gesticulație.
gestiō[1], *ōnis f.* îndeplinire.
gestiō[2] (IV) **1.** *vi.* a sări în sus de bucurie. **2.** *vt.* a dori arzător: ~ *omnia scire* a arde de dorința de a ști totul.
gestō (I) *vt.* a purta.
gestus[1] (3) *p.pf. v.* **gerō**.
gestus[2], *ūs m.* **1.** ținută, atitudine. **2.** gest, mimică.
Geta (**Gētes**), *ae m.* get; (*pl.*) **Getae**, *ārum* geți. // **Geticus** (3) *adj.* getic. // **Geticē** *adv.* ca geții.
Gigās, *antis m.* gigant, uriaș; (*frecv. pl.*) **Gigantēs**, *um m.* Giganții (*fiii Pământului și ai Tartarului*). //**Gigantēus** (3) *adj.* de gigant.
gignō, *ere, genuī, genitum vt.* a naște, a crea, a produce.
gilvus (3) *adj.* galben-deschis, șarg (*culoare la cai*).
glaber, *bra, brum adj.* fără păr; chel; spân.
glaciālis (2) *adj.* (*poet.*) înghețat.
glaciēs, *ēī f.* gheață.
glaciō (I) *vt.* și *vi.* a îngheța.
gladiātor, *ōris m.* gladiator, luptător la circ: *gladiatores dare* a da lupte de gladiatori.
gladiātōrium, *iī n.* sumă plătită unui gladiator.

gladiātōrius (3) *adj.* de gladiator.
gladiātūra, *ae f.* meseria de gladiator.
gladius, *iī m.* sabie: *gladium stringere* (sau *educere*) a scoate sabia; (*fig.*) omor: *impunitas gladiorum* nepedepsirea omorurilor.
glaeba, *ae f.* bulgăr de pământ; brazdă.
glaebula, *ae f.* bulgăraș; brazdă mică.
glaesum, *ī n.* chihlimbar.
glandifer, *era, erum adj.* (*poet.*) purtător de ghindă.
glāns, *glandis f.* **1.** ghindă. **2.** proiectil sferic (de plumb sau de pământ ars, aruncat cu praștia).
glārea, *ae f.* pietriș, prund.
glāreōsus (3) *adj.* plin cu pietriș.
glaucus (3) *adj.* verzui, albastru-verzui.
glēba *v.* **glaeba**.
glīscō, *ere vi.* a crește, a spori.
globōsus (3) *adj.* rotund, sferic.
globus, *ī m.* **1.** sferă, glob: ~ *lunae* globul lunii. **2.** masă de oameni, grămadă, ceată: ~ *armatorum* ceată de soldați; (*peior.*) clică: ~ *nobilitatis* clica nobilimii.
glomerō (I) *vt.* a strânge ghem, a aduna, a îngrămădi: ~ *lanam in orbes* a strânge lâna în gheme, ~ *manum bello* (*D.*) a aduna o trupă pentru război, *apes glomerantur* albinele se îngrămădesc.
glomus, *eris n.* ghem.
glōria, *ae f.* **1.** glorie, faimă: ~ *divitiarum* faima bogăției. **2.** fală, mândrie, podoabă: ~ *Troianae gentis* fala neamului troian.
glōriātiō, *ōnis f.* fălire.
glōrior, *ārī, ātus sum vi. dep.* a se făli, a se lăuda: ~ *victoriā suā* a se făli cu victoria sa, ~ *de beneficiis* a se lăuda cu binefacerile.
glōriōse *adv.* **1.** glorios. **2.** cu fală, fălos.
glōriōsus (3) *adj.* **1.** glorios. **2.** fălos, lăudăros.
glūbō, *ere, psī, ptum vt.* a jupui, a beli.
glūten, *inis* (**glūtinum**, *ī*) *n.* clei.
Gnaeus *v.* **Cnaeus**.
gnārus (3) *adj.* **1.** (*act.*) cunoscător, știutor, știind bine: ~ *loci* cunoscător al locului, *satis* ~ (+ *Inf.*) știind bine că. **2.** (*rar, pas.*) cunoscut.
gnāta *v.* **nāta**.
gnātus *v.* **nātus**.
gnāviter (**nāviter**) *adv.* cu hărnicie, cu zel.
gnāvus (**nāvus**) (3) *adj.* harnic, zelos.
Gnidus *v.* **Cnidus**.
Gnōssus (**Gnōsus** sau **Cnōssus**), *ī f.* Cnossos (*oraș pe coasta de nord a insulei Creta, reședința lui Minos*). // **Gnōsius** (**Gnōsiacus**) (3) *adj.* din Cnossos, cretan. // **Gnōsias**, *adis* (**Gnōsis**, *idis*) *f.* Cretana (*Ariadna*).
Gordium, *iī n.* Gordium (*oraș în Phrygia*).
Gordius, *iī m.* Gordius (*rege în Phrygia*) // **Gordius** (3) *adj.* gordian.
Gorgō(n), *onis f.* Gorgonă, Meduză. // (*frecv.*) **Gorgonēs**, *um f.pl.*

Gorgonele (Stheino, Euryale, Medusa — *monştri înfricoşători care îi împietreau pe cei care îi priveau*). // **Gorgoneus** (3) *adj.* de Gorgonă, de Meduză.

Gortȳna, *ae f.* Gortyna (*oraş în Creta*). // **Gortȳnius (Gortȳniacus)** (3) *adj.* gortynic, cretan.

gōrȳtus *v.* **cōrȳtus**.

grabātus, *ī m.* pat (de om sărac).

Gracchus, *ī m.* Gracchus (*cognomen al familiei Sempronia: Tiberius şi Caius Gracchus*) // **Gracchānus** (3) *adj.* al Gracchilor.

gracilis (2) *adj.* **1.** subţire, zvelt, delicat: *crura gracilia* picioare subţiri. **2.** slab, sărac: *graciles vindemiae* slabă recoltă de struguri; (*ret.*) simplu.

gracilitās, *ātis f.* zvelteţe, subţirime, slăbiciune; (*ret.*) simplitate, eleganţă.

grāculus, *ī m.* (*ornit.*) gaiţă.

gradātim *adv.* treptat, pas cu pas.

gradātiō, *ōnis f.* treaptă; (*fig.*) gradaţie.

gradior, *gradī, gressus sum vi. dep.* a păşi, a merge.

Grādīvus (3) *adj.* Gradivus (*epitet dat zeului Marte*).

gradus, *ūs m.* **1.** pas, mers: *citado gradu* în pas grăbit, *gradum sistere* a se opri din mers, *gradum conferre* a se apropia, *gradum revocare* a o lua înapoi. **2.** treaptă; (*fig.*) rang: *in gradibus Concordiae* pe treptele templului Concordiei, *gradu post me sedet uno* stă cu o singură treaptă mai jos de mine (la teatru), *honorum gradus* rangurile onorurilor. **3.** (*spec.*) poziţie (în luptă): (*de*) *moveri gradu* a fi scos de pe poziţie, *in gradu stetimus* am stat neclintiţi.

Graecē *adv.* în limba greacă, greceşte.

Graecī, *ōrum m.pl.* grecii. // **Graecus** (3) *adj.* grecesc.

Graecia, *ae f.* Grecia: *magna* (*maior*) ~ Grecia Mare (*Italia de sud*).

graecor, *ārī vi. dep.* a trăi după moda grecească.

Graeculus (3) *adj.* (*peior.*) grec.

Grāiugena, *ae m.* grec (din naştere).

Grāiī (Grāī), *ōrum m.pl.* grecii (*din vremuri legendare*).

Grāius (3) *adj.* grec(esc).

grāmen, *inis n.* iarbă, pajişte; (*fig.*) plantă, buruiană.

grāmineus (3) *adj.* de iarbă, plin de iarbă; (*spec.*) de trestie.

grammatica, *ae* (**grammaticē**, *ēs*) *f.* gramatică.

grammaticē *adv.* gramatical.

grammaticus[1] (3) *adj.* al gramaticii, gramatical. // **grammatica**, *ōrum n.pl.* ştiinţa gramaticii.

grammaticus[2], *ī m.* grămătic; profesor de limbă şi literatură; om de litere.

grānārium, *iī n.* [*frecv. pl.*] hambar.

grandaevus (3) *adj.* (*poet.*) bătrân.

grandifer, *era, erum adj.* foarte fertil.

grandiloquus (3) *adj.* pompos; grandios.

grandinat *vb. impers.* bate grindina.

grandis (2) *adj.* mare (*ca proporţii, ca vârstă*), considerabil, puternic, însemnat, înalt.

granditās, *ātis f.* (*ret.*) grandoare, elevaţie.

grandō, *inis f.* grindină.

Grānīcus, *ī m.* Granicus (*râu în Phrygia minor*).

grānifer, *era, erum adj.* care transportă grăunţe.

grānum, *ī n.* grăunţă, grăunte; sâmbure.

graphium, *iī n.* condei (metalic).

grassātor, *ōris m.* haimana, tâlhar.

grassor, *ārī, ātus sum vi. dep.* **1.** a merge, a umbla: ~ *hoc gradu* a merge în acest pas. **2.** a hoinări, a vagabonda: *iuventus grassans* tineretul hoinărind. **3.** a porni spre: ~ *ad gloriam virtutis viā* a porni spre glorie pe calea virtuţii. **4.** (*fig.*) a proceda: ~ *iure non vi* a proceda legal, nu cu forţa.

grātē *adv.* **1.** cu plăcere, bucuros. **2.** cu recunoştinţă.

grātēs *f.pl.* [*fără G.*] mulţumiri: ~ *agere* a aduce mulţumiri, ~ *habere* a fi recunoscător, ~ *referre* a-şi arăta recunoştinţa, ~ *persolvere* a răsplăti.

grātia, *ae f.* **1.** farmec, frumuseţe, graţie: ~ *formae* frumuseţea chipului, *plenus gratiae* (*G.*) plin de graţie. **2.** simpatie, prietenie, iubire: *magnā gratiā esse apud aliquem* a fi în marea simpatie a cuiva, *gratiam sibi conciliare* a-şi câştiga prietenia, *in gratiam redire cum aliquo* a se împăca cu cineva. **3.** trecere, vază: *gratiā plurimum poterat* putea foarte mult prin trecerea lui. **4.** favoare, hatâr, iertare: *gratiam petere* a cere o favoare, *in gratiam amicitiae facio* o fac de hatârul prieteniei, *delicti gratiam facere* a ierta o greşeală; *gratiā* (*Abl.*) pentru, de dragul: *hereditatis gratiā* de dragul moştenirii, *placandi gratiā* pentru a-l potoli. **5.** mulţumire, recunoştinţă: *gratias agere* a mulţumi, *gratias habere* a fi recunoscător, *gratias alicui referre* a-şi arăta recunoştinţa.

Grātia, *ae f.* [*frecv.* **Grātiae**, *ārum f.pl.*] Graţia, Graţii (Euphrosyne, Aglaia, Thalia — *fiicele lui Iupiter*).

grātificātiō, *ōnis f.* favoare.

grātificor, *ārī, ātus sum vi* şi *vt. dep.* **1.** a se arăta binevoitor. **2.** a acorda ca favoare.

grātiīs *v.* **grātīs**.

grātiōsus (3) *adj.* **1.** cu trecere, influent. **2.** (*rar*) afabil, binevoitor.

grātīs (grātiīs) *adv.* pe degeaba, gratis.

grātor, *ārī, ātus sum* (*poet.*) *v.* **grātulor**.

grātuītō *adv.* gratuit, degeaba.

grātuītus (3) *adj.* gratuit, degeaba, inutil, fără motiv.

grātulābundus (3) *adj.* (*cu D.*) felicitând, care felicită.

grātulātiō, *ōnis f.* **1.** bucurie, manifestare de bucurie: *cum summa gratulatione civium* cu cea mai mare bucurie a cetăţenilor. **2.** felicitări: *~ fit* se fac felicitări. **3.** mulţumiri de recunoştinţă: *mihi gratulationem decrevistis* mi-aţi acordat mulţumiri.
grātulor, *ārī, ātus sum vi. dep.* **1.** a felicita: *~ alicui de aliquā re (aliquam rem)* a felicita pe cineva pentru un lucru. **2.** a mulţumi bucuros.
grātus (3) *adj.* **1.** plăcut, agreabil. **2.** recunoscător.
gravātē *adv.* cu greu, fără plăcere.
gravātim *adv.* cu greutate, fără plăcere.
gravēdinōsus (3) *adj.* cu guturai.
gravēdō, *inis f.* greutate în trup; guturai.
graveolens, *ntis adj.* greu mirositor, cu miros urât.
gravēscō, *ere vi.* **1.** a se îngreuia. **2.** a se înrăutăţi.
graviditās, *ātis f.* graviditate.
gravidus (3) **1.** greu, încărcat, plin. **2.** îngreuiat; (*despre o femeie*) gravidă.
gravis (2) *adj.* **1.** greu: *grave onus* povară grea, *~ cibus* mâncare grea, *~ hiems* iarnă grea. **2.** grav, cu greutate, important, sever: *~ vox* voce gravă, *testis ~* martor serios, *~ vir* om important. **3.** încărcat, copleşit: *~ praedā* încărcat de pradă, *~ annis* copleşit de ani.
gravitās, *ātis f.* **1.** greutate: *~ armorum* greutatea armelor. **2.** violenţă, asprime: *~ belli* violenţa războiului. **3.** gravitate, seriozitate, forţă, nobleţe: *~ personae* gravitatea persoanei. **4.** îngreunare, greutate mare: *~ membrorum* greutatea trupului.
graviter *adv.* greu, tare, grav: *~ ferre* a suporta greu, *~ angi* a fi tare chinuit.
gravō (I) *vt.* **1.** a îngreuia, a împovăra. **2.** a agrava, a spori.
gravor, *ārī, ātus sum vt. dep.* **1.** a găsi pricină, a se împotrivi, a se lăsa greu: *primo coepit gravari quod* mai întâi începu să găsească pricină că. **2.** (*rar*) a suporta cu greu.
gregālis (2) *adj.* de turmă, de rând. // **gregālis**, *is m.* camarad, soldat de rând, tovarăş.
gregārius (3) *adj.* de rând.
gregātim *adv.* în turmă, în masă.
gremium, *iī n.* sân, piept; (*fig.*) interior, parte lăuntrică.
gressus[1] (3) *p.pf.* v. **gradior**.
gressus[2], *ūs m.* mers; (*poet*) pas.
grex, *gregis m.* turmă; (*fig.*) ceată, grămadă.
gruis v. **grus**.
grundītus, *ūs m.* grohăit.
grunniō (IV) *vi.* a grohăi.
grūs, *gruis f.*, (*rar*) *m.* cocor.
Grynium, *iī n.* Grynium (*oraş în Aeolia, cu un templu al lui Apollo*). // **Grynēus** (3) *adj.* grynian, al lui Apollo.

grȳps, *ypis m.* grifon (*monstru fabulos înaripat, cu trup de leu şi cap de vultur*).
gubernāculum (gubernāclum), *ī n.* cârmă; (*fig.*) conducere.
gubernātiō, *ōnis f.* conducere a unei corăbii; (*fig.*) conducere.
gubernātor, *ōris m.* cârmaci al unei corăbii, pilot; (*fig.*) conducător.
gubernātrīx, *īcis f.* cârmuitoare.
gubernō (I) *vt.* a cârmui, a conduce.
gula, *ae f.* gâtlej, gât (*fig.*) gură.
gurges, *itis m.* vâltoare, adânc (de ape); (*fig.*) prăpastie.
gurgustium, *iī n.* bojdeucă, colibă.
gūstātus, *ūs m.* gust.
gūstō (I) *vt.* a gusta, a mânca uşor; (*fig.*) a se apropia de ceva.
gūstus, *ūs m.* **1.** gustat. **2.** gust.
gutta, *ae f.* picătură; (*spec.*) pată.
guttur, *uris n.* gâtlej, gât.
guttus (gūtus), *ī m.* vas cu gâtul strâmt.
Gyās, *ae m.* Gyas (*uriaş cu o sută de mâini*).
Gȳgēs, *is (ae) m.* Gyges (*rege al Lydiei*).
gymnasiarchus, *ī m.* conducător al unui gimnaziu.
gymnasium, *iī n.* loc de exerciţii gimnastice; gimnaziu.
gymnicus (3) *adj.* gimnastic, de lupte.
gynaecēum (gynaecīūm), *ēī (iī) n.* gineceu (*odaia femeilor*).
gynaecōnītis, *idis f.* gineceu.
gypsō (I) *vt.* a acoperi cu gips.
gȳrus, *ī m.* cerc.

H

H (*în prescurtări* **HS**) *v.* **sestertius**.

habēna, *ae f.* [*frecv. pl.*] **1.** hățuri, frâu; *habenas dare* (*effundere, immitere*) a da frâu liber, *habenas adducere* (*premere*) a strânge frâul. **2.** (*rar*) curea, bici.

habeō, *ēre, uī, itum vt.* **I.** a avea: ~ *febrem* a avea friguri, ~ *fiduciam* a avea încredere, *nihil habeo quod scribam* n-am ce să-ți scriu. **II. 1.** a ține: ~ *aliquem in vinculis* a ține pe cineva în lanțuri. **2.** a conține, a cuprinde: ~ *difficultatem* a conține o greutate. **3.** a trata: ~ *aliquem bene* a trata bine pe cineva. **4.** a socoti, a considera: ~ *aliquem pro amico* a socoti pe cineva prieten, *habebatur filius eius* era considerat fiul lui. **5.** a ține, a face: ~ *senatum* a ține o ședință a senatului, ~ *dilectum* a face o recrutare, ~ *quaestionem* a face o anchetă, ~ *orationem* a ține un discurs. **6.** (*refl.*) a se afla, a sta: *res ita se habet* astfel stau lucrurile. **III. 1.** a avea în stăpânire, a poseda: ~ *hortum* a avea o grădină, *hostis habet muros* dușmanul e stăpân pe oraș. **2.** a ști, a cunoaște: *habes consilia nostra* acum știi planurile mele, *sic habeto* așa să știi.

habilis (2) *adj.* **1.** ușor de purtat, ușor de mânuit: ~ *gladius brevitate* sabie ușoară prin scurtimea ei. **2.** (*fig.*) potrivit: ~ *aetas bello* vârstă potrivită pentru război.

habitābilis (2) *adj.* de locuit.

habitātiō, *ōnis f.* locuință.

habitātor, *ōris m.* locatar, cel care locuiește într-o casă.

habitō (I) *vt.* și *vi.* **1.** a locui, a ocupa: ~ *silvas* a locui în pădure. **2.** a locui: ~ *Athenis* a locui la Atena: ~ *ea parte urbis* a locui în acea parte a orașului. **3.** (*oc.*) a sta mereu, a rămâne, a stărui: *habitabit gloria nominis* va stărui gloria numelui.

habitus, *ūs m.* aspect, ținută; fel de a fi; stare.

hāc *adv.* pe aici.

hāctenus *adv.* **1.** până aici, până acum: ~ *potui* până aici am putut. **2.** doar atât: ~ *respondit* i-a răspuns doar atât.

Hadria, *ae f.* **1.** Marea Adriatică. **2.** Hadria (*oraș în ținutul veneților*). // **Hadriāticus (Hadriacus)** (3) *adj.* adriatic.

Hadrūmētum, *ī n.* Hadrumentum (*oraș în Africa, la sud de Carthagina*).

haedilia, *ae f.* căpriță.

haedīnus (3) *adj.* de capră, de țap.

Haedui, *ōrum v.* **Aedui**, *ōrum*.

haedulus, *ī m.* ied mic.

haedus, *ī m.* țap, ied.

Haemonia, *ae f.* Haemonia (*vechi nume al Thessaliei*). // **Haemonius** (3) *adj.* thessalian.

Haemus, *ī m.* Haemus (*munte în Thracia; azi, Balcanii*).

haereō, *ēre, haesī, haesum vi.* **1.** a se fixa, a sta fixat, a sta: *haeret os fauce* un os stă înfipt în gâtlej, *navis haeret litore* corabia stă fixată la țărm. **2.** a stărui, a rămâne mereu, a nu se dezlipi: *imago haeret in mente* chipul stăruie în minte, ~ *in obsidione urbis* a sta pe loc la asediul orașului, ~ *in tergo hostium* a nu-l slăbi pe dușmanul în fugă. **3.** a se opri: *vox faucibus haesit* vorba i se opri în gât. **4.** a șovăi, a fi încurcat: *haereo quid faciam* nu știu ce să fac.

haesitābundus (3) *adj.* șovăitor.

haesitantia, *ae f.* șovăială.

haesitātiō, *ōnis f.* încurcătură, șovăială.

haesitātor, *ōris m.* (om) nehotărât, șovăitor.

haesitō (I) *vi.* a șovăi, a fi încurcat.

hālēc (hāllēc), *ēcis f.* și *n.* saramură de pește.

Halicarna(s)sus, *ī f.* Halicarnas (*capitala Cariei*).

hālitus, *ūs m.* **1.** suflare, suflu. **2.** emanație, duhoare.

hālō (I) *vi.* **1.** a sufla. **2.** a scoate miros, a exala.

hālūcinor (hāllūcinor), *ārī vi. dep.* a aiura.

hamadryas, *adis f.* hamadriadă (*nimfă a pădurilor*).

hāmātus (3) *adj.* **1.** cu cârlig. **2.** încârligat.

Hamilcar, *aris m.* Hamilcar (*general carthaginez*).

Hammōn, *ōnis m.* Amon (*cel mai mare zeu la egipteni*).

hāmus, *ī m.* **1.** cârlig. **2.** undiță.

Hannibal, *alis m.* Hannibal (*general carthaginez*).

Hannō, *ōnis m.* Hanno (*om politic carthaginez*).

hara, *ae f.* cocină.

harēna *v.* **arēna**.

hariola, *ae f.* ghicitoare.

hariolor, *ārī, ātus sum vi. dep.* **1.** a prezice viitorul. **2.** a aiura.

hariolus, *ī m.* ghicitor.

harmonia, *ae f.* armonie.

harpagō, *ōnis m.* cange, harpon.

harpē, *es f.* (*poet.*) sabie încovoiată.

Harpȳia, *ae f.* Harpie (*monstru răpitor, jumătate femeie, jumătate pasăre*).

harund- *v.* **arund**.

haruspex, *icis m.* prezicător, ghicitor (după măruntaiele victimelor).

haruspicīna, *ae f.* arta prezicerii (după măruntaiele victimelor).

Hasdrubal, *alis m.* Hasdrubal (*nume carthaginez*).

hasta, *ae f.* suliță: ~ *pura* suliță fără vârf de fier; (*fig.*) licitație: *sub hastā vendere* a vinde la licitație.
hastātus (3) *adj.* înarmat cu suliță: *ordo* ~ companie de lăncieri. // **hastātī**, *ōrum m.pl.* lăncieri.
hastīle, *is n.* **1.** prăjină, par. **2.** lemnul suliței. **3.** suliță.
haud (hau) *adv.* nu (tocmai): ~ *procul* nu departe, ~ *facile* nu tocmai ușor, ~ *scio an* nu știu dacă.
hauddum *adv.* nu încă.
haudquāquam *adv.* deloc, nicidecum.
hauriō, *īre, hausī, haustum vt.* **1.** (*despre lichide*) a scoate: ~ *aquam de puteo* a scoate apă din puț; (*fig.*) a scoate: *aurum ex gazis Syriae* a scoate aurul din comorile Syriei. **2.** a înghiți, a bea; (*fig.*) a gusta, a sorbi: ~ *venenum* a bea otravă, *naves mari haustae* corăbii înghițite de mare, ~ *voluptatem* a gusta plăcerea, ~ *dolorem* a suferi o durere. **3.** (*poet.*) a străpunge: ~ *pectora ferro* a străpunge pieptul cu sabia.
haustus, *ūs m.* **1.** (*rar*) scosul apei. **2.** înghițitură (*fig.*) gură: ~ *vini* o gură de vin.
hebdomas, *adis f.* **1.** ziua a șaptea. **2.** săptămână.
Hēbē, *ēs f.* Hebes (*zeița tinereții, fiica lui Iupiter*).
hebeō, *ēre vi.* a fi tocit; (*fig.*) a fi fără putere, a fi încremenit.
hebes (1), *etis adj.* **1.** tocit: *gladii hebetes* săbii tocite. **2.** (*fig.*) slab, obosit: *aures hebetiores* urechi cam obosite, ~ *exercitus* armată lâncedă. **3.** prost, tâmpit: *non sum ita hebes* nu sunt așa de prost.
hebēscō, *ere vi.* a-și pierde puterea, a slăbi; (*fig.*) a se tâmpi.
hebetō (I) *vt.* **1.** a toci. **2.** (*fig.*) a slăbi, a face să se întunece.
Hebraeus (3) *adj.* iudaic, ebraic.
Hebrus, *ī m.* Hebrus (*râu în Thracia; azi, Marița*).
Hecatē, *ēs f.* Hecate (*zeița farmecelor; pe cer apare ca zeiță a Lunii, în păduri ca Diana, în Infern ca Proserpina*). // **Hecatēius** (3) *adj.* al Hecatei.
Hector, *oris m.* Hector (*fiul lui Priam, ucis de Achille*). // **Hectoreus** (3) *adj.* al lui Hector.
Hecuba, *ae f.* Hecuba (*soția lui Priam*).
hedera, *ae f.* iederă.
hederōsus (3) *adj.* bogat în iederă.
hei *interj.* vai!
heia *interj.* ei, hai!
Helena, *ae* (**Helenē**, *ēs*) *f.* Elena (*fiica lui Iupiter și a Ledei, soră a lui Castor și Pollux, soția lui Menelau*).
Helenus, *ī m.* Helenus (*fiu al lui Priam*).
Hēliadēs, *um f.pl.* Heliadele (*fiicele Soarelui, surorile lui Phaeton*).
Helicōn, *ōnis f.* Helicon (*munte în Beoția, consacrat lui Apollo și muzelor*). // **Helicōnius** (3) *adj.* al Heliconului; (*fig.*) al muzelor.

hēliocamīnus, *ī m.* cameră așezată spre soare.
Hellē, *ēs f.* Helle (*fiica lui Athamas, sora lui Phrixus*).
helleborus, *ī m.* și **helleborum**, *ī n.* elebor, spânz (*leac contra bolilor mintale*).
Hellēspontus, *ī m.* Helespont (*strâmtoarea Dardanele*). // **Hellespontiacus** (3) *adj.* hellespontic.
hēlluō (hēluō), *ōnis m.* lacom, mâncău.
hēlluor (hēluor), *ārī, ātus sum vi. dep.* a fi mâncăcios, a se îndopa: (*fig.*): ~ *libris* a se îndopa cu cărți.
Hēlōtae (Hīlōtae, Ilotae), *ārum m.pl.* iloți (*sclavi ai cetății la Sparta*).
Helvētiī, *ōrum m.pl.* helveți (*neam gallic*).
hem *interj.* ei!
hēmerodromus, *ī m.* curier.
hēmicyclium, *iī n.* **1.** semicerc. **2.** banchetă semicirculară. **3.** amfiteatru în semicerc.
hendecasyllabus, *ī m.* endecasilab (*vers de unsprezece silabe*).
hera (era), *ae f.* stăpâna casei, doamnă.
Hēraclēa (Hēraclīa), *ae f.* **1.** Heraclea (*numele mai multor orașe, purtând numele lui Herakles / Hercules*). **2.** Heraclea (*oraș în Italia, în golful de Tarent*).
Hēraclītus, *ī m.* Heraclit din Efes (*mare filozof grec*).
herba, *ae f.* **1.** iarbă. **2.** pai (verde). **3.** (*pl.*) ierburi, buruieni.
herbēscō, *ere vi.* (*despre iarbă*) a încolți.
herbidus (3) *adj.* cu iarbă, ierbos.
herbifer, *era, erum adj.* bogat în iarbă.
herbōsus (3) *adj. v.* **herbifer**.
herbula, *ae f.* ierbușoară.
hercīscō, *ere vt.* (*jur.*) a împărți moștenirea (averea).
hercle (hercule) *adv.* pe Hercule! (*formulă de jurământ*).
herctum, *ī n.* **ciere** *vt. v.* **hercīscō**.
Herculāneum, *ī n.* Herculaneum (*oraș în Campania, lângă Neapolis, distrus de erupția Vezuviului în anul 79*).
Herculānēnsis (2) și **Herculāneus** (3) *adj.* din Herculaneum.
hercule *v.* **hercle**.
Hercules, *is m.* Hercule (*fiul lui Iupiter și al Alcmenei, erou legendar, vestit prin forța și curajul său*): **Herculis columnae** coloanele lui Hercule (Gibraltarul). // **Hercules!** pe Hercule! // **Herculeus** (3) *adj.* al lui Hercule, herculean.
Hercȳnius (3) *adj.* hercynic: **Hercȳnia silva** Pădurea Hercynică (*azi, Pădurea Neagră*).
here *v.* **herī**.
hērēditārius (3) *adj.* de moștenire, moștenit.
hērēditās, *ātis f.* moștenire.

hērēdium, *iī n.* proprietate moştenită, moştenire.
hērēs, *ēdis m.* şi *f.* moştenitor, moştenitoare: ~ *ex asse* legatar universal.
herī (here) *adv.* ieri.
hēricius, *iī v.* **ēricius**.
herīlis *v.* **erīlis**.
Hermae, *ārum m.pl.* busturi ale lui Hermes (*pilaştri cu patru muchii, care se terminau cu un cap al lui Hermes*); busturi.
Hermionē, *ēs f.* Hermiona (*fiica lui Menelau şi a Elenei*).
Hērōdēs, *is m.* Irod (*rege al Iudeii*).
Hērodotus, *ī m.* Herodot din Halicarnas (*celebru istoric grec*).
hērōicus (3) *adj.* eroic, mitic, de epopee: *versus* ~ hexametrul.
hērōis, *idis f.* semizeiţă.
hērōs, *ōis m.* **1.** semizeu. **2.** om celebru, erou.
hērōus (3) *adj.* eroic, de epopee.
herus (erus), *ī m.* stăpân (al casei).
Hēsiodus, *ī m.* Hesiod (*poet grec*). // **Hēsiodīus (Hēsiodēus)** (3) *adj.* hesiodic.
Hesperia, *ae f.* ţinutul de apus (*Italia, rar Hispania*). // **Hesperus**, *ī m.* **1.** Hesperus (*fiul Aurorei şi al lui Atlas*). **2.** luceafărul de seară. // **Hesperius** (3) *adj.* de apus. // **Hesperidēs**, *um f.pl.* Hesperide (*fiicele lui Atlas, care păzeau împreună pomul cu mere de aur*).
hesternus (3) *adj.* de ieri, din ajun.
heu *interj.* vai!
heus *interj.* hei!
hexameter, *trī m.* hexametru.
hexēris, *is f.* corabie (cu şase rânduri de vâslaşi).
hiātus, *ūs m.* **1.** deschizătură, căscare: ~ *oris* deschizătura gurii, ~ *terrae* deschizătură de pământ. **2.** (*fig.*) dorinţă arzătoare, sete: ~ *praemiorum* dorinţă arzătoare de răsplată. **3.** (*gram.*) hiat.
Hibēria, *ae f.* Hiberia (*Hispania*). // **Hibēricus (Hibērus)** (3) *adj.* spaniol. // **Hibērī**, *ōrum m.pl.* hiberi.
hīberna, *ōrum* (*subînţ.* **castra**) *n.pl.* tabără de iarnă.
hībernāculum, *ī n.* baracă (cantonament) de iarnă.
hībernō (I) *vi.* a ierna.
hībernus (3) *adj.* de iarnă.
Hibērus, *ī m.* Ebru (*râu în Hispania citerior*).
hibiscum, *ī n.* nalbă mare.
hic[1], **haec**, **hōc** *pron.* acesta (*referindu-se la ceea ce este foarte apropiat de vorbitor*): *haec urbs* acest oraş (al nostru), ~ *clemens, ille ferox habebatur* acesta era socotit om blând, acela un om crud; (*expr.*) *hoc est* adică; *hic* (*v.* **talis**) astfel: *hic situs est ut* este o astfel de aşezare, încât.
hīc[2] *adv.* **1.** (*loc*) aici: *hic... illic* aici... acolo. **2.** (*timp*) în acest moment, atunci: *hic illi rogare coeperunt* atunci ei au început să ceară.
hīce, haece, hōce *v.* **hic, haec, hoc**.

hīcine, haecine, hōcine *pron.* oare acesta?
hiemālis (2) *adj.* de iarnă.
hiemō (I) *vi.* **1.** a petrece iarna, a ierna: ~ *in Urbe* a petrece iarna la Roma. **2.** (*impers.*) a fi frig, a fi vreme rea: *hiemat* e vreme rea, e frig. **3.** (*despre mare, vânt*) a fi furios: *mare hiemat* marea e furioasă. **4.** (*rar vt.*) a îngheţa.
Hiempsal, *alis m.* Hiempsal (*rege al Numidiei*).
hiems, *hiemis f.* **1.** iarnă; timp rău; frig: *hieme et aestate* iarna şi vara. **2.** furtună: *navem ex hieme servare* a salva corabia din furtună.
hilarē *adv.* vesel.
hilaris (2) şi **hilarus** (3) *adj.* vesel, voios.
hilaritās, *ātis f.* voioşie, bună dispoziţie.
hilarō (I) *vt.* a înveseli.
hīlla, *ae f.* (*dim.*) intestin.
Hīlōtae *v.* **Hēlōtae**.
hīlum, *ī n.* firicel; (*fig.*) cel mai neînsemnat lucru, nimica toată.
hinc *adv.* **1.** (*loc*) de aici: ~ *Romā* de aici de la Roma, *hinc... hinc* (sau *illinc*) de o parte... de alta. **2.** (*timp*) de acum înainte, după aceasta, apoi: ~ *obliviscere Graios* de acum înainte îi uită pe greci, ~ *accingor rursus ferro* după aceasta iau din nou sabia. **3.** (*cauză*) dintr-aceasta, de aceea: ~ *falsa testamenta* din această cauză, testamentele false.
hinniō, *īre vi.* a necheza.
hinnītus, *ūs m.* nechezat.
hinnuleus, *ī m.* **1.** catâr tânăr. **2.** pui de cerb.
hinnus, *ī m.* catâr.
hiō (I) *vi.* **1.** a sta deschis, a se căsca, a fi crăpat: *concha hians* scoică ce stă deschisă, *ore hianti* cu gura căscată, *tellus hiat aestu* pământul crapă de arşiţă. **2.** (*fig.*) a sta cu gura căscată: **a)** (*de poftă*) a umbla cu gura căscată după ceva: *hians corvus* un corb lacom; **b)** (*de mirare*) a se minuna: ~ *ad magnitudinem* a se minuna de mărime. **3.** a avea goluri, a nu se îmbina (*în vorbire*).
hippocentaurus, *ī m.* centaur.
Hippocratēs, *is m.* Hippocrate din Cos (*celebru medic al Antichităţii*).
Hippocrēnē, *ēs f.* Hippocrene (*izvorul muzelor pe Helicon*).
Hippodamē, *ēs* (**Hippodamīa**, *ae*) *f.* **1.** Hippodamia (*soţia lui Pelops, mama lui Atreu şi Thyeste*). **2.** Hippodamia (*soţia lui Pirithous*).
hippodromus, *ī m.* hipodrom.
Hippolytē, *ēs f.* Hippolyta (*regina amazoanelor, fiica lui Marte, soţia lui Theseu*).
Hippolytus, *ī m.* Hippolyt (*fiul lui Theseu şi al Hippolytei*).
hippomanes, *is n.* mică excrescenţă cărnoasă (pe fruntea unor mânji) (*folosită la vrăji*).
hippotōxota, *ae m.* arcaş călare.
hīra, *ae f.* intestin.

hircīnus (hirquīnus) (3) *adj.* de țap.
hircus, *ī m.* țap.
hirsūtus (3) *adj.* țepos; (*fig.*) necioplit, grosolan.
hirtus (3) *v.* **hirsūtus**.
hirūdō, *inis f.* lipitoare.
hirundō, *inis f.* rândunică.
hīscō, *ere vi.* și *vt.* **1.** a se căsca. **2.** a deschide gura; (*poet.*) a vorbi, a cânta.
Hispānia, *ae f.* Hispania (*împărțită în:* ~ **citerior** *sau* **Tarracōnēnsis** *și* ~ **ulterior**, *cuprinzând Lusitania și Baetica*).
Hispāniae, *ārum f.pl.* ambele provincii ale Hispaniei, întreaga Hispanie. // **Hispānus (Hispānicus)** (3) și **Hispāniēnsis** (2) *adj.* din Hispania, spaniol.
hispidus (3) *adj.* țepos, aspru; (*fig.*) grosolan.
Hister (Ister), *trī m.* Dunărea (*cursul inferior al fluviului*).
historia, *ae f.* **1.** istorie. **2.** povestire, poveste. // **historiae**, *ārum f.pl.* operă istorică.
historicē *adv.* ca un istoric.
historicus (3) *adj.* istoric.
Histria (Istria), *ae f.* Istria (*peninsulă din nordul Mării Adriatice, la hotarul cu Illyria*). // **Histri (Istri)**, *ōrum m.pl.* istrienii. // **Histricus** (3) *adj.* istrian.
histriō, *ōnis m.* comediant, dansator, actor.
histriōnālis (2) *adj.* de comediant, actoricesc.
hiulcē *adv.* bolovănos, grosolan.
hiulcus (3) *adj.* **1.** spart. **2.** lacom. **3.** (*despre stil*) bolovănos.
hodiē *adv.* astăzi.
hodiernus (3) *adj.* de azi.
hol- *v.* **ol-**.
Homērus, *ī m.* Homer. // **Homēricus** (3) *adj.* al lui Homer, homeric.
homicīda, *ae m.* ucigaș, omorâtor de oameni.
homicīdium, *iī n.* omor, omucidere.
homō, *inis m.* om: *homo Romanus* un roman, *homo es!* ești un om și jumătate! *genus hominum* neamul omenesc.
homunciō, *ōnis m.* omuleț.
homunculus, *ī m.* omuleț.
honestāmentum, *ī n.* podoabă.
honestās, *ātis f.* **1.** onoare, bun nume: *honestatem amittere* a-și pierde bunul nume; (*pl.*) **a)** demnități; **b)** notabilități, mărimi: *omnes honestates civitatis* toate mărimile orașului. **2.** demnitate, prestigiu, onorabilitate; (*fig.*) frumusețe.
honestē *adv.* **1.** cu cinste, glorios. **2.** cinstit, onorabil.
honestō (I) *vt.* a lăuda, a da o distincție, a înnobila, a înfrumuseța.
honestum, *ī n.* virtute, bine (moral).
honestus (3) *adj.* **1.** onorabil, demn de stimă: ~ *eques Romanus* un onorabil cavaler roman. **2.** cinstit, moral, cuviincios: *honesta vita* o viață cinstită. **3.** frumos, ales: *honestā facie* cu chip frumos.

honor (honōs), *ōris m.* **1.** cinste, cinstire, onoare, stimă: *in Iunonis honorem* în cinstea Iunonei, *magno honore esse* a fi în mare cinste, *honorem habere alicui* a-și arăta stima față de cineva, *honoris causā* (*gratiā*) din mare stimă, din respect pentru cineva. **2.** (*frecv. pl.*) demnitate, funcție înaltă, mărire: *cupiditas honorum* dorință de măriri, *cursus honorum* treptele demnităților, *honoribus* (*Abl.*) *perfunctus* după ce a avut funcții înalte. **3.** frumusețe, podoabă: ~ *silvarum* podoaba pădurilor. **4.** (*spec.*) ofrandă, jertfă, recompensă: *aris imponere honorem* a aduce jertfe la altare.
honōrābilis (2) *adj.* demn de cinste.
honōrārius (3) *adj.* onorific, de favoare; gratuit.
honōrātē *adv.* cu cinste.
honōrātus (3) *p.pf. v.* **honōrō**. // *adj.* ales, distins, ilustru.
honōrificē *adv.* cu cinste.
honōrificus (3) *adj.* care aduce laudă, de laudă: *honorifica verba* cuvinte de laudă.
honōrō (I) *vt.* a onora, a cinsti.
honōrus (3) *adj.* de laudă.
hōra, *ae f.* oră, ceas: *prima hora* prima oră (*cam între 6 și 7 dimineața*), ~ *sexta* amiază, ~ *undecima* cu o oră înainte de apusul soarelui, ~ *novissima* ultimul ceas al vieții, *in horam* ceas de ceas.
Hōrae, *ārum f.pl.* Orele (*zeițele vremii și ale anotimpurilor*).
Horātius, *iī m.* **1.** Horatius (*nume de familie roman*). **2.** Q. Horatius Flaccus (*vestit poet roman*).
hordeum, *ī n.* orz.
hōrnōtinus (3) *adj.* din acest an.
hōrnus (3) din acest an.
horrendus (3) *adj.* îngrozitor, înspăimântător.
horreō, *ēre*, *uī vi.* și *vt.* **1.** (*rar*) a sta zbârlit. **2.** (*frecv.*) a tremura (de frig, de frică), a se înfiora: *corpus horret* corpul tremură de frig. **3.** a se teme, a se îngrozi: ~ *ursos* a se teme de urși, ~ *mortem* a se îngrozi de moarte, *horreo dicere* mă îngrozesc să spun.
horrēscō, *ere*, *horruī vi.* și *vt.* **1.** a se zbârli. **2.** (*frecv.*) a se înfiora, a se îngrozi.
horreum, *ī n.* hambar, magazie.
horribilis (2) *adj.* înspăimântător, îngrozitor.
horridē *adv.* țepos; (*fig.*) aspru; neîngrijit.
horridulus (3) *adj.* cam țepos, cam aspru.
horridus (3) *adj.* **1.** țepos, aspru: *horrida barba* barbă țepoasă; (*fig.*) *horrida oratio* vorbire bolovănoasă. **2.** (*frecv.*) înspăimântător, îngrozitor: *horridum bellum* război îngrozitor.
horrifer, *era*, *erum adj.* înspăimântător, înfiorător.
horrificē *adv.* în chip înspăimântător.
horrificō (I) *vt.* a înspăimânta.
horrificus (3) *adj.* înspăimântător.

horrisonus (3) *adj.* sunând îngrozitor.
horror, *ōris m.* fior; spaimă, groază.
hortāmen, *inis* (**hortāmentum**, *ī*) *n.* îndemn, încurajare.
hortātiō, *ōnis f. v.* **hortāmen**.
hortātor, *ōris m.* sfătuitor, cel care îndeamnă; (*peior.*) instigator.
hortātus, *ūs m.* îndemn.
hortor, *ārī, ātus sum vt. dep.* **1.** a îndemna, a sfătui. **2.** (*mil.*) a îmbărbăta.
hortulus, *ī m.* grădiniță.
hortus, *ī m.* grădină; (*pl.*) parc.
hospes, *itis m.* **1.** gazdă, cel care primește oaspeți. **2.** oaspete, musafir. **3.** călător, străin.
hospita, *ae f.* **1.** gazdă. **2.** oaspete. **3.** străină, călătoare.
hospitālis (2) *adj.* **1.** de oaspeți: ~ *mensa* masă de oaspeți. **2.** ospitalier: *domus maxime* ~ casă foarte ospitalieră.
hospitālitās, *ātis f.* ospitalitate.
hospitāliter *adv.* ospitalier.
hospitium, *iī n.* **1.** legături de ospitalitate: *hospitii iura* legile ospitalității. **2.** ospitalitate, găzduire: *aliquem hospitio recipiere* a găzdui pe cineva. **3.** casă de oaspeți; adăpost, loc de popas.
hospitus (3) *adj.* **1.** primitor, ospitalier. **2.** călător.
hostia, *ae f.* animal de jertfă; jertfă.
hosticus (3) *adj.* dușman. // **hosticum**, *ī n.* teritoriu inamic.
hostīlis (2) *adj.* **1.** al dușmanului, dușman: *naves hostiles* corăbiile dușmanului. **2.** dușmănos: *animo hostili* cu suflet dușmănos.
hostis, *is m.* **1.** dușman, inamic. **2.** (*arh.*) străin.
hūc *adv.* **1.** (*după verbe de mișcare*) aici: *huc et illuc* încoace și încolo. **2.** la aceasta: *huc* (sau *ad hoc*) *accedit quod* la aceasta se adaugă că, *huc arrogantiae* (*G.*) *venerat ut* ajunsese până la atâta aroganță, încât.
hūcine *adv.* aici oare? până aici?
hui *interj.* pf(u)i!
hūiuscemodī (**hūiusmodī**) *adv.* de acest fel.
hūmānē *adv.* **1.** omenește. **2.** cu bunăvoință, amabil.
hūmānitās, *ātis f.* **1. a)** omenie, natură omenească; **b)** omenie, sentiment de om: *humanitatem exuere* a renunța la sentimentul de om. **2.** bunăvoință, bunătate, amabilitate: *pro tua humanitate* pentru bunătatea ta. **3.** cultură, civilizație, educație aleasă: *vir humanitate politior* un om mai șlefuit prin cultură.
hūmāniter *adv.* **1.** omenește. **2.** agreabil, drăguț.
hūmānitus *adv.* **1.** potrivit cu natura omenească. **2.** binevoitor.
hūmānus (3) *adj.* **1.** omenesc, de om: *genus humanum* neamul omenesc, *caput humanum* cap de om. **2.** binevoitor, blând, omenos. **3.** cultivat, civilizat, ales: *homo humanissimus* om foarte cultivat: ~ *cultus* trai civilizat.

humātiō, *ōnis f.* înmormântare.
hūmectō (I) *vt.* a uda, a umezi.
hūmectus (3) *adj.* umed.
hūmeō, *ēre vi.* a fi umed; (*frecv. p.pr.*) **hūmēns**, *ntis* umed.
humerus, *ī m.* umăr.
hūmescō, *ere vi.* a se umezi.
hūmidus (3) *adj.* umed. // **hūmidum**, *ī n.* loc umed (mlăștinos).
hūmifer, *era, erum adj.* umed.
humilis (2) *adj.* **1.** jos, scund, pitic: ~ *domus* casă joasă, ~ *vitis* viță pitică. **2.** (*fig.*) de jos, de rând, umil, modest: *humili loco natus* născut dintr-o familie modestă, *potentiores humiliores expellunt* cei puternici îi izgonesc pe cei de jos. **3.** abătut, descurajat.
humilitās, *ātis f.* **1.** înălțime mică, micime. **2.** (*fig.*) stare de jos, modestie. **3.** neputință, umilință.
humiliter *adv.* **1.** jos. **2.** umil, josnic.
humō (I) *vt.* a îngropa.
hūmor, *ōris m.* lichid, umezeală.
humus, *ī f.* pământ, sol: *humi iacere* a zăcea pe pământ.
hyacinthus, *ī m.* zambilă.
Hyadēs, *um f.pl.* Hiade (*fiicele lui Atlas și surorile Pleiadelor, preschimbate într-o constelație aducătoare de ploaie*).
hyaena, *ae f.* hienă.
hyalus, *ī m.* sticlă (de culoare verde-închis).
Hybla, *ae f.* Hybla (*oraș și munte în Sicilia*). // **Hyblaeus** (3) *adj.* din Hybla.
hydra, *ae f.* balaur cu mai multe capete; (*spec.*) hidra din Lerna.
hydraulus, *ī m.* orgă hidraulică.
hydria, *ae f.* urcior, cană.
hydrōpicus (3) *adj.* hidropic.
hydrōps, *ōpis m.* hidropizie (dropică).
hydros (**hydrus**), *ī m. v.* **hydra**.
Hȳmēn (*numai N. și V.*) *m.* Hymen (*zeul căsătoriei*).
hymenaeus, *ī m.* **1.** cântec nupțial. **2.** (*frecv. pl.*) căsătorie.
Hymēttus, *ī m.* Hymettus (*munte în Attica, vestit prin marmura și mierea lui*). // **Hymēttius** (3) *adj.* de Hymettus.
Hypanis, *is m.* Hypanis (*râu în Sarmația; azi, Bug*).
Hyperborēī, *ōrum m.pl.* hiperboreeni (*popor legendar din ținuturile nordice*). // **Hyperboreus** (3) *adj.* nordic.
Hyperiōn, *onis m.* **1.** titanul Hyperion (*tatăl Soarelui, al Lunii și al Aurorii*). **2.** zeul Soarelui.
hypocaustum, *ī n.* cameră subterană de încălzire, cuptor.
Hyrcānia, *ae f.* Hyrcania (*ținut la sud-estul Mării Caspice*). // **Hyrcānus** (**Hyrcānius**) (3) *adj.* hyrcanian.

I

Iacchus, *ī m.* Iacchus (*epitet al lui Bacchus*); (*fig.*) vin.

iaceō, *ēre*, *uī vi.* **1.** a zăcea, a sta întins, a fi culcat la pământ: ~ *humi* a zăcea la pământ, ~ *in lecto* a sta întins în pat, *graviter* ~ a zăcea greu. **2.** (*geogr.*) **a)** a se întinde, a se afla: *campus iacet in medio* la mijloc se întinde o câmpie; **b)** a fi mai jos: *loca iacentia* locuri mai joase. **3.** a zăcea în nelucrare, a stagna, a înceta: *studia iacent* studiile vegetează. **4.** a fi cufundat, a fi abătut, a fi doborât: ~ *in maerore* a sta cufundat în durere, *animi iacentes* suflete abătute, *pretia iacentia* prețuri reduse. **5.** a fi fără putere; *iustitia iacet* dreptatea e fără putere.

iaciō, *ere*, *iēcī*, *iactum vt.* **1.** a arunca, a azvârli: ~ *ancoram* a arunca ancora; (*fig.*) ~ *contumeliam* a arunca o ocară. **2.** a construi, a înălța: ~ *molem* a construi un dig, ~ *fundamenta* a pune temeliile. **3.** a arunca vorba, a spune.

iactanter *adv.* cu fală, ostentativ.

iactantia, *ae f.* laudă de sine, trufie.

iactātiō, *ōnis f.* **1.** zgâlțâire, zdruncinare, agitație. **2.** fală, paradă.

iactātus, *ūs m.* scuturare, zdruncinare.

iactō (I) *vt.* **1.** a arunca, a azvârli: ~ *hastas* a azvârli sulițe, ~ *minas* a arunca amenințări. **2.** a vorbi mereu, a dezbate, a aminti: *ea in senatu saepe iactata sunt* aceste lucruri au fost adesea discutate în senat, *fabulā iactaris in urbe* ești de poveste în oraș. **3.** a arăta cu fală, a lăuda: ~ *vires regni* a lăuda forțele domniei, *se iactare* a se lăuda. **4.** a scutura, a agita, a arunca încoace și încolo: ~ *comas* a scutura pletele, *iactari tempestate* a fi aruncat în toate părțile de furtună; (*fig.*) *iactari aestu febrique* a fi chinuit de călduri și de friguri, *iactari inter spem metumque* a se zbate între speranță și teamă.

iactūra, *ae f.* **1.** aruncare în mare a încărcăturii vasului. **2.** pagubă, pierdere, sacrificiu.

iactus, *ūs m.* aruncare, azvârlire, aruncătură.

iaculābilis (2) *adj.* de azvârlit.

iaculātio, *ōnis f.* azvârlire.

iaculātor, *ōris m.* aruncător; (*mil.*) aruncător de lănci.

iaculātrīx, *īcis f.* aruncătoare de lănci (*Diana*).

iaculor, *ārī*, *ātus sum vi.* și *vt. dep.* **1.** a arunca săgeți: *laudem consequi iaculando* a câștiga laude prin aruncarea săgeților. **2.** a arunca: ~ *saxa, ignem in hostes* a arunca bolovani, foc contra dușmanilor. **3.** a vâna, a lovi: ~ *cervos* a vâna cerbi, ~ *aēra disco* a lovi aerul cu discul.

iaculum, *ī n.* armă de aruncat (săgeată, lance).

iam *adv.* acum, (în) curând, tocmai, deja, iată, (*în prop. neg.*) mai: *iam intelleges* acum vei înțelege, *iam te premet nox* curând te va acoperi întunericul, *iam tum* deja de-atunci, *cum iam advesperasceret* cum tocmai se însera, *nullus iam est* nu mai e nimeni, *iam... iam* acum (*sau* când)... acum (*sau* când).

iambus, *ī m.* iamb, vers iambic. // **iambicus** (3) *adj.* iambic.

iamdūdum *adv.* încă de mult; (*poet.*) în sfârșit.

iamiam *adv.* acuș-acuș, îndată.

iamprīdem *adv.* încă de mult.

Iāniculus (3) *adj.* consacrat zeului Ianus. // **Mons Iāniculum**, *ī n.* colină din Roma (pe malul Tibrului).

iānitor, *ōris m.* portar.

iānua, *ae f.* intrare, ușa de la intrare.

Iānuārius (3) *adj.* al lui ianuarie: *Kalendae Ianuariae* calendele lui ianuarie (*1 ianuarie*). // **Iānuārius**, *iī* (luna) ianuarie.

iānus, *ī m.* boltă (*în for, unde se aflau prăvălii și zarafi*). // **Iānus**, *ī m.* **1.** (zeul) Ianus. **2.** templul lui Ianus.

Iapetus, *ī m.* Iapet (*titan, tatăl lui Prometeu*).

Iāpyx, *ygis m.* Iapyx (*fiul lui Daedalus*). // *adj.* iapygian, din Apulia (de sud). // *subst.* vânt de nord-vest.

Iāsōn, *onis m.* Iason (*conducătorul argonauților*).

iaspis, *idis f.* jasp (*piatră prețioasă*).

Ibēr, **Ibēria**, **Ibērus** *v.* **Hibēr**, **Hibēria**, **Hibērus**.

ibī sau **ibi** *adv.* **1.** acolo. **2.** atunci. **3.** cu (la, în) aceasta (acestea).

ibīdem sau **ibidem** *adv.* **1.** tot acolo. **2.** tot atunci; tot prin aceasta.

ībis, *is f.* (pasărea) ibis (*consacrată zeiței Isis*).

Ībycus, *ī m.* Ibycus (*poet liric grec*).

Īcarus, *ī m.* Icar (*fiul lui Daedalus, care s-a prăbușit din zbor în Marea Egee —„icariană"*). // **Īcarius** (3) *adj.* icarian.

ichneumōn, *ōnis m.* șoarece (din Egipt).

icō (iciō), *ere, īcī, ictum vt.* a izbi: *lapide ictus* lovit cu o piatră; (*spec.*) ~*foedus* a încheia un tratat.

ictus, *ūs m.* **1.** lovitură, izbire. **2.** bătaia măsurii.

Īda, *ae* (**Īdē**, *ēs*) *f.* **1.** Ida (*munte în Creta unde s-a născut Zeus*). **2.** Ida (*munte împădurit la sud-est de Troia, pe care-și păștea turmele Paris*). // **Idaeus** (3) *adj.* al Idei.

Īdalium, *iī n.* Idalium (*oraș în Cipru, vestit prin cultul Venerei*). // **Idalius** (3) *adj.* idalian, al Venerei.

idcircō *adv.* de aceea.

īdem, *eadem, idem pron.* **1.** același: *eodem die* în aceeași zi, *eadem de causā* din același motiv. **2.** în același timp, de asemenea, și pe deasupra: *satrapes Ioniae idemque gener regis* satrap al Ioniei și în același timp ginerele regelui, *quidquid honestum est, idem est utile* ceea ce e moral e de asemenea util.

identidem *adv.* de repetate ori, mereu.

ideō *adv.* de aceea.

idiōta, *ae m.* necunoscător, ignorant.

idōlum (idōlon), *ī n.* **1.** chip, reprezentare. **2.** fantomă.

idōneus (3) *adj.* potrivit, convenabil, apt: *locus castris* (*D.*) ~un loc potrivit pentru tabără.

Īdūs, *uum f.pl.* ide (*ziua de 15 în lunile martie, mai, iulie, octombrie și ziua de 13 în celelalte luni*).

iecur, *iecoris* (*iecinoris*) *n.* și **iocur**, *iocinoris n.* ficat.

iecusculum, *ī n.* ficățel.

iēiūnitās, *ātis f.* uscăciune; lipsă, sărăcie.

iēiūnium, *iī n.* post; (*fig.*) foame.

iēiūnus (3) *adj.* flămând; (*fig.*) sărac, uscat, slab.

iens *p.pr. v.* **eō**.

iēntāculum, *ī n.* gustarea de dimineață.

igitur *conj.* deci, prin urmare, așadar.

īgnārus (3) *adj.* **1.** necunoscător, neștiutor: ~*loci* necunoscător al locului, *omnibus ignaris* fără știrea nimănui. **2.** (*rar*) necunoscut: *ignara regio* ținut necunoscut.

īgnāvē (īgnāviter) *adv.* lânced, molatic.

īgnāvia, *ae f.* lâncezeală, trândăvie, nevolnicie.

īgnāvus (3) *adj.* **1.** leneș, lânced: ~*homo* om trândav. **2.** fricos, nevolnic, laș: ~*miles* soldat fricos. **3.** moleșitor, care te amorțește: ~ *aestus* arșiță moleșitoare, *ignavum frigus* ger care te amorțește.

īgnēscō, *ere vi.* a se aprinde.

īgneus (3) *adj.* de foc, arzător, înflăcărat.

īgniculus, *ī m.* focușor, scânteie, scăpărare.

īgnifer, *era, erum adj.* arzător, înflăcărat.

īgnipotēns (1), *ntis adj.* stăpân al focului (*zeul Vulcan*).

īgnis, *is m.* **1.** foc. **2.** fulger: *Iovis* ~ fulgerul lui Iupiter. **3.** torță: *armatus ignibus* înarmat cu torțe. **4.** stea: *luna inter ignes minores* luna printre stelele mai mici. **5.** strălucire, văpaie, arșiță; (*fig.*) focul unei pasiuni: ~*siderum* strălucirea stelelor, ~*solis* arșița soarelui, *caeco carpitur igni* e mistuită de o patimă ascunsă, *meus* ~ iubirea mea.

īgnōbilis (2) *adj.* **1.** necunoscut, obscur. **2.** de jos, de rând, nevrednic.

īgnōbilitās, *ātis f.* **1.** lipsă de renume. **2.** stare de jos, origine obscură.

īgnōminia, *ae f.* rușine, dezonoare, ocară, înfierare.

īgnōminiōsus (3) *adj.* plin de rușine, rușinos; (*fig.*) pătat, stigmatizat.

īgnōrābilis (2) *adj.* necunoscut.

īgnōrantia, *ae f.* necunoaștere, neștiință.

īgnōrātiō, *ōnis f.* necunoaștere, necunoștință.

īgnōrō (I) *vt.* a nu ști, a nu cunoaște.

īgnōscō, *ere, gnōvī, gnōtum vi.* a ierta: *mihi ignoscite!* iertați-mă!

īgnōtus (3) *adj.* **1.** necunoscut. **2.** (*rar*) neștiutor.

īlex, *icis f.* (specie de) stejar (cu frunzele persistente).

īlia[1], *ium n.pl.* măruntaie.

Īlia[2], *ae f.* Rhea Silvia (*fiica lui Numitor, mama lui Romulus și Remus*).

Īliacus (3) *adj.* iliac, troian.

Īliadēs[1], *ae m.* fiul Iliei (*Romulus* sau *Remus*).

Īliadēs[2], *ae m.* **1.** troian. **2.** Ganymede.

Īlias, *adis f.* **1.** troiană. **2.** Iliada.

īlicet *adv.* imediat, pe dată.

īlicō (illicō) *adv.* pe dată, pe loc.

Īliēnsēs, *ium m.pl.* troieni.

īlignus (3) *adj.* de gorun, de stejar.

Īlīthyia, *ae f.* zeița nașterilor (*la romani Lucina*).

Īlium (Īlion), *ī n.* Troia. // **Īlius** (3) *adj.* troian.

illā *adv.* pe acolo.

illabefactus (3) *adj.* neclintit, tare.

illābor, *lābī, lāpsus sum vi. dep.* a aluneca în, a pătrunde în; (*spec.*) a cădea (asupra).

illabōrātus (3) *adj.* **1.** nelucrat. **2.** fără osteneală.

illabōrō, *are vi.* a lucra la ceva, a se munci cu.

illāc *adv.* pe acolo.

illacessītus (3) *adj.* neprovocat.

illacrimābilis (2) *adj.* **1.** neînduplecat. **2.** (*pas.*) neplâns.

illacrimō (I) *vi.* a lăcrima, a plânge, a deplânge: ~ *morti eius* a plânge moartea acestuia.

illacrimor, *ārī v.* **illacrimō**.

illaesus (3) *adj.* nevătămat, neatins.

illaetābilis (2) *adj.* întristător, trist.

illaqueō (I) *vt.* a prinde în laț.

illaudātus (3) *adj.* fără glorie, rușinos, nedemn.

ille, *illa, illud pron.* **1.** acela, aceea: *hic... ille* acesta... acela. **2.** (*emfatic*) acel vestit, faimos: *hic est ille*

Demosthenes acesta este vestitul Demosthene.

illecebra, *ae f.* (*frecv. pl.*) momeală; farmece; (*fig.*) mreajă.

illepidē *adv.* nedelicat; fără gust.

illepidus (3) *adj.* neatrăgător, grosolan.

illībātus (3) *adj.* intact, neştirbit.

illīberālis (2) *adj.* nedemn (de un om liber), vulgar, josnic, meschin.

illīberālitās, *ātis f.* zgârcenie, meschinărie.

illīberāliter *adv.* nedemn, josnic, meschin.

illīc *adv.* **1.** acolo (în acel loc). **2.** (*rar*) în acel moment.

illicio, *ere, lēxī, lectum vt.* a momi, a atrage în laţ.

illicitātor, *ōris m.* fals licitator (spre a urca preţul).

illicitus (3) *adj.* nepermis.

illicō *v.* **īlicō.**

illīdo, *ere, si, sum vt.* a izbi, a zdrobi.

illigō (I) *vt.* **1.** a lega, a prinde, a fixa: *~ antemnas funibus* a lega antenele cu funii, *amicitiā illigati* legaţi prin prietenie. **2.** a încurca, a împiedica: *illigari bello* a fi încurcat într-un război, *illigatus praedā* ţinut locului de pradă.

illīmis (2) *adj.* fără mâl; neîntinat.

illinc *adv.* de acolo: *~ huc veni* de acolo am venit aici, *illinc... hinc* din partea aceea... din partea aceasta, *~ cupiditas pugnat, hinc veritas* de partea aceea luptă lăcomia, de partea aceasta adevărul.

illinō, *ere, lēvī, litum vt.* **1.** a da cu unsoare, a unge, a mânji: *navis bitumine illita* corabie unsă cu smoală, *~ chartis* (*D.*) a mâzgăli pe hârtie. **2.** a întinde un strat: *bruma illinet nives agris* iarna va întinde strat de zăpadă pe câmpuri.

illiterātus (3) *adj.* necultivat, neînvăţat.

illō *adv.* acolo, în acel loc.

illōtus (**illautus**, **illūtus**) (3) *adj.* nespălat, neşters.

illūc *adv.* acolo.

illūcēscō, *ere, lūxī vi.* a începe să lumineze; (*impers.*) *illucescit* se luminează de ziuă.

illūdō, *ere, lūsī, lūsum vi.* şi *vt.* **1.** a se juca: *~ chartis* (*D.*) a se distra scriind; (*spec.*) *vestes illusas auro* veşminte bătute în aur. **2.** a-şi bate joc de cineva, a lua în bătaie de joc, a râde de cineva: *certant ~ capto* (*D.*) se întrec să-şi bată joc de cel prins, *~ in nos* a râde de noi, *~ praecepta* a râde de sfaturi. **3.** a înşela, a amăgi: *fortuna illusit Neroni* norocul l-a înşelat pe Nero. **4.** (*fig.*) a-şi bate joc, a prăpădi, a distruge: *~ pecuniae* (*D.*) a-şi bate joc de bani.

illūminātē *adv.* luminos, clar.

illūminō (I) *vt.* a lumina; (*fig.*) a înfrumuseţa.

illūsiō, *ōnis f.* ironie, bătaie de joc.

illūstris (2) *adj.* **1.** luminos, clar. **2.** vestit, însemnat, ilustru.

illūstrō (I) *vt.* **1.** a lumina: *sol cuncta illustrat* soarele luminează totul. **2.** a scoate la lumină, a lămuri, a explica: *omnia illustrantur* toate sunt date pe faţă, *~ verum* a explica adevărul. **3.** a împodobi, a înfrumuseţa: *~ Capitolium templis* a împodobi cu temple Capitoliul; (*pas.*) a deveni celebru.

illuviēs, *ēī f.* murdărie, slin.

Illyriī, *ōrum m.pl.* illyri (*neam din nord-vestul Peninsulei Balcanice*). // **Illyricus** (3) *adj.* illyric. // **Illyricum**, *ī n.* ţara illyrilor (*Dalmaţia şi Albania*).

Īlōtae *v.* **Hīlōtae.**

imāginārius (3) *adj.* imaginar, fictiv.

imāginātiō, *ōnis f.* închipuire, vis.

imāginor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a-şi închipui.

imāgō, *inis f.* chip, imagine; reproducere, copie; aparenţă; (*spec. pl.*) portrete ale strămoşilor, păstrate în *atrium* sau purtate la înmormântare (*semne de nobleţe*).

imbēcillitās, *ātis f.* slăbiciune: *~ valetudinis* slăbirea sănătăţii, *~ animi* lipsă de curaj, laşitate.

imbēcillus (3) *adj.* slab, neputincios.

imbellis (2) *adj.* **1.** nerăzboinic, incapabil de luptă, slab, nevolnic. **2.** paşnic, liniştit.

imber, *bris m.* **1.** ploaie, furtună cu ploaie. **2.** (*poet.*) apă.

imberbis (2) şi **imberbus** (3) *adj.* (*despre tineri*) fără barbă.

imbibō, *ere, bibī vt.* a absorbi; (*fig.*) a concepe, a-şi propune: *~ malam opinionem* a concepe o părere rea, *imbibit petere fasces* îşi puse în gând să câştige demnităţi.

imbrex, *icis f.* ţiglă, olan.

imbrifer, *era, erum adj.* aducător de ploaie, ploios.

imbuō, *ere, buī, būtum vt.* **1.** a îmbiba, a muia în ceva; (*fig.*) a umple: *~ lanam coloribus* a îmbiba lâna cu culori, *~ aures promissis* a umple urechile cu promisiuni. **2.** a obişnui, a deprinde, a forma: *~ adulescentes litteris* a-i deprinde pe tineri cu literatura.

imitābilis (2) *adj.* care se poate imita.

imitāmen, *inis* (**imitāmentum**, *ī*) *n.* imitaţie.

imitātiō, *ōnis f.* imitare.

imitātor, *ōris m.* imitator.

imitātrīx, *īcis f.* imitatoare.

imitor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a imita, a reda imitând.

immadēscō, *ere, maduī vi.* a se umezi.

immānis (2) *adj.* **1.** groaznic, îngrozitor. **2.** năprasnic; uriaş.

immānitās, *ātis f.* sălbăticie, grozăvie.

immānsuētus (3) *adj.* nepotolit, furios.

immātūritās, *ātis* **1.** necoacere. **2.** pripeală.

immātūrus (3) *adj.* necopt, înainte de vreme, prematur.

immedicābilis (2) *adj.* de nevindecat.
immemor (1), *oris adj.* care nu-şi aminteşte: ~ *parentum* uitând de părinţi.
immemorābilis (2) *adj.* care nu se poate descrie, de nedescris.
immemorātus (3) *adj.* nemaiîntâlnit, cu totul nou.
immēnsitās, *ātis f.* nemărginire.
immēnsus (3) *adj.* nemăsurat, nesfârşit, imens. // **immēnsum**, *ī n.* imensitate, nesfârşire.
immerēns (1), *ntis adj.* nevinovat.
immergō, *ere, mersī, mersum vt.* a cufunda; a vârî.
immeritō *adv.* pe nedrept.
immeritus (3) *adj.* **1.** nevinovat. **2.** (*pas.*) nemeritat, nedrept: *immeritae laudes* laude nemeritate.
immersābilis (2) *adj.* care nu poate fi scufundat.
immētātus (3) *adj.* fără hotare, nemăsurat.
immigrō (I) *vi.* a pătrunde venind.
immineō, *ēre vi.* **1.** a se înălţa deasupra, a atârna deasupra: *populus imminet antro* (*D.*) un plop se înalţă deasupra peşterii. **2.** a ameninţa, a urmări ameninţător: *fortuna ei imminet* soarta îl urmăreşte. **3.** a pândi (să apuce), a căuta să prindă: ~ *occasioni* a pândi ocazia, ~ *imperio* a căuta să ia puterea.
imminuō, *ere, uī, ūtum vt.* a micşora, a scutura, a slăbi.
imminūtiō, *ōnis f.* scădere, diminuare, slăbire.
immīsceō, *ēre, mīscuī, mīxtum vt.* a amesteca: ~ *pedites equitibus* (*D.*) a amesteca pedestraşii cu călăreţii, *se immiscere* a se amesteca; (*fig. refl.*) a se pierde: *se* ~ *nocti* a dispărea în noapte.
immiserābilis (2) *adj.* neînduplecat, fără milă.
immisericors (1), *rdis adj.* nemilos.
immissiō, *ōnis f.* trimitere, lăsare.
immītis (3) *adj.* crud, aspru.
immittō, *ere, mīsī, missum vt.* **1.** a trimite asupra (în), a azvârli, a arunca, a vârî, a introduce: ~ *servos in tecta nostra* a trimite sclavi asupra caselor noastre, *se immisit in undas* s-a aruncat în valuri. **2.** a lăsa în voie, a lăsa slobod; ~ *habenas* a lăsa în voie frâul (a da frâu liber), ~ *vitem* a lăsa viţa să crească în voie, *immissa barba* barbă crescută în voie.
immō *adv.* dimpotrivă; *immo etiam* ba chiar.
immōbilis (2) *adj.* nemişcat, neclintit.
immoderātiō, *ōnis f.* lipsă de măsură.
immoderātus (3) *adj.* nemăsurat, fără măsură.
immodestē *adv.* fără măsură.
immodestia, *ae f.* lipsă de măsură: îndrăzneală, neruşinare.
immodestus (3) *adj.* necumpătat.
immodicē *adj.* fără măsură.

immodicus (3) *adv.* nemăsurat, necumpătat.
immodulātus (3) *adj.* rău ritmat, fără armonie.
immolātiō, *ōnis f.* sacrificiu, jertfă.
immolātor, *ōris m.* sacrificator.
immōlītus (3) *adj.* construit pe ceva.
immolō (I) *vt.* a sacrifica, a aduce jertfă.
immorior, *morī, mortuus sum vi. dep.* a-şi da duhul asupra (în), a muri: ~ *sorori* a-şi da sufletul pe trupul surorii sale.
immoror, *ārī, ātus sum vi. dep.* (*cu D.*) a rămâne timp îndelungat, a stărui, a insista.
immorsus (3) *adj.* muşcat; (*fig.*) aţâţat.
immortālis (2) *adj.* nemuritor, veşnic. // **immortālēs**, *ium m.pl.* zei.
immortālitās, *atis f.* nemurire.
immortāliter *adv.* veşnic.
immōtus (3) *adj.* nemişcat, neclintit.
immūgiō, *īre vi.* a mugi, a răsuna.
immulgeō, *ēre vt.* a mulge.
immundus (3) *adj.* murdar.
immūniō (IV) *vt.* a construi (o fortificaţie).
immūnis (2) *adj.* **1.** scutit, liber de, lipsit de, neatins: ~ *militiā* scutit de serviciul militar, *urbs* ~ *belli* oraş neatins de război. **2.** scutit de bir: *immunes agros arare* a lucra ogoare scutite de bir.
immūnitās, *ātis f.* scutire.
immūnītus (3) *adj.* nefortificat; (*despre drum*) impracticabil.
immurmurō, *āre vi.* a şopti, a murmura.
immūtābilis (2) *adj.* neschimbător.
immūtābilitās, *ātis f.* imposibilitatea schimbării, neschimbare.
immūtātiō, *ōnis f.* schimbare.
immutātus (3) *p.pf. v.* **immūtō**. // *adj.* neschimbat.
immūtēscō, *ere, mūtuī vi.* a amuţi, a tăcea.
immūtō (I) *vt.* a schimba, a modifica.
impācātus (3) *adj.* nepotolit.
impār (1), *aris adj.* **1.** inegal: *impares pedes* picioare inegale. **2.** inferior, mai prejos, incapabil: ~ *tibi miles* soldat inferior ţie, ~ *dolori* incapabil să suporte durerea.
imparātus (3) *adj.* nepregătit.
impāstus (3) *adj.* nemâncat, flămând.
impatiēns (1), *ntis adj.* **1.** incapabil să suporte: ~ *oneris* incapabil să suporte povara. **2.** nestăpânit: ~ *irae* nestăpânit la mânie.
impatienter *adv.* nestăpânit, nerăbdător.
impatientia, *ae f.* neputinţă de a suporta; (*fig.*) impasibilitate.
impavidē *adv.* neînfricat.
impavidus (3) *adj.* neînfricat, curajos.
impedīmentum, *ī n.* **1.** piedică. **2.** bagaj. // (*mil.*) **impedimenta**, *ōrum pl.* bagaje ale unei trupe, provizii, maşini de război, care.

impediō (IV) *vt.* **1.** a împiedica: ~ *vinculis* a prinde cu lanțuri, *lacrimae eum impediunt loqui* lacrimile îl împiedică să vorbească. **2.** a înfășura: ~ *caput myrto* (*Abl.*) a încununa fruntea cu mirt, *se impedire* a se încurca; *se iam impedivit in plagas* s-a încurcat în lațuri.

impedītus (3) *p.pf.* *v.* **impediō.** // *adj.* **1.** anevoios, dificil: *impedītum iter* drum anevoios. **2.** (*mil.*) împovărat de bagaje (muniții): *milites impedīti* soldați încărcați cu bagaje.

impellō, *ere, pulī, pulsum vt.* **1.** a împinge (înainte), a pune în mișcare: ~ *navem remis* a face să înainteze corabia cu vâslele, ~ *pecus* a mâna o turmă, ~ *hostem* a-l respinge pe dușman, ~ *in fugam* a pune pe fugă. **2.** a izbi, a culca la pământ: ~ *montem cuspide* a izbi muntele cu lancea. **3.** (*fig.*) a împinge, a îndemna, a îmboldi, a ațâța: ~ *ad studium* a îndemna la studiu.

impendeō, *ēre vi.* **1.** a sta atârnat deasupra: *gladius impendet cervicibus* (*D.*) sabia stă atârnată deasupra capului. **2.** a amenința, a fi aproape: *tempestas impendens* furtună care amenință.

impendiō *adv.* [*pe lângă comp.*] cu prisosință, cu mult: ~ *magis* cu mult mai mult, *leges* ~ *acerbiores* legi cu mult mai aspre.

impendium, *iī n.* **1.** cheltuială, pierdere, pagubă. **2.** (*spec.*) dobânzi.

impendō, *ere, pendī, pēnsum vt.* **1.** a cheltui. **2.** (*fig.*) a întrebuința, a sacrifica: ~ *operam, pecuniam* a cheltui muncă, bani, ~ *biennium libris componendis* a consacra doi ani cu compunerea cărților, ~ *vitam* a-și sacrifica viața.

impenetrābilis (2) *adj.* de nepătruns.

impēnsa, *ae f.* cheltuială; (*fig.*) sacrificiu: *sine impensā* fără cheltuială, *impensā sanguinis* prin sacrificiu de sânge.

impēnsē *adv.* **1.** (*rar*) cu mare cheltuială. **2.** foarte mult, stăruitor; (*comp.*) *impensius* și mai vârtos, și mai mult.

impēnsus (3) *p.pf.* *v.* **impendō.** // *adj.* **1.** mare, ridicat, scump (ca preț): *impensō pretiō* cu preț mare, *impensō* scump. **2.** (*fig.*) mare, mult: *impensa cura* mare grijă, *impensō labore* cu multă strădanie.

imperātor, *ōris m.* **1.** conducător; (*mil.*) comandant, general. **2.** împărat.

imperātōrius (3) *adj.* **1.** al comandantului, de comandant. **2.** de împărat, imperial.

imperātrīx, *īcis f.* cea care comandă, stăpână.

imperātum, *ī n.* poruncă, ordin: *imperata facere* a executa ordinele.

imperceptus (3) *adj.* neobservat, nedescoperit.

imperditus (3) *adj.* nedistrus, scăpat cu viață.

imperfectē *adv.* rău.

imperfectus (3) *adj.* neterminat.

imperfossus (3) *adj.* nestrăpuns.

imperiōsus (3) *adj.* **1.** stăpân, care domină. **2.** poruncitor, despotic, tiranic.

imperītē *adv.* fără pricepere.

imperītia, *ae f.* nepricepere, necunoaștere.

imperitō (I) *vt.* și *vi.* **1.** a porunci, a comanda: ~ *aequam rem* a porunci un lucru drept, ~ *oppido* (*D.*) a comanda cetății. **2.** a stăpâni: ~ *late* a stăpâni pe o mare distanță.

imperītus (3) *adj.* necunoscător, nepriceput: ~ *rerum* necunoscător al lucrurilor.

imperium, *iī n.* **1.** poruncă, ordin: *imperio Iovis* din porunca lui Iupiter. **2.** dreptul de a porunci, conducere, putere; (*milit.*) comandă: *imperio eius* sub conducerea lui, *esse cum imperio* a fi învestit cu putere oficială, *summa imperii* comanda supremă. **3.** funcție înaltă, demnități: *cives mandant imperia* cetățenii acordă demnitățile; (*pl.*) autorități, oficialități: *provincia plena erat lictorum et imperiorum* provincia era plină de gărzi și de oficialități. **4.** stăpânire, stat, imperiu: *fines imperii propagavit* a mărit hotarele stăpânirii sale.

impermissus (3) *adj.* nepermis.

imperō (I) *vt.* și *vi.* **1.** a porunci, a ordona, a impune: ~ *militibus* a porunci soldaților, ~ *obsides* a impune ostatici, *me imperante* la porunca mea. **2.** a conduce, a avea comanda: *recusabat imperare* refuza să conducă.

imperspicuus (3) *adj.* ascuns, de nepătruns.

imperterritus (3) *adj.* neînfricoșat.

impertiō (IV) *vt.* a împărți cu altul, a împărtăși, a da, a acorda: ~ *partem oneris* a împărți o parte a poverii, ~ *dolorem suum alicui* a-și împărtăși cuiva durerea, ~ *civitatem hominibus* a acorda cetățenie oamenilor, ~ *se talem* a se arăta astfel.

imperturbātus (3) *adj.* netulburat.

impervius (3) *adj.* de nestrăbătut.

impetrābilis (2) *adj.* ușor de obținut.

impetrō (I) *vi.* și *vt.* a obține, a reuși să obțină; (*cu* de + *Abl.*) a reuși în.

impetus, *ūs m.* **1.** pornire violentă, violență, elan: ~ *vulgi* pornirea mulțimii, ~ *fluminis* violența râului, ~ *orationis* elanul cuvântării. **2.** (*frecv.*) atac, asalt.

impexus (3) *adj.* nepieptănat, stufos.

impiē *adv.* nelegiuit.

impietās, *ātis f.* impietate, lipsă de respect, nelegiuire.

impiger, *gra, grum adj.* harnic, fără preget, neobosit.

impigrē *adv.* fără preget, harnic, neobosit.

impigritās, *ātis f.* promptitudine.

impingō, *ere, pēgī, pactum vt.* **1.** a izbi, a da (izbind): ~ *pugnum in os* a da un pumn în față, ~ *caput parieti*

a da cu capul de pereți. **2.** a impune, a aplica, a da cu sila. **3.** a arunca, a împinge: ~ *hostes in vallum* a-i arunca pe dușmani în întăritură.

impius (3) *adj.* nelegiuit.

implācābilis (2) *adj.* neîndurător.

implācātus (3) *adj.* nepotolit.

implacidus (3) *adj.* nepotolit.

implectō, *ere, plexī, plexum vt.* a împleti, a înlănțui.

impleō, *ēre, plēvī, plētum vt.* **1.** a umple: ~ *fossam* a umple un șanț: (*fig.*) a sătura, a potoli: ~ *dolorem lacrimis* a potoli durerea prin lacrimi. **2.** a împlini, a completa: ~ *cohortes* a completa cohortele: *luna impleverat orbem* luna își împlinise cursul. **3.** a îndeplini: ~ *officium* a-și îndeplini datoria.

implicātiō, *ōnis f.* împletire, înlănțuire; (*fig.*) încurcătură.

implicātus (3) *p.pf. v.* **implicō**. // *adj.* încurcat, complicat.

implicō, *āre, āvī* (*uī*), *ātum* (*itum*) *vt.* și *vi.* **1.** a încolăci, a împreuna, a uni, a încinge: *hedera arborem implicat* iedera înlănțuie copacul, ~ *bracchia collo* (*D.*) a încolăci brațele după gât, ~ *crinem auro* a împleti șuvițele de păr cu fir de aur. **2.** a amesteca, a angaja, a încurca: *se implicare bello* (*Abl.*) a se angaja în război, *implicari rebus alienis* a se lăsa prins de treburile altora.

implōrātiō, *ōnis f.* invocare, implorare.

implōrō (I) *vt.* a implora.

implūmis (2) *adj.* fără pene.

impluō, *ere, uī vi.* a ploua deasupra.

impluvium, *iī n.* impluvium (*bazin în mijlocul atriumului, în care se aduna apa de ploaie*).

impolītē *adv.* neșlefuit.

impolītus (3) *adj.* neșlefuit, necioplit.

impōnō, *ere, posuī, positum vt.* **1.** a pune în (pe, asupra), a așeza: ~ *in carrum* a pune în car, ~ *in rogum* a pune pe rug, ~ *dona aris* a pune daruri pe altare, ~ *exercitum* (*in naves*) a îmbarca armata (pe corăbii), ~ *finem* a pune capăt. **2.** a impune, a face să suporte: ~ *stipendium victis* a impune tribut învinșilor, ~ *alicui iniuriam* a face cuiva o nedreptate. **3.** (*rar*) a impune cuiva, a lua ochii: *imposuit populo* (*D.*) a înșela poporul.

importō (I) *vt.* **1.** a importa: ~ *frumentum* a importa grâu. **2.** (*fig.*) a provoca, a aduce: ~ *alicui damnum* a aduce pagubă cuiva.

importūnē *adv.* la timp nepotrivit.

importūnitās, *ātis f.* atitudine nesuferită, insolentă; necuviință.

importūnus (3) *adj.* **1.** nepotrivit (ca așezare), nevaforabil: ~ *locus* loc nepotrivit. **2.** chinuitor, supărător: ~ *morbus* boală supărătoare. **3.** crud, brutal, obraznic; nepăsător: ~ *hostis* dușman crud.

importuōsus (3) *adj.* (*despre mare, țărm*) fără porturi.

impos (1), *potis adj.* care nu e stăpân.

impotēns (1), *ntis adj.* **1.** nestăpânit, care nu se poate stăpâni: ~ *irae* (*G.*) nestăpânit la mânie. **2.** neputincios, slab: *salus impotentium* salvarea celor neputincioși. **3.** fără măsură, necumpătat, violent: ~ *laetitia* veselie fără margini, ~ *homo* om necumpătat.

impotenter *adv.* necumpătat; fără putință de stăpânire.

impotentia, *ae f.* **1.** (*rar*) neputință. **2.** nestăpânire, necumpătare.

impraesentiārum *adv.* deocamdată.

imprānsus (3) *adj.* nemâncat.

imprecor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a ruga pe zei pentru binele (răul) cuiva; (*frecv.*) a blestema.

impressiō, *ōnis f.* **1.** presiune, apăsare. **2.** atac, asalt. **3.** impresie.

imprīmīs (**in prīmīs**) *adv.* mai înainte de toate, mai întâi.

imprimō, *ere, pressī, pressum vt.* **1.** a apăsa asupra, a împlânta: ~ *pollicem* a apăsa degetul, ~ *aratrum muris* (*D.*) a trece cu plugul peste ziduri. **2.** a întipări, a imprima: ~ *anulum epistulae* (*D.*) a imprima sigiliul pe scrisoare; (*fig.*) ~ *in animo* a-și întipări în suflet.

improbātiō, *ōnis f.* neaprobare, respingere.

improbē *adv.* **1.** rău, ticălos, nerușinat. **2.** (*rar*) enorm, peste măsură.

improbitās, *ātis f.* răutate, ticăloșie, nerușinare.

improbō (I) *vt.* a dezaproba, a respinge.

improbus (3) *adj.* **1.** rău: *improbae merces* mărfuri proaste. **2.** (*frecv.*) ticălos, necinstit, nerușinat: *homines boni et improbi* oamenii cinstiți și cei ticăloși, *improba carmina* poezii licențioase. **3.** (*rar*) fără măsură, enorm: ~ *labor* muncă neîncetată.

imprōcērus (3) *adj.* mic de statură.

imprōmptus (3) *adj.* care se mișcă greu.

improperātus (3) *adj.* lent.

improprius (3) *adj.* impropriu.

improsper(us), *era, erum adj.* fără succes, nefericit.

improsperē *adv.* fără succes.

imprōvidē *adv.* nechibzuit.

imprōvidus (3) *adj.* **1.** care nu se așteaptă: *civitas improvida huius mali* cetatea care nu se așteaptă la această nenorocire. **2.** neprevăzător, nechibzuit: *improvidae mentes* minți nechibzuite.

imprōvīsō *adv.* pe neașteptate.

imprōvīsus (3) *adj.* neașteptat: *de* (sau *ex*) *improviso* pe neașteptate.

imprūdēns (1), *ntis adj.* **1.** neștiutor: ~ *legis* necunoscător al legii. **2.** fără a se aștepta, surprins: *hostes imprudentes aggredi* a-i ataca pe dușmanii care nu se așteaptă. **3.** nechibzuit: *sapiens ab imprudenti differt* înțeleptul se deosebește de nechibzuit.

imprūdentia, *ae f.* necunoaştere, neştiinţă.
impūbēs (1), *eris* şi **impūbis** (2) *adj.* nevârstnic. // *m.* copil.
impudēns (1), *ntis adj.* neruşinat.
impudenter *adv.* cu neruşinare.
impudentia, *ae f.* neruşinare.
impudīcitia, *ae f.* desfrânare.
impudīcus (3) *adj.* desfrânat, depravat.
impūgnātiō, *ōnis f.* atac.
impūgnō (I) *vt.* a ataca.
impulsiō, *ōnis f.* impuls, ciocnire.
impulsor, *ōris m.* sfătuitor, cel care îndeamnă; (*peior.*) instigator.
impulsus, *ūs m.* **1.** impuls, îndemn: *impulsu meo* la îndemnul meu. **2.** izbire.
impūne *adv.* **1.** fără pedeapsă, nepedepsit. **2.** fără primejdie, fără teamă.
impūnitās, *ātis f.* nepedepsire, libertate nestânjenită.
impūnitē *adv.* cu toată libertatea.
impūnītus (3) *adj.* nepedepsit; (*fig.*) fără frâu, fără margini.
impūrē *adv.* urât, ruşinos: *~ facere* a se purta urât.
impūritās, *ātis f.* murdărie.
impūrus (3) *adj.* **1.** necurat, murdar. **2.** (*fig.*) stricat, depravat, ruşinos.
imputātus (3) *adj.* necurăţat de ramurile de prisos.
imputō (I) *vt.* **1.** a pune pe socoteala cuiva, a atribui: *~ mortem annis* a pune moartea pe seama vârstei. **2.** a socoti.
īmus (3) *adj. superl.* (*v.* **inferus**) cel mai de jos: *~ mons* poalele muntelui, *in imo mari* în fundul mării, *ima cauda* vârful cozii. // **īmum**, *ī n.* partea cea mai de jos, adâncul: *ab imo* din adânc, *ad imum* până la sfârşit.
in *prep.* **I.** (*cu Abl.*) **1.** (*loc*) în, pe, la: *in urbe vivere* a trăi în oraş, *in mensā ponere* a pune pe masă, *in Sequanis* la sequani. **2.** (*timp*) în timpul: *in vitā* în timpul vieţii, *in decem annis* (în) timp de zece ani. **3.** (*situaţie*): *esse in armis* a fi sub arme, *in pabulatione* la strânsul nutreţului. **4.** printre, între: *numerare aliquem in bonis civibus* a socoti pe cineva printre cetăţenii buni. **II.** (*cu Ac.*) **1.** (*loc*) în, către, spre: *in patriam redeo* mă întorc în patrie, *in caelum spectare* a privi spre cer. **2.** (*timp*) până în, pentru: *bellum in hiemem ducere* a continua războiul până în iarnă, *in omne tempus* pentru totdeauna. **3.** către, asupra, faţă de, contra: *amor in patriam* iubire faţă de patrie; *impetus in hostem* atac contra duşmanului. **4.** (*scop*) pentru, spre: *in luctum familiae* spre jalea familiei, *in speciem* de formă. **5.** (*mod.*) în: *servilem in modum* în chipul sclavilor. **6.** (*alte sensuri*): *in altitudinem* în înălţime, *mutare in lapidem* a transforma în piatră, *dividere in tres partes* a împărţi în trei părţi, *in has leges* cu aceste condiţii.

inaccessus (3) *adj.* neatins; inaccesibil.
inadūstus (3) *adj.* nears.
inaedificō (I) *vt.* **1.** a construi pe, a se ocupa cu construcţii. **2.** a zidi, a închide trecerea.
inaequābilis (2) *adj.* inegal, neregulat.
inaequālis (2) *adj.* neegal, neregulat; (*fig.*) schimbător.
inaequālitās, *ātis f.* inegalitate, varietate.
inaequāliter *adv.* neegal.
inaequō, *āre vt.* a egala, a nivela.
inaestimābilis (2) *adj.* **1.** care nu se poate calcula. **2.** fără seamăn, fără preţ.
inaestuō, *āre vi.* a se aprinde.
inaffectātus (3) *adj.* neafectat.
inamābilis (2) *adj.* nesuferit.
inamārēscō, *ere vi.* a deveni amar.
inambitiōsus (3) *adj.* fără pretenţii.
inambulātiō, *ōnis f.* plimbare.
inambulō (I) *vi.* a se plimba.
inamoenus (3) *adj.* neplăcut.
inanimus (3) *adj.* neînsufleţit.
ināniō (IV) *vt.* a goli.
inānis (2) *adj.* gol; (*fig.*) deşert, zadarnic, fără rost. // **ināne**, *is n.* vidul.
inānitās, *ātis f.* gol; (*fig.*) deşertăciune, zădărnicie.
ināniter *adv.* în gol, fără rost.
inarātus (3) *adj.* nearat.
inārdēscō, *ere, ārsī vi.* a lua foc, a se aprinde.
inārēscō, *ere, āruī vi.* a se usca; (*fig.*) a seca.
inassuētus (3) *adj.* neînvăţat.
inattenuātus (3) *adj.* neslăbit.
inaudāx (1), *ācis adj.* fără curaj, timid.
inaudiō (IV) *vt.* a auzi, a afla.
inaudītus (3) *adj.* **1.** neauzit, nemaiauzit. **2.** neascultat.
inaugurō (I) *vi.* şi *vt.* **1.** a observa zborul păsărilor; (*Abl. abs.*) *inaugurato* după luarea auspiciilor. **2.** a sfinţi, a consacra.
inaurō (I) *vt.* a auri; a umple de aur.
inauspicātus (3) *adj.* fără consultarea auspiciilor.
inausus (3) *adj.* neîncercat.
incaeduus (3) *adj.* netăiat.
incalēscō, *ere, caluī vi.* a se încălzi: (*fig.*) a se aprinde.
incalfaciō, *ere vt.* a încălzi, a încinge.
incallidē *adv.* fără pricepere.
incallidus (3) *adj.* nepriceput.
incandēscō, *ere, canduī vi.* a se aprinde.
incānēscō, *ere, cānuī vi.* a se face alb.
incantō (I) *vt.* a lega prin farmece.
incānus (3) *adj.* albit, cărunt.
incassum *adv.* în zadar.
incastīgātus (3) *adj.* nedojenit.
incautē *adv.* fără prevedere, fără teamă.

incautus (3) *adj.* **1.** care nu se aşteaptă, netemător, neprevăzător. **2.** nesigur, primejdios.

incēdō, *ere, cessī, cessum vi.* şi *vt.* **1.** a merge, a se îndrepta, a păşi: *~ ad templum* a se îndrepta spre templu, *~ superbe* a călca trufaş. **2.** a pătrunde; (*fig.*) a cuprinde: *~ maestos locos* a pătrunde în locuri triste, *patres timor incessit* pe senatori i-a cuprins frica.

incelebrātus (3) *adj.* neamintit, nepomenit.

incendiārius, *iī m.* incendiator.

incendium, *iī n.* foc; (*fig.*) patimă.

incendō, *ere, cendī, censum vt.* a aprinde, a da foc; (*fig.*) a aţâţa: *~ faces* a aprinde torţe, *~ odium* a aţâţa ura.

incēnsiō, *ōnis f.* incendiere.

incēnsus[1] (3) *p.pf. v.* **incendō.**

incēnsus[2] (3) *adj.* nerecenzat.

inceptō (I) *vt.* a începe.

inceptum, *ī n.* **1.** început. **2.** plan.

inceptus, *ūs m.* început.

incernō, *ere, crēvī, crētum vt.* a presăra deasupra.

incertus (3) *adj.* **1.** nesigur, neprecis. **2.** şovăitor, nehotărât: (*în expr.*) *in incerto est* nu se ştie.

incessō, *ere, cessī* (*cessīvī*) *vt.* a ataca.

incessus, *ūs m.* **1.** mers. **2.** năvală.

incestō (I) *vt.* a pângări.

incestum, *ī n.* incest.

incestus[1] (3) *adj.* spurcat, necurat.

incestus[2], *ūs m.* incest.

inchoō (I) *vt.* a începe.

incidō[1], *ere, cidī vi.* **1.** a cădea în (la, asupra): *~ in foveam* a cădea în groapă, *~ capitibus* (*D.*) *nostris* a cădea asupra capetelor noastre; (*fig.*) *~ in morbum* a cădea bolnav. **2.** a veni, a se întâmpla: *~ periculum* a surveni o primejdie, *forte incidit ut* întâmplător se nimeri că.

incīdō[2], *ere, cīdī, cīsum vt.* **1.** a tăia; *~ arborem* a tăia copacul; (*fig.*) *~ spem* a lua speranţa, *~ ludum* a întrerupe jocul. **2.** (*spec.*) a grava.

incingō, *ere, cīnxī, cīnctum vt.* a încinge.

incipiō, *ere, cēpī, ceptum vt.* şi *vi.* a începe; (*poet.*) a începe să vorbească (să cânte).

incīsē (**incīsim**) *adv.* (*despre stil*) în propoziţii scurte.

incīsiō, *ōnis f.* şi **incīsum**, *ī n.* tăiere; (*ret.*) inciză.

incitāmentum, *ī n.* imbold, stimulent.

incitātē *adv.* repede, în grabă, pripit.

incitātiō, *ōnis f.* **1.** repeziciune. **2.** îmboldire, excitare.

incitātus (3) *p.pf. v.* **incitō.**

incitō (I) *vt.* **1.** a mişca (a mâna) repede: *equo incitato* în goana calului. **2.** (*fig.*) a îmboldi, a excita, a aţâţa.

incitus (3) *adj.* iute.

inclāmō (I) *vt.* şi *vi.* a striga, a chema.

inclārēscō, *ere, clāruī vi.* a deveni celebru.

inclēmēns (1), *ntis adj.* aspru, fără îndurare.

inclēmenter *adj.* fără milă, aspru.

inclēmentia, *ae f.* neîndurare, asprime.

inclīnātiō, *ōnis f.* **1.** înclinare, aplecare: *~ animi* aplecare a sufletului. **2.** schimbare: *~ temporum* schimbarea vremurilor.

inclīnātus (3) *p.pf. v.* **inclīnō.** // *adj.* slăbit; scăpătat.

inclīnō (I) *vt.* şi *vi.* a apleca, a înclina.

inclitus *v.* **inclutus.**

inclūdō, *ere, clūsī, clūsum vt.* **1.** a închide, a împiedica: *~ servum in carcerem* a închide sclavul în temniţă, *~ spiritum* a opri respiraţia. **2.** (*fig.*) a vârî, a băga, a introduce: *id includam orationi meae* voi introduce aceasta în discursul meu; (*spec.*) a incrusta.

inclutus (**inclitus**) (3) *adj.* vestit, renumit.

incōgitō, *āre vt.* a plănui (contra cuiva).

incōgnitus (3) *adj.* **1.** necunoscut. **2.** (*jur.*) necercetat: *incognitā re* chestiunea nefiind cercetată.

incola, *ae m.* locuitor.

incolō, *ere, uī, cultum vt.* şi *vi.* a locui.

incolumis (2) *adj.* teafăr, în bună stare, intact.

incolumitās, *ātis f.* nevătămare, conservare, existenţă (asigurată).

incomitātus (3) *adj.* neînsoţit, fără însoţitori.

incommendātus (3) *adj.* expus.

incommodē *adv.* nepotrivit, rău, neplăcut.

incommoditās, *ātis f.* neplăcere, neajuns.

incommodō, *āre vi.* a provoca supărare (cuiva).

incommodum, *ī n.* **1.** neplăcere, neajuns. **2.** pagubă; (*milit.*) înfrângere.

incommodus (3) *adj.* neplăcut, supărător.

incommūtābilis (2) *adj.* neschimbător.

incomparābilis (2) *adj.* neasemuit.

incompertus (3) *adj.* nedescoperit, necunoscut.

incompositē *adv.* în dezordine, dezordonat.

incompositus (3) *adj.* neorânduit, în neorânduială, dezordonat.

incomprehēnsibilis (2) *adj.* **1.** care nu se poate prinde. **2.** de necuprins.

incōmptus (3) *adj.* nepieptănat, neîngrijit; (*fig.*) simplu.

inconcessus (3) *adj.* nepermis, interzis.

inconcinnus (3) *adj.* nearmonios, necioplit.

inconcussus (3) *adj.* nezdruncinat, nestrămutat.

inconditē *adv.* dezordonat, grosolan.

inconditus (3) *adj.* **1.** în neorânduială, dezordonat; *multitudo incondita* mulţime în neorânduială. **2.** groso-

lan, fără farmec: *carmina incondita* poezii grosolane. **3.** neîngropat.
incongruēns (1), *ntis adj.* nepotrivit.
incōnsīderātē *adv.* fără chibzuială.
incōnsīderātus (3) *adj.* nechibzuit.
incōnsolābilis (2) *adj.* inconsolabil; (*fig.*) ireparabil.
incōnstāns (1), *ntis adj.* schimbător, capricios.
incōnstanter *adv.* schimbător, inconstant.
incōnstantia, *ae f.* nestatornicie.
incōnsultē *adv.* nechibzuit.
incōnsultus[1] (3) *adj.* **1.** nechibzuit, fără socoteală. **2.** neconsultat.
incōnsultus[2], *ūs m.* [*numai la Abl.*] neconsultare: *inconsultu meo* fără consultarea mea.
incōnsūmptus (3) *adj.* neconsumat.
incontāminātus (3) *adj.* neprihănit.
incontinēns (1), *ntis adj.* nestăpânit.
incontinenter *adv.* necumpătat.
incontinentia, *ae f.* nestăpânire.
inconveniēns (1), *ntis adj.* nepotrivit, diferit.
incoquō, *ere, coxī, coctum vt.* a fierbe în (la un loc cu): ~ *cruorem herbis* a fierbe sânge la un loc cu buruieni.
incorruptē *adv.* nealterat, corect.
incorruptus (3) *adj.* necorupt, nestricat, corect.
incrēb(r)ēscō, *ere, crēb(r)uī vi.* a crește, a se răspândi.
incrēdibilis (2) *adj.* de necrezut, extraordinar.
incrēdibiliter *adv.* de necrezut, extraordinar.
incrēdulus (3) *adj.* care nu dă crezare, incredul, neîncrezător.
incrēmentum, *ī n.* creștere, dezvoltare, sporire; (*poet.*) germen, mlădiță.
increpitō (I) *vi.* și *vt.* **1.** a striga la cineva, a dojeni, a obiecta cuiva ceva. **2.** a încuraja, a îndemna.
increpō, *āre, crepuī* (*crepāvī*), *crepitum* (*crepātum*) *vi.* și *vt.* **1.** a răsuna: *arma increpuere* armele răsunară. **2.** a se auzi: *increpuit suspicio* s-a răspândit bănuiala. **3.** a face să răsune: ~ *lyram* a face să răsune lira. **4.** a mustra, a dojeni: ~ *ignaviam civium* a mustra lenevia cetățenilor. **5.** a îndemna: ~ *cunctantes* a-i stimula pe cei șovăitori.
incrēscō, *ere, crēvī vi.* a crește, a spori.
incrētus (3) *p.pf. v.* **incernō**.
incruentātus (3) *adj.* nepătat de sânge.
incruentus (3) *adj.* fără vărsare de sânge.
incrūstō, *āre vt.* a acoperi cu o coajă.
incubō, *āre, uī, itum vi.* **1.** a sta culcat pe; ~ *stramentis* a sta culcat pe paie. **2.** (*fig.*) a se așterne: ~ *ponto nox incubat* întunericul se așterne asupra mării. **3.** a cloci; (*fig.*) a păzi nemișcat: ~ *auro* (*D.*) a nu se mișca de pe grămada de aur.
inculcō (I) *vt.* **1.** a vârî, a intercala: ~ *verba Graeca* a intercala cuvinte

grecești. **2.** (*fig.*) a vârî (în minte, în suflet), a întipări: ~ *memoriae alicui* a vârî în minte cuiva.
inculpātus (3) *adj.* fără cusur, ireproșabil.
incultē *adv.* grosolan.
incultus[1] (3) *adj.* necultivat, neîngrijit, sălbatic. // **inculta**, *ōrum m.pl.* locuri sălbatice.
incultus[2], *ūs m.* necultivare.
incumbō, *ere, cubuī, cubitum vi.* **1.** a se rezema, a se sprijini: ~ *olivae* (*D.*) a se sprijini de un măslin. **2.** a se apleca; (*fig.*) a închina; *laurus incumbens arae* (*D.*) un laur aplecat peste altar. **3.** a se repezi, a se năpusti: ~ *in hostem* a se năpusti asupra dușmanului. **4.** (*fig.*) a porni spre ceva, a se strădui: ~ *omni studio* a porni cu tot elanul.
incūnābula, *ōrum n.pl.* **1.** scutece, leagăn. **2.** (*fig.*) copilărie, început, origine.
incūrātus (3) *adj.* neîngrijit.
incūria, *ae f.* lipsă de grijă, nepăsare.
incūriōsē *adv.* fără grija cuvenită, cu neglijență.
incūriōsus (3) *adj.* fără grija cuvenită, neglijent, nepăsător.
incurrō, *ere, currī* (rar *cucurrī*), *cursum vi.* **1.** a se repezi: ~ *in columnas* a se repezi în stâlpi. **2.** a da peste cineva (ceva), a întâlni, a cădea, a ajunge: ~ *in morbum* a cădea bolnav, ~ *in aliquem* a întâlni pe cineva, ~ *in aliquam difficultatem* a da peste o oarecare greutate, *incurrunt tempora cum* vin vremuri când.
incursiō, *ōnis f.* incursiune, năvală.
incursō (I) *vi.* și *vt.* **1.** a se repezi spre, a se izbi de; (*fig.*) a izbi: ~ *rupibus* a se izbi de stânci, ~ *oculis* a izbi ochii. **2.** a năvăli asupra: ~ *in agmen* a năvăli asupra coloanei.
incursus, *ūs m.* **1.** năvală: ~ *undarum* potopul apelor. **2.** atac, ciocnire: *primo incursu* la prima ciocnire. **3.** (*fig.*) pornire.
incurvēscō, *ere vi.* a se îndoi.
incurvō (I) *vt.* a încovoia, a îndoi.
incurvus (3) *adj.* încovoiat.
incūs, *ūdis f.* nicovală.
incūsātio, *ōnis f.* învinuire.
incūsō (I) *vt.* a învinui, a se plânge de.
incussus, *ūs m.* izbire, ciocnire.
incustōdītus (3) *adj.* nepăzit, nepriveghat.
incūsus (3) *adj.* încrustat, gravat.
incutiō, *ere, cussī, cussum vt.* **1.** a lovi, a izbi, a zvârli: ~ *colaphum alicui* a da o palmă cuiva. **2.** (*fig.*) a vârî, a pricinui: ~ *formidinem animo* (*D.*) a vârî frica în suflet.
indāgātiō, *ōnis f.* cercetare.
indāgātor, *ōris m.* cercetător.
indāgātrīx, *īcis f.* cercetătoare.
indāgō[1] (I) *vt.* a cerceta (urma).
indāgō[2], *inis f.* **1.** urmărire (a vânatului), cursă. **2.** (*frecv.*) cercetare.

inde *adv.* **1.** (*loc*) de acolo. **2.** (*timp*) din acest moment, apoi. **3.** dintr-acestea, de aici.

indēbitus (3) *adj.* nedatorat, nemeritat.

indecēns (1), *ntis adj.* nepotrivit, urât, indecent.

indecenter *adv.* urât, neruşinat.

indecet, *ēre vb. impers.* a fi nepotrivit.

indēclīnātus (3) *adj.* neschimbat, nestrămutat.

indecōrē *adv.* necuviincios, nedemn.

indecoris (2) *adj.* **1.** nepotrivit, necuviincios. **2.** nedemn, ruşinos.

indecorō (I) *vt.* a desfigura, a poci; (*fig.*) a pângări.

indecōrus (3) *adj.* nedemn, urât, ruşinos.

indēfēnsus (3) *adj.* fără apărare.

indēfessus (3) *adj.* neobosit.

indēflētus (3) *adj.* neplâns.

indēlēbilis (2) *adj.* de neşters, nepieritor.

indēlībātus (3) *adj.* neatins.

indēmnātus (3) *adj.* necondamnat, nejudecat.

indeplōrātus (3) *adj.* nejelit.

indēprēnsus (3) *adj.* neobservat.

indēstrictus (3) *adj.* nezgâriat, neatins.

indētōnsus (3) *adj.* netuns.

indēvītātus (3) *adj.* neevitat.

index, *icis m.* şi *f.* **1.** arătător, indicator; (*spec.*) denunţător, trădător. **2.** (*fig.*) **a)** semn, dovadă; **b)** titlu, inscripţie, catalog.

Indī, *ōrum m.pl.* indieni.

India, *ae f.* India. // **Indus (Indicus)** (3) *adj.* indian.

indīcēns, *ntis* (**in** + *p.pr. v.* **dīcō**). // **indīcente mē** (*expr.*) fără s-o spun eu.

indicium, *iī n.* **1.** arătare, informare; denunţare. **2.** indiciu, semn, mărturie.

indicō[1] (I) *vt.* a indica, a descoperi, a denunţa.

indīcō[2], *ere, dīxī, dictum vt.* a declara (oficial), a anunţa (public); (*spec.*) a fixa, a impune (o pedeapsă, un bir): ~ *bellum* a declara război, ~ *concilium* a anunţa o adunare, *mors indicta* moarte impusă.

indictus (3) *adj.* **1.** nespus. **2.** (*spec.*) nepledat: *causā indictā* cauza nefiind pledată.

indidem *adv.* tot de-acolo.

indifferēns (1), *ntis adj.* indiferent.

indigena, *ae adj. m.* şi *f.* băştinaş.

indigentia, *ae f.* nevoie, lipsă.

indigeō, *ēre, uī vi.* **1.** a fi lipsit de: ~ *pecuniā* a fi lipsit de bani. **2.** a avea nevoie de: ~ *defensionis* (*G.*), *auxilio* (*Abl.*) a avea nevoie de apărare, de ajutorare. // **indigentēs,** *ium m.pl.* cei lipsiţi, sărmanii.

indiges (1), *etis adj.* băştinaş. // **Indigetēs,** *um m.pl.* zeităţi romane.

indīgestus (3) *adj.* neorânduit, confuz.

indigitāmenta, *ōrum n.* colecţie de formule pentru invocarea zeilor (*atribuită regelui Numa*).

indīgnābundus (3) *adj.* indignat.

indīgnāns (1), *ntis adj.* **1.** indignat, furios. **2.** care nu poate suporta.

indīgnātiō, *ōnis f.* indignare.

indīgnātiuncula, *ae f.* uşoară indignare.

indīgnē *adv.* **1.** nedemn. **2.** cu greu: ~ *ferre* a suporta cu greutate. **3.** pe nedrept.

indīgnitās, *ātis f.* **1.** nedemnitate, faptă nedemnă, ticăloşie. **2.** indignare.

indīgnor, *ārī, ātus sum vt. dep.* **1.** a se indigna, a se înfuria. **2.** a respinge cu indignare.

indīgnus (3) *adj.* **1.** nedemn. **2.** nemeritat. **3.** neomenos, groaznic.

indigus (3) *adj.* (*cu G. şi Abl.*) având nevoie, ducând lipsă.

indīligēns (1), *ntis adj.* neatent, fără grijă.

indīligenter *adv.* neglijent.

indīligentia, *ae f.* neglijenţă, nepăsare.

indipīscor, *dipīscī, deptus sum vt. dep.* a dobândi, a apuca, a atinge.

indīreptus (3) *adj.* nejefuit.

indīscrētē *adv.* fără deosebire.

indiscrētus (3) *adj.* neseparat, nedeosebit.

indisertē *adv.* fără talent (al vorbirii).

indisertus (3) *adj.* lipsit de talent (al vorbirii).

indispositē *adv.* fără rânduială.

indispositus (3) *adj.* neorânduit.

indissolūbilis (2) *adj.* de nedespărţit, indisolubil.

indistīnctē *adv.* nedistinct, neclar.

indistīnctus (3) *adj.* nedistinct, încurcat, neclar.

indīviduus (3) *adj.* **1.** indivizibil. **2.** inseparabil.

indō, *ere, didī, ditum vt.* **1.** a pune în: ~ *salem in aquam* a pune sare în apă. **2.** a aplica, a da, a vârî: ~ *nomen* a da un nume, ~ *pavorem* a vârî frica.

indocilis (2) *adj.* **1.** care nu poate învăţa. **2.** neînvăţat, neştiutor. **3.** necultivat, neşlefuit.

indoctē *adv.* fără meşteşug, nepriceput.

indoctus (3) *adj.* neînvăţat, necultivat; grosolan; nepriceput.

indolentia, *ae f.* lipsă de durere; insensibilitate la durere.

indolēs, *is f.* fire, înclinaţie naturală.

indolēscō, *ere, doluī vi.* a simţi durere, a fi îndurerat.

indomitus (3) *adj.* nesupus, neîmblânzit.

indormiō (IV) *vi.* a dormi pe: ~ *saccis* (*D.*) a dormi pe saci.

indōtātus (3) *adj.* fără zestre; (*fig.*) fără podoabe.

indubitātus (3) *adj.* neîndoielnic, nepus la îndoială.

indubitō, *āre vi.* (*cu D.*) a se îndoi de.

indubius (3) *adj.* neîndoios.

indūcō, *ere, dūxī, ductum vt.* **1.** a duce în (contra, spre): ~ *exercitum in Macedoniam* a duce armata în

Macedonia. **2.** a aplica: ~ *varias plumas* a aplica pene felurite. **3.** a acoperi: ~ *scuta pellibus* (*Abl.*) a acoperi scuturile cu piei. **4.** a aduce, a introduce: ~ *aliquem ad misericordiam* a-l face pe cineva să-i fie milă, ~ *in errorem* a induce în eroare, ~ *in rationes* a introduce în registre. **5.** (*spec.*) a aduce pe scenă, a reprezenta: ~ *senem* a reprezenta un bătrân.

inductiō, *ōnis f.* aducere, introducere.

indulgēns, *ntis adj.* indulgent, binevoitor.

indulgenter *adv.* binevoitor, îngăduitor.

indulgentia, *ae f.* bunăvoință, bunătate, îngăduință.

indulgeō, *ēre, dulsī, dultum vi* și *vt.* **1.** a fi îngăduitor: ~ *sibi* a fi îngăduitor cu sine. **2.** a se deda, a se dedica: ~ *vino* a se deda beției, ~ *valetudini* a se dedica îngrijirii sănătății. **3.** a acorda: ~ *arbitrium* a permite alegerea.

induō, *ere, duī, dūtum vt.* **1.** a pune ceva pe cineva, a îmbrăca: ~ *Hectori tunicam* a-i pune o tunică lui Hector, ~ *galeam* a pune un coif. **2.** (*fig.*) a-și lua un rol, a împrumuta: ~ *personam philosophi* a-și însuși masca unui filozof. **3.** *se induere* a se încurca.

indūrēscō, *ere, dūruī vi.* a se întări, a se împietri.

indūrō (I) *vt.* a întări.

Indus (3) *adj.* indian. // **Indus**, *ī m.* fluviul Indus.

industria, *ae f.* hărnicie, străduință: *de* (sau *ex*) *industriā* dinadins, anume.

industriē *adv.* sârguincios.

industrius (3) *adj.* harnic, sârguincios.

indūtiae, *ārum f.pl.* armistițiu, răgaz.

indūtus, *ūs m.* [*numai D.*] îmbrăcăminte.

inedia, *ae f.* lipsă de hrană, foame, foamete.

inēditus (3) *adj.* nedat la iveală, nepublicat.

inēlegāns (1), *ntis adj.* fără finețe.

inēleganter *adv.* fără gust.

inēluctābilis (2) *adj.* de neînlăturat, inevitabil.

inēmorior, *morī vi. dep.* a muri la: ~ *spectaculo alicuis rei* a muri la vederea unui lucru.

inēmptus (3) *adj.* necumpărat.

inēnārrābilis (2) *adj.* de nedescris, de nespus.

inēnōdābilis (2) *adj.* de nedescurcat.

ineō, *īre, iī, itum vi.* și *vt.* **1.** a intra: ~ *in urbem* a intra în oraș. **2.** a pătrunde, a intra: ~ *domum* a pătrunde în casă. **3.** a începe, a porni: ~ *bellum* a începe războiul. **4.** (*fig.*) a începe să facă, a întreprinde, a face: ~ *numerum* a face calculul, ~ *rationem* a face socoteala, ~ *consilium* a lua o hotărâre, ~ *societatem*

a face o tovărășie, ~ *consulatum* a intra în consulat, ~ *suffragium* a vota, ~ *somnum* a adormi, ~ *gratiam ab omnibus* a câștiga recunoștința tuturor.

ineptē *adv.* fără rost, nepotrivit, prostește.

ineptiae, *ārum f.pl.* prostii, neghiobii.

ineptus (3) *adj.* neghiob, prost.

inequitābilis (2) *adj.* impropriu pentru cavalerie.

inermis (2) și **inermus** (3) *adj.* neînarmat.

inerrāns (1), *ntis adj.* fix.

inerrō (I) *vi.* a rătăci prin: ~ *montibus* (*D.*) a rătăci prin munți.

iners (1), *ertis adj.* **1.** incapabil, neputincios, prost. **2.** leneș, nevolnic, fără vlagă, inert.

inertia, *ae f.* **1.** neputință. **2.** lâncezeală, trândăvie.

inērudītē *adv.* fără pricepere.

inērudītus (3) *adj.* **1.** necultivat. **2.** grosolan.

inēscō (I) *vt.* a momi, a prinde în cursă.

inēvītābilis (2) *adj.* inevitabil.

inexcītus (3) *adj.* (*poet.*) netulburat, pașnic.

inexcūsābilis (2) *adj.* de nescuzat.

inexercitātus (3) *adj.* neexercitat, neînvățat.

inexhaustus (3) *adj.* nesecătuit.

inexōrābilis (2) *adj.* de neînduplecat.

inexperrēctus (3) *adj.* netrezit.

inexpertus (3) *adj.* **1.** nepriceput, neștiutor. **2.** neîncercat.

inexpiābilis (2) *adj.* neîmpăcat, înverșunat.

inexplēbilis (2) *adj.* de nepotolit, nesătul.

inexplētus (3) *adj.* nepotolit.

inexplicābilis (2) *adj.* care nu se poate descurca; (*fig.*) de nebiruit, imposibil de dus la capăt.

inexplōrātus (3) *adj.* necercetat, necunoscut. // **inexplōrātō** *adv.* fără a face cercetări, fără a lua informații.

inexpūgnābilis (2) *adj.* de necucerit, de neînvins.

inexspectātus (3) *adj.* neașteptat.

inexstīnctus (3) *adj.* nestins.

inexsuperābilis (3) *adj.* de netrecut, de neînvins.

inextrīcābilis (2) de nedescurcat.

īnfabrē *adv.* grosolan, fără artă.

īnfabricātus (3) *adj.* necioplit, brut.

īnfacētus (**īnficētus**) (3) *adj.* fără spirit, necioplit.

īnfācundus (3) *adj.* greoi în vorbire, lipsit de darul vorbirii.

īnfāmia, *ae f.* dezonoare, ocară, rușine.

īnfāmis (2) *adj.* cu nume rău, ticălos, rușinos.

īnfāmō (I) *vt.* a face de ocară, a defăima.

īnfandus (3) *adj.* **1.** de negrăit: *renovare infandum dolorem* a reîmprospăta o durere de negrăit. **2.** îngro-

zitor: *infandum bellum* război îngrozitor.

īnfāns (1), *ntis adj.* **1.** care nu vorbește, mut. **2.** micuț, de vârstă fragedă. // *m.* copil (până la șapte ani).

īnfantia, *ae f.* **1.** copilărie, vârstă fragedă. **2.** neputința de a vorbi.

īnfatīgābilis (2) *adj.* neobosit.

īnfatuō (I) *vt.* a prosti, a zăpăci la minte.

īnfaustus (3) *adj.* nenorocos, nefericit.

īnfector, *ōris m.* vopsitor.

īnfectus (3) *p.pf. v.* **īnficiō**. // *adj.* nelucrat, nefăcut.

īnfēcunditās, *ātis f.* nerodnicie.

īnfēcundus (3) *adj.* neroditor, sărac.

īnfēlīcitās, *ātis f.* **1.** nefericire, nenorocire. **2.** sterilitate.

īnfēlīciter *adv.* **1.** din nenorocire. **2.** fără succes.

īnfēlīx (1), *īcis adj.* **1.** nefericit, nenorocit. **2.** (*agr.*) neroditor.

īnfēnsē *adv.* dușmănos.

īnfēnsō (I) *vt.* a pustii, a devasta; (*rar*) a se porni dușmănos.

īnfēnsus (3) *adj.* (*cu D.*) pornit contra, potrivnic.

īnferciō, *īre, fersī, fertum vt.* a vârî (spre a umple), a umple.

īnferī, *ōrum m.pl.* zeii de jos; Infernul.

īnferiae, *ārum f.pl.* ofrande (aduse sufletelor morților).

īnferior (1), *ius adj. comp.* (*v.* **īnferus** și **īnfrā**) mai jos, mai mic, inferior, mai prejos.

īnfernus (3) *adj.* **1.** de jos. **2.** (*fig.*) subpământean, al Infernului.

īnferō, *īnferre, intulī, illātum vt.* și *vi.* **1.** a duce în, a pune în, a aduce: ~ *ligna in ignem* a pune lemne pe foc, ~ *corpus tabernaculo* a aduce corpul în cort; *se inferre* a se duce, a se îndrepta: ~ *in turbam* a se vârî în mulțime. **2.** (*euf.*) a îngropa: ~ *corpus eodem* a îngropa corpul tot acolo. **3.** (*mil.*) ~ *signa in hostem* a porni la atac, ~ *bellum* (*arma*) a porni război, ~ *pedem* a porni. **4.** (*fig.*) a aduce, a pricinui: ~ *molestiam* a pricinui întristare, ~ *spem alicui* a da speranțe cuiva, ~ *crimina* a învinovăți, ~ *vim* a ataca.

īnferus (3) *adj.* de jos, inferior.

īnfestē *adv.* dușmănos.

īnfestō (I) *vt.* a ataca, a pustii, a devasta, a distruge.

īnfestus (3) *adj.* **1.** (*act.*) potrivnic, dușmănos, contrar. **2.** (*pas.*) expus (primejdiilor), primejduit.

īnficiō, *ere, fēcī, fectum vt.* **1.** a vopsi, a colora; (*fig.*) a îmbina. **2.** a corupe, a strica; a otrăvi.

īnfidēlis (2) *adj.* în care nu poți avea încredere, necredincios.

īnfidēlitās, *atis f.* rea-credință, nesinceritate.

īnfidēliter *adv.* cu rea-credință, neleal.

īnfīdus (3) *adj.* **1.** necredincios, nesincer. **2.** nesigur.

īnfīgō, *ere, fīxī, fīxum vt.* a înfige; (*fig.*) a fixa, a întipări adânc.

īnfimus (3) *adj. superl.* (*v.* **īnferus**) **1.** cel mai de jos: ~ *mons* poalele muntelui. **2.** (*fig.*) cel mai umil. // **īnfimum**, *ī n.* partea cea mai de jos.

īnfindō, *ere, fidī, fissum vt.* a despica, a tăia.

īnfīnitās, *ātis f.* infinitate, imensitate.

īnfīnītē *adv.* fără margini, fără sfârșit.

īnfīnītus (3) *adj.* nesfârșit, nemărginit.

īnfirmē *adv.* slab.

īnfirmitās, *ātis f.* slăbiciune, neputință.

īnfirmō (I) *vt.* **1.** a slăbi: ~ *legiones commeatibus* a slăbi legiunile prin învoiri. **2.** a respinge: ~ *res leves* a respinge lucruri neserioase. **3.** a anula: ~ *leges* a anula legi.

īnfirmus (3) *adj.* slab, neputincios.

īnfit și **īnfit** *vb. impers.* începe (să vorbească).

īnfitiās īre *vt.* a tăgădui: *quod nemo it infitias* ceea ce nimeni nu tăgăduiește.

īnfitiātiō, *ōnis f.* tăgăduire.

īnfitiātor, *ōris m.* tăgăduitor; (*spec.*) rău platnic.

īnfitior, *ārī, ātus sum vt. dep.* a nega, a tăgădui.

īnflammātiō, *ōnis f.* aprindere, incendiere; (*med.*) inflamare.

īnflammō (I) *vt.* a aprinde, a incendia; (*fig.*) a înflăcăra, a aprinde, a ațâța.

īnflātē *adv.* umflat, exagerat.

īnflātus[1] (3) *adj.* **1.** umflat. **2.** (*fig.*) îngâmfat, înfumurat.

īnflātus[2], *ūs m.* suflat, suflu.

īnflectō, *ere, flexī, flexum vt.* **1.** a îndoi: ~ *ferrum* a îndoi fierul. **2.** (*despre voce*) a mlădia: ~ *vocem* a-și mlădia glasul. **3.** a schimba, a altera: ~ *suum nomen ex Graeco* a-și schimba numele din cel grecesc. **4.** (*fig.*) a îndupleca: *aliquem precibus* a îndupleca pe cineva prin rugăminți.

īnflētus (3) *adj.* neplâns.

īnflexibilis (2) *adj.* inflexibil, invariabil.

īnflexiō, *ōnis f.* îndoire.

īnflexus, *ūs m.* **1.** cotitură. **2.** modulare (a vocii).

īnflīgō, *ere, flīxī, flīctum vi.* și *vt.* **1.** a izbi (în ceva): ~ *caput parietibus* (*D.*) a da cu capul de pereți. **2.** a pricinui (ceva rău): ~ *plagam* a face o rană, ~ *detrimentum* a pricinui o pagubă.

īnflō (I) *vt.* **1.** a umfla: *amnis inflatus aquis* râu umflat de ape. **2.** (*spec.*) a sufla (într-un instrument), a face să răsune, a cânta cu: ~ *tubam, tibias, calamos* a face să răsune trompeta, a cânta din flaut, din fluier. **3.** (*fig.*) a înflăcăra, a inspira: ~ *spem* a înflăcăra speranța.

īnfluō, *ere, flūxī, flūxum vi.* **1.** a se vărsa, a se revărsa: *fluvius in Pontum influit* râul se varsă în Marea

Neagră, *copiae in Galliam influunt* trupele se revarsă asupra Galliei. **2.** (*fig.*) a pătrunde (pe nesimțite), a se strecura: ~ *in animos* a pătrunde în suflete.

īnfodiō, *ere, fōdī, fossum vt.* a îngropa.

īnfōrmātiō, *ōnis f.* **1.** idee, noțiune. **2.** plan, schiță.

īnfōrmis (2) *adj.* **1.** fără formă. **2.** (*fig.*) urât, nesuferit, hidos: *informes hiemes* iernile urâte.

īnfōrmō (I) *vt.* a forma, a plăsmui; (*fig.*) a reprezenta.

īnfortūnātus (3) *adj.* nefericit.

īnfortūnium, *iī n.* nenorocire, nefericire.

īnfrā *adv.* și *prep.* (*cu Ac.*) **1.** mai jos, dedesubt; (*fig.*) mai prejos: *partes quae sunt* ~ părțile care sunt dedesubt, ~ *eum locum* mai jos de acest loc, ~ *ingenium eius* mai prejos decât talentul lui. **2.** (*spec.*) ~ *aliquem accumbere* a sta la masă mai jos decât altul (*la dreapta lui*), *Homerus non infra Lycurgum fuit* Homer nu i-a fost posterior lui Lycurg.

īnfrāctiō, *ōnis f.* frângere.

īnfragilis (2) *adj.* care nu se poate sparge; (*fig.*) neînfrânt.

īnfremō, *ere, uī vt.* a mugi, a vui.

īnfrēnātus (3) *p.pf.* (*v.* **īnfrēnō**) ținut în frâu. // *adj.* fără frâu.

īnfrendō, *ēre vt.* a scrâșni.

īnfrēnis (2) și **īnfrēnus** (3) *adj.* fără frâu.

īnfrēnō (I) *vt.* **1.** a înhăma. **2.** a frâna, a înfrâna.

īnfrequēns (1), *ntis adj.* **1.** în număr mic, rar. **2.** nefrecventat.

īnfrequentia, *ae f.* număr mic; (*spec.*) lipsă de locuitori.

īnfringō, *ere, frēgī, frāctum vt.* **1.** a frânge, a rupe, a zdrobi: ~ *hastam* a frânge sulița. **2.** (*fig.*) a înfrânge, a abate: ~ *conatus adversariorum* a înfrânge încercările adversarilor.

īnfrōns (1), *ndis adj.* (*poet.*) fără frunze; fără arbori.

īnfrūctuōsus (3) *adj.* neroditor, neproductiv; (*fig.*) nefolositor, fără succes.

īnfūcātus (3) *adj.* vopsit, fardat.

īnfula, *ae f.* fâșie de lână (care încingea capul preoților și al victimelor aduse jertfă); (*fig.*) podoabă sfântă.

īnfulciō, *īre, fulsī, fultum vt.* a vârî, a băga.

īnfundō, *ere, fūdī, fūsum vt.* **1.** a vărsa în, a introduce (vărsând): ~ *aquam in vas* a vărsa apă într-un vas. **2.** a da să bea cuiva: ~ *venenum* a da otravă cuiva. **3.** a revărsa, a răspândi: *amnis litori infusus* râu revărsat peste mal. **4.** a stropi, a muia: ~ *olivas aceto* a stropi măslinele cu oțet.

īnfuscō (I) *vt.* a înnegri, a întuneca; (*fig.*) a altera, a strica.

ingeminō (I) *vt.* și *vi.* **1.** a repeta, a dubla: ~ *ictus* a îndoi loviturile. **2.** a spori, a se mări: *ingeminat clamor* strigătele sporesc.

ingemīscō (ingemēscō), *ere, gemuī vi.* și *vt.* **1.** a scoate un geamăt, a geme: ~ *urbis ruinis* (*D.*) a geme pe ruinele (în fața ruinelor) orașului. **2.** a jeli, a deplânge: ~ *eius interitum* a deplânge moartea lui.

ingemō, *ere, ui vi.* a geme.

ingenerō (I) *vi.* a sădi, a implânta sământa.

ingeniōsē *adv.* cu talent, ingenios.

ingeniōsus (3) *adj.* **1.** (*poet.*) dotat de la natură. **2.** inteligent, ingenios, dibaci.

ingenitus (3) *p.pf.* *v.* **ingīgnō**. // *adj.* înnăscut, de la natură.

ingenium, *iī n.* **1.** fire, natură, caracter. **2.** spirit, talent, inteligență.

ingēns (1), *ntis adj.* uriaș, foarte mare, extraordinar.

ingenuē *adv.* **1.** ales: ~ *educatus* frumos crescut. **2.** sincer, deschis: ~ *confitebor* îți voi mărturisi deschis.

ingenuitās, *ātis f.* **1.** origine liberă, noblețe a originii. **2.** (*fig.*) onestitate, sinceritate.

ingenuus (3) *adj.* **1.** (*rar*) indigen, natal. **2.** (*frecv.*) născut din părinți liberi, de familie bună: ~ *puer* copil de familie bună. **3.** (*fig.*) nobil, ales: *artes ingenuae* studiile alese. **4.** sincer, deschis, cinstit. **5.** modest. // **ingenuī**, *ōrum m.pl.* oameni liberi.

ingerō, *ere, gessī, gestum vt.* **1.** a vârî în, a băga în, a căra în: ~ *ligna foco* a pune lemne pe vatră; (*refl.*) ~ *se periculis* (*D.*) a se vârî în primejdii. **2.** a arunca; (*fig.*) a azvârli în față: ~ *saxa* a arunca pietre, ~ *contumelias* a arunca insulte. **3.** a aplica: ~ *verbera* a aplica vergile, ~ *osculum* a da o sărutare.

ingīgnō, *ere, genuī, genitum vt.* a sădi (o sământă).

inglōriōsus (3) *adj.* fără glorie, obscur.

inglōrius (3) *adj.* neînsemnat, obscur.

ingluviēs, *ēī f.* **1.** gușă. **2.** (*fig.*) lăcomie (la mâncare).

ingrātē *adv.* **1.** neplăcut. **2.** nerecunoscător.

ingrātiīs (ingrātīs) *adv.* fără voie.

ingrātus (3) *adj.* **1.** neplăcut, dezagreabil: *non ingrata oratio* un discurs care nu displace. **2.** nerecunoscător: ~ *homo* om nerecunoscător. **3.** (*fig.*) ingrat, care nu răsplătește efortul: ~ *ager* pământ sterp.

ingravēscō, *ere vi.* a se îngreuia; (*fig.*) a deveni mai greu, a spori.

ingravō (I) *vt.* a împovăra, a agrava, a spori (în rău).

ingredior, *gredī, gressus sum vt.* și *vi. dep.* a intra, a porni: ~ (*in*) *urbem* a intra în oraș, ~ *viam* a porni la drum, ~ *orationem* a începe discursul.

ingressiō, *ōnis f.* intrare; (*fig.*) mers.

ingressus, *ūs m.* **1.** intrare. **2.** început. **3.** mers.

ingruō, *ere, uī vi.* a se năpusti.

inguen, *inis n.* vintre, partea de jos a pântecelui.

ingurgitō (I) *vt.* a înfunda: (*refl.*) *se* ~ a se afunda; (*fig.*) a înghiți lacom.
ingūstātus (3) *adj.* negustat, neatins.
inhabilis (2) *adj.* **1.** nepotrivit, greoi: *inhabilis magnitudinis navis* corabie de o mărime nepotrivită. **2.** incapabil: ~ *studiis* (*D.*) incapabil de studii.
inhabitābilis (2) *adj.* de nelocuit.
inhabitō (I) *vt.* a locui (în).
inhaereō, *ēre, haesī, haesum vi.* a sta fixat: ~ *ad saxa* a sta prins de stânci; (*fig.*) a stărui: ~ *studiis* (*D.*) a stărui asupra studiului.
inhaerescō, *ere, haesī vi.* a se prinde, a se fixa.
inhālō (I) *vt.* a duhni, a exala.
inhibeō, *ēre, buī, bitum vt.* **1.** a opri, a ține în loc: ~ *equos* a opri caii. **2.** a exercita, a aplica: ~ *imperium* a exercita puterea.
inhiō (I) *vi.* **1.** a sta cu gura căscată; (*fig.*) a dori cu înfocare: ~ *dominationi* a dori puterea. **2.** a se minuna: *turba inhiat* mulțimea se minunează.
inhonestē *adv.* în mod necinstit.
inhonestō, *āre vt.* a dezonora.
inhonestus (3) *adj.* necinstit. **2.** rușinos, respingător.
inhonōrātus (3) *adj.* neonorat.
inhonōrus (3) *adj.* fără podoabe, fără onoruri.
inhorreō, *ēre, ui vi.* **1.** a fi zbârlit. **2.** (*frecv.*) a sta înțepenit (nemișcat).
inhorrēscō, *ere, horruī vi.* **1.** a se zbârli. **2.** a tremura de frică, a se înfiora.
inhospitālis (2) *adj.* neospitalier, nelocuit, sălbatic.
inhospitālitās, *ātis f.* neospitalitate.
inhospitus (3) *adj.* neospitalier, nelocuit, pustiu.
inhūmānē *adv.* crud, neomenos, grosolan.
inhūmānitās, *ātis f.* **1.** neomenie, cruzime, sălbăticie. **2.** grosolănie, impolitețe.
inhūmāniter *adv.* nepoliticos.
inhūmānus (3) *adj.* **1.** crud, barbar, neomenos. **2.** grosolan, necultivat, nepoliticos.
inhumātus (3) *adj.* neîngropat.
iniciō, *ere, iēcī, iectum vt.* **1.** a arunca în (pe, peste): *ignem castris* a arunca foc în tabără, ~ *pontem flumini* a construi un pod peste râu; (*refl.*) *se* ~ *in medios hostes* a se azvârli în mijlocul dușmanilor, *catenas alicui* ~ a pune în lanțuri pe cineva; ~ *manum alicui* a se face stăpân pe cineva. **2.** (*fig.*) a pricinui (un sentiment, o stare), a provoca, a insufla: ~ *spem* a insufla speranță.
iniectus, *ūs m.* aruncare asupra.
inimīcē *adv.* dușmănos, neprietenește.
inimīcitia, *ae f.* (*frecv. pl.*) dușmănie, sentimente de dușmănie.
inimīcō (I) *vt.* a asmuți, a atrage dușmănie.

inimīcus (3) *adj.* **1.** dușman, dușmănos. **2.** (*despre lucruri*) vătămător, nepotrivit. // **inimīcus**, *ī m.* dușman (personal) // **inimīca**, *ae f.* dușmancă.
inimitābilis (2) *adj.* inimitabil.
inīquē *adv.* **1.** în mod nedrept. **2.** cu greu.
inīquitās, *ātis f.* **1.** inegalitate (a terenului). **2.** greutate, dificultate. **3.** nedreptate.
inīquus (3) *adj.* **1.** (*despre teren*) inegal, accidentat: *loco iniquo* într-un loc accidentat. **2.** nepotrivit, nefavorabil, dezavantajos: *iniquo tempore* la un moment nepotrivit, *iniqua sors* soarta nefavorabilă. **3.** crâncen, nemilos: ~ *sol, iniqua hiems* soare crâncen, iarnă nemiloasă. **4.** nedrept, pornit, dușmănos, răuvoitor: ~ *iudex* judecător nedrept.
initiō (I) *vt.* a introduce (într-o taină), a iniția.
initium, *iī n.* început; (*Abl.*) *initiō* la început, *ab initio* de la început.
iniūcunditās, *ātis f.* ceea ce displace.
iniūcundus (3) *adj.* neplăcut.
iniūdicātus (3) *adj.* nejudecat, nedecis: *id iniudicatum relinquo* las acest lucru nedecis.
iniungō, *ere, iūnxī, iūnctum vt.* **1.** a uni (cu ceva), a lega cu: ~ *aggerem muro* (*D.*) a uni parapetul cu zidul. **2.** (*fig.*) a aplica, a impune: ~ *tributum* a impune bir.
iniūrātus (3) *adj.* care n-a jurat.
iniūria, *ae f.* **1.** nedreptate; (*Abl.*) *iniuriā* pe nedrept. **2.** pagubă, jignire.
iniūriōsē *adv.* nedrept, jignitor.
iniūriōsus (3) *adj.* nedrept; (*poet.*) brutal.
iniūrius (3) *adj.* nedrept.
iniussū (*numai Abl.*) fără ordin: ~ *consulis* fără ordinul consulului, ~ *meo* fără porunca mea.
iniussus (3) fără ordin, de la sine.
iniūstē *adv.* în mod nedrept, pe nedrept.
iniūstus (3) *adj.* **1.** nedrept. **2.** peste măsură.
innābilis (2) *adj.* de nestrăbătut (plutind).
innāscor, *nāscī, nātus sum vi. dep.* a se naște în (pe). // **innātus** (3) *p.pf.* și *adj.* înnăscut.
innatō (I) *vi.* și *vt.* a pluti pe (în), a înota peste (în): *undam innatat alvus* albia plutește pe valuri.
innāvigābilis (2) *adj.* nenavigabil.
innectō, *ere, nexuī, nexum vt.* **1.** a împleti, a încolăci, a lega: ~ *comas* a împleti părul. **2.** (*fig.*) a inventa, a născoci: ~ *causas morandi* a născoci motive de zăbovire.
innītor, *nītī, nīxus* (*nīsus*) *sum vi. dep.* a se sprijini: ~ *baculō* a se sprijini în toiag.
innō (I) *vt.* și *vi.* a pluti pe, a înota pe.
innocēns (1), *ntis adj.* **1.** nevinovat. **2.** cumsecade, cinstit.
innocenter *adv.* cinstit; fără pagubă.
innocentia, *ae f.* nevinovăție, cinste.

innocuus (3) *adj.* nevătămător. **2.** nevătămat, neatins.
innōtescō, *ere, nōtuī vi.* a deveni cunoscut.
innoxiē *adv.* nevătămător.
innoxius (3) *adj.* **1.** nevătămător, neprimejdios: *innoxia potio* băutură nevătămătoare. **2.** nevinovat, cinstit: ~ *homo* om nevinovat. **3.** (*pas.*) nevătămat, intact, în afara primejdiilor.
innuba, *ae adj. f.* necăsătorită.
innūbō, *ere, nūpsī, nūptum vi.* a intra ca soție într-o familie.
innumerābilis (2) *adj.* nenumărat.
innumerābilitās, *ātis f.* infinitate.
innumerābiliter *adj.* de nenumărate ori, la nesfârșit.
innumerus (3) *adj.* nenumărat.
innuō, *ere, nuī vi.* a face semn (din cap).
innūpta, *ae f.* necăsătorită, fecioară.
innūtriō (IV) *vt.* a crește, a hrăni.
Īnō, *ūs* (*ōnis*) *f.* Ino (*fiica regelui Cadmus*).
inoblītus (3) *adj.* care nu uită.
inobrutus (3) *adj.* necopleșit.
inobservātus (3) *adj.* neobservat.
inoffēnsus (3) *adj.* neatins, netulburat.
inolēscō, *ere, ēvī, itum vi.* și *vt.* (*despre plante*). **1.** a se prinde, a prinde rădăcini. **2.** a sădi, a împlânta.
inōminātus (3) *adj.* blestemat, sinistru.
inopertus (3) *adj.* neacoperit.
inopia, *ae f.* **1.** lipsă; ~ *navium* lipsă de corăbii. **2.** lipsuri, sărăcie, nevoi.
inopīnāns (1), *ntis adj.* fără a se aștepta.
inopīnātus (3) *adj.* neașteptat, nebănuit: *ex inopīnātō* pe neașteptate.
inopīnus (3) *adj.* neașteptat.
inops (1), *opis adj.* **1.** sărac. **2.** lipsit: ~ *amicorum* lipsit de prieteni. **3.** neputincios, incapabil.
inōrātus (3) *adj.* neexpus, neexprimat.
inōrdinātus (3) *adj.* în dezordine.
inōrnātus (3) *adj.* neîmpodobit.
inquam, *inquis, inquit vb. def.* zic, zici, zice.
inquiēs (1), *ētis adj.* neliniștit, tulburat.
inquiētō (I) *vt.* a tulbura, a chinui.
inquiētus (3) *adj.* neliniștit, agitat.
inquilīnus (3) *adj.* locatar, chiriaș; (*fig.*) venetic.
inquinātē *adv.* murdar.
inquinātus (3) *p.pf. v.* **inquinō**. // *adj.* murdar.
inquinō (I) *vt.* a murdări; (*fig.*) a pângări.
inquīrō, *ere, sīvī, sītum vt.* și *vi.* **1.** a cerceta, a căuta. **2.** (*jur.*) ~ *in aliquem* a face o anchetă despre cineva, a face o cercetare.
inquīsītiō, *ōnis f.* cercetare, căutare.
inquīsītor, *ōris m.* cercetător.
īnsalūber, *bris, bre adj.* nesănătos.
īnsalūtātus (3) *adj.* nesalutat.

īnsānābilis (2) *adj.* de nevindecat, incurabil.
īnsānē *adv.* nebunește, ca un nebun.
īnsānia, *ae f.* nebunie, sminteală.
īnsāniō (IV) *vi.* și *vt.* a fi nebun, a se sminti, a fi turbat, a-și pierde mințile: *homo insaniebat* omul era nebun, *insaniens Bosporus* Bosforul turbat; (*poet.*) ~ *errorem* a fi atins de o rătăcire a minții.
īnsānitās, *ātis f.* lipsă de sănătate; sminteală.
īnsānus (3) *adj.* **1.** nebun, smintit, care aiurează: ~ *homo* om nebun, *insana vates* profetesă în delir. **2.** furios, peste măsură: ~ *fluctus* val furios, *insana vitis* viță care crește nebună (peste măsură).
īnsatiābilis (2) *adj.* **1.** de nesăturat, nesățios. **2.** de care nu te mai saturi.
īnsatiābiliter *adv.* fără a se sătura.
īnsaturābilis (2) *adj.* nesățios.
īnsaturābiliter *adv.* de nesăturat.
īnscendō, *ere, scendī, scēnsum vt.* a urca pe: ~ *scaenam* a urca pe scenă.
īnsciēns (1), *ntis adj.* neștiutor.
īnscienter *adv.* fără știință, prostește.
īnscientia, *ae f.* neștiință.
īnscītē *adv.* fără pricepere, prost, rău.
īnscītia, *ae f.* necunoaștere, ignoranță.
īnscītus (3) *adj.* ignorant, prost, stupid.
īnscius (3) *adj.* neștiutor.
īnscrībō, *ere, psī, ptum vt.* **1.** a scrie pe, a grava: ~ *nomen monumento* a scrie numele pe un monument. **2.** a intitula, a afișa: *liber inscribitur...* cartea se intitulează... **3.** a atribui, a adresa: ~ *sibi nomen* a-și atribui numele, ~ *epistulam patri* a adresa tatălui o scrisoare.
īnscrīptiō, *ōnis f.* înscriere, inscripție, titlu.
īnsculpō, *ere, psī, ptum vi.* și *vt.* a grava, a întipări.
īnsecō, *āre, secuī, sectum vt.* a tăia, a spinteca.
īnsectātiō, *ōnis f.* urmărire, atacuri înverșunate.
īnsectātor, *ōris m.* urmăritor, adversar.
īnsector, *āri, ātus sum vt. dep.* a urmări, a ataca.
īnsenēscō, *ere, senuī vi.* a îmbătrâni în: *libris* ~ a îmbătrâni pe cărți.
īnsepultus (3) *adj.* neîngropat.
īnsequor, *sequī, secūtus sum vt.* **1.** a urma (îndată): *clamor insequitur* urmează îndată un strigăt. **2.** a urmări: ~ *hostem gladio* a urmări dușmanul cu sabia.
īnserō[1], *ere, sēvī, situm vt.* a planta, a altoi; (*fig.*) a împlânta, a întipări.
īnserō[2], *ere, seruī, sertum vt.* a vârî, a introduce, a amesteca: ~ *rostrum lagōnae* a vârî ciocul în carafă, ~ *se bello* a se amesteca în război; (*spec.*) a pune în rândul: *me vatibus inseris* mă pui în rândul poeților.
īnsertō (I) *vt.* a vârî.
īnserviō (IV) *vi.* și *vt.* a se pune în slujba cuiva, a se apleca asupra, a se dedica: ~ *plebi* a se pune în

slujba poporului, ~ *artibus* a se dedica artelor.

īnsībilō, *āre vi.* (*poet.*) a şuiera.

īnsideō, *ēre, sēdī, sessum vi.* şi *vt.* **1.** a şedea pe, a fi aşezat pe: ~ *equo* (*D.*) a şedea pe cal. **2.** (*fig.*) a sta fixat: *dolor insidet pedibus* durerea stăruie în picioare. **3.** a ocupa: ~ *arcem* a ocupa cetăţuia, ~ *ea loca* a locui în acest ţinut.

īnsidiae, *ārum f.pl.* cursă, înşelăciune: *insidias parare alicui* a pregăti o cursă cuiva, *per insidias* prin înşelăciune.

īnsidiātor, *ōris m.* înşelător, pânditor.

īnsidior, *ārī, ātus sum vi. dep.* **1.** a întinde curse. **2.** a pândi: ~ *tempori* a pândi momentul.

īnsidiōsē *adv.* viclean, perfid.

īnsidiōsus (3) *adj.* înşelător, viclean, perfid.

īnsīdō, *ere, sēdī, sessum vi.* **1.** a se aşeza, a se fixa: *apes floribus* (*D.*) *insidunt* albinele se aşază pe flori. **2.** (*mil.*) a ocupa: *saltus insessus ab hoste* defileu ocupat de duşman.

īnsigne, *is n.* **1.** semn distinctiv; semnal. **2.** podoabă; emblemă.

īnsīgniō (IV) *vt.* a distinge (printr-un semn), a deosebi, a scoate în evidenţă.

īnsīgnis (2) *adj.* deosebit, remarcabil.

īnsīgnītē (**īnsīgniter**) *adv.* în mod deosebit.

īnsiliō, *īre, siluī vi.* şi *vt.* a sări (asupra, în): ~ *in equum* a sări pe cal; (*poet.*) ~ *ramis* (*D.*) a sări pe ramuri, ~ *undas* a sări în valuri.

īnsimulātiō, *ōnis f.* învinuire.

īnsimulō (I) *vt.* a învinui, a acuza.

īnsincērus (3) *adj.* necurat, stricat.

īnsinuō (I) *vt.* şi *vi.* a vârî, a introduce (în, pe lângă): *se* ~ a se strecura, a pătrunde prin: *se* ~ *in sermonem* a se băga în vorbă, *flumen se insinuat inter valles* râul pătrunde prin văi, *Augusto* (*D.*) *insinuatus est* a fost introdus pe lângă Augustus.

īnsipiēns (1), *ntis adj.* necugetat, nechibzuit.

īnsipienter *adv.* necugetat, prosteşte.

īnsipientia, *ae f.* nechibzuinţă, prostie.

īnsistō, *ere, stitī vi.* şi *vt.* **I. 1.** a se aşeza, a sta: ~ *in iugo* a se aşeza pe jug, ~ *in pedem* a sta într-un picior. **2.** a urmări, a nu slăbi: ~ *hostibus* (*D.*) a-i urmări pe duşmani. **3.** a se apuca (cu ardoare) de ceva, a se pune pe: ~ *studiis* a se apuca de studii. **4.** a stărui, a insista: *ei rei insistendum est* trebuie să stărui asupra acestui lucru. **II. 1.** a merge pe, a călca pe: ~ *viam* a bate un drum, ~ *vestigiis* a călca pe urmele. **2.** a urma, a urmări: ~ *rationem* a urma un plan.

īnsitiō, *ōnis f.* altoire.

īnsitīvus (3) *adj.* altoit; (*fig.*) străin, adoptiv.

īnsociābilis (2) *adj.* nesociabil.

īnsōlābiliter *adv.* fără consolare.

īnsolēns (1), *ntis adj.* **1.** neobişnuit. **2.** nemăsurat. **3.** obraznic, neruşinat.

īnsolenter *adv.* **1.** neobişnuit. **2.** nemăsurat. **3.** neruşinat.

īnsolentia, *ae f.* **1.** necunoaştere, neobişnuinţă, lipsă de experienţă: ~ *itineris* necunoaşterea drumului. **2.** lipsă de măsură, dezmăţ, neruşinare: ~ *saeculi* dezmăţul epocii, ~ *viri* neruşinarea omului. **3.** noutate, ciudăţenie: ~ *verborum* noutatea cuvintelor.

īnsolēscō, *ere vi.* a se îngâmfa.

īnsolidus (3) *adj.* firav, fără putere.

īnsolitus (3) *adj.* neobişnuit.

īnsomnia, *ae f.* insomnie.

īnsomnis (2) *adj.* fără somn.

īnsomnium, *iī n.* vis.

insonō, *āre, uī vi.* şi *vt.* **1.** a scoate un sunet (a şuiera, a vâjâi, a tuna, a pocni). **2.** a face să răsune.

īnsōns (1), *ntis adj.* **1.** nevinovat: ~ *fraterni sanguinis* nevinovat de uciderea fratelui. **2.** inofensiv.

īnsōpītus (3) *adj.* neadormit.

īnspectiō, *ōnis f.* examinare, cercetare.

īnspectō (I) *vt.* a cerceta, a privi (de regulă numai *p.pr. act.* în *Abl. abs.*): *inspectante praetore* sub ochii pretorului, *nobis inspectantibus* sub ochii noştri.

īnspērāns (1), *ntis adj.* care nu speră, fără a se aştepta: *mihi insperanti* împotriva aşteptărilor mele.

īnspērātus (3) *adj.* nesperat, neaşteptat: *ex insperato* împotriva aşteptărilor, în chip nesperat.

īnspergō, *ere, spersī, spersum vt.* a presăra, a stropi.

īnspiciō, *ere, spexī, spectum vt.* a privi (atent), a cerceta: ~ *speculum* a privi în oglindă, ~ *leges* a cerceta legile.

īnspīcō, *āre vt.* a ascuţi (ca pe un spic).

īnspīrō (I) *vi.* şi *vt.* a sufla în: ~ *conchae* (*D.*) a sufla într-o scoică, ~ *foramen* a sufla într-o gaură. **2.** (*fig.*) a insufla, a inspira: ~ *amorem* a insufla iubire.

īnspoliātus (3) *adj.* nejefuit.

īnstabilis (2) *adj.* **1.** instabil, schimbător. **2.** nesigur, şovăitor.

īnstāns (1), *ntis adj.* **1.** ameninţător, iminent, presant. **2.** prezent: *in instanti* în prezent.

īnstanter *adv.* stăruitor.

īnstantia, *ae f.* **1.** apropiere, prezenţă. **2.** stăruinţă.

īnstar I. *n.* [*indecl.*] valoare, mărime: *esse* (sau *habere, obtinere*) *instar alicuius rei* a avea valoarea (mărimea) unui lucru: *terra* ~ *puncti obtinet* pământul are mărimea unui punct. **II.** *adv.* cât, ca: *equus* ~ *montis* cal cât un munte, *epistula* ~ *voluminis* o scrisoare cât o carte.

īnstaurātiō, *ōnis f.* reînnoire, reluare.
instaurō (I) *vt.* **1.** a reînnoi, a relua; (*fig.*) ~ *animos* a înviora sufletul. **2.** a pregăti, a organiza: ~ *funus* a pregăti o înmormântare.
īnsternō, *ere, strāvī, strātum vt.* a așterne peste, a acoperi.
īnstīgātor, *ōris m.* instigator.
īnstīgātrīx, *īcis f.* instigatoare.
īnstīgō (I) *vt.* a ațâța, a asmuți.
īnstīllō (I) *vt.* a picura, a turna cu picătura.
īnstimulō (I) *vt.* a ațâța.
īnstīnctor, *ōris m.* instigator.
īnstīnctus, *ūs m.* imbold.
īnstinguō, *ere, stīnxī, stīnctum vt.* a împinge, a mâna; (*fig.*) a inspira.
īnstita, *ae f.* garnitură (la o haină femeiască).
īnstitiō, *ōnis m.* oprire, repaus.
īnstitor, *ōris m.* vânzător, negustor.
īnstituō, *ere, stituī, stitūtum vt.* **1.** a așeza, a pune în: ~ *vestigia* a așeza piciorul. **2.** a dispune, a orândui, a pregăti, a face: ~ *duplicem aciem* a dispune o linie dublă de luptă, ~ *ludos* a orândui jocuri, ~ *pontem* a face un pod, ~ *amicos sibi* a-și face prieteni. **3.** (*fig.*) a începe, a întreprinde: ~ *negotium* a începe o treabă. **4.** a hotărî, a stabili: *ut instituerat* după cum hotărâse. **5.** a forma, a instrui: ~ *puerum litteris Graecis* a deprinde un copil cu literatura greacă.
īnstitūtiō, *ōnis f.* **1.** orânduire. **2.** învățătură, educație. **3.** principiu, sistem.
īnstitūtum, *ī n.* **1.** obicei, rânduială: *instituto suo* după obiceiul său. **2.** subiectul propus, plan. **3.** învățătură, principiu: *instituta philosophiae* principiile filozofiei.
īnstō, *āre, stitī vi.* și *vt.* **1.** a sta deasupra, a sta pe (în): ~ *iugis* a sta la înălțimi. **2.** a urmări, a presa: ~ *fugientibus* a-i urmări pe fugari. **3.** (*fig., despre ceva rău*) a fi aproape, a amenința: *instat periculum* primejdia e aproape. **4.** a stărui (asupra): ~ *operi* a stărui la treabă, ~ *rectam viam* a stărui pe drumul cel drept, ~ *poscere* a stărui în a cere.
īnstrātus (3) *adj.* neacoperit.
īnstrepō, *ere, uī, itum vi.* a scoate un zgomot.
īnstrūctē *adv.* pregătit.
īnstrūctiō, *ōnis f.* pregătire, orânduire.
īnstrūctus[1] (3) *p.pf. v.* **instruō**. // *adj.* prevăzut, înzestrat.
īnstrūctus[2], *ūs m.* **1.** orânduire. **2.** podoabă.
īnstrūmentum, *ī n.* **1.** unealtă, instrument. **2.** (*fig.*) mijloace; ~ *oratoris* mijloacele oratorului. **3.** podoabă. **4.** haină.
īnstruō, *ere, strūxī, strūctum vt.* **1.** a construi, a ridica, a înălța: ~ *muros* a ridica ziduri. **2.** a orândui, a pregăti, a dispune, a aranja: ~ *mensas* a întinde mese, ~ *insidias* a pune curse, ~ *copias* a pregăti trupe, ~ *aciem* a aranja linia de lupte. **3.** a prevedea cu, a echipa, a înarma: ~ *classem omnibus rebus* a echipa flota cu tot ce trebuie. **4.** a instrui, a informa: ~ *adulescentes* a-i instrui pe tineri.
īnsuāvis (2) *adj.* neplăcut.
Insubrēs, *um m.pl.* insubri (*neam celtic*).
īnsūdō, *āre vi.* (*cu D.*) a asuda pe.
īnsuēfactus (3) *adj.* obișnuit, învățat cu.
īnsuēscō, *ere, suēvī, suētum vi.* și *vt.* **1.** a se obișnui: ~ *ad disciplinam* a se obișnui cu disciplina. **2.** a obișnui: *pater hoc insuevit* tatăl meu obișnuia aceasta.
īnsuētus (3) *adj.* **1.** neobișnuit, necunoscut: *insuetum iter* drum necunoscut. **2.** neobișnuit cu ceva: ~ *labōris* neobișnuit cu munca.
īnsula, *ae f.* **1.** insulă. **2.** imobil (cu locuințe de închiriat).
īnsulānus, *ī m.* locuitor al unei „insule“ (imobil de închiriat).
īnsulsē *adv.* fără gust, prostește.
īnsulsitās, *ātis f.* lipsă de gust.
īnsulsus (3) *adj.* fără gust; (*fig.*) nesărat, prost.
īnsultō (I) *vi.* și *vt.* **1.** a sări în (pe), a sălta ~ *aquis* a sări în apă, ~ *solo* a sălta pe loc, ~ *nemora* a străbate dansând pădurile. **2.** (*fig.*) a-și bate joc de, a insulta: ~ *casibus* (*D.*) *alicuius* a-și bate joc de nenorocirile cuiva, ~ *bonos* a-i insulta pe cei buni.
īnsum, *esse, fuī vi.* a fi în, a se afla: *pisces insunt in aqua* peștii sunt în apă.
īnsūmō, *ere, sūmpsī, sūmptum vt.* a consuma, a cheltui.
īnsuō, *ere, suī, sūtum vt.* a coase în: ~ *vivum in culleum* a coase un om viu într-un sac.
īnsuper *adv.* **1.** deasupra. **2.** pe deasupra, în plus.
īnsuperābilis (2) *adj.* de neînvins, de netrecut.
īnsurgō, *ere, surrēxī, surrēctum vi.* a se ridica, a se înălța.
īnsusurrō (I) *vt.* a șopti, a murmura.
intābēscō, *ere, tābuī vi.* a se topi; (*fig.*) a se stinge, a pieri.
intāctus (3) *adj.* neatins; (*despre o fată*) neprihănită.
intāminātus (3) *adj.* nepângărit.
intēctus (3) *adj.* neacoperit; (*fig.*) deschis, sincer.
integer, *gra, grum adj.* **1.** neatins, intact; (*fig.*) curat, integru, cinstit: *integrum signum* semn neatins, ~ *homo* om cinstit. **2.** întreg, neștirbit, neatins de: ~ *annus* un an întreg, ~ *a cladibus belli* neatins de dezastrul războiului, *in integrum restituere aliquem* a restabili pe cineva în totalitatea drepturilor, *mihi integrum non est* nu e în puterea mea. **3.** nou, proaspăt: *cohortes integrae* cohorte proaspete, *integrum*

bellum un nou război, *de* (sau *ab*) *integro* din nou.
integō, *ere, tēxī, tēctum vt.* a acoperi.
integrē *adv.* **1.** întreg. **2.** cinstit, corect.
integritās, *ātis f.* **1.** integritate, sănătate: ~ *corporis* sănătatea corpului. **2.** cinste, curăţenie, corectitudine: ~ *viri* corectitudinea omului.
integrō (I) *vt.* a reînnoi, a restabili.
integumentum, *ī n.* învelitoare, văl, veşmânt.
intellēctus, *ūs m.* **1.** înţelegere, cunoaştere. **2.** sens, înţeles.
intellegēns (1), *ntis p.pr. v.* **intellegō.** //*adj.* priceput, cunoscător.
intellegenter *adv.* inteligent, cu pricepere.
intellegentia, *ae f.* pricepere, înţelegere, cunoaştere.
intellegō, *ere, lēxī, lēctum vt.* şi *vi.* a înţelege, a pricepe, a-şi da seama.
intemerātus (3) *adj.* neprihănit, nepângărit.
intemperāns (1), *ntis adj.* necumpătat, fără măsură.
intemperantia, *ae f.* lipsă de măsură, necumpătare.
intemperātē *adv.* fără măsură.
intemperātus (3) *adj.* nemăsurat, necumpătat.
intemperiēs, *ēī f.* **1.** stricarea vremii, furtună, dezlănţuire, potop: ~ *anni* timpul rău al anului. **2.** (*fig.*) dezordine, indisciplină: *propter unius intemperiem* din cauza indisciplinei unuia singur.
intempestīvē *adv.* la timp nepotrivit, nepotrivit.
intempestīvus (3) *adj.* la timp nepotrivit, nepotrivit.
intempestus (3) *adj.* **1.** nepotrivit, nesănătos. **2.** (*spec.*) adânc: *intempesta nox* noapte adâncă.
intemptātus (intentātus) (3) *adj.* neatins, neîncercat; (*poet.*) necunoscut.
intendō, *ere, tendī, tentum vt.* **I. 1.** a întinde, a încorda: ~ *arcum* a încorda arcul, *se* ~ a se întinde. **2.** a întinde deasupra, a acoperi, a pune: ~ *locum sertis* a acoperi locul cu ghirlande, ~ *vincula collo* a pune lanţuri pe grumaz. **3.** (*fig.*) a încorda, a înăspri, a mări, a spori: ~ *curam* a spori grija, ~ *vocem* a ridica glasul, ~ *leges* a înăspri legile. **II. 1.** a îndrepta: ~ *manus ad* a îndrepta mâinile spre, ~ *oculos* (*aciem oculorum*), *aures* a-şi îndrepta ochii, a-şi pleca urechea, ~ *animum* a-şi îndrepta gândul spre, ~ *crimen in aliquem* a îndrepta o acuzaţie împotriva cuiva. **2.** a se îndrepta, a tinde: *ut perveniat, quo intenderat* ca să ajungă unde tinsese. **3.** (*fig.*) a intenţiona: *intenderunt petere salutem* au intenţionat să-şi caute scăparea. **4.** a susţine: ~ *aliquid falsum* a susţine ceva neadevărat.
intentē *adv.* **1.** cu încordare, din răsputeri. **2.** atent.

intentiō, *ōnis f.* încordare.
intentō (I) *vt.* a îndrepta: ~ *arma Poenis* a îndrepta armele împotriva punilor.
intentus[1] (3) *p.pf. v.* **intendō.** // *adj.* încordat, atent.
intentus[2], *ūs m.* întindere.
intepēscō, *ere, tepuī vi.* a se încălzi.
inter *prep.* (*cu Ac.*) **1.** între: *inter Sequanos et Helvetios* între sequani şi helveţi. **2.** printre, în mijlocul: ~ *feras vivere* a trăi printre fiare. **3.** ~ *se* între ei (ele), unii pe alţii: *amabant inter se* se iubeau unii pe alţii. **4.** în timpul, în decursul: ~ *tot annos* timp de atâţia ani, ~ *hunc tumultum* în tot timpul acestei războiri.
interaestuō (I) *vi.* a clocoti, a se sufoca din când în când.
interāmenta, *ōrum n.pl.* lemnăria interioară a corăbiei.
interārēscō, *ere vi.* a se usca de tot.
intercalāris (2) şi **intercalārius** (3) *adj.* intercalat, adăugat.
intercalō (I) *vt.* **1.** a intercala (o zi, o lună) în calendar. **2.** (*fig.*) a amâna.
intercapēdō, *inis f.* întrerupere.
intercēdō, *ere, cessī, cessum vi.* **1.** a veni între, a fi la mijloc, a fi între: *silvae intercedebant* la mijloc erau nişte păduri. **2.** (*despre intervale de timp*) a trece: *annus intercesserat* trecuse un an. **3.** a interveni (pentru sau contra): ~ *pro aliquo* a interveni pentru cineva, ~ *legi* a se opune unei legi. **4.** a interveni (un fapt), a se întâmpla, a avea loc: *bellum inter eos intercessit* a intervenit între ei războiul.
interceptiō, *ōnis f.* sustragere, furt.
interceptor, *ōris m.* cel care sustrage.
intercessiō, *ōnis f.* intervenţie, dreptul de intervenţie (*veto*) al tribunilor.
intercessor, *ōris m.* **1.** cel care se opune. **2.** mijlocitor.
intercīdō[1], *ere, cīdī, cīsum vt.* a tăia (întrerupând): *pontem* a tăia un pod.
intercidō[2], *ere, cidī vi.* **1.** a cădea (între): *tela intercidunt inter arma corporaque* săgeţile cad între arme şi trupuri. **2.** (*fig.*) a pieri, a dispărea, a fi uitat: *nomen intercidit annis* numele a dispărut din cauza anilor. **3.** (*rar*) a se întâmpla între timp.
intercinō, *ere vt.* a cânta între timp.
intercipiō, *ere, cēpī, ceptum vt.* **1.** a prinde (înainte de a ajunge la destinaţie), a intercepta: ~ *litteras* a prinde o scrisoare. **2.** a sustrage, a răni: ~ *solem* a răpi lumina soarelui, *interceptus* (*morte*) răpit de moarte. **3.** a tăia, a întrerupe: ~ *iter* a tăia drumul.
interclūdō, *ere, clūsī, clūsum vt.* a închide, a tăia (întrerupând), a împiedica: ~ *aditus* a tăia intrarea, ~ *nostros commeatu* a-i împiedica pe ai noştri de la aprovizionare.
interclūsiō, *ōnis f.* împiedicare.

intercolumnium, *iī n.* spațiu între două coloane.
intercurrō, *ere, currī, cursum vi.* **1.** a alerga la mijloc (între timp). **2.** a se întrerupe, a se amesteca.
intercursō (I) *vi.* **1.** a interveni. **2.** a se întinde între.
intercursus, *ūs m.* intervenție.
intercus (1), *utis adj.* sub piele: *~aqua* hidropizie.
interdīco, *ere, dīxī, dictum vi.* și *vt.* a interzice: *~feminis usu purpurae* a interzice femeilor folosirea purpurei; (*expr.*) *interdici aquā et igni* a fi exilat.
interdictiō, *ōnis f.* interzicere, oprire de la ceva.
interdictum, *ī n.* **1.** interdicție, opreliște. **2.** (*spec.*) hotărâre a pretorului.
interdiū *adv.* în timpul zilei.
interductus, *ūs m.* semn de despărțire, punctuație.
interdum *adv.* uneori, din când în când.
intereā *adv.* în vremea aceasta.
intereō, *īre, iī, itum vi.* a pieri, a dispărea, a muri.
interequitō, *āre vi.* și *vt.* **1.** a călări la mijloc. **2.** a străbate călare.
interfātiō, *ōnis f.* întrerupere (din vorbă).
interfector, *ōris m.* ucigaș, asasin.
interfectrīx, *īcis f.* ucigașă.
interficiō, *ere, fēcī, fectum vt.* a ucide, a nimici.
interfluō, *ere, flūxī vi.* și *vt.* a curge între.
interfor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a întrerupe, a tăia vorba.
interfūsus (3) *adj.* revărsat la mijloc, care curge printre.
interiaceō, *ēre, ui vi.* și *vt.* a se întinde la mijloc.
interiaciō (**intericiō**), *ere, iēcī, iectum vt.* a pune la mijloc, a interpune.
interiectus[1] (3) *p.pf.* (*v.* **interiaciō**) la mijloc, între.
interiectus[2], *ūs m.* interpunere; interval de timp, răstimp.
interim *adv.* în acest timp, între timp.
interimō, *ere, ēmī, emptum vt.* a răpune, a omorî.
interior (1), *ius adj. comp.* **1.** interior, mai dinăuntru: *in interiore parte* în partea interioară. **2.** (*fig.*) mai strâns, mai intim: *~ amicitia* o prietenie mai strânsă, *~domus* înăuntrul casei; (*subst.*) **interiorēs**, *um m.pl.* cei dinăuntru (asediații).
interitus, *ūs m.* moarte, pieire.
interiungō, *ere, iūnxī, iūnctum vt.* **1.** a uni. **2.** a deshăma; (*fig.*) a face pauză.
interius *adv.* mai înăuntru.
interlābor, *lābī, lāpsus sum vi.* și *vt. dep.* a se scurge, între.
interlegō, *ere, lēgī, lectum vt.* a culege de ici și de colo.
interlinō, *ere, lēvī, litum vt.* **1.** a lipi (ungând). **2.** a falsifica (un act) ștergând și adăugând deasupra.

interloquor, *ī, cūtus sum vi.* și *vt. dep.* a tăia vorba, a întrerupe.
interlūceō, *ēre, lūxī vi.* a apărea când și când, a se zări.
interlūnium, *iī n.* lună nouă.
interluō, *ere vt.* a scălda, a uda.
intermēnstruus (3) *adj.* dintre două luni.
interminātus[1] (3) *adj.* nelimitat.
interminātus[2] (3) *p.pf.* (*v.* **interminor**) interzis prin amenințare.
interminor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a interzice prin amenințare, a amenința.
intermīsceō, *ēre, miscuī, mīxtum vt.* a amesteca.
intermissiō, *ōnis f.* întrerupere.
intermittō, *ere, mīsī, missum vt.* **1.** a lăsa la mijloc: *valle intermissā* lăsând la mijloc o vale. **2.** a lăsa să treacă: *~noctem* a lăsa să treacă o noapte. **3.** a întrerupe: *~iter* a întrerupe drumul. **4.** a înceta: *~obsides dare* a înceta să dea ostatici.
intermorior, *morī, mortuus sum vi. dep.* a muri între timp; (*fig.*) a se stinge.
intermortuus (3) *adj.* amorțit, fără viață.
intermundia, *ōrum n.pl.* spații între corpurile cerești.
intermūrālis (2) *adj.* dintre ziduri.
internāscor, *nāscī, nātus sum vi. dep.* a se naște printre, a se ivi printre.
interneciō, *ōnis f.* distrugere completă, exterminare.
internecīvus (3) *adj.* de exterminare.
internectō, *ere vt.* a uni la un loc, a prinde.
interniteō, *ēre vi.* a străluci printre.
internōdium, *iī n.* spațiu între două noduri.
internōscō, *ere, nōvī, nōtum vt.* a distinge, a deosebi.
internūntiō, *āre vt.* a parlamenta, a trimite mesageri dintr-o parte în alta.
internūntius, *iī m.* mijlocitor, intermediar.
internus (3) *adj.* intern, interior.
interō, *ere, trīvī, trītum vt.* a fărâmița, a mărunți.
interpellātiō, *ōnis f.* întrerupere.
interpellātor, *ōris m.* întrerupător, tulburător.
interpellō (I) *vt.* **1.** a întrerupe: *nihil te interpellabo* n-am să te întrerup deloc. **2.** (*fig.*) a împiedica: *id interpellatum est morte* acest lucru a fost împiedicat de moarte.
interpōnō, *ere, posuī, positum vt.* **1.** a interpune, a intercala, a face să intervină, a amesteca. **2.** a opune (între ei).
interpositiō, *ōnis f.* intercalare, introducere.
interpositus, *ūs m.* intercalare.
interpres, *pretis m.* și *f.* mijlocitor, interpret.
interpretātiō, *ōnis f.* explicare, lămurire.
interpretor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a interpreta, a tălmăci, a explica.

interpunctiō, *ōnis f.* și **interpunctum**, *ī n.* semn de punctuație, pauză în vorbire.
interpungō, *ere, pūnxī, punctum vt.* a despărți prin punct (pauză), a întretăia.
interquiēscō, *ere, quiēvī vi.* a se odihni între timp, a face o pauză.
interrēgnum, *ī n.* interregn (*timpul dintre moartea unui rege [consul] și alegerea altuia, nou*).
interrēx, *rēgis m.* locțiitorul regelui (consulului) (*până la alegerea altuia, nou*).
interritus (3) *adj.* neînfricoșat, neînfricat.
interrogātiō, *ōnis f.* întrebare.
interrogō (I) *vt.* a întreba: ~ *sententiam* a cere părerea; (*jur.*) a ancheta.
interrumpō, *ere, rūpī, ruptum vt.* a întrerupe, a tăia în două.
interruptē *adv.* cu întreruperi.
intersaepiō, *īre, saepsī, saeptum vt.* a stăvili, a bara, a opri.
interscindō, *ere, scidī, scissum vt.* a tăia (la mijloc): ~ *pontem* a tăia un pod, ~ *venas* a tăia vinele.
interscrībō, *ere, scrīpsī, scrīptum vt.* a scrie printre rânduri.
interserō, *ere, seruī, sertum vt.* a introduce, a amesteca.
intersistō, *ere, stitī vi.* a se opri la mijloc.
intersitus (3) *adj.* aflat la mijloc.
interspīrātiō, *ōnis f.* pauză (de respirație).
interstinctus (3) *adj.* punctat, stins, nuanțat.
intersum, *esse, fuī vi.* **1.** a fi la mijloc, a fi între: *via perangusta interer-at* era la mijloc un drum foarte îngust. **2.** (*fig.*) a se deosebi, a fi deosebire: *multum interest* este mare deosebire. **3.** a fi de față, a participa: ~ *convivio* (*D.*) a participa la ospăț. **4.** (*impers.*) *interest* este în interesul: ~ *reipublicae* (*G.*) este în interesul statului, ~ *meā, tuā* este în interesul meu, al tău.
intertexō, *ere, texuī, textum vt.* a întrețese.
intertrīmentum, *ī n.* pierdere, pagubă, uzură (a unui metal).
intervallum, *ī n.* **1.** distanță. **2.** interval de timp: *sine intervallo* fără încetare.
intervellō, *ere, vulsī (vellī), vulsum vt.* a smulge de ici și de colo, a scoate.
interveniō, *īre, vēnī, ventum vi.* **1.** a veni între timp: *casu equites interveniunt* din întâmplare între timp apar călăreții, ~ *orationi* a veni în mijlocul discursului. **2.** a interveni: *senatu interveniente* la intervenția senatului. **3.** a întrerupe, a împiedica: *intervenit nox proelio* noaptea a întrerupt lupta.
interventus, *ūs m.* **1.** sosire între timp. **2.** intervenție.
intervertō, *ere, vertī, versum vt.* **1.** a da o altă direcție. **2.** a deturna (o sumă), a frauda.

intervīsō, *ere, vīsī, vīsum vt.* a vizita din când în când.
intervolitō, *āre vi.* a zbura printre.
intēstābilis (2) *adj.* blestemat, ticălos.
intēstātus (3) *adj.* fără testament: *intestatō* fără a lăsa testament.
intestīnus (3) *adj.* intern, interior. // **intestīna**, *ōrum n.pl.* intestine.
intexō, *ere, texuī, textum vt.* a țese în, a întrețese; (*fig.*) a împleti.
intibum (intubum), *ī n.* cicoare.
intimē *adv.* din inimă, prietenește.
intimus (3) *adj.* cel mai dinăuntru; (*fig.*) cel mai intim.
intingō, *ēre, tīnxī, tinctum vt.* a înmuia.
intolerābilis (2) *adj.* intolerabil.
intolerandus (3) *adj. v.* **intolerābilis.**
intoleranter *adv.* insuportabil.
intolerāns (1), *ntis adj.* **1.** neînstare să suporte: ~ *laboris* neputând să suporte munca. **2.** (*pas.*) nesuferit.
intolerantia, *ae f.* neîngăduință, intoleranță.
intonō, *āre, uī, itum vi.* și *vt.* a tuna; (*fig.*) a răsuna, a face să se audă.
intōnsus (3) *adj.* **1.** (*despre persoane, pomi*) netuns. **2.** (*fig.*) grosolan, necioplit.
intorqueō, *ēre, torsī, tortum vt.* **1.** a răsuci: ~ *funes* a răsuci funii, ~ *oculos* a întoarce ochii. **2.** (*mil.*) a arunca: ~ *hastam* a arunca o suliță; (*fig.*) ~ *contumeliam* a arunca o insultă.
intrā I. *adv.* înăuntru. **II.** *prep.* (*cu Ac.*) **1.** (*loc*) înăuntru: ~ *urbem* înăuntrul orașului. **2.** (*timp*) până în (la), în mai puțin de: ~ *finem mensis* până la sfârșitul lunii, ~ *decem annos* în mai puțin de zece ani.
intrābilis (2) *adj.* în care se poate intra.
intractābilis (2) *adj.* de nepotolit, aspru.
intractātus (3) *adj.* nedomolit; nelucrat.
intremīscō, *ere, tremuī vi.* a începe să tremure.
intremō, *ere vi.* a tremura.
intrepidē *adv.* neînfricat, curajos.
intrepidus (3) *adj.* neînfricat, calm.
intrītus (3) *adj.* nezdrobit.
intrō[1] *adv.* (*arătând direcția*) înăuntru.
intrō[2] (I) *vi.* și *vt.* a intra (în), a pătrunde: ~ *in hortum* a intra în grădină, ~ *urbem* a pătrunde în oraș.
intrōdūcō, *ere, dūxī, ductum vt.* a introduce, a face să pătrundă.
intrōductiō, *ōnis f.* introducere.
introeō, *īre, iī, itum v.* **intrō**[2].
intrōferō, *ferre, tulī, lātum vt.* a duce (în).
intrōgredior, *ī, gressus sum vi. dep.* a intra (înăuntru).
introitus, *ūs m.* intrare.
intrōmittō, *ere, mīsī, missum vt.* a introduce.
intrōrsum (intrōrsus) *adv.* înăuntru.

intrōrumpō, *ere, rūpī, ruptum vi.* a da buzna.
intrōspiciō, *ere, spexī, spectum vt.* şi *vi.* a privi cu atenţie, a examina atent, a cerceta.
intrōvocō, *āre vt.* a introduce la.
intubum *v.* **intibum**.
intueor, *ērī, itus sum vt. dep.* a privi; (*fig.*) a lua în considerare, a considera.
intumēscō, *ere, tumuī vi.* **1.** a se umfla. **2.** (*fig.*) **a)** a se îngâmfa ~ *superbiā* a se îngâmfa de trufie; **b)** a se mânia.
intumulātus (3) *adj.* neîngropat.
inturbidus (3) *adj.* netulburat, liniştit.
intus *adv.* înăuntru.
intūtus (3) *adj.* **1.** nepăzit. **2.** nesigur.
inula, *ae f.* iarbă-mare.
inultus (3) *adj.* **1.** nerăzbunat. **2.** nepedepsit.
inumbrō (I) *vt.* a acoperi de umbră, a umbri.
inundātiō, *ōnis f.* inundaţie.
inundō (I) *vt.* şi *vi.* a inunda, a se revărsa.
inungō (**inunguō**), *ere, ūnxī, ūnctum vt.* a unge.
inurbānē *adv.* necioplit, fără eleganţă.
inurbānus (3) *adj.* fără gust, grosolan.
inūrō, *ere, ūssī, ūstum vt.* a însemna cu fierul roşu, a marca; (*fig.*) a aplica.
inūsitātē *adv.* în chip neobişnuit.
inūsitātus (3) *adj.* neobişnuit.
inūtilis (2) *adj.* nefolositor.
inūtilitās, *ātis f.* inutilitate.
inūtilitēr *adv.* inutil.
invādō, *ere, vāsī, vāsum vi.* şi *vt.* **1.** a se repezi, a năvăli, a ataca: ~ (*in*) *aliquem* a se repezi la cineva, ~ *urbem* a năvăli asupra oraşului. **2.** a pătrunde, a cuprinde, a se face stăpân: ~ *castra* a pătrunde în tabără, *terror improbis invasit* pe ticăloşi i-a cuprins groaza, ~ *consulatum* a pune mâna pe consulat. **3.** (*fig.*) a porni la: ~ *viam* a porni la drum.
invalēscō, *ere, valuī vi.* a prinde puteri.
invalidus (3) *adj.* fără putere, neputincios, slab.
invectiō, *ōnis f.* importare, import.
invehō, *ere, vexī, vectum vt.* **1.** a aduce, a transporta: ~ *frumenta* a aduce grâne. **2.** (*pas.*) a fi purtat, a merge: *invectus equo* mergând călare. **3.** (*pas.*) a (se) porni contra cuiva: *invehitur in tribunos* se porneşte contra tribunilor.
inveniō, *īre, vēnī, ventum vt.* **1.** a găsi, a afla, a descoperi: ~ *venas auri* a găsi filoane de aur, ~ *ex captivis* a afla de la prizonieri, *inventa a maioribus* cele descoperite de strămoşi, *quid agat non invenit* nu ştie ce să facă, *inveniuntur qui* se găsesc oameni care. **2.** a căpăta: ~ *nomen* (sau *cognomen*) *ex aliqua re* a-şi căpăta numele (porecla) după ceva.

inventiō, *ōnis f.* descoperire; (*ret.*) invenţiune.
inventor, *ōris m.* descoperitor.
inventrīx, *īcis f.* descoperitoare.
inventum, *ī n.* descoperire.
invenustē *adv.* fără eleganţă.
invenustus (3) *adj.* fără eleganţă, fără farmec.
inverēcundē *adv.* fără ruşine.
inverēcundus (3) *adj.* fără ruşine, neruşinat.
invergō, *ere vt.* a vărsa, a turna pe: *fronti invergit vina* toarnă vin pe fruntea victimei.
inversiō, *ōnis f.* **1.** ironie. **2.** inversiune.
invertō, *ere, vertī, versum vt.* a răsturna, a răsuci; (*fig.*) a răstălmăci, a denatura: ~ *solum* a răsturna brazda, ~ *mare* a răscoli marea, ~ *virtutes* a denatura virtuţile.
invesperāscit, *ere vb. impers.* se înserează.
investīgātio, *ōnis f.* cercetare.
investīgātor, *ōris m.* cercetător, descoperitor.
investīgō (I) *vt.* **1.** a căuta urma. **2.** (*fig.*) a cerceta. **3.** a descoperi.
inveterāscō, *ere, rāvī vi.* **1.** a se învechi, a îmbătrâni. **2.** (*fig.*) a prinde rădăcini: *inveteravit consuetudo* s-a îndătinat obiceiul.
inveterātiō, *ōnis f.* învechire.
inveterātus (3) *p.pf. v.* **inveterō**. // *adj.* vechi, înrădăcinat: ~ *error* greşeală înrădăcinată.
inveterō (I) *vt.* a învechi; (*pas.*) a se învechi.
invicem *adv.* **1.** în schimb, la rândul său. **2.** pe rând, alternativ. **3.** reciproc.
invictus (3) *adj.* neînvins.
invidentia, *ae f.* invidie.
invideō, *ēre, vīdī, vīsum vi.* şi *vt.* **1.** a invidia, a privi cu ochi răi: ~ *amico honorem* a invidia pe un prieten pentru cinstirea lui, *id invidere dei* zeii au privit cu ochi răi aceasta. **2.** a refuza: ~ *sepulturā* a refuza înmormântarea.
invidia, *ae f.* **1.** invidie. **2.** duşmănie, rea-voinţă, ură.
invidiōsē *adv.* cu răutate, cu invidie.
invidiōsus (3) *adj.* **1.** invidios. **2.** rău văzut, urât, detestat.
invidus (3) *adj.* invidios, duşmănos, răuvoitor.
invigilō (I) *vi.* a veghea asupra, a se îngriji de.
inviolābilis (2) *adj.* inviolabil.
inviolātē *adv.* nevătămat.
inviolātus (3) *adj.* nevătămat; (*fig.*) neprihănit.
invīsitātus (3) *adj.* nemaivăzut.
invīsō, *ere, vīsī, vīsum vt.* a merge să vadă, a vizita.
invīsus[1] (3) *p.pf. v.* **invideō**. // *adj.* urât, nesuferit.
invīsus[2] (3) *adj.* nevăzut.
invītāmentum, *ī n.* atracţie, momeală.
invītātiō, *ōnis f.* invitaţie.
invītātus, *ūs m.* invitare.

invītē *adv.* fără voie.
invītō (I) *vt.* **1.** a invita. **2.** (*fig.*) a atrage, a îndemna: ~*praemiis* a atrage prin recompense.
invītus (3) *adj.* fără voie, în contra voinței: *mē, tē invītō* fără voia mea, a ta.
invius (3) *adj.* neumblat, nepătruns. // **invia**, *ōrum n.pl.* locuri de nepătruns.
invocātiō, *ōnis f.* invocare.
invocātus (3) *adj.* nechemat.
invocō (I) *vt.* a invoca, a chema.
involātus, *ūs m.* zbor.
involitō, *āre vi.* a zbura spre; (*fig.*) a fâlfâi pe.
involō (I) *vi.* și *vt.* a se năpusti asupra.
involūcrum, *ī n.* învelitoare, văl.
involūtus (3) *p.pf. v.* **involvō**. // *adj.* încâlcit.
involvō, *ere, volvī, volūtum vi.* **1.** a rostogoli: ~*saxa* a rostogoli bolovani. **2.** a înfășura, a înveli, a acoperi: ~*caput* a înfășura capul, *nox umbrā involvens terram* noaptea care învăluie pământul cu întunericul.
invulnerātus (3) *adj.* nerănit.
iō[1] *interj.* io! (*strigăt de bucurie sau de durere*).
Īō[2], *ūs f.* Io (*fiica regelui Inachus, iubită de Iupiter, metamorfozată de Iunona în vacă*).
iocātiō, *ōnis f.* glumă.
iocor, *ārī, ātus sum vi.* și *vt. dep.* **1.** a glumi. **2.** a spune în glumă.
iocōse *adv.* în glumă, glumeț.
iocōsus (3) *adj.* glumeț, hazliu.
ioculāris (2) *adj.* glumeț. // **ioculāria**, *ium n.pl.* glume.
ioculor, *ārī vi. dep.* a face glume, a spune în glumă.
iocus, *ī m.* **1.** glumă. **2.** bătaie de joc.
Īōnēs, *um m.pl.* ionienii. // **Īōnia**, *ae f.* Ionia. // **Īōnicus (Īōnius)** (3) *adj.* ionian.
iōta (*indecl.*) iota (*literă din alfabetul grec*).
Iphigenīa, *ae f.* Iphigenia (*fiica lui Agamemnon*).
ipse, *ipsa, ipsum pron.* **1.** (el) însuși, (ea) însăși, chiar el (ea): *dux ipse* comandantul însuși. **2.** de la sine, singur: *veritas se ipsa defendit* adevărul se apără el singur. **3.** prin sine, numai: *ipso nomine socios defendit* numai prin nume își apără aliații. **4.** tocmai, precis: *triginta dies ipsi* treizeci de zile precis. **5.** propriu: *mea ipsius domus* casa mea proprie, *ipsorum lingua Celtae appellantur* în limba lor proprie se numesc celți.
īra, *ae f.* mânie; (*pl.*) accese de mânie.
īrācundia, *ae f.* irascibilitate, pornire mânioasă.
īrācundē *adv.* cu mânie.
īrācundus (3) *adj.* pornit spre mânie.
īrāscor, *āscī, ātus sum vi. dep.* a se mânia: ~*amico* (*D.*) a se mânia pe prieten.
īrātē *adv.* cu mânie.

īrātus (3) *adj.* mâniat, indignat.
Īris, *idis f.* Iris (*zeița curcubeului*).
īrōnīa, *ae f.* ironie.
irratiōnālis (2) *adj.* nerațional, mecanic.
irraucēscō, *ere, rausī vi.* a răguși.
irreligātus (3) *adj.* nelegat.
irreligiōsus (3) *adj.* lipsit de pietate.
irremeābilis (2) *adj.* fără întoarcere.
irreparābilis (2) *adv.* de neînlocuit.
irrepertus (3) *adj.* nedescoperit.
irrēpō (inrēpō), *ere, rēpsī, rēptum vi.* și *vt.* a se târî către; (*fig.*) a pătrunde pe nesimțite, a se strecura.
irreprehēnsus (3) *adj.* ireproșabil.
irrequiētus (3) *adj.* fără odihnă, fără astâmpăr.
irresectus (3) *adj.* netăiat.
irresolūtus (3) *adj.* nedezlegat.
irrētiō (inrētiō) (IV) *vt.* a prinde în laț, a înfășura, a încurca.
irretortus (3) *adj.* neîntors.
.**irreverēns** (1), *ntis adj.* nerespectuos.
irreverenter *adv.* fără respect.
irreverentia, *ae f.* lipsă de respect.
irrevocābilis (2) *adj.* care nu se mai întoarce, irevocabil.
irrevocātus (3) *adj.* nechemat din nou.
irrīdeō, *ēre, rīsī, rīsum vi.* și *vt.* **1.** a râde, a glumi. **2.** a râde de cineva (ceva).
irrīdiculē *adv.* fără haz.
irrigātiō, *ōnis f.* irigare.
irrigō (inrigō) (I) *vt.* a scălda, a uda: *Nilus Aegyptum irrigat* Nilul scaldă Egiptul, *sopor irrigat artus* somnul cuprinde trupul.
irriguus (inriguus) (3) *adj.* **1.** (*pas.*) umed, scăldat. **2.** (*act.*) care stropește.
irrīsiō, *ōnis f.* luare în râs, bătaie de joc.
irrīsor, *ōris m.* zeflemitor.
irrīsus, *ūs m.* luare în râs, bătaie de joc.
irrītābilis (2) *adj.* iritabil, susceptibil.
irrītāmen, *inis* (**irrītāmentum**, *ī*) *n.* zgândărire, ațâțare.
irrītātiō, *ōnis f.* ațâțare, stimulare.
irrītō (I) *vt.* a ațâța, a provoca.
irritus (3) *adj.* **1.** nul, nevalabil: *pro irritō* drept nul. **2.** zadarnic, fără succes: ~ *labor* efort zadarnic, *in irritum cadere* a nu ajunge la nimic.
irrogātiō, *ōnis f.* aplicare (a unei pedepse).
irrogō (I) *vt.* a aplica (o pedeapsă), a impune.
irrōrō (I) *vt.* a umezi cu rouă; (*fig.*) a stropi.
irrumpō, *ere, rūpī, ruptum vt.* și *vi.* **1.** a se repezi, a năvăli: ~ *in forum* a năvăli în for. **2.** a pătrunde: ~*domum eius* a pătrunde cu forța în casa lui.
irruō, *ere, ruī vi.* a se năpusti, a se repezi, a se arunca: ~ *in aciem hostium* a se năpusti asupra liniei dușmanilor.
irruptiō, *ōnis f.* năvală, atac.

irruptus (3) *adj.* nedesfăcut; indisolubil.

is, ea, id *pron.* el, ea; acesta, aceasta; *is qui* cel care: *ii qui hoc dicunt* cei care spun aceasta; astfel de: *non īs es, ut glorieris* nu ești un astfel de om, încât să te fălești; *id est* adică; *id temporis* într-un astfel de moment.

Īsis, *is* (*idis*) *f.* Isis (*zeitate egipteană*).

Ismarus, *ī m.* și **Ismara**, *ōrum n.pl.* Ismarus (*munte în Thracia, unde locuia Orfeu*).

Isocratēs, *is m.* Isocrate (*retor atenian*).

istāc *adv.* pe acolo.

iste, *a*, *ud pron.* [*raportat la pers. a II-a*] acesta, aceasta; ăsta, asta: *iste furor tuus* această nebunie a ta, *ista quae dicitis* aceste lucruri pe care le spuneți.

Ister *v.* **Hister**.

Isthmus, *ī m.* istm; (*spec.*) istmul Corint. // **Isthmi(c)us** (3) *adj.* istmic. // **Isthmia**, *ōrum n.pl.* jocurile istmice.

istīc, istaec, istūc *v.* **iste**.

istīc *adv.* acolo (unde ești tu).

istinc *adv.* de acolo (unde ești tu).

istō *adv.* *v.* **istuc**.

Istria *v.* **Histria**.

istūc *adv.* [*după vb. de mișcare*] acolo.

ita *adv.* astfel, așa (de).

Italia, *ae f.* Italia. // **Italus (Italius, Italicus)** *adj.* italic.

itaque I. *adv.* și astfel. **II.** *conj.* așadar, prin urmare.

item *adv.* de asemenea, la fel.

iter, *itineris n.* drum, călătorie: *se ad ~parare* a se pregăti de drum; (*fig.*) *~ ad laudem* drumul spre glorie; (*mil.*) *maximis itineribus* prin marșuri forțate.

iterātiō, *ōnis f.* repetare.

iterō (I) *vt.* a repeta, a relua: *~verba* a repeta cuvintele, *~aequor* a relua mersul pe mare.

iterum *adv.* (pentru) a doua oară, din nou: *~ consul* pentru a doua oară consul.

Ithaca, *ae* (**Ithacē**, *ēs*) *f.* Ithaca (*insulă în Marea Ionică, patria lui Ulise*). // **Ithacus** (3) *adj.* din Ithaca. // **Ithacus**, *ī* (**Ithacēnsis**, *is*) *m.* ithacianul (*Ulise*).

itidem *adv.* tot astfel, la fel.

itiō, *ōnis f.* mers, venire.

iuba, *ae f.* coamă, creastă.

iubar, *aris n.* **1.** strălucire, lumină. **2.** (*fig.*) astru (*soarele, luna*).

iubātus (3) *adj.* cu coamă, cu creastă.

iubeō, *ēre, iussī, iussum vt.* **1.** a porunci, a ordona: *pontem rescindi iubet* poruncește ca podul să fie tăiat, *militibus ~ut resisterent* a porunci soldaților să reziste; (*pas.*) a primi ordinul: *consules iubentur scribere exercitum* consulii primesc ordinul să recruteze o armată, *quod iussi sunt faciunt* fac ce li s-a poruncit. **2.** a îndemna: *amici sperare nos iubent* prietenii mă îndeamnă să sper. **3.** a declara, a alege, a face: *~ consulem* a alege consul, *~ legem, foedus* a face o lege, un tratat de alianță, *~ alicui provinciam* a atribui cuiva o provincie. **4.** a spune, a dori (*în semn de urare*): *Dionysium iube salvere* spune-i sănătate lui Dionysios, *iubeo te salvere* doresc să fii sănătos.

iūcundē *adv.* plăcut, agreabil.

iūcunditās, *ātis f.* farmec, plăcere, amabilitate.

iūcundus (3) *adj.* plăcut, agreabil.

Iūdaea, *ae f.* Iudeea. // **Iūdaeus**, *ī m.* iudeu. // **Iūdaicus** (3) *adj.* iudaic.

iūdex, *icis m.* judecător; (*expr.*) *me iudice* după părerea mea.

iūdicātiō, *ōnis f.* **1.** judecată. **2.** cercetare.

iūdicātum, *ī n.* hotărâre, sentință.

iūdicātus, *ūs m.* funcția de judecător.

iūdiciālis (2) *adj.* judecătoresc, judiciar.

iūdiciārius (3) *adj.* privitor la judecăți.

iūdicium, *iī n.* **1.** judecată, proces: *~ exercere* a conduce un proces, *~ dare* a da dreptul de acțiune, *in ~ vocare* a chema în judecată, *~ habere* a avea un proces, *~furti* proces de furt, *~ de nece* proces de omor. **2.** (*fig.*) judecată, părere, convingere: *~ de homine* judecata despre un om, *meo iudicio* după părerea mea.

iūdicō (I) *vt.* **1.** a judeca. **2.** a pronunța sentința: *~ capitis* a condamna la moarte. **3.** (*fig.*) a judeca, a socoti, a considera: *male iudicas* judeci rău, *~ hominem ex habitu* a aprecia un om după haine.

iugālis (2) *adj.* **1.** de jug. **2.** conjugal, de nuntă.

iugātiō, *ōnis f.* legarea viței-de-vie.

iūgerum, *ī n.* iugăr (*cam 25 de ari, 1/4 de hectar*).

iūgis (2) *adj.* (*despre apă*) curgător, care nu seacă.

iūglāns, *ndis f.* **1.** nucă. **2.** nuc.

iugō (I) *vt.* a înjuga; (*fig.*) a uni prin căsătorie.

iugōsus (3) *adj.* de munte, muntos.

iugulō (I) *vt.* a înjunghia; (*fig.*) a ucide, a nimici.

iugulum, *ī n.* gâtlej, gât.

iugum, *ī n.* **1.** jug; pereche de animale de jug. **2.** (*fig.*) jugul (povara) căsniciei (sclaviei). **3.** lanț de munți, înălțime, munte. **4.** cumpăna balanței. **5.** banca vâslașilor. **6.** sul la războiul de țesut.

Iūlius (3) *adj.* **1.** al Iuliilor (*familie patriciană din care făcea parte și C. Iulius Caesar*), iulian. **2.** *Iulius mensis* (luna) iulie.

Iūlus, *ī m.* (*același cu* **Ascanius**) fiul lui Aeneas.

iūmentum, *ī n.* vită.

iunceus (3) *adj.* de papură, de trestie.

iuncōsus (3) *adj.* plin de papură.

iūnctiō, *ōnis f.* legătură, unire.

iūnctūra, *ae f.* legătură, încheietură.
iūncus, *ī m.* papură, trestie.
iungō, *ere, iūnxī, iūnctum vt.* **1.** a lega, a uni: *~ naves* a lega corăbii; (*expr.*) *~ pontem* a face un pod, *~ foedus* a face o alianță, *~ feminam conubio* a lua în căsătorie o femeie, *~ amicitias* a face legături de prietenie; *~ oscula* a săruta. **2.** a înjuga, a înhăma: *~ iuvencos* a pune la jug juncani.
iūnior *adj. comp. v.* **iuvenis.**
iūniperus, *ī f.* ienupăr.
Iūnius, *iī m.* Iunius (*nume gentilic roman*). // **Iūnius** (3) *adj.* din *gens Iunia* (*de exemplu, M. și D. Iunius Brutus*). // **Iunius**, *iī m.* (luna) iunie.
Iūnō, *ōnis f.* Iunona (*soția lui Iupiter*). // **Iūnōnius** (3) *adj.* al Iunonei.
Iuppiter (**Iūpiter**), *Iovis m.* Iupiter (*tatăl zeilor și al oamenilor, zeul luminii, al cerului*); (*expr.*) *sub Iove* sub cerul liber.
iūrātus (3) *p.pf.* (*v.* **iūrō**) jurând, după ce a jurat. // *adj.* care a jurat.
iūrecōnsultus *v.* **iūriscōnsultus.**
iūrgium, *iī n.* ocară, ceartă.
iūrgō (I) *vi.* și *vt.* **1.** a se certa. **2.** a certa, a ocărî.
iūridiciālis (2) *adj.* de drept.
iūriscōnsultus, *ī m.* jurisconsult, cunoscător de legi.
iūrisdictiō, *ōnis f.* **1.** împărțirea dreptății. **2.** autoritate, jurisdicție.
iūrō (I) *vi.* și *vt.* a depune jurământ, a jura.
iūs[1], *iūris n.* **1.** drept (omenesc), normă de drept, lege: *~ et fas* dreptul omenesc și cel divin, *~ civile, publicum, gentium* dreptul civil, public, al ginților, *iura humanitatis violare* a viola legile omeniei. **2.** dreptate: *~ dicere* a împărți dreptatea, *~ petere* a cere dreptate; (*expr.*) *iure* pe drept. **3.** drept (personal), drepturi: *~ populi* drepturile poporului, *~ conubii* dreptul de a se căsători, *ius suum recuperare* a-și recâștiga drepturile, *meo iure* după dreptul meu. **4.** putere, autoritate: *iuris alicuius esse* a fi sub autoritatea cuiva, *in paucorum ius* sub stăpânirea câtorva. **5.** judecată: *in ius vocare* (*sau trahere*) a chema (a târî) la judecată.
iūs[2], *iūris n.* sos, zeamă.
iūs iūrandum (**iūsiūrandum**) [*G. iūris iūrandī*] *n.* jurământ.
iussum, *ī n.* poruncă.
iussus, *ūs m.* [*numai Abl.*] poruncă: *iussū tuō* la porunca ta.
iūsta, *ōrum n.pl.* cele cuvenite.
iūstē *adv.* pe drept, cu dreptate.
iūstitia, *ae f.* dreptate, spirit de dreptate.
iūstitium, *iī n.* suspendarea activității (în for).
iūstus (3) *adj.* drept **1.** *~ homo* om drept. **2.** legiuit, în regulă, cuvenit, potrivit: *iusto cum imperio* cu autoritatea legiuită, *iusta aetas* vârstă potrivită: (*mil.*) *iustum iter* etapă normală de marș (*20-25 km pe zi*); (*expr.*) *plus iusto* mai mult decât se cade.

iuvenālis[1] (2) tineresc, al tinerilor. // **Iuvenālia**, *ium n.pl.* Iuvenalii (*jocuri instituite de Nero*).
Iuvenālis[2], *is m.* Decimus Iunius Iuvenalis (*poet satiric roman*).
iuvenca, *ae f.* **1.** vițea. **2.** (*fig.*) fată tânără.
iuvencus, *ī m.* **1.** juncan. **2.** (*fig.*) tânăr.
iuvenēscō, *ere, nuī vi.* a se face tânăr, a întineri.
iuvenīlis (2) *adj.* tineresc.
iuvenīliter *adv.* tinerește.
iuvenis *adj.* [*comp. iunior*] tânăr. // **iuniōres**, *um m.pl.* ostașii activi (*între 18 și 45 de ani*).
iuvenor, *ārī vi. dep.* a face pe tânărul.
iuventa, *ae f.* tinerețe.
iuventās, *ātis f.* tinerețe.
iuventūs, *ūtis f.* **1.** tinerețe. **2.** tineret.
iuvō, *āre, iūvī, iūtum vt.* **1.** a ajuta: *~ amicum pecuniā* a ajuta un prieten cu bani. **2.** a face plăcere, a încânta; (*impers.*) a fi plăcut; *iuvat videre* e plăcut să vezi: *non omnes* (*Ac.*) *arbusta iuvant* nu tuturor le plac arbuștii.
iūxtā **I.** *adv.* **1.** alături, aproape: *legio ~ constiterat* legiunea se așezase aproape. **2.** (*fig.*) la fel, deopotrivă: *plebi patribusque ~ carus* la fel de drag plebei și senatorilor, *~ atque* (sau *ac, et, quam, cum*) ca și. **II.** *prep.* (*cu Ac.*) **1.** lângă, aproape de: *~ murum* lângă zid. **2.** (*fig.*) aproape până la: *~ seditionem ventum est* s-a ajuns aproape până la răzvrătire. **3.** imediat după.
Ixīōn, *onis m.* Ixion (*regele lapiților, condamnat de Iupiter să fie legat de spițele unei roți care se învârtea necontenit*). // **Ixīonidēs**, *ae m.* fiul lui Ixion (Pirithous).

K

Kalendae, *ārum f.pl.* calende (*întâia zi a lunii; prescurtat:* Kal.).
Karthāgō *v.* **Carthāgō**.

L

L (*în prescurtări*) **1.** = Lucius (*prenume*). **2.** = 50.

labāscō, *ere vi.* a fi gata să cadă.

lābēcula, *ae f.* pată mică.

labefaciō, *ere, fēcī, factum vt.* a clătina din loc, a zgudui, a zdruncina, a răsturna.

labefactō (I) *vt.* a zdruncina, a răsturna; (*fig.*) a distruge.

labellum[1], *ī n.* buză, buzişoară.

lābellum[2], *ī n.* vas mic (pentru libaţii).

Labeō, *ōnis m.* **1.** Labeo (*cognomen al unei familii romane*). **2.** Q. Antistius Labeo (*jurist vestit din timpul lui Augustus*).

Labīcī, *ōrum m.pl.* [**Labīcum**, *ī n.*] Labici (*vechi oraş la sud-est de Roma*). // **Labīcānus** (3) *adj.* labican.

lābēs, *is f.* **1.** cădere, prăvălire; (*fig.*) dezastru, nenorocire: ~ *terrae* surpare de pământ. **2.** pată: *columbae sine labe* porumbei fără pată; (*fig.*) pată, ruşine, ocară: *vita sine labe* viaţă fără pată.

labō (I) *vi.* a se clătina, a fi gata să cadă: *labant dentes* se clatină dinţii; (*fig.*) a şovăi: *animi labant* curajul şovăie.

lābor[1], *lābī, lāpsus sum vi. dep.* **1.** a aluneca în jos, a se scurge, a cădea: *gutta labitur ex oculis* o lacrimă alunecă din ochi, *labuntur anni* se scurg anii, *labi in adulationem* a cădea în linguşire, *lapsus mente* sărit din minţi. **2.** a greşi, a se înşela: ~ *in minimis rebus* a greşi în cele mai mici lucruri. **3.** a decădea, a dispărea, a pieri: *labente disciplinā* disciplina decăzând.

labor[2], *ōris m.* **1.** muncă, efort, osteneală. **2.** chin, suferinţă: *Iliacos audire labores* a asculta suferinţele troienilor; (*spec.*) ~ *solis* (*lunae*) eclipsă de soare (de lună).

labōrifer, *era, erum adj.* (*poet.*) truditor.

labōriosē *adv.* cu trudă, cu greutate.

labōriōsus (3) *adj.* **1.** obositor, chinuitor. **2.** chinuit, trudit.

labōrō (I) *vi.* şi (*rar*) *vt.* **1.** a munci, a se trudi, a se strădui, a se preocupa: ~ *sibi* a munci pentru sine, ~ *scire* a se strădui să ştie, *nihil laboro nisi ut salvus sim* nu mă preocupă nimic decât să fiu sănătos. **2.** a fi chinuit, a fi în suferinţă, a suferi, a fi strâmtorat: ~ *ambitione* a fi chinuit de ambiţie, ~ *morbo* a fi chinuit de boală, ~ *a re frumentaria* a suferi de lipsă de provizii.

labrum[1], *ī n.* buză; (*fig.*) buza unui vas, margine.

lābrum[2], *ī n.* vas mare, cadă; (*fig.*) baie.

lābrusca, *ae f.* lăuruscă (*viţă sălbatică*).

Labyrinthus, *ī m.* Labirintul. // **Labyrinthēus** (3) *adj.* al Labirintului.

lac, *lactis n.* **1.** lapte. **2.** suc lăptos (al unor plante).

Lacaena, *ae f.* lacedaemoniană, spartană.

Lacedaemōn, *onis f.* Sparta. // **Lacedaemonius** (3) *adj.* lacedaemonian, spartan. // **Lacedaemonius**, *iī m.* lacedaemonian.

lacer, *era, erum adj.* **1.** sfâşiat, sfârtecat. **2.** (*rar*) care sfârtecă.

lacerātiō, *ōnis f.* sfârtecare.

lacerna, *ae f.* pelerină (de stofă groasă, cu glugă).

lacerō (I) *vt.* a sfâşia, a sfârteca, a rupe în bucăţi; (*fig.*) a distruge, a prăpădi.

lacerta, *ae f.* şopârlă.

lacertōsus (3) *adj.* musculos, robust.

lacertus[1], *ī m.* (*frecv. pl.* **lacertī**, *ōrum*) braţe; (*fig.*) forţe.

lacertus[2], *ī m.* şopârlă.

lacessō, *ere, īvī* (*iī*), *ītum vt.* **1.** a hărţui; a provoca, a ataca. **2.** a izbi, a bate.

Lachesis, *is f.* Lachesis (*una dintre cele trei Parce*).

lacinia, *ae f.* **1.** poalele hainei, pulpană. **2.** fâşie, căpeţel.

Lacō, *ōnis m.* laconian, lacedaemonian, spartan. // **Lacōnica**, *ae* (**Lacōnicē**, *ēs*) *f.* Laconia (*ţinut în sudul Peloponnesului*). // **Lacōnicus** (3) *adj.* laconian.

lacrima, *ae f.* lacrimă.

lacrimābilis (2) *adj.* de plâns, jalnic.

lacrimābundus (3) în lacrimi, plângând.

lacrimō (I) *vi.* a vărsa lacrimi, a plânge.

lacrimōsus (3) *adj.* care te face să lăcrimezi; plin de lacrimi; jalnic.

lacrimula, *ae f.* lăcrămioară.

lactāns (1), *ntis adj.* **1.** care dă lapte. **2.** care suge.

lacteō, *ēre vi.* [*numai p.pr.*] **lactēns** (1), *ntis adj.* sugar, de ţâţă, fraged; (*fig., despre plante*) cu lapte, cu suc.

lactēscō, *ere vi.* **1.** a se face lapte. **2.** a începe să dea lapte.

lacteus (3) *adj.* lăptos, de lapte, ca laptele: *lactea ubera* ugere lăptoase, *lacteum collum* gâtul alb ca laptele; *Via Lactea* Calea Lactee.

lactō (I) *vt.* a alăpta.

lactūca, *ae f.* lăptucă.

lacūna, *ae f.* **1.** groapă, şanţ; cavernă. **2.** (*fig.*) lacună, lipsă.

lacūnar, *āris n.* plafon cu tăblii în pătrat, tavan.

lacūnō (I) *vt.* a căptuşi, a împodobi.

lacūnōsus (3) *adj.* cu goluri.

lacus, *ūs m.* **1.** cadă, hârdău. **2.** lac, bazin; fântână.

laedō, *ere, sī, sum vt.* a izbi, a răni, a vătăma; (*fig.*) a jigni.
laena, *ae f.* manta.
Lāertēs, *ae m.* Laerte (*tatăl lui Ulises*). // **Lāertius** (3) *adj.* laertian. // **Lāertiadēs**, *ae m.* fiul lui Laerte (*Ulises*).
laesiō, *ōnis f.* rănire.
Laestrȳgonēs, *um m.pl.* lestrigoni (*neam legendar de uriași care ar fi locuit în ținutul Formiae*). // **Laestrȳgonius** (3) *adj.* din ținutul Formiae.
laetābilis (2) *adj.* plăcut, îmbucurător.
laetātiō, *ōnis f.* bucurie.
laetē *adv.* **1.** vesel, bucuros. **2.** bogat, abundent.
laetificō (I) *vt.* **1.** a bucura, a înveseli. **2.** a face roditor.
laetificus (3) *adj.* (*poet.*) dătător de bucurii.
laetitia, *ae f.* **1.** bucurie, veselie. **2.** farmec, frumusețe. **3.** rodnicie.
laetor, *ārī, ātus sum vi. dep.* a se bucura.
laetus (3) *adj.* **1.** bucuros, vesel. **2.** plăcut. **3.** bogat (în roade), mănos.
laevē *adv.* stângaci, lipsit de istețime.
laevus (3) *adj.* **1.** stâng: *~pes* piciorul stâng. // **laeva**, *ae f.* mâna stângă; partea din stânga, stânga: *a dextra levaque* din dreapta și din stânga, *laevam petere* a o lua la stânga. **2.** prost, nepriceput: *o, ego, laevus!* o, nepriceputul de mine! **3.** potrivnic, dușmănos: *laeva numina* zeități potrivnice. **4.** (*în vorbirea augurilor*) favorabil, norocos: *laevum tonare* a tuna din stânga (*semn de noroc*).
laganum, *ī n.* clătită.
lagēos, *eī f.* (un soi de) viță.
lagoena (lagōna), *ae f.* carafă.
lagōis, *idis f.* ieruncă.
laguncula, *ae f.* sticluță.
lāma, *ae f.* mocirlă.
lambō, *ere vt.* **1.** a linge: *~manus* a linge mâinile, *flamma lambit tectum* flacăra atinge acoperișul, *Hydaspes lambit loca* Hydaspe udă locurile. **2.** (*fig.*) a atinge.
lāmentābilis (2) vrednic de plâns, jalnic.
lāmentātiō, *ōnis f.* plânset, geamăt.
lāmentor, *ārī, ātus sum vi.* și *vt. dep.* **1.** a se jeli: *satis lamentatus es* destul te-ai jelit. **2.** a jeli, a deplânge: *~fratrem* a-și jeli fratele.
lāmentum, *ī n.* bocet.
lamia, *ae f.* (un fel de) vampir (cu care se speriau copiii), baubau.
lāmina (lammina și **lāmna)**, *ae f.* foaie (de metal), lamă, placă, tablă; (*fig.*) ban (de aur, de argint).
lampas, *adis f.* **1.** torță, faclă; (*fig.*) lumină. **2.** candelabru.
Lampsacus, *ī f.* Lampsacus (*oraș în Mysia*). // **Lampsacēnus (3)** *adj.* din Lampsacus.
lāna, *ae f.* **1.** lână. (*fig.*) fir de lână. **2.** lucratul lânii.

lānātus (3) *adj.* mițos, acoperit cu lână. // **lānātae**, *ārum f.pl.* oi.
lancea, *ae f.* lance.
lāneus (3) *adj.* de lână, pufos; (*fig.*) moale, delicat.
langueō, *ēre, guī vi.* a lâncezi, a fi moleșit.
languēscō, *ere, guī vi.* a slăbi, a se moleși, a se stinge.
languidē *adv.* lânced, slab, molatic.
languidulus (3) *adj.* cam prea obosit.
languidus (3) *adj.* lânced, obosit, slab, moale.
languor, *ōris m.* moleșeală, amorțeală, slăbiciune, lâncezeală.
laniātus, *ūs m.* sfâșiere.
laniēna, *ae f.* măcelărie, tejghea de măcelărie.
lānificus (3) *adj.* (*poet.*) care lucrează lână; meșter la tors.
lāniger[1], *era, erum adj.* care poartă lână; *arbores lanigerae* arbuști de bumbac.
lāniger[2], *erī m.* berbec; miel.
lānigera, *ae f.* oaie.
laniō (I) *vt.* a sfâșia.
lanista, *ae m.* șef (stăpân) de gladiatori; (*fig.*) instigator.
lānitium, *iī n.* lână (*la animale*).
lanius, *iī m.* măcelar, casap.
lanterna (lāterna), *ae f.* lanternă.
lānūgō, *inis f.* puf.
Lānuvium, *iī n.* Lanuvium (*oraș în Latium*). // **Lānuvinus** (3) *adj.* din Lanuvium.
lanx, *cis f.* tavă, taler.
Lāocoōn, *ontis m.* Laocoon (*preot al lui Apollo la Troia*).
Lāomedōn, *ontis m.* Laomedon (*tatăl lui Priam, regele Troiei*). // **Lāomedontēus (Lāomedontius)** (3) *adj.* al lui Laomedon (troian). // **Lāomedontiadēs**, *ae m.* fiu sau descendent al lui Laomedon; (*pl.*) • troieni.
lapathum, *ī n.* și **lapathus**, *ī f.* măcriș.
lapicīda, *ae m.* cioplitor în piatră, pietrar.
lapicīdīnae, *ārum f.pl.* carieră de piatră.
lapidārius (3) *adj.* de piatră. // **lapidārius**, *iī m.* tăietor de piatră.
lapidat (I) *vb. impers.* plouă cu pietre.
lapidātiō, *ōnis f.* bătaie cu pietre.
lapideus (3) *adj.* de (cu) piatră.
lapidōsus (3) *adj.* pietros, plin de piatră.
lapillus, *ī m.* pietricică; (*fig.*) piatră prețioasă.
lapis, *idis m.* **1.** piatră: *~Parius* marmură de Paros. **2.** obiect de piatră. **3.** piatră miliară (*pe marile drumuri, la fiecare o mie de pași, servind la marcarea distanței*). **4.** piatră funerară. **5.** piatră de hotar. **6.** tribună de piatră.
Lapitha (ēs), *ae m.* (*frecv.*) **Lapithae**, (*ār*)*um m.pl.* lapit, lapiți (*neam din Munții Thessaliei care s-a luptat cu centaurii*).
lāppa, *ae f.* brustur, lipan.
lāpsiō, *ōnis f.* alunecare.

lāpsō, *āre vi.* a aluneca.
lāpsus, *ūs m.* alunecare, cădere: *~ volucrum* zborul păsărilor, *~ fluminum* cursul apelor.
laqueāria, *ium n.pl.* tavan (lambrisat cu tăblii de lemn).
laqueātus (3) *adj.* cu tăblii de lemn.
laqueus, *ī m.* laț; (*fig.*) capcană.
Lār, *Laris m.* Lar (*divinitate protectoare a căminului*); (*fig.*) cămin, locuință: *Lare certo gaudens* bucurându-se de o locuință sigură.
lārdum (lāridum), *ī n.* slănină.
largē *adv.* din belșug, generos.
largior, *īrī, ītus sum vt. dep.* a dărui, a împărți generos.
largitās, *ātis f.* dărnicie.
largiter *adv.* mult.
largītiō, *ōnis f.* dărnicie, distribuire de daruri.
largītor, *ōris m.* risipitor.
largus (3) *adj.* **1.** darnic, generos. **2.** bogat, abundent.
lāridum *v.* **lārdum**.
Lārīsa (Lārissa), *ae f.* Larisa (*oraș în Thessalia, loc de naștere al lui Achilles*). // **Lārīsaeus** (3) *adj.* din Larisa (thessalian).
lārva, *ae f.* stafie, fantomă; (*fig.*) mască (a actorului).
lasanum, *ī n.* oală.
lascīvia, *ae f.* **1.** zburdare, joc, glumă. **2.** dezmăț, desfrânare.
lascīviō (IV) *vi.* a zburda, a se amuza.
lascīvus (3) *adj.* **1.** zburdalnic, jucăuș, sprințar. **2.** dezmățat, desfrânat.
laserpīcifer, *era, erum adj.* care produce laserpiciu (*o plantă aromată*).
lassitūdō, *inis f.* oboseală.
lassō (1) *vt.* a obosi, a slei de puteri.
lassus (3) *adj.* obosit.
lātē *adv.* **1.** departe, pe o mare distanță: *minus late* mai puțin departe, *quam latissime* cât mai departe, *longe lateque* în lung și-n lat. **2.** pe larg.
latebra, *ae f.* ascunziș, ascunzătoare.
latebrōsus (3) *adj.* ascuns, retras, tainic.
latēns, *ntis p.pr. v.* **lateō**. // *adj.* ascuns.
latenter *adv.* în ascuns.
lateō, *ēre, uī vi.* **1.** a sta ascuns; (*fig.*) a fi la adăpost: *~ in silvis* a sta ascuns în păduri. **2.** (*fig.*) a nu se cunoaște, a rămâne necunoscut: *latet causa* nu se știe motivul, *res Hannibalem latuit* lucrul i-a rămas necunoscut lui Hannibal.
later, *eris m.* cărămidă.
laterculus, *ī m.* cărămidă (mai mică).
latericius (3) *adj.* de cărămidă. // **latericium**, *iī n.* construcție de cărămidă.
lāterna *v.* **lanterna**.
latex, *icis m.* lichid, apă: *latices fontis* apele izvorului.
Latiālis (Latiāris) (2) *adj.* din Latium (latin).

latibulum, *ī n.* ascunzătoare.
Latīnae, *ārum* (*subînț.* **feriae**) *f.pl.* sărbătorile latine.
Latīnitās, *ātis f.* **1.** limba latină normată. **2.** egalitate în drepturi cu latinii.
Latīnus[1] (3) *adj.* latin. // **Latīnī**, *ōrum m.pl.* locuitorii vechi ai Latiumului.
Latīnus[2], *ī m.* Latinus (*rege legendar al Latiumului*).
lātiō, *ōnis f.* propunere, aducere.
latitō (I) *vi.* a sta ascuns, a se ascunde.
lātitūdō, *inis f.* **1.** lățime. **2.** mărime, amploare: *~ agrorum* mărimea ogoarelor.
Latium, *iī n.* Latium; *ius Latii* (sau *Latium*) dreptul latin.
lātomiae *v.* **lautumiae**.
Lātōna, *ae f.* Latona (*mama lui Apollo și a Dianei*). // **Lātōnius (Lātōius, Lātōus)** (3) *adj.* latonian. // **Lātōis (Lētōis)**, *idis f.* fiica Latonei (*Diana*). // **Lātōnigenae**, *ārum m.pl.* cei născuți din Latona (*Apollo și Diana*).
lātor, *ōris m.* propunător (al legii).
lātrātor, *ōris m.* lătrător.
lātrātus, *ūs m.* lătrat.
lātrīna, *ae f.* **1.** baie. **2.** latrină.
lātrō[1] (I) *vi.* și *vt.* **1.** a lătra; (*fig.*) a spune tare. **2.** a lătra la cineva (ceva); (*fig.*) a ocărî, a vorbi de rău.
latrō[2], *ōnis m.* **1.** tâlhar. **2.** mercenar. **3.** piatră (*la jocul de table*).
latrōcinium, *iī n.* tâlhărie; (*fig.*) bandă de tâlhari.
latrōcinor, *ārī, ātus sum vi. dep.* a face tâlhării.
latrunculus, *ī m.* piatră de joc; pion.
latus[1], *eris n.* **1.** coastă, coapsă, șold; (*fig.*) trup. **2.** (*fig.*) latură.
lātus[2] (3) *adj.* **1.** lat, larg. **2.** (*fig.*) mare, întins, amplu.
lātus[3] (3) *p.pf. v.* **ferō**.
laudābilis (2) *adj.* demn de laudă.
laudābiliter *adv.* în mod demn de laudă, onorabil.
laudātiō, *ōnis f.* lăudare, elogiere.
laudātor, *ōris m.* lăudător, elogiator.
laudātrīx, *īcis f.* elogiatoare.
laudō (I) *vt.* a lăuda, a elogia; (*spec.*) a rosti un panegiric.
laurea, *ae f.* laur, ramură de laur; (*fig.*) cunună de lauri, lauri; victorie, triumf.
laureātus (3) *adj.* încununat cu lauri.
Laurentum, *ī n.* Laurentum (*vechi oraș în Latium, capitala regelui Latinus*). // **Laurentēs**, *ium m.pl.* laurentini // **Laurentius (Laurentīnus)** (3) *adj.* laurentin.
laureola, *ae f.* rămurea de laur, cununiță de lauri.
laureus (3) *adj.* de lauri.
laurus, *ī f. v.* **laurea**.
laus, *laudis f.* **1.** laudă, elogiu. **2.** cinste, glorie, merit; preț.
lautē *adv.* somptuos, măreț, minunat, grozav.
lautia, *ōrum n.pl.* întreținere; ospitalitate (acordată trimișilor străini).
lautitia, *ae f.* lux, fast.

lautumiae (lātomiae), *ārum f.pl.* carieră de piatră (*servind şi ca închisoare pentru sclavi*).
lautus (3) *p.pf. v.* **lavō**. // *adj.* curat; (*fig.*) ales, elegant, distins.
lavācrum, *ī n.* baie, încăpere de baie.
lavātiō, *ōnis f.* spălare, baie.
Lāvīnia, *ae f.* Lavinia (*fiica regelui Latinus şi soţia lui Aeneas*).
Lāvīnium, *iī n.* Lavinium (*oraş întemeiat de Aeneas în Latium*). // **Lāvīnius (Lāvīnus)** (3) *adj.* lavinian.
lavō, *āre* (*ere*) *lāvī, lavātum* (*lautum*) *vt.* şi *vi.* a spăla, a (se) scălda.
laxāmentum, *ī n.* uşurare, îmblânzire; răgaz.
laxē *adv.* larg; liber.
laxitās, *ātis f.* lărgime.
laxō (I) *vt.* şi (*rar*) *vi.* **1.** a lăsa liber, a destinde, a lărgi, a desface: *~ habenas* a slăbi hăţurile, *~ arcum* a destinde arcul, *~ forum* a lărgi forul, *~ nodos* a desface nodurile, *~ claustra* a deschide zăvoarele. **2.** (*fig.*) a uşura, a destinde: *~ animum curis* a uşura sufletul de griji, *~ animos iudicum* a îmblânzi sufletele judecătorilor, *annona haud multum laxaverat* mărfurile nu se ieftiniseră cu mult.
laxus (3) *adj.* larg desfăcut; (*fig.*) liber, slobod.
lea, *ae f.* leoaică.
leaena, *ae f. v.* **lea**.
Lēander, *drī m.* Leandru (*tânăr vestit pentru iubirea faţă de Hero, mort în valurile Hellespontului*).
lebēs, *ētis m.* lighean.
lectīca, *ae f.* lectică, litieră (*mijloc de transport: un fel de pat portativ cu baldachin, dus pe umeri de sclavi*).
lectīcārius, *iī m.* purtător de lectică.
lectīcula, *ae f.* lectică mică.
lēctiō, *ōnis f.* **1.** alegere. **2.** citire, lectură.
lectisternium, *iī n.* lectisterniu (*ospăţ oferit zeilor, reprezentaţi prin statuete aşezate pe un pat în faţa căruia se întindeau bucatele*).
lēctitō (I) *vt.* a citi de multe ori.
lēctiuncula, *ae f.* lectură mică.
lēctor, *ōris m.* cititor, lector.
lectulus, *ī m.* pat, pătuţ.
lectus[1], *ī m.* pat, divan.
lēctus[2] (3) *p.pf. v.* **legō**. // *adj.* ales, distins.
Lēda, *ae* (**Lēdē**, *es*) *f.* Leda (*soţia regelui Tindareus, mama lui Castor şi a lui Pollux, a Elenei şi a Clytaemnestrei*). // **Lēdaeus** (3) *adj.* născut din Leda.
lēgātiō, *ōnis f.* **1.** solie, misiune. **2.** funcţia de legat.
lēgātum, *ī n.* dar lăsat prin testament.
lēgātus, *ī m.* **1.** sol, trimis. **2.** (*mil.*) locţiitor al comandantului. **3.** (*în epoca imperială*) trimis al împăratului, guvernator al unei provincii.
lēgifer, *era, erum adj.* dătător de legi.

legiō, *ōnis f.* legiune (*mare unitate militară, de aproximativ şase mii de soldaţi, subdivizându-se în: zece cohorte, treizeci de manipule şi şaizeci de centurii*).
legiōnārius (3) *adj.* din legiune: *~ miles* soldat dintr-o legiune.
lēgitimus (3) *adj.* legiuit, legal, potrivit regulilor.
legiuncula, *ae f.* legiune mică.
lēgō[1] (I) *vt.* **1.** a trimite în misiune. **2.** a alege ca legat (locţiitor de comandant). **3.** a lăsa ca danie.
legō[2], *ere, lēgī, lēctum vt.* **1.** a culege, a aduna, a strânge: *~ flores* a culege flori, *~ vela* a strânge pânzele; *~ fila* a depăna (firele); (*fig.*) *~ sermonem* a (sur)prinde vorbele cuiva; *~ adversos* a-i prinde cu privirea pe cei din faţă. **2.** a urma în mers, a se ţine de: *~ oram Italiae* a se ţine de ţărmul Italiei, *~ vestigia alicuius* a se ţine pe urmele cuiva. **3.** a alege: *~ decem legatos* a alege zece soli. **4.** (*frecv.*) a citi: *~ poetas* a-i citi pe poeţi.
lēgulēius, *ī m.* tipicar.
legūmen, *inis n.* legumă.
lembus, *ī m.* luntre.
lēmniscātus (3) *adj.* împodobit, cu panglici.
lēmniscus, *ī m.* panglică (de împodobit cununi).
Lēmnus, *ī f.* Lemnos (*insulă în Marea Egee*). // **Lēmnius** (3) *adj.* din Lemnos; *Lemnius pater* Vulcan. // **Lēmniī**, *ōrum m.pl.* locuitori din Lemnos.
lemurēs, *um m.pl.* sufletele morţilor, stafii, strigoi. // **Lemuria**, *ōrum n.pl.* sărbătoare a morţilor.
lēna, *ae f.* codoaşă.
Lēnaeus (3) *adj.* Lenaeus (*epitet al lui Bacchus*).
lēnīmen, *inis* (**lēnīmentum**, *ī*) *n.* uşurare, mângâiere.
lēniō (IV) *vt.* a uşura, a potoli, a îmblânzi.
lēnis (2) *adj.* lin, uşor, blând, potolit.
lēnitās, *ātis f.* **1.** blândeţe. **2.** încetineală, curs liniştit.
lēniter *adv.* lin, uşor, blând, potolit.
lēnitūdō, *inis f.* **1.** blândeţe. **2.** ton potolit.
lēnō, *ōnis m.* codoş.
lēnōcinium, *iī n.* **1.** codoşenie. **2.** momeală, atracţie, farmec.
lēnōcinor, *ārī, ātus sum vi. dep.* **1.** (*cu D.*) a linguşi. **2.** a favoriza, a ajuta.
lēns, *ntis f.* linte.
lentē *adv.* **1.** încet, cu greu. **2.** liniştit, indiferent.
lentēscō, *ere vi.* a se face cleios.
lentīscus, *ī f.* fistic.
lentitūdō, *inis f.* încetineală; (*fig.*) indiferenţă, apatie.
lentō (I) *vt.* a îndoi.
Lentulus, *ī m.* Lentulus (*numele unei ramuri a familiei Cornelia*).
lentus (3) *adj.* **1.** mlădios, flexibil, moale: *~ ramus* ramură mlădioasă. **2.** leneş, lent, lânced, greoi: *~ passus*

pas lent. **3.** tihnit, domol, liniştit: ~ *in umbra* tihnit la umbră. **4.** indiferent, nepăsător: ~ *spectator* spectator indiferent. **5.** care se ţine strâns, care se desface greu: *lenta radix* rădăcină greu de scos.

lēnunculus, *ī m.* luntrişoară, barcă.

leō, *ōnis m.* leu.

Leōnidās, *ae m.* Leonida (*regele Spartei, care a murit la Thermopyle*).

Leontīnī, *ōrum m.pl.* Leontini (*oraş la nord-vestul Syracusei*). // **Leontīnus** (3) *adj.* leontin.

lepidē *adv.* plăcut, drăguţ; de minune, foarte bine.

lepidus (3) *adj.* plăcut, drăguţ.

lepōs (**lepor**), *ōris m.* farmec, graţie.

Leptis, *is f.* [*Ac. -in* (*-im*), *Abl. -i*] nume de oraş: *Leptis Magna* (oraş pe coasta de nord a Africii, între cele două Sirte); *Leptis Minor* (oraş la sud de Carthagina). // **Leptitānī**, *ōrum m.pl.* locuitori din Leptis.

lepus, *oris m.* iepure.

lepusculus, *ī m.* iepuraş.

Lerna, *ae* (**Lernē**, *ēs*) *f.* Lerna (*râu, mlaştină şi localitate în Argos, unde Hercule a ucis hidra*). // **Lernaeus** (3) *adj.* din Lerna.

Lesbos (**Lesbus**), *ī f.* Lesbos (*insulă în Marea Egee*). // **Lesbius** (3) *adj.* din Lesbos.

lētālis (2) *adj.* aducător de moarte.

lēthargicus (3) *adj.* letargic. // **lēthargicus** *ī m.* persoană în letargie.

lēthargus, *ī m.* letargie.

Lēthē, *ēs f.* Lethe (*râul uitării în Infern*).

lētifer, *era, erum adj.* aducător de moarte.

lētō (I) *vt.* a omorî, a răpune.

lētum, *ī n.* moarte.

Leucadia, *ae f.* (**Leucas**, *adis*) *f.* Leucadia (*insulă în Marea Ionică, renumită prin templul lui Apollo*). // **Leucadius** (3) *adj.* leucadian.

leucaspis (1), *idis adj.* care poartă un scut alb.

Leuctra, *ōrum n.pl.* Leuctra (*localitate în Beoţia, la sud de Theba*). // **Leuctricus** (3) *adj.* de la Leuctra.

levāmen, *inis* (**levāmentum**, *ī*) *n.* uşurare; (*fig.*) mângâiere.

levātiō, *ōnis f.* uşurare.

leviculus (3) *adj.* uşurel, neînsemnat.

levidēnsis (2) *adj.* uşor, subţire; (*fig.*) neînsemnat.

levis[1] (2) *adj.* **1.** uşor. **2.** (*fig.*) **a)** neînsemnat; **b)** neserios, uşuratic, nestatornic.

lēvis[2] (2) *adj.* neted, alunecos.

levitās[1], *ātis f.* **1.** uşurinţă. **2.** (*fig.*) uşurătate.

lēvitās[2], *ātis f.* netezime.

leviter *adv.* uşor; (*fig.*) puţin: ~ *eruditus* superficial instruit.

levō[1] (I) *vt.* **1.** a uşura, a despovăra, a elibera: ~ *dolorem* a uşura durerea, ~ *aliquem onere, metu* a despovăra pe cineva de greutăţi, de frică, ~ *aere alieno* a elibera de datorii. **2.** a ridica: ~ *naves tridenti* a ridica navele cu tridentul, *se levavit cubito* s-a ridicat în cot. **3.** (*fig.*) a înviora, a încuraja: ~ *fessos artus* a înviora membrele obosite, *epistula tua me levabit* scrisoarea ta mă va încuraja.

lēvō[2] (I) *vt.* a netezi.

lēx, *lēgis f.* **1.** lege: *legem ferre* (sau *rogare*) a propune o lege, *legem iubere* a aproba o lege. **2.** condiţie: *hac lege ut* cu această condiţie ca. **3.** regulă, normă: ~ *vitae* regulă de viaţă.

lībāmen, *inis* (**lībāmentum**, *ī*) *n.* ofrandă.

Libanus, *ī m.* muntele Liban.

lībātiō, *ōnis f.* libaţie.

lībella, *ae f.* **1.** bănuţ, para. **2.** cumpănă cu fir cu plumb.

libellus, *ī m.* **1.** cărticică. **2.** anunţ, bilet, scrisorică; caieţel.

libēns (*arh.* **lubēns**), *ntis p.pr. v.* **libet**. // *adj.* de bunăvoie, bucuros.

libenter *adv.* cu plăcere, bucuros.

liber[1], *brī m.* **1.** (*rar*) coaja copacului (*pe care se scria de demult*). **2.** (*frecv.*) carte; scriere.

līber[2], *era, erum adj.* liber, nestânjenit.

Līber[3], *erī m.* Liber (*divinitate a naturii identificată cu Bacchus*); (*fig.*) vin.

Lībera, *ae f.* Proserpina (*fiica zeiţei Ceres şi soţia lui Pluto*).

Līberālia, *ium n.pl.* Liberaliile (*sărbătoare în cinstea lui Bacchus, a zeiţei Ceres şi a Proserpinei, la 17 martie*).

līberālis (2) *adj.* **1.** ales, distins, frumos: *liberale ingenium* fire aleasă, *liberales artes* studiile alese. **2.** generos, larg: ~ *homo* om generos.

līberālitās, *ātis f.* **1.** bunătate, afabilitate. **2.** generozitate, dărnicie.

līberāliter *adv.* **1.** ales, afabil. **2.** generos, din belşug.

līberātiō, *ōnis f.* eliberare (de ceva).

līberātor, *ōris m.* eliberator.

līberē *adv.* liber, nestânjenit.

līberī, *ōrum m.pl.* copii.

līberō (I) *vt.* a elibera: ~ *servos* a elibera sclavi, ~ *culpā* a achita de o învinuire.

līberta, *ae f.* libertă (*fostă sclavă*).

lībertās, *ātis f.* libertate.

lībertīna, *ae f.* fostă sclavă.

lībertīnus[1] (3) *adj.* de fost sclav: *libertina conditio* condiţie de sclav eliberat.

lībertīnus[2], *ī m.* libert (*sclav eliberat*).

lībertus, *ī m.* libert (*fost sclav*).

libet (*arh.* **lubet**), *ēre, libuit* (*libitum est*) *vb. impers.* place, face plăcere: *quod tibi libet idem mihi* ce-ţi place ţie îmi place şi mie.

libīdinōsē *adv.* **1.** după pofte. **2.** desfrânat.

libīdinōsus (3) *adj.* **1.** desfrânat. **2.** capricios, arbitrar.

libīdō, *inis f.* **1.** poftă, dorinţă, plăcere. **2.** bunul plac, capriciu.

Libitīna, *ae f.* Libitina (*zeița morții*); (*fig.*) moarte; înmormântare.
libitīnārius, *iī m.* cioclu.
lībō (I) *vt.* **1.** a oferi zeilor (ca ofrandă), a vărsa ca libație: ~ *pocula Bacchi* a vărsa cupe de vin, ~ *fruges* a oferi ca ofrandă roade ale pământului. **2.** a atinge ușor, a degusta: *panem* a gusta din pâine, ~ *oscula natae* a săruta ușor copila.
lībra, *ae f.* **1.** balanță, cumpănă, *ad libram* la același nivel; (*expr.*) *librā et aere* în formă legiuită. **2.** livră (*măsură de greutate = 0,327 kg*): *corona libra pondō* o coroană în greutate de o livră.
lībrālis (2) *adj.* de o livră.
lībrāmentum, *ī n.* **1.** greutate, contragreutate. **2.** nivel, suprafață plană. **3.** echilibru.
librārius (3) *adj.* de cărți: *taberna libraria* librărie. // **librārius**, *iī m.* copist, secretar. // **librārium**, *iī n.* cutie cu cărți, casetă.
lībrātor, *ōris m.* **1.** nivelator. **2.** trăgător la mașinile de război.
lībrīlis (2) *adj.* de o livră.
lībritor *v.* **lībrātor**.
lībrō (I) *vt.* **1.** a cumpăni, a ține suspendat, a balansa: *tellus librata ponderibus* pământul ținut în echilibru prin greutate. **2.** a azvârli, a arunca: ~ *iaculum* a arunca lancea.
lībum, *ī n.* pâinișoară (adusă ca ofrandă).
Liburnia, *ae f.* Liburnia (*coasta Illyriei, între Istria și Dalmația*). // **Liburnus (Liburnicus)** (3) *adj.* liburnian; **Liburna (navis)** vas ușor.
Libya, *ae* (**Libyē**, *ēs*) *f.* Libya (*la greci toată Africa, la romani nordul Africii.*) // **Libys**, *yos m.* (**Libyēs**, *um*) *m.pl.* libyeni. // **Libyus (Libycus)** (3) *adj.* libyan.
licēns, *ntis adj.* (prea) liber, fără frâu.
licenter *adv.* prea liber, dezmățat.
licentia, *ae f.* **1.** îngăduință (de a face ceva), libertate, putere nelimitată: *licentiam dare alicui* a da libertate cuiva, ~ *vitae necisque* dreptul de viață și de moarte. **2.** dezmăț, nerușinare, desfrânare: ~ *militum* dezmățul soldaților, ~ *linguae* nerușinarea în vorbă.
liceō, *ēre, cuī vi.* [*cu G. sau Abl. prețului*] a se vinde cu un preț, a valora.
liceor, *ērī, citus sum vt. dep.* a licita ceva, a oferi un preț la licitație.
licet[1], *ēre, cuit* (*citum est*) *vb. impers.* este permis, este îngăduit, se poate: *nemini* ~ nimănui nu-i este permis, ~ *ire* poți pleca, *licet nobis esse bonis* putem fi buni.
licet[2] *conj.* chiar dacă, oricât: ~ *dicat* oricât ar spune.
licitātiō, *ōnis f.* licitare, licitație.
licitātor, *ōris m.* licitator.
līcium, *iī n.* iță, fir.
līctor, *ōris m.* lictor (*însoțitor al unui înalt magistrat*).

liēn, *ēnis m.* splină.
ligāmen, *nis* (**ligāmentum**, *ī*) *n.* legătură, bandă.
Liger, *eris m.* Liger (*râu în Gallia; azi, Loara*).
līgnārius, *iī n.* **1.** lemnar. **2.** furnizor de lemne.
līgnātiō, *ōnis f.* tăiatul lemnelor; adusul lemnelor.
līgnātor, *ōris m.* tăietor de lemne.
līngneolus (3) *adj.* de lemn fin lucrat.
līgneus (3) *adj.* de lemn.
līgnor, *ārī, ātus, sum vi dep.* a aduce lemne.
līgnum, *ī n.* **1.** lemn. **2.** (*fig.*) **a)** trunchi de copac; copac; **b)** obiect de lemn: suliță de lemn; tablă de legi; calul de lemn (troian).
ligō[1] (I) *vt.* a lega, a uni.
ligō[2], *ōnis m.* sapă, cazma.
ligula *v.* **lingula**.
Liguria, *ae f.* Liguria (*ținut în nord-vestul Italiei*). // **Ligus**, *ūris m.* și **Ligurēs**, *um m.pl.* ligur, liguri. // **Ligusticus (Ligustīnus)** (3) *adj.* liguric.
ligurriō (ligūriō) (IV) *vt.* a linge, a suge.
ligurrītiō (ligurriō), *ōnis f.* lăcomie (la mâncare).
ligustrum, *ī n.* lemn câinesc.
līlium, *iī n.* crin.
Lilybaeum, *ī n.* Lilybaeum (*promontoriu și oraș în vestul Siciliei*). // **Lilybaetānus (Lilybēius)** (3) *adj.* din Lilybaeum, lilybetan.
līma, *ae f.* pilă; (*fig.*) șlefuire, corectură.
limbus, *ī m.* fâșie, tivitură.
līmen, *inis n.* prag, intrare; (*fig.*) lăcaș; (*spec.*) barieră (*la curse*).
līmes, *itis m.* **1.** hotar, graniță. **2.** drum, cale.
līmō (I) *vt.* **1.** a pili, a șlefui. **2.** (*fig.*) **a)** a examina, a corecta, a perfecționa; **b)** a reduce, a restrânge.
līmōsus (3) *adj.* noroios, nămolos.
limpidus (3) *adj.* limpede.
līmus[1], *ī m.* noroi, nămol.
līmus[2] (3) *adj.* pieziș, cruciș.
līmus[3], *ī m.* șorț (al sacrificatorului, tivit cu purpură).
līnea, *ae f.* **1.** linie: *lineam ducere* a trage o linie. **2.** sfoară, fir cu plumb, fir: *ad lineam rectā lineā* la verticală, perpendicular, *lineam mittere* a arunca undița. **3.** capăt, margine, limită: *transire lineas* a trece limitele, *mors ultima linea rerum* moartea este limita ultimă a lucrurilor.
līneāmentum, *ī n.* trăsătură, linie.
līneus (3) *adj.* de in.
lingō, *ere, līnxī, līnctum vt.* a linge.
Lingonēs, *um m.pl.* lingoni (*populație gallică*).
lingua, *ae f.* **1.** limbă; (*fig.*) limbă de pământ. **2.** limbă, vorbă, vorbire: *linguam tenere* a tăcea, ~ *libera* vorbire slobodă, ~ *Latina* limba latină.
lingula (ligula), *ae f.* **1.** limbă mică, limbuță. **2.** lingură, linguriță.

līniger, *era, erum adj.* (*poet.*) îmbrăcat în in.
linō, *ere, lēvī* (*līvī*), *litum vt.* **1.** a unge, a spoi, a acoperi cu un strat. **2.** a mânji.
linquō, *ere, līquī vt.* **1.** a lăsa în urmă, a lăsa: ~ *virus in corpore* a lăsa otrava în trup. **2.** a părăsi: ~ *urbem* a părăsi oraşul.
linteātus (3) *adj.* îmbrăcat în in.
linter (lunter), *tris f.* luntre.
linteum, *ī n.* pânză de in, ştergar; pânză de corabie.
linteus (3) *adj.* de in.
līnum, *ī n.* **1.** in. **2.** obiecte făcute din in (stofă, fir; pânză de in; pânză de corabie; odgon; frânghie; plasă, mreajă).
Linus (Linos), *ī m.* Linus (*fiul lui Apollo şi al unei muze, cântăreţ legendar*).
Lipara, *ae f.* Lipara (*cea mai mare dintre Insulele Lipare, la nordul Siciliei*). // **Liparaeus** (3) şi **Liparēnsis** (3) *adj.* din Lipare, referitor la Lipare.
lippitūdō, *inis f.* scurgere din ochi, urdori.
lippus (3) *adj.* urduros.
liquefaciō, *ere, fēcī, factum vt.* a topi; (*fig.*) a moleşi.
liqueō, *ēre, liquī* (*licuī*) *vi.* a fi lichid, (*frecv. p.pr.*) **liquēns**, *ntis* lichid, clar, limpede; (*impers.*) *liquet* este clar.
liquēscō, *ere vi.* a se topi; (*fig.*) a pieri.
liquidō *adv.* clar, hotărât, sigur.
liquidus (3) *adj.* **1.** curgător, lichid: *aqua liquida* apă curgătoare. **2.** limpede, clar, senin: *fontes liquidi* izvoare limpezi, *liquida nox* noapte senină, *ad liquidum* până la clarificare deplină. // **liquidum**, *ī n.* apă.
liquō (I) *vt.* **1.** a topi. **2.** a limpezi, a strecura.
liquor[1], *ōris m.* **1.** lichid. **2.** apă.
līquor[2], *ī vi. dep.* a curge, a se topi.
Līris, *is m.* Liris (*râu în Latium, la hotarul cu Campania*).
līs, *lītis f.* proces; neînţelegere, ceartă.
litātiō, *ōnis f.* îmblânzirea zeilor prin jertfe.
liticen, *cinis m.* cel care cântă din corn, trâmbiţaş.
lītigātor, *ōris m.* împricinat, parte într-un proces.
lītigiōsus (3) *adj.* plin de pricini, certăreţ.
lītigō (I) *vi.* a fi în ceartă, a avea proces cu cineva.
litō (I) *vi.* şi *vt.* a aduce sacrificii (spre a îmblânzi pe zei), a îmblânzi zeii prin jertfe.
lītorālis (2) *adj.* al ţărmului.
lītoreus (3) *adj.* de pe ţărm.
littera, *ae f.* **1.** literă: ~ *grandis, minuta* literă mare, mică; *ad litteram:* cuvânt cu cuvânt. **2.** (*pl.*) **a)** scris: *litteris mandare* a încredinţa scrisului; **b)** scrisoare: *alicui litteras dare* a trimite cuiva o scrisoare, *per litteras* prin scrisori; **c)** acte, documente; *litterae publicae* acte oficiale: **d)** scrierile unui popor, literatură: *eruditus Graecis litteris* erudit în literatura greacă; **e)** ştiinţă, studiu, învăţătură: *totum se litteris dare* a se dedica studiilor.
litterārius (3) *adj.* de scris şi citit.
litterātē *adv.* **1.** la literă, exact. **2.** învăţat, cultivat.
litterātor, *ōris m.* **1.** învăţat, grămătic. **2.** învăţător.
litterātūra, *ae f.* **1.** scris, scriere. **2.** gramatică, învăţătură.
litterātus (3) *adj.* **1.** însemnat cu litere. **2.** învăţat, cultivat: ~ *homo* om învăţat.
litterula, *ae f.* **1.** literă mică. **2.** (*pl.*) **a)** scrisoare scurtă; **b)** studii modeste.
litūra, *ae f.* **1.** ştersătură, corectură. **2.** pată (la scris).
lītus, *oris n.* ţărm.
lituus, *ī m.* **1.** baston al augurului. **2.** trâmbiţă, corn al călăreţilor; (*fig.*) semnal.
līveō, *ēre vi.* a se învineţi, a fi vânăt; (*fig.*) a fi invidios, a privi cu ochi răi: *mihi livet* e invidios pe mine.
līvidus (3) *adj.* vânăt, livid; (*fig.*) invidios, răutăcios.
Līvius, *iī m.* Livius (*nume gentilic roman*). // **Līviānus** (3) *adj.* al lui Livius.
līvor, *ōris m.* **1.** vineţeală. **2.** (*fig.*) invidie.
lixa, *ae m.* cantinier (al unei trupe), bucătar, om de corvoadă (*care însoţea trupele*).
locātiō, *ōnis f.* **1.** aranjare. **2.** închiriere, arendare.
locō (I) *vt.* **1.** a pune, a aşeza, a plasa: ~ *cohortes in fronte* a aşeza cohortele în faţă, ~ *fundamenta urbis* a pune temeliile oraşului, ~ *insidias* a pune curse, ~ *pecuniam* a plasa bani. **2.** a mărita ~ *puellam in matrimonium* a da o fată în căsătorie. **3.** a închiria, a arenda: ~ *domos* a închiria case, ~ *vectigalia* a arenda dările.
Locris, *idis f.* Locrida (*ţinut în centrul Greciei*). // **Locrī**, *ōrum* (**Locrēnsēs**, *ium*) *m.pl.* locrieni.
loculus, *ī m.* cutie, casetă; (*pl.*) pungă.
locuplēs (1), *ētis adj.* **1.** bogat în pământuri, bogat: ~ *homo* om bogat. **2.** (*fig.*) sigur, de încredere: ~ *auctor* autor demn de încredere.
locuplētō (I) *vt.* a îmbogăţi, a înzestra: ~ *milites* a-i îmbogăţi pe soldaţi, ~ *templum picturis* a înzestra templul cu tablouri.
locus, *ī m.* (*pl.* **locī**, *ōrum m.* şi **loca**, *ōrum n.*) **I. 1.** loc, poziţie: *ultra eum locum* dincolo de acest loc, *se loco tenere* a se menţine pe poziţie. **2.** loc, ţinut, regiune: *loca frumentaria* locuri bogate în grâne, *devenēre locos laetos* au ajuns în locuri roditoare, *ubi locorum?* unde? *ubicumque locorum* pretutindeni.

II. (*fig.*) **1.** loc, ocazie: *locum suspicioni dare* a da loc la bănuială. **2.** moment potrivit: *locus gaudendi* moment potrivit pentru bucurie, (*in*) *loco* la momentul potrivit. **3.** (*într-o înșirare*) loc, rang: *primum locum obtinere* a avea locul de frunte. **4.** rol, calitate: *loco parentis* în rolul de părinte. **5.** situație, stare: *equestri loco natus* născut dintr-o familie de cavaleri. **6.** pasaj (într-o carte), punct; chestiune: *multi loci poetarum* multe pasaje ale poeților, *hunc locum praetereo* trec peste această chestiune.

lōcusta, *ae f.* lăcustă.

locūtiō, *ōnis f.* vorbire, exprimare.

lolium, *iī n.* neghină.

lollīgō, *inis f.* sepie.

longaevus (3) *adj.* (*poet.*) bătrân.

longē *adv.* **1.** (*loc*) departe: ~ *ab eo oppido* departe de acest oraș, *longius a foro* mai departe de for, *longe lateque* în lung și-n lat. **2.** (*în comparații*) cu mult: ~ *sapientissimus* cu mult cel mai înțelept, ~ *aliter* cu totul altfel. **3.** (*timp*) mult: *longius anno* mai mult de un an, ~ *ante* cu mult înainte, ~ *post* mult timp după aceea.

longinquitās, *ātis f.* **1.** depărtare: ~ *locorum* depărtarea locurilor. **2.** (*fig.*) durată lungă, lungime: ~ *aetatis* viață lungă.

longinquus (3) *adj.* **1.** (*loc.*) depărtat, de departe: *longinqui loci* locuri depărtate, ~ *nuntius* sol de departe, *ex longinquo* de departe. **2.** (*timp*) lung, îndelungat: *longinqua oppugnatio* asediu îndelungat.

longitūdō, *inis f.* lungime.

longiusculus (3) *adj.* puțin mai lung.

longurius, *iī m.* prăjină.

longus (3) *adj.* **1.** lung: *longa hasta* suliță lungă; (*poet.*) larg, întins: *ex aethere longo* din văzduhul larg. **2.** lung, de durată: *in longum iacens* zăcând pentru multă vreme, *ex longo* de multă vreme, *longum est enumerare omnes* ar dura prea mult să-i înșir pe toți.

loquācitās, *ātis f.* vorbărie.

loquāciter *adv.* cu multe vorbe.

loquāx (1), *ācis adj.* vorbăreț, gureș.

loquēla (loquella), *ae f.* vorbire, vorbă.

loquor, *loquī*, *locūtus sum vi.* și *vt. dep.* **1.** a vorbi: ~ *Latine* a vorbi latinește, ~ *libere* a vorbi deschis. **2.** a spune: ~ *verum* a spune adevărul, *loquuntur* se spune (oamenii spun), *loquebantur eum male fecisse* se spunea că el a procedat rău. **3.** a vorbi tot timpul despre: ~ *omnia magna* a vorbi numai despre lucruri mari. **4.** a vesti, a înfățișa, a cânta: ~ *proelia lyrā* a cânta din liră luptele.

lōrātus (3) *adj.* legat cu curele.

lōrīca, *ae f.* platoșă; (*fig.*) apărare, întăritură.

lōrīcātus (3) *adj.* împlătoșat.

lōrum, *ī n.* curea; (*fig.*) frâu, bici.

lōtos (lōtus), *ī f.* lotus (*plantă și floare*).

lubēns, lubet, lubīdō *v.* **libēns, libet, libīdō**.

lūbricum, *ī n.* teren alunecos. // **lūbricus** (3) *adj.* alunecos; (*fig.*) primejdios, înșelător.

Lūca, *ae f.* Luca (*oraș în Etruria*).

Lūcānia, *ae f.* Lucania (*ținut în sudul Italiei*). // **Lūcānus** (3) *adj.* lucanian.

lūcānica, *ae f.* cârnat afumat.

lūcar, *āris n.* plata actorului.

lucellum, *ī n.* câștig mic.

lūceō, *ēre*, *lūxī vi.* **1.** a fi strălucitor, a luci, a străluci; (*impers.*) *lucet* se luminează de ziuă, este lumină. **2.** (*fig.*) a fi clar.

Lūcerēs, *um m.pl.* Luceres (*unul dintre cele trei triburi ale străvechii populații a Romei*).

Lūceria, *ae f.* Luceria (*oraș în Apulia*). // **Lūcerīnus** (3) *adj.* lucerin.

lucerna, *ae f.* lampă, opaiț.

lūcēsco (lūcīscō), *ere*, *lūxī vi.* a începe să strălucească; (*impers.*) *lucescit* începe să se lumineze de ziuă.

lūcidē *adv.* luminos, limpede.

lūcidus (3) *adj.* **1.** luminos, lucitor. **2.** limpede.

lūcifer, *era*, *erum adj.* aducător de lumină. // **Lūcifer**, *erī m.* Luceafărul (zorile zilei).

lūcifugus (3) *adj.* care fuge de lumină.

Lūcīlius, *iī m.* Lucilius (*numele unei familii romane, din care făcea parte și poetul satiric C. Lucilius*).

Lūcīna, *ae f.* **1.** zeița nașterilor (*Iunona; Diana*). **2.** (*fig.*) naștere.

Lūcius, *iī m.* Lucius (*prenume roman*).

lucrātīvus (3) *adj.* aducător de câștig.

Lucrētilis, *is m.* Lucretilis (*munte în ținutul sabin*).

Lucrētius, *iī m.* **1.** Lucretius (*nume gentilic roman*). **2.** Titus Lucretius Carus (*mare poet roman*).

Lucrīnus (lacus), *ī m.* lacul Lucrin (*în Campania, lângă Baiae*).

lucror, *ārī*, *ātus sum vt. dep.* a câștiga, a dobândi.

lucrōsus (3) *adj.* rentabil, avantajos.

lucrum, *ī n.* câștig, profit.

luctāmen, *inis n.* sforțare, luptă.

luctātiō, *ōnis f.* luptă încleștată.

lūctificus (3) *adj.* aducător de jale.

lūctisonus (3) *adj.* sunând jalnic.

luctor, *ārī*, *ātus sum vi. dep.* a se lupta; (*fig.*) a se chinui cu ceva.

lūctuōsē *adj.* jalnic, nenorocit.

lūctuōsus (3) *adj.* jalnic, nefericit, dureros.

lūctus, *ūs m.* jale, durere.

lūcubrātiō, *ōnis f.* muncă de noapte (la lumina opaițului), veghere noaptea.

lūcubrō (I) *vi.* a lucra noaptea (la lumina opaițului).

lūculentē (lūculenter) *adj.* excelent.

lūculentus (3) *adj.* **1.** (*rar*) luminos. **2.** (*fig.*) excelent, minunat.

Lūcullus, *ī m.* Lucullus (*nume gentilic roman*). // **Lūculliānus** (3) *adj.* al lui Lucullus.
Lucumō (Lucmō), *ōnis m.* lucumon (*conducător la etrusci*).
lūcus, *ī m.* dumbravă (consacrată unei divinități), pădurice.
lūcusta *v.* **lōcusta**.
lūdibrium, *iī n.* bătaie de joc, batjocură, obiect de distracție: *ludibrio esse* a fi de râs.
lūdibundus (3) *adj.* **1.** în joacă, fără oboseală. **2.** voios.
lūdicer, *cra, crum adj.* **1.** distractiv, desfătător: *ludicra exercitatio* exercițiu distractiv. **2.** teatral: *ludicra ars* arta dramatică.
lūdicrum, *ī n.* **1.** distracție, desfătare. **2.** spectacol (*de teatru sau de circ*).
lūdificātiō, *ōnis f.* înșelare, mistificare.
lūdificō (I) *vt. v.* **lūdificor**.
lūdificor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a râde de, a lua în bătaie de joc: ~ *mala alicuius* a-și râde de nenorocirile cuiva.
lūdiō, *ōnis* (**lūdius**, *iī*) *m.* comediant, histrion; dansator.
lūdō, *ere, sī, sum vi.* și *vt.* **1.** a (se) juca: ~ *aleā* a juca în zaruri; (*fig.*) ~ *civem bonum* a juca (a face) pe cetățeanul cumsecade. **2.** a se ocupa în joacă, a se distra: ~ *modis bucolicis* a se distra cu versuri pastorale. **3.** a lua în râs, a-și bate joc: ~ *collegam* a-l lua în râs pe coleg. **4.** a amăgi, a înșela: ~ *custodes* a-i înșela pe paznici.
lūdus, *ī m.* **1.** joc; (*pl.*) *lūdī* jocuri publice, spectacol. **2.** glumă, joacă: *per ludum* în glumă. **3.** școală: ~ *litterarius* școală elementară, ~ *gladiatorius* cazarmă de gladiatori.
luēs, *is f.* molimă; (*fig.*) nenorocire.
Lugdūnum, *ī n.* Lugdunum (*oraș în Gallia; azi, Lyon*). // **Lugdūnēnsis** (2) *adj.* lugdunian.
lūgeō, *ēre, lūxī, ctum vt.* și *vi.* a jeli, a deplânge, a fi îndurerat: ~ *mortem fratris* a jeli moartea fratelui, *senatus luget* senatul este îndurerat.
lūgubris (2) *adj.* **1.** jalnic. **2.** îndurerat, îndoliat.
lumbus, *ī m.* șale, spate.
lūmen, *inis n.* **1.** lumină: ~ *solis* lumina soarelui, ~ *accendere* a aprinde lumina. **2.** lumina zilei; viață: *cassus lumine* lipsit de lumina zilei (mort). **3.** zi: *lumine quarto* în a patra zi. **4.** lumina ochilor, ochi, vedere: *lumina defixa tenere* a ține ochii pironiți. **5.** podoabă, glorie: *Corinthus,* ~ *Graeciae* Corintul, podoaba Greciei.
lūminōsus (3) *adj.* luminos.
lūna[1], *ae f.* lună: ~ *plena* lună plină, *lunae labores* eclipsă de lună.
Lūna[2], *ae f.* Luna (*oraș în Etruria de nord; azi, La Spezia*). // **Lūnēnsis** (2) *adj.* din Luna.
lūnāris (2) **1.** al lunii. **2.** ca o semilună.

lūnō (I) *vt.* a îndoi (ca o semilună): ~ *arcum* a îndoi arcul. // **lūnātus** (3) *adj.* în formă de semilună.
lunter *v.* **linter**.
luō, *ere, luī vt.* a ispăși, a plăti.
lupa, *ae f.* lupoaică.
lupātus (3) *adj.* cu dinți de lup (cu țepi metalici). // **lupāta**, *ōrum n.pl.* zăbală cu țepi metalici.
Lupercus, *ī m.* Lupercus (*zeu italic, izgonitor al lupilor, identificat cu Pan*). // **Lupercī**, *ōrum m.pl.* preoți ai lui Pan Lycianul. // **Lupercal**, *ālis n.* grotă pe Palatin (închinată lui Pan). // **Lupercālia**, *ium n.pl.* Lupercalii (*sărbătoarea zeului Pan, la 15 februarie*).
lupīnus[1] (3) *adj.* de lup.
lupīnus[2], *ī m.* și **lupīnum**, *ī n.* lupin, iarba-lupului; bob de lupin (*folosit drept ban în jocurile copiilor*).
lupus, *ī m.* **1.** lup. **2.** (*fig.*) **a)** pește de mare; **b)** zăbală; **c)** cange.
lūridus (3) *adj.* **1.** vânăt, galben-negru. **2.** care învinețește.
luscinia, *ae f.* privighetoare.
luscus (3) *adj.* chior.
lūsiō, *ōnis f.* joc, joacă.
Lūsitānia, *ae f.* Lusitania (*provincie a Hispaniei, aproximativ Portugalia de azi*). // **Lūsitānus** (3) *adj.* lusitan.
lūsor, *ōris m.* **1.** jucător. 2. poet șăgalnic: ~ *amorum* cântăreț șăgalnic al dragostelor.
lūsōrius (3) *adj.* **1.** de joc. **2.** artificial.
lūstrālis (2) *adj.* **1.** purificator. **2.** lustral (*care are loc din cinci în cinci ani*).
lūstrātiō, *ōnis f.* **1.** purificare. **2.** (*fig.*) curs, mers, parcurs.
lūstrō[1] (I) *vt.* a lumina: *sol cuncta lustrat* soarele luminează totul.
lūstrō[2] (I) *vt.* **1.** a purifica: ~ *agrum* a purifica ogorul. **2.** a cerceta, a examina, a trece în revistă: ~ *vestigia* a cerceta urmele, ~ *exercitum* a trece în revistă armata. **3.** a străbate, a colinda: ~ *Aegyptum* a străbate Egiptul. **4.** a face ocolul, a ocoli: ~ *ignem equis* a face călare ocolul rugului.
lustrum[1], *ī n.* [*frecv. pl.*] **1.** băltoacă, mocirlă; (*fig.*) desfrânare. **2.** vizuină, tainiță.
lūstrum[2], *ī n.* **1.** sacrificiu purificator (*făcut de cenzori din cinci în cinci ani după terminarea recensământului*). **2.** (*fig.*) lustru (*perioadă de cinci ani*).
lūsus, *ūs m.* joc, glumă, distracție.
lūteolus (3) *adj.* gălbui.
Lūtētia, *ae f.* Lutetia (*capitala parisiilor, populație gallică; azi, Paris*).
luteus[1] (3) *adj.* **1.** de lut. **2.** noroios. **3.** fără valoare, de nimic.
lūteus[2] (3) *adj.* galben-roșcat.
lutulentus (3) *adj.* noroios; (*fig.*) murdar.

lutum[1], *ī n.* lut; (*fig.*) mocirlă, murdărie.

lūtum[2], *ī n.* **1.** drobiță (*plantă care colorează în galben*). **2.** culoare galbenă.

lūx, *lūcis f.* **1.** lumină: ~ *solis* lumina soarelui, *prima luce* în zori de zi, *luce* sau *luci* pe lumină. **2.** (*fig.*) viață: *luce privare* a lipsi de lumina zilei (de viață).

lūxuria, *ae* (**lūxuriēs**, *ēī*) *f.* **1.** creștere fără măsură, belșug nemăsurat. **2.** (*fig.*) exces, dezmăț, desfrânare.

lūxuriō (I) *vi.* **1.** a crește fără măsură, a fi îmbelșugat. **2.** a tresălta, a zburda.

lūxurior *v.* **lūxuriō**.

lūxuriōsē *adv.* fără frâu, fără măsură; (*fig.*) desfrânat, dezmățat.

lūxuriōsus (3) *adj.* **1.** care crește fără măsură; exuberant; excesiv. **2.** desfrânat, dezmățat.

lūxus, *ūs m.* **1.** dezmăț, desfrânare. **2.** fast, lux.

Lyaeus, *ī m.* **1.** Lyaeus (*alt nume al lui Bacchus*). **2.** (*fig.*) vin. // **Lyaeus** (3) *adj.* de vin.

Lycāōn, *ōnis m.* Lycaon (*rege legendar al Arcadiei, transformat de Iupiter în lup*).

Lycēum (Lycīum), *ī n.* Liceul (*gimnaziu la Atena, în care preda Aristotel*).

lychnūchus, *ī m.* candelabru.

lychnus, *ī m.* lampă.

Lycia, *ae f.* Lycia (*provincie în Asia Mică*). // **Lycius** (3) *adj.* lycian; ~ *deus* Apollo.

Lycūrgus, *ī m.* Lycurg (*legislator la Sparta*).

Lȳdia, *ae f.* Lydia (*provincie în Asia Mică, cu capitala Sardes*). // **Lȳdus** și **Lȳdius** (3) *adj.* lydian; (*poet.*) etrusc.

lympha, *ae f.* (*poet.*) apă (limpede); (*pl.*) unde.

lymphāticus (lymphātus) (3) *adj.* în delir, nebun.

Lynceus, *eī m.* Linceus (*unul dintre argonauți, vestit pentru vederea lui pătrunzătoare*).

lynx, *ncis m.* și *f.* linx, râs.

lyra, *ae f.* **1.** liră; (*fig.*) poezie lirică; poezie, cântec. **2.** Lira (*constelație*).

lyricus (3) *adj.* liric, de liră.

Lȳsiās, *ae m.* Lysias (*vestit orator atenian*).

Lȳsippus, *ī m.* Lysip (*vestit sculptor din vremea lui Alexandru cel Mare*).

M

M (*în prescurtări*) **1. M.** = Marcus (*prenume*). **2. M'.** = **Manius** (*prenume*). **3. M** = 1 000.

Macedō, *onis m.* macedonean. // **Macedonicus (Macedonius)** (3) *adj.* macedonean. // **Macedonia**, *ae f.* Macedonia (*ținut în nordul Greciei*).

macellum, *ī n.* piață (de carne, legume, pește).

macer, *cra*, *crum adj.* slab; (*despre pământ*) sterp, neroditor.

māceria, *ae f.* împrejmuire de vălătuci, zid.

mācerō (I) *vt.* **1.** a muia. **2.** (*fig.*) a slei (de forțe), a măcina, a chinui.

machaera, *ae f.* sabie.

machaerophorus, *ī m.* soldat (purtător de sabie).

māchina, *ae f.* mașinărie, mașină; (*fig.*) artificiu, șiretlic.

māchināmentum, *ī n.* mașinărie.

māchinātiō, *ōnis f.* mecanism; (*fig.*) artificiu, șiretlic.

māchinātor, *ōris m.* meșter; (*fig.*) uneltitor.

māchinor, *ārī*, *ātus sum vt. dep.* **1.** a iscodi, a inventa: ~ *versum* a plăsmui un vers. **2.** a pune la cale (ceva rău), a unelti: ~ *alicui necem* a pune la cale moartea cuiva.

maciēs, *ēī f.* **1.** slăbiciune. **2.** sterilitate, uscăciune.

macrēscō, *ere vi.* a slăbi, a se usca.

macte *v.* **mactus**.

mactō (I) *vt.* **1.** a cinsti (prin daruri sau jerfe): ~ *hospites honoribus* a-i cinsti pe oaspeți prin onoruri, ~ *Apollinem victimā* a-l cinsti pe Apollo printr-o jertfă. **2.** (*frecv.*) a sacrifica, a aduce jertfă, a jertfi: ~ *taurum Neptuno* a-i jertfi un taur lui Neptun. **3.** a omorî, a distruge: ~ *summo supplicio* a omorî prin cea mai mare tortură.

mactus (3) *adj.* preamărit, onorat: *macte virtute esto!* cinste ție! bravo!

macula, *ae f.* **1.** pată: (*fig.*) rușine. **2.** ochi (la o plasă).

maculō (I) *vt.* a păta: (*fig.*) a murdări, a pângări.

maculōsus (3) *adj.* pătat; (*fig.*) murdărit, pângărit.

madefaciō, *ere*, *fēcī*, *factum vt.* a înmuia, a îmbiba: ~ *gladios sanguine* a înmuia săbiile în sânge.

madefīō, *fierī*, *factus sum vi.* a se umezi, a fi îmbibat.

madēns (1), *ntis p.pr. v.* **madeō**. // *adj.* **1.** îmbibat, plin de: ~ *sanguine* plin de sânge. **2.** (*fig.*) beat.

madeō, *ēre, uī vi.* a fi umed, a fi îmbibat; (*fig.*) a fi plin de.
madēscō, *ere, maduī vi.* a se umezi.
madidus (3) *adj.* **1.** umed, îmbibat. **2.** (*fig.*) beat.
Maeander (Maeandrus), *drī m.* Meandru (*râu din Asia Mică, vestit prin cursul său foarte întortocheat*); (*fig.*) cotitură, întorsătură.
Maecēnās, *ātis m.* Maecena (*om de stat, prieten al lui Augustus, protector al poeților Vergilius, Horatius, Propertius*); (*fig.*) protector al artelor.
Maedī, *ōrum m.pl.* maedii (*neam thrac*).
maena, *ae f.* peștișor de mare, sardea.
Maenala, *ōrum n.pl.* și **Maenalus**, *ī m.* Maenalus (*munte și oraș în Arcadia, consacrat lui Pan*). // **Maenalius** (3) *adj.* maenalian, arcadian: ~ *deus* zeul Pan.
maenas, *adis f.* menadă (*bacantă*).
Maeonia, *ae f.* Meonia (*Lydia, ținut în Asia Mică*). // **Maeonidēs**, *ae m.* poetul din Maeonia (*Homer*). // **Maeonius** (3) *adj.* maeonian; (*spec.*) al lui Homer, epic.
Maeōtae, *ārum m.pl.* maeoții (*popor scitic din jurul Mării Azov*). // **Maeōticus (Maeōtius)** (3) *adj.* maeotic. // **Maeotis**, *idis* (*idos*) *f.* Marea Azov. // *adj.* scitic.
maereō, *ēre, uī vi.* și *vt.* **1.** a fi întristat, a fi mâhnit: ~ *alienis bonis* a se mâhni de bunurile altuia. **2.** a plânge, a deplânge ~ *mortem filii* a deplânge moartea fiului.
maeror, *ōris m.* tristețe, jale, durere.
maestitia, *ae f. v.* **maeror**.
maestus (3) *adj.* **1.** abătut, îndurerat, trist. **2.** de jale, jalnic.
māgālia, *ium n. v.* **mapālia**.
magicus (3) *adj.* magic, vrăjitoresc.
magis *adv.* **1.** mai mult, mai: ~ *necessarius* mai necesar, *multo* (*Abl.*) ~ cu mult mai mult, *nihilo* ~ cu nimic mai mult, *eo* (sau *hoc, tanto*) ~ cu atât mai mult, ~ *magisque* din ce în ce mai mult, *non* ~ ... *quam* tot pe atât... pe cât. **2.** mai degrabă.
magister, *trī m.* **1.** conducător, comandant: ~ *equitum* comandant de călăreți. **2.** învățător, maestru.
magisterium, *iī n.* **1.** conducere. **2.** îndrumare.
magistra, *ae f.* conducătoare, îndrumătoare.
magistrātus, *ūs m.* **1.** funcție publică, magistratură. **2.** demnitar, magistrat.
māgnanimitās, *ātis f.* noblețe sufletească, mărinimie.
māgnanimus (3) *adj.* nobil, generos.
Magnēs, *ētis adj.* din Magnesia. // **magnes (lapis)** *m.* magnet. // **Magnēsia**, *ae f.* Magnesia (*ținut pe coasta de est a Thessaliei*). // **Magnētes**, *ūm m.pl.* locuitori ai Magnesiei.
māgnificē *adv.* măreț, strălucit.
māgnificentia, *ae f.* măreție, strălucire, noblețe.

māgnificus (3) *adj.* măreț, strălucitor, nobil.
māgniloquentia, *ae f.* **1.** vorbire pompoasă, stil nobil. **2.** fală, lăudăroșenie.
māgniloquus (3) *adj.* emfatic, lăudăros.
māgnitūdō, *inis f.* mărime: ~ *voluminis* mărimea cărții, ~ *itineris* lungimea drumului, ~ *frigoris* puterea gerului, ~ *animi* măreție sufletească.
māgnopere (māgnō opere) *adv.* mult, foarte mult.
māgnus (3) *adj.* [*comp.* **māior**, māius; *superl.* **maximus**] mare: ~ *mons* munte mare, *magnam partem, magna parte* în mare măsură; *filius maior natu* fiul mai mare, *magno animo esse* a avea suflet nobil. // **māiōrēs**, *um m.pl.* strămoși.
Māgō, *ōnis m.* Magon (*general carthaginez*).
magus[1] (3) *adj.* de magie, vrăjitoresc.
magus[2], *ī m.* mag, preot (*la perși*); vraci.
Māia, *ae f.* **1.** Maia (*fiica lui Atlas, mama lui Mercur*). **2.** Maia (*una dintre Pleiade*).
māiālis, *is m.* porc castrat.
māiestās, *ātis f.* maiestate, măreție; demnitate, onoare: *lex maiestatis* lege de lezmaiestate, *maiestatis damnare* a condamna pentru lezmaiestate.
māior, *māius v.* **māgnus**.
Māius (3) *adj.* de mai, al lunii mai; *Kalendae Maiae* calendele lui mai. // **Māius**, *ī* (*subînț.* **mensis**) *m.* (luna) mai.
māiusculus (3) *adj.* puțin mai mare.
māla, *ae f.* **1.** falcă; (*fig.*) gâtlej; dinți. **2.** (*pl.*) obraji.
malacia, *ae f.* liniștea mării; (*fig.*) lâncezeală.
male *adv.* [*comp.* **pēius**; *superl.* **pessimē**] **1.** rău (cum nu trebuie): ~ *olēre* a mirosi rău, ~ *scribere* a scrie rău, ~ *cogitare de aliquo* a gândi rău despre cineva, ~ *esse alicui* a-i merge rău cuiva. **2.** prea, peste măsură: ~ *superbus* prea trufaș, *calceus* ~ *laxus* încălțăminte prea largă. **3.** nu tocmai, nu prea: ~ *sanus* nu prea sănătos la minte. **4.** strașnic, foarte mult: ~ *metuere* a se teme tare.
maledicē *adv.* bârfind.
maledīcēns (1), *ntis adj. v.* **maledicus**.
maledīcō, *ere, dīxī, dictum vi.* a vorbi de rău, a bârfi: ~ *amico* (*D.*) a bârfi un prieten.
maledictiō, *ōnis f.* bârfire, insultă.
maledictum, *ī n.* ocară, insultă.
maledicus (3) *adj.* [*comp.* **maledīcentior**; *superl.* **maledīcentissimus**] bârfitor, clevetitor.
malefactum, *ī n.* faptă rea.
maleficium, *iī n.* **1.** faptă rea, ticăloșie, răutate: *maleficia punire* a pedepsi ticăloșiile, *sine maleficio*

fără a aduce vreo daună. **2.** (*fig. pl.*) vrăji.
maleficus (3) *adj. comp.* **maleficentior**; *superl.* **maleficentissimus** răufăcător, rău, ticălos.
malesuādus (3) *adj.* care îndeamnă la rele.
malevolēns (1), *ntis v.* **malevolus**.
malevolentia, *ae f.* rea-voință, răutate, invidie.
malevolus (3) *adj.* [*comp.* **malevolentior**; *superl.* **malevolentissimus**] răuvoitor, invidios.
mālifer, *era, erum adj.* (*poet.*) bogat în mere.
malīgnē *adv.* **1.** rău, răutăcios. **2.** cu zgârcenie, puțin.
malīgnitās, *ātis f.* **1.** răutate, invidie. **2.** zgârcenie.
malīgnus (3) *adj.* **1.** rău, răutăcios, perfid. **2.** zgârcit, slab.
malitia, *ae f.* **1.** răutate. **2.** șiretenie, dibăcie.
malitiōsē *adv.* perfid, viclean.
malitiōsus (3) *adj.* viclean, perfid, înșelător.
malivolentia, malivolus *v.* **malevolentia, malevolus**.
malleolus, *ī m.* **1.** butaș (*la vie*). **2.** săgeată incendiară.
malleus, *ī m.* ciocan, mai; topor.
mālō, *mālle, māluī vt.* și *vi.* **1.** a prefera, a iubi mai mult: ~ *pacem quam bellum* a prefera războiului pacea. **2.** a favoriza, a fi favorabil: ~ *negotiatoribus* a-i favoriza pe oamenii de afaceri.
mālobathrum, *ī n.* malobathron (*arbore care dă o esență parfumată*); esență (ulei).
mālum[1], *ī n.* **1.** măr (*fructul*): *ab ovo usque ad mala* de la ou (*aperitiv*) până la fructe (*desert*) = de la începutul până la sfârșitul mesei. **2.** (*fig.*) gutuie, piersică, rodie, portocală, lămâie.
malum[2], *ī n.* rău, nenorocire, pagubă: *bonum et malum* binele și răul, *mala corporis* relele trupului, ~ *maius* o nenorocire mai mare, *fama veterum malorum* faima vechilor ticăloșii. // *interj.* la naiba! drace!
malus[1] (3) *adj.* [*comp.* **pēior**; *superl.* **pessimus** (3)] rău; (*rar*) nenorocit: ~ *servus* un sclav rău, *mala pugna* o luptă nefericită, înfrângere.
mālus[2], *ī m.* catarg, stâlp.
mālus[3], *ī f.* măr (*pomul*).
malva, *ae f.* nalbă.
Māmers, *rtis v.* **Mārs**.
mamma, *ae f.* țâță, sân.
manceps, *cipis m.* **1.** cumpărător la licitație. **2.** antreprenor (de impozite sau de lucrări publice).
mancipātiō, *ōnis f. v.* **mancipium**.
mancipium, *iī n.* **1.** cumpărare (cu forme legale): *mancipio* (*D.*) *dare* a vinde, *mancipio accipere* a cumpăra. **2.** (*fig.*) deplină proprietate: *sui mancipii esse* a fi deplin stăpân pe sine. **3.** sclav (cumpărat): *mancipia argento parare* a-și procura sclavi pe bani.

mancipō (*arh.* **mancupō**) (I) *vt.* a ceda în deplină proprietate, a vinde.
mancus (3) *adj.* ciung, schilod; (*fig.*) necomplet, știrbit.
mandātum, *ī n.* însărcinare, dispoziție, ordin: *meō mandatō* din însărcinarea mea.
mandātus, *ūs m.* [*numai Abl.*] *v.* **mandātum**.
mandō[1] (I) *vt.* **1.** a da o însărcinare cuiva. **2.** a încredința: ~ *alicui consulatum* a încredința cuiva consulatul, *se* ~ *fugae* (*D.*) a-și căuta salvarea fugind.
mandō[2], *ere, mandī, mānsum vt.* **1.** a mesteca. **2.** a mușca.
māne I. *n.* [*indecl.*] dimineață: ~ *clarum* o dimineață limpede. **II.** *adv.* de dimineață: *hodie* ~ azi-dimineață, *cras* ~ mâine dimineață.
maneō, *ēre, mānsī, mānsum vi.* și *vt.* **1.** a rămâne: ~ *domi* a rămâne acasă. **2.** a exista încă, a dăinui, a persista: *omnia in suo statu manent* toate dăinuie în starea lor. **3.** a aștepta ~ *adventum* a aștepta sosirea.
mānēs, *ium m.pl.* manii (*sufletele celor morți*); (*fig.*) lumea cealaltă, Infern: *apud manes* la cei din Infern.
mangō, *ōnis m.* negustor de sclavi.
manica, *ae f.* **1.** mânecă lungă (acoperind și mâna). **2.** mănușă. **3.** cătușă (la mâini).
manicātus (3) *adj.* cu mâneci lungi.
manifestō[1] *adv.* clar, evident.
manifestō[2] (I) *vt.* a face evident, a arăta deschis.
manifestus (*arh.* **manufestus**) (3) *adj.* **1.** evident, sigur, neîndoielnic. **2.** dovedit vinovat: ~ *sceleris* dovedit de crimă. **3.** trădând, lăsând să se vadă: ~ *offensionis* lăsând să se vadă ofensa.
manipulāris (2) *adj.* de simplu soldat, soldățesc. // **manipulāris**, *is m.* soldat într-un manipul, soldat simplu: ~ *meus* camaradul meu.
manipulātim *adv.* pe manipule, pe pâlcuri.
manipulus, *ī m.* **1.** manipul (*mică unitate militară, compusă din două centurii*). **2.** grămadă, maldăr.
Mānius, *iī m.* Manius (*prenume roman, prescurtat* **M'.**).
Manlius (3) *adj.* Manlius (*nume gentilic roman*).
mannus, *ī m.* căluț.
mānō (I) *vi.* și *vt.* **1.** a curge, a se revărsa: *lacrimae gaudio manant* curg lacrimi de bucurie. **2.** (*fig.*) a decurge, a lua naștere: *peccata ex vitiis manant* greșelile provin din vicii. **3.** a se răspândi, a se întinde: *malum per totam Italiam manavit* nenorocirea s-a răspândit asupra întregii Italii. **4.** (*rar*) a vărsa, a picura: *lacrimas marmora manant* marmura lasă să curgă lacrimi.
mānsiō, *ōnis f.* oprire (într-un loc), popas.

mānsitō (I) *vi.* a locui continuu.
mānsuēfaciō, *ere, fēcī, factum vt.* a îmblânzi, a potoli.
mānsuēfiō, *fierī, factus sum vb. pas.* (*v.* **mānsuēfaciō**) a se îmblânzi.
mānsuēscō, *ere, suēvī, suētum vi.* a se îmblânzi, a se domoli.
mānsuētūdō, *inis f.* bunătate, blândețe.
mānsuētē *adv.* blând, domol.
mānsuētus (3) *adj.* blând, liniștit, domol.
mantēle, *is* [**mantēlium**, *iī*] *n.* ștergar.
mantica, *ae f.* desagă.
manuālis (2) *adj.* de mână.
manubiae, *ārum f.pl.* **1.** pradă de război. **2.** bani proveniți din vânzarea prăzii de război.
manubrium, *iī n.* mâner, toartă.
manūmissiō, *ōnis f.* eliberare (a unui sclav de către stăpân).
manūmittō, *ere, mīsī, missum vt.* a elibera (sclavi).
manūpretium, *iī n.* prețul mâinii de lucru, salariu; răsplată.
manus, *ūs f.* **1.** mână; *manum inicere alicui* a pune mâna pe cineva (oprindu-l); (*fig.*) *manum conferre* (sau *conserere*) a se încăiera, *in ~ venire* a ajunge la încăierare, *manum afferre* (sau *inferre*) *alicui* a ataca pe cineva, *manibus abstinere* a se abține de la încăierare, *aequā manū* fără rezultat (într-o luptă), *ad manum esse* a fi la îndemână, *in manibus esse* a fi sub dominația tuturor, *per ~* din mână în mână. **2.** trupă, ceată: *~ parva hostium* o mică trupă a dușmanilor, *~ fugitivorum* o ceată de sclavi fugari.
mapālia, *ium n.pl.* **1.** colibe. **2.** cătun.
mappa, *ae f.* **1.** șervet. **2.** fanion (*la curse, prin care se dădea semnalul de plecare*).
Marathōn, *ōnis m.* (localitatea) Marathon (*celebră prin înfrângerea perșilor*). // **Marathōnius** (3) *adj.* de la Marathon.
Marcellus, *ī m.* Marcellus (*nume gentilic roman*).
marceō, *ēre vi.* a fi veșted; (*fig.*) a fi fără putere, a fi lânced.
marcēscō, *ere vi.* **1.** a se ofili, a se veșteji. **2.** a amorți, a se slei de puteri.
marcidus (3) *adj.* **1.** veșted, putred. **2.** lânced, amorțit, slăbit.
marcor, *ōris m.* **1.** putrezire. **2.** lâncezeală, amorțeală.
Mārcus, *ī m.* Marcus (*prenume roman, prescurtat* **M.**).
mare, *is n.* mare: *~ nostrum* Marea Mediterană, *~ superum* Marea Adriatică, *~ inferum* Marea Tireniană, *terrā marique* pe uscat și pe mare.
margarīta, *ae f.* și **margarītum**, *ī n.* mărgăritar.
marginō (I) *vt.* a mărgini, a tivi.
margō, *inis m.* și *f.* margine.
marīnus (3) *adj.* de mare.
marīta, *ae f.* femeie măritată, soție.
marītālis (2) *adj.* conjugal.

maritimus (3) *adj.* maritim, de mare.
marītō (I) *vt.* a da (lua) în căsătorie; (*fig.*) a însoți.
marītus[1] (3) *adj.* conjugal, al soților.
marītus[2], *ī m.* soț.
marmor, *oris n.* marmură; (*fig.*) luciul mării.
marmoreus (3) *adj.* de marmură, ca marmura.
Marō, *ōnis m.* Maro (*cognomen al lui Vergilius*).
Mārs, *Mārtis m.* Marte (*zeul războiului*); (*fig.*) luptă, bătălie: *~ secundus, adversus* luptă victorioasă, pierdută, *aequo* (sau *pari*) *Marte* într-o luptă nedecisă, *meo* (sau *tuo*, *suo*) *Marte pugnare* a lupta cu forțe proprii.
marsūpium, *iī n.* pungă.
Mārtiālis (2) *adj.* **1.** al lui Marte. **2.** din legiunea lui Marte.
Mārtius (3) *adj.* **1.** al lui Marte. **2.** de război, sângeros.
mās (1), *maris adj.* de sex bărbătesc; (*fig.*) bărbătesc, curajos.
masculīnus (3) *adj.* bărbătesc.
masculus (3) *adj.* bărbătesc, mascul; (*fig.*) bărbătesc, tare, curajos.
māssa, *ae f.* masă, grămadă, bulgăre.
Massicus, *ī m.* Massicus (*înălțimi între Latium și Campania, vestite prin vinurile lor*). // **Massicus** (3) *adj.* de Massicus.
Massilia, *ae f.* Massilia (*oraș în Gallia Narboneză; azi, Marsilia*). // **Massiliēnsēs**, *ium m.pl.* massilienii.
matara, *ae* (**mataris**, *is*) *f.* lance (la galli).
māter, *tris f.* mamă: *Magna Mater* zeița Cybele; (*fig.*) izvor, origine: *~ bonarum artium* izvorul bunelor deprinderi.
mātercula, *ae f.* măicuță.
māteria, *ae* (**māteriēs**, *ēī*) *f.* **1.** materie: *~ rerum* substanța lucrurilor. **2.** material (de construcție); (*spec.*) lemn; *~ arida* lemn uscat. **3.** subiect, temă: *~ ad iocandum* subiect de glumă, *~ viribus aequa* o temă potrivită cu puterile. **4.** motiv, pricină: *materiam criminibus praebere* a oferi motiv de acuzații.
māteriō (I) *vt.* a construi din lemn.
māterior, *ārī vi. dep.* a procura lemn de construcție.
māternus (3) *adj.* matern, de (la) mamă.
mātertera, *ae f.* mătușă după mamă.
mathēmaticus, *ī m.* **1.** matematician. **2.** astrolog.
mātricīda, *ae m.* ucigaș al mamei.
mātricīdium, *iī n.* uciderea mamei.
mātrimōnium, *iī n.* căsătorie; *in ~ ducere* a lua în căsătorie, *in matrimonium dare* (sau *collocare*) a mărita.
mātrīmus (3) *adj.* având mama în viață.
mātrōna[1], *ae f.* matroană (*stăpână a casei*).
Matrona[2], *ae f.* Matrona (*afluent al Senei; azi, Marna*).

mātrōnālis *adj.* (2) al unei matroane.
mātūrē *adv.* **1.** la vreme potrivită: *satis* ~ destul de la timp. **2.** de cu vreme: *biduo* (*Abl.*) *maturius* cu două zile mai devreme. **3.** repede, curând: ~ *facto* (*Abl.*) *opus est* e nevoie să acționezi repede.
mātūrēscō, *ere, tūruī vi.* **1.** a se coace. **2.** a se dezvolta.
mātūritās, *ātis f.* **1.** coacere, dezvoltare deplină, maturitate. **2.** timp potrivit.
mātūrō (I) *vt.* și *vi.* **1.** a coace; (*pas.*) a se coace. **2.** a (se) grăbi.
mātūrus (3) *adj.* **1.** copt: ~ *fructus* fruct copt, *matura virgo viro* (*D.*) fată bună de măritat, ~ *imperio* apt pentru domnie. **2.** în vârstă, înaintat: *matura aetas* vârstă înaintată. **3.** deplin, împlinit, în plină forță: *matura seditio* răscoală gata să izbucnească, *matura lux* lumină deplină. **4.** la timp potrivit: ~ *reditus* întoarcere la timp potrivit. **5.** înainte de vreme, grăbit: *maturae hiemes* ierni pretimpurii.
mātūtīnus (3) *adj.* de dimineață, al dimineții.
Mauretānia, *ae f.* Mauritania (*ținut pe coasta de nord-vest a Africii*). // **Maurus** (3) *adj.* maur. // **Mauri**, *ōrum m.pl.* mauri, locuitori ai Mauretaniei.
Mausōlēum, *ī n.* mormântul lui Mausolus; (*fig.*) mormânt grandios.
Māvors, *rtis m. v.* **Mārs**. // **Māvortius** (3) *adj.* a lui Marte.
maxilla, *ae f.* falcă.
maximē (*arh.* **maxumē**) *adv. superl.* (*v.* **magis**) **1.** foarte mult, în cel mai înalt grad: ~ *idoneus* foarte potrivit, ~ *fidus* foarte credincios, *unus* ~ sau *unus omnium* ~ cel mai... dintre toți, *multo* ~ cu mult cel mai, *quam* ~ *potest* (sau *possunt*) cât mai mult posibil. **2.** mai ales, mai cu seamă: *id* ~ *cupio* aceasta doresc mai ales, *cum* ~ mai ales, tocmai.
māzonomus, *ī m.* farfurie adâncă; lighean.
meātus, *ūs m.* curs, zbor (al păsărilor), cale.
mēcastor pe Castor! (*formulă de jurământ*).
Mēdēa, *ae f.* Medeea (*soția lui Iason*).
medēns, *ntis m.* medic.
medeor, *ērī vi.* și *vt. dep.* **1.** a vindeca, a trata (medical), a îngriji: ~ *vulneri* a îngriji o rană. **2.** (*fig.*) a tămădui, a ușura.
Mēdia, *ae f.* țara mezilor. // **Mēdus** (3) *adj.* med, persan. // **Mēdī**, *ōrum m.pl.* mezii.
mediastīnus, *ī m.* sclav de casă.
mēdica, *ae f.* lucernă.
medicābilis (2) *adj.* vindecabil.
medicāmen, *minis n.* **1.** medicament, doctorie, leac. **2.** mijloc de înfrumusețare (vopsea, suliman). **3.** otravă, băutură otrăvită.
medicāmentum, *ī n. v.* **medicāmen**.

medicātus, *ūs m.* licoare folosită pentru farmece.
medicīna, *ae f.* **1.** medicină. **2.** leac, doctorie.
medicō (I) *vt.* **1.** a îngriji un bolnav. **2.** a prepara cu meșteșug (amestecând într-un lichid): ~ *vinum* a prepara vinul, ~ *lanam* a vopsi lâna. **3.** a vrăji.
medicor, *ārī, ātus sum vi.* și *vt. dep.* a îngriji, a trata.
medicus[1] (3) *adj.* tămăduitor.
medicus[2], *ī m.* medic.
medimnum, *ī n.* și **medimnus**, *ī m.* măsură de capacitate la greci (*cam șase banițe*).
mediocris (2) *adj.* **1.** mijlociu, obișnuit. **2.** mic, neînsemnat.
mediocritās, *ātis f.* **1.** cale de mijloc. **2.** neînsemnătate, inferioritate.
mediocriter *adv.* **1.** întrucâtva, binișor. **2.** puțin: *non* ~ destul de mult.
Mediolānum, *ī n.* Mediolanum (*oraș în Gallia Transpadană; azi, Milano*).
meditāmentum, *ī n.* (*numai pl.*) exerciții, preparație.
meditātiō, *ōnis f.* **1.** reflecție, meditație (asupra unui lucru). **2.** pregătire, exerciții.
meditātus (3) *p.pf.* (*v.* **meditor**) pregătit, ticluit.
mediterrāneus (3) *adj.* înconjurat de pământuri.
meditor, *ārī, ātus sum vt.* și *vi. dep.* **1.** a se gândi, a reflecta la ceva, a se preocupa: ~ *forum* a se gândi la treburile din for, ~ *de libertate* a cugeta despre libertate. **2.** a plănui, a (se) pregăti, a exersa: ~ *fugam* a plănui fuga, ~ *silvestrem Musam* a exersa un cântec pastoral.
medium, *iī n.* **1.** mijloc, centru: *in medio campi* în mijlocul câmpului. **2.** ceea ce este al tuturor, public, comun: *in* ~ *vocare* a chema în fața tuturor, *tabulae sunt in medio* registrele sunt sub ochii tuturor, *e medio pellere* a goni din rândul lumii.
medius (3) *adj.* **1.** care se află la mijloc, de mijloc: *pars media urbis* partea de mijloc a orașului; (*partitiv*) *in medio foro* în partea de mijloc a forului (în mijlocul forului), *per medios hostes* prin mijlocul dușmanilor, *media aestate* la mijlocul verii. **2.** (*fig.*) mediu, intermediar; obișnuit; neutru, imprecis; de-a curmezișul: *genus dicendi medium* gen de a vorbi potrivit, *medium paci se offere* a se oferi ca intermediar al păcii, *nihil medium, omnia immensa* nimic obișnuit, ci totul extraordinar, *medium agere* a se arăta neutru, *medium responsum* răspuns imprecis, ~ *occurrit* se pune de-a curmezișul.
medius Fidius cu siguranță; *v.* **Fidius**.
medulla, *ae f.* măduvă; (*fig. pl.*) adâncul inimii, inimă.
Mēdus *v.* **Mēdia**.
Medūsa, *ae f.* Medusa (*cea mai fioroasă dintre Gorgone; v.* **Gorgonēs**).

Megaera, *ae f.* Megaera (*una dintre Furii*).
Megalē(n)sia, *ium n.pl.* serbări în cinstea Cybelei.
Megara, *ōrum n.pl.* și (*rar*) **Megara**, *ae f.* Megara (*oraș în Grecia, la vest de Atena*). // **Megarēnsis** (2) și **Megaricus** sau **Megarēus** (3) *adj.* din Megara.
megistanēs, *um m.pl.* înalți demnitari.
mēhercule (**mēhercle** sau **mēhercules**) pe Hercule! (*formulă de jurământ*).
mel, *mellis n.* miere; (*fig.*) încântare, farmec.
melancholicus (3) *adj.* melancolic.
Meleager (**Meleagros**), *grī m.* Meleagros (*omorâtorul mistrețului din Calydon, participant la expediția Argonauților*).
melicus (3) *adj.* liric.
melimēlum, *ī n.* măr dulce.
melior *v.* **bonus**.
melius *v.* **bonus** și **bene**.
meliusculus (3) *adj.* bunișor.
mellifer, *era, erum adj.* (*poet.*) care face miere.
mellītus (3) *adj.* **1.** îndulcit cu miere. **2.** (*fig.*) dulce (ca mierea), drag.
melos *n.* (*N. și Ac.*) cânt.
Melpomenē, *ēs f.* Melpomene (*muza tragediei și a poeziei lirice*).
membrāna, *ae f.* **1.** înveliș (subțire). **2.** pergament.
membrātim *adv.* bucată cu bucată, punct cu punct, cu amănuntul.
membrum, *ī n.* **1.** membru (al trupului). **2.** (*fig.*) parte.
mēmet *v.* **egomet**.
meminī, *isse vb. def.* **1.** a-și aminti: *memini periculi* îmi amintesc de primejdie, *memineram beneficiorum* îmi aminteam de binefaceri. **2.** a se gândi, a nu uita: *memento curare* nu uita să te îngrijești.
memor (1), *oris adj.* **1.** care-și amintește, care nu uită, amintindu-și: ~ *victoriae* (*G.*) care-și amintește de victorie. **2.** care amintește ceva, evocator.
memorābilis (2) *adj.* demn de amintit, memorabil.
memorandus (3) *adj.* *v.* **memorābilis**.
memorātor, *ōris m.* povestitor.
memorātus, *ūs m.* povestire, amintire.
memoria, *ae f.* **1.** memorie: ~ *bona* o bună memorie, *memoriā tenere* a ține minte. **2.** amintire: ~ *miseriarum* amintirea nenorocirilor. **3.** timp, epocă, vreme: *usque ad nostram memoriam* până în vremea noastră, *memoriā nostrā* pe vremea noastră. **4.** informație transmisă, istorie: ~ *recentiorum temporum* istoria timpurilor mai noi.
memoriter *adv.* din minte, din amintire.

memorō (I) *vt.* **1.** a aminti: ~ *amicitiam ac foedus* a aminti despre tratatul de prietenie. **2.** a vorbi, a povesti, a spune: *quid Thesea memorem?* ce să mai spun de Theseu?, *memorant* (= *dicunt*) *te fugisse* ei zic că tu ai fugit, *incredibile memoratu* lucru de necrezut să-l spui, *verba priscis* (*D.*) *memorata* cuvinte folosite de cei vechi. // **memoratus** (3) *p.pf.* vrednic de amintit, vestit.
Memphis, *idis f.* Memphis (*veche capitală a Egiptului, pe malul Nilului*). // **Memphītēs** (**Memphiticus**) *adj.* din Memphis; (*fig.*) egiptean.
menda, *ae f.* *v.* **mendum**.
mendācium, *iī n.* minciună; (*fig.*) iluzie, poveste.
mendāciunculum, *ī n.* minciunică.
mendāx (1), *ācis adj.* mincinos, înșelător.
mendīcitās, *ātis f.* sărăcie mare, calicie.
mendīcō (I) *vt.* a cerși.
mendīcus (3) *adj.* cerșetor, sărman.
mendōsē *adv.* cu defecte, cu greșeli.
mendōsus (3) *adj.* plin de defecte, incorect.
mendum, *ī n.* **1.** greșeală. **2.** cusur, defect.
Menelāus, *ī m.* Menelau (*rege al Spartei, fratele lui Agamemnon, soțul Elenei*).
mēns, *ntis f.* **1.** minte: *mente comprehendere* a cuprinde cu mintea. **2.** spirit: *mentes civium* spiritele cetățenilor. **3.** gând: *mentes omnium perspicere* a pătrunde gândurile tuturor. **4.** părere: *mihi alia ~ est* eu am altă părere.
mēnsa, *ae f.* **1.** masă. **2.** tejghea, bancă (a zarafului).
mēnsārius (3) *adj.* financiar. // **mēnsārius**, *iī m.* bancher, zaraf.
mēnsiō, *ōnis f.* măsurare.
mēnsis, *is m.* lună.
mēnsor, *ōris m.* măsurător.
mēnstruus (3) *adj.* lunar, de o lună. // **mēnstruum**, *ī n.* provizii pentru o lună, rație lunară.
mēnsūra, *ae f.* **1.** măsură. **2.** mărime, lungime, grosime. **3.** cantitate.
ment(h)a, *ae f.* mentă.
mentiō, *ōnis f.* **1.** amintire. **2.** propunere (în senat sau în adunare).
mentior, *īrī, ītus sum vi.* și *vt. dep.* **1.** a minți. **2.** a înșela. **3.** a imita, a închipui, a simula. // **mentītus** (3) *p.pf.* mincinos, fals.
mentum, *ī n.* bărbie; (*fig.*) barbă.
meō (I) *vi.* a merge, a călători.
mephītis, *is f.* duhoare.
merācus (3) *adj.* neamestecat, curat.
mercātor, *ōris m.* negustor.
mercātūra, *ae f.* negustorie, comerț, cumpărătură.
mercātus, *ūs m.* **1.** negoț, comerț. **2.** piață, târg.
mercēdula, *ae f.* câștig mic.

mercennārius (**mercēnārius**) (3) *adj.* cu plată, plătit. // **mercēnārius**, *iī m.* slujitor cu plată.

mercēs, *ēdis f.* **1.** plată, răsplată; (*fig.*) preț; *mercedem accipere* a primi o plată, ~ *temeritatis* răsplata (pedeapsa) îndrăznelii. **2.** venit: ~ *praediorum* venitul pământurilor.

mercimōnium, *iī n.* marfă.

mercor, *ārī*, *ātus sum vt.* și *vi. dep.* **1.** a cumpăra. **2.** a face comerț. // **mercātus** (3) *p.pf.* cumpărat.

Mercurius, *iī m.* Mercur (*mesagerul zeilor, zeul comerțului și al elocinței, protectorul poeților*). // **Mercuriālis** (2) *adj.* al lui Mercur. // **Mercuriālēs**, *ium m.pl.* colegiul negustorilor.

merda, *ae f.* balegă, excremente.

mereō, *ēre*, *uī* (**mereor**, *ērī*, *itus sum*) *vt.* și *vi.* **1.** a câștiga: ~ *pecuniam* a câștiga bani. **2.** (*mil.*) a face serviciul militar: ~ *stipendia* a sluji ca ostaș, ~ *equo* (sau *equis*), *peditibus* a sluji la cavalerie, la pedeștri. **3.** a merita: ~ *laudem* a merita laudă, ~ *odium* a-și atrage ura. **4.** a-și câștiga merite, a face bune (rele) servicii cuiva: *bene* (*male*) *meruit de amico* a făcut bune (rele) servicii prietenului. // **merēns** (1), *ntis p.pr.* care merită: *laudare merentes* a-i lăuda pe cei care merită. // **meritus** (3) *p.pf.* **a)** (*sens pasiv*) meritat, cuvenit: *poena merita* pedeapsă meritată; **b)** (*sens activ*) care a meritat, vrednic.

meretrīcius (3) *adj.* de curtezană, de prostituată.

meretrīcula, *ae f.* curtezană.

meretrīx, *īcis f.* prostituată, curtezană.

merges, *itis f.* snop.

mergō, *ere*, *mersī*, *mersum vt.* a afunda, a scufunda.

mergus, *ī m.* cufundac (*pasăre de apă*).

merīdiānus (3) *adj.* **1.** de amiază. **2.** de miazăzi.

merīdiātiō, *ōnis f.* odihnă de după-amiază.

merīdiēs, *ēi f.* **1.** amiază. **2.** miazăzi.

meritō[1] *adv.* pe drept, cu bună dreptate.

meritō[2] (I) *vt.* a câștiga.

meritōrius (3) *adj.* închiriat, pe bani.

meritum, *ī n.* **1.** serviciu făcut, merit: *merita Ciceronis in rempublicam* meritele lui Cicero față de stat. **2.** vină: *non meo merito* nu din vina mea.

Meropē, *ēs f.* Meropa (*fiica lui Atlas, soția lui Sisif, devenită stea în constelația Pleiadelor*).

mersō (I) *vt.* a scufunda.

mersus (3) *p.pf.* *v.* **mergō**.

merula, *ae f.* mierlă.

merum, *ī n.* vin curat.

merus (3) *adj.* **1.** curat, neamestecat; (*fig.*) veritabil, adevărat. **2.** numai, nimic decât: *merum bellum loqui* a vorbi numai de război.

merx, *mercis f.* marfă.

mesochorus, *ī m.* conducător de cor.

Mesopotamia, *ae f.* Mesopotamia (*ținutul dintre Eufrat și Tigru*).

Messāla, *ae m.* Messala (*ramură a familiei Valeria, din care făcea parte și M. Valerius Messala Corvīnus, orator și om de litere în timpul lui Augustus*).

Messāna, *ae f.* Messana (*vechi oraș în Sicilia; azi, Messina*). // **Messēnus** (3) *adj.* messanian.

Messēnē, *ēs* (**Messēna**, *ae*) *f.* Messena (*ținut în Peloponnes*). // **Messēnius** (3) *adj.* messenian.

messis, *is f.* recoltă, seceriș.

messor, *ōris m.* secerător.

messōrius (3) *adj.* de secerător.

messus (3) *p.pf.* *v.* **metō**.

mēta, *ae f.* **1.** piramidă, con. **2.** (*frecv.*) stâlp (*pus la ambele capete ale terenului de curse*). **3.** (*fig.*) țel, capăt, limită.

metallum, *ī n.* **1.** metal. **2.** (*pl.*) mină.

metamorphōsis, *is* (*eos*) *f.* metamorfoză.

Metapontum, *i n.* Metapontum (*oraș în sudul Italiei, pe coasta golfului Taranto*). // **Metapontīnus** (3) *adj.* metapontinian.

mētātor, *ōris m.* măsurător.

Metaurus, *ī f.* Metaurus (*râu din Umbria, care se varsă în Marea Adriatică*).

Metellus, *ī m.* Metellus (ramură a familiei *Caecilia*).

Mēthymna, *ae f.* Methymna (*oraș pe coasta nordică a insulei Lesbos, renumit prin vinul său*). // **Methymnaeus** (3) *adj.* din Methymna.

mētior, *mētīrī*, *mēnsus sum vt. dep.* **1.** a măsura: ~ *agrum* a măsura ogorul. **2.** a distribui: ~ *militibus frumentum* a distribui grâu soldaților. **3.** (*poet.*) a străbate: ~ *Viam Sacram* a străbate Via Sacra. **4.** (*fig.*) a cântări, a prețui: ~ *homines virtute* a cântări oamenii după virtute.

metō, *ere*, *messum vt.* și *vi.* a secera; a culege, a recolta.

mētor, *ārī*, *ātus sum vt. dep.* a măsura, a delimita.

metuēns (1), *ntis p.pr.* *v.* **metuō**. // *adj.* temător: ~ *deorum* temător de zei.

mētula, *ae f.* piramidă mică.

metuō, *ere*, *uī vt.* și *vi.* a se teme de: ~ *umbram suam* a se teme de propria umbră, ~ *de pueris* a se teme pentru copii.

metus, *ūs m.* teamă: ~ *deorum* teamă de zei.

meus (3) *pron.* al meu; (*pe lângă nume proprii*) dragul meu: *Cicero meus* dragul meu Cicero; *meum est* (+ *Inf.*) este de datoria mea să. // **meī** *m.pl.* ai mei, rudele mele. // **mea** *n.pl.* bunurile mele.

mī = **mihi**.

mīca, *ae f.* firimitură.

micō, *āre*, *uī vi*. **1.** a tremura, a palpita: *cor micat timore* inima îmi bate de frică. **2.** a scânteia, a sclipi, a licări: *micat sidus* steaua scânteiază.
Midās, *ae m*. Midas (*rege legendar al Phrygiei*).
migrātiō, *ōnis f*. plecare (într-alt loc), trecere.
migrō (I) *vi*. **1.** a se duce, a pleca. **2.** a se muta.
mihi *D. de la* **ego**.
mīles, *itis m*. soldat; (*colectiv*) soldaţi; (*spec*.) pedestraş.
Mīlēsius (3) *adv*. din Milet.
Mīlētus, *ī f*. Milet (*oraş în Asia Mică*).
mīlitāris (2) *adj*. militar, de soldat.
mīlitāriter *adv*. soldăţeşte.
mīlitia, *ae f*. serviciu militar; campanie: *domi militiaeque* în timp de pace şi de război.
mīlitō (I) *vi*. a face serviciul militar, a sluji ca soldat; (*fig*.) a lupta.
milium, *iī n*. mei.
mīlle [*num. indecl*.]; (*pl*.) **mīlia**, *ium n*. o mie; mii.
mīllēsimus (3) *adj*. al o mielea.
mīlliārius (3) *adj*. de o mie. // **mīlliārium**, *iī n*. bornă miliară.
mīlliēs (**mīlliēns**) *num*. de o mie de ori.
Milō, *ōnis m*. Milo (*om politic roman*).
Miltiadēs, *is m*. Miltiade (*general atenian, comandantul grecilor în lupta de la Marathon*).
mīluīnus (**mīlvīnus**) (3) *adj*. de uliu.
mīluus (**mīlvus**), *ī m*. uliu, erete.
mīma, *ae f*. comediantă.
mīmicus (3) *adj*. actoricesc.
Mimnermus, *ī m*. Mimnerm (*poet elegiac grec*).
mīmula, *ae f*. mică actriţă.
mīmus, *ī m*. **1.** mim, actor. **2.** farsă, pantomimă.
mina, *ae f*. mină (*monedă grecească = 100 de drahme sau 100 de dinari romani*).
mināciter *adv*. ameninţător.
minae, *ārum f.pl*. ameninţări.
minātiō, *ōnis f*. ameninţare.
mināx (1), *ācis adj*. ameninţător.
Minerva, *ae f*. **1.** Minerva (*zeiţa inteligenţei, protectoarea artelor*). **2.** (*fig*.) prelucrarea lânii.
mingō, *ere*, *mī(n)xī*, *minctum* (*mictum*) *vi*. a urina.
miniātulus (3) *adj*. uşor colorat cu miniu.
miniātus (3) *adj*. colorat în roşu.
minimē, **minimus** *v*. **parum**, **parvum**, **parvus**.
miniō (I) *vt*. a colora cu miniu (*în roşu-închis*).
minister, *trī m*. sclav de casă, slujitor; (*fig*.) unealtă.
ministerium, *iī n*. slujbă, treabă; (*colectiv*) slujbaşi.
ministra, *ae f*. slujitoare.
ministrātor, *ōris m*. slujitor, ajutor.
ministrātrīx, *īcis f*. ajutoare.
ministrō (I) *vt*. **1.** a servi, a sluji: ~ *convivis pocula vini* a servi mesenilor pahare de vin. **2.** a oferi: ~ *pecuniam* a oferi bani. **3.** a îndeplini: ~ *iussa medicorum* a îndeplini prescripţiile medicilor.

minitābundus (3) *adj*. ameninţând, cu ameninţări.
minitor, *ārī*, *ātus sum vi. dep*. a ameninţa întruna: ~ *alicui mortem* a ameninţa pe cineva cu moartea.
minium, *iī n*. miniu, roşu de plumb.
minor[1], *ārī*, *ātus sum vi*. şi *vt. dep*. **1.** a ameninţa pe cineva cu ceva: ~ *servo* (*D*.) *crucem* a ameninţa un sclav cu răstignirea, ~ *alicui virgis* (*Abl*.) a ameninţa pe cineva cu bătaia. **2.** a promite: ~ *magna* a promite lucruri mari.
minor[2] *m*. şi *f*. **minus** *n*. *v*. **parvus**, **parum**.
Mīnōs, *ōis m*. Minos (*rege al Cretei, după moarte judecător în Infern*). // **Mīnōius** (**Mīnōus**) (3) *adj*. al lui Minos, cretan.
Mīnōtaurus, *ī m*. Minotaur (*monstru jumătate om, jumătate taur*).
Minturnae, *ārum f.pl*. Minturnae (*oraş în Latium, aproape de vărsarea râului Liris*).
minuō, *ere*, *uī*, *ūtum vt*. a micşora; (*fig*.) a căuta să slăbească (să înlăture).
minus *v*. **parvus**, **parum**.
minusculus (3) *adj*. puţin mai mic.
minūtātim *adv*. în bucăţele, puţin câte puţin.
minūtē *adv*. mărunt, mărunţit.
minūtus (3) *adj*. mic, neînsemnat, mărunt.
Minyās, *ae m*. Minyas (*strămoş mitic al regilor din Orchomenos — Beoţia —, renumit prin numărul mare al fiilor şi fiicelor lui*). // **Minyēias**, *adis f*. fiica lui Minyas. // **Minyēius** (3) *adj*. al lui Minyas.
mīrābilis (2) *adj*. minunat, uimitor, extraordinar.
mīrābiliter *adv*. *v*. **mīrābilis**.
mīrābundus (3) *adj*. uimit, mirându-se.
mīrāculum, *ī n*. minune; *miraculo* (*D*.) *est* este uimitor.
mīrandus (3) *adj*. minunat.
mīrātiō, *ōnis f*. admiraţie, uimire.
mīrē *adv*. minunat, uimitor.
mīrificē *adv*. *v*. **mīrē**.
mīrificus (3) *adj*. *v*. **mīrābilis**.
mirmillō, *ōnis m*. gladiator (înarmat cu arme gallice).
mīror, *ārī*, *ātus sum vt. dep*. **1.** a se mira: ~ *stultitiam* a se mira de prostie. **2.** a admira: ~ *tabulas pictas* a admira picturile.
mīrus (3) *adj*. minunat, uimitor, extraordinar: *quid mirum?* şi ce-i de mirare? *mirum* (*est*) (e) de mirare.
misceō, *ēre*, *miscuī*, *mixtum vt*. **1.** a amesteca: ~ *aquam nectare* a amesteca apa cu nectarul; ~ *iram cum luctu* a amesteca mânia cu jalea. **2.** a uni: ~ *utile dulci* (*D*.) a uni utilul cu plăcutul; (*poet*.): ~ *proelia* (sau *manus*, *certamina*, *dextras*) a

se încăiera, ~ *vulnera inter se* a se răni unul pe altul. **3.** a pregăti (amestecând): ~ *mulsum* a pregăti vin îndulcit. **4.** a pricinui, a crea: ~ *incendia* a pricinui incendii. **5.** a răscoli, a umple: *domus luctu miscetur* casa se umple de jale.
misellus (3) *adj.* biet, sărman.
miser, *era*, *erum adj.* nefericit, nenorocit.
miserābilis (2) *adj.* demn de milă, sărman, biet.
miserābiliter *adv.* de plâns, jalnic.
miserandus (3) *adj.* demn de milă, de plâns.
miserātio, *ōnis f.* compătimire.
miserē *adv.* **1.** nenorocit, jalnic. **2.** amarnic: ~ *discedere quaerens* căutând amarnic să scap.
misereor, *ērī*, *itus sum vi. dep.* a se înduioşa, a-i fi milă: *misereor sociorum* mi-e milă de aliaţi.
miserēscō, *ere vi.* a-i fi milă, a se înduioşa.
miseret me *vb. impers.* [*cu G.*] mi-e milă de: ~ *patris* mi-e milă de tata.
miseria, *ae f.* nenorocire, nefericire, chin.
misericordia, *ae f.* milă, compătimire.
misericors (1), *rdis adj.* milos: ~ *in alios* milos faţă de alţii.
miseror, *ārī*, *ātus sum vt. dep.* a deplânge, a se înduioşa, a-i fi milă.
missile, *is n.* armă de aruncat (săgeată, lance).
missilis (2) *adj.* de aruncat, care se poate arunca.
missiō, *ōnis f.* **1.** trimitere: ~ *legatorum* trimiterea solilor. **2.** (*frecv.*) eliberare (a unui sclav, a unui soldat). **3.** încetare (a jocurilor, a luptei): *sine missione* pe viaţă şi pe moarte.
missitō (I) *vt.* a trimite necontenit.
missus, *ūs m.* [*numai Abl.*] **1.** trimitere, însărcinare: *missu Caesaris* din însărcinarea împăratului. **2.** azvârlire, aruncare.
mītē *adv.* blând.
mītēscō, *ere vi.* a se îmblânzi, a se înmuia; (*despre fructe*) a se coace.
Mithridātēs, *is m.* Mithridate (*regele Pontului*).
mītificō (I) *vt.* a înmuia: (*spec.*) a mistui.
mītigātio, *ōnis f.* îmblânzire, potolire.
mītigō (I) *vt.* **1.** a înmuia; (*spec.*) ~ *cibum* a fierbe mâncare; ~ *agrum* a afâna ogorul. **2.** (*fig.*) a îmblânzi, a potoli.
mītis (2) *adj.* blând, moale, dulce, (*fig.*) liniştit.
mitra, *ae f.* turban, bonetă.
mittō, *ere*, *mīsī*, *missum vt.* **1.** (*frecv.*) a trimite: ~ *legatos ad regem* a trimite soli la rege, ~ *auxilia Atheniensibus* a trimite trupe ajutătoare atenienilor, ~ *in exsilium* a trimite în exil, ~ *exercitum sub iugum* a trece armata pe sub jug. **2.** a arunca:

~ *sagittas* a arunca săgeţi, ~ *panem cani* a arunca pâine câinelui, ~ *aliquem in fabulas* a expune pe cineva la vorbe. **3.** a alunga, a da la o parte: *timorem mittite!* lăsaţi teama! **4.** a lăsa liber: *missum facere aliquem* a elibera pe cineva din slujbă. **5.** a renunţa, a lăsa la o parte: *mitto haec omnia* las la o parte toate acestea, ~ *honores* a renunţa la demnităţi.
Mitylēnē, *es v.* **Mytilēnē**.
mixtus (3) *p.pf. v.* **mīsceō**.
Mnēmosynē, *ēs f.* Mnemosyne (*mama muzelor*); (*fig.*) amintire.
mōbilis (2) *adj.* **1.** mobil, care se mişcă uşor: ~ *turris* turn mobil. **2.** iute, repede, ager. **3.** schimbător, nestatornic.
mōbilitās, *ātis f.* **1.** uşurinţă în mişcări, repeziciune: ~ *navium* repeziciunea corăbiilor. **2.** nestatornicie: ~ *fortunae* nestatornicia sorţii.
mōbiliter *adv.* iute.
moderamen, *inis n.* (*poet.*) **1.** cârmă. **2.** conducere.
moderātē *adv.* cu măsură, moderat.
moderātiō, *ōnis f.* **1.** măsură, cumpătare. **2.** conducere.
moderātor, *ōris m.* conducător.
moderātrīx, *īcis f.* conducătoare.
moderātus (3) *p.pf. v.* **moderor**. // *adj.* moderat, măsurat, cumpătat.
moderor, *ārī*, *ātus sum vi.* şi *vt. dep.* **1.** a ţine în frâu: ~ *irae* (*D.*) a-şi înfrâna mânia. **2.** a păstra o limită. **3.** a conduce un cal, ~ *frena imperii* a ţine frânele conducerii.
modestē *adv.* cu măsură, cuviincios, modest.
modestia, *ae f.* **1.** măsură, cumpătare. **2.** modestie, cuviinţă, respect.
modestus (3) *adj.* măsurat, cuviincios, respectuos.
modicē *adv.* cu măsură, cumpătat.
modicus (3) *adj.* **1.** potrivit, măsurat, modest. **2.** neînsemnat, mic.
modificō (I) *vt.* a măsura bine, a orândui.
modius, *iī m.* baniţă (*la romani = 8,75 l*).
modo *adv.* **1.** (*timp*) de curând, mai înainte, (*rar*) curând: *milites ~ conscripti* soldaţi de curând înrolaţi, ~ *egens, nunc dives* mai înainte sărac, acum bogat, *vagabitur ~ nomen longe* numele se va răspândi în curând departe, *modo... modo* acum (când)... acum (când), *modo... tum* (*deinde*) acum... apoi. **2.** (*mod*) numai: *non modo... sed etiam* nu numai... dar şi, *modo ut* (*ne*) numai să (nu), *veniat ~* numai să vină.
modulātē *adv.* în tact, melodios.
modulātor, *ōris m.* (*poet.*) cântăreţ.
modulor, *ārī*, *ātus sum vt. dep.* **1.** a măsura bătând tactul. **2.** (*fig.*) a intona, a face să răsune: ~ *carmen* a intona un cântec, ~ *lyram* a face să răsune lira.
modulus, *ī m.* măsură.

modus, *ī m.* **1.** măsură (de dimensiune, de cantitate): ~ *hastae* lungimea suliței, *agri certus* ~ o anumită bucată de pământ. **2.** (*frecv. pl.*) tact, ritm, melodie: *ad tibicinis modos saltare* a juca în ritmul flautistului, *flebiles modi* o melodie jalnică. **3.** (*fig.*) limită, sfârșit: *praeter modum* peste măsură, *sine modo* fără măsură. **4.** mod, fel, chip: ~ *vitae* mod de viață, *hoc modo* în acest fel, *in modum oratoris* în chip de (ca) mijlocitor.
moecha, *ae f.* târfă.
moenia, *ium n.pl.* ziduri ale orașului, fortificații; (*fig.*) oraș; (*poet.*) locuință, palat.
mola, *ae f.* **1.** piatră de moară; (*pl.*) moară. **2.** (*fig.*) ~ *salsa*, ~ *sacra*: făină de grâu amestecată cu sare (care se presăra pe capul victimelor la sacrificii).
molāris (2) *adj.* de moară.
mōlēs, *is f.* **1.** masă uriașă: ~ *saxorum* blocuri de piatră, ~ *equi* namilă de cal. **2.** construcție uriașă (dig, stavilă): *moles fluctibus opposita* dig care înfruntă valurile. **3.** (*fig.*) greutate, povară: *mole sua ruere* a se prăvăli sub greutatea sa, ~ *imperii* povara conducerii.
molestē *adv.* **1.** greu. **2.** neplăcut, supărător.
molestia, *ae f.* greutate, supărare, chin.
molestus (3) *adj.* **1.** greu, apăsător. **2.** neplăcut, supărător.
mōlīmentum, *ī* (**mōlīmen**, *inis*) *n.* efort, greutate.
mōlior, *īrī, ītus sum vt.* și *vi. dep.* **1.** a smulge din loc, a smuci, a clătina, a răsturna: ~ *portas* a smulge porțile, ~ *ancoras* a trage ancora, ~ *fidem* a zdruncina credința; (*poet.*) a clătina, a arunca: ~ *fundamenta* a face să se clatine temeliile, ~ *fulmina* a arunca fulgere. **2.** a construi, a clădi, a duce la capăt (cu sforțări), a izbuti să facă: ~ *urbem* a clădi un oraș, ~ *classem* a alcătui o flotă, ~ *viam* a-și tăia drum. **3.** (*fig.*) a pune la cale, a plănui: ~ *insidias* a pune la cale curse, *moliens proficisci* punând la cale să plece. **4.** a se pune în mișcare, a se strădui: *naves moliuntur a terra* corăbiile se deplasează de la țărm, ~ *de occupando regno* a se strădui să câștige domnia.
mōlītiō, *ōnis f.* **1.** deplasare, răsturnare. **2.** pregătire.
mōlītor, *ōris m.* constructor, creator; (*fig.*) urzitor.
mollēscō, *ere vi.* a se înmuia.
molliō (IV) *vt.* a înmuia; (*fig.*) a îmblânzi.
mollis (2) *adj.* **1.** moale: ~ *cera* ceară moale. **2.** blând, delicat, gingaș: *molles aurae* adieri blânde. **3.** domol: ~ *clivus* pantă lină, ~ *aestas* vară dulce. **4.** plăcut: ~ *umbra* umbră plăcută. **5.** sensibil: ~ *animus* suflet sensibil. **6.** slab, fără energie: ~ *homo* om moale. **7.** fricos, timid: ~ *sententia* părere timidă.

molliter *adv.* moale; (*fig.*) blând; gingaș; plăcut; fără energie, molatic.
mollitia, *ae f.* moliciune; (*fig.*) gingășie; slăbiciune.
mollitūdō, *inis f. v.* **mollitia**.
molō, *ere, uī, itum vt.* a măcina, a învârti pietre de moară.
mōmentum, *ī n.* **1.** mișcare (din loc), impulsiune: *arbores levi momento impulsae* arbori împinși printr-o ușoară apăsare. **2.** motiv, rațiune: *parva momenta* motive neînsemnate. **3.** influență, importanță, greutate: *res parvi momenti* lucru de mică importanță, *magnum* ~ *facere* a influența mult. **4.** schimbare: *momenta fortunae* schimbările sorții. **5.** interval de timp; clipă, moment: *momento temporis* într-o clipă.
momordī *pf. v.* **mordeō**.
monēdula, *ae f.* stăncuță.
moneō, *ere, uī, itum vt.* **1.** a face atent, a atrage atenția, a aminti: *oro ut eam de testamento moneatis* vă rog să-i amintiți despre testament. **2.** a sfătui, a îndemna, a recomanda.
Monēta, *ae f.* Moneta: **1.** mama muzelor. **2.** epitet dat Iunonei (*Iuno Moneta*); (*fig.*) templul Iunonei în care se bătea monedă. // **monēta**, *ae f.* monetărie; monedă.
monīle, *is n.* **1.** colier, lanț la gât. **2.** bijuterie.
monimentum *v.* **monumentum**.
monitiō, *ōnis f.* sfat, recomandare.
monitor, *ōris m.* cel care amintește de ceva; povățuitor, sfătuitor.
monitum, *ī n.* recomandare, sfat.
monitus, *ūs m.* [*frecv. la Abl.*] îndemn, sfat; (*spec.*) prevestire, prorocire.
monogrammus (3) *adj.* schițat, conturat.
monopodium, *iī n.* măsuță cu un picior.
mōns, *ntis m.* **1.** munte. **2.** înălțime stâncoasă.
mōnstrātor, *ōris m.* cel care arată (conduce).
monstrātus (3) *p.pf. v.* **mōnstrō**. // *adj.* care s-a vădit, semnalat.
mōnstrō (I) *vt.* a arăta, a semnala.
mōnstrum, *ī n.* minune; arătare, ciudățenie.
mōnstruōsē *adv.* ciudat.
mōnstruōsus (3) *adj.* ciudat, nefiresc.
montānus (3) *adj.* de munte. // **montāna**, *ōrum n.pl.* locuri muntoase. // **montānī**, *ōrum m.pl.* locuitori de la munte, munteni.
monticola, *ae m.* locuitor de munte, muntean.
montivagus (3) *adj.* rătăcitor prin munți.
montuōsus (3) *adj.* muntos.
monumentum, *ī n.* **1.** semn evocator, amintire; monument. **2.** monument scris (act, anale).
mora, *ae f.* **1.** întârziere, amânare: *sine morā* fără întârziere; (*mil.*) pauză,

repaus. **2.** durată: ~ *laboris* durata efortului, *morā* cu timpul. **3.** piedică: (*tu*) *mora es* tu ești piedica.

mōrālis (2) *adj.* privitor la moravuri; moral.

morātor, *ōris m.* cel care tărăgănează, care ține în loc.

morātus (3) *adj.* **1.** înzestrat cu moravuri: *bene* ~ cu bune moravuri, *male* ~ nărăvit. **2.** adaptat caracterelor, natural.

morbus, *ī m.* boală; ~ *comitialis* epilepsie, ~ *regius* gălbinare.

mordāx (1), *ācis adj.* mușcător, care înțeapă; (*fig.*) caustic.

mordeō, *ēre*, *momordī*, *morsum vt.* **1.** a mușca: *canes mordent* câinii mușcă. **2.** (*fig.*) a pișca, a pârli, a înțepa: *frigora mordent* gerul pișcă, ~ *dictis* a înțepa prin vorbe. **3.** a chinui, a face rău: *paupertas eum mordet* sărăcia îl chinuie.

mordicus *adv.* cu dinții; (*fig.*) cu îndârjire.

morētum, *ī n.* mâncare țărănească (*amestec de legume, usturoi, brânză și vin*).

moribundus (3) *adj.* pe moarte, muribund.

mōrigeror, *ārī*, *ātus sum vi. dep.* a face cuiva pe plac.

mōrigerus (3) *adj.* ascultător.

Morinī, *ōrum m.pl.* morini (*populație din nordul Galliei*).

mōriō, *ōnis m.* **1.** nebun. **2.** bufon.

morior, *morī*, *mortuus sum vi. dep.* a muri; (*fig.*) a se stinge, a pieri.

moror, *ārī*, *ātus sum vi.* și *vt. dep.* **1.** a întârzia, a se opri, a zăbovi, a rămâne: ~ *in provincia* a se opri în provincie. **2.** a opri, a împiedica: ~ *iter* a împiedica drumul; (*spec.*) *nihil moror* n-am nimic împotrivă. **3.** a reține interesul, a încânta: ~ *spectatorem* a-l încânta pe spectator.

mōrōsē *adv.* ursuz, ciudat.

mōrōsitās, *ātis f.* aer posac.

mōrōsus (3) *adj.* ursuz, ciudat.

Morpheus, *eī m.* Morfeu (*zeul viselor, fiul Somnului*).

mors, *mortis f.* moarte.

morsus, *ūs m.* **1.** mușcătură; (*fig.*) consumare, supărare. **2.** atac. **3.** tot ce fixează (dintele ancorei, cleștele etc.).

mortālis (2) *adj.* **1.** muritor, supus morții. **2.** omenesc, al omului: ~ *sors* soarta omului, *manus* ~ mână de om. // **mortālis**, *is m.* muritor, om. // **mortālia**, *ium n.pl.* lucrurile omenești.

mortālitās, *ātis f.* condiție muritoare, soartă de muritor.

mortifer, *era*, *erum adj.* aducător de moarte, fatal.

mortiferē *adv.* mortal.

mortuus (3) *p.pf.* (*v.* **morior**) mort. // *adj.* fără viață; (*fig.*) fără putere. // **mortuus**, *ī m.* mortul.

mōrum, *ī n.* dudă, mură.

mōrus, *ī f.* dud, rug (*arbust*).

mōs, *mōris m.* **1.** obicei, regulă; (*pl.*) moravuri: ~ *antiquus* obiceiul vechi, *sine more* fără regulă. **2.** mod, fel: *in morem latronum* în felul hoților (ca hoții).

mōtiō, *ōnis f.* mișcare.

mōtō, *āre vt.* a mișca mereu.

mōtus, *ūs m.* **1.** mișcare: ~ *remorum* mișcarea vâslelor, *terrae* ~ cutremur. **2.** (*fig.*) **a)** agitație, tulburare, pornire; **b)** mișcare a mulțimii, răzvrătire: ~ *servorum* răscoala sclavilor.

moveō, *ēre*, *mōvī*, *mōtum vt.* **I. 1.** a mișca (a muta) din loc: ~ *saxum* a mișca din loc un bolovan, ~ *castra* a muta tabăra. **2.** a pleca: ~ *ab urbe* a pleca din oraș, ~ *ex eo loco* a pleca din acel loc, ~ *in arma* a pleca la război. **3.** a îndepărta: ~ *de senatu* a îndepărta din senat, ~ *aliquem de sententia sua* a scoate pe cineva din părerea lui (a-l face să renunțe la părerea lui). **II. 1.** a pune în mișcare, a agita, a frământa: ~ *urnam* a agita urna, ~ *fluctus* a răscoli valurile, ~ *servitia* a-i răzvrăti pe sclavi, ~ (*animo*) *multa* a frământa multe gânduri în minte. **2.** a începe: ~ *opus maius* a începe o lucrare mai mare. **3.** a provoca, a stârni: ~ *risum* a stârni râsul. **4.** a mișca (sufletește), a impresiona: ~ *animos iudicum* a impresiona inimile judecătorilor.

mox *adv.* **1.** în curând. **2.** după aceea.

Mūcius, *iī m.* Mucius (*numele unei familii romane*).

mucrō, *ōnis m.* **1.** ascuțiș, tăiș. **2.** (*fig.*) sabie.

mūginor, *ārī vi.* a ezita să facă ceva; (*fig.*) a reflecta mult.

mūgiō (IV) *vi.* a mugi; (*fig.*) a răsuna, a bubui.

mūgītus, *ūs m.* muget, tunet, bubuit.

mūla, *ae f.* catârcă.

mulceō, *ēre*, *mulsī*, *mulsum vt.* **1.** a netezi, a mângâia. **2.** (*fig.*) a îmblânzi, a încânta.

Mulciber, *erī m.* (*poet.*) Mulciber (*epitet al zeului Vulcan, topitorul de metale*).

mulcō (I) *vt.* a izbi, a bate.

mulcta (multa), *ae f.* amendă, pedeapsă.

mulctātiō (multātiō), *ōnis f.* amendă, pedeapsă.

mulctō (multō) (I) *vt.* a pedepsi, a aplica o pedeapsă: ~ *morte* a pedepsi cu moartea.

mulctra, *ae f.* șiștar.

mulctrārium (mulctrum), *ī n.* *v.* **mulctra**.

mulgeō, *ēre*, *mulsī*, *mulsum* (*mulctum*) *vt.* a mulge.

muliebris (2) *adj.* femeiesc.

muliebriter *adv.* femeiește, ca o femeie.

mulier, *eris f.* femeie.

mulierārius (3) *adj.* de femeie. // **mulierārius**, *iī m.* afemeiat.

muliercula, *ae f.* **1.** femeie sărmană. **2.** femeiușcă.
mulierōsitās, *ātis f.* pasiune pentru femei.
mūliō, *ōnis m.* vizitiu (geambaș) de catâri.
mūliōnius (3) *adj.* de vizitiu de catâri.
mullus, *ī m.* barbun (*pește*).
mulsī *pf. v.* **mulceō** și **mulgeō**.
mulsum, *ī n.* vin îndulcit cu miere.
mulsus (3) *adj.* dulce, îndulcit cu miere.
multa, *ae v.* **mulcta**.
multātīcius (3) *adj.* de plată a amenzii.
multifāriam *adv.* în multe locuri.
multifidus (3) *adj.* despicat în mai multe părți.
multifōrmis (2) *adj.* cu multe forme, felurit.
multiiugis (2) și **multiiugus** (3) *adj.* înhămat cu mulți cai; (*fig.*) numeros, felurit.
multimodīs *adv.* în multe feluri.
multiplex (1), *plicis adj.* felurit, îmbinat felurit.
multiplicābilis (2) *adj.* care se multiplică.
multiplicātiō, *ōnis f.* creștere, sporire.
multiplicō (I) *vt.* a înmulți, a spori.
multitūdō, *inis f.* mulțime.
multō *v.* **mulctō**.
multum *adv.* [*comp.* **plūs**; *superl.* **plūrimum**] mult.
multus (3) *adj.* [*comp.* **plūrēs**, *a*; *superl.* **plūrimī**, *ae*, *a*] mult: *ad multam noctem* până noaptea târziu, *multo mane* dis-de-dimineață, *multo die* în toiul zilei.
Mulucha, *ae f.* Mulucha (*râu între Numidia și Mauretania*).
mūlus, *ī m.* catâr.
Munda, *ae f.* Munda (*oraș în Hispania, din apropiere de Cordoba*).
mundānus (3) *adj.* al lumii, al universului. // **mundānus**, *ī m.* cetățean al universului.
mundē *adv.* curat.
munditia, *ae f.* **1.** curățenie. **2.** (*fig.*) grație, eleganță, rafinament.
mundus[1] (3) *adj.* **1.** curat, șlefuit. **2.** (*fig.*) elegant.
mundus[2], *ī m.* lume, univers, pământ; (*fig.*) cer.
mūnerō (I) *vt.* a dărui, a recompensa.
mūneror, *ārī*, *ātus sum vt. dep.* a dărui, a face un dar.
mūnia, *ium n.pl.* sarcini, îndatoriri.
mūniceps, *cipis m.* **1.** cetățean al unui municipiu. **2.** concetățean.
mūnicipālis (2) *adj.* municipal, al municipiului.
mūnicipium, *iī n.* **1.** oraș (*liber, ai cărui cetățeni aveau dreptul de cetățenie romană*). **2.** oraș provincial.
mūnificē *adv.* darnic, generos.
mūnificentia, *ae f.* dărnicie, generozitate.
mūnificus (3) *adj.* darnic, larg, generos.
mūnīmen, *inis* (**mūnīmentum**, *ī*) *n.* **1.** întărire, fortificație: ~ *castrorum* întărire a taberei. **2.** (*fig.*) sprijin, apărare.
mūniō (IV) *vt.* **1.** a face o fortificație, a construi: ~ *castra* a face o tabără întărită, ~ *viam* a construi un drum; (*fig.*) ~ *viam ad consulatum* a deschide drumul spre consulat, ~ *silvam* a deschide drum prin pădure. **2.** a întări: ~ *urbem moenibus* a întări orașul cu ziduri. **3.** a apăra, a lua măsuri de apărare: *se* ~ *adversus tela* a se apăra de săgeți.
mūnītiō, *ōnis f.* **1.** întărire, fortificație. **2.** construire: ~ *viarum* construire de drumuri.
mūnītō (I) *vt.* a deschide (un drum).
mūnītor, *ōris m.* **1.** întemeietor, ziditor. **2.** lucrător la fortificații (drumuri, mine).
mūnus, *eris n.* **1.** sarcină, îndatorire, funcție: ~ *ducis* sarcina comandantului. **2.** dar: ~ *deorum* dar al zeilor. **3.** spectacol, jocuri publice (de gladiatori): *munera dare* a da (poporului) jocuri.
mūnusculum, *ī n.* dar mic.
mūraena (*mūrēna*), *ae f.* (varietate de) țipar (*pește*).
mūrālis (2) *adj.* de ziduri: *corona* ~ cununa cu care se încununa soldatul care sărea primul peste zidul dușman.
mūrex, *icis m.* **1.** scoică cu țepi (din care se scotea purpura). **2.** purpură. **3.** stâncă ascuțită, ascuțiș.
muria, *ae f.* saramură.
murmur, *uris n.* **1.** murmur. **2.** vuiet, zumzet, tunet.
murmurō (I) *vi.* **1.** a murmura. **2.** a scoate un sunet (a vui, a vâjâi, a bâzâi).
murr- și **murt-** *v.* **myrr-** și **myrt-**.
mūrus, *ī m.* zid.
mūs, *mūris m.* șoarece.
Mūsa, *ae f.* **1.** muză. **2.** (*fig.*) cânt, poezie.
musca, *ae f.* muscă.
mūscipula, *ae f.* și **mūscipulum**, *ī n.* capcană de șoareci.
mūscōsus (3) *adj.* acoperit de mușchi.
mūsculus, *ī m.* **1.** șoricel. **2.** (*anat.*) mușchi. **3.** (*mil.*) baracă mobilă (*sub care se săpa zidul*).
mūscus, *ī m.* mușchi (*plantă*).
Mūsēum, *ī n.* lăcaș închinat muzelor.
mūsēus (3) *adj.* al muzelor, poetic, armonios.
mūsica, *ae f.* (**mūsicē**, *ēs*) *f.* muzică.
mūsicus (3) *adj.* al muzicii, muzical. // **mūsicus**, *ī m.* muzician.
mussitō (I) *vi.* și *vt.* **1.** a mormăi în barbă. **2.** a nu spune, a șovăi.
mussō (I) *vb. v.* **mussitō**.
mustāceum, *ī n.* prăjitură.
mūstēla, *ae f.* nevăstuică.
musteus (3) *adj.* nou, proaspăt.
mustum, *ī n.* must. // **musta**, *ōrum n.pl.* cules de vie.
mūtābilis (2) *adj.* schimbător.
mūtābilitās, *ātis f.* mobilitate; (*fig.*) nestatornicie.

mūtātiō, *ōnis f.* schimbare.
mutilō (I) *vt.* a mutila, a ciunti.
mutilus (3) *adj.* ciunt, ciut.
Mutina, *ae f.* Mutina (*colonie romană în nordul Italiei; azi, Modena*). // **Mutinēnsis** (2) *adj.* de la Mutina.
mūtō (I) *vt.* **1.** a schimba: ~ *vestem* a schimba haina. **2.** a îndepărta, a scoate: ~ *personam* a scoate masca.
mūtuātiō, *ōnis f.* împrumut.
mūtuē *adv.* **mūtuō**.
mūtuō *adv.* reciproc, cu schimbul.
mūtuor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a lua cu împrumut; a căpăta.
mūtus (3) *adj.* mut; (*fig.*) fără grai, tăcut.
mūtuum, *ī n.* împrumut; (*Abl.*) *mutuō* cu împrumut.
mūtuus (3) *adj.* **1.** cu împrumut: *pecuniam mutuam dare* a da bani cu împrumut. **2.** reciproc.
Mycēnae, *ārum f.pl.* și **Mycēna**, *ae f.* Mycene (*oraș în Argolida*). // **Mycēnaeus** (3) *adj.* mycenian. // **Mycēnēnsēs**, *ium m.pl.* mycenienii.
myoparō, *ōnis m.* corabie ușoară (de piraterie).
myrīca, *ae* (**myrīcē**, *ēs*) *f.* tamarin (*arbust din țările calde*).
Myrmidonēs, *um m.pl.* myrmidoni (*neam din Thessalia*).
myrrha (**murra**), *ae f.* **1.** arbore din care se extrage smirna. **2.** smirnă.
myrrheus (3) *adj.* galben ca smirna.
myrtētum (**murtētum**), *ī n.* dumbravă de mirți.
myrteus (**murteus**) (3) *adj.* de mirt.
myrtus (**murtus**), *ī f.* mirt (*arbore veșnic verde, consacrat Venerei*); (*fig.*) ramură de mirt, dumbravă de mirți.
Mȳsī, *ōrum m.pl.* misi (*neam thrac din Mysia, arcași renumiți*).
mystagōgus, *ī m.* călăuză prin temple.
mystērium, *ī n.* **1.** mister, taină. **2.** (*pl.*) misterii (*ceremonii religioase la care participau numai inițiații*).
mysticus (3) *adj.* mistic.
Mytilēnē, *ēs f.* (**Mytilēnae**, *ārum*) Mytilene (*oraș mare, capitala insulei Lesbos*).

N

N (*în prescurtări*) Numerius (*prenume*).
Nabataeī, *ōrum m.pl.* nabatei (*popor în Arabia Petraea, cu capitala Petra*). // **Nabataeus** (3) *adj.* nabateu; (*fig.*) arabic.
nae *v.* **nē**.
naenia *v.* **nēnia**.
Naevius, *iī m.* Cn. Naevius (*însemnat poet epic și dramatic; a scris prima epopee romană,* Bellum Punicum, *în vers saturnin*). // **Naeviānus** (3) *adj.* al lui Naevius.
naevus, *ī m.* aluniță, neg.
Nāias, *adis* (**Nāis**, *idis*) *f.* naiadă (*divinitate a izvoarelor și apelor*).
nam *conj.* căci, de fapt; (*enclitic*) oare: *ubinam* unde oare.
namque *conj.* căci, și, de fapt.
nancīscor, *nancisci, nactus* (*nanctus*) *sum vt. dep.* **1.** a da (întâmplător) peste, a afla, a găsi: ~ *idoneam tempestatem* a afla o vreme potrivită, *naviculam nanctus eā profugit* găsind întâmplător o corabie mică, a fugit cu ea. **2.** a ajunge la, a obține, a câștiga: ~ *portum* a ajunge în port, ~ *summam potestatem* a ajunge la puterea cea mai mare, ~ *spatium* a câștiga timp.
nānus, *ī m.* pitic.
Nār, *āris m.* Nar (*afluent al Tibrului; azi, Nera*).
Nārbō, *ōnis m.* Narbona (*oraș în Gallia*). // **Nārbōnēnsis** (2) *adj.* narbonez.
narcissus, *ī m.* narcisă (*floare*).
nardum, *ī n.* și **nardus**, *ī f.* nard (*parfum oriental*).
nāris, *is f.* nară; (*fig.*) simț ascuțit; finețe, gust.
nārrābilis (2) *adj.* de povestit.
nārrātiō, *ōnis f.* povestire.
nārrātor, *ōris m.* povestitor.
nārrātus, *ūs m.* *v.* **nārrātiō**.
nārrō (I) *vt.* a povesti; (*impers.*) *narrant* (*narratur*) se spune.
narthēcium, *iī n.* cutioară cu medicamente sau cu parfumuri.
nāscor, *nāscī, nātus sum vi.* **1.** a se naște, a lua naștere: *natus est Athenis* s-a născut la Atena, ~ *loco nobili* a se naște dintr-o familie nobilă, *discordia nata est* s-a născut o neînțelegere. **2.** (*despre lucruri*) a se găsi: *plumbum ibi nascitur* acolo se găsește plumb.
Nāsīca, *ae m.* Nasica (*ramură a familiei Scipionilor*).
Nāsō, *ōnis m.* Naso (*cognomen al poetului Ovidius*).

nassa, *ae f.* vârşă (de prins peşte); (*fig.*) cursă, laţ.
nāsturtium (nāsturcium), *iī n.* hreniţă (*plantă*).
nāsus, *ī m.* nas.
nāsūtus (3) *adj.* cu nas mare; (*fig.*) cu nas fin, care are spirit.
nāta, *ae f.* fiică.
nātālēs, *ium m.pl.* origine.
nātālicia, *ae f.* masă dată de ziua de naştere.
nātālicius (3) *adj.* de naştere.
nātālis (2) *adj.* de naştere. // **nātālis**, *is m.* zi de naştere.
natātiō, *ōnis f.* înot.
natātor, *ōris m.* înotător.
natēs, *ium f.pl.* fese.
nātiō, *ōnis f.* neam.
nātīvus (3) *adj.* **1.** născut. **2.** înnăscut, de la natură, natural.
natō (I) *vi.* şi *vt.* **1.** a înota: *natant aequore pisces* peştii înoată în apă. // **natantes**, *ium m.pl.* peştii; (*poet. vt.*) a străbate înot: *iuvenis natat freta* tânărul străbate înot valurile. **2.** a se răspândi în valuri, a pluti, a tălăzui: *Tiberis natat campo* Tibrul inundă câmpul; (*fig.*) a înota în, a pluti în: ~ *vino* a înota în vin. **3.** a nu fi sigur, a şovăi: *animus natat* sufletul şovăie, *lumina natantia* ochi care clipesc de somn.
natrīx, *īcis f.* şarpe de apă.
nātūra, *ae f.* **1.** naştere: *frater naturā* frate din naştere. **2.** (*frecv.*) natură. **3.** fel.
nātūrālis (2) *adj.* **1.** natural. **2.** privitor la natură: ~ *historia* istorie naturală.
nātūrāliter *adv.* natural, potrivit cu natura.
nātus[1] (3) *p.pf. v.* **nāscor** născut. // *adj.* **1.** destinat, potrivit de la natură: *imperio* (*D.*) ~ destinat să conducă *loca insidiis nata* locuri potrivite pentru curse. **2.** în vârstă de: *viginti annos natus* în vârstă de douăzeci de ani.
nātus[2], *ūs m.* [*numai la Abl.*] vârstă: *maior natu* mai în vârstă, *minor natu* mai mic.
nātus[3], *ī m.* fiu.
nauarchus, *ī m.* căpitan de vas.
naufragium, *iī n.* naufragiu; (*fig.*) ruinare.
naufragus (3) *adj.* **1.** naufragiat. **2.** (*fig.*) ruinat, sărăcit.
naumachia, *ae f.* reprezentaţie cu lupte navale.
nausea, *ae f.* rău de mare; greaţă.
nauseō (I) *vi.* **1.** a avea rău de mare; a avea greţuri. **2.** (*fig.*) a fi dezgustat.
nauseola, *ae f.* greaţă uşoară.
nauta (nāvita), *ae m.* corăbier.
nauticus (3) *adj.* de corăbier, nautic.
nāvāle, *is n.* doc de corăbii.
nāvālis (2) *adj.* de corăbii, naval.
nāvē (gnāvē) *adv.* cu zel.
nāvicula, *ae f.* corabie uşoară.
nāviculāria, *ae f.* **1.** comerţ maritim. **2.** meseria de armator.

nāviculārius, *iī m.* închirietor de corăbii.
nāvifragus *v.* **naufragus**.
nāvigābilis (2) *adj.* navigabil.
nāvigātiō, *ōnis f.* navigaţie, călătorie pe apă.
nāvigātor, *ōris m.* navigator.
nāvigiolum, *ī n.* corabie mică.
nāvigium, *iī n.* corabie, vas de navigat.
nāvigō (I) *vi.* şi *vt.* **1.** a naviga, a călători pe mare. **2.** a străbate navigând.
nāvis, *is f.* corabie.
nāvita *v.* **nauta**.
nāvitās (gnāvitās), *ātis f.* hărnicie, sârguinţă.
nāviter (gnāviter) *adv.* **1.** cu hărnicie, zelos. **2.** cu totul, deplin; înadins.
nāvō (I) *vt.* a îndeplini cu zel, a servi cu zel: ~ *operam* a-şi da silinţa, ~ *rempublicam* a servi cu zel statul.
nāvus (gnāvus) (3) *adj.* harnic, zelos, activ.
nē[1] *conj.* să nu, ca să nu; (*concesiv*) admiţând că nu, chiar dacă nu.
ne[2] (*enclitic*) **1.** oare? *venitne frater tuus?* a venit oare fratele tău? **2.** (*în prop. interog. indir.*) dacă: *interrogavit liceretne mittere* a întrebat dacă e permis să trimită.
nē[3] **(nae)** *adv.* da, desigur.
Neāpolis, *is f.* (oraşul) Neapole. // **Neāpolitānus** (3) *adj.* napolitan.
nebula, *ae f.* ceaţă, negură.
nebulō, *ōnis m.* om de nimic, fluieră-vânt, derbedeu.
nebulōsus (3) *adj.* înceţoşat, neguros.
nec (neque) *conj.* şi nu, nici; (*în corel.*) *nec* (*neque*)... *nec* (*neque*)... nici... nici: *nec spes... nec metus* nici speranţă... nici teamă; *neque quisquam* şi nimeni, *neque umquam* şi niciodată, *neque usquam* şi nicăieri.
necdum (nequedum) *adv.* şi încă nu.
necessāria, *ae f.* rudă, prietenă intimă.
necessāriō *adv.* de nevoie.
necessārius (3) *adj.* **1.** necesar, trebuincios. **2.** obligatoriu, inevitabil.
necessārius, *iī m.* rudă, prieten bun.
necesse est trebuie, este obligatoriu, *necesse habeo* sunt dator, sunt obligat.
necessitās, *ātis f.* necesitate, nevoie.
necessitūdō, *inis f.* **1.** legături strânse, prietenie, rudenie. **2.** forţă a împrejurărilor, necesitate, obligaţie.
necne *conj.* sau nu.
necō (I) *vt.* a omorî.
necopīnāns (1), *ntis adj.* care nu se aştepta, fără să se aştepte.
necopīnātō *adv.* pe neaşteptate: *ex necopinato* pe neaşteptate.
necopīnātus (3) *adv.* neaşteptat.
necopīnus (3) *adj.* **1.** neprevăzut, neaşteptat. **2.** fără grijă.
nectar, *aris n.* **1.** nectar (*băutură dulce*). **2.** (*fig.*) dulceaţă.
nectareus (3) *adj.* de nectar.

nectō, *ere, nexuī* (*nexī*), *nexum vt.* **1.** a împleti, a lega, a înnoda, a înlănțui: ~ *coronam* a împleti o cunună, ~ *aliquem ob aes alienum* a pune în lanțuri pe cineva pentru datorii. **2.** (*fig.*) a îmbina, a urzi, a plăsmui: ~ *verba* a îmbina cuvintele, ~ *dolum* a urzi o înșelătorie, ~ *causas* a plăsmui motive.

nēcubī *conj.* ca să nu… undeva.

nēcundē *conj.* ca să nu… de undeva.

nēdum *conj.* nicidecum, necum.

nefandus (3) *adj.* de nespus; nelegiuit, ticălos. // **nefandum**, *ī n.* ceea ce nu este permis, nelegiuire.

nefāriē *adv.* nelegiuit, ticălos.

nefārium, *iī n.* nelegiuire, ticăloșie.

nefārius (3) *adj.* nelegiuit, ticălos.

nefās *n.* (*indecl.*) nelegiuire, ticăloșie, crimă.

nefāstus (3) *adj.* **1.** oprit de legea religioasă: ~ *dies* zi în care nu se puteau ține adunări sau judecăți. **2.** nefericit; blestemat.

negatiō, *ōnis f.* negare, tăgăduire.

negitō (I) *vt.* a tăgădui tot timpul.

neglēctiō, *ōnis f.* neglijare.

neglegēns (1), *ntis adj.* neglijent, nepăsător.

neglegenter *adv.* cu neglijență, nepăsător.

neglegentia, *ae f.* neglijență, nepăsare.

neglegō (**negligō**), *ere, lēxī, lēctum vt.* a neglija, a nu se ocupa de, a nu lua în seamă.

negō (I) *vi.* **1.** a spune nu: *ego aio, tu negas* eu spun da, tu spui nu. **2.** a refuza: ~ *petitioni* a refuza cererea. **II.** *vt.* **1.** a spune că nu: *negat se id fecisse* spune că el n-a făcut aceasta. **2.** a tăgădui: ~ *facinus* a tăgădui crima. **3.** a refuza: ~ *opem* a refuza să-i dea ajutor.

negōtiātiō, *ōnis f.* neguțătorie, comerț.

negōtiātor, *ōris m.* mare comerciant, negustor.

negōtiolum, *ī n.* afacere mică.

negōtior, *ārī, ātus sum vi. dep.* a face comerț, a face afaceri.

negōtiōsus (3) *adj.* ocupat, plin de treburi.

negōtium, *iī n.* **1.** treabă, ocupație, activitate: *quid tibi hic negotii est?* ce treabă ai aici? *in negotio esse* a fi în activitate. **2.** greutate: *sine negotio* fără greutate, *magnum negotium est Marcum defendere* este foarte greu să-l aperi pe Marcus. **3.** afaceri, treburi: *negotia publica* treburile politice, *negotia bene gerere* a-și conduce bine afacerile.

Nemea, *ae f.* Nemea (*vale împădurită în Argolida*). // **Nemeaeus** (3) *adj.* ~ *leo* leul din Nemea (*ucis de Hercules*).

Nemesis, *eos f.* [*Ac. -in* (*-im*)] Nemesis (*zeița răzbunării*).

nēmō *pron.* [*G.* **nullīus**; *D.* **nemini**] nimeni: ~ *amicorum* nimeni dintre prieteni, *non nemo* câțiva, *nemo*

non fiecare. // *adj.* nici un: ~ *civis* nici un cetățean.

nemorōsus (3) *adj.* păduros, bogat în arbori: *silva nemorosa* pădure deasă.

nempe *adv.* desigur, firește.

nemus, *oris n.* dumbravă.

nēnia, *ae f.* **1.** cântec de jale, bocet. **2.** cântec de copii. **3.** (*pl.*) fleacuri.

neō, *ēre, ēvī, ētum vt.* a toarce, a țese.

Neoptolemus, *ī m.* Neoptolem (*fiul lui Achilles, numit și Pyrrhus*).

nepa, *ae f.* scorpion.

nepōs, *ōtis m.* nepot; (*fig.*) risipitor.

neptis, *is f.* nepoată.

Neptūnus, *ī m.* Neptun (*zeul mării*). // **Neptūnius** (3) *adj.* al lui Neptun, neptunian.

nēquam [*indecl.*] *adj.* [*comp.* **nequior**; *superl.* **nequissimus**] de nimic, ticălos: *homo* ~ un ticălos.

nēquāquam *adv.* întru nimic, deloc.

neque *v.* **nec**.

nequedum *v.* **necdum**.

nequeō, *īre, īvī* (*iī*), *itum vi.* a nu putea.

nēquīquam *adv.* în zadar.

nēquiter *adv.* rău, ticălos.

nēquitia, *ae f.* nevrednicie, ticăloșie, desfrânare.

nēquitiēs, *ēī v.* **nēquitia**.

Nēreus, *ī m.* Nereu (*zeu al mării*); (*fig.*) mare. // **Nērēis**, *idis* (*idos*) *f.* fiică a lui Nereu (nereidă, nimfă a mării). // **Nērēius** (3) *adj.* al lui Nereu.

Nerō, *ōnis m.* Nero (*cognomen al familiei Claudia, din care făcea parte și împăratul Nero*).

Nerva, *ae f.* Nerva (*cognomen al familiilor Cocceia și Silia*).

nervōsē *adv.* vânjos, viguros.

nervōsus (3) *adj.* vânjos, viguros.

nervulus, *ī m.* mușchi mic; (*fig.*) vigoare.

nervus, *ī m.* **1.** coardă, tendon, vână: *a nervis artus continentur* membrele sunt susținute de tendoane; (*fig.*) coardă (la un instrument muzical, la arc): *nervos pellere* a atinge coardele. **2.** curele (*de legat*); (*fig.*) lanțuri, închisoare, *in nervis tenere* a ține în închisoare. **3.** (*pl.*) tăiere, putere, forță: *omnibus nervis contendere* a se lupta din răsputeri, ~ *coniurationis* tăria conspirației.

nēsciō (IV) *vt.* **1.** a nu ști, a nu cunoaște: *nescio quomodo* nu știu în ce chip, ~ *artes* a nu cunoaște artele. **2.** a nu putea: ~ *equo haerere* a nu putea să se țină pe cal.

nescius (3) *adj.* **1.** neștiutor; necunoscător: ~ *sortis* neștiutor al sorții. **2.** incapabil, neînstare: ~ *fallere* incapabil să înșele. **3.** necunoscut: *non nescium habere* a nu-i fi necunoscut, a ști bine.

Nessus, *ī m.* **1.** Nessus (*râu în Thracia*). **2.** Nessus (*centaur omorât de Hercule*).

Nestor, *oris m.* Nestor (*rege în Pylos, renumit prin înțelepciune și prin darul vorbirii*).
neu *v.* **nēve.**
neuter, *tra, trum pron.* nici unul (dintre doi); nici unul, nici celălalt.
neutiquam *adv.* deloc, în nici un fel.
neutrō *adv.* în nici o parte.
nēve (neu) *conj.* și să nu: *neu... neu* nici să... și nici să.
nex, *cis f.* moarte (violentă).
nexilis (2) *adj.* împletit.
nexuī *pf. v.* **nectō.**
nexum, *ī n.* (*jur.*) **1.** înrobire din cauza datoriilor. **2.** obligație, angajament.
nexus[1], *ī m.* sclav (al creditorului până la achitarea datoriei).
nexus[2], *ūs m.* **1.** legătură, înlănțuire. **2.** (*jur.*) îndatorirea de a plăti: contract, obligație.
nī *conj.* dacă nu.
nīdor, *ōris m.* miros; aburi; fum.
nīdulus, *ī m.* cuibușor.
nīdus, *ī m.* cuib.
niger, *gra, grum adj.* negru; (*fig.*) întunecos, întunecat.
nigrāns (1), *ntis adj.* negru la culoare.
nigrēscō, *ere, gruī vi.* a se înnegri.
nihil (nīl) I. *n.* [*indecl.*] nimic: *~ agere* a nu face nimic, *~ periculi* nici un fel de pericol, *~ est cur* (sau *quod, quamobrem*) nu e motiv ca, *non nihil* ceva, *~ aliud nisi* (*quam*) nimic altceva (decât). **II.** *adv.* întru nimic, deloc.
nihildum *adv.* nimic încă.
nihilōminus (nihilō minus) *adv.* cu nimic mai puțin; cu toate acestea.
nihilum, *ī n.* [*nefolosit la N. și D.*] nimic: *ex nihilo* din nimic, *pro nihilo* drept nimic, *nihili* de nimic, de nici o valoare, *de nihilo* din nimic, fără o bază; *nihilo minor* cu nimic mai mic.
nīl *v.* **nihil.**
Nīlus, *ī m.* (fluviul) Nil. // **Niliacus** (3) *adj.* al Nilului, egiptean.
nimbifer, *era, erum adj.* (*poet.*) aducător de ploaie.
nimbōsus (3) *adj.* înnorat, ploios.
nimbus, *ī m.* **1.** nor. **2.** ploaie, furtună cu ploaie.
nimiō *adv.* cu mult.
nimiopere (nimiō opere) *adv.* peste măsură.
nīmīrum *adv.* fără îndoială, desigur.
nimis *adv.* prea (mult): *~ altus* prea înalt, *~ lucis* (*G.*) prea multă lumină.
nimium, *iī n.* prea (mult): *nimio plus* cu mult prea mult, *~ quantum* e extraordinar cât.
nimius (3) *adj.* prea mare, fără măsură.
ningit (ninguit), *ere, nīnxit vb. impers.* ninge.
Nioba, *ae f.* (**Niobē**, *ēs*) *f.* Niobe (*fiica lui Tantal, metamorfozată în piatră*).
nisī *conj.* dacă nu, afară numai dacă, afară doar, decât.

nīsus, *ūs m.* **1.** sprijinire, proptire. **2.** sforțare.
nītēdula, *ae f.* șoricel de câmp.
nitēns (1), *ntis p.pr. v.* **niteō.** // *adj.* strălucitor; arătând bine (frumos, sănătos, gras).
niteō, *ēre, uī vi.* a străluci; (*fig.*) a fi în floare, a prospera.
nitēscō, *ere vi.* a deveni strălucitor, a străluci.
nitidus (3) *adj.* **1.** strălucitor. **2.** (*despre animale*) bine hrănit; (*fig.*) frumos, elegant.
Nitiobrigēs, *um m.pl.* nitiobrigi (*populație gallică*).
nitor, *ōris m.* **1.** strălucire. **2.** frumusețe.
nītor, *nītī, nīsus* (*nīxus*) *sum vi. dep.* **1.** a se sprijini, a se propti: *~ baculo* (*Abl.*) a se sprijini în toiag; (*fig.*) *salus nititur concordiā civium* salvarea se bizuie pe unirea dintre cetățeni. **2.** a se ridica în sus, a se cățăra: *~ saxis* a se cățăra pe stânci. **3.** a se strădui, a face sforțări: *~ pro libertate* a lupta pentru libertate.
nitrum, *ī n.* sodă.
nivālis (2) *adj.* cu zăpadă; (*fig.*) alb ca zăpada.
niveus (3) *adj.* de zăpadă; (*fig.*) ca zăpada.
nivōsus (3) *adj.* bogat în zăpadă.
nix, *nivis f.* **1.** zăpadă; (*fig.*) frigul iernii. **2.** (*pl.*) fulgi de zăpadă; viscole cu zăpadă, zăpezi.
nixor, *ārī v.* **nītor.**
nīxus *v.* **nīsus.**
nō (I) *vi.* a înota; (*fig.*) a zbura încoace și încolo.
nōbilis (2) *adj.* **1.** cunoscut, vestit, celebru. **2.** de neam ales, nobil.
nōbilitās, *ātis f.* **1.** renume, faimă. **2.** noblețe. **3.** nobilime.
nōbilitō (I) *vt.* a face cunoscut, a face vestit.
nocēns (1), *ntis p.pr. v.* **noceō.** // *adj.* **1.** dăunător, periculos. **2.** vinovat, ticălos.
noceō, *ēre, uī, itum vi.* a dăuna, a face rău.
nocīvus (3) *adj.* dăunător.
noctivagus (3) *adj.* (*poet.*) care rătăcește noaptea.
noctū *adv.* în timpul nopții.
noctua, *ae f.* bufniță, cucuvea.
noctuābundus (3) *adj.* care călătorește noaptea.
nocturnus (3) *adj.* de noapte, nocturn.
nōdō (I) *vt.* a înnoda.
nōdōsus (3) *adj.* noduros; (*fig.*) complicat.
nōdus, *ī m.* nod; (*fig.*) legătură.
Nōla, *ae f.* Nola (*oraș în Campania, în apropiere de Neapolis*). // **Nōlānus** (3) *adj.* din Nola.
nōlō, *nōlle, nōluī vt.* **1.** a nu voi; *non ~* a dori bucuros. **2.** (*Imper.* **noli** + *Inf. unui vb. arată o poruncă negativă*): *noli existimare* a nu socoti. **3.** (*cu D.*) a nu fi favorabil cuiva.
nōmen, *inis n.* **1.** nume: *fratri ~ est Gaio* (sau *Gaius*) fratele meu se

numeşte Gaius; (*spec.*) ~ *dare* a se înscrie la oaste. **2.** numire, titlu: ~ *regis* titlul de rege. **3.** renume, faimă: *magnum ~ habere* a avea mare renume. **4.** (*spec.*) datorie, datornic: ~ *solvere* a plăti o datorie. **5.** (*jur.*) persoană: *deferre nomen alicuius* a reclama în justiţie pe cineva. **6.** (*Abl.*) *nomine:* **a)** cu numele, din nume; **b)** în numele; **c)** sub numele (titlul).

nōmenclātor, *ōris m.* indicator (*sclav care avea sarcina de a-i indica stăpânului numele celor pe care-i întâlnea şi de a-i anunţa pe vizitatori*).

nōminātim *adv.* pe nume, cu numele fiecăruia.

nōminātiō, *ōnis f.* numire (în slujbă), propunere de numire.

nōminō (I) *vt.* **1.** a numi, a da nume. **2.** a numi (într-o funcţie). **3.** a aminti, a menţiona.

nomisma, *atis n.* monedă.

nōn *adv.* nu.

Nōnae, *ārum f.pl.* none (*a cincea zi a lunii, iar în martie, mai, iulie şi octombrie a şaptea zi*).

nōnāgēsimus (3) *num.* al nouăzecilea.

nōnāgiēs (nōnāgiēns) *adv.* de nouăzeci de ori.

nōnāgintā *num.* nouăzeci.

nōndum *adv.* încă nu.

nōngentēsimus (3) *adj.* al nouă sutelea.

nōngentī, *ae, a num.* nouă sute.

nōnne *adv.* **1.** (*interog. dir.*) oare nu? nu-i aşa că? **2.** (*interog. indir.*) dacă nu.

nōnnēmō, *inis m.* şi *f.* câte unul, vreunii.

nōnnihil *n.* (*indecl.*) câte ceva, întrucâtva.

nōnnūllus (3) *adj.* vreun anumit, destul de mare; (*pl.*) *nonnulli, ae, a* câţiva, unii, unele.

nōnnumquam *adv.* uneori.

nōnus (3) *num.* al nouălea.

Nōricum, *ī n.* Noricum (*provincie romană între Raetia şi Pannonia*). // **Noricus** (3) *adj.* noric.

norma, *ae f.* **1.** riglă, măsurătoare. **2.** (*fig.*) regulă, normă.

nōs *pron.* [*G.* **nostrum, nostri**; *D.-Abl.* **nobis**; *Ac.* **nos**] noi.

nōscitō (I) *vt.* **1.** a cerceta, a observa. **2.** a recunoaşte.

nōscō, *ere, nōvī, nōtum vt.* **1.** a cunoaşte: ~ *se ipsum* a se cunoaşte pe sine însuşi. **2.** a recunoaşte: ~ *res suas* a recunoaşte lucrurile proprii. **3.** a recunoaşte, a admite: ~ *excusationem* a recunoaşte ca îndreptăţită scuza. **4.** (*jur.*) a examina (o pricină), a cerceta: ~ *causam* a cerceta procesul.

noster, *tra, trum pron.* al nostru. // **noster**, *trī m.* compatriotul (ruda, prietenul, dragul) nostru.

nostrās (1), *ātis adj.* din ţara noastră, de la noi.

nota, *ae f.* **1.** semn deosebitor; *notae locorum* semnele locurilor. **2.** marcă, etichetă, calitate: *vinum optimae notae* vin de cea mai bună calitate. **3.** semn aplicat cu fierul roşu la vite, înfierare. **4.** (*fig.*) stigmat, pată (a infamiei). **5.** dojenire, admonestare (făcută de cenzor). **6.** notă, adnotare.

notābilis (2) *adj.* demn de notat, deosebit.

notābiliter *adv.* în mod remarcabil, deosebit.

notārius, *iī m.* secretar, stenograf.

notātiō, *ōnis f.* însemnare, observare, înfierare: ~ *censoria* blamare de către cenzor.

nōtēscō, *ere, tuī vi.* a se face cunoscut.

nothus (3) *adj.* **1.** nelegitim. **2.** corcit, cu sânge amestecat. **3.** (*fig.*) fals, de împrumut.

nōtiō, *ōnis f.* **1.** cunoaştere, noţiune, idee. **2.** cercetare, luare la cunoştinţă.

nōtitia, *ae f.* cunoaştere, cunoştinţă.

notō (I) *vt.* **1.** a însemna, a nota, a marca: (*spec.*) a scrie: ~ *ea loca diligenter* a nota cu atenţie aceste locuri; (*spec.*) *et notat et delet* tot scrie şi şterge. **2.** a desemna, a arăta: ~ *aliquid verbis latinis* a arăta ceva prin cuvinte latineşti. **3.** a observa, a zări: ~ *cantus avium* a observa cântecele păsărilor. **4.** (*fig.*) a înfiera, a blama: ~ *rem, non hominem* a înfiera fapta, nu omul.

nōtus[1] (3) *p.pf. v.* **nōscō**. // *adj.* **1.** cunoscut. **2.** obişnuit. **3.** vestit, faimos.

Notus[2], *ī m.* vânt de sud (aducător de ploaie şi furtuni); (*fig.*) furtună, vânt.

novācula, *ae f.* cuţit ascuţit, brici.

novālis, *is f.* **novāle**, *is n.* pârloagă.

novātor, *ōris m.* înnoitor.

novātrīx, *īcis f.* înnoitoare.

novē *adv.* în chip nou; (*superl.*) *novissime* în cele din urmă; de foarte curând.

novellus (3) *adj.* tânăr; nou.

novem *num.* (*indecl.*) nouă.

November, *bris, bre adj.* de noiembrie. // **November**, *bris m.* (luna) noiembrie.

novendiālis (novemdiālis) (2) *adj.* de nouă zile.

novēnī, *ae, a num.* câte nouă.

noverca, *ae f.* mamă vitregă.

novercālis (2) *adj.* de mamă vitregă.

novīcius (3) *adj.* nou; (*despre sclavi*) nou în casă; novice.

nōvī *pf. v.* **nōscō**.

noviē(n)s *num.* de nouă ori.

Noviodūnum, *ī n.* Noviodunum (*nume de oraş în Gallia, Pannonia, Moesia inferior*).

novitās, *ātis f.* noutate.

novō (I) *vt.* **1.** a înnoi; (*fig.*) a reîmprospăta, a înviora: ~ *agrum* a ara din nou ogorul, ~ *ardorem* a reîmprospăta ardoarea. **2.** a schimba: ~ *fidem* a schimba cuvântul dat. **3.** a face din nou, a crea, a inventa: ~ *verba* a forma cuvinte noi, ~ *tecta*

a face palate noi, ~ *tela* a face alte arme.

novus (3) *adj.* **1.** nou: ~ *amicus* prieten nou, *homo* ~ om fără strămoşi nobili. **2.** nemaipomenit, nemaiauzit: *novum scelus* o crimă nemaipomenită. **3.** neînvăţat: ~ *dolori* neînvăţat cu durerea. **4.** (*superl.*) *novissimus* cel mai din urmă, ultimul: *novissimum agmen* ariergardă, *novissima verba* ultimele cuvinte.

nox, *noctis f.* **1.** noapte: (*de*) *nocte* de cu noapte, *dies noctesque* sau *diem noctemque* zi şi noapte, *prima nocte* la ivirea nopţii, *sub noctem* pe înserat, *media nocte* la miezul nopţii, *ad multam noctem* până noaptea târziu. **2.** (*fig.*) întuneric.

noxa, *ae f.* **1.** pagubă. **2.** vină, greşeală: *in noxa esse* a fi vinovat. **3.** pedeapsă: *noxam alicui dare* a pedepsi pe cineva.

noxia, *ae f.* **1.** pagubă. **2.** vină, vinovăţie.

noxius (3) *adj.* **1.** dăunător, vătămător. **2.** vinovat.

nūbēcula, *ae f.* norişor.

nūbēs, *is f.* **1.** nor. **2.** (*fig.*) **a)** mulţime, grămadă; **b)** văl; **c)** furtună. **3.** nenorocire.

nūbifer, *era, erum adj.* (*poet.*) aducător de nori, aducător de furtună.

nūbigena, *ae m.* (*poet.*) născutul din nori, fiul norilor.

nūbilis (2) *adj.* de vârsta măritişului.

nūbilum, *ī n.* vreme întunecată; (*pl.*) nori.

nūbilus (3) *adj.* înnorat; (*fig.*) întunecat.

nūbō, *ere, nūpsī, nūptum vi.* (*cu D.*) a se mărita, a se căsători.

nucleus, *ī m.* sâmbure, miez.

nudiūs *adv.* [*cu un num. ord.*] acum... zi, acum... zile: ~ *tertius* acum două zile (alaltăieri), ~ *quintus* acum patru zile.

nūdō (I) *vt.* **1.** a lăsa gol, a goli, a dezgoli; ~ *partem corporis* a dezgoli o parte a trupului, ~ *gladium vagīnā* a scoate sabia din teacă, ~ *murum defensoribus* a goli zidul de apărători. **2.** (*fig.*) a jefui, a prăda: ~ *fanum ornamentis* a jefui templul de podoabe. **3.** a descoperi, a scoate la iveală: ~ *consilia* a scoate la iveală planurile.

nūdus (3) *adj.* **1.** gol (neacoperit): ~ *pes* picior gol, ~ *mons* munte golaş (lipsit de vegetaţie). **2.** (*fig.*) lipsit de apărare, despuiat, lipsit: *navis nuda remigio* corabie lipsită de vâslaşi. **3.** simplu, neîmpodobit: *nuda verba* cuvinte neîmpodobite.

nūgae, *ārum f.pl.* fleacuri.

nūgātor, *ōris m.* palavragiu, flecar.

nūgātōrius (3) *adj.* fără valoare, de nimic.

nūgor, *ārī, ātus vi. dep.* a flecări, a glumi.

nūllus (3) *adj.* **1.** nici un, nici o: ~ *homo* nici un om; (*subst.*) nimeni: *amor nullius* iubirea nimănui. **2.** nici un fel: *misericordia tibi nulla debetur* nu ţi se cuvine niciun fel de milă. **3.** de nimic, fără valoare, nul: *nullos iudices habemus* avem judecători de nimic.

nūllusdum, *nūlladum, nūllumdum adj.* încă niciunul până acum.

num *adv.* **1.** (*interog. dir., cu răspuns negativ*) oare? poate că? cumva? **2.** dacă cumva (nu).

Numa, *ae m.* Numa Pompilius (*al doilea rege al Romei*).

Numantia, *ae f.* Numantia (*oraş în Hispania*). // **Numantīnus** (3) *adj.* numantin.

nūmen, *inis n.* **1.** poruncă, voinţă. **2.** putere divină. **3.** (*fig.*) divinitate, zeu.

numerābilis (2) *adj.* care se poate număra.

numerō (I) *vt.* **1.** a număra. **2.** (*despre bani*) a plăti, a achita: ~ *stipendium militibus* a plăti soldaţilor solda. **3.** a socoti printre, a considera: ~ *inter oratores* a socoti printre oratori, ~ *in beneficii loco* a considera ca o binefacere.

numerōsē *adv.* **1.** în mare număr. **2.** ritmic, cadenţat.

numerōsus (3) *adj.* **1.** numeros, în număr mare. **2.** cadenţat, ritmic.

numerus, *ī m.* **1.** număr: ~ *amicorum* numărul prietenilor, *ad numerum* în numărul cuvenit. **2.** cantitate: *magnus* ~ *frumenti* mare cantitate de grâu. **3.** rând, categorie, rang: *in amicorum numero* în rândul prietenilor, *in aliquo numero esse* a fi într-o oarecare cinste. **4.** tact, ritm, vers; melodie: *numeros memini* îmi amintesc tactul, *numeri impares* versuri inegale. **5.** (*pl. mil.*) detaşamente, subunităţi: *numeri legionum* detaşamente ale legiunilor.

Numidia, *ae f.* Numidia (*ţinut în nordul Africii*). // **Numida**, *ae m.* numid. // **Numidicus** (3) *adj.* numidic.

Numitor, *ōris m.* Numitor (*rege în Alba Longa, frate al lui Amulius, tatăl Rheii Silvia, bunic al lui Romulus şi Remus*).

nummārius (3) *adj.* de bani, bănesc; (*fig.*) pe bani, venal.

nummātus (3) *adj.* plin de bani.

nummulus, *ī m.* para, bănuţ.

nummus, *ī m.* **1.** ban. **2.** sesterţ (*monedă mică*), para.

numquam (**nunquam**) *adv.* niciodată; *non numquam* uneori.

nunc *adv.* acum: *nunc etiam* chiar şi acum *nunc... nunc* când... când.

nūncupātiō, *ōnis f.* vestire (oficială), proclamare.

nūncupō (I) *vt.* a vesti (oficial), a anunţa, a proclama.

nūndinae, *ārum f.pl.* târg (din nouă în nouă zile); (*fig.*) târguială; trafic.

nūndinātio, *ōnis f.* târg, vânzare, negustorie.

nūndinor, *ārī, ātus sum vi.* şi *vt. dep.* **1.** a negocia, a trafica, a vinde (a cumpăra). **2.** (*fig.*) a veni cu grămada (ca la târg).

nūndinus (3) *adj.* de nouă zile, din nouă în nouă zile; *trinum nundinum* timpul dintre trei nundine (*zile de târg — în total cel puţin şaptesprezece şi cel mult douăzeci şi patru de zile, termen prescris de lege*); *comitia in trinum nundinum indicere* a fixa adunările peste trei nundine.

nūntia, *ae f.* vestitoare.

nūntiātiō, *ōnis f.* vestire, anunţare.

nūntiō (I) *vt.* a anunţa, a vesti; (*pas.*) *nuntiatur, nuntiatum est* se anunţă, s-a anunţat.

nūntius[1] (3) *adj.* vestitor, anunţător.

nūntius[2], *iī m.* **1.** vestitor, curier, trimis. **2.** veste; (*spec.*) însărcinare, ordin.

nūper *adv.* de curând.

nūpsī *pf. v.* **nūbō**.

nūpta, *ae f.* femeie măritată.

nūptiae, *ārum f.pl.* nuntă, căsătorie.

nūptiālis (2) *adj.* de nuntă, conjugal.

nurus, *ūs f.* noră; (*poet.*) femeie tânără.

nūsquam *adv.* nicăieri.

nūtō (I) *vi.* **1.** a se clătina, a se apleca; (*spec.*) a clătina din cap. **2.** (*fig.*) a şovăi, a nu fi sigur.

nūtrīcius (3) *adj.* care creşte (pe cineva), care educă.

nūtrīcō (I) **nūtrīcor**, *ārī, ātus sum vt. dep.* a hrăni, a creşte, a întreţine.

nūtrīcula, *ae f.* doică, crescătoare, hrănitoare.

nūtrīmen, *inis* (**nūtrīmentum**, *ī*) *n.* hrană, aliment.

nūtriō (IV) *vt.* **1.** a hrăni, a face să crească. **2.** (*fig.*) a se îngriji de, a întreţine: ~ *pacem* a se îngriji de pace.

nūtrīx, *īcis f.* doică, hrănitoare.

nūtus, *ūs m.* **1.** clătinare; (*spec.*) cădere. **2.** clătinare a capului, semn din cap, semn, ordin: *ad nutum* la un semn.

nux, *nucis f.* **1.** nucă. **2.** nume dat şi altor fructe cu coajă tare şi cu miez (alună, castană, migdală, ghindă). **3.** nuc; migdal.

nympha, *ae f.* **1.** nimfă (*divinitate a pădurilor, izvoarelor, râurilor*). **2.** mireasă, femeie tânără.

O

ō *interj.* o!

Oaxēs, *is m.* Oaxes (*râu în Creta*).

ob *prep.* (*cu Ac.*) **1.** (*rar*) dinaintea: ~ *oculos* dinaintea ochilor. **2.** pentru, din cauza: ~ *eam rem* pentru acest lucru, *eam causam* din această cauză.

obaerātus (3) *adj.* împovărat de datorii. // **obaerātus**, *ī m.* datornic.

obambulō (I) *vi.* **1.** a se plimba, a umbla încoace şi încolo. **2.** a da târcoale.

obarmō (I) *vt.* a înarma (împotriva cuiva).

obarō (I) *vt.* a ara în jur.

obdō, *ere, didī, ditum vt.* **1.** a pune înainte, a expune. **2.** a pune (închizând), a astupa: ~ *ceram auribus* (*D.*) a-şi astupa urechile cu ceară.

obdormīscō, *ere, mīvī vi.* a adormi.

obdūcō, *ere, dūxī, ductum vt.* **1.** a pune (a trage) în faţă: ~ *aulaea lectis* a trage o perdea în faţa paturilor, ~ *vestem corpori* a pune o haină pe el, ~ *fossam castris* (*D.*) a trage un şanţ în faţa taberei. **2.** a acoperi: ~ *truncos cortice* a acoperi trunchiurile cu scoarţă, *cicatrix obducitur* rana se cicatrizează, *frons obducta* frunte întunecată. **3.** a trage la sine, a sorbi, a bea: ~ *potionem* a sorbi o băutură.

obductiō, *ōnis f.* acoperire.

obdūrēscō, *ere, ruī vi.* a se întări, a se învârtoşa, a se oţeli.

obdūrō (I) *vi.* a rezista (învârtoşându-se).

obeō, *īre, iī* (*īvī*), *itum vi.* şi *vt.* **1.** a se duce: ~ *ad infera loca* a se duce la locurile din infern. **2.** a apune, a pieri, a muri: *sidera obeunt* stelele apun. **3.** a atinge în treacăt: ~ *omnes civitates oratione* a atinge în vorbire toate oraşele. **4.** a parcurge, a străbate: ~ *provinciam* a străbate provincia, ~ *omnia visu* a măsura totul cu privirea. **5.** a lua parte: ~ *comitia* a lua parte la adunări, ~ *nundinas* a se duce la târg. **6.** a înconjura, a învălui: *mare terras obit* marea înconjoară pământurile, *pallor ora obit* paloarea învăluie faţa. **7.** (*fig.*) a înfrunta, a lua asupra sa: ~ *mortem* (sau *diem supremum*) a muri, ~ *negotium* a lua asupra sa o treabă.

obequitō (I) *vi.* a călări, a călări în jurul: ~ *castris* (*D.*) a călări în jurul taberei.

oberrō (I) *vi.* a rătăci în jurul, a merge încoace şi încolo; (*spec.*) a greşi.

obēsus (3) *adj.* ghiftuit, gras; (*fig.*) fără fineţe, grosolan.
obex (**obiex**), *icis n.* şi *f.* bară, zăvor, dig, barieră.
obiaceō, *ēre, uī vi.* a zăcea (a se afla) în faţă.
obiciō, *ere, iēcī, iectum vt.* **1.** a arunca înainte, a pune în faţă: ~ *corpus feris* a arunca fiarelor trupul, ~ *carros pro vallo* a pune carele în faţa redutei. **2.** (*pas.*) a se ivi, a se arăta: *obicitur difficultas* se iveşte o greutate. **3.** a expune: ~ *consulem morti* a-l expune pe consul morţii, *se* ~ *periculis* a se expune primejdiilor. **4.** a vârî: ~ *animo metum* a băga frica în suflet, ~ *hosti terrorem* a vârî groaza în duşman. **5.** a obiecta, a imputa: ~ *alicui furtum* a imputa cuiva furtul.
obiectātiō, *ōnis f.* imputare.
obiectō (I) *vt.* **1.** a pune înainte, a expune: ~ *caput periculis* a-şi expune primejdiilor capul (viaţa). **2.** a imputa, a reproşa.
obiectus (3) *p.pf. v.* **obiciō**. // *adj.* aşezat în faţă: *insula portui obiecta* insulă aşezată în faţa portului.
obīrātus (3) *adj.* (*cu D.*) înverşunat împotriva, mânios pe cineva.
obiter *adv.* **1.** în drum, în mers. **2.** (*fig.*) în treacăt, întâmplător.
obitus, *ūs m.* apunere; moarte.
obiūrgātiō, *ōnis f.* mustrare, dojană.
obiūrgātor, *ōris m.* care dojeneşte, mustră.
obiūrgātōrius (3) *adj.* dojenitor, plin de reproşuri.
obiūrgō (I) *vt.* **1.** a dojeni, a mustra. **2.** a pedepsi.
oblanguēsco, *ere, languī vi.* a lâncezi.
oblātus (3) *p.pf. v.* **offerō**.
oblectāmen, *inis n. v.* **oblectāmentum**.
oblectāmentum, *ī n.* (mijloc de) desfătare, mângâiere.
oblectātiō, *ōnis f.* desfătare, încântare.
oblectō (I) *vt.* a desfăta, a încânta, a distra; (*despre timp*) a petrece plăcut.
oblīdō, *ere, līsī, līsum vt.* **1.** a apăsa tare. **2.** a strivi.
obligātiō, *ōnis f.* **1.** legătură, piedică. **2.** garantare, angajament.
obligō (I) *vt.* **1.** a lega (cu ceva): ~ *vulnus* a lega o rană, ~ *oculos* a lega la ochi. **2.** (*fig.*) a lega de sine, a îndatora: ~ *hostes beneficio* a-i îndatora pe duşmani prin binele făcut. **3.** a da cu garanţie, a pune zălog: ~ *praedia* a pune ca garanţie pământurile, ~ *fidem pro aliquo* a garanta pentru cineva. **4.** a face vinovat: *se* ~ *poenā* a se face vinovat de pedeapsă.
oblīmō (I) *vt.* a acoperi cu noroi, a îngloda; (*fig., despre avere*) a risipi: ~ *rem patris* a risipi averea tatălui.
oblinō, *ere, lēvī, litum vt.* **1.** a unge, a mânji; (*spec.*) a smoli (un vas, o amforă). **2.** (*spec.*) a şterge scrisul de pe o tăbliţă cerată. **3.** a impregna,

a încărca; a pângări: ~ *vitam libidine* a pângări viaţa prin desfrânare.
oblīquē *adv.* pieziş, dintr-o parte; (*fig.*) pe departe.
oblīquō (I) *vt.* a suci, a răsuci.
oblīquus (3) *adj.* **1.** pieziş, dintr-o parte. **2.** cu ocolişuri, ocolit: ~ *cursus* mers ocolit. **3.** (*fig.*) indirect, pe ocolite.
oblītēscō, *ere, lituī vi.* a se ascunde.
oblitterō (I) *vt.* a şterge (ceea ce s-a imprimat); (*fig.*) a face să se uite.
oblitus[1] (3) *p.pf. v.* **oblinō**.
oblītus[2] (3) *p.pf. v.* **oblīvīscor**.
oblīviō, *ōnis f.* uitare; (*jur.*) amnistie.
oblīviōsus (3) *adj.* **1.** uituc. **2.** (*poet.*) care te face să uiţi.
oblīvīscor, *līvīscī, lītus sum vi. dep.* a uita: ~ *iniuriarum* (sau *iniurias*) a uita jignirile; (*fig.*) a nu mai ţine seama: ~ *consuetudinis suae* a-şi nesocoti obiceiul.
oblīvium, *iī n.* [*frecv. pl.* **oblīvia**] uitare.
oblongus (3) *adj.* prelung, lunguieţ.
obloquor, *loquī, locūtus sum vi. dep.* a tăia vorba cuiva; a vorbi contra cuiva, a contrazice.
obluctor, *ārī, ātus sum vi. dep.* (*cu D.*) a lupta împotriva, a se împotrivi.
obmōlior, *īrī, ītus sum vt. dep.* a ridica în faţă (ca apărare): ~ *saxa, truncos* a ridica bolovani, trunchiuri de copaci.
obmurmurō (I) *vi.* (*cu D.*) a murmura împotrivă.
obmūtēscō, *ere, tuī vi.* a amuţi; (*fig.*) a înceta.
obnātus (3) *adj.* (*cu D.*) crescut lângă, alipit.
obnītor, *nītī, nīxus* (*nīsus*) *sum vi. dep.* (*cu D.*) **1.** a se sprijini, a se propti de ceva. **2.** a se lupta împotriva, a se opune.
obnīxus (3) *p.pf. v.* **obnītor**. // *adj.* nestrămutat, statornic, hotărât.
obnoxiē *adv.* **1.** vinovat. **2.** supus.
obnoxius (3) *adj.* **1.** vrednic de pedeapsă pentru, vinovat de: ~ *pecuniae* (*G.*) *debitae* vrednic de pedeapsă pentru datorii, ~ *culpae* (*D.*) vinovat de greşeală. **2.** supus, expus, robit: ~ *vobis* supus vouă, ~ *periculis* expus primejdiilor, ~ *amori* robit iubirii. **3.** îndatorat; neputincios: ~ *Crasso* îndatorat lui Crassus, ~ *animus* suflet bicisnic.
obnūbilus (3) *adj.* înnorat.
obnūbō, *ere, nūpsī, nūptum vt.* a înveli, a acoperi.
obnūntiātiō, *ōnis f.* înştiinţare a unei prevestiri rele, prevestire rea.
obnūntiō (I) *vi.* **1.** a declara că auspiciile se opun. **2.** a se opune: ~ *comitiis* a se opune ţinerii adunării. **3.** a anunţa o veste rea.
oboediēns (1), *ntis p.pr. v.* **oboediō**. // *adj.* ascultător, supus.
oboedienter *adv.* supus, ascultător.
oboedientia, *ae f.* supunere, ascultare.

oboediō (IV) *vi.* a da ascultare, a se supune.
oborior, *īrī, ortus sum vi. dep.* a apărea, a se naşte, a se ivi.
obrēpō, *ere, rēpsī, reptum vi.* a se apropia pe nesimţite, a se strecura către (în).
obrigēscō, *ere, riguī vi.* a înţepeni; (*fig.*) a se împietri.
obrogō (I) *vi.* a înlătura (schimbând) o lege prin alta: ~ *legibus Caesaris* a înlătura legile lui Caesar.
obruō, *ere, ruī, rutum vt.* **1.** a acoperi: ~ *terrā* a acoperi cu pământ. **2.** a îngropa: ~ *thesaurum* a îngropa o comoară. **3.** (*fig.*) a face să se uite, a îngropa, a umbri: ~ *nomen* a îngropa numele, ~ *famam* a umbri faima. **4.** a strivi, a doborî, a copleşi: ~ *aliquem criminibus* a distruge prin acuzaţii pe cineva.
obrussa, *ae f.* proba de foc a aurului; probă.
obsaepiō, *īre, saepsī, saeptum vt.* a îngrădi, a stăvili.
obscēnē *adv.* cu neruşinare, indecent.
obscēnus (3) *adj.* **1.** murdar, urât, scârbos: ~ *volucres* păsări respingătoare. **2.** neruşinat, deşănţat: ~ *risus* râs deşănţat. **3.** de rău augur, sinistru: ~ *cruor* sânge, rău prevestitor.
obscūrātiō, *ōnis f.* întunecare, întuneric; eclipsă.
obscūrē *adv.* **1.** în (pe) ascuns. **2.** (*fig.*) încurcat, neclar. **3.** de neam de jos.
obscūritās, *ātis f.* **1.** întuneric, întunecime. **2.** (*fig.*) obscuritate, neclaritate. **3.** (*despre origine, stare*) neînsemnătate, inferioritate.
obscūrō (I) *vt.* **1.** a întuneca. **2.** (*fig.*) a acoperi, a ascunde: ~ *aliquid dicendo* a ascunde ceva prin vorbe. **3.** a pune în umbră: ~ *laudes* a pune în umbră meritele.
obscūrum, *ī n.* întuneric.
obscūrus (3) *adj.* **1.** întunecos. **2.** (*fig.*) neclar, neînţeles: *obscurum oraculum* oracol neclar. **3.** tăinuit, secret: *obscurum odium* ură ascunsă. **4.** necunoscut, neînsemnat: *obscurum nomen* nume necunoscut, *obscuro loco natus* născut dintr-o familie neînsemnată. **5.** nesigur: *obscura spes* speranţă nesigură.
obsecrātiō, *ōnis f.* rugăciune umilă, implorare.
obsecrō (I) *vt.* a implora.
obsecundō (I) *vi.* a face pe placul cuiva; a favoriza.
obsequēns (1), *ntis p.pf. v.* **obsequor**. // *adj.* ascultător, care face pe placul cuiva.
obsequenter *adv.* de hatârul cuiva, după placul cuiva.
obsequentia, *ae f. v.* **obsequium**.
obsequiōsus (3) *adj.* ascultător, supus.
obsequium, *iī n.* împlinirea voii cuiva, supunere, ascultare.
obsequor, *sequī, secūtus sum vi. dep.* a face pe plac cuiva, a se supune, a ceda.

obserō[1] (I) *vt.* a zăvorî.
obserō[2], *ere, sēvī, situm vt.* a semăna, a planta.
observāns (1), *ntis p.pr. v.* **observō**. // *adj.* plin de atenţie, respectuos faţă de cineva.
observantia, *ae f.* **1.** stimare, respect. **2.** observare.
observātiō, *ōnis f.* **1.** observare: ~ *siderum* observarea stelelor. **2.** scrupul.
observitō (I) *vt.* a observa cu atenţie.
observō (I) *vt.* **1.** a observa cu atenţie, a lua seama la: ~ *motus stellarum* a urmări mişcările stelelor, ~ *greges* a lua seama la turme. **2.** a ţine seama, a respecta, a cinsti: ~ *leges* a respecta legile.
obses, *sidis m.* şi *f.* **1.** ostatic. **2.** (*fig.*) zălog, garanţie.
obsessiō, *ōnis f.* asediere, asediu.
obsessor, *ōris m.* asediator.
obsessus (3) *p.pf. v.* **obsideō** şi **obsīdō**.
obsideō, *ēre, sēdī, sessum vt.* **1.** a ocupa, a ţine în stăpânire: ~ *omnem Italiam* a ocupa toată Italia. **2.** a asedia: ~ *oppidum* a asedia o cetate. **3.** (*rar*) a pândi, a nu pierde din ochi.
obsidiō, *ōnis f.* asediere, asediu; (*fig.*) strâmtorare, primejdie.
obsidionālis (obsidiālis) (2) *adj.* de asediu: *corona* ~ cununa eliberării de asediu.
obsidium[1], *iī n.* asediu.
obsidium[2], *iī n.* zălog, ostatic.
obsīdō, *ere, sēdī, sessum vt.* a ocupa, a lua în stăpânire.
obsīgnātor, *ōris m.* cel care-şi pune pecetea.
obsīgnō (I) *vt.* a pecetlui, a pune sigiliul, a semna dedesubt.
obsistō, *ere, stitī vi.* a se pune în cale; (*fig.*) a se opune, a rezista.
obsitus (3) *p.pf. v.* **obserō**[2]. // *adj.* acoperit de, plin de: *loca herbis obsita* locuri acoperite cu buruieni; (*poet.*) ~ *aevo* încărcat de ani.
obsolefīō, *fierī, factus sum vi.* (*pas.*) *v.* **obsolēscō**.
obsolēscō, *ere, lēvī vi.* a-şi pierde valoarea, a decădea, a se trece.
obsolētē *adv.* ieşit din uz.
obsolētus (3) *p.pf. v.* **obsolēscō**. // *adj.* **1.** uzat, căzut în desuetudine, învechit. **2.** obişnuit, banal.
obsōnātor, *ōris m.* sclav care face piaţa.
obsōnium (opsōnium), *iī n.* alimente, mâncare.
obsōnō (opsōnō) (I) *vt.* a cumpăra alimente, a face piaţa.
obstantia, *ium n.pl.* piedică, obstacol.
obstetrīx, *īcis f.* moaşă.
obstinātē *adv.* dârz, cu dârzenie.
obstinātiō, *ōnis f.* dârzenie; încăpăţânare.
obstinātus (3) *p.pf. v.* **obstinō**. // *adj.* dârz, neclintit, hotărât.
obstinō (I) *vi.* a stărui cu dârzenie, a fi hotărât.
obstipēsco *v.* **obstupēscō**.

obstīpus (3) *adj.* (*poet.*) aplecat într-o parte, înclinat.

obstō, *āre*, *stitī vi.* a sta în față, a se opune.

obstrepō, *ere*, *strepuī*, *strepitum vi.* și *vt.* **1.** a vâjâi, a vui, a urla; a foșni, a murmura, a șopti. **2.** a striga copleșind: *contio decemviro* (*D.*) *obstrepuit* adunarea a acoperit cu strigăte vorbele decemvirului. **3.** a împiedica, a tulbura: ~ *alicui litteris* a tulbura pe cineva prin scrisori.

obstringō, *ere*, *strīnxī*, *strictum vt.* **1.** a lega strâns: ~ *follem ob gulam* a lega burduful la gură. **2.** (*fig.*) a lega, a îndatora pe cineva: *se obstringere* a se obliga, ~ *milites sacramento* a-și asigura soldații prin jurământ. **3.** a implica, a angaja.

obstrūctiō, *ōnis f.* închisoare; (*fig.*) învăluire, ascundere.

obstruō, *ere*, *strūxī*, *strūctum vt.* **1.** a construi, a pune ceva în față. **2.** a închide, a bara, a astupa, a împiedica.

obstupefaciō, *ere*, *fēcī*, *factum vt.* a face să încremenească, a uimi.

obstupēscō, *ere*, *stupuī vi.* **1.** a încremeni. **2.** a se minuna.

obsum, *obesse*, *obfuī vi.* a sta împotrivă; a dăuna.

obsuō, *ere*, *uī*, *ūtum vt.* a coase; (*fig.*) a închide.

obsurdēscō, *ere*, *surduī vi.* a asurzi.

obtegō, *ere*, *tēxī*, *tēctum vt.* **1.** a acoperi (apărând). **2.** (*fig.*) a ascunde sub.

obtemperātiō, *ōnis f.* ascultare, supunere.

obtemperō (I) *vi.* a se supune, a da ascultare.

obtendō, *ere*, *tendī*, *tentum vt.* **1.** a pune în față: ~ *scutum ori* a pune scutul în față. **2.** a acoperi: ~ *diem* a acoperi lumina zilei. **3.** (*fig.*) a aduce în apărare, a pretexta.

obtentus, *ūs m.* acoperire; (*fig.*) mijloc de acoperire, adăpost, pretext.

obterō, *ere*, *trīvī*, *trītum vt.* **1.** a strivi, a sfărâma, a zdrobi; *auriga obteritur* vizitiul e strivit. **2.** (*fig.*) a călca în picioare, a nimici: ~ *libertatem populi* a călca în picioare libertatea poporului, ~ *alam hostium* a nimici un flanc al dușmanilor. **3.** a înjosi, a deprecia: ~ *aliquem invidiā* a deprecia pe cineva din invidie.

obtēstātiō, *ōnis f.* invocare a zeilor, rugăminte fierbinte.

obtēstor, *ārī*, *ātus sum vt. dep.* **1.** a lua ca martori zeii. **2.** a implora, a ruga în numele zeilor.

obtexō, *ere*, *texuī*, *textum vt.* **1.** a țese deasupra. **2.** (*fig.*) a acoperi, a învălui.

obticēscō, *ere*, *ticuī vi.* a nu mai spune un cuvânt, a amuți.

obtineō, *ēre*, *tinuī*, *tentum vt.* și *vi.* **1.** a avea în stăpânire, a avea: ~ *ea loca* a avea în stăpânire aceste locuri, ~ *principem locum* a avea locul de frunte, ~ *regnum* a avea conducerea. **2.** a obține: ~ *veniam ab aliquo* a obține iertarea de la cineva, *obtinuit ut* a reușit ca. **3.** a ține, a păstra: ~ *silentium* a păstra tăcere. **4.** a menține, a susține: ~ *duas sententias contrarias* a susține două păreri contrare. **5.** a se menține: *eadem caligo obtinuit* s-a menținut aceeași ceață.

obtingō, *ere*, *tigī vi.* **1.** a reveni fiecăruia: ~ *sorte* a cădea fiecăruia la sorți. **2.** (*impers.*) a se întâmpla: *si quid mihi obtigerit* dacă mi se va întâmpla ceva.

obtorpēscō, *ere*, *puī vi.* a amorți, a încremeni.

obtorqueō, *ēre*, *torsī*, *tortum vt.* a răsuci.

obtrectātiō, *ōnis f.* **1.** ponegrire. **2.** pizmuire.

obtrectātor, *ōris m.* ponegritor, defăimător.

obtrectō (I) *vi.* și *vt.* a ponegri, a ataca: ~ *Zenoni* a-l ponegri pe Zenon.

obtrūdō, *ere*, *trūsī*, *trūsum vt.* a vârî îndesând.

obtruncō (I) *vt.* a măcelări, a tăia.

obtundō, *ere*, *tudī*, *tū(n)sum vt.* **1.** (*rar*) a izbi. **2.** a slăbi, a toci: ~ *aures* a asurzi urechile, ~ *vocem* a răguși. **3.** (*fig.*) a bate la cap, a obosi, a supăra: *non obtundam te diutius* n-am să te mai obosesc.

obturbō (I) *vt.* a tulbura.

obtūrō (I) *vt.* a astupa.

obtūsus (3) *p.pf.* v. **obtundō**. // *adj.* **1.** tocit, slăbit. **2.** nesimțitor; stupid, prost.

obtūtus, *ūs m.* privire.

obumbrō (I) *vt.* **1.** a umbri, a întuneca. **2.** (*fig.*) a acoperi (o vină), a apăra.

obuncus (3) *adj.* (*poet.*) încovoiat.

obūstus (3) *adj.* ars.

obvallō (I) *vt.* a întări printr-o redută; (*fig.*) a întări.

obveniō, *īre*, *vēnī*, *ventum vi.* **1.** a veni înaintea, a se prezenta cuiva: *obvenit occasio* s-a prezentat ocazia. **2.** a-i reveni (ceva cuiva): *provincia alicui obvenit* provincia i-a revenit cuiva, *mihi hereditas obvenit* mi-a venit o moștenire.

obversor, *ārī*, *ātus sum vi. dep.* **1.** a se învârti prin, a umbla încoace și încolo: ~ *castris* (*D.*), *in foro* a se purta de colo până colo prin tabără, prin for. **2.** (*fig.*) a se arăta, a se înfățișa: ~ *ante oculos* a se arăta înaintea ochilor.

obvertō, *ere*, *vertī*, *versum vt.* a întoarce în altă direcție, a întoarce.

obviam *adv.* înainte, în cale, în întâmpinare: ~ *consuli venire* a veni înaintea consulului, ~ *ire* a înfrunta.

obvius (3) *adj.* **1.** în cale, dimpotrivă: ~ *fieri* (sau *esse*) a ieși în cale, *montes itineri obvii* munții din calea drumului. **2.** la îndemână: *quicquid obvium est* tot ce este la îndemână.

obvolvō, *ere, volvī, volūtum vt.* a înfăşura.
occaecō (I) *vt.* **1.** a orbi. **2.** (*fig.*) a întuneca: ~ *diem* a întuneca lumina zilei. **3.** a acoperi cu pământ: ~ *semen* a acoperi sămânţa.
occallēscō, *ere, calluī vi.* a căpăta piele groasă, a se întări; (*fig.*) a se înăspri, a deveni nesimţitor.
occanō, *ere, uī vi.* a suna, a răsuna.
occāsiō, *ōnis f.* ocazie, prilej.
occāsus, *ūs m.* **1.** (*despre aştri*) apunere, apus: ~ *solis* apusul soarelui. **2.** (*fig.*) prăbuşire, cădere: ~ *Troiae* căderea Troiei.
occātiō, *ōnis f.* grăpat.
occidēns (1), *ntis p.pr. v.* **occido**[1]. // **(sol) occidens** *m.* apus: *in occidentem solem* spre apus, *ab oriente ad occidentem* de la răsărit la apus.
occīdiō, *ōnis f.* măcel, masacru.
occidō[1], *ere, cidī, cāsum vi.* **1.** a cădea la pământ: *arbores alii super alios occidunt* copacii cad unii peste alţii. **2.** a muri, a pieri: ~ *in proelio* a muri în luptă. **3.** (*despre aştri*) a apune. **4.** a se pierde, a dispărea: *nomen occidit* numele s-a pierdut.
occīdō[2], *ere, cīdī, cīsum vt.* **1.** a ucide, a omorî: *Roscius occisus est* Roscius a fost ucis. **2.** (*fig.*) a da gata: ~ *aliquem rogando* a da gata pe cineva prin cereri insistente.
occiduus (3) *adj.* **1.** care apune, de apus. **2.** (*fig.*) care se apropie de sfârşit.
occinō, *ere, cecinī* (*cinui*) *vt.* a cânta a pagubă, a ursi de rău.
occipiō, *ere, cēpī, ceptum vi.* a începe.
occipitium, *iī n.* partea dinapoi a capului, ceafă.
occīsiō, *ōnis f.* omor.
occīsor, *ōris m.* ucigaş.
occlūdō, *ere, clūsī, clūsum vt.* a închide, a încuia.
occō (I) *vt.* a grăpa.
occubō, *āre, uī, itum vi.* **1.** (*cu D.*) a fi culcat alături de. **2.** a zăcea mort.
occulcō, *āre vt.* a călca în picioare.
occulō, *ere, culuī, cultum vt.* a ascunde.
occultātiō, *ōnis f.* ascundere.
occultātor, *ōris m.* tăinuitor.
occultē *adv.* pe ascuns.
occultō (I) *vt.* a ascunde.
occultus (3) *adj.* ascuns, tainic. // **occultum**, *ī n.* **1.** loc ascuns, ascunziş. **2.** (*pl.*) secrete, taine.
occumbō, *ere, cubuī, cubitum vt.* şi *vi.* a se prăbuşi, a muri: ~ *honeste* a muri eroic, ~ *mortem* (sau *morte, morti, neci*) a-şi găsi moartea, a muri.
occupātio, *ōnis f.* **1.** ocupare. **2.** ocupaţie, treburi.
occupātus (3) *adj.* ocupat, cu treabă.
occupō (I) *vt.* **1.** a ocupa, a ţine în stăpânire: ~ *urbem cohortibus* a ţine în stăpânire oraşul prin cohorte, ~ *loca superiora* a ocupa locuri mai înalte. **2.** a lua în stăpânire, a pune stăpânire: ~ *naves* a pune mâna pe corăbii, ~ *regnum* a lua domnia, ~ *portum* a cuceri portul. **3.** a cuprinde: *pavor exercitum occupat* spaima cuprinde armata. **4.** a o lua înainte: *occupat Tullus in agrum Sabinum transire* Tullus o ia înainte, trecând în ţara sabină, *occupor ab aliquo* cineva mi-o ia înainte. **5.** (*despre bani*) a plasa: ~ *pecuniam grandi faenore* a plasa bani cu dobândă mare.
occurrō, *ere,* (*cu*)*currī, cursum vi.* **1.** a ieşi înaintea, a întâmpina, a merge împotriva: ~ *Caesari* a veni înaintea lui Caesar, ~ *duabus legionibus* a merge împotriva a două legiuni. **2.** a lua parte: ~ *concilio* a lua parte la consfătuire. **3.** (*fig.*) a se arăta, a-i veni în minte, a apărea: *nulla arbor occurrit* nici un copac nu se arată, *una defensio mihi occurrit* o singură cale de apărare îmi vine în minte. **4.** a se împotrivi: ~ *alicuius consiliis* a se împotrivi planurilor cuiva. **5.** a preîntâmpina, a preveni: ~ *morbo* a preîntâmpina boala.
occursātiō, *ōnis f.* întâmpinare prietenoasă; (*pl.*) felicitări, urări.
occursō (I) *vi.* **1.** a ieşi împotriva, a veni în calea: ~ *fugientibus* (*D.*) a ieşi în calea celor ce fug. **2.** a ataca: ~ *gladio* a se opri asupra-i cu sabia. **3.** (*fig.*) a se arăta, a se înfăţişa.
occursus, *ūs m.* întâmpinare, întâlnire.
ōceanus, *ī m.* **1.** ocean. **2.** *Oceanos*, zeul mării.

ocellus, *ī m.* **1.** ochişor; (*fam.*) lumina ochilor. **2.** (*fig.*) perlă.
ōcior (1), *ius adj. comp.* [*superl.* **ocissimus**] mai repede.
ōcius *adv. comp.* mai repede.
ocrea, *ae f.* carâmb; (*pl.*) jambiere.
ocreātus (3) *adj.* (luptător) care poartă carâmbi de piele.
octavānī, *ōrum m.pl.* soldaţi din Legiunea a VIII-a.
Octāvius, *iī m.* Octavius (*nume gentilic roman*). // **Octāvius (Octaviānus)** (3) *adj.* octavian. // **Octaviānus**, *ī m.* Octavianus Augustus.
octāvum *adv.* pentru a opta oară.
octāvus (3) *num.* al optulea.
octiēs (octiēns) *num.* de opt ori.
octingentēsimus (3) *num.* al opt sutelea.
octingentī, *ae, a num.* opt sute.
octō *num.* opt.
Octōber, *bris, bre adj.* de octombrie: *Kalendae Octobres* calendele lui octombrie. // **Octōber**, *bris m.* (luna) octombrie.
octōdecim *num.* optsprezece.
octōgēnī, *ae, a num.pl.* câte optzeci.
octōgē(n)simus (3) *num.* al optzecilea.
octōgiē(n)s *num.* de optzeci de ori.
octōgintā *num.* optzeci.
octōnī, *ae, a adj.* câte opt.
octōphoron, *ī n.* lectică (purtată de opt sclavi).
octōphoros, *on adj.* purtat de opt persoane.

octuplicātus (3) *num.* mărit de opt ori.
octuplum, *ī n.* sumă (amendă) de opt ori mai mare.
octuplus *v.* **octuplicātus**.
oculus, *ī m.* **1.** ochi. **2.** (*fig.*) **a)** vedere, privire; **b)** mugur; **c)** perlă.
ōdī, *isse vt. def.* a urî, a nu suferi.
odiōsē *adv.* nesuferit.
odiōsus (3) *adj.* neplăcut, nesuferit.
odium, *iī n.* ură.
odor, *ōris m.* miros; (*frecv.pl.*) miresme.
odōrātio, *ōnis f.* miros.
odōrātus, *ūs m.* miros, simțul mirosului.
odōrifer, *era, erum adj.* **1.** parfumat. **2.** producător de parfumuri.
odōrō (I) *vt.* a parfuma.
odōror, *ārī, ātus sum vt. dep.* a mirosi; (*fig.*) a adulmeca.
odōrus (3) *adj.* **1.** parfumat. **2.** cu miros fin.
Odyssēa, *ae f.* Odiseea (*epopeea lui Homer*).
Oedipūs, *podis* (*ī*) *m.* Oedip (*rege al Thebei*).
oenophorum, *ī n.* vas de păstrat vinul.
Oenōtria, *ae f.* Oenotria (*ținut în sudul Italiei*). // **Oenōtrius** (3) *adj.* italic, roman.
oestrus, *ī m.* tăun.
offa, *ae f.* **1.** îmbucătură; (*fig.*) bucățică. **2.** găluşcă.
offendiculum, *ī n.* piedică mică.
offendō, *ere, fendī, fēnsum vt.* și *vi.* **1.** a izbi, a lovi: *capite graviter offenso* capul fiind greu izbit. **2.** (*fig.*) a răni, a jigni, a supăra: ~ *neminem* a nu jigni pe nimeni. **3.** a da peste cineva (ceva), a afla, a găsi: *si te offendero in platea* dacă voi da peste tine în piață. **4.** a se izbi de ceva, a se poticni: *naves in redeundo offenderunt* navele s-au poticnit la întoarcere. **5.** (*fig.*) a eşua, a greşi, a suferi o pagubă: ~ *apud plebem* a pierde încrederea în fața poporului.
offēnsa, *ae f.* supărare, nemulțumire, jignire.
offēnsātiō, *ōnis f.* izbire; (*fig.*) eşuare; greşeală.
offēnsiō, *ōnis f.* **1.** (*rar*) izbire. **2.** (*fig.*) neplăcere, nemulțumire, indispoziție; antipatie.
offēnsiuncula, *ae f.* neplăcere mică.
offēnsō (I) *vt.* **1.** a izbi. **2.** (*spec.*) a se împiedica în vorbire.
offerō, *offerre, obtulī, oblātum vt.* **1.** a pune în față, a prezenta, a oferi: *cohortes fors offert* întâmplarea le scoate în față cohortele, ~ *pacem* a oferi pace. **2.** a opune: *se* ~ *consulibus* a se opune consulilor. **3.** a expune: ~ *caput suum periculis* a-şi pune capul în primejdie. **4.** a pricinui, a aduce: ~ *laetitiam* a pricinui bucurie.
officīna, *ae f.* atelier.

officiō, *ere, fēcī, fectum vi.* **1.** a sta în calea, a se opune, a împiedica: *umbra officiens soli* umbra care stă în calea soarelui, ~ *itineri hostium* a împiedica drumul duşmanilor. **2.** a stingheri, a dăuna: *nil mi officit* nu mă stinghereşte întru nimic, ~ *nomini* a dăuna bunului nume.
officiōsē *adv.* îndatoritor.
officiōsus (3) *adj.* **1.** îndatoritor, serviabil. **2.** legitim, îndreptățit.
officium, *iī n.* **1.** datorie, îndatorire. **2.** ocupație, funcție.
offirmātē *adv.* cu hotărâre.
offirmātus (3) *adj.* hotărât, îndărătnic.
offirmō (I) *vt.* **1.** a întări, a îmbărbăta. **2.** a îndârji: *se* ~ a se încăpățâna.
offulgeō, *ēre, fulsī vi.* a străluci în față, a se arăta.
offundō, *ere, fūdī, fūsum vt.* **1.** a răspândi în față (în jur), a răspândi, a revărsa peste: ~ *noctem rebus* (*D.*) a răspândi întunericul asupra lucrurilor. **2.** a eclipsa.
ōh! *v.* **ō!**
ōhē *interj.* hei! stai!
olea, *ae f.* **1.** măslină. **2.** măslin.
oleāginus (3) *adj.* de măslin.
oleārius (3) *adj.* de ulei, de untdelemn. // **oleārius**, *iī m.* fabricant (negustor) de ulei.
oleaster, *trī m.* măslin sălbatic.
oleō, *ēre, uī vi.* și *vt.* a mirosi, a avea miros de; (*fig.*) a lăsa să se vadă, a trăda: *hircum olet* miroase a țap, ~ *malitiam* a trăda răutate.
oleum, *ī n.* ulei.
olfaciō, *ere, fēcī, factum vt.* a mirosi.
olidus (3) *adj.* (*rău*) mirositor.
ōlim *adv.* **1.** odinioară, odată. **2.** de mult timp. **3.** câteodată, uneori. **4.** odată (*în viitor*).
olitor, *ōris m.* grădinar, zarzavagiu.
olitōrius (3) *adj.* de legume.
olīva, *ae f.* **1.** măslină. **2.** măslin; (*fig.*) ramură (băț) de măslin.
olīvētum, *ī n.* loc plantat cu măslini, livadă de măslini.
olīvifer, *era, erum adj.* (*poet.*) bogat în măslini, de măslini.
olīvum, *ī n.* ulei de măsline.
olla, *ae f.* oală.
ollus (3) (*arh.*) *v.* **ille**.
olor, *ōris m.* lebădă.
olōrīnus (3) *adj.* de lebădă.
olus (holus), *eris n.* legumă, zarzavat.
olusculum (holusculum), *ī n.* legumă mică.
Olympia, *ae f.* Olympia (*ținut în Elida consacrat lui Zeus, unde se țineau jocurile olimpice*). // **Olympius (Olympiacus, Olympicus)** (3) *adj.* olimpic, de la Olympia. // **Olympia**, *ōrum n.pl.* jocuri olimpice. // **Olympias**, *adis f.* olimpiadă (*interval de patru ani, după care se celebrau jocurile olimpice*). // **Olympionīcēs**, *ae m.* învingător la jocurile olimpice. // **Olympium**, *iī n.*

templul lui Zeus de la Olympia. // **Olympus**, *ī m.* (muntele) Olymp, locaşul zeilor; (*fig.*) cer.

omāsum, *ī n.* măruntaie de bou.

ōmen, *minis n.* prevestire, augur, auspicii.

ōminor, *ārī*, *ātus sum vt. dep.* a prezice, a prevesti.

ōminōsus (3) *adj.* rău prevestitor, de rău augur.

omittō, *ere*, *mīsī*, *missum vt.* **1.** a lăsa la o parte, a părăsi, a înceta: ~ *timorem* a lăsa la o parte teama, ~ *arma* a părăsi armele, *omitte mirari* încetează să te miri. **2.** a trece cu vederea: *ut alia omittam* ca să trec cu vederea altele.

omnigenus (3) *adj.* de tot felul.

omnīnō *adv.* în total, cu totul; în general.

omniparēns (1), *ntis adj.* care creează totul, atotfăcător.

omnipotēns (1), *ntis adj.* atotputernic.

omnis (2) *adj.* **1.** tot: *omnes homines* toţi oamenii. **2.** fiecare, orice: ~ *civis* orice cetăţean. **3.** întreg: ~ *Gallia* întreaga Gallie. **4.** tot felul: *omnibus precibus* prin tot felul de rugăminţi.

omnivagus (3) *adj.* peste tot rătăcitor.

onager (onagrus), *grī m.* măgar sălbatic.

onerāria, *ae f.* navă de transport.

onerārius (3) *adj.* de transport, de povară.

onerō (I) *vt.* a împovăra, a încărca, a îngreuia.

onerōsus (3) *adj.* împovărător, greu.

onus, *eris n.* povară, greutate.

onustus (3) *adj.* împovărat, încărcat, plin.

onyx, *ychis m.* onix; (*fig.*) vas de onix.

opācitās, *ātis f.* întunecime, umbră.

opācō (I) *vt.* a umbri.

opācus (3) *adj.* umbros, umbrit; (*fig.*) întunecat: ~ *ilex* stejar umbros, *in opaco* la umbră, *opaca nox* noapte întunecoasă.

opella, *ae f.* mici treburi.

opera, *ae f.* **1.** muncă, activitate; străduinţă, silinţă: *operam dare rei familiari* a se ocupa cu gospodăria, *operā meā* datorită mie, *operae pretium est* merită (să), *non operae est* nu face (să). **2.** servicii: *operam suam polliceri* a promite serviciile sale. **3.** (*spec.*) răgaz: *deest mihi* ~ îmi lipseşte răgazul. **4.** lucrător cu ziua, angajat: *operis nummos dividere* a împărţi banii lucrătorilor angajaţi.

operārius (3) *adj.* de muncă (fizică). // **operārius**, *iī m.* muncitor (cu ziua), salahor.

operculum, *ī n.* capac.

operīmentum, *ī n.* acoperitoare, înveliş.

operiō, *īre*, *ruī*, *rtum vt.* **1.** a acoperi: ~ *corpus chlamyde* a acoperi trupul cu hlamida. **2.** a închide. **3.** a ascunde.

operor, *ārī*, *ātus sum vi. dep.* a se ocupa cu ceva: ~ *capillis ornandis* a se ocupa cu aranjarea părului.

operōsē *adv.* cu trudă, cu îngrijire.

operōsus (3) *adj.* **1.** activ, muncitor. **2.** trudnic, care cere mare efort.

opēs, *um f.* *v.* **ops.**

opifer, *era*, *erum adj.* ajutător.

opifex, *ficis m.* artist, creator; meşter; meşteşugar.

ōpiliō, *ōnis m.* cioban.

opīmē *adv.* din belşug.

opīmus (3) *adj.* îmbelşugat, bogat; gras; (*fig.*) straşnic.

opīnābilis (2) *adj.* închipuit, presupus.

opīnātiō, *ōnis f.* închipuire, presupunere.

opīniō, *ōnis f.* părere, credinţă, gând, presupunere.

opīnor, *ārī*, *ātus sum vt. dep.* a socoti, a crede.

opiparē *adv.* din belşug, straşnic, extraordinar.

opiparus (3) *adj.* abundent, straşnic, extraordinar.

opitulor, *ārī*, *ātus sum vi. dep.* a da ajutor, a ajuta.

oportet, *ēre*, *uit vb. impers.* se cuvine, trebuie.

opperior, *īrī*, *rtus sum vt.* şi *vi. dep.* a aştepta.

oppetō, *ere*, *īvī* (*iī*), *ītum vt.* a înfrunta: ~ *mortem* a înfrunta moartea.

oppidānus (3) *adj.* dintr-un oraş (de provincie). // **oppidānus**, *ī m.* locuitor al oraşului.

oppidō *adv.* foarte, cu totul.

oppidulum, *ī n.* orăşel.

oppidum, *ī n.* oraş (întărit), cetate.

oppignerō (I) *vt.* a da ca zălog, a angaja.

oppilō (I) *vt.* a astupa.

oppleō, *ēre*, *ēvī*, *ētum vt.* a umple.

oppōnō, *ere*, *posuī*, *positum vt.* a pune în faţa, a opune, a prezenta.

opportūnē *adv.* la timp.

opportūnitās, *ātis f.* **1.** situaţie potrivită, ocazie favorabilă. **2.** avantaj.

opportūnus (3) *adj.* potrivit, prielnic, favorabil.

oppositus, *ūs m.* opunere.

oppressiō, *ōnis f.* apăsare, oprimare.

opprimō, *ere*, *pressī*, *pressum vt.* **1.** a apăsa în jos, a doborî, a înăbuşi, a nimici: ~ *classem* a scufunda flota, ~ *leonem* a doborî leul, ~ *iram* a-şi înăbuşi mânia. **2.** a izbi pe neaşteptate, a surprinde: *eum mors oppressit* moartea îl izbi pe neaşteptate.

opprobrium, *iī n.* ocară, insultă.

oppūgnātiō, *ōnis f.* asediu; (*fig.*) atac.

oppūgnātor, *ōris m.* asediator, cel care atacă.

oppūgnō (I) *vt.* a asedia, a ataca.

ops, *opis f.* **1.** (*sg.* şi *pl.*) putere, forţă: *summa ope* din răsputeri. **2.** (*sg.*) ajutor: *opem ferre* a da ajutor. **3.** (*pl.*)

mijloace, bogăţie, putere: *cui tenues opes sunt* care are mijloace modeste, *opes regiae* bogăţii regeşti, *opes Atheniensium* puterea atenienilor. **4.** Ops (*zeiţa pământului roditor*).

opsōnium *v.* **obsōnium**.

optābilis (2) *adj.* de dorit.

optātiō, *ōnis f.* putinţă de a alege, alegere.

optātō *adv.* după dorinţă.

optātum, *ī n.* dorinţă.

optātus (3) *p.pf. v.* **optō**. // *adj.* plăcut.

optimās, *ātis m.* (*frecv. pl.*) aristocrat: *optimatium* (sau *optimatum*) *fautor* partizan al aristocraţilor.

optimē *adv. superl.* (*v.* **bene**) foarte bine, minunat.

optimus (*arh.* **optumus**) (3) *adj. superl.* (*v.* **bonus**) foarte bun.

optiō, *ōnis f.* putinţa de a alege, alegere.

optīvus (3) *adj.* ales, dorit.

optō (I) *vt.* **1.** (*rar*) a căuta, a alege; *externos optate duces* căutaţi conducători din afară. **2.** a dori: ~ *otium* a dori liniştea.

opulēns (1), *ntis adj.* bogat.

opulenter *adv.* bogat, din plin.

opulentō (I) *vt.* a face bogat.

opulentus (3) *adj.* bogat, abundent, plin.

opus[1], *eris n.* lucrare, operă: *magno opere v.* **magnopere**.

opus[2] *n.* [*indecl.*] lucru trebuitor (necesar): *opus est* e nevoie, trebuie, *mihi opus est pecuniā* am nevoie de bani, *non opus est enumerare* nu e nevoie să enumăr.

opusculum, *ī n.* lucrare mică.

ōra[1], *ae f.* **1.** margine, extremitate: ~ *vestis* poalele hainei. **2.** (*frecv.*) ţărm: ~ *Italiae* ţărmul Italiei. **3.** tărâm, ţinut (îndepărtat): *ab oris Troiae* de pe tărâmurile Troiei.

ōra[2], *ae f.* odgon (care leagă corabia de ţărm).

ōrāculum, *ī n.* oracol, prezicere.

ōrātiō, *ōnis f.* **1.** vorbire, vorbe. **2.** discurs. **3.** talent al vorbirii, elocinţă.

ōrātiuncula, *ae f.* mic discurs.

ōrātor, *ōris m.* **1.** orator. **2.** trimis, sol.

ōrātōriē *adv.* ca un orator.

ōrātōrius (3) *adj.* al oratorului, oratoric.

ōrātrīx, *īcis f.* mijlocitoare.

ōrātus, *ūs m.* rugăminte, cerere.

orbātor, *ōris m.* răpitor.

orbis, *is m.* **1.** cerc. **2.** *orbis terrarum* suprafaţa pământului, pământul întreg. **3.** suprafaţă circulară (disc, scut, roată, orbită, rotulă, inel).

orbita, *ae f.* urma roţii; (*fig.*) urme, cărare; orbită.

orbitās, *ātis f.* lipsă de copii; lipsă de părinţi; (*fig.*) lipsă.

orbō (I) *vt.* a lipsi de copii (de părinţi) pe cineva; (*fig.*) a lipsi: ~ *matrem filio* (*Abl.*) a o lipsi pe mamă de fiul ei, ~ *urbem auxilio* a lipsi oraşul de ajutor.

orbus (3) *adj.* lipsit de un membru al familiei (*mamă, tată, copil, soţie*); (*fig.*) lipsit. // **orbus**, *ī m.* orfan. // **orba**, *ae f.* orfană, văduvă.

orca, *ae f.* chiup (de păstrat peşte sărat).

orchas, *adis f.* măslină (lunguiaţă).

Orcus, *ī m.* **1.** Orcus (*zeul Infernului*). **2.** (*fig.*) Infern. **3.** moarte.

ōrdinārius (3) *adj.* regulat, obişnuit.

ōrdinātim *adv.* în ordine, regulat.

ōrdinātiō, *ōnis f.* punere în ordine, orânduire.

ōrdinō (I) *vt.* a orândui.

ōrdior, *īrī, ōrsus sum vt. dep.* a începe; a începe să vorbească.

ōrdō, *inis m.* **1.** şir, rând: ~ *arborum* rând de arbori. **2.** (*mil.*) rând (de soldaţi), linie: *ordines commutare* a schimba rândurile. **3.** centurie: *miles eiusdem ordinis* soldat din aceeaşi centurie. **4.** (rang de) centurion: *primis ordinibus convocatis* fiind convocaţi centurionii primelor centurii. **5.** clasă socială, ordin: ~ *senatorius* ordinul senatorial. **6.** (*fig.*) ordine: *nullo ordine* fără nici o ordine.

Orestēs, *ae* (*is*) *m.* Oreste (*fiul lui Agamemnon şi al Clytaemnestrei*).

orgia, *ōrum n.pl.* ceremonii secrete, orgii.

orichalcum, *ī n.* alamă.

oriēns (1), *ntis p.pr. v.* **orior**. // *m.* răsărit: *ab Oriente* de la răsărit.

orīgō, *inis f.* origine, obârşie, început.

Ōrīōn, *ōnis m.* Orion (*vânător îndrăzneţ, ucis de Diana şi transformat într-o constelaţie aducătoare de furtuni*).

orior, *īrī, ortus sum vi. dep.* **1.** a se naşte: *humilibus parentibus ortus* născut din părinţi modeşti. **2.** a începe: *silva a finibus oritur* pădurea începe de la hotare. **3.** a se ridica, a se înălţa: *sol oritur* soarele răsare, *clamor oritur* se înalţă un strigăt.

oriundus (3) *adj.* originar, trăgându-şi originea: *oriundi ex Etruscis* trăgându-şi originea din etrusci.

ōrnāmentum, *ī n.* **1.** podoabă; (*fig.*) distincţie, cinste. **2.** echipament.

ōrnātē *adv.* împodobit, cu artă, elegant.

ōrnātus[1] (3) *p.pf. v.* **ōrnō**. // *adj.* **1.** înzestrat, prevăzut cu, echipat: *scutis ornati* prevăzuţi cu scuturi. **2.** ales, frumos, distins.

ōrnātus[2], *ūs m.* **1.** înfrumuseţare, împodobire. **2.** podoabă, veşmânt, găteală.

ōrnō (I) *vt.* **1.** a împodobi, a înfrumuseţa; (*fig.*) a cinsti. **2.** a echipa, a înzestra (cu cele necesare).

ornus, *ī f.* frasin.

ōrō (I) *vt.* **1.** a ruga, a cere rugându-se: ~ *veniam* a cere iertare. **2.** a vorbi, a zice: *talibus orabat dictis*

cu astfel de cuvinte vorbea, ~ *causam* a pleda procesul.

Orontēs, *is* [*Ac.* -*en*] *m.* Orontes (*fluviu în Syria*).

Orpheus, *eī m.* Orfeu (*celebrul cântăreț din liră*).

ōrsa, *ōrum n.pl.* **1.** început, proiecte. **2.** vorbire, cuvinte.

ōrsus (3) *p.pf. v.* **ōrdior**.

ortus[1] (3) *p.pf. v.* **orior**.

ortus[2], *ūs m.* **1.** naștere, început, origine. **2.** răsărit (al aștrilor).

Ortygia, *ae f.* **1.** (*poet.*) numele insulei Delos. **2.** numele insulei din fața Syracusei. // **Ortygius** (3) *adj.* ortygian: *Ortygia Dea* Diana.

orȳza, *ae f.* orez.

ōs[1], *ōris n.* **1.** gură; (*la animale*) gâtlej, cioc, plisc: *oris hiatus* deschiderea gurii, ~ *lupi* gâtlejul lupului, ~ *cornicis* ciocul ciorii; (*fig.*) *ora navium* ciocurile corăbiilor, *in ore omnium esse* a fi în gura tuturor, *uno ore* într-un glas. **2.** gura (unui râu), intrare: *in ore Tiberis* la gura Tibrului, *in ore portus* la intrarea în port. **3.** vorbire, glas: *ora discordia sono* glasuri deosebite ca sunet. **4.** față, privire: *ora oculosque convertere* a întoarce fețele și ochii, *ante ora parentum* sub ochii părinților. **5.** figură; (*peior.*) mutră: ~ *molle* figură plăcută, ~ *impudens* mutră nerușinată.

os[2], *ossis n.* os.

ōscen, *cinis m.* pasăre prevestitoare (*corb, cioară, cucuvea*).

Osci, *ōrum m.pl.* osci (*ramură italică la sud de Latium*). // **Oscus** (3) *adj.* osc. // **oscē** *adv.* în limba oscă.

ōscillum, *ī n.* figurină (ca ofrandă lui Bacchus și Saturn).

ōscitāns (1), *ntis p.pr. v.* **ōscitō**. // *adj.* nepăsător, tembel.

ōscitanter *adv.* neglijent, nepăsător.

ōscitō (I) (**ōscitor**, *ārī*) *vi.* a căsca.

ōsculor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a săruta; (*fig.*) a giugiuli.

ōsculum, *ī n.* sărutare.

Osīris, *is m.* (*Ac.* -*im*) Osiris (*zeu egiptean, soțul zeiței Isis*).

ostendō, *ere, tendī, tentum vt.* a arăta, a prezenta, a pune înainte.

ostentātiō, *ōnis f.* scoatere la vedere, etalare, paradă.

ostentātor, *ōris m.* cel care arată atrăgând atenția.

ostentō (I) *vt.* a arăta, a pune în față, a prezenta.

ostentum, *ī n.* arătare, minune; (*fig.*) monstru.

ostentus, *ūs m.* etalare, punere în lumină, paradă.

ōstiārium, *iī n.* impozit după numărul ușilor.

ōstiārius, *iī m.* portar.

ōstiātim *adv.* din ușă în ușă, casă de casă.

ōstium, *iī n.* **1.** intrarea unei case, ușă. **2.** gura unui râu, intrarea în port. **3.** strâmtoare.

ostrea, *ae f.* și **ostreum**, *ī n.* scoică, stridie.

ostreum, *ī n. v.* **ostrea**.

ostrifer, *era, erum adj.* bogat în scoici, bogat în stridii.

ostrum, *ī n.* **1.** purpură. **2.** (*fig.*) stofă vopsită în purpură.

Othō, *ōnis m.* Otho (*cognomen roman: M. Salvius Otho, împăratul roman Otho*).

ōtior, *ārī, ātus sum vi. dep.* a trândăvi.

ōtiōsē *adv.* în voie, în liniște, încet.

ōtiōsus (3) *adj.* **1.** fără treabă, neocupat, liber: *otiosi sumus* n-avem treabă. **2.** pașnic, liniștit: *otiosa senectus* bătrânețe liniștită. 3. inutil, fără rost: ~ *sermo* discuție fără rost.

ōtium, *iī n.* **1.** tihnă, răgaz, timp liber, liniște. **2.** pace.

Ovidius, *iī m.* Publius Ovidius Naso (*poet roman*).

ovīle, *is n.* staul de oi, țarc.

ovillus (3) *adj.* de oaie.

ovis, *is f.* oaie.

ovō, *āre vi.* **1.** a sărbători triumful. **2.** a jubila.

ōvum, *ī n.* ou.

Oxus, *ī m.* Oxus (*râu în Asia; se varsă în Marea Aral*).

P

P (*în prescurtări*) **1.** Publius (*prenume*) **2. P. C.** *patres conscripti* senatori. **3. P. R.** *populus Romanus* poporul roman. **4. S.P.Q.R.** *senatus populusque Romanus* senatul şi poporul roman.
pābulātiō, *ōnis f.* păşunat; (*mil.*) aprovizionare cu furaje.
pābulātor, *ōris m.* aducător de nutreţ.
pābulor, *ārī, ātus sum vi. dep.* a strânge nutreţ, a aproviziona cu nutreţ.
pābulum, *ī n.* **1.** păşune, nutreţ. **2.** (*fig.*) hrană.
pācālis (2) *adj.* de pace, al păcii.
pācātus (3) *p.pf. v.* **pācō**. // *adj.* liniştit, paşnic.
pācifer, *era, erum adj.* aducător de pace.
pācificātiō, *ōnis f.* împăcare.
pācificātor, *ōris m.* pacificator, împăciuitor.
pācificō (I) *vi.* şi *vt.* **1.** a face pace. **2.** a potoli, a împăca.
pācificus (3) *adj.* iubitor de pace, paşnic.
paciscor, *pacīscī, pactus sum vi.* şi *vt. dep.* **1.** a trata, a face o înţelegere: ~ *cum principibus* a trata cu conducătorii. **2.** a stabili, a fixa: ~ *pretium* a stabili preţul. **3.** (*poet.*) a da în schimb, a angaja: ~ *vitam pro laude* a-şi da viaţa pentru glorie.
pācō (I) *vt.* a potoli, a supune.
pacta, *ae f.* promisă în căsătorie.
pactiō, *ōnis f.* înţelegere, convenţie, contract: *pactionem cum aliquo facere* a face o convenţie cu cineva.
Pactōlus, *ī m.* Pactolus (*râu în Lydia cu nisip bogat în aur*).
pactor, *ōris m.* mijlocitor.
pactum, *ī n.* **1.** înţelegere, convenţie, pact: *ex pacto* după înţelegere. **2.** (*Abl.*) fel, chip: *quo pacto* în ce fel, *nullo pacto* în nici un fel.
pactus[1] (3) *p.pf. v.* **pangō**.
pactus[2] (3) *p.pf.* (*v.* **paciscor**) stabilit, convenit, promis: *pretium pactum* preţul convenit; (*Abl. abs.*) *pacto* făcându-se o convenţie.
Pācuvius, *iī m.* Pacuvius (*poet roman, nepot al lui Ennius*).
Padus, *ī m.* (râul) Pad.
Paeān, *ānis m.* **1.** alt nume al lui Apollo. **2.** imn de bucurie (*în onoarea lui Apollo sau a altui zeu*).
paedagōgium, *iī n.* **1.** şcoală. **2.** copiii unei şcoli.
paedagōgus, *ī m.* sclav care-i conducea pe copii la şcoală; învăţător, îndrumător.
paedor, *ōris m.* murdărie.

paelex (**pēlex**), *icis f.* concubină.
paelicātus, *ūs m.* concubinaj.
paene *adv.* aproape: *naves ~ inanes* corăbii aproape goale; (*cu pf. Ind.*) era cât pe ce să: ~ *dixi* era să zic.
paenīnsula, *ae f.* peninsulă.
paenitentia, *ae f.* căinţă.
paeniteō, *ēre, uī vi.* **1.** a-i părea rău, a regreta, a se căi: *ei paenitendum puto* cred că trebuie să-i pară rău. **2.** (*impers.*) *paenitet me* (*Ac.*) *paenitet levitatis meae* îmi pare rău de uşurinţa mea, *me paenitet vixisse* regret că am trăit. // **paenitendus** (3) *adj.* de dispreţuit: *magister haud paenitendus* învăţător nu de dispreţuit.
paenula, *ae f.* manta (cu glugă).
paenulātus (3) *adj.* îmbrăcat într-o manta.
Paeonia, *ae f.* Paeonia (*ţinut în nordul Macedoniei*). // **Paeon**, *ōnis m.* locuitor al Paeoniei. // **Paeonis**, *idis f.* paeoniană.
Paestum, *i n.* Paestum (*oraş în Lucania, vestit prin trandafirii lui*). // **Paestānus** (3) *adj.* din Paestum.
paetulus (3) *adj.* care se uită puţin cruciş.
paetus (3) *adj.* saşiu.
pāgānus (3) *adj.* sătesc, rural. // **pāgānus**, *ī m.* ţăran.
pāgātim *adv.* sat de sat.
pāgella, *ae f.* foaie de hârtie.
pāgina, *ae f.* foaie, pagină.
pāgus, *ī m.* **1.** ţinut, canton (*la galli şi germani*). **2.** sat.
pāla, *ae f.* **1.** sapă, lopată. **2.** partea inelului pe care e incrustată o piatră preţioasă.
Palaemōn, *onis m.* Palaemon (*zeitate marină, fiul lui Ino*).
palaestra, *ae f.* **1.** palestră, gimnaziu (*loc de exerciţii fizice*). **2.** gimnastică, exerciţii fizice, lupte. **3.** şcoală, artă, măiestrie.
palaestricus (3) *adj.* gimnastic, exersat.
palaestrīta, *ae m.* maestru de gimnastică, luptător.
palam I. *adv.* în faţa lumii, pe faţă, cunoscut de toţi: ~ *oppidum compilavit* a jefuit oraşul pe faţă, *palam est* e cunoscut de toţi. **II.** *prep.* (*cu Abl.*) în faţa cuiva: ~ *populo* în faţa poporului.
Palātīnus (3) *adj.* **1.** al Palatinului, de pe Palatin. **2.** imperial.
Palātium, *iī n.* **1.** Palatin (*una dintre cele şapte coline ale Romei*). **2.** palat (al împăratului).
palātum, *ī n.* şi **palātus**, *ī m.* cerul gurii, palat; (*fig.*) gust.
palea, *ae f.* [*frecv. pl.*] pai, paie.
palear, *āris n.* [*frecv. pl.*] pielea care atârnă la gâtul boului.
Palēs, *is f.* Pales (*veche divinitate italică, protectoare a turmelor şi păstorilor*). // **Palīlia** (**Parīlia**), *ium n.pl.* sărbătoare pastorală (la 21 aprilie).

palimpsēstus, *ī m.* palimpsest (*pergament răzuit ca să se scrie din nou pe el*).
paliūrus, *ī f.* spin.
palla, *ae f.* mantilă (lungă până la pământ).
Palladium, *iī n.* statuia zeiței Pallas.
Pallas, *adis* (*ados*) *f.* (zeița) Pallas (Minerva); *Palladis ars* torsul și țesutul, *Palladis arbor* măslin, *Palladis ales* bufniță; (*fig.*) măslin, ulei de măsline. **Palladius** (3) *adj.* al zeiței Pallas.
pallēns (1), *ntis p.pr. v.* **palleō**. // *adj.* palid; galben-verzui; (*poet.*) care face palid.
palleō, *ēre, uī vi.* și *vt.* **1.** a fi palid; *pallet fame* e palid de foame. **2.** a păli, a se îngălbeni: *seges pallet* holda se îngălbenește. **3.** (*fig.*) a păli, a tremura de frică, a se teme de: *pater pallet pueris* (*D.*) tatăl tremură de frică pentru copii, *pallet pontum* se îngrozește de mare.
pallēscō, *ere, palluī vi.* a se îngălbeni, a deveni palid.
palliātus (3) *adj.* îmbrăcat în pallium.
pallidulus (3) *adj.* cam palid.
pallidus (3) *adj.* palid; (*fig.*) care face să pălești.
palliolum *v.* **pallium**.
pallium, *iī n.* **1.** mantie lungă grecească. **2.** cuvertură.
pallor, *ōris m.* paloare; (*fig.*) frică.
palma, *ae f.* **1.** palmă; (*fig.*) mână; *palmā concutere* a lovi cu palma, *vincula arcebant palmas* lanțurile strângeau mâinile. **2.** palmier, ramură de palmier; (*fig.*) victorie, premiu: *palmam dare* a acorda victoria.
palmāris (2) *adj.* vrednic de premiu, minunat.
palmātus (3) *adj.* brodat cu ramuri de palmier.
palmes, *itis m.* lăstar, ramură, cârcel de viță.
palmētum, *ī n.* plantație de palmieri.
palmifer, *era, erum adj.* bogat în palmieri.
palmōsus (3) *adj.* plin de palmieri.
palmula, *ae f.* capătul lat al vâslei; (*fig.*) vâslă.
pālor, *ārī, ātus sum vi. dep.* a umbla în toate părțile, a se împrăștia; (*fig.*) a rătăci.
palpebra, *ae f.* [*frecv. pl.*] pleoapă.
palpitō (I) *vi.* a palpita, a se zbate.
palpor, *ārī, ātus sum vi. dep.* și **palpō** (I) *vi.* a dezmierda, a linguși.
palūdāmentum, *ī n.* manta (militară).
palūdātus (3) *adj.* îmbrăcat în manta militară.
palūdōsus (3) *adj.* mlăștinos.
palumbēs, *is m.* și *f.* porumbel, hulub.
pālus[1], *ī m.* par, țăruș.
palūs[2], *ūdis f.* mlaștină, baltă.
palūster, *tris, tre adj.* mlăștinos. // **palūstria**, *ium n.pl.* locuri mlăștinoase.
Pamphȳlia, *ae f.* Pamphylia (*ținut în Asia Mică*).

pampineus (3) *adj.* de viță; de (cu) frunze de viță.
pampinus, *ī m.* frunză (frunziș) de viță-de-vie; coardă de viță.
Pān, *Pānos* [*Ac. Pāna*] *m.* Pan (*zeul păstorilor*).
panacēa, *ae f.* plantă medicinală (*bună pentru orice boală*).
pānārium, *iī n.* paner, coș de pâine.
Panchāia, *ae f.* Panchaia (*insulă legendară pe coasta Arabiei, bogată în parfumuri și metale*). // **Panchaeus** (**Panchāius**) (3) *adj.* panchaic.
Pandāteria, *ae f.* insulă mică în Marea Tireniană, loc de exil în epoca imperială.
pandō, *ere, pandī, passum vt.* **1.** a desface: ~ *vela* a desface pânzele, *passis crinibus* cu părul despletit. **2.** a deschide: ~ *viam* a deschide un drum. **3.** (*fig.*) a dezvălui, da la iveală, a arăta: ~ *primordia rerum* a dezvălui începuturile lucrurilor.
pandus (3) *adj.* încovoiat.
panēgyricus (3) *adj.* elogios. // **panēgyricus**, *ī m.* panegiric, elogiu.
Pangaea, *ōrum n.pl.* Pangaea (*munte în Macedonia, bogat în aur și argint*). // **Pangaeus** (3) *adj.* al Pangaeului.
pangō, *ere, pepigī* (*pānxi* sau *pēgī*), *pāctum vt.* **1.** a înfige, a împlânta: ~ *clavum* a înfige un cui; (*poet.*) *oscula* ~ a da sărutări. **2.** a stabili, a fixa, a conveni: *pacta dies* ziua convenită, ~ *pacem* a încheia pace. **3.** a compune, a cânta versuri: ~ *poemata* a compune poezii.
pānicum, *ī n.* părinc (*specie de mei*).
pānis, *is m.* pâine.
pannōsus (3) *adj.* zdrențăros.
pannus, *ī m.* bucată de stofă, fâșie, cârpă.
Pannonia, *ae f.* Pannonia (*provincie romană*). // **Pannonius** (3) *adj.* pannonic.
Panormus (**Panhormus**), *ī f.* Panormus (*oraș în Sicilia; azi, Palermo*). // **Panormitānus** (3) *adj.* din Panormus.
panthēra, *ae f.* panteră.
pantomīmus, *ī m.* pantomim, balerin.
papāver, *eris n.* mac.
papāvereus (3) *adj.* de mac.
Paphus (**Paphos**), *ī f.* Paphos (*oraș în insula Cipru, vestit pentru cultul Venerei*). // **Paphius** (3) *adj.* de Paphos, al Venerei.
pāpiliō, *ōnis m.* fluture.
papilla, *ae f.* sfârc, sân; uger.
papula, *ae f.* bubă, coș.
papȳrifer, *era, erum adj.* care produce papirus.
papȳrus, *ī f.* **1.** papirus (*trestie din Egipt din care se făceau foi de scris*). **2.** (*fig.*) hârtie. **3.** scriere, carte.
pār (1), *paris adj.* **1.** egal, asemănător: *pari intervallo* la distanță egală. **2.** potrivit: *ut par est* după cum este potrivit. // *m.* și *f.* cel asemenea, semen, soț (soție). // *n.* pereche:

tria paria amicorum trei perechi de prieteni.

parābilis (2) *adj.* uşor de procurat.

paraphrasis, *is f.* parafrază, comentariu.

parasīta, *ae f.* parazită.

parasītus, *ī m.* invitat la masă; parazit.

parātē *adv.* pregătit dinainte, cu grijă.

parātiō, *ōnis f.* procurare, dobândire.

parātus, *ūs m.* pregătire, preparative; (*fig.*) lux, haine luxoase.

Parca, *ae f.* Parcă (*divinitate a destinului*); (*pl.*) Parcele (*Clotho, Lachesis, Atropos*).

parcē *adv.* cu economie, cu măsură.

parcimōnia *v.* **parsimōnia**.

parcō, *ere, peperci, parsum vi.* **1.** a fi econom, a economisi: ~ *futuro* (*D.*) a economisi pentru ziua de mâine. **2.** a cruţa: ~ *valetudini* a-şi cruţa sănătatea, ~ *victis* a-i cruţa pe cei învinşi. **3.** a se abţine: ~ *lamentis* a se abţine de la bocete; (*cu Inf., sens prohibitiv*) *parce scelerare manus* nu-ţi pângări mâinile, *parcite procedere* nu mai înaintaţi.

parcus (3) *adj.* econom, măsurat; zgârcit.

pardalis, *is f.* panteră.

pārēns[1] (1), *ntis p.pr. v.* **pāreō**. // *adj.* supus, ascultător. // **pārēntēs**, *ium m.pl.* supuşi.

parēns[2], *ntis m.* şi *f.* **1.** părinte (*tată, mamă*). **2.** (*pl.*) strămoşi. **3.** (*rar*) rude.

Parentālia, *ium n.pl.* Parentaliile (*ziua morţilor, sărbătoarea morţilor, la 21 februarie*).

parentālis (2) *adj.* **1.** de strămoşi. **2.** de sărbătoarea morţilor.

parentō (I) *vi.* **1.** a face sacrificii pentru sufletul unui mort. **2.** a potoli.

pāreō, *ēre, uī, itum vi.* **1.** a apărea, a se vedea; (*impers.*) *paret* e clar. **2.** a asculta, a se supune: ~ *legibus* a se supune legilor.

pāricīda, pāricīdium *v.* **parricīda, parricīdium**.

pariēs, *etis m.* perete.

parietinae, *ārum f.pl.* ziduri dărâmate, dărâmături.

Parīlia *v.* **Palēs**.

parilis (2) *adj.* egal, asemănător.

parilitās, *ātis f.* egalitate, asemănare.

pariō, *ere, peperī, par(i)tum vt.* **1.** a naşte; (*fig.*) a crea: ~ *filium* a naşte un fiu, ~ *sibi amicitias* a-şi crea prietenii. **2.** a procura, a câştiga: *male parta* bunuri câştigate necinstit. **3.** a pricinui, a da loc: *invidia virtute parta* invidie rezultată de pe urma meritului (cuiva), ~ *fastidium* a pricinui greaţă, ~ *sibi letum manu* a-şi pricinui moartea cu mâna sa.

Paris, *idis m.* Paris (*fiul lui Priam*).

pariter *adv.* **1.** la fel, ~ *ac* (sau *atque, et*) la fel ca. **2.** în acelaşi timp: ~ *cum luna* odată cu luna.

Parius (3) *adj.* de Paros.

parma, *ae f.* scut (mic, rotund).

parmātus (3) *adj.* înarmat cu scut.

Parmenidēs, *is m.* Parmenide (*filozof grec, şeful şcolii eleate*).

parmula, *ae f.* scut mic.

Parnās(s)us, *ī m.* Parnas (*munte în apropiere de Delphi, lăcaşul lui Apollo şi al muzelor*). // **Parnās(s)ius** (3) *adj.* parnasian, apollinic.

parō[1] (I) *vt.* **1.** a pregăti, a se pregăti: ~ *naves* a pregăti corăbii, ~ *iter* a se pregăti de drum; (*cu Inf.*) *Apuliam proficisci parabat* se pregătea să plece în Apulia. **2.** a procura, a dobândi: ~ *sibi frumentum* a-şi procura grâu, ~ *sibi gloriam* a-şi câştiga gloria.

parō[2], *āre, ātum vt.* a pune pe aceeaşi treaptă, a egala.

parochus, *ī m.* furnizor; gazdă.

Paros (Parus), *ī f.* Paros (*insulă vestită prin marmura ei*).

parricīda, *ae m.* ucigaş, asasin (al unei rude de sânge).

parricīdium, *iī n.* **1.** ucidere (a unei rude de sânge). **2.** crimă.

pars, *rtis f.* **1.** parte: *magna* ~ o mare parte, *magnam partem* în mare parte, *pars... pars* unii... alţii, *per partes* pe părţi, *in utramque partem* în amândouă sensurile. **2.** (*pl.*) *partes*: **a)** partid politic: *partes optimatium* partidul aristocraţilor; **b)** rol: *primas partes agere* a juca rolul principal, *partes imperatoris* rolul generalului; **c)** cote de participare la beneficii: *magnas partes habere* a avea mari cote de participare.

parsimōnia, *ae f.* economie.

Parthenōn, *ōnis m.* Parthenon (*templul zeiţei Atena*).

Parthenopē, *ēs f.* Parthenope (*numele vechi al Neapolului*). // **Parthenopēius** (3) *adj.* parthenopian, napolitan.

Parthia, *ae f.* Parthia (*ţinut la sudul Mării Caspice*). // **Parthus (Parthicus)** (3) *adj.* al parţilor. // **Parthus**, *ī m.* part, persan.

particeps (1), *cipis adj.* părtaş: ~ *praemiorum* părtaş la răsplăţi.

participō (I) *vt.* a împărţi cu cineva, a împărtăşi.

particula, *ae f.* părticică, particulă.

particulātim *adv.* în bucăţele.

partim *adv.* în parte, unii: *eorum* (sau *ex quibus*) ~ dintre aceştia o parte, *partim... partim* unii... alţii.

partiō (IV) *vt.* a împărţi.

partior, *īrī, ītus sum vt. dep.* a împărţi, a distribui.

partītē *adv.* sistematic.

partītiō, *ōnis f.* împărţire.

parturiō, *īre vi.* şi *vt.* **1.** a fi în durerile facerii, a se chinui să nască. **2.** a naşte.

partus, *ūs m.* **1.** naştere. **2.** copil, odraslă.

parum *adv.* prea puţin, puţin; (*comp.*) *minus* mai puţin, nu tocmai; (*superl.*) *minime* foarte puţin, deloc: ~ *habere* a nu se mulţumi, *rem* ~ *facere* a preţui puţin un lucru, ~ *saepe* rareori.

parumper *adv.* pentru puțin timp, puțin, o clipă.
parvulum *adv.* puțintel.
parvulus (3) *adj.* mititel, micuț: *a parvulo* de copil.
parvum *adv.* puțin. // **parvum,** *ī n.* puțin lucru: *parvo contentus* mulțumit cu puțin, *parvi aestimare* a socoti de puțin preț, *parvi esse* a avea puțină valoare.
parvus (3) *adj.* [*comp.* **minor, minus**; *superl.* **minimus**] mic.
pāscō, *ere, pāvī, pāstum vt.* **1.** a mâna la păscut, a face să pască: ~ *oves* a mâna oile la pășune. **2.** a paște: *vaccae pascebant Palatia* vacile pășteau pe Palatin. **3.** (*fig.*) a hrăni, a alimenta: *fundus pascit erum* pământul îl hrănește pe stăpân; (*fig.*) ~ *amorem* a alimenta iubirea, ~ *spes inanes* a hrăni speranțe deșarte. **4.** a lăsa să crească: ~ *barbam* a lăsa să-i crească barba.
pāscor, *pāscī, pāstus sum vi.* și *vt. dep.* a paște; (*fig.*) a se hrăni: ~ *per valles* a paște prin văi, ~ *nostro dolore* a se hrăni cu durerea noastră.
pāscuum, *i* [*frecv. pl.* **pāscua,** *ōrum*] *n.* pășune.
pāscuus (3) *adj.* de pășunat.
Pāsiphāe, *ēs f.* Pasiphae (*fiica Soarelui, soția lui Minos, mama Phedrei, Ariadnei și a Minotaurului*).
passer, *eris m.* **1.** vrabie; (*fig.*) păsărică. **2.** (un fel de) pește de mare.
passerculus, *ī m.* vrăbiuță.
passim *adv.* **1.** în toate părțile, pretutindeni. **2.** laolaltă, amestecat.
passum, *ī* (*subînț.* **vinum**) *n.* vin de struguri uscați la soare.
passus[1] (3) *p.pf.* (*v.* **pandō**) desfăcut; (*spec.*) expus la soare, uscat: *uvae passae* struguri uscați, *lac passum* lapte prins.
passus[2], *ūs m.* **1.** pas. **2.** pas (*măsură de lungime de circa 1,50 m*).
pastillus, *ī m.* **1.** prăjiturică. **2.** pilulă, pastilă (parfumată).
pāstiō, *ōnis f.* pășunat, pășune.
pāstor, *ōris m.* păstor, cioban.
pāstōrālis (2) *adj.* păstoresc.
pāstus, *ūs m.* hrană (a animalelor).
Patavium, *iī n.* (orașul) Patavium (*azi, Padova*). **II. Patavīnus** (3) *adj.* din Patavium.
patefaciō, *ere, fēcī, factum vt.* a deschide; (*fig.*) a da la iveală: ~ *portas* a deschide porțile, ~ *verum* a da la iveală adevărul.
patefactiō, *ōnis f.* **1.** deschidere. **2.** (*fig.*) dezvăluire.
patefīō, *fierī, factus sum vb. pas. v.* **patefaciō.**
patella, *ae f.* farfurie întinsă, taler.
patēns (1), *ntis p.pr. v.* **pateō.** // *adj.* deschis; (*fig.*) evident, clar.
pateō, *ēre, uī vi.* **1.** a fi deschis: *patent portae* porțile sunt deschise. **2.** a se întinde (în spațiu): *silva late patet* pădurea se întinde până departe. **3.** a sta la dispoziție: *maria terraeque patebant* mările și pământurile stăteau la dispoziție. **4.** a se vedea clar, a fi evident: *praestigiae patent* înșelătoriile se văd clar.

pater, *tris m.* **1.** tată; (*pl.*) părinți, strămoși. **2.** (*pl.*) *patres* (*conscripti*) senatori; patricieni. **3.** *pater familias* capul familiei.
patera, *ae f.* cupă largă.
paternus (3) *adj.* părintesc, al tatălui.
patēscō, *ere, patuī vi.* **1.** a se deschide: *atria patescunt* se deschid încăperile. **2.** a se întinde (în spațiu): *campus patescit* se întinde un câmp. **3.** (*fig.*) a ieși la iveală: *insidiae patescunt* cursele ies la iveală.
patibilis (2) *adj.* **1.** (*pas.*) suportabil. **2.** (*act.*) dotat cu simțire.
patibulum, *ī n.* furcă de spânzurat sclavi.
patiēns (1), *ntis p.pr. v.* **patior.** // *adj.* răbdător, care suportă, rezistent; ~ *laborum* rezistent la eforturi.
patienter *adv.* cu răbdare.
patientia, *ae f.* răbdare, putință de a suporta.
patina, *ae f.* farfurie; tigaie.
patior, *patī, passus sum vt. dep.* **1.** a suporta, a suferi: ~ *dolorem* a suporta durerea, ~ *repulsam* a suferi o înfrângere. **2.** a îngădui: *ut tempus patitur* după cum îngăduie timpul.
patrātor, *ōris m.* executor.
patrātus (3) *p.pf. v.* **patrō; pater patrātus** mai-marele fețialilor (*preoții care declarau război sau pace, încheiau tratate etc.*).
patria, *ae f.* patrie, loc natal.
patricīda, *ae m. v.* **parricīda.**
patricius (3) *adj.* patrician. // **patriciī,** *orum m.pl.* patricieni.
patrimōnium, *iī n.* avere (moștenită de la părinți), proprietate.
patrīmus (3) *adj.* căruia îi trăiește tatăl.
patrītus (3) *adj.* de la părinți.
patrius (3) *adj.* părintesc, strămoșesc.
patrō (I) *vt.* a săvârși, a duce până la capăt: ~ *facinus* a săvârși o crimă, ~ *promissa* a îndeplini promisiunile.
patrōcinium, *iī n.* patronaj, protecție, apărare.
patrōcinor, *ārī, ātus sum vi. dep.* (*cu D.*) a proteja, a apăra.
patrōna, *ae f.* ocrotitoare, apărătoare.
patrōnus, *ī m.* **1.** patron, protector (al clienților). **2.** avocat, apărător.
patruēlis (2) *adj.* de văr bun (după tată). // **patruēlis,** *is m.* văr bun (după tată).
patruus, *ī m.* unchi (după tată). // **patruus** (3) *adj.* al unchiului.
patulus (3) *adj.* **1.** deschis. **2.** desfăcut, întins, larg. **3.** (*fig.*) la îndemâna tuturor, comun.
paucitās, *ātis f.* număr mic.
pauculus (3) *adj.* foarte puțin.
paucus (3) *adj.* [*frecv. pl.*] puțin (numeros): *pauci cives* câțiva cetățeni.
paul(l)ātim *adv.* puțin câte puțin.
paul(l)isper *adv.* puțin timp.

paul(l)ulus (3) *adj.* puţintel.
paulum *adv.* puţin.
paul(l)us[1] (3) *adj.* puţin: *paulo sumptu* cu puţină cheltuială. // **paulum**, *ī n.* cantitate foarte mică, puţinătate: *paulo* (*Abl.*) *liberius* cu puţin mai liber, *paulo post* (cu) puţin după aceea.
Paul(l)us[2], *ī m.* Paulus (*cognomen roman*).
pauper (1), *eris adj.* sărac.
pauperculus (3) *adj.* sărac de tot.
pauperiēs, *ēi f.* sărăcie.
pauperō (I) *vt.* a sărăci, a păgubi (pe cineva).
paupertās, *ātis f.* sărăcie.
pausa, *ae f.* încetare, pauză.
Pausaniās, *ae m.* Pausanias (*general spartan*).
pausea (**pausia**), *ae f.* măslină (cărnoasă).
paveō, *ēre*, *pāvī vi.* şi *vt.* a fi înspăimântat, a se teme.
pavēscō, *ere vi.* şi *vt.* a se înfricoşa, a se teme.
pavidē *adv.* cu frică.
pavidus (3) *adj.* fricos, temător, înspăimântat: *pavidae matres* mame înspăimântate, *non ~ offensionum* fără teamă de duşmănii.
pavīmentum, *ī n.* pardoseală.
pavitō, *āre vi.* şi *vt.* a tremura, a se înspăimânta.
pāvō, *ōnis m.* păun.
pavor, *ōris m.* frică, spaimă.
pāx, *pācis f.* **1.** pace: *pace belloque* în timp de pace şi de război, *pacem agitare* (sau *exercere*) a trăi în pace. **2.** linişte: *~ animi* liniştea sufletului; (*expr.*) *pace tua dixerim* fie spus fără supărare. **3.** (*rel.*) îndurare, sprijin: *~ deum* îndurarea zeilor.
peccātum, *ī n.* greşeală, vină.
peccō (I) *vi.* şi *vt.* a greşi: *~ in re publica* a greşi în activitatea politică, *~ in* (sau *erga*) *aliquem* a greşi faţă de cineva.
pecten, *inis m.* **1.** pieptene. **2.** obiect cu dinţi ca de pieptene (pieptene de scărmănat lâna, spată de ţesut, plectru cu care se atingeau coardele lirei). **3.** (*fig.*) cântec.
pectō, *ere*, *pexī*, *pexum vt.* a pieptăna.
pectus, *oris n.* piept; (*fig.*) inimă, suflet.
pecu *n.* [*indecl.*; *frecv. pl.*: **pecua**] turme, vite.
pecuārius (3) *adj.* de vite. // **pecuārius**, *iī m.* crescător de vite. // **pecuāria**, *ae f.* creşterea vitelor; vite. // **pecuāria**, *ōrum n.pl. v.* **pecu**.
pecūlātor, *ōris m.* delapidator.
pecūlātus, *ūs m.* delapidare, fraudă.
pecūliāris (2) *adj.* propriu, particular, special.
pecūlium, *iī n.* **1.** avere proprie; (*spec.*) agoniseală (*bani economisiţi de sclav spre a se răscumpăra*). **2.** cadou.
pecūnia, *ae f.* bani, sumă de bani, avere.

pecūniārius (3) de bani.
pecūniōsus (3) *adj.* bogat, avut.
pecus[1], *oris n.* **1.** oaie. **2.** turmă.
pecus[2], *udis f.* vită, animal; (*spec.*) oaie, capră.
pēdalis (2) *adj.* de un picior (*circa 0,30 m*).
pedāriī, *ōrum* [**senatores**] *m.pl.* senatori de rangul al doilea (care n-au exercitat o magistratură curulă)
pedes, *itis m.* **1.** cel care merge pe jos. **2.** (*mil.*) pedestraş. **3.** (*fig.*) plebeu.
pedester, *tris*, *tre adj.* **1.** care merge pe jos, pedestru. **2.** (*mil.*) de infanterie, de pedestraşi. **3.** (*fig.*) de rând, prozaic.
pedetemptim *adv.* pas cu pas, puţin câte puţin; prudent.
pedica, *ae f.* legătură la picioare, piedică.
pedisequa, *ae f.* (sclavă) însoţitoare, slujitoare.
pedisequus, *ī m.* (sclav) însoţitor, slujitor.
peditātus, *ūs m.* pedestrime, infanterie.
pedum, *ī n.* bâtă, ciomag; lance.
Pēgasus (**Pēgasos**), *ī m.* Pegas (*cal înaripat născut din sângele Medusei*). // **Pēgasēus** (3) *adj.* al (calului) Pegas. // **Pēgasis**, *dis f.* muză.
pēgma, *atis n.* **1.** maşinărie (folosită în teatru). **2.** estradă. **3.** raft de bibliotecă.
pēierō (I) *vi.* a jura fals.
pēior, **pēius** *adj. comp. v.* **malus**, **male**.
pelagius (3) *adj.* marin.
pelagus, *ī n.* mare, largul mării; ape.
Pelasgī, *ōrum m.pl.* pelasgi (*străvechi locuitori ai Greciei*); (*fig.*) grecii. // **Pelasgus** (3) *adj.* pelasgic; grec.
Pēleus, *ī* (*eos*) *m.* Peleu (*fiul lui Aeacus, soţul Tetidei, tatăl lui Achilles*). // **Pēlīdēs**, *ae m.* fiul lui Peleu (*Achilles*).
pēlex *v.* **paelex**.
Pēlion, *ī n.* Pelion (*munte în Thessalia*). // **Pēli(ac)us** (3) *adj.* al Pelionului. // **Pēlias**, *adis adj.f.* de pe Pelion, thessaliană.
Pella, *ae f.* Pella (*oraş în Macedonia, capitala regatului macedonean*). // **Pellaeus** (3) *adj.* din Pella, macedonean.
pellāx (1), *ācis adj.* înşelător.
pelliciō, *ere*, *lēxī*, *lectum vt.* a ademeni.
pellicula, *ae f.* pielicică; pieliţă.
pellis, *is f.* **1.** piele. **2.** (*pl.*, *mil.*) cort (acoperit cu piei): *milites sub pellibus habere* a ţine soldaţii în corturi.
pellītus (3) *adj.* acoperit cu piei.
pellō, *ere*, *pepulī*, *pulsum vt.* **1.** a pune în mişcare: *~ nervos fidium* a face să răsune coardele lirelor. **2.** a izbi, (*fig.*) a impresiona: *~ terram pede* a izbi pământul cu piciorul, *iuvenem forma captivae pepulerat* pe

tânăr îl impresionase frumusețea roabei. **3.** a goni, a izgoni: ~ *patriā* a izgoni din patrie; (*mil.*) a respinge: ~ *hostem* a respinge dușmanul; (*fig.*) a alunga: ~ *curas* a alunga grijile.

pellūceō *v.* **perlūceō**.

Pelopidās, *ae m.* Pelopida (*vestit general theban*).

Peloponnēsus, *ī f.* Peloponnes (*peninsulă a Greciei*). // **Peloponnēsius (Peloponnesiacus)** (3) *adj.* peloponnesiac. // **Peloponnēnsēs**, *ium m.pl.* peloponnesienii.

Pelops, *ŏpis m.* Pelops (*fiul lui Tantal, ucis de tatăl său și oferit zeilor la masă, reînsuflețit de Zeus, apoi rege în Argos; strămoș al neamului Pelopizilor*).

pelōris, *idis f.* stridie (mare).

pelta, *ae f.* scut ușor (de lemn, acoperit cu piele).

peltasta, *ae m.* (*la pl.*) soldat înarmat cu scut ușor.

peltātus (3) *adj.* înarmat cu scut ușor.

Pēlūsium, *iī n.* Pelusium (*oraș în Egipt*). // **Pēlūsi(ac)us** (3) *adj.* pelusian.

pēlvis, *is f.* lighean, căldare.

penārius (3) *adj.* de păstrat alimente.

penātēs, *tium m.pl.* **1.** penați (*zeii casei*). **2.** (*fig.*) locuință, casă.

pendeō, *ēre, pependī vi.* **1.** a sta atârnat (suspendat), a atârna: ~ *ab arbore* a sta atârnat de copac, *toga pendet* toga cade în jos. **2.** (*fig.*) a fi suspendat, a sta pe loc: *opera pendent* lucrările stau pe loc. **3.** a fi nehotărât, a fi nesigur, a șovăi: ~ *animi* a fi nesigur în cugetul său. **4.** a depinde, a atârna: ~ *ex fortuna* a depinde de noroc.

pendō, *ere, pependī, pēnsum vt.* **1.** a cântări, a socoti: ~ *res, non verba* a cântări faptele, nu vorbele. **2.** a plăti: ~ *tributum* a plăti tribut. **3.** (*fig.*) a plăti pentru o vină, a ispăși, a suferi: ~ *poenas temeritatis* a ispăși nesăbuința, ~ *poenas capitis* a suferi pedeapsa capitală.

pendulus (3) *adj.* care atârnă; (*fig.*) șovăitor, nesigur.

Pēnelopa, *ae* (**Pēnelopē**, *ēs*) *f.* soția lui Ulise. // **Pēnelopēus** (3) *adj.* al Penelopei.

penes *prep.* (*cu Ac.*) în puterea (în mâna) cuiva; (*fig.*) de partea: *servi ~ accusatorem* sclavi în mâna acuzatorului, ~ *te est* e în puterea ta, *culpa ~ Aetolos est* vina aparține aetolienilor.

penetrābilis (2) *adj.* **1.** (*pas.*) care poate fi pătruns. **2.** (*act.*) pătrunzător.

penetrāle, *is n.* [*frecv. pl.* **penetrālia**, *ium*] interior (al unei case, al unui templu), sanctuar.

penetrālis (2) *adj.* tainic, retras.

penetrō (I) *vt.* și *vi.* a pătrunde, a ajunge undeva.

Pēnēus (Pēnēos), *ī m.* **1.** Peneus (*râu care străbătea valea Tempe*). **2.** zeul acestui râu (*tatăl Cyrenei și al Daphnei*). // **Pēnēius** (3) *adj.* peneian.

pēnicillum, *ī n.* și **penicillus**, *ī m.* pensulă.

penitus *adv.* **1.** adânc. **2.** cu totul.

penna, *ae f.* **1.** pană, aripă. **2.** crenel (*la ziduri*).

pennātus (3) *adj.* înaripat.

Pennīnus (Poenīnus) (3) *adj.* penin: *Penninae Alpes* Alpii Penini.

pēnsilis (2) *adj.* care atârnă, suspendat.

pēnsiō, *ōnis f.* plată, rată.

pēnsitō (I) *vt.* **1.** a cântări, a socoti. **2.** a plăti, a achita.

pēnsō (I) *vt.* **1.** a cântări, a socoti. **2.** a plăti.

pēnsum, *ī n.* **1.** lână de tors într-o zi de către o sclavă; caier de tors. **2.** (*fig.*) îndatorire, preocupare.

pēnsus (3) *p.pf.* (*v.* **pendō**) respectat, important: *nihil pensi habere* a nu avea nici o considerație, a nu se sinchisi.

Penthesilēa, *ae f.* Penthesilea (*regina Amazoanelor*).

Pentheus, *ī m.* Pentheus (*fiul lui Echion și al Agavei, rege în Theba, sfârtecat de bacante înfuriate, printre care se afla și mama sa*).

pēnūria, *ae f.* lipsă.

penus, *ūs* (**penus**, *ī*) *m.* și *f.* sau **penus**, *oris n.* merinde.

peplum, *ī n.* peplu (*îmbrăcăminte femeiască lungă și largă*).

per *prep.* (*cu Ac.*) **1.** (*loc*) prin: ~ *urbem* prin oraș. **2.** (*timp*) în timpul, timp de: ~ *hiemem* în timpul iernii, ~ *multas horas* timp de multe ore. **3.** (*instr.*) prin (mijlocirea): *certior factus per servum* înștiințat printr-un sclav, ~ *vim* cu forța. **4.** (*cauza*) din cauza: ~ *invidiam* din cauza invidiei. **5.** (*mod*) ~ *ludibrium* în bătaie de joc. **6.** (*relația*) ~ *liberos vestros* pe copiii voștri, ~ *deos* în numele zeilor.

pēra, *ae f.* desagă.

perācer, *cris, cre adj.* **1.** foarte acru. **2.** (*fig.*) foarte ascuțit, foarte viu.

peracerbus (3) *adj.* **1.** foarte acru. **2.** (*fig.*) foarte neplăcut.

perāctiō, *ōnis f.* sfârșit.

peracūtus (3) *adj.* foarte ascuțit.

peradulēscēns, *ntis* (**peradulēscentulus**, *ī*) *m.* om foarte tânăr, tinerel.

peraequē *adv.* la fel, exact la fel.

peragitō (I) *vt.* a pune în mișcare, a hărțui, a goni.

peragō, *ere, ēgī, āctum vt.* **1.** a pune în mișcare, a răsfoi, a frământa: ~ *freta remis* a răscoli valurile cu vâslele. **2.** a duce la capăt, a îndeplini, a împlini: ~ *iter* a duce la capăt drumul, ~ *consilium* a-și îndeplini planul, ~ *fabulam* a juca o piesă. **3.** a petrece: ~ *noctem* a petrece noaptea, ~ *vitam procul patria* a-și duce viața departe de patrie.

4. a expune, a înfăţişa: ~ *res gestas* a expune faptele.
peragrātiō, *ōnis f.* străbatere.
peragrō (I) *vt.* şi *vi.* a străbate; (*fig.*) a pătrunde.
perambulō (I) *vt.* a străbate, a parcurge.
peramplus (3) *adj.* foarte mare.
perangustē *adv.* foarte strâmt (strâns).
perangustus (3) *adj.* foarte îngust.
perantīquus (3) *adj.* străvechi.
perarduus (3) *adj.* foarte greu.
perargūtus (3) *adj.* foarte pătrunzător.
perarō (I) *vt.* a brăzda; (*fig.*) a scrijeli, a scrie.
perattentē *adv.* foarte atent.
perattentus (3) *adj.* foarte atent.
perbacchor, *ārī, ātus sum vi. dep.* a face orgii.
perbeātus (3) *adj.* preafericit.
perbene *adv.* foarte bine.
perbenevolus (3) *adj.* foarte binevoitor.
perbibō, *ere, bibī vt.* a suge, a absorbi.
perblandus (3) *adj.* foarte seducător.
perbonus (3) *adj.* foarte bun.
perbrevis (2) *adv.* foarte scurt.
perbreviter *adv.* foarte pe scurt.
percalēscō, *ere, caluī vi.* a se înfierbânta, a se încinge.
percallēscō, *ere, calluī vi.* şi *vt.* **1.** a se bătători, a se toci. **2.** a fi deprins cu, a cunoaşte bine.
percārus (3) *adj.* foarte drag.
percautus (3) *adj.* foarte prevăzător.
percelebrō (I) *vt.* a face cunoscut peste tot.
perceler, *eris, ere adj.* foarte repede.
perceleriter *adv.* foarte repede.
percellō, *ere, culī, culsum vt.* **1.** a izbi, a lovi. **2.** a doborî, a culca la pământ.
percēnseō, *ēre, uī vt.* a examina, a trece în revistă, a parcurge.
perceptiō, *ōnis f.* **1.** recoltare, strângere. **2.** (*fig.*) percepţie, cunoaştere.
percipiō, *ere, cēpī, ceptum vt.* **1.** a cuprinde, a lua în stăpânire: *horror membra percipit* groaza cuprinde trupul. **2.** a lua în primire, a primi, a dobândi: ~ *hereditatem* a primi o moştenire, ~ *fructus victoriae* a dobândi roadele victoriei. **3.** a percepe (văzând, auzind), a distinge, a observa: ~ *sonum* a auzi un sunet, ~ *oculis* a distinge cu ochii, ~ *fugam* a observa fuga. **4.** (*fig.*) a-şi însuşi (cu mintea), a cunoaşte bine: ~ *philosophiam* a cunoaşte bine filozofia.
percitus (3) *adj.* agitat; mişcat.
percolō, *ere, coluī, cultum vt.* **1.** a desăvârşi cele începute. **2.** a împodobi. **3.** a cinsti: ~ *patrem* a-şi onora tatăl.
percōmis (2) *adj.* foarte gentil.
percommodē *adv.* foarte potrivit, foarte convenabil.
percommodus (3) *adj.* foarte potrivit.

percontātiō, *ōnis f.* întrebare, cercetare.
percontātor, *ōris m.* cercetător.
percontor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a cerceta, a chestiona, a întreba.
percoquō, *ere, coxī, coctum vt.* a fierbe (a coace) bine.
percrēb(r)ēscō, *ere, b(r)uī vi.* a se răspândi zvonul.
percrepō, *āre, uī vi.* a răsuna.
perculsus (3) *p.pf. v.* **percellō**.
percūrō (I) *vt.* a vindeca complet.
percurrō, *ere, (cu)currī, cursum vt.* şi *vi.* **1.** a străbate; (*fig.*) a parcurge. **2.** a alerga.
percursātiō, *ōnis f.* cutreierare.
percursiō, *ōnis f.* parcurgere.
percursō, *āre vi.* şi *vt.* a cutreiera.
percussiō, *ōnis f.* lovire; (*ret.*) tact.
percussor, *ōris m.* **1.** cel care loveşte. **2.** ucigaş (tocmit).
percussus, *ūs m.* lovire.
percutiō, *ere, cussī, cussum vt.* a izbi, a lovi; (*fig.*) a impresiona, a zgudui.
perdifficilis (2) *adj.* foarte greu.
perdignus (3) *adj.* foarte vrednic.
perdīligēns (1), *ntis adj.* foarte conştiincios, foarte îngrijit.
perdīligenter *adv.* cu multă conştiinciozitate.
perdiscō, *ere, didicī vt.* a învăţa temeinic.
perdisertē *adv.* cu foarte mult talent oratoric.
perditē *adv.* la desperare, nebuneşte.
perditor, *ōris m.* pierzător, distrugător.
perditus (3) *p.pf. v.* **perdō**. // *adj.* **1.** fără speranţă, desperat, nefericit. **2.** depravat, ticălos.
perdiū *adv.* foarte mult timp.
perdiuturnus (3) *adj.* foarte îndelungat.
perdīves (1), *itis adj.* foarte bogat.
perdō, *ere, didī, ditum vt.* **1.** a pierde: ~ *liberos* a-şi pierde copiii. **2.** a distruge, a nenoroci; *di te perduint!* bătu-te-ar zeii!
perdoceō, *ēre, docuī, doctum vt.* a învăţa bine (pe cineva).
perdoctus (3) *adj.* foarte învăţat.
perdolēscō, *ere, doluī vi.* (*la pf.*) a fi adânc îndurerat.
perdomō, *āre, uī, itum vt.* **1.** a îmblânzi cu totul: ~ *tauros* a îmblânzi tauri. **2.** a supune de tot: ~ *gentes* a supune neamuri.
perdūcō, *ere, dūxī, ductum vt.* **1.** a duce (până la destinaţie): ~ *legatos ad Caesarem* a-i conduce pe soli la Caesar. **2.** (*despre un zid, şanţ, drum etc.*) a duce, a construi, a face: ~ *murum a lacu ad montem* a trasa un zid de la un lac până la munte, ~ *viam* a construi un drum. **3.** a aduce, a face să ajungă: ~ *aliquem in suam sententiam* a convinge, a aduce pe cineva la părerea sa, ~ *hominem ad summos honores* a ridica un om la cele mai înalte demnităţi. **4.** a prelungi, a continua: ~ *orationes*

in noctem a prelungi cuvântările până noaptea. **5.** (*spec.*) a unge, a acoperi cu un strat de.
perduelliō, *ōnis f.* înaltă trădare.
perduellis, *is m.* inamic, duşman.
peredō, *ere, ēdī, ēsum vt.* a mânca, a roade.
peregrē *adv.* departe de ţară; în (din) afară.
peregrīnābundus (3) *adj.* călător prin lume.
peregrīnātiō, *ōnis f.* călătorie îndepărtată, şedere departe de ţară.
peregrīnātor, *ōris m.* călător, iubitor de călătorii.
peregrīnitās, *ātis f.* **1.** (*jur.*) condiţie de străin. **2.** moravuri străine; accent străin.
peregrīnor, *ārī, ātus sum vi. dep.* a călători prin lume.
peregrīnus (3) *adj.* străin, printre străini: *peregrina navis* corabie străină, *peregrina vita* viaţă printre străini.
perēlegāns (1), *ntis adj.* foarte ales.
perēleganter *adv.* foarte ales.
perēloquēns (1), *ntis adj.* foarte elocvent.
perendīe *adv.* poimâine.
perendinus (3) *adj.* de poimâine.
perennis (2) *adj.* continuu, durabil; nepieritor, veşnic.
perennitās, *ātis f.* durată nesfârşită.
perennō, *āre vi.* a dura.
pereō, *īre, iī, itum vi.* a pieri, a muri, a se distruge.
perequitō (I) *vi.* şi *vt.* a merge călare, a călări, a străbate călare: ~ *longe ex via* a călări departe de drum, ~ *aciem* a străbate călare linia de luptă.
pererrō (I) *vt.* a cutreiera, a parcurge, a străbate: ~ *terras* a cutreiera pământurile.
perērudītus (3) *adj.* foarte învăţat.
perexcelsus (3) *adj.* foarte ridicat.
perexiguus (3) *adj.* foarte mic, foarte puţin.
perfacētus (3) *adj.* foarte glumeţ.
perfacile *adv.* foarte uşor.
perfacilis (2) *adj.* foarte uşor.
perfamiliāris (2) *adj.* foarte bun prieten, foarte intim.
perfectē *adv.* desăvârşit.
perfectiō, *ōnis f.* desăvârşire.
perfector, *ōris m.* cel care ajunge la desăvârşire, cel care se perfecţionează.
perfectus (3) *p.pf. v.* **perficiō**. // *adj.* desăvârşit, perfect.
perferō, *ferre, pertulī, perlātum vt.* **1.** a duce (la ţintă): ~ *corpus in patriam* a duce trupul în patrie, *se* ~ a se duce. **2.** a transmite: ~ *epistulam* a transmite o scrisoare. **3.** (*fig.*) a duce până la capăt: ~ *rem susceptam* a duce la îndeplinire treaba întreprinsă, ~ *legem* a face să se voteze o lege. **4.** a suporta: ~ *dolorem* a suporta durerea.
perficiō, *ere, fēcī, fectum vt.* a face (complet), a săvârşi, a termina, a

îndeplini: ~ *opus* a săvârşi o lucrare, ~ *centum annos* a împlini o sută de ani, ~ *promissa* a îndeplini cele promise, *perficiam ut veniat* îl voi face să vină.
perfidē *adv.* perfid.
perfidēlis (2) *adj.* de toată încrederea.
perfidia, *ae f.* rea-credinţă, perfidie.
perfidiōsus (3) *adj.* de rea-credinţă, necinstit.
perfidus (3) *adj.* perfid, înşelător.
perflō (I) *vt.* şi *vi.* (*despre vânt*) a sufla asupra, a bate prin: *perflant altissima venti* vânturile suflă peste înălţimi (bat înălţimile).
perfluō, *ere, flūxī vi.* **1.** a curge (prin): *intimā valle perfluit Tiberis* într-o vale ascunsă curge Tibrul. **2.** (*fig.*) a fi plin, a înota în: ~ *voluptatibus* a înota în plăceri.
perfodiō, *ere, fōdī, fossum vt.* a străpunge, a perfora.
perforō (I) *vt.* a străpunge, a perfora.
perfrequēns (1), *ntis adj.* foarte frecventat.
perfricō, *āre, uī vt.* a freca, a scărpina; (*fig.*) ~ *os* (sau *frontem*) a pierde orice ruşine.
perfrīgidus (3) *adj.* foarte rece.
perfringō, *ere, frēgī, frāctum vt.* a sparge (de tot), a zdrobi: ~ *glaciem* a sparge gheaţa, ~ *aciem* a sparge frontul; (*fig.*) a anula: ~ *leges* a anula legile.
perfruor, *fruī, frūctus sum vi. dep.* a se bucura (din plin): ~ *otio* (*Abl.*) a se bucura de linişte.
perfuga, *ae m.* fugar, dezertor.
perfugiō, *ere, fūgī vi.* **1.** a se refugia, a-şi găsi scăparea: ~ *ad Helvetios* a se refugia la helveţi, ~ *in fidem alicuius* a-şi găsi scăparea în buna-credinţă a cuiva. **2.** a dezerta: ~ *a Pompeio ad Caesarem* a dezerta de la Pompeius la Caesar.
perfugium, *iī n.* refugiu, scăpare, adăpost.
perfūnctiō, *ōnis f.* îndeplinire.
perfundō, *ere, fūdī, fūsum vt.* **1.** a stropi, a scălda: *tecta auro perfusa* tavane stropite cu aur, ~ *boves* a scălda boii; (*fig.*) *perfundi studiis* (*Abl.*) a-şi da o spoială de ştiinţă. **2.** (*fig.*) a inunda, a umple: ~ *gaudio* a copleşi de bucurie, ~ *terrore* a umple de groază.
perfungor, *fungī, fūnctus sum vi. dep.* **1.** a îndeplini, a se achita (de o sarcină): ~ *honoribus* (*Abl.*) a îndeplini funcţii înalte. **2.** (*la pf.*) a trece (cu bine) prin, a ieşi din: ~ *periculis* a ieşi din primejdii.
perfurō, *ere vi.* a fremăta de mânie.
Pergamum, *ī* [*frecv. pl.* **Pergama**, *ōrum*] *n.* şi **Pergamus**, *ī f.* Pergam. **1.** cetăţuia Troiei; Troia. **2.** capitala regatului Pergamului. // **Pergameus** (3) *adj.* al Pergamului.
pergaudeō, *ēre vi.* a fi foarte bucuros.

pergō, *ere, perrēxī, perrēctum vi.* și *vt.* **1.** a porni, a merge: ~ *eādem viā* a merge pe același drum; *perge!* haide! **2.** a continua: *perge ut coepisti* continuă cum ai început.

pergrandis (2) *adj.* foarte mare.

pergrātus (2) *adj.* foarte plăcut.

pergravis (2) *adj.* foarte greu; (*fig.*) foarte important.

pergraviter *adv.* foarte greu, foarte puternic.

perhibeō, *ēre, uī, itum vt.* **1.** a oferi, a atribui: ~ *exemplum* a oferi un exemplu. **2.** a spune, a numi, a declara: *ut Grai perhibent* după cum spun grecii.

perhonōrificus (3) *adj.* foarte curtenitor.

perhorrēscō, *ere, horruī vi.* și *vt.* **1.** a tremura, a se înfiora: ~ *toto corpore* a tremura din tot corpul. **2.** a se înfricoșa de ceva, a se teme: ~ *crudelitatem alicuius* a se teme de cruzimea cuiva, ~ *tollere cervicem* a se sfii să ridice capul.

perhorridus (3) *adj.* înfiorător, îngrozitor.

Periclēs, *is m.* Pericle (*vestit om de stat, orator și general atenian*).

periclitātiō, *ōnis f.* probă, experiență.

periclitor, *ārī, ātus sum vt.* și *vi. dep.* **1.** a pune la încercare, a încerca: ~ *fidem alicuius* a pune la încercare cinstea cuiva, ~ *fortunam* a încerca norocul. **2.** a primejdui: ~ *salutem rei publicae* a primejdui existența statului. **3.** a fi în primejdie, a fi primejduit, a risca: ~ *famā* (*Abl.*) a-și risca faima.

perīculōsē *adv.* periculos, primejdios.

perīculōsus (3) *adj.* primejdios.

perīculum, *ī n.* **1.** încercare, probă: ~ *facere alicuius rei* a face proba unui lucru. **2.** primejdie, pericol: *multo cum periculo* cu mare pericol, ~ *vitae* primejduirea vieții.

peridōneus (3) *adj.* foarte potrivit.

perillūstris (2) *adj.* **1.** foarte lămurit. **2.** foarte onorat.

perimō, *ere, ēmi, ēmptum vt.* a distruge, a nimici, a înlătura (complet), a anula: *Troiā peremptā* Troia fiind nimicită, ~ *consilia alicuius* a zădărnici planurile cuiva, ~ *ludos* a anula jocurile.

perincommodē *adv.* foarte nepotrivit, foarte inoportun.

perincommodus (3) *adj.* foarte rău venit (cu totul inoportun).

perinde *adv.* la fel, în egală măsură: ~ *metuendus* la fel de temut, *perinde ut* (sau *ac, atque*) precum și, *perinde ac si* (sau *quasi, tamquam*) la fel ca și cum.

perindulgēns (1), *ntis adj.* foarte indulgent.

perīnfirmus (3) *adj.* foarte slab.

peringeniōsus (3) *adj.* foarte inteligent.

perinīquus (3) *adj.* foarte nedrept.

perīnsignis (2) *adj.* bătător la ochi.

perinvalidus (3) *adj.* foarte slab.

perinvītus (3) *adj.* cu totul împotriva voinței sale.

periodus, *ī f.* (*ret.*) perioadă.

Peripatēticus (3) *adj.* peripatetic, din școala lui Aristotel.

peripetasma, *atis n.* cuvertură, covor; tapiserie.

perīrātus (3) *adj.* foarte mâniat.

periscelis, *idis f.* inel de metal (*purtat de femei la picior, deasupra gleznei*).

peristrōma, *atis n.* covor, cuvertură.

peristȳl(i)um, *ī n.* peristil (*curtea interioară a unei case, înconjurată de colonade*).

perītē *adv.* cu pricepere, abil.

perītia, *ae f.* cunoaștere, pricepere.

perītus (3) *adj.* cunoscător, priceput: ~ *iuris* priceput în legi.

periūcundē *adv.* foarte plăcut.

periūcundus (3) *adj.* foarte plăcut.

periūrium, *iī n.* jurământ fals.

periūrō *v.* **pēierō**.

periūrus (3) *adj.* care jură strâmb, mincinos, sperjur.

perlābor, *lābī, lāpsus sum vt. dep.* și *vi.* **1.** a aluneca prin (peste): ~ *undas rotis* a aluneca pe valuri cu roțile. **2.** a pătrunde, a ajunge neobservat, a se strecura: ~ *in aedem* a se strecura în altar, ~ *in insulam nando* a ajunge înot în insulă.

perlaetus (3) *adj.* foarte vesel.

perlātē *adv.* foarte departe.

perlegō, *ere, lēgī, lēctum vt.* a parcurge cu ochii, a străbate citind, a citi până la capăt.

perlevis (2) *adj.* foarte ușor, cu totul neînsemnat.

perleviter *adv.* foarte ușor, foarte puțin.

perlibēns (**perlubēns**) (1), *ntis adj.* foarte bucuros.

perlibenter *adv.* cu foarte mare plăcere.

perliberāliter *adv.* foarte binevoitor.

perliciō *v.* **pelliciō**.

perlitō (I) *vi.* a aduce sacrificii plăcute zeilor.

perlongus (3) *adj.* foarte lung.

perlūceō, *ēre, lūxī vi.* a fi străveziu, a fi transparent, a transpărea (din), a se vedea din: *honestum ex virtutibus perlucet* valoarea morală transpare din virtuți.

perlūcidus (**pellūcidus**) (3) *adj.* străveziu, transparent.

perluō, *ere, luī, lūtum vt.* a spăla bine, a scălda.

perlūstrō (I) a străbate cercetând; (*fig.*) a cerceta.

permāgnus (3) *adj.* foarte mare. // **permāgnum**, *ī n.* (ceva) foarte mare, foarte mult: *permagni interest* interesează foarte mult.

permaneō, *ēre, mānsī, mānsum vi.* a rămâne; (*fig.*) a persista: ~ *eodem loco* a rămâne în același loc, ~ *in proposito* a persista în hotărâre.

permānō (I) *vi.* a se scurge către, a circula; (*fig.*) a se răspândi, a ajunge: ~ *ad vestras aures* a ajunge la urechile voastre.

permānsiō, *ōnis f.* rămânere; (*fig.*) perseverență, stăruință.

permātūrēsco, *ere, ruī vi.* a se coace bine.

permediocris (2) *adj.* foarte slab, cu totul neînsemnat.

permeō (I) *vt.* și *vi.* a străbate, a ajunge, a pătrunde: ~ *terras* a străbate pământuri, ~ *in hostes* a ajunge la dușmani.

permētior, *īrī, mēnsus sum vt. dep.* a măsura; (*fig.*) a străbate.

permingō, *ere, mīnxī vt.* a murdări cu urină.

permīrus (3) *adj.* foarte ciudat, uimitor.

permīsceō, *ēre, mīscuī, mīxtum vt.* **1.** a amesteca: ~ *sanguinem vino* a amesteca sânge cu vin. **2.** a tulbura, a răsturna: ~ *omnia iura* a răsturna toate legile.

permissiō, *ōnis f.* **1.** predare. **2.** permisiune.

permissus, *ūs m.* permisiune; (*frecv. Abl.*) *permissū mēo* cu permisiunea mea.

permittō, *ere, mīsī, missum vt.* **1.** a arunca, a azvârli: ~ *longius tela* a arunca mai departe săgeți, *se* ~ a se repezi. **2.** a încredința, a lăsa în voie, ~ *senatui causam* a încredința o chestiune senatului. **3.** a permite, a lăsa la îndemână. **4.** a lăsa să treacă, a trece peste ceva ceva ținând seama de: ~ *inimicitias patribus conscriptis* (*D.*) a lăsa la o parte dușmăniile de hatârul senatorilor.

permīxtiō, *ōnis f.* amestecare; amestec; (*fig.*) răsturnare.

permodestus (3) *adj.* foarte măsurat, foarte modest.

permolestē *adv.* foarte neplăcut.

permolestus (3) *adj.* incomod, insuportabil.

permolō, *ere, uī vt.* a pisa.

permōtiō, *ōnis f.* emoție, agitație sufletească.

permoveō, *ēre, mōvī, mōtum vt.* a mișca, a impresiona: *precibus permotus* impresionat de rugăminți.

permulceō, *ēre, mulsī, mulsum vt.* **1.** a mângâia (atingând ușor): ~ *barbam* a mângâia barba. **2.** (*fig.*) a încânta: ~ *aures* a încânta urechile. **3.** a potoli: ~ *iram* a potoli mânia.

permultum *adv.* foarte mult.

permultus (3) *adj.* care e în cantitate foarte mare, foarte mult: *permulti sunt* sunt foarte mulți.

permūniō (IV) *vt.* a fortifica (deplin), a întări.

permūtātiō, *ōnis f.* schimbare, schimb.

permūtō (I) *vt.* a schimba; (*spec.*) a face un schimb, a cumpăra.

perna, *ae f.* (*la animale*) pulpă; but.

pernecessārius (3) *adj.* **1.** foarte necesar. **2.** foarte intim.

pernecesse est *vb. impers.* e foarte necesar.

pernegō (I) *vt.* a tăgădui hotărât, a refuza cu îndărătnicie.

perniciābilis (2) *adj.* vătămător.

perniciēs, *ēi f.* distrugere, pieire; (*fig.*) pacoste.

perniciōsē *adv.* vătămător.

perniciōsus (3) *adj.* vătămător, dăunător, primejdios.

pernīcitās, *ātis f.* iuțeală, repeziciune.

pernīciter *adv.* iute, repede.

pernīx (1), *īcis adj.* **1.** repede, sprinten. **2.** răbdător, rezistent.

pernōbilis (2) *adj.* foarte renumit.

pernoctō (I) *vi.* a petrece noaptea.

pernōscō, *ere, nōvī vt.* a cunoaște bine.

pernōtēscō, *ere, nōtuī vi.* a deveni cunoscut peste tot.

pernōtus (3) *adj.* bine cunoscut.

pernox (1), *ctis adj.* care durează noaptea întreagă; *lunā pernocte* pe lună plină.

pernumerō (I) *vt.* a număra (a plăti) în întregime.

pērō, *ōnis m.* încălțăminte (grosolană de piele), ciubotă.

perobscūrus (3) *adj.* foarte întunecat, foarte obscur.

perodiōsus (3) *adj.* foarte supărător.

perofficiōsē *adv.* cu multă amabilitate.

peropportūnē *adv.* la (în) momentul cel mai potrivit, foarte bine-venit.

peropportūnus (3) *adj.* foarte bine venit.

peroptātō *adv.* întocmai după voie.

perōrātiō, *ōnis f.* perorație (*încheierea unui discurs*).

perōrnō (I) *vt.* a împodobi deosebit; (*fig.*) a onora.

perōrō (I) *vt.* **1.** a încheia o cuvântare, a face încheierea: *nunc est mihi perorandum* acum trebuie să închei. **2.** a pleda, a expune, a trata: ~ *causam* a pleda un proces.

perōsus (3) *adj.* plin de ură, urând, detestând.

perpācō (I) *vt.* a potoli deplin.

perparvulus (3) *adj.* foarte micuț.

perparvus (3) *adj.* foarte mic.

perpāstus (3) *adj.* ghiftuit, bine hrănit.

perpaucī, *ae, a adj. pl.* foarte puțini.

perpaul(l)um *adv.* doar foarte puțin.

perpauper (1), *eris adj.* foarte sărac.

perpellō, *ere, pulī, pulsum vt.* a împinge; (*fig.*) a îndemna, a convinge: ~ *urbem ad deditionem* a îndemna orașul să se predea, *perpellit ut legatos mittat* îl convinge să trimită soli.

perpendiculum, *ī n.* firul cu plumb; *ad* ~ în direcție verticală, perpendicular.

perpendō, *ere, pendī, pēnsum vt.* a cântări bine, a judeca.

perperam *adv.* greșit, rău.

perpessiō, *ōnis f.* răbdare, îndurare.

perpetior, *petī, pessus sum vt. dep.* a îndura, a răbda.

perpetrō (I) *vt.* **1.** a săvârşi (până la capăt), a termina: ~ *facinus* a săvârşi o crimă, ~ *pacem* a încheia pace. **2.** a izbuti, a obţine: *perpetrat ut solverentur* obţine să fie eliberaţi.
perpetuitās, *ātis f.* continuitate, durată.
perpetuō[1] *adv.* mereu, tot timpul.
perpetuō[2] (I) *vt.* a continua neîntrerupt.
perpetuus (3) *adj.* neîntrerupt, continuu, întreg: *montes perpetui* munţi neîntrerupţi, *vitā perpetuā* în întreaga viaţă; (*poet.*) *tergum perpetui bovis* spatele unui bou întreg, *in perpetuo* pentru totdeauna; (*spec.*) general valabil: *edictum perpetuum* edictul general valabil.
perplaceō, *ēre vi.* a plăcea mult.
perplexē *adv.* întortocheat, încurcat.
perplexus (3) *adj.* încurcat, încâlcit, neclar.
perpoliō (IV) a şlefui; (*fig.*) a cultiva.
perpopulor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a pustii, a devasta complet.
perpōtātiō, *ōnis f.* chef, beţie.
perpōtō (I) *vi.* a chefui, a benchetui.
perprimō, *ere, pressī, pressum vt.* a apăsa neîntrerupt.
perpropinquus (3) *adj.* foarte apropiat. // **perpropinquus**, *ī m.* rudă foarte apropiată.
perpūgnāx (1), *ācis adj.* pornit pe harţă, bătăios.
perpūrgō (I) *vt.* a curăţa deplin; (*fig.*) a trata deplin, a limpezi (o chestiune, o socoteală).
perpusillus (3) *adj.* foarte mic, foarte puţin.
perquam *adv.* cât se poate de, deosebit de, foarte: ~ *breviter* cât se poate pe scurt, ~ *velim* aş dori foarte mult.
perquīrō, *ere, quīsīvī, quīsītum vt.* a cerceta bine.
perquīsītē *adv.* îngrijit.
perrārō *adv.* foarte rar.
perrārus (3) *adj.* foarte rar.
perreconditus (3) *adj.* foarte ascuns.
perrēctus (3) *p.pf. v.* **pergō**.
perrīdiculē *adv.* foarte glumeţ.
perrīdiculus (3) *adj.* foarte de râs.
perrogō (I) *vt.* a cere pe rând: ~ *sententias* a cere părerile.
perrumpō, *ere, rūpī, ruptum* **I.** *vi.* şi *vt.* a-şi croi drum, a pătrunde, a năvăli: ~ *per medios hostes* a-şi croi drum prin mijlocul duşmanilor, ~ *paludem* a trece cu forţa prin mlaştină. **II.** *vt.* a sparge, a zdrobi, a înfrânge: ~ *aciem* a sparge frontul, ~ *difficultates* a birui greutăţile.
Persa, *ae* [*frecv. pl.* **Persae**, *ārum*] *m.* persani, perşii. // **Persicus** (3) *adj.* persan.
persaepe *adv.* foarte adesea.
persalsus (3) *adj.* foarte glumeţ.
persalūtātiō, *ōnis f.* salutare în dreapta şi în stânga.

persalūtō (I) *vt.* a saluta pe toată lumea.
persapiēns (1), *ntis adj.* foarte înţelept.
persapienter *adv.* cu multă înţelepciune.
perscienter *adv.* foarte ingenios.
perscindō, *ere, scidī, scissum vt.* a spinteca, a sfâşia, a rupe.
perscītus (3) *adj.* foarte ingenios, foarte fin.
perscrībō, *ere, scrīpsī, scrīptum vt.* a însemna (a înfăţişa) în scris, a înscrie (un cont), a transcrie (un text): ~ *res gestas* a înfăţişa în scris faptele, ~ *usuras* a înscrie dobânzile, ~ *senatus consultum* a transcrie o hotărâre a senatului.
perscrīptiō, *ōnis f.* [*frecv. pl.*] proces-verbal; scrisoare de schimb; bilet; registru de conturi.
perscrūtor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a cerceta atent.
persecō, *āre, secuī, sectum vt.* a tăia, a reteza.
persedeō, *ēre, sēdī, sessum vi.* a şedea tot timpul, a stărui, a rămâne locului.
persēgnis (2) *adj.* foarte lânced.
persentiō, *īre, sēnsī, sēnsum vt.* **1.** a simţi adânc. **2.** a înţelege, a-şi da seama.
Persephonē, *ēs f.* Proserpina (*fiica zeiţei Ceres, soţia lui Pluto, zeiţă a Infernului*); (*fig.*) moartea.
persequor, *sequī, secūtus sum vt. dep.* **1.** a urma, a se ţine de: ~ *vestigia alicuius* a se ţine pe urmele cuiva, ~ *mores patris* a urma moravurile tatălui. **2.** a urmări: **a)** ~ *hostes fugientes* a-i urmări pe duşmanii care fug; **b)** a urmări (dreptatea), a răzbuna, a pedepsi: ~ *mortem alicuius* a răzbuna moartea cuiva, ~ *reum* a-l urmări pe vinovat, ~ *ius suum* a-şi urmări dreptul său; **c)** a urmări (căutând să atingă): ~ *voluptates in vita* a urmări în viaţă plăcerile, ~ *hereditatem* a urmări o moştenire. **3.** a îndeplini, a executa, a face: ~ *imperium patris* a îndeplini porunca tatălui, ~ *officium* a-şi îndeplini datoria. **4.** a înfăţişa, a trata, a expune: ~ *res Hannibalis* a trata faptele lui Hannibal, ~ *philosophiam Latinis litteris* a expune filozofia în latineşte.
Perseus, *eī m.* Perseu (*fiul lui Zeus şi al Danaei*). // **Persēus (Persēius)** (3) *adj.* al lui Perseu.
persevērāns (1), *ntis adj.* perseverent, îndârjit.
persevēranter *adv.* cu stăruinţă, cu îndârjire.
persevērantia, *ae f.* stăruinţă, perseverenţă.
persevērō (I) *vt.* şi *vi.* a stărui, a persevera, a continua fără încetare.
persīdō, *ere, sēdī, sessum vt.* a pătrunde undeva, a ajunge.
persīgnō, *āre vt.* a înregistra.

persimilis (2) *adj.* foarte asemănător.
persimplex (1), *icis adj.* foarte simplu.
Persis, *idis* (*idos*) *adj. f.* din Persia; (*subst.*) Persia.
persolvō, *ere, solvī, solūtum vt.* **1.** a plăti: ~ *stipendium* a plăti solda. **2.** (*fig.*) a îndeplini, a se achita, a împlini, a da: ~ *vota* a îndeplini făgăduinţele făcute zeilor, ~ *grates* a da mulţumiri, ~ *poenas alicui* a plăti o pedeapsă faţă de cineva, a ispăşi vina, ~ *epistulae* (*D.*) a răspunde la o scrisoare (*a se achita de răspuns*).
persōna, *ae f.* **1.** mască (de actor): ~ *tragica* mască de actor tragic. **2.** (*în teatru*) rol, personaj: *persona parasiti* rolul parazitului. **3.** rol (în general): *personam sibi suscipere* a-şi lua rolul. **4.** persoană: *res et personae* lucruri şi persoane.
persōnātus (3) *adj.* mascat.
personō, *āre, sonuī, sonitum vt.* şi *vi.* **1.** a face să răsune: *personat gemitu regiam* face să răsune palatul de gemete, ~ *aurem* a striga în ureche. **2.** a vesti, a cânta: ~ *laudes virorum* a cânta meritele eroilor. **3.** a răsuna: *domus cantu personat* casa răsună de cântec.
perspectus (3) *p.pf.* (*v.* **perspiciō**) examinat, cercetat. // *adj.* bine cunoscut, bine ştiut.
perspergō, *ere, spersī, spersum vt.* a presăra; a stropi, a scălda.
perspicāx (1), *ācis adj.* pătrunzător, perspicace.
perspicientia, *ae f.* pătrundere, pricepere adâncă.
perspiciō, *ere, spexī, spectum vt.* **1.** a vedea (prin): *id prae caligine ~ non poterant* nu puteau vedea aceasta de ceaţă. **2.** a cerceta, a examina: ~ *urbis situm* a cerceta aşezarea oraşului. **3.** (*fig.*) a cunoaşte, a vedea clar, a distinge: ~ *voluntates nobilium* a cunoaşte dorinţele nobililor.
perspicuē *adv.* foarte clar.
perspicuitās, *ātis f.* limpezime, claritate.
perspicuus (3) *adj.* limpede, clar, vizibil.
persternō, *ere, strāvī, strātum vt.* a pava.
perstimulō (I) *vt.* a aţâţa necontenit.
perstō, *āre, stitī vi.* **1.** a rămâne pe loc. **2.** (*fig.*) a se menţine, a dura: *laurea toto perstitit anno* laurul a durat tot anul. **3.** a stărui în, a persista în: ~ *in sententia* a stărui într-o părere.
perstringō, *ere, strīnxī, strictum vt.* **1.** (*rar*) a strânge tare. **2.** a atinge în treacăt: ~ *solum aratro* a atinge pământul cu plugul; (*fig.*) a atinge (în vorbire): ~ *unamquamque rem* a atinge în treacăt fiecare chestiune. **3.** a impresiona puternic, a înfiora, a întuneca (ochii), a asurzi (urechile): *horror spectantes perstringit* groaza îi înfioară pe spectatori, ~ *aciem ingenii* a întuneca puterea minţii, ~ *aures* a asurzi urechile. **4.** (*fig.*) a atinge (cu vorba), a înţepa, a răni, a dojeni: ~ *aliquem facetiis* a înţepa pe cineva cu glume, ~ *suspicione* a răni printr-o bănuială.

perstudiōsē *adv.* foarte zelos.
perstudiōsus (3) *adj.* foarte zelos, foarte devotat: ~ *litterarum* foarte zelos la literatură.
persuādeō, *ēre, suāsī, suāsum vi.* **1.** a îndemna, a determina, a hotărî (pe cineva): *huic persuadet ut transeat* îl determină să treacă, *mihi persuasum est ut* pentru mine este lucru hotărât ca. **2.** a convinge: *id ei persuasit* l-a convins de acest lucru.
persuāsiō, *ōnis f.* **1.** (acţiunea de) convingere a cuiva: *nec difficilis ~ fuit* n-a fost greu să-l convingă. **2.** convingere, credinţă, părere: ~ *inanis* credinţă fără temei.
persubtīlis (2) *adj.* foarte subtil, foarte fin.
persultō (I) *vi.* şi *vt.* **1.** a sări încoace şi încolo, a alerga cutreierând: ~ *ante vallum cum carminibus* a sări înaintea fortificaţiei în cântece, ~ *in agro eorum* a alerga cutreierându-le ţara. **2.** a străbate călcând în picioare: ~ *campos* a străbate câmpurile, *pecudes persultant pabula* turmele zburdă pe păşuni.
pertaedet, *ēre, taesum est vb. impers.* a-i fi silă, a se dezgusta: *negotii eum pertaesum est* s-a dezgustat de treabă.
pertaesus (3) *adj.* scârbit, dezgustat: ~ *sermonis* dezgustat de discuţie.
pertemptō (pertentō) (I) *vt.* **1.** a pune la încercare, a încerca: ~ *animum cohortis* a sonda starea de spirit a cohortei. **2.** a cuprinde; a străbate; a izbi; *pertentant gaudia pectus* bucuria cuprinde sufletul.
pertendō, *ere, tendī vi.* şi *vt.* **1.** a se îndrepta spre: ~ *ad alteram ripam* a se îndrepta spre celălalt mal. **2.** a stărui, a duce la capăt ceva.
pertentō *v.* **pertemptō**.
pertenuis (2) *adj.* foarte mic, cu totul neînsemnat.
perterebrō (I) *vt.* a sfredeli, a găuri.
pertergeō, *ēre, tersī, tersum vt.* a şterge (bine), a freca.
perterreō, *ēre, terruī, territum vt.* a înspăimânta, a îngrozi.
pertexō, *ere, texuī, textum vt.* a termina de ţesut; (*fig.*) a termina.
pertica, *ae f.* prăjină.
pertimefāctus (3) *adj.* înfricoşat.
pertimēscō, *ere, timuī vt.* şi *vi.* a se teme (mult), a se îngrozi: ~ *hostium impetum* a se îngrozi de atacul duşmanului, ~ *de sua salute* a se teme pentru salvarea sa.
pertinācia, *ae f.* îndărătnicie, încăpăţânare.
pertinaciter *adv.* **1.** tenace. **2.** îndărătnic, îndârjit.

pertināx (1), *ācis adj.* **1.** îndărătnic, înverşunat. **2.** tenace, stăruitor.

pertineō, *ēre, tinuī vi.* **1.** a se întinde către, a duce către: *pons pertinet ad Helvetios* un pod duce la helveţi. **2.** (*fig.*) a se referi la, a privi, a aparţine: *haec lex ad ludos pertinet* această lege se referă la jocuri. **3.** (*impers.*) are importanţă: *ad me maxime pertinet* pentru mine are foarte mare importanţă.

pertingō, *ere vi.* a obţine în final.

pertractātiō, *ōnis f.* mânuire, administrare, tratare.

pertractō (I) *vt.* **1.** a pipăi. **2.** (*frecv.*) a cerceta bine, a examina, a studia.

pertrahō, *ere, trāxī, tractum vt.* a târî.

pertrīstis (2) *adj.* foarte trist; ursuz, posac.

pertumultuōsē *adv.* în mare agitaţie.

pertundō, *ere, tudī, tū(n)sum vt.* a găuri, a străpunge.

perturbātē *adv.* amestecat, în dezordine.

perturbātiō, *ōnis f.* tulburare: ~ *rerum* tulburarea lucrurilor, ~ *animi* tulburare sufletească (*emoţie, pasiune*).

perturbō (I) *vt.* a tulbura adânc.

perturpis (2) *adj.* foarte urât.

perungō, *ere, ūnxī, ūnctum vt.* a unge peste tot, a unge bine.

perurbānus (3) *adj.* **1.** foarte fin, foarte rafinat. **2.** foarte spiritual.

perūrō, *ere, ūssī, ūstum vt.* a arde (de tot), a mistui, a pârjoli; (*fig.*) a chinui rău, a munci.

Perusia, *ae f.* Perusia (*oraş în Etruria; azi, Perugia*). // **Perusīnus** (3) *adj.* din Perusia.

perūtilis (2) *adj.* foarte folositor.

pervādō, *ere, vāsī, vāsum vi.* şi *vt.* a pătrunde prin, a străbate, a se răspândi, a ajunge: *incendium per agros pervasit* focul a pătruns pe ogoare, *fama urbem pervasit* zvonul s-a răspândit prin oraş, ~ *ad castra* a ajunge până la tabără.

pervagātus (3) *adj.* foarte răspândit, foarte cunoscut.

pervagor, *ārī, ātus sum vi.* şi *vt. dep.* a rătăci peste tot, a se răspândi; (*fig.*) a se întinde, a cuprinde: ~ *in omnibus locis* a rătăci în toate locurile, *dolor membra pervagabatur* durerea se răspândea în trup, *timores omnium mentes pervagantur* temerile cuprind spiritele tuturor.

pervariē *adv.* foarte variat.

pervāstō (I) *vt.* a pustii, a devasta.

pervehō, *ere, vēxī, vectum vt.* a transporta, a duce.

pervellō, *ere, vellī vt.* a zgâlţâi, a trage tare; (*fig.*) a pişca, a înţepa.

perveniō, *īre, vēnī, ventum vi.* a ajunge ~ *ad aures alicuius* a ajunge la urechile cuiva; (*fig.*) ~ *ad principatum* a ajunge la conducere, *ira ad rabiem pervenerat* mânia ajunsese până la turbare.

perversē *adv.* altfel decât trebuie, rău.

perversitās, *ātis f.* ciudăţenie, sminteală.

perversus (3) *adj.* **1.** sucit. **2.** (*fig.*) altfel decât trebuie, rău, pe dos.

pervertō, *ere, vertī, versum vt.* **1.** a răsturna: ~ *mensam* a răsturna masa. **2.** (*fig.*) a culca la pământ, a distruge: ~ *mores* a corupe moravurile.

pervesperī *adv.* noaptea târziu.

pervestīgātiō, *ōnis f.* cercetare minuţioasă.

pervestīgō (I) *vt.* a cerceta atent.

pervetus (1), *eris adj.* foarte vechi.

pervicācia, *ae f.* încăpăţânare, îndărătnicie.

pervicāciter *adv.* îndărătnic.

pervicāx (1), *ācis adj.* îndârjit, îndărătnic.

pervideō, *ēre, vīdī, vīsum vt.* a străbate, a vedea; (*fig.*) a înţelege.

pervigeō, *ēre, uī vi.* a fi puternic.

pervigil (1), *ilis adj.* mereu treaz.

pervigilātiō, *ōnis f.* veghe.

pervigilium, *iī n.* veghe de noapte.

pervigilō (I) *vi.* a veghea întruna, a sta treaz tot timpul.

pervīlis (2) *adj.* foarte ieftin.

pervincō, *ere, vīcī, victum vi.* şi *vt.* **1.** a birui. **2.** a izbuti, a reuşi, a face să (a determina): *pervicerunt remis ut tenerent terram* izbutiră cu ajutorul vâslelor să ajungă la ţărm.

pervium, *iī n.* loc de trecere.

pervius (3) *adj.* uşor de trecut, liber, slobod.

pervolitō (I) *vi.* şi *vt.* a zbura prin, a străbate în zbor.

pervolō[1] (I) *vt.* şi *vi.* a străbate în zbor, a zbura.

pervolō[2], *velle, voluī vt.* a dori foarte mult.

pervolūtō, *āre vt.* a răsfoi mereu, a citi întruna.

pervolvō, *ere, volvī, volūtum vt.* a rostogoli; (*spec.*) a răsfoi (o carte).

pervulgātus (3) *p.pf.* v. **pervulgō**. // *adj.* cunoscut, obişnuit.

pervulgō (I) *vt.* a răspândi peste tot, a face cunoscut tuturor.

pēs, *pedis m.* **1.** picior; (*Abl.*) *pedibus* pe jos; (*mil.*) *pedem ferre* a înainta, *pedem conferre* a se încăiera, *pedem refferre* a se retrage, *in pedes se conicere* a o lua la fugă. **2.** picior (*în vers*), ritm, vers. **3.** picior (*unitate de lungime de circa 0,30 m*).

pessimē, pessimus *adv.* şi *adj. superl.* (*v.* **male, malus**).

Pessinūs, *ūntis f.* Pesinonte (*oraş în Galatia, vestit prin templul Cybelei*). // **Pessinūntius** (3) (*adj.*) din Pesinonte.

pessum *adv.* la fund: ~ *ire* a se scufunda, a se distruge, ~ *dare* (*pessumdare*) a doborî, a culca la pământ, a distruge.

pestifer, *era, erum adj.* **1.** pestilenţial. **2.** (*fig.*) nesănătos, vătămător;

nenorocit; blestemat: *aquae pestiferae* ape nesănătoase, *pestiferum bellum* război dezastruos.

pestiferē *adv.* în chip nefericit.

pestilēns (1), *ntis adj.* nesănătos; (*fig.*) aducător de nenorociri.

pestilentia, *ae f.* **1.** aer nesănătos. **2.** ciumă, molimă.

pestis, *is f.* **1.** ciumă, molimă. **2.** (*fig.*) nenorocire, pieire, pacoste.

petessō, *ere vt.* a dori cu ardoare.

petītiō, *ōnis f.* **1.** atac. **2.** cerere; (*spec.*) candidatură, solicitare a unei magistraturi.

petītor, *ōris m.* **1.** solicitator, candidat. **2.** acuzator.

petītūriō, *īre vi.* a dori să candideze.

petō, *ere, īvī* (*iī*), *ītum vt.* **1.** a se îndrepta (în grabă): ~ *castra* a se îndrepta spre tabără. **2.** a ataca, a se năpusti: ~ *Athenienses* a-i ataca pe atenieni. **3.** a căuta, a dori, a umbla după: ~ *salutem fugā* a căuta scăparea în fugă, ~ *honores* a umbla după demnități. **4.** a cere: ~ *pacem* a cere pace, *a vobis peto ut consilium probetis* vă cer să aprobați planul. **5.** a aduce, a scoate, a trage: *commeatus petendi causā* spre a aduce provizii, *unde exempla peterentur?* de unde să se scoată exemple?

petorritum, *ī n.* trăsură cu patru roți, căruță.

petra, *ae f.* stâncă.

petulāns (1), *ntis adj.* îndrăzneț, obraznic, dezmățat.

petulanter *adv.* nerușinat.

petulantia, *ae f.* îndrăzneală, impertinență, dezmăț.

petulcus (3) *adj.* care împunge.

pexus (3) *p.pf. v.* **pectō**. // *adj.* nou, cu perii netociți.

Phaedra, *ae f.* Phedra (*sora Ariadnei, soția lui Theseu*).

Phaedrus, *ī m.* Phaedrus (*fabulist roman*).

Phaëthon, *ontis m.* Phaeton (*fiul Soarelui*).

phalanga, *ae f.* vălătuc de lemn.

phalanx, *ngis f.* **1.** falangă (*formație de luptă la macedoneni*). **2.** trupă (în șiruri strânse).

phalārica, *ae v.* **falārica**.

Phalaris, *idis m.* Phalaris (*tiranul din Agrigent, vestit prin cruzime*).

phalerae, *ārum f.pl.* falere (*plăci de metal lucitor servind ca decorații pentru soldați sau ornamente la cai*).

phalerātus (3) *adj.* împodobit cu falere (*v.* **phalerae**).

pharetra, *ae f.* tolbă de săgeți.

pharetrātus (3) *adj.* cu (purtând) tolbă.

pharmacopōla, *ae m.* spițer, vânzător de leacuri.

Pharsālus, *ī f.* Pharsalus (*localitate în Thessalia, unde Caesar l-a învins pe Pompeius*). // **Pharsāli(c)us** (3) *adj.* de la Pharsalus. // **Pharsālia**, *ae f.* ținutul din jurul orașului Pharsalus.

phasēlus, *ī m.* și *f.* luntre.

Pheācēs, *um m.pl.* feacieni (*locuitorii insulei Scheria, al căror rege, Alkinous, l-a găzduit pe Ulise*).

Phīdiās, *ae m.* Phidias (*cel mai vestit sculptor grec*).

Philippī, *ōrum m.pl.* Philippi (*oraș în Macedonia*).

Philippus, *ī m.* Filip (*numele mai multor regi ai Macedoniei*).

philitia (phiditia), *ōrum n.pl.* mese în comun (la spartani).

philosophia, *ae f.* filozofie.

philosophor, *ārī, ātus sum vi. dep.* a filozofa.

philosophus, *i m.* filozof. // **philosophus** (3) *adj.* de filozof, filozofic.

philyra, *ae f.* tei; scoarță de tei.

phīmus, *ī m.* cornet de aruncat zarurile.

Phlegethōn, *ontis m.* Phlegeton (*râu de foc în Infern*).

phōca, *ae* (**phōcē**, *ēs*) *f.* focă.

Phoebē, *ēs f.* Phoebe (*Diana ca zeiță a Lunii*); (*fig.*) lună, noapte cu lună.

Phoebus, *ī m.* Apollo (*ca zeu al Soarelui*). // **Phoebēius**, **Phobēus** (3) *adj.* al lui Phoebus.

Phoenīcē, *ēs f.* Fenicia. // **Phoenīcēs**, *ūm m.pl.* fenicieni, puni. // **Phoenīcius** (3) *adj.* fenician. // **Phoenissa**, *ae adj. f.* feniciană.

phoenīx, *īcis m.* fenix (*pasăre legendară, despre care se credea că trăiește cinci sute de ani și că renaște din propria ei cenușă*).

phōnascus, *ī m.* maestru de cânt, profesor de declamație.

phrasis, *is f.* dicțiune, exprimare, stil.

phrenēticus (3) *adj.* în delir, nebun.

Phrygia, *ae f.* Phrygia (*țară în Asia Mică*). **Phryx**, *ygis m.* phrygian, troian. // **Phrygius** (3) *adj.* phrygian.

Phthīa, *ae f.* Phthia (*oraș în Thessalia, locul de baștină al lui Achilles*). // **Phthīōta**, *ae m.* locuitor din Phthia. // **Phthīus** (3) *adj.* din Phthia.

phthisis, *is f.* ftizie.

phylarchus, *ī m.* conducător de trib (*la arabi*).

physicus (3) *adj.* care se referă la natură, natural. // **physica**, *ae f.* și **physica**, *ōrum n.pl.* știința naturii. // **physicus**, *ī m.* cercetător al naturii, naturalist.

physiognōmōn, *onis m.* fizionomist.

physiologia, *ae f.* știința naturii.

piābilis (2) *adj.* care se poate îndupleca.

piāculāris (2) *adj.* ispășitor. // **piāculāria**, *ium n.pl.* jertfe de ispășire.

piāculum, *ī n.* **1.** mijloc de ispășire, jertfă ispășitoare: ~ *rupti foederis* jertfa ispășitoare a încălcării tratatului. **2.** pedeapsă ispășitoare. **3.** nelegiuire, crimă, păcat.

piāmen, *inis n.* (*poet.*) *v.* **piāculum**.

pīca, *ae f.* coțofană.

picāria, *ae f.* topitorie de smoală.

picea, *ae f.* cetină, zadă, brad.

Pīcēnum, *ī n.* Picenum (*ținut între Munții Apenini și Marea Adriatică*). // **Pīcēnus** (3) și **Pīcēns** (1), *ntis adj.* din Picenum, picenian. // **Picentēs**, *ium m.pl.* picenienii.
piceus (3) *adj.* **1.** de smoală. **2.** (*fig.*) negru ca smoala.
pictor, *ōris m.* pictor.
pictūra, *ae f.* pictură; (*fig.*) tablou, descriere.
pictūrātus (3) *adj.* brodat.
pictus (3) *p.pf. v.* **pingō**.
picus[1], *ī m.* ciocănitoare.
Pīcus[2], *ī m.* Picus (*nepot al lui Saturn, primul rege al Latiumului, transformat de Circe în ciocănitoare*).
piē *adv.* cu pietate, cu iubire pioasă.
Pīeria, *ae f.* Pieria (*ținut în Macedonia, la nord de Olimp, patria lui Orfeu și sălașul muzelor*). // **Pīeros** (**Pīerus**), *ī m.* Pieros (*rege în Macedonia, tatăl muzelor*). // **Pieris**, *idis f.* muză; (*pl.*) **Pīeriae**, *ārum* muzele. // **Piērius** (3) *adj.* poetic.
pietās, *ātis f.* pietate, iubire respectuoasă, afecțiune.
piger, *gra, grum adj.* leneș, trândav; care se mișcă greu, greoi.
piget, *ēre, piguit vb. impers.* a-i părea rău, a-i veni greu: *me piget stultitiae* (*G.*) *meae* îmi pare rău de prostia mea, *piget fateri* îmi vine greu să mărturisesc.
pīgmentārius, *iī m.* vânzător de farduri (parfumuri).
pīgmentum, *ī n.* vopsea, fard; (*fig.*) podoabe ale stilului, zorzoane.
pīgnerātor, *ōris m.* cel care ia amanet.
pīgnerō (I) *vt.* a lăsa ca amanet, a lăsa zălog.
pīgneror, *ārī, ātus sum vt. dep.* a lua ca amanet; (*fig.*) a lua pentru sine, a-și apropria.
pīgnus, *oris* (*eris*) *n.* **1.** zălog, amanet; garanție: *pignori dare* a da ca zălog. **2.** rămășag, prinsoare: *pignore certare* a face prinsoare. **3.** dovadă, chezășie: *~ favoris* dovadă de bunăvoință. **4.** (*pl.*) ființe dragi, odrasle, rude: *communia pignora* odrasle comune, *proxima pignora* cele mai apropiate rude.
pigrē *adv.* încet, alene, greoi.
pigritia, *ae f.* lene, trândăvie, silă.
pigror, *ārī vt. dep.* a pregeta.
pīla[1], *ae f.* stâlp.
pila[2], *ae f.* **1.** minge. **2.** ghem, glob, bilă.
pīlānus, *ī m.* soldat înarmat cu lance (*v.* **triārius**).
pilārius, *iī m.* scamator.
pīlātus (3) *adj.* înarmat cu lance.
pīl(l)eātus (3) *adj.* care poartă bonetă (*v.* **pīl[l]eus**).
pīlentum, *ī n.* căruță cu leagăn, trăsură.
pī(l)eolus, *ī m.* bonetă mică.
pīl(l)eus, *ī m.* și **pīl(l)eum**, *ī n.* **1.** bonetă de lână (purtată de sclavul eliberat). **2.** (*fig.*) dezrobire, libertate: *servos ad pileum vocare* a-i chema pe sclavi la libertate.

pilōsus (3) *adj.* păros.
pīlum, *ī n.* suliță.
pilus[1], *ī m.* (fir de) păr.
pīlus[2], *ī m.* centurie de soldați înarmați cu „pilum": *primum pilum ducere* a comanda prima centurie de soldați cu „pilum".
pīna, *ae f.* scoică de mare (cu țepi).
Pindarus, *ī m.* Pindar (*marele poet liric grec*). // **Pindaricus** (3) *adj.* pindaric.
Pindus, *ī m.* Munții Pindului.
pīnētum, *ī n.* pădure de pini.
pīneus (3) *adj.* de pin.
pingō, *ere, pīnxī, pictum vt.* **1.** a picta, a zugrăvi, a reprezenta: *~ Alexandrum* a-l picta pe Alexandru, *~ acu* a broda. **2.** a mânji, a colora, a împestrița: *~ tempora moris* a mânji tâmplele cu mure. **3.** (*fig.*) a împodobi.
pingue, *is n.* grăsime.
pinguēscō, *ere vi.* a se îngrășa.
pinguis (2) *adj.* **1.** gras: *~ agnus* miel gras, *~ ager* pământ gras. **2.** (*fig.*) bogat, roditor: *~ campus* câmp roditor. **3.** greoi, grosolan, prost: *pingue ingenium* spirit greoi.
pīnifer, *era, erum adj.* care poartă pini.
pīniger, *era, erum adj.* acoperit de pini.
pinna *v.* **penna**.
pinnātus (3) *adj.* înaripat.
pinniger, *era, erum adj.* cu aripi, înaripat.
pinnula, *ae f.* aripioară; pană mică.
pīnus, *ūs* (*ī*) *f.* **1.** pin. **2.** (*fig.*) **a)** corabie (din lemn de pin); **b)** făclie.
piō (I) *vt.* **1.** a îmbuna zeii prin sacrificii, a potoli, a împăca: *~ Silvanum lacte* a-l îmbuna pe Silvanus cu lapte. **2.** a cinsti (prin sacrificii, prin ceremonii religioase): *~ aras* a cinsti altarele. **3.** a ispăși: *~ culpam morte* a ispăși vina prin moarte.
piper, *eris n.* piper.
pīpilō, *āre vi.* a ciripi, a piui.
pīrāta, *ae m.* pirat.
pīrātica, *ae f.* piraterie.
pīrāticus (3) *adj.* de pirat, pirateresc.
Pīrithous, *ī m.* Pirithous (*rege al lapiților care, împreună cu Theseus, a vrut s-o răpească pe Proserpina din Infern*).
pirum, *ī n.* pară (*fruct*).
pirus, *ī f.* păr (*arbore*).
Pīsae, *ārum f.pl.* (orașul) Pisa (*în Etruria, pe râul Arnus*). // **Pīsanūs** (3) *adj.* pisan.
piscārius (3) *adj.* de pește.
piscātor, *ōris m.* **1.** pescar. **2.** negustor de pește.
piscātōrius (3) *adj.* de pescar.
pisciculus, *ī m.* peștișor.
piscīna, *ae f.* **1.** heleșteu, iaz. **2.** bazin.
piscīnārius, *iī m.* cel care are heleșteu.
piscis, *is m.* pește.
piscor, *ārī, ātus sum vi. dep.* a pescui.
piscōsus (3) *adj.* bogat în pește.

Pīsistratus, *ī m.* Pisistrate (*tiran al Atenei*). // **Pīsistratidae**, *ārum m.pl.* pisistratizii (fiii lui Pisistrate).
Pīsō, *ōnis m.* Piso (*cognomen al familiei Calpurnia*).
pīstor, *ōris m.* **1.** morar. **2.** brutar.
pīstrīnum, *ī n.* **1.** moară. **2.** brutărie.
pistrīx *v.* **pristis**.
pītuīta, *ae f.* **1.** secreție, mucozitate, flegmă. **2.** guturai. **3.** clei (la arbori).
pius (3) *adj.* **1.** pios. **2.** sfânt, curat, legiuit. **3.** iubit, drag.
pix, *icis f.* smoală.
plācābilis (2) *adj.* care se poate îndupleca, blând, îngăduitor; binevoitor.
plācābilitās, *ātis f.* îngăduință.
plācāmen, *inis n.* mijloc de potolire.
plācāmentum, *ī n.* îmbunare, îmblânzire.
plācātiō, *ōnis f.* îmblânzire, potolire.
plācātus (3) *p.pf. v.* **plācō**. // *adj.* blând, liniștit, potolit.
placenta, *ae f.* turtă, plăcintă.
Placentia, *ae f.* (orașul) Placentia (*pe râul Pad; azi, Piacenza*).
placeō, *ēre, uī, itum vi.* **1.** a plăcea: *haec fratri non placent* acestea nu plac fratelui meu, *sibi* ~ a fi mulțumit de sine; *placens* drag. **2.** (*impers.*) *placet, placuit, placitum est alicui* a fi de părere, a socoti, a crede; (*despre autorități*) a hotărî: *sicut sapientibus placet* precum socotesc înțelepții, *senatui placet* senatul hotărăște, *placitum est ut epistulae scriberentur* s-a hotărât să se scrie scrisori.
placidē *adv.* liniștit, pașnic, blând.
placidus (3) *adj.* liniștit, pașnic, blând.
placitum, *ī n.* **1.** dorință, voință. **2.** (*frecv. pl.*) părere, principii.
placitus (3) *adj.* plăcut.
plācō (I) *vt.* **1.** a potoli: ~ *iram hominis* a potoli mânia omului. **2.** a împăca: ~ *civem reipublicae* (*D.*) a împăca un cetățean cu statul.
plāga[1], *ae f.* lovitură, rană: *plagas perferre* a suporta lovituri, *plagam curare* a îngriji rana.
plaga[2], *ae f.* regiune, zonă: ~ *frigida* regiune rece, *rectā plagā* în direcție dreaptă.
plaga[3], *ae f.* plasă; (*fig.*) cursă.
plagiārius, *iī m.* răpitor *sau* negustor de oameni (vânduți ca sclavi).
plāgōsus (3) *adj.* bătăuș.
plagula, *ae f.* covor, cuvertură; perdea.
planctus, *ūs m.* lovire; (*spec.*) lovire a pieptului cu pumnii (în semn de durere).
plānē *adv.* **1.** clar, lămurit: ~ *dico* vorbesc lămurit. **2.** de tot, foarte: ~ *locuples* foarte bogat, ~ *urbem exspoliare* a jefui de tot orașul.
plangō, *ere, plānxī, plānctum vt.* **1.** a izbi, a lovi: ~ *pectora palmis* a-și izbi pieptul cu palmele (în semn de durere). **2.** (*pas.*) a (se) boci, a plânge.
plangor, *ōris m.* **1.** bocet. **2.** lovitură (în piept, în cap etc.) de durere.

plānitiēs, *ēi* (**plānitia**, *ae*) *f.* întindere de pământ, câmpie, șes.
planta[1], *ae f.* **1.** mlădiță, butaș. **2.** plantă, legumă.
planta[2], *ae f.* talpa piciorului; (*fig.*) picior.
plantāre, *is n.* mlădiță.
plānum, *ī n.* **1.** loc drept, câmpie: *urbs in plano sita* oraș așezat la câmpie. **2.** (*fig.*) clar, lămurit: *planum facere* a lămuri.
plānus[1] (3) *adj.* drept, plan, întins, neted: ~ *locus* loc drept.
planus[2], *ī m.* haimana, șarlatan.
Plataeae, *ārum f.pl.* Plataeae (*oraș în Beoția*). // **Plataeēnsēs**, *ium m.pl.* plateeni.
platalea, *ae f.* (*zool.*) lopătar.
platanōn, *ōnis m.* plantație de platani.
platanus, *ī f.* platan.
platea, *ae f.* stradă, uliță.
Platō, *ōnis m.* Platon (*filozof grec*). // **Platōnicus** (3) *adj.* al lui Platon, platonician.
plaudō, *ere, sī, sum vi.* și *vt.* **1.** a bate, a izbi, a lovi: *columba alis plaudens* porumbelul bătând din aripi, ~ *pectora manu* a lovi pieptul cu pumnul. **2.** a aplauda. **3.** a aproba: *dis plaudentibus* cu voia zeilor, ~ *ineptiis* a aproba niște prostii.
plausibilis (2) *adj.* demn de aplaudat (de lăudat).
plausor, *ōris m.* aplaudator.
plaustrum, *ī n.* car, căruță.
plausus, *ūs m.* **1.** aplauze, aprobare. **2.** batere (din mâini, aripi, picioare).
Plautus, *ī m.* T. Maccius Plautus (*renumit autor de comedii*). // **Plautīnus** (3) *adj.* plautin.
plēbēcula, *ae f.* popor de jos, gloată de rând.
plēbēius (3) *adj.* plebeu.
plebēs, *eī* (*ī*) *v.* **plebs**.
plēbicola, *ae m.* lingușitor al poporului, demagog.
plēbs, *bis f.* plebe; (*fig.*) mulțime.
plectō, *ere vt.* (*frecv. pas.*) **1.** a lovi. **2.** a pedepsi.
plēctrum, *ī n.* **1.** plectru (*bețișor de fildeș cu care se atingeau coardele lirei*). **2.** (*fig.*) liră; poezie; ton.
Plēiadēs, *um f.pl.* **1.** Pleiade (*după legendă, cele șapte fete ale lui Atlas și ale Pleionei*). **2.** constelație de șapte stele (*vizibilă din mai până în octombrie*). // (*sg.*) **Plēias** (**Plēas**), *adis f.* pleiadă.
plēnē *adv.* deplin, complet.
plēnus (3) *adj.* plin, bogat, deplin.
plērīque, *plēraeque, plēraque* [*rar sg.*] *adj.* cei mai mulți: ~ *Belgae* cei mai mulți belgi, ~ *Poenorum* cei mai mulți dintre puni, ~ *omnes* aproape toți, *dixi pleraque omnia* am spus aproape totul.
plērumque *adv.* cel mai adesea, de obicei.
plērusque, *plēraque, plērumque adj.* cea mai mare parte, în majoritate:

pleraque iuventus tinerimea în majoritate.
plicō (I) *vt.* a îndoi, a înfăşura.
plōrātus, *ūs m.* plânset, bocet.
plōrō (I) *vi.* şi *vt.* a boci, a plânge.
plōstellum, *ī n.* căruţă, cărucior.
plōstrum *v.* **plaustrum**.
pluit, *ere*, *uit vb. impers.* plouă.
plūma, *ae f.* **1.** pană, fulg. **2.** puful bărbii.
plūmātus (3) *adj.* acoperit cu fulgi.
plumbeus (3) *adj.* **1.** de plumb. **2.** (*fig.*) ca plumbul (de greu, de întunecat).
plumbum, *ī n.* **1.** plumb. **2.** (*fig.*) ţeavă de plumb, bilă de plumb.
plūmeus (3) *adj.* de pene, de puf.
plūrēs, *plūra adj.* (*v.* **multus**) mai mulţi: ~ *homines quam putaveram* mai mulţi oameni decât crezusem, *quid plura?* ce să spun mai multe?
plūrifāriam *adv.* în mai multe locuri.
plūrimum, *ī n.* foarte mare parte, foarte mult: ~ *temporis* foarte mult timp, *cui* ~ *credebat* în care se încredea cel mai mult.
plūrimus (3) *adj.* (*v.* **multus**) foarte mult, cel mai mult: *plurimo sudore* cu foarte multă trudă, *plurima simulacra* cele mai multe statui; (*poet.*, *sg.*) bogat, abundent: *qua fons* ~ *exit* pe unde izvorul curge mai bogat.
plūs, *ūris n.* şi *adv.* mai mult: ~ *doloris* mai multă durere, *pluris emere* a cumpăra mai scump, *paulo* ~ cu puţin mai mult.
plūsculus (3) *adj.* ceva mai multişor.
pluteus, *ī m.* şi **pluteum**, *ī n.* parapet; paravan; spătar.
Plūtō, *ōnis m.* Pluton (*zeul Infernului*). // **Plūtōnius** (3) *adj.* al lui Pluton.
Plūtūs, *ī m.* Plutus (*zeul bogăţiei*).
pluvia, *ae f.* ploaie.
pluviālis (2) *adj.* (aducător) de ploaie.
pluvius (3) *adj.* de ploaie, ploios.
pōcillum, *ī n.* păhăruţ, ceşcuţă.
pōculum, *ī n.* cupă, pahar.
podager, *grī m.* bolnav de podagră.
podagra, *ae f.* podagră.
pōdex, *icis m.* şezut.
poēma, *atis n.* poezie, poem.
poēmatium, *iī n.* poezioară.
poena, *ae f.* pedeapsă: *poenam constituere* a fixa pedeapsa, *poenas dare* (sau *pendere*, *solvere*) a fi pedepsit, a ispăşi vina, *poenam capere ab aliquo* a se răzbuna pe cineva, *afficere poenā* a pedepsi pe cineva.
Poenus (3) *adj.* punic, carthaginez. // **Poenus**, *ī m.* pun; (*spec.*) Hannibal. // **Poenī**, *ōrum m.pl.* punii. // **Poenicus**, **Pūnicus** (3) *adj.* punic.
poēsis, *is f.* poezie; operă poetică.
poēta, *ae m.* poet.
poēticē[1], *ēs* (**poētica**, *ae*) *f.* poezie, arta poeziei.
poēticē[2] *adv.* poetic.
poēticus (3) *adj.* poetic.
poētria, *ae f.* poetă.

pol *interj.* pe Pollux! pe legea mea!
polenta, *ae f.* făină de orz fiartă, coleaşă.
poliō (IV) *vt.* a şlefui, a netezi. // **polītus** (3) *p.pf.* şlefuit; (*fig.*) cultivat, rafinat.
polītē *adv.* elegant, ales.
polīticus (3) *adj.* de stat, politic.
pollēns (1), *ntis p.pr. v.* **polleō**. // *adj.* puternic, care poate mult.
polleō, *ēre vi.* **1.** a avea putere, a fi puternic: ~ *terrā marique* a fi puternic pe uscat şi pe mare. **2.** a se distinge, a fi superior: ~ *scientiā et virtute* a se distinge prin ştiinţă şi virtute.
pollex, *icis m.* degetul mare (la mână, la picior): (*expr.*) *pollicem premere* a aproba (*ceea ce se arăta sprijinind degetul mare pe arătător*), *pollicem vertere* a respinge (*ceea ce se arăta îndreptând degetul mare spre pământ*).
polliceor, *ērī*, *licitus vt. dep.* a făgădui.
pollicitātiō, *ōnis f.* promisiune.
pollicitor, *ārī*, *ātus sum vt.* şi *vi. dep.* a promite continuu.
pollicitum, *ī n.* promisiune.
Pōlliō, *ōnis m.* Pollio (*cognomen roman; de exemplu, C. Asinius Pollio*).
polluō, *ere*, *uī*, *ūtum v.* a spurca, a pângări, a viola.
Pollūx, *ūcis m.* Pollux (*fiul Ledei, frate al lui Castor, vestit luptător*).
polus, *ī m.* **1.** pol (*frecv.* Polul Nord). **2.** (*fig.*) cer, bolta cerului.
Polyhymnia, *ae f.* Polyhymnia (*muza poeziei lirice şi a muzicii*).
pōlypus, *ī m.* **1.** polip (*animal acvatic cu multe picioare*). **2.** polip (*excrescenţă în nas*).
pōmārium, *iī n.* livadă.
pōmārius, *iī m.* vânzător de fructe.
pōmērium (**pōmoerium**), *iī n.* pomeriu (*spaţiu păstrat liber de-a lungul zidului cetăţii, în afară şi înăuntru, pe care nu era voie să se clădească sau să se cultive ceva*).
pōmifer, *era*, *erum adj.* bogat în poame.
Pōmōna, *ae f.* Pomona (*zeiţa fructelor*).
pōmōsus (3) *adj.* bogat în fructe.
pompa, *ae f.* **1.** procesiune, cortegiu, alai. **2.** (*fig.*) pompă, paradă, fast.
Pompēiī, *iōrum m.pl.* (oraşul) Pompei (*în Campania*). // **Pompēiānus** (3) *adj.* din Pompei.
Pompēiānum, *ī n.* proprietate în Pompei.
Pompēius, *ī m.* **1.** Pompeius (*nume gentilic roman*). **2.** Cn. Pompeius Magnus (*rivalul lui Caesar*). // **Pompēiānus** *adj.* pompeian, partizan al lui Pompeius. // **Pompēius** (3) *adj.* al lui Pompeius.
Pompilius, *iī m.* **1.** Pompilius (*nume gentilic roman*). **2.** Numa Pompilius (*al doilea rege al Romei*). //

Pompilius (3) *adj.* aparţinând familiei Pompilia.

Pompōnius, *iī m.* **1.** Pomponius (*nume gentilic roman*). **2.** Titus Pomponius Atticus (*prietenul lui Cicero*). // **Pompōnius** (3) *adj.* aparţinând familiei Pomponia.

Pomptīnus (3) *adj.* pomptin (*nume dat unui ţinut de pe coasta Latiumului*); *paludes Pomptinae* mlaştinile pomptine. // **Pomptīnum**, *ī n.* ţinutul pomptin.

pōmum, *ī n.* **1.** fruct, poamă. **2.** (*poet.*) pom.

pomus, *i f.* arbore fructifer; fruct.

ponderō (I) *vt.* a cântări; (*fig.*) a judeca.

ponderōsus (3) *adj.* greu, care cântăreşte greu.

pondō [*Abl. de la* **pondus**, *ī m.* neuzitat] **1.** în greutate de: *corona libram* ~ coroană în greutate de o livră. **2.** livră (*circa 1/3 din 1 kg*): *auri quinque* ~ *auferre* a ridica cinci livre de aur.

pondus, *eris n.* **1.** greutate: *saxa magni ponderis* bolovani de o mare greutate, *paria pondera* greutăţi egale (la cântar). **2.** masă, cantitate: ~ *magnum auri* o mare cantitate de aur. **3.** (*fig.*) importanţă, trecere, valoare: *litterae maximi ponderis* o scrisoare de cea mai mare importanţă.

pōne I. *adv.* în urmă, din urmă. // *prep.* (*cu Ac.*) în urma, înapoia.

pōnō, *ere, posuī, positum vt.* **1.** a pune, a aşeza, a plasa: ~ *librum in mensa* a pune cartea pe masă, ~ *nummos in foenere* a plasa bani cu împrumut. **2.** a ridica, a înălţa: ~ *urbem* a înălţa un oraş. **3.** a da jos, a depune, a părăsi: ~ *vestem* a da jos haina, ~ *arma* a depune armele; (*fig.*) ~ *vitam* a părăsi viaţa, ~ *curas* a alunga grijile, ~ *dolorem* a alunga durerea. **4.** a potoli: ~ *freta* a potoli valurile. **5.** (*fig.*) **a)** a pune: ~ *spem salutis in virtute* a-şi pune speranţa salvării în virtute, ~ *vitam in manu alicuius* a-şi pune viaţa în mâinile cuiva; **b)** a întrebuinţa: ~ *totum diem in consideranda causa* a folosi o zi întreagă pentru studierea cauzei, ~ *operam* a-şi da silinţa; **c)** a stabili, a hotărî: ~ *leges* a da legi, ~ *modum vitiis* a pune o măsură viciilor; **d)** a socoti, a considera: ~ *mortem in malis* a considera moartea printre lucrurile rele, *aliquem* ~ *in numero amicorum* a socoti pe cineva în rândul prietenilor.

pōns, *ntis m.* pod, punte.

ponticulus, *ī m.* pod mic.

pontifex, *icis m.* pontifice, mare-preot, ~ *maximus* marele-pontifice (căpetenia colegiului marilor preoţi). // **pontificius** (3) şi **pontificālis** (2) *adj.* pontifical.

pontificātus, *ūs m.* pontificat (funcţia de pontifice).

pontō, *ōnis m.* corabie de transport.

pontus[1], *ī m.* **1.** mare; largul mării. **2.** (*fig.*) val uriaş.

Pontus[2], *ī m.* **1.** Pontul Euxin (*Marea Neagră*). **2.** *f.* ţinutul Pontului.

popa, *ae m.* sacrificator (*cel care ucidea animalul adus ca jertfă*).

popellus, *ī m.* popor de rând.

popīna, *ae f.* cârciumă, birt.

popīnō, *ōnis m.* chefliu, petrecăreţ.

poples, *itis m.* **1.** încheietura genunchiului (*partea de dinapoi*); tendon. **2.** (*fig.*) genunchi.

populābilis (2) *adj.* care poate fi pustiit.

populābundus (3) *adj.* devastând, pustiind.

populāris (2) *adj.* **1.** popular, al poporului, din popor: ~ *opinio* părere a poporului, *verba popularia* cuvinte din popor, *consul* ~ consul popular; (*pl.*) *populares* democraţi, partizani ai poporului. **2.** indigen, băştinaş, compatriot: ~ *meus* compatriotul meu; (*subst.*) partizan, complice: ~ *coniurationis* partizan al conspiraţiei.

populāritās, *ātis f.* popularitate.

populāriter *adv.* popular.

populātiō, *ōnis f.* jefuire, devastare.

populātor, *ōris m.* jefuitor, devastator.

pōpuleus (3) *adj.* de plop.

pōpulifer, *era, erum adj.* bogat în plopi.

populor, *ārī, ātus sum vb. dep.* şi **populō** (I) *vt.* a jefui, a pustii, a devasta.

populus[1], *ī m.* **1.** popor: ~ *Romanus* poporul roman. **2.** popor de jos, mulţime: *concursus populi in forum* năvala mulţimii în for.

pōpulus[2], *ī f.* plop.

porca, *ae f.* scroafă.

porcellus, *ī m.* purcel.

porcīnus (3) *adj.* de porc. // **porcīna**, *ae f.* carne de porc.

porcus, *ī m.* porc.

porgō *v.* **porrigō**.

porrēctiō, *ōnis f.* întindere: ~ *digitorum* întinderea degetelor.

porrēctus (3) *p.pf. v.* **porrigō**. // *adj.* întins, destins; alungit: *porrecta loca* locuri întinse, *porrecta syllaba* silabă alungită.

porriciō, *ere vt.* (*rel.*) a arunca, a împrăştia ca ofrandă.

porrīgō[1], *inis f.* pecingine, chelbe.

porrigō[2], *ere, rēxī, rēctum vt.* **1.** a întinde: ~ *manum* a întinde mâna. **2.** a da, a oferi: ~ *gladium* a întinde sabia. **3.** (*spec.*) a trânti la pământ: ~ *aliquem* a trânti la pământ pe cineva.

porrō *adv.* **1.** înainte, mai înainte. **2.** în viitor, mai târziu, apoi. **3.** aşadar, în sfârşit.

porrum, *ī n.* şi **porrus**, *ī m.* praz.

Porsenna, *ae m.* Porsenna (*rege în Etruria, la care s-a refugiat Tarquinius Superbus*).

porta, *ae f.* poartă, ieşire.
portātiō, *ōnis f.* transportare.
portendō, *ere, tendī, tentum vt.* (*rel.*) a vesti, a prevesti, a arăta.
portentificus (3) *adj.* miraculos, ciudat.
portentōsus (3) *adj.* monstruos, ciudat, neînchipuit, extraordinar.
portentum, *ī n.* monstru, minune, ciudăţenie.
porticus, *ūs f.* portic, galerie acoperită; (*spec.*) Porticul (*şcoala stoică*).
portiō, *ōnis f.* parte, porţiune: *pro portione* sau *portione* proporţional, prin raportare.
portitor[1], *ōris m.* cel care transportă (cărăuş, luntraş).
portitor[2], *ōris m.* vameş, încasator de taxe.
portō (I) *vt.* **1.** a purta, a transporta: ~ *umeris onera* a purta pe umeri poveri. **2.** (*fig.*) a aduce: ~ *nuntium* a aduce o veste.
portōrium, *iī n.* taxă, vamă.
portula, *ae f.* portiţă.
portuōsus (3) *adj.* cu multe porturi.
portus, *ūs m.* port. (*fig.*) loc de refugiu.
pōscō, *ere, popōscī vt.* **1.** a cere, a pretinde, a reclama: *ut res poscit* după cum cere situaţia, (*cu două Ac.*) ~ *filiam uxorem* a cere o fată de soţie; ~ *parentes pretium* a cere părinţilor o sumă; (*pas.*) a se cere ceva: *humus poscebatur alimenta* pământului i se cereau alimente. **2.** a chema (în judecată): *accusant ii, quos populus poscit* acuză cei pe care poporul îi cheamă la judecată. **3.** a chema: ~ *aliquem in proelia* a provoca pe cineva la luptă. **4.** a întreba de: ~ *causas veniendi* a întreba de cauzele venirii.
positiō, *ōnis f.* aşezare, situaţie.
positor, *ōris m.* fondator.
positūra, *ae f.* dispunere, aşezare.
positus, *ūs m.* aşezare.
possessiō, *ōnis f.* **1.** posedare, stăpânire: ~ *hortorum* posedarea grădinilor. **2.** (*frecv. pl.*) proprietate: *magnas possessiones habere* a avea mari proprietăţi.
possessiuncula, *ae f.* mică proprietate.
possessor, *ōris m.* posesor, stăpân.
possideō, *ēre, sēdī, sessum vt.* **1.** a poseda, a ţine în stăpânire: ~ *agrum* a poseda un ogor, ~ *forum armatis* a ţine în stăpânire forul cu soldaţi; (*abs.*) a avea proprietăţi: ~ *trans flumen* a avea proprietăţi dincolo de râu. **2.** (*fig.*) a avea: ~ *ingenium inverecundum* a avea o fire neruşinată.
possīdō, *ere, sēdī, sessum vt.* a lua în stăpânire, a ocupa: *Scaurus bona sine testamento possederat* Scaurus luase în stăpânire bunurile fără testament.
possum, *posse, potui vi.* **1.** a putea: *dicere possum* aş putea spune; (*impers.*) *potest* e posibil, *quantum potest* pe cât e posibil. **2.** a avea putere, a avea trecere: *in senatu plurimum potest* are foarte mare putere în senat.

post I. *adv.* **1.** (*loc*) în urmă: *ii qui ~ erant* cei care erau în urmă. **2.** (*timp*) după aceea: *non multo ~* nu mult după aceea, *paulo ~* puţin după aceea, *multis ~ annis* cu mulţi ani după aceea. **II.** *prep.* (*cu Ac.*) **1.** (*loc*) în urma: ~ *hunc* în urma acestuia: **2.** (*timp*) după: ~ *paucos dies* după câteva zile.
posteā *adv.* după aceea, apoi.
posteāquam *conj.* după ce.
posterior, *ius adj. comp.* (*v.* **posterus**). **1.** de dinapoi: *pedes posteriores* picioarele dinapoi. **2.** următor, posterior, de mai târziu: ~ *aetas* epoca următoare. **3.** mai prejos: *posteriora libertate* lucruri mai prejos decât libertatea.
posteritās, *ātis f.* viitor, posteritate.
posterius *adv.* mai târziu.
posterus (3) *adj.* următor, viitor: *postero die* în ziua următoare, *in posterum* (*diem*) pentru a doua zi, *in posterum* (*tempus*) pentru viitor. // **posterī**, *ōrum m.pl.* urmaşi.
postferō, *ferre vt.* a pune în urmă, a pune mai prejos: ~ *opes libertati* a pune bogăţiile mai prejos decât libertatea.
postgenitī, *ōrum m.pl.* urmaşi.
posthabeō, *ēre, uī, itum vt.* a pune mai prejos.
posthāc *adv.* **1.** după aceasta. **2.** de acum înainte, în viitor.
postīcus (3) *adj.* din spate. // **postīcum**, *ī n.* uşa din dos, partea din spate.
postid, postideā *adv.* după aceea.
postis, *is m.* uşorul uşii; (*pl.*) uşi.
postlīminium, *iī n.* **1.** revenire în patrie. **2.** drept de reîntoarcere în patrie.
postmerīdiānus (3) *adj.* de după-amiază.
postmodo (postmodum) *adv.* curând după aceea, mai târziu.
postpōnō, *ere, posuī, positum vt.* a pune mai prejos, a lăsa la o parte.
postquam *conj.* **1.** (*frecv. cu Ind. pf.*) după ce: *eo ~ Caesar pervenit* după ce Caesar a ajuns acolo. **2.** (*cu Ind. m.m.c.pf.*) de când: *tertio anno ~ domo profugerat* în al treilea an (la doi ani) de când plecase de acasă. **3.** (*cu Ind. impf.*) fiindcă, văzând că: ~ *non poterant* deoarece nu puteau.
postrēmō *adv.* în cele din urmă, în sfârşit.
postrēmum *adv.* pentru ultima oară.
postrēmus (3) *adj. superl.* (*v.* **posterus**) cel mai din urmă, ultim; (*fig.*) cel mai rău.
postrīdiē *adv.* a doua zi.
postscrībō, *ere, psī, ptum vt.* a scrie după: *Tiberii nomen suo* (*D.*) *postscripserat* scrisese numele lui Tiberius după al său.
pōstulātiō, *ōnis f.* cerere; (*jur.*) reclamaţie.

pōstulātum, *ī n.* cerere, pretenţie.
pōstulātus, *ūs m.* plângere, reclamaţie.
pōstulō (I) *vt.* **1.** a cere: ~ *sibi imperium* a cere pentru sine conducerea, *ut amicitia postulat* după cum cere prietenia. **2.** (*jur.*) a acuza, a reclama: ~ *aliquem de vi* a acuza pe cineva de violenţă, ~ *proditionis* a acuza de trădare.
postumus (3) *adj. superl.* (*v.* **posterus**) **1.** ultim. **2.** ultimul născut, născut după moartea tatălui.
pōtātiō, *ōnis f.* beţie, chef.
pote *v.* **potis**.
potēns (1), *ntis adj.* **1.** puternic, cu mare putere: ~ *homo* om puternic, ~ *in senatu* cu mare trecere în senat, ~ *apud socios* cu mare trecere la aliaţi. **2.** stăpân pe: ~ *sui* stăpân pe sine, ~ *irae* (*G.*) stăpânindu-şi mânia. **3.** capabil, în stare: ~ *pugnae* capabil de luptă.
potentātus, *ūs m.* putere, conducere.
potenter *adv.* **1.** cu putere. **2.** după puteri.
potentia, *ae f.* putere: ~ *solis* puterea soarelui.
potestās, *ātis f.* **1.** putere (de a face ceva): ~ *vitae necisque* putere de viaţă şi de moarte, ~ *tribunicia* putere tribuniciană. **2.** putinţă, posibilitate: *in potestate mea est* este în putinţa mea, *facere potestatem* a da posibilitatea. **3.** stăpânire: *redigere in potestatem* a aduce sub stăpânire, *Galli in potestatem Romanorum venerunt* gallii ajunseră sub stăpânirea romanilor.
pōtiō, *ōnis f.* băutură.
potior[1], *īrī, ītus sum vi.* şi *vt. dep.* **1.** a pune stăpânire, a se face stăpân: ~ *oppido* (*Abl.*) a pune stăpânire pe cetate. **2.** a fi stăpân, a avea în stăpânire: ~ *omnia gaudia* a avea toate bucuriile, *rerum* ~ a lua puterea.
potior[2], *tius adj. comp.* (*v.* **potis**) mai bun, superior, de preferat: *amicitia bello* ~ prietenia (e) mai bună decât războiul, *numero potiores* superiori ca număr, *mortem potiorem servitute ducere* a socoti moartea preferabilă sclaviei.
potis (2) *adj.* (*arh.*) capabil, în stare; *pote* posibil: *quantum pote* pe cât posibil.
potissimum *adv.* de preferinţă, în special, mai degrabă.
potius *adv. comp.* mai degrabă: *Gallia* ~ *Ariovisti quam populi Romani est* Gallia e mai curând a lui Ariovistus decât a poporului roman.
pōtō, *āre, āvī, potātum* (*pōtum*) *vt.* a bea; (*fig.*) a suge.
pōtor, *ōris m.* băutor.
pōtrīx, *īcis f.* beţivă.
pōtulentus (3) *adj.* bun de băut. // **pōtulentum**, *ī n.* băutură.
pōtus[1] (3) *p.pf.* (*v.* **pōtō**) **1.** (*pas.*) băut. **2.** (*act.*) beat, care a băut.
potus[2], *ūs m.* băutură, băut.

prae *prep.* (*cu Abl.*) **1.** înaintea: ~ *se mittere* a trimite înaintea sa. **2.** faţă de, în comparaţie cu: ~ *vobis beatus sum* faţă de voi sunt fericit. **3.** (*în prop. neg.*) din cauza: ~ *lacrimis loqui non posse* a nu putea vorbi din cauza plânsului.
praeacūtus (3) *adj.* ascuţit (la vârf).
praealtus (3) *adj.* **1.** foarte înalt: ~ *mons* munte foarte înalt. **2.** foarte adânc: *praealtum flumen* râu foarte adânc.
praebeō, *ēre, uī, itum vt.* **1.** a oferi, a prezenta, a da: ~ *exemplum nequitiae* a da exemplu de ticăloşie. **2.** (*fig.*) a pricinui, a da naştere: ~ *suspicionem* a da naştere la bănuială. **3.** *se praebere* a se arăta, a se dovedi: *se imperatorem egregium praebuit* s-a arătat un comandant distins.
praebibō, *ere, bibī vt.* a bea mai înainte, a bea în sănătatea cuiva.
praebitor, *ōris m.* furnizor.
praecalidus (3) *adj.* foarte fierbinte.
praecānus (3) *adj.* albit de timpuriu.
praecaveō, *ēre, cāvī, cautum vi.* şi *vt.* **1.** a se păzi, a-şi lua măsuri: ~ *ab insidiis* a se păzi de curse. **2.** a preîntâmpina, a preveni (un rău): ~ *peccata* a evita greşelile.
praecēdō, *ere, cessī, cessum vi.* şi *vt.* **1.** a merge înainte, a o lua înainte: ~ *cum equite* a merge înainte cu cavaleria, ~ *agmen tardum* a o lua înaintea convoiului greoi. **2.** (*fig.*) a întrece: *reliquos Gallos virtute praecedunt* îi întrec în vitejie pe ceilalţi galli.
praecellēns (1), *ntis p.pr. v.* **praecellō**. // *adj.* distins, deosebit.
praecellō, *ere vi.* şi *vt.* **1.** a excela, a se distinge, a fi în frunte: ~ *dignitate* a se distinge prin demnitate, ~ *genti* a fi în fruntea tribului. **2.** a întrece: ~ *ceteras fecunditate* a întrece pe celelalte în fecunditate.
praecelsus (3) *adj.* foarte înalt.
praeceps[1] (1), *cipitis adj.* **1.** cu capul în jos, peste cap: ~ *ab equo decidit* cade peste cap de pe cal. **2.** aplecat, înclinat: *sol* ~ *in occasum* soarele aplecat spre apus, *animus* ~ *ad avaritiam* suflet înclinat spre lăcomie. **3.** prăpăstios, râpos: ~ *locus* loc prăpăstios; (*fig.*) primejdios: *libertas* ~ libertate primejdioasă. **4.** în goană, grăbit, năvalnic; necumpănit: ~ *desilit* sare în goană, ~ *profectio* plecare grăbită, ~ *amnis* râu năvalnic, ~ *consiliis* pripit în judecată. // *adv.* în prăpastie, la pieire.
praeceps[2], *cipitis n.* prăpastie, loc prăpăstios, primejdie: *in praeceps ferri* a fi dus în prăpastie, *per praecipitia* prin locuri prăpăstioase, *in* ~ *dare* a pune în primejdie.
praeceptiō, *ōnis f.* **1.** învăţătură, precept, părere. **2.** (*jur.*) prelevare.
praeceptor, *ōris m.* învăţător, profesor.

praeceptum, *ī n.* **1.** ordin, recomandație: ~ *dictatoris* ordinul dictatorului. **2.** sfat: ~ *amicorum* sfatul amicilor. **3.** învățătură, prescripție: *praecepta philosophorum* învățăturile filozofilor.

praecerpō, *ere, cerpsī, cerptum vt.* a culege mai înainte de vreme; (*fig.*) a-și însuși.

praecīdō, *ere, cīdī, cīsum vt.* a tăia, a reteza: ~ *linguam* a tăia limba; (*fig.*) ~ *spem* a tăia speranța, ~ *amicitias* a rupe prieteniile; (*abs.*) a scurta vorba: *brevi praecidam* voi încheia pe scurt.

praecingō, *ere, cīnxī, cīnctum vt.* a încinge; (*fig.*) a înconjura.

praecinō, *ere, cinuī* (*cecinī*) *vi.* și *vt.* **1.** a cânta (dintr-un instrument) în fața cuiva. **2.** a prezice.

praecipiō, *ere, cēpī, ceptum* **I.** *vt.* **1.** a apuca înainte, a o lua mai înainte: ~ *locum* a ocupa mai înainte un loc, ~ *aliquantum viae* a o lua înainte cu ceva din drum, ~ *pecuniam* a lua dinainte banii. **2.** a-și reprezenta mai dinainte, a-și închipui: *omnia praecepi* pe toate mi le-am închipuit. **3.** a recomanda, a indica, a prescrie: *ut erat praeceptum* după cum se recomandase. **II.** *vi.* a preda, a da lecții, a învăța: ~ *de eloquentia* a da lecții de elocință. // **praecipientēs**, *ium m.pl.* profesori.

praecipitō (I) **I.** *vt.* **1.** a arunca (a azvârli) jos: *se* ~ *in flumen* a se arunca în râu. **2.** (*fig.*) a răsturna, a distruge, a înlătura: ~ *aliquem ex altissimo dignitatis gradu* a răsturna pe cineva de pe treapta cea mai înaltă a onorurilor. **3.** a grăbi, a zori: ~ *obitum* a grăbi moartea. **II.** *vi.* a se rostogoli, a se prăvăli, a se pogorî în grabă, a cădea: *Nilus praecipitat ex montibus* Nilul se prăvale din munți, *nox praecipitat caelo* noaptea pogoară din cer, ~ *in insidias* a cădea în laț.

praecipuē *adv.* îndeosebi, în special, mai cu seamă.

praecipuus (3) *adj.* **1.** deosebit, special: *non praecipuam sed parem condicionem subire* a suporta o condiție nu deosebită, ci egală. **2.** de seamă, extraordinar, cel mai de seamă, cel dintâi: ~ *honor* onoarea cea mai de seamă, ~ *in eloquentia vir* omul cel mai de seamă în arta vorbirii.

praecīsē *adv.* pe scurt.

praecīsus (3) *p.pf.* *v.* **praecīdō**. // *adj.* **1.** prăpăstios: ~ *mons* munte prăpăstios. **2.** scurt, concis: *praecisa narratio* o povestire scurtă.

praeclārē *adv.* **1.** foarte lămurit. **2.** strălucit, admirabil, minunat.

praeclārus (3) *adj.* strălucit, neîntrecut, vestit, ilustru.

praeclūdō, *ere, sī, sum vt.* a închide (tăind intrarea), a zăvorî: ~ *portas alicui* a-i închide cuiva porțile; (*fig.*) a împiedica (trecerea).

praecō, *ōnis m.* crainic.

praecōgitō (I) *vt.* a gândi mai dinainte, a premedita.

praecolō, *ere, coluī, cultum vt.* a prepara (a cultiva) mai dinainte.

praecōnium, *iī n.* **1.** crăinicie (meseria de crainic). **2.** vestire, anunțare. **3.** laudă, proslăvire.

praecōnius (3) *adj.* de crainic.

praecōnsūmō, *ere, sūmpsī, sūmptum vt.* a consuma dinainte, a istovi.

praecontrectō (I) *vt.* a pipăi mai înainte.

praecordia, *ōrum n.pl.* **1.** diafragmă. **2.** măruntaie, piept. **3.** (*fig.*) inimă, sentimente, gânduri intime.

praecox (1), *cocis* (*coquis*) *adj.* care se coace înainte de vreme, timpuriu: ~ *rosa* trandafir timpuriu; (*fig.*) înainte de vreme, prematur, precoce.

praecurrō, *ere,* (*cu*)*currī, cursum vi.* și *vt.* **1.** a alerga înainte: *equites praecurrunt* călăreții aleargă înainte. **2.** a o lua înainte; (*fig.*) a întrece: *fama praecucurrerat* vestea o luase înainte, *eum* ~ *nobilitate* a-l întrece prin noblețea neamului.

praecursiō, *ōnis f.* precedare; preliminarii.

praecursor, *ōris m.* premergător, vestitor; (*mil.*) iscoadă, cercetaș.

praecutiō, *ere, cussī, cussum vt.* a scutura în față, a agita.

praeda, *ae f.* **1.** pradă. **2.** prădăciune.

praedābundus (3) *adj.* prădalnic.

praedamnō (I) *vt.* a condamna dinainte.

praedātiō, *ōnis f.* prădare, jefuire.

praedātor, *ōris m.* jefuitor, prădător.

praedātōrius (3) *adj.* de pradă, de prădători.

praedēlassō (I) *vt.* a istovi mai înainte.

praedēstinō (I) *vt.* a rezerva dinainte.

praediātor, *ōris m.* cumpărător de terenuri scoase la mezat; om de afaceri.

praedicābilis (2) *adj.* de laudă.

praedicātiō, *ōnis f.* **1.** vestire, anunțare. **2.** laudă.

praedicātor, *ōris m.* vestitor, crainic.

praedicō[1] (I) *vt.* **1.** a spune public, a vesti, a declara: *taceam an praedicem?* să tac, sau să spun tuturor? *praedicabat mirari se* declara că se miră. **2.** a înfățișa cu laude, a lăuda: ~ *virtutem* a elogia virtutea, ~ *multa de suis virtutibus* a spune multe despre meritele sale, *pugna illa praedicabitur* lupta aceea va fi preamărită.

praedīcō[2], *ere, dīxī, dictum vt.* **1.** a spune dinainte: *praedicam quid sentiam* am să-ți spun dinainte ce cred. // **praedictus** (3) *p.pf.* amintit mai înainte, menționat mai sus: *amnis praedictus* râul menționat mai sus. **2.** a fixa, a hotărî mai înainte: *die praedicta* la ziua fixată. **3.** a recomanda, a pune în vedere: *praedixit ne Hannibalem ad exercitum*

mitterent a pus în vedere să nu-l trimită pe Hannibal la armată. **4.** a prezice: ~ *futura* a prezice cele ce se vor întâmpla.

praedictiō, *ōnis f.* prevestire, prezicere.

praedictum, *ī n.* **1.** prevestire. **2.** poruncă. **3.** înţelegere dinainte.

praediolum, *ī n.* mică proprietate la ţară.

praediscō, *ere, didicī vt.* a învăţa mai înainte.

praeditus (3) *adj.* prevăzut cu, înzestrat cu: ~ *summa virtute* dotat cu cea mai înaltă virtute.

praedium, *iī n.* proprietate, pământ.

praedīves (1), *itis adj.* foarte bogat.

praedō, *ōnis m.* hoţ, tâlhar, prădător.

praedoceō, *ēre, docuī, doctum vt.* a înştiinţa dinainte.

praedor, *ārī, ātus sum vi.* şi *vt. dep.* a face prădăciuni, a prăda, a răpi.

praedūcō, *ere, dūxī, ductum vt. dep.* a trasa în faţa: ~ *fossam castris (D.)* a săpa un şanţ în faţa castrului.

praedulcis (2) *adj.* foarte dulce, foarte plăcut.

praedūrus (3) *adj.* foarte tare, foarte vârtos.

praeēmineō (praemineō), *ēre vi.* şi *vt.* a se înălţa deasupra, a întrece.

praeeō, *īre, īvī (iī), itum vi.* şi *vt.* **1.** a merge înainte, a preceda: *consulibus lictores praeeunt* lictorii merg înaintea consulilor. **2.** (*fig.*) a dicta (ca să se repete), a prescrie: ~ *sacramentum* a dicta formula de jurământ.

praefātiō, *ōnis f.* **1.** formulă introductivă. **2.** cuvânt înainte, introducere.

praefectūra, *ae f.* **1.** conducere, comandă, cârmuire. **2.** comandă militară în provincii, guvernare a unei provincii. **3.** circumscripţie, district.

praefectus, *ī m.* prefect, comandant, conducător.

praeferō, *ferre, praetulī, praelātum vt.* **1.** a purta înainte: *fasces praetoribus praeferuntur* fasciile sunt purtate înaintea pretorilor; (*pas.*) *praelatus* care a luat-o înainte. **2.** a arăta, a da pe faţă, a lăsa să se vadă: ~ *vultu metum* a da pe faţă teama prin înfăţişare. **3.** a prefera: ~ *mortem servituti* a prefera sclaviei moartea. **4.** a anticipa: ~ *diem triumphi* a anticipa ziua triumfului.

praeferōx (1), *ōcis adj.* foarte violent, foarte arogant.

praefervidus (3) *adj.* foarte fierbinte.

praefestīnō (I) *vi.* şi *vt.* **1.** a se grăbi foarte mult. **2.** a străbate în grabă.

praefica, *ae f.* bocitoare.

praeficiō, *ere, fēcī, fectum vt.* a pune în frunte: ~ *aliquem exercitui* a pune pe cineva în fruntea armatei.

praefīdēns (1), *ntis adj.* prea încrezător.

praefīgō, *ere, fīxī, fīxum vt.* a înfige înainte, a fixa la capăt.

praefiniō (IV) *vt.* a stabili mai înainte.

praefīxus (3) *p.pf.* (*v.* **praefīgō**) **1.** înfipt în faţă: *ripa sudibus praefixis munita* mal întărit prin ţăruşi înfipţi în faţă. **2.** prevăzut la capăt: *hasta praefixa ferro* suliţă având fier la capăt.

praeflōrō (I) *vt.* a despuia de flori înainte de vreme; (*pas.*) a se trece.

praefluō, *ere vi.* şi *vt.* a curge, a scălda.

praefodiō, *ere, fōdī, fossum vt.* a face un şanţ în faţă; a îngropa dinainte: ~ *portas* a face un şanţ în faţa porţilor; ~ *aurum* a îngropa dinainte aurul.

praefor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a spune mai înainte: *licet mihi praefari* îmi e permis să spun mai înainte.

praefrāctē *adv.* cu încăpăţânare.

praefrāctus (3) *p.pf. v.* **praefringō**. // *adj.* **1.** (*despre stil*) tăiat, frânt. **2.** aspru, încăpăţânat.

praefrīgidus (3) *adj.* foarte rece.

praefringō, *ere, frēgī, frāctum vt.* a frânge la capăt (la vârf).

praefulgeō, *ēre, fulsī vi.* a străluci la distanţă.

praegelidus (3) *adj.* foarte rece.

praegestiō, *īre vi.* a dori cu înfocare.

praegnāns (1), *ntis adj.* care e gata să rodească; (*despre o femeie*) însărcinată, gravidă.

praegracilis (2) *adj.* foarte subţire, foarte firav.

praegrandis (2) *adj.* foarte mare.

praegravis (2) *adj.* **1.** foarte greu, încărcat, greoi: ~ *hasta* suliţă foarte grea, ~ *cibo vinoque* îngreuiat de mâncare şi băutură, ~ *corpore* greoi la trup. **2.** împovărător: ~ *principi* stânjenitor pentru împărat.

praegravō (I) *vt.* a îngreuia peste măsură, a copleşi.

praegredior, *gredī, gressus sum vi.* şi *vt. dep.* **1.** a merge înainte: ~ *gregi* a merge înaintea turmei. **2.** a depăşi, a întrece: ~ *alios* a depăşi pe alţii.

praegressiō, *ōnis f.* precedare.

praegressus, *ūs m.* antecedent.

praegūstātor, *ōris m.* sclav degustător (*sclavul care gusta înaintea stăpânului mâncarea şi băutura*).

praegūstō (I) *vt.* a degusta.

praeiaceō, *ēre, uī vi.* şi *vt.* a se afla înainte.

praeiūdicātum, *ī n.* judecată anticipată.

praeiūdicium, *iī n.* **1.** judecată anticipată. **2.** precedent, exemplu. **3.** prejudiciu, pagubă.

praeiūdicō (I) *vt.* a judeca anticipat, a prejudeca.

praeiuvō, *āre, iūvī vt.* a ajuta dinainte.

praelābor, *lābī, lāpsus sum vi.* şi *vt. dep.* a aluneca mai înainte, a trece în goană.

praelambō, *ere vt.* a pregusta.

praelēctiō, *ōnis f.* explicaţie (dată şcolarilor).

praelegō, *ere, lēgī, lēctum vt.* **1.** a merge pe lângă coastă: ~ *Campaniam* a naviga pe lângă țărmul Campaniei. **2.** a explica (un autor).
praeligō (I) *vt.* a lega (în față).
praelongus (3) *adj.* foarte lung.
praeloquor, *loquī, locūtus sum vi.* și *vt. dep.* a vorbi mai întâi.
praelūceō, *ēre, lūxī vi.* și *vt.* **1.** a lumina înainte, a arunca lumină asupra. **2.** (*fig.*) a străluci mai mult, a întrece în strălucire: *nullus sinus praelucet Baiis* (*D.*) nici un golf nu strălucește mai mult ca Baiae.
praelūstris (2) *adj.* foarte strălucitor; (*fig.*) preaînalt.
praemandō (I) *vt.* a recomanda. // **praemandāta**, *ōrum n.pl.* ordin, mandat.
praemātūrus (3) *adj.* pretimpuriu, prematur, precoce.
praemedicātus (3) *adj.* apărat (printr-un antidot) contra otrăvurilor (a farmecelor).
praemeditātiō, *ōnis f.* meditare din vreme asupra, prevedere.
praemeditor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a chibzui dinainte.
praemetuō, *ere vi.* și *vt.* a se teme anticipat.
praemineō *v.* **praeēmineō**.
praemittō, *ere, mīsī, missum vt.* **1.** a trimite înainte: ~ *legiones* a trimite înainte legiunile; (*fără compl.*) *praemittit qui viderent* trimite înainte oameni care să vadă. **2.** a face cunoscut.
praemium, *iī n.* răsplată, avantaj.
praemolestia, *ae f.* îngrijorare anticipată.
praemōlior, *īrī vt. dep.* a pregăti dinainte.
praemoneō, *ēre, uī, itum vt.* **1.** a atrage dinainte atenția, a avertiza: ~ *conatus hostium* a avertiza despre încercările dușmanilor. **2.** a prevesti, a prezice: ~ *nefas* a prezice o nelegiuire.
praemonitus, *ūs m.* avertizare, prevestire.
praemōnstrō (I) *vt.* a arăta dinainte, a anunța.
praemorior, *morī, mortuus sum vi. dep.* a muri înainte de vreme, a se stinge.
praemūniō (IV) *vt.* a întări din vreme, a fortifica dinainte; (*fig.*) a lua măsuri de prevedere, a pune în față ca apărare.
praemūnītiō, *ōnis f.* pregătire; precauție.
praenatō, *āre vi.* și *vt.* **1.** a înota înainte. **2.** a curge pe lângă.
Praeneste, *is n.* Praeneste (*oraș în Latium*). // **Praenestīnus** (3) *adj.* din Praeneste.
praeniteō, *ēre, uī vi.* a străluci mai mult; (*fig.*) a întrece în strălucire.
praenōmen, *inis n.* prenume (nume personal).

praenōscō, *ere, nōvī, nōtum vt.* a cunoaște dinainte.
praenōtiō, *ōnis f.* prenoțiune, cunoaștere anticipată.
praenūbilus (3) *adj.* înnegurat.
praenūntiō (I) *vt.* a anunța din vreme.
praenūntius (3) *adj.* (pre)vestitor.
praeoccupātiō, *ōnis f.* ocupare din vreme.
praeoccupō (I) *vt.* **1.** a ocupa dinainte, a lua în stăpânire: ~ *vias* a ocupa mai înainte drumurile, *animus praeoccupatus timore* sufletul cuprins mai dinainte de frică. **2.** a o lua înainte: *alter alterum praeoccupat* primul o ia înaintea celuilalt.
praeoptō (I) *vt.* a prefera.
praeparātiō, *ōnis f.* pregătire din vreme.
praeparō (I) *vt.* a pregăti dinainte, a prepara.
praepediō (IV) *vt.* a împiedica.
praependeō, *ēre vi.* a sta atârnat în față, a atârna.
praepes (1), *etis adj.* **1.** care zboară înainte; (*spec.*) de bun augur, norocos. **2.** care zboară repede: *praepetibus pennis* cu aripi repezi. // *f.* pasăre: ~ *Iovis* pasărea lui Zeus (*vulturul*). // *m.* ~ *Medusaeus* calul zburător (*Pegas*).
praepilātus (3) *adj.* îndoit la capăt, bont la vârf.
praepinguis (2) *adj.* foarte gras.
praepolleō, *ēre, uī vi.* a fi puternic, a fi superior: *vir praepollens divitiis* om puternic prin bogăție.
praeponderō (I) *vi.* și *vt.* a atârna mai mult; (*fig.*) a întrece.
praepōnō, *ere, posuī, positum vt.* și *vi.* **1.** a pune în față: *praeponens ultima primis* punând cele din urmă în fața celor dintâi. **2.** (*fig.*) a pune în frunte, a pune la conducere: ~ *exercitui* a pune la comanda armatei. **3.** a prefera: ~ *urbem silvis* a prefera pădurilor orașul.
praeportō (I) *vt.* a purta înainte.
praepositiō, *ōnis f.* punere înainte; (*gram.*) prepoziție.
praeposterē *adv.* invers, pe dos.
praeposterus (3) *adj.* pe dos, sucit, invers.
praepotēns (1), *ntis adj.* preaputernic, puternic: ~ *vir* om foarte influent. // **praepotentēs**, *ium m.pl.* cei puternici.
praepropere *adv.* prea pripit.
praeproperus (3) *adj.* prea pripit.
praequeror, *querī, questus sum vt. dep.* a se plânge dinainte de...
praerapidus (3) *adj.* foarte iute.
praerigēscō, *ere, riguī vi.* a înțepeni de tot (de frig).
praeripiō, *ere, ripuī, reptum vt.* **1.** a smulge (din fața cuiva), a răpi: ~ *arma* a răpi armele. **2.** (*fig.*) a o lua înaintea: ~ *hostium consilia* a o lua înaintea planurilor dușmanilor.

praerōdō, *ere, rōsī, rōsum vt.* a roade dinainte.
praerogātīvus (3) *adj.* care votează întâi: *praerogativa centuria* centuria care votează întâi. // **praerogātīva**, *ae f.* **1.** centuria care votează întâi. **2.** alegere prealabilă: ~ *militaris* alegerea soldaţilor. **3.** semn prevestitor (de bine), prevestire.
praerumpō, *ere, rūpī, ruptum vt.* a frânge, a rupe de la capăt.
praeruptus (3) *p.pf. v.* **praerumpō**. // *adj.* prăpăstios; (*fig.*) pornit, nestăpânit.
praes, *praedis m.* garant, chezaş.
praesaepe, *is n.* şi **praesaepes** (**praesaepis**, *is*) *f.* iesle, staul, ţarc; (*fig.*) sălaş.
praesaepiō, *īre, saepsī, saeptum vt.* a înţărcui, a închide.
praesāgiō (IV) *vt.* **1.** a presimţi. **2.** a prevesti.
praesāgium, *iī n.* **1.** presimţire. **2.** prevestire.
praesāgus (3) *adj.* **1.** care presimte, care prevede: *praesaga mali* care presimte răul. **2.** prevestitor.
praescīscō, *ere, scīvī vt.* a cerceta dinainte, a iscodi.
praescius (3) *adj.* care ştie dinainte, care presimte.
praescrībō, *ere, scrīpsī, scrīptum vt.* **1.** a scrie înainte, a pune ca titlu, a menţiona: ~ *nomina consulum* a menţiona în titlu numele consulilor. **2.** a prescrie, a indica, a ordona, a stabili: ~ *civibus iura* a prescrie legi cetăţenilor, ~ *poenam* a fixa pedeapsa.
praescrīptiō, *ōnis f.* **1.** titlu: ~ *legis* titlul legii. **2.** prescripţie, determinare dinainte: ~ *rationis* prescripţiile raţiunii, *sine praescriptione numeri* fără determinarea numărului; (*spec.*) pretext: ~ *honesta* pretext onorabil.
praescrīptum, *ī n.* dispoziţie, ordin: ~ *consulis* dispoziţia consulului.
praesecō, *āre, secuī, sectum vt.* a tăia de la rădăcină.
praesēns (1), *ntis adj.* **1.** prezent, de faţă: *praesente vulgo* în faţa mulţimii, *in* (sau *ad*) *praesens* (*tempus*) deocamdată, pentru prezent, *praesenti tempore* sau *in praesenti* în prezent, în momentul de faţă. **2.** imediat: ~ *poena* pedeapsă imediată. **3.** presant: *res praesentior erat* lucrul era mai presant. **4.** prompt, gata (să acţioneze), hotărât, energic: ~ *auxilium* ajutor prompt, ~ *animus* suflet hotărât. **5.** favorabil, gata (să ajute): ~ *deus* zeu favorabil. // **praesentia**, *ium n.pl.* împrejurările de faţă.
praesēnsiō, *ōnis f.* presimţire, ghicire.
praesentia, *ae f.* prezenţă: ~ *legatorum* prezenţa solilor; *in praesentia* deocamdată, pentru moment.
praesentiō, *īre, sēnsī, sēnsum vt.* a presimţi.

praesēpe *v.* **praesaepe**.
praesēpiō *v.* **praesaepiō**.
praesertim *adv.* mai cu seamă, mai ales: ~ *homines illius ordinis* mai ales oamenii din acea clasă; (*pe lângă o conj.*): ~ *cum* (*cu Ind.*) mai ales când, ~ *si* mai ales dacă, *cum* ~ (*cu Conj.*) mai ales că.
praeses, *sidis m.* şi *f.* **1.** cel care stă în frunte, conducător: ~ *provinciae* conducătorul provinciei. **2.** apărător: ~ *libertatis* apărător al libertăţii.
praesideō, *ēre, sēdī vi.* şi *vt.* **1.** a conduce, a comanda: ~ *castris* a comanda tabăra. **2.** a veghea asupra, a priveghea; a apăra: ~ *urbi* a veghea asupra oraşului, ~ *litus Galliae* a apăra ţărmul Galliei.
praesidiārius (3) *adj.* de gardă, de apărare.
praesidium, *iī n.* **1.** ajutor, sprijin, apărare: *meo praesidio* cu ajutorul meu. **2.** escortă, gardă: *cum praesidio venit* a venit cu escortă. **3.** garnizoană: ~ *ex arce expellere* a izgoni garnizoana din cetăţuie. **4.** post, pichet, redută: ~ *posuit* a instalat o garnizoană.
praesīgnis (2) *adj.* cu totul deosebit.
praestābilis (2) *adj. v.* **praestāns**.
praestāns (1), *ntis adj.* distins, deosebit, ales: ~ *virtute* deosebit prin virtute.
praestantia, *ae f.* superioritate.
praestat (I) *vb. impers.* este mai bine.
praesternō, *ere vt.* a aşterne înainte.
praestēs, *stitis m.* şi *f.* **1.** conducător. **2.** apărător, protector.
praestīgiae, *ārum f.pl.* artificii (care iau ochii), scamatorii, înşelătorii.
praestituō, *ere, uī, ūtum vt.* a fixa dinainte, a stabili: ~ *diem* a stabili ziua (termenul).
praestō[1] *adv.* de faţă, la îndemână, de ajutor.
praestō[2], *āre, stitī, stātum* (*stitum*) *vi.* şi *vt.* **1.** a fi mai presus, a se distinge, a întrece: *Helvetii omnibus* (*D.*) *virtute praestant* helveţii îi întrec pe toţi prin vitejie; (*impers.*) *praestat* este mai bine, este preferabil. **2.** a pune la dispoziţie, a oferi, a asigura, a da: ~ *honorem* a oferi o onoare, ~ *alicui iter* a asigura cuiva o călătorie. **3.** a împlini, a face: ~ *fidem* a-şi împlini cuvântul dat, ~ *officium* a-şi împlini o datorie. **4.** a arăta, a dovedi: ~ *benevolentiam* a arăta bunăvoinţă; *se* ~ a se arăta, *se praestitit invictum* s-a arătat neînvins. **5.** a garanta, a-şi asuma răspunderea: ~ *damnum emptori* a-şi asuma paguba faţă de cumpărător.
praestōlor, *ārī, ātus sum vi.* şi *vt. dep.* a aştepta: *armati missi sunt qui tibi praestolarentur* au fost trimişi soldaţi care să te aştepte, ~ *adventum* a aştepta sosirea.

praestringō, *ere, strīnxī, strictum vt.* **1.** (*rar*) a strânge, a lega. **2.** (*frecv.*) a atinge. **3.** (*fig.*) a întuneca, a orbi: ~ *oculos* a lua lumina ochilor, ~ *aciem ingenii* a întuneca ascuțimea minții.
praestruō, *ere, strūxī, strūctum vt.* **1.** a construi înainte. **2.** a închide, a astupa: ~ *aditum* a închide intrarea. **3.** (*fig.*) a-și pregăti dinainte (mijloace).
praesul, *ulis* (**praesultātor**, *ōris*) *m.* conducător al dansului.
praesultō (I) *vi.* a sări înaintea.
praesum, *esse, fuī vi.* a fi în frunte, a conduce, a comanda: ~ *exercitui* a comanda armata.
praesūmō, *ere, sūmpsī, sūmptum vt.* **1.** a lua dinainte. **2.** (*fig.*) a-și reprezenta dinainte, a-și imagina, a bănui dinainte.
praesūmptiō, *ōnis f.* reprezentare anticipată.
praesūtus (3) *adj.* înnădit; acoperit la capăt.
praetemptō (I) *vt.* a încerca dinainte.
praetendō, *ere, tendī, tentum vt.* **1.** a întinde înainte, a ține în față: ~ *ramum* a întinde înainte o ramură. **2.** a pune în față. **3.** (*pas.*) a se întinde în fața: ~ *praetenta Syrtibus* (*D.*) *arva* câmpurile care se întind în fața Syrtelor. **4.** (*fig.*) a folosi ca acoperire, a pretexta, a invoca drept scuză: ~ *fessam aetatem* a invoca drept scuză bătrânețea, ~ *verba culpae* (*D.*) a folosi vorbe pentru acoperirea greșelii.
praeter I. *adv.* în afară de, cu excepția, decât: *nemo* ~ *armatus* nimeni în afară de cel înarmat. **II.** *prep.* (*cu Ac.*) **1.** pe lângă (prin față), pe dinainte: *copias* ~ *castra traduxit* și-a trecut trupele pe lângă castru: ~ *oculos* pe dinaintea ochilor. **2.** pe lângă (în plus, mai mult decât): ~ *ceteros* mai mult decât ceilalți. **3.** afară de: *omnes* ~ *unum* toți afară de unul, ~ *haec* afară de acestea. **4.** în afara, împotriva: ~ *modum* peste măsură, ~ *opinionem* împotriva așteptărilor.
praeteragō, *ere vt.* a mâna mai departe (trecând pe lângă).
praetereā *adv.* **1.** în afară de aceasta, pe lângă aceasta. **2.** (*rar*) după aceasta, de acum înainte.
praetereō, *īre, iī, itum vt.* **1.** a trece pe lângă: *flumina ripas praetereunt* râurile trec pe lângă maluri; (*p.pr.*) *praeteriens* în trecere. **2.** (*despre timp*) a trece, a se scurge: *nox praeteriit* noaptea a trecut, *praeteritā die* trecând ziua. **3.** (*fig.*) a trece peste ceva, a lăsa la o parte, a trece cu vederea; *praetereo quid tum sit actum* las la o parte ce s-a petrecut atunci; (*impers.*) *praeterit* scapă: *me* (*te, fratrem*) *non praeterit quam sit difficile* mie (ție, fratelui) nu-mi (nu-ți) scapă cât e de greu. **4.** a depăși, a întrece: *ira praeterit modum* mânia depășește măsura, ~ *omnes* a-i întrece pe toți.
praeterequitō, *are vt.* a trece călare pe lângă.
praeterferor, *ferrī, lātus sum vb. pas.* a fi dus mai departe.
praeterfluō, *ere vt.* și *vi.* **1.** a curge pe lângă: ~ *moenia* a curge pe lângă ziduri. **2.** a dispărea, a se pierde (din amintire).
praetergredior, *gredī, gressus sum vt. dep.* a depăși.
praeteritus (3) *p.pf. v.* **praetereō**. // *adj.* trecut: *tempus praeteritum* timpul trecut.
praeterlābor, *lābī, lāpsus sum vt. dep.* a se scurge pe lângă, a curge; (*fig.*) a dispărea.
praetermissiō, *ōnis f.* lăsare la o parte, omitere.
praetermittō, *ere, mīsī, missum vt.* **1.** a lăsa să treacă: ~ *diem pugnandi* a lăsa să treacă ziua luptei. **2.** a lăsa la o parte, a neglija, a trece cu vederea: ~ *officium* a neglija datoria, ~ *verba* a trece cu vederea cuvintele.
praeternāvigō, *āre vt.* a naviga pe lângă.
praeterquam *adv.* în afară de: ~ *quod* în afară de faptul că.
praetervectiō, *ōnis f.* traversare.
praetervehor, *vehī, vectus sum vt. dep.* **1.** a trece (cu corabia, cu calul) pe lângă: ~ *oram classe* a trece pe lângă țărm cu flota. **2.** (*fig.*) a trece peste: ~ *locum silentiō* (*Abl.*) a trece o chestiune sub tăcere.
praetervolō (I) *vt.* **1.** a zbura mai departe: ~ *auras* a străbate în zbor văzduhul. **2.** (*fig.*) a rămâne neobservat, a scăpa: *hae sententiae praetervolant sensus hominum* aceste idei scapă înțelegerii oamenilor.
praetexō, *ere, texuī, textum vt.* **1.** a tivi: ~ *togam purpurā* a tivi toga cu o bandă de purpură. **2.** (*fig.*) a tivi, a se întinde de-a lungul: *puppes litora praetexunt* pupele se întind de-a lungul țărmului. **3.** a pune în frunte, a prevedea cu ceva: ~ *voluminibus* (*D.*) *nomina auctorum* a pune în fruntea volumelor numele autorilor. **4.** a pretexta, a invoca: ~ *cupiditatem triumphi* a invoca drept pretext dorința de triumf, *praetexens ab eo servatam esse filiam* pretinzând că fata a fost salvată de el.
praetexta, *ae f.* **1.** [*subînț.* **toga**] togă tivită cu purpură (pe care o purtau copiii până la șaisprezece ani, magistrații și preoții). **2.** (*subînț.* **fabula**) piesă cu subiect roman (în care actorii purtau „toga praetexta").
praetextātus (3) *adj.* îmbrăcat cu „toga praetexta". // **praetextātus**, *ī m.* tânăr (până la șaisprezece ani).
praetextum, *ī n.* pretext.
praetextus, *ūs m.* **1.** strălucire, aparență. **2.** pretext.
praetor, *ōris m.* pretor, comandant, conducător.

praetōriānus (3) *adj.* pretorian, din garda pretoriană. // **praetōriānus**, *ī m.* soldat din garda imperială.

praetōrium, *iī n.* **1.** cortul comandantului; comandament, cartier general. **2.** palatul guvernatorului (în provincie); (*pl.*) palatul imperial. **3.** garda pretoriană.

praetōrius (3) *adj.* pretorian, de pretor, al pretorului: *praetoria porta* poarta castrului dinspre inamic (din fața cortului comandantului), *praetoria cohors* cohortă pretoriană.

praetōrius, *iī m.* fost pretor.

praetractō (I) *vt.* a examina dinainte.

praetrepidāns (1), *ntis adj.* prea agitat.

praetrepidus (3) *adj.* prea agitat.

praetūra, *ae f.* pretură, funcția de pretor.

praeūrō, *ere, ūssī, ūstum vt.* a arde la capăt: *hasta praeusta* suliță arsă la vârf.

praevaleō, *ēre, uī vi.* a avea mai multă putere, a valora mai mult. // **praevalēns** (1), *ntis p.pr.* care întrece în puteri, puternic.

praevalidus (3) *adj.* foarte (prea) puternic.

praevāricātiō, *ōnis f.* călcare a îndatoririlor; (*jur.*) înțelegere pe ascuns cu partea adversă.

praevāricātor, *ōris m.* trădător al unei cauze (în folosul adversarului).

praevāricor, *ārī, ātus sum vi. dep.* a se abate de la linia dreaptă; (*jur.*) a se înțelege pe ascuns cu adversarul, trădându-l pe client.

praevehor, *ī, vectus sum vi.* și *vt. dep.* a o lua înainte, a goni înainte.

praeveniō, *īre, vēnī, ventum vt.* a o lua înainte, a preveni: ~ *hostem* a o lua înaintea dușmanului, ~ *desiderium plebis* a preveni dorința poporului.

praevertō, *ere, vertī, versum vt.* **1.** a pune un lucru înaintea altuia, a se ocupa mai întâi: ~ *aliud quod magis instat* a se ocupa mai întâi de altceva, care e mai urgent. **2.** a depăși, a întrece: ~ *cursu ventos* a întrece vânturile prin fugă. **3.** a o lua înainte, a preîntâmpina, a preveni: *praevertit tristia celeri leto* a preîntâmpinat nefericirile printr-o moarte rapidă.

praevertor, *ī vi.* și *vt. dep.* **1.** a se întoarce mai întâi, a se îndrepta mai întâi: ~ *ad Armenios* a se întoarce mai întâi la armeni. **2.** a întrece: *praevertitur Eurum* întrece vântul Eurus.

praevideō, *ēre, vīdī, vīsum vt.* **1.** a vedea mai înainte. **2.** (*fig.*) a prevedea.

praevitiō (I) *vt.* a strica, a tulbura dinainte.

praevius (3) *adj.* mergând înainte.

praevolō (I) *vi.* (*cu D.*) a zbura înaintea.

prāgmaticus (3) *adj.* priceput în afaceri, expert.

prandeō, *ēre, andī, ānsum vi.* și *vt.* a mânca la prânz, a prânzi, ~ *holus* a mânca legume. // **prānsus** (3) *p.pf.* (*sens act.*) care a mâncat, mâncat: *pransus, potus* mâncat și băut.

prandium, *iī n.* prânz.

prātēnsis (2) *adj.* de pajiște.

prātulum, *ī n.* pajiște mică.

prātum, *ī n.* pajiște.

prāvē *adv.* strâmb; (*fig.*) nepotrivit, urât, rău.

prāvitās, *ātis f.* **1.** strâmbătură. **2.** (*frecv. fig.*) stricăciune, depravare, răutate.

prāvus (3) *adj.* **1.** strâmb, sucit. **2.** (*frecv. fig.*) stricat, depravat. **3.** rău.

Prāxitelēs, *is* (*ī*) *m.* Praxitele (*celebru sculptor grec*).

precāriō *adv.* **1.** cu rugăminți. **2.** provizoriu.

precārius (3) *adj.* **1.** acordat de milă, cerșit prin rugăminți. **2.** provizoriu, nesigur, care depinde de voința altuia.

precātiō, *ōnis f.* rugăciune.

precēs, *um f.pl.* **1.** rugăminte, rugăciune. **2.** blestem.

precor, *ārī, ātus sum vt. dep.* **1.** a se ruga, a cere cu rugăminți: ~ *deos* a se ruga de zei, ~ *opem* a cere cu rugăminți ajutor. **2.** a-i dori cuiva ceva: ~ *alicui bonam valetudinem* a-i dori cuiva sănătate.

prehendō (prēndō), *ere, dī, sum vt.* **1.** a prinde, a apuca: ~ *servum fugientem* a prinde un sclav fugar, ~ *manu* a prinde cu mâna. **2.** (*fig.*) a ocupa; a atinge: ~ *arcem* a ocupa cetățuia, ~ *oram Italiae* a atinge țărmul Italiei.

prehēnsō (prēnsō) (I) *vt.* **1.** a prinde, a apuca: ~ *ferrum forcipe* a apuca fierul cu cleștele. **2.** (*spec.*) a solicita (o favoare), a ruga: ~ *patres* a stărui pe lângă senatori.

prēlum, *ī n.* teasc.

premō, *ere, pressī, pressum vt.* **1.** a apăsa, a presa: *pressi iugo iuvenci* juncani apăsați de jug, ~ *oleum* a stoarce ulei, ~ *hostem* a-i presa pe dușmani. **2.** a împovăra: ~ *onere* a împovăra sub o greutate, *naves pressae* corăbii împovărate; (*spec.*) a sta pe ceva, a zăcea: ~ *torum* a sta în jilț, ~ *humum* a zăcea pe pământ. **3.** a îngropa, a închide, a acoperi, a ascunde: ~ *ossa terrā* a îngropa oasele în pământ, ~ *gemitum corde* a-și îngropa geamătul în inimă, *umbra terram premit* umbra acoperă pământul. **4.** a înfige, a împlânta: ~ *ferrum in guttura* a împlânta sabia în gâtlej. **5.** a reține, a strânge, a opri: ~ *vestigia* a-și opri pașii, ~ *habenas* a strânge hățurile. **6.** a coborî, a doborî: ~ *currum* a coborî carul, ~ *famam alicuius* a defăima pe cineva, ~ *vocem* a-și potoli glasul. **7.** a ține sub stăpânire, a domina: ~ *ventos imperio* a ține vânturile sub comandă. **8.** a se ține strâns, a nu slăbi: ~ *litus* a se ține strâns de țărm.

prēndō, prēnsō *v.* **prehendō, prehēnsō.**

pressē *adv.* strâns, scurt; (*fig.*) precis.

pressō, *āre vt.* a apăsa, a strânge.

pressus[1] (3) *p.pf.* (*v.* **premō**) apăsat; grăbit. // *adj.* **1.** strâns, scurt: ~ *orator* orator concis. **2.** precis, exact: *pressa verba* cuvinte precise. **3.** întunecat, stins: ~ *color* o culoare stinsă, *pressā voce* cu voce înfundată.

pressus[2], *ūs m.* apăsare.

pretiōsē *adv.* bogat, strălucit.

pretiōsus (3) *adj.* prețios, de preț, scump.

pretium, *iī n.* **1.** preț, valoare: *res magni pretii* lucru de mare preț. **2.** bani: *pretio* pe bani, *magno pretio* cu mulți bani. **3.** răsplată: ~ *victoribus* răsplata învingătorilor, ~ *operae* răsplata oboselii; (*în expr.*, *cu Inf.*) *operae pretium est* merită oboseala, face: *operare pretium est audire* face să auzi.

prex *v.* **precēs.**

Priamus, *ī m.* Priam (*regele Troiei*). // **Priamēius** (3) *adj.* al lui Priam. // **Priamidēs,** *ae m.* fiu al lui Priam.

Priāpus, *ī m.* Priap (*zeul vegetației*).

prīdem *adv.* de multă vreme, cu mult înainte.

prīdiē *adv.* cu o zi înainte, în ajun: ~ *eius diei* în ajunul acestei zile, ~ *Kalendas Ianuarias* cu o zi înainte de 1 ianuarie.

prīmaevus (3) *adj.* de vârsta copilăriei, tânăr.

prīmānī, *ōrum m.pl.* soldați din prima legiune.

prīmārius (3) *adj.* de prim rang.

prīmigenius (3) *adj.* primitiv, originar, primordial.

prīmipīlāris, *is m.* centurion al primei centurii.

prīmipīlus, *ī m.* primipil (*cel mai înalt în grad între centurioni*).

prīmitiae, *ārum f.pl.* primele roade; (*fig.*) primele încercări, începuturi.

prīmō *adv.* mai întâi, la început.

prīmōrdium, *iī n.* (*frecv. pl.*) început, începuturi.

prīmōris (2) *adj.* **1.** cel dintâi. **2.** de rang, de seamă. // **prīmōrēs,** *um m.pl.* fruntași, căpetenii.

prīmum I. *adv.* **1.** mai întâi. **2.** pentru prima oară, *quam* ~ cât mai degrabă. **II.** *după conj.* ut, cum, ubi: *ut* ~, *cum* ~, *ubi* ~ îndată ce.

prīmus (3) *adj.* cel dintâi, prim: *primā luce* în zori de zi, *primā nocte* la lăsarea nopții; *primis labris* cu vârful buzelor. // **prīmae (partes)** *f.pl.* rolul principal. // **prīma,** *ōrum n.pl.* începuturi. // *in prīmīs* (**inprīmīs, imprīmīs**) *adv.* mai întâi, mai ales.

prīnceps (1), *cipis adj.* cel dintâi. // *m.* **1.** fruntaș, conducător, căpetenie. **2.** împărat. // **prīncipēs,** *um m.pl.* soldați din a doua linie (*la început, din prima linie*).

prīncipālis (2) *adj.* **1.** primitiv, originar. **2.** principal: *porta* ~ poarta care ducea la comandamentul lagărului. **3.** imperial.

prīncipātus, *ūs m.* **1.** întâietate, conducere, supremație. **2.** rang suprem, domnie, imperiu.

prīncipium, *iī n.* **1.** început: ~ *orationis* începutul cuvântării, *principiō* mai întâi, *a principio* de la început. **2.** principiu, element fundamental; (*frecv. pl.*) *principia philosophiae* principiile filozofiei. **3.** (*mil. pl.*) **a)** primele rânduri; **b)** comandament.

prior (1), *prius adj. comp.* dinainte: *partes priores* părțile dinainte. // **priōrēs,** *um m.pl.* **1.** înaintașii, oamenii dinainte. **2.** primul (din doi), anterior: *priore nocte* (în) noaptea trecută, ~ *filia* fata cea mai mare. **3.** mai presus, superior: ~ *virtute* superior prin virtute.

prīscus (3) *adj.* de altădată, străvechi.

prīstinus (3) *adj.* de mai înainte, anterior.

pristis, *is* (**pistrīx,** *īcis*) *f.* **1.** pește mare, balenă. **2.** (*fig.*) corabie de război.

prius *adv.* mai întâi, mai înainte.

priusquam (*prius... quam*) *conj.* mai înainte ca: ~ *ad causam redeo* (*redeam*) mai înainte de a reveni la chestiune, *neque prius fugere destiterunt, quam ad flumen pervenerunt* n-au încetat să fugă până ce n-au ajuns la râu.

prīvātim *adv.* (ca) în particular.

prīvātiō, *ōnis f.* lipsă.

prīvātus (3) *p.pf.* *v.* **prīvō.** // *adj.* particular, individual. // **prīvātus,** *ī m.* simplu particular.

prīvīgna, *ae f.* fiică vitregă.

prīvīgnus, *ī m.* fiu vitreg.

prīvilēgium, *iī n.* **1.** lege excepțională. **2.** privilegiu, favoare.

prīvō (I) *vt.* **1.** a deposeda, a lipsi pe cineva de ceva: ~ *aliquem vitā* a lipsi pe cineva de viață. **2.** a libera, a cruța: ~ *dolore* a elibera de durere.

prīvus (3) *adj.* **1.** particular, propriu, special: *priva triremis* o triremă proprie. **2.** fiecare: *privas in horas* în fiecare ceas.

prō[1] (**prōh**) *interj.* ah! o(h)! vai! ~, *dii immortales!* o, zei nemuritori! ~, *deorum atque hominum fidem!* ah, credință a zeilor și a oamenilor!

prō[1] *prep.* (*cu Abl.*) **1.** înaintea, în fața: ~ *castris* în fața lagărului. **2.** pentru, în favoarea: ~ *patriā* pentru patrie, ~ *lege* în favoarea legii. **3.** în loc de: *homines* ~ *victimis immolant* jertfesc oameni în loc de animale. **4.** ca, drept: ~ *perfuga* drept transfug, ~ *certo* ca lucru sigur. **5.** în schimbul: ~ *beneficiis* în schimbul binefacerilor. **6.** în raport cu, potrivit cu, după: ~ *multitudine hominum* în raport cu mulțimea oamenilor, ~ *viribus* după puteri.

proăgorus, *ī m.* conducător al orașului (în Sicilia).
proavia, *ae f.* străbunică.
proavītus (3) *adj.* strămoșesc.
proavus, *ī m.* străbunic; (*pl.*) strămoși.
probābilis (2) *adj.* **1.** demn de laudă, lăudabil, bun. **2.** demn de crezare, plauzibil.
probābilitās, *ātis f.* probabilitate.
probābiliter *adv.* **1.** plauzibil, verosimil. **2.** lăudabil.
probātiō, *ōnis f.* **1.** probă, încercare. **2.** aprobare. **3.** dovedire, dovadă.
probātor, *ōris m.* cel care aprobă.
probātus (3) *p.pf. v.* **probō**. // *adj.* **1.** încercat, priceput, excelent: *homines probati* oameni încercați, *probati artium* pricepuți în arte. **2.** prețuit, iubit: ~ *suis* (*D.*) iubit de ai săi.
probē *adv.* (foarte) bine, perfect, de tot: *se ipsum* ~ *novit* se cunoaște foarte bine pe sine.
probitās, *ātis f.* cinste, onestitate, caracter frumos.
probō (I) *vt.* **1.** a cerceta (dacă e bun), a verifica, a judeca: ~ *militem a viribus* a-l judeca pe soldat după forța fizică. **2.** a recunoaște (ca bun), a aproba, a încuviința: ~ *rationem otii* a aproba motivarea vieții retrase, *omnes Vercingetorigem imperatorem probaverunt* toți l-au aprobat pe Vercingetorix ca general. **3.** a face să fie recunoscut (ca bun): *nostram causam cuivis probabimus* vom face ca oricine să aprecieze dreptatea cauzei noastre; (*pas.*) a fi pe placul cuiva: *ista verba patribus* (*D.*) *non probantur* aceste cuvinte nu sunt pe placul senatorilor. **4.** a dovedi, a demonstra: *Verrem pecunias cepisse probabo* voi dovedi că Verres a luat bani.
probrōsus (3) *adj.* de rușine, de ocară, nerușinat.
probrum, *ī n.* **1.** ocară. **2.** ticăloșie, nerușinare.
probus (3) *adj.* bun, de bună calitate, valoros; (*fig.*) onest, virtuos.
procācitās, *ātis f.* obrăznicie, nerușinare.
procāciter *adv.* nerușinat.
procāx (1), *ācis adj.* nerușinat, obraznic.
prōcēdō, *ere, cessī, cessum vi.* **1.** a merge înainte, a ieși: *obvius procedit* îi iese în cale, ~ *ex castris* a ieși din castru, ~ *ante portam* a ieși înaintea porții. **2.** (*mil.*) a înainta: ~ *lente* a înainta încet, ~ *viam tridui* a merge drum de trei zile. **3.** a se arăta, a apărea: ~ *in publicam* a apărea în public. **4.** (*despre timp*) a înainta, a trece: ~ *multum diei* a trece mult timp din zi, *quantum aetate procedebat* pe cât înainta în vârstă. **5.** a merge mai departe, a continua: *stipendia iis procedunt* solda le merge, *moenia procedunt* zidurile înaintează. **6.** a înainta, a face progrese: ~ *in philosophia* a progresa în filozofie. **7.** a ajunge (până la un punct): *eo magnitudinis processit* a ajuns până la atâta mărime. **8.** a avea rezultat, a reuși: *nihil ei procedit* nimic nu-i reușește.

procella, *ae f.* **1.** furtună, vijelie: ~ *nivem effuderat* furtuna răspândise zăpada. **2.** (*fig.*) agitație, tulburare: ~ *temporis illius* tulburarea acelui timp, ~ *periculi* furtuna primejdiei.
procellōsus (3) *adj.* furtunos, vijelios.
procerēs, *um m.pl.* fruntași, căpetenii.
prōcēritās, *ātis f.* înălțime, lungime.
prōcērus (3) *adj.* înalt, alungit.
prōcessiō, *ōnis f.* înaintare.
prōcessus, *ūs m.* înaintare; (*fig.*) progres.
prōcidō, *ere, idī vi.* a cădea (înainte).
prōcīnctus, *ūs m.* [*numai Abl.*] echipament de luptă: *in procinctu* în echipament de luptă, gata de luptă.
prōclāmātor, *ōris m.* om care răcnește.
prōclāmō (I) *vi.* a striga.
prōclīnō (I) *vt.* a apleca, a înclina înainte.
prōclīvis (2) *adj.* **1.** aplecat, înclinat: *per proclivem viam* pe un drum înclinat; (*fig.*) ~ *ad libidinem* înclinat spre desfrâu. // **proclīve**, *is n.* pantă. **2.** lesnicios, ușor: *proclive erat flumen tranare* era ușor să se treacă înot fluviul.
prōclīvitās, *ātis f.* aplecare, înclinare.
prōclīvus (3) *adj. v.* **prōclīvis**.
prōcōnsul (**prōcōnsule**), *ulis m.* proconsul (fost consul), guvernator al unei provincii.
prōcōnsulāris (2) *adj.* proconsular.
prōcōnsulātus, *ūs m.* proconsulat.
prōcrāstinō (I) *vt.* a amâna pe a doua zi, a amâna zi de zi.
prōcreātiō, *ōnis f.* procreație.
prōcreātor, *ōris m.* creator.
prōcreātrīx, *īcis f.* creatoare, născătoare.
prōcreō (I) *vt.* a naște, a produce.
prōcubō, *āre vi.* a sta culcat, a sta întins.
prōcūdō, *ere, cūdī, cūsum vt.* a bate pe nicovală, a făuri; (*fig.*) a meșteri: ~ *enses* a făuri săbii, ~ *linguam* a șlefui vorbirea.
procul *adv.* și *prep.* (*cu Abl.*) **1.** departe: ~ *abesse* a fi departe, ~ *a castris* departe de tabără, ~ *urbe* departe de oraș. **2.** de departe: *iubet* ~ *tela conicere* poruncește să arunce săgeți de departe. **3.** (*fig.*) mult: *haud* ~ nu mult: *haud* ~ *occasu solis* nu mult după apusul soarelui, *haud* ~ (*ab*)*est quin* puțin lipsește ca, ~ *dubio* fără îndoială, *quorum causas* ~ *habeo* de-ale căror cauze sunt străin.
prōculcō (I) *vt.* a călca în picioare.
prōcumbō, *ere, cubuī, cubitum vi.* **1.** (*rar*) a se apleca înainte, a se înclina. **2.** (*frecv.*) a se prăbuși, a se prăvăli, a cădea: *fessi vulneribus*

procubuerunt copleşiţi de răni s-au prăbuşit la pământ, ~ *ante pedes* a cădea la picioare; (*fig.*) ~ *in voluptates* a se cufunda în plăceri.

prōcūrātiō, *ōnis f.* **1.** administrare, sarcină de a conduce, slujbă, sarcină: ~ *annonae* administrarea aprovizionării. **2.** (*rel.*) slujbă de ispăşire.

prōcūrātiuncula, *ae f.* slujbă mică.

prōcūrātor, *ōris m.* **1.** administrator. **2.** procurator imperial (administrator al unei provincii).

prōcūrō (I) *vt.* a se ocupa de, a se îngriji de: ~ *alicuius negotia* a se ocupa de treburile cuiva; (*rel.*) a lua măsuri de ispăşire.

prōcurrō, *ere*, (*cu*)*currī*, *cursum vi.* a se repezi, a se năpusti: ~ *in hostem* a se repezi asupra duşmanului; (*fig.*) a înainta: *saxa procurrentia in mare* stânci care înaintează în mare.

prōcursātiō, *ōnis f.* luptă de avangardă, încăierare.

prōcursātōrēs, *um m.pl.* soldaţi din avangardă.

prōcursō, *āre vi.* a se încăiera, a da luptă de avangardă.

prōcursus, *ūs m.* năvală, repezire.

prōcurvus (3) *adj.* încovoiat.

procus, *ī m.* peţitor, pretendent.

prōdeō, *īre*, *iī*, *itum vi.* **1.** a ieşi (înainte): ~ *ad pugnam* a ieşi la luptă, ~ *ex portu* a ieşi din port. **2.** a apărea: ~ *in scaenam* a apărea pe scenă. **3.** a înainta: *longius* ~ a înainta mai mult.

prōdīcō, *ere*, *dīxī*, *dictum vt.* **1.** a anunţa dinainte. **2.** a amâna.

prōdigentia, *ae f.* risipă.

prōdigiāliter *adv.* în mod extraordinar, nemaivăzut.

prōdigiōsus (3) *adj.* uimitor, extraordinar.

prōdigium, *iī n.* minune, semn minunat; (*fig.*) monstru.

prōdigō, *ere*, *ēgī vt.* **1.** (*rar*) a mâna înainte. **2.** (*frecv.*) a cheltui, a risipi.

prōdigus (3) *adj.* **1.** cheltuitor, risipitor. **2.** darnic.

prōditiō, *ōnis f.* trădare.

prōditor, *ōris m.* trădător.

prōdō, *ere*, *didī*, *ditum vt.* **1.** a da la lumină, a scoate la iveală: ~ *vina fumoso cado* a scoate vinul din vasul afumat, ~ *decretum* a da un decret; (*spec.*) a numi (în funcţie): ~ *flaminem* a numi ca flamin. **2.** a dezvălui: ~ *arcana* a dezvălui secretele. **3.** a trăda, a preda (prin trădare): ~ *causam populi* a trăda cauza poporului, ~ *ducem hostibus* a-l preda pe comandant duşmanilor. **4.** a transmite: ~ *regnum posteris* a transmite urmaşilor domnia, *memoriā proditum est* s-a transmis prin tradiţie.

prōdoceō, *ēre vt.* a predica (învăţând pe alţii).

prōdūcō, *ere*, *dūxī*, *ductum vt.* **1.** a scoate (în faţă): *duces producuntur*

comandanţii sunt scoşi în faţă. **2.** a prezenta, a aduce: ~ *testes* a prezenta martori, ~ *puerum in scaenam* a-l aduce pe copil pe scenă. **3.** a conduce, a însoţi: ~ *funera* a însoţi convoiul funebru. **4.** a prelungi, a amâna: ~ *coenam* a prelungi cina, ~ *rem in hiemem* a amâna lucrul până la iarnă. **5.** a scoate la lumină, a naşte, a face să crească: ~ *liberos* a naşte copii, ~ *semen in aristas* a face să crească sămânţa dând spice. **6.** a înălţa, a ridica: ~ *aliquem ad honores* a ridica pe cineva la demnităţi.

prōductē *adv.* prelungit.

prōductiō, *ōnis f.* prelungire.

prōductus (3) *p.pf. v.* **prōdūcō**. // *adj.* prelungit, lung.

proeliātor, *ōris m.* luptător.

proelior, *ārī*, *ātus sum vi. dep.* a lupta: ~ *pedibus* a lupta pedestru.

proelium, *iī n.* luptă, bătălie.

profānō (I) *vt.* a profana, a pângări.

profānus (3) *adj.* **1.** profan, obişnuit: *loci consecrati aut profani* locuri consacrate sau comune. **2.** neiniţiat, neştiutor: *profanum vulgus* mulţime neştiutoare. **3.** odios: ~ *bubo* bufniţă odioasă.

profectiō, *ōnis f.* plecare.

profectō *adv.* desigur, fără îndoială.

prōfectus, *ūs m.* progres, succes.

profectus (3) *p.pf. v.* **proficīscor**.

prōfero, *ferre*, *protulī*, *prolātum vt.* **1.** a aduce (în faţă), a scoate (afară): ~ *arma ex oppido* a aduce armele din cetate, ~ *nummos ex arca* a scoate bani din casetă, ~ *exemplum* a aduce un exemplu. **2.** a da la iveală, a arăta: ~ *flagitia* a dezvălui ticăloşiile. **3.** a face să înainteze, a împinge înainte: ~ *signa* a face să înainteze trupele, ~ *pedem* a porni. **4.** a întinde, a mări, a prelungi: ~ *castra* a mări tabăra, ~ *vitam* a prelungi viaţa. **5.** a amâna: ~ *diem* a amâna termenul, *rebus prolatis* afacerile fiind amânate.

professiō, *ōnis f.* **1.** mărturisire: ~ *opinionis* mărturisirea părerii. **2.** declaraţie publică. **3.** profesiune: ~ *bene dicendi* profesiunea de orator.

professor, *ōris m.* specialist, profesor.

professōrius (3) *adj.* de profesor.

profēstus (3) *adj.* (*despre zi*) de lucru.

prōficiō, *ere*, *fēcī*, *fectum vt.* **1.** a merge înainte. **2.** (*fig.*) a face progrese, a reuşi: ~ *in philosophia* a progresa în filozofie, ~ *parum* a reuşi prea puţin. **3.** a folosi, a servi: *scriptio proficit ad dicendum* scrisul serveşte la vorbire, *nihil proficit* nu serveşte la nimic.

proficīscor, *ficīscī*, *fectus sum vi. dep.* **1.** a pleca, a porni: ~ *ex urbe* a pleca din oraş, ~ *in pugnam* a porni la luptă. **2.** (*fig.*) a porni: *ab hoc initio profectus* pornind de la acest început. **3.** a proveni: *Tyriā de gente profecti* proveniţi din neamul tyrian.

prōfiteor, *ērī, fessum sum vt. dep.* **1.** a declara, a mărturisi deschis: ~ *nomen* a declara numele, ~ *verum* a declara fățiș adevărul; (*spec.*) *se profiteri* a se da drept: *se* ~ *grammaticum* a se da drept gramatic. **2.** a profesa: ~ *ius* a profesa dreptul. **3.** a promite: ~ *magna* a promite lucruri mari, *profitetur se venturum* promite că va veni.

prōflīgātor, *ōris m.* **1.** risipitor. **2.** ruinător.

prōflīgō (I) *vt.* a culca la pământ, a doborî, a nimici: ~ *hostes* a-i nimici pe dușmani, *maerore profligatus* doborât de durere. **2.** a termina: ~ *bellum* a termina războiul.

prōflō (I) *vt.* a sufla, a vărsa: ~ *flammas* a vărsa flăcări.

prōfluēns (I), *ntis p.pr. v.* **prōfluō**. // *adj.* curgător. // **prōfluēns**, *ntis* apă curgătoare.

prōfluenter *adv.* curgător, abundent.

prōfluentia, *ae f.* val; (*fig.*) abundență, curs bogat al vorbirii, abundență oratorică.

prōfluō, *ere, flūxī vi.* **1.** a curge: ~ *ex monte in mare* a curge din munte în mare. **2.** (*fig.*) a ajunge: ~ *ad hominum famam* a ajunge la faimă printre oameni.

prōfluvium, *iī n.* scurgere.

profugiō, *ere, fūgī, itum vi.* și *vt.* **1.** a fugi (departe): ~ *ex oppido, e carcere* a fugi din cetate, din carceră. **2.** a-și găsi scăparea, a se refugia: ~ *ad Brutum* a se refugia la Brutus. **3.** a fugi de, a evita: ~ *conspectum civium* a fugi de privirile cetățenilor.

profugus (3) *adj.* fugar, care a fugit: ~ *domo* fugar de-acasă. // **profugus**, *ī m.* **1.** exilat. **2.** rătăcitor, nomad: *Scythae profugi* sciții rătăcitori.

profundō, *ere, fūdī, fūsum vt.* **1.** a vărsa, a răspândi: ~ *lacrimas* a vărsa lacrimi, ~ *vītam* a-și sacrifica viața, ~ *clamorem* a scoate un strigăt, *multitudo se profudit* mulțimea s-a răspândit. **2.** a revărsa: ~ *odium in me* a revărsa ura asupra mea. **3.** a risipi: ~ *pecunias, vires* a risipi bani, forțe.

profundus (3) *adj.* adânc, profund. // **profundum**, *ī n.* **1.** adâncime, adânc: ~ *maris* adâncul mării, ~ *silvarum* adâncul pădurilor; (*spec.*) mare. **2.** (*fig.*) nemăsurat, nesățios: *profundae libidines* pofte nesățioase.

profūsē *adv.* **1.** de-a valma. **2.** fără măsură.

profūsus (3) *p.pf. v.* **profundō**. // *adj.* **1.** fără măsură. **2.** risipitor; (*spec.*) costisitor.

progener, *erī m.* soțul nepoatei unui bunic.

prōgenerō, *āre vt.* a procrea, a naște.

prōgeniēs, *ēī f.* **1.** obârșie, neam. **2.** urmaș, fiu (fiică).

prōgenitor, *ōris m.* străbun, strămoș.

prōgignō, *ere, genuī, genitum vt.* a naște, a crea, a da la lumină.

prōgnātus (3) *adj.* descendent, trăgându-se din, născut din.

prōgredior, *gredī, gressus sum vi. dep.* a merge mai departe, a înainta: ~ *longius a castris* a înainta mai departe de lagăr.

prōgressiō, *ōnis f.* progres.

prōgressus, *ūs m.* înaintare, progres.

prōhibeō, *ēre, uī, itum vt.* **1.** a ține departe de ceva, a opri pe cineva de la ceva, a împiedica: ~ *naves portu* a ține departe navele de port, ~ *hostes rapinis* a opri pe dușmani de la jafuri, *prohibitus est quin* a fost împiedicat ca. **2.** a feri: ~ *rempublicam a periculo* a feri statul de pericol.

prohibitiō, *ōnis f.* împiedicare.

prōiciō, *ere, iēcī, iectum vt.* **1.** a arunca (înainte): ~ *cibum cani* a arunca mâncare câinelui, ~ *praedam fluvio* a arunca prada în apă, *se* ~ *ad pedes* a se arunca la picioare, *se* ~ *in forum* a se repezi în for, *se* ~ *ex navibus* a se repezi jos din corăbii. **2.** a alunga, a izgoni: ~ *pestem* a alunga o nenorocire; (*rar*) a amâna: ~ *in quinquennium* a amâna pentru cinci ani. **3.** a părăsi: ~ *spem salutis* a părăsi speranța salvării.

prōiectiō, *ōnis f.* întindere (înainte).

prōiectus (3) *p.pf. v.* **prōiciō**. // *adj.* **1.** care iese înainte, proeminent: ~ *venter* pântece proeminent. **2.** nemăsurat: *proiecta audacia* îndrăzneală nemăsurată. **3.** pornit, aplecat: ~ *ad libidinem* pornit spre desfrânare. **4.** culcat la pământ: ~ *in antro* întins în peșteră. **5.** înjosit, josnic, abătut: *proiecta servitus* o josnică sclavie, ~ *vultus* privire abătută.

proinde (proin) *adv.* **1.** de aceea, prin urmare. **2.** (*urmat de* **ut, ac**) la fel, precum: ~ *ut tu promeritus es* așa precum tu ai meritat. **3.** (*urmat de* **quasi, ac, si**) ca și cum: ~ *quasi isti aliter sentiant* ca și cum aceștia ar gândi altfel.

prōlābor, *lābī, lāpsus sum vi. dep.* **1.** a aluneca (înainte): *serpens prolabitur* șarpele alunecă înainte. **2.** (*fig.*) a ajunge: ~ *in rabiem* a ajunge la furie. **3.** a cădea, a se prăbuși: ~ *equo* a cădea de pe cal, *aedes prolabitur* lăcașul se prăbușește. **4.** (*fig.*) a greși: ~ *timore* a greși de frică.

prōlāpsiō, *ōnis f.* alunecare, cădere.

prōlātiō, *ōnis f.* **1.** prezentare, citare: ~ *exemplorum* citarea exemplelor. **2.** lărgire: ~ *finium* lărgirea teritoriului. **3.** amânare: ~ *iudicii* amânarea judecății.

prōlātō (I) *vt.* **1.** a întinde, a mări: ~ *agros* a spori pământurile, ~ *vitam* a prelungi viața. **2.** a amâna: ~ *comitia* a amâna alegerile.

prōlectō (I) *vt.* a atrage, a momi.

prōlēs, *is f.* **1.** vlăstar, copil, urmaș. **2.** rasă, neam.

prōlētārius, *iī m.* proletar, cetățean sărac (din ultima clasă).

prōliciō, *ere vt.* a atrage, a momi.

prōlixē *adv.* larg, revărsat, abundent, generos.

prōlixus (3) *adj.* **1.** larg (revărsat), lung: *prolixa barba* barbă lungă, bogată, *prolixa natura* natură generoasă. **2.** spornic, favorabil: *prolixae res* situație favorabilă.

prōloquor, *ī, cūtus sum vi. dep.* și *vt.* a spune cu glas tare, a rosti, a expune.

prōlūdō, *ere, lūsī, lūsum vi.* a se exersa.

prōluō, *ere, luī, lūtum vt.* **1.** a spăla (luând cu sine): *imber saxum proluit* ploaia a dus cu sine stânca. **2.** a scălda, a uda: ~ *labra* a uda buzele.

prōlūsiō, *ōnis f.* exersare, probă.

prōluviēs, *ēī f.* revărsare; descărcare.

prōmereō, *ēre, uī, itum* (**prōmereor**, *ērī, itus sum*) *vt.* și *vi.* (*dep.*) **1.** a merita: ~ *poenam* a merita pedeapsa. **2.** a-și câștiga merite: *bene ~ de multis* a-și câștiga merite față de mulți.

prōmeritum, *ī n.* bune (rele) servicii; merit.

Promētheus, *ī* (*eos*) *m.* titanul Prometeu (*care l-a plăsmuit pe om din argilă și l-a însuflețit cu focul furat din cer*). // **Promēthēus** (3) *adj.* prometeic.

Promēthīdēs, *ae m.* prometidul, fiul lui Prometeu, Deucalion.

prōmineō, *ēre vi.* **1.** a ieși în afară, a se ridica în față. **2.** a se întinde.

prōmiscuē *adv.* de-a valma.

prōmiscuus (**prōmiscus**) (3) *adj.* **1.** de-a valma, la un loc. **2.** obișnuit, de rând.

prōmissiō, *ōnis f.* promisiune.

prōmissor, *ōris m.* cel care promite, promițător.

prōmissum, *ī n.* promisiune.

prōmissus (3) *p.pf. v.* **prōmittō**. // *adj.* lăsat să crească, lung.

prōmittō, *ere, mīsī, missum vt.* **1.** a lăsa să crească: ~ *capillum* a lăsa să crească părul. **2.** a promite: ~ *pecuniam* a promite bani; (*spec.*) a promite să vină.

prōmō, *ere, prōmpsī, prōmptum vt.* **1.** a scoate: ~ *vina doliō* a scoate vin din butoi, *se* ~ a ieși. **2.** (*fig.*) a da la iveală, a lăsa să se vadă: ~ *consilia* a dezvălui planurile, ~ *iustitiam* a lăsa să se vadă dreptatea.

prōmontōrium *v.* **prōmuntorium**.

prōmoveō, *ēre, mōvī, mōtum vt.* **1.** a mișca (a împinge) înainte: ~ *turrim* a împinge înainte turnul. **2.** a prelungi: ~ *aggerem* a prelungi reduta. **3.** (*fig.*) a promova pe cineva.

prōmpte *adv.* degrabă, repede, fără șovăială.

prōmptus[1] (3) *adj.* **1.** la vedere: *prompta et occulta* cele la vedere și cele ascunse. **2.** la îndemână, prompt, lesnicios, ușor: *promptissima via* cea mai lesnicioasă cale. **3.** gata (să facă ceva), repede, întreprinzător, hotărât, zelos, aplecat spre: ~ *manu*

gata de acțiune, ~ *ingenio* repede la minte, *promptissimi Vitellianorum* cei mai zeloși dintre vitelieni; ~ *in adulationes* înclinat spre lingușiri.

prōmptus[2], *ūs m.* [*numai Abl.*] *in promptu* la îndemână.

prōmulgātiō, *ōnis f.* publicarea unei legi, promulgare.

prōmulgō (I) *vt.* a aduce la cunoștință (o lege, un proiect).

prōmulsis, *idis f.* gustări (servite înaintea mâncărurilor).

prōmuntorium (**prōmunturium**), *iī n.* promontoriu.

prōmus, *ī m.* chelar, mai-marele (peste ceva).

prōmūtuus (3) *adj.* încasat cu anticipație.

prōnē *adv.* înclinat înainte.

prōnepōs, *ōtis m.* strănepot.

pronoea, *ae f.* providență.

prōnuba, *ae f.* cea care o asistă pe mireasă la căsătorie (*nună, nașă*).

prōnūntiātiō, *ōnis f.* încunoștințare publică, proclamare; (*jur.*) sentință; (*în logică*) propoziție, judecată; (*ret.*) exprimare, pronunțare.

prōnūntiātor, *ōris m.* cel care expune.

prōnūntio (I) *vt.* **1.** a expune, a înfățișa, a povesti. **2.** a rosti cu voce tare, a anunța, a proclama, a declara, a pronunța (o hotărâre).

prōnus (3) *adj.* **1.** aplecat în jos, înclinat, care coboară. **2.** (*fig.*) înclinat spre: ~ *in libidines* înclinat spre plăceri. **3.** favorabil. **4.** ușor, lesnicios.

prooemium, *iī n.* introducere, început.

prōpāgātiō, *ōnis f.* **1.** (*despre plante*) înmulțire. **2.** extindere, lărgire, prelungire.

prōpāgātor, *ōris m.* prelungitor.

prōpāgō[1] (I) *vt.* a înmulți (prin butași). **2.** a mări, a întinde, a prelungi.

prōpāgō[2], *inis f.* mlădiță, vlăstar; (*fig.*) copil, urmaș; neam.

prōpalam *adv.* pe față, în fața tuturor.

prōpatulus (3) *adj.* descoperit, deschis. // **prōpatulum**, *ī n.* loc liber, loc descoperit: (*in*) *propatulō* **a)** în aer liber; **b)** în fața: *in propatulō aedium* în fața locuinței; **c)** (*fig.*) în văzul lumii.

prope [*comp.* **propius**; *superl.* **proximē**] **I.** *adv.* **1.** (*loc*) aproape: ~ *a principe* aproape de împărat, *proxime a terris* foarte aproape de uscat, *propius accedere* a veni mai aproape, *proxime sequi* a urmări la foarte mică distanță. **2.** (*timp*) de curând: *legiones proxime conscriptae* legiuni foarte de curând recrutate. **3.** (*fig.*) aproape: ~ *nemo* aproape nimeni, ~ *incredibilis* aproape de necrezut, ~ *oblitus sum* era cât pe-aci să uit, *prope erat ut* era cât pe-aici ca. **II.** *prep.* (*cu Ac.*) aproape. **1.** (*loc.*): ~ *amnem* aproape de râu, *propius periculum* mai aproape de primejdie. **2.** (*timp*):

~ *Kalendas* către calende. **3.** (*fig.*) ~ *seditionem ventum est* s-a ajuns aproape la răscoală, *proxime morem Romanum* foarte aproape de felul de viață roman.

prope diem (propediem) *adv.* (în) curând.

prōpellō, *ere, pulī, pulsum vt.* **1** a împinge înainte: ~ *navem remis* a împinge înainte corabia cu vâslele. **2.** a izgoni, a alunga: ~ *hostem* a-l alunga pe dușman.

propemodo și **propemodum** *adv.* aproape, cam.

prōpendeō, *ēre, pendī, pēnsum vi.* a atârna, a sta atârnat; (*fig.*) a înclina mai mult spre.

prōpēnsiō, *ōnis f.* înclinare.

prōpēnsus (3) *p.pf. v.* **prōpendeō**. // *adj.* înclinat, aplecat: ~ *ad misericordiam* înclinat spre milă.

properanter *adv. v.* **properē**.

properantia, *ae f.* grabă.

properātō *adv.* în grabă.

properē *adv.* repede, iute, grabnic.

properō (I) *vt.* și *vi.* **1.** a grăbi; (*poet.*) a pregăti în grabă, a zori: ~ *iter* a grăbi mersul, ~ *arma viro* a pregăti în grabă arme viteazului. **2.** a se grăbi: ~ *in Italiam* a se grăbi spre Italia.

Propertius, *iī m.* Sextus Propertius (*poet elegiac roman din cercul lui Maecenas*).

properus (3) *adj.* grăbit, zorit; gata: ~ *irae* (*G.*) gata de mânie.

prōpexus (3) *adj.* care atârnă în față, lung; (*despre barbă, păr*) bogat.

propīnātiō, *ōnis f.* invitare la băutură.

propīnō (I) *vt.* **1.** a închina paharul. **2.** a oferi (de băut, de mâncat).

propinquitās, *ātis f.* **1.** apropiere. **2.** (*fig.*) înrudire, legătură de rudenie.

propinquō (I) *vi.* și *vt.* **1.** a se apropia: ~ *fluvio* (*D.*) a se apropia de fluviu, ~ *campos* a se apropia de câmpii. **2.** a grăbi.

propinquus (3) *adj.* **1.** apropiat, învecinat; ~ *ager* pământ învecinat, *in propinquo* în apropiere, *ex propinquo* de aproape, *propinqua Urbi* împrejurimile Romei. **2.** înrudit: ~ *consanguinitate* înrudit prin sânge. // **propinquus**, *ī m.* și **propinqua**, *ae f.* rudă.

propior (1), *propius adj. comp.* **1.** mai aproape, mai apropiat: ~ *urbi* mai aproape de oraș, ~ *vero* (*D.*) mai aproape de adevăr, ~ *montem* mai aproape de munte. // **propiora**, *um n.pl.* împrejurimi. **2.** mai potrivit, mai favorabil: ~ *huic aetati* mai potrivit cu această vârstă.

propitiō (I) *vt.* a îndupleca (pe zei, prin sacrificii), a împăca.

propitius (3) *adj.* (*despre zei*) favorabil, binevoitor.

propius *adv. v.* **prope**.

propōla, *ae m.* negustor (de mărunțișuri).

prōpōnō, *ere, posuī, positum vt.* **1.** a pune înainte: ~ *vexillum* a pune înainte steagul. **2.** a prezenta, a înfățișa, a expune: ~ *legem* a promulga o lege, ~ *merita* a înfățișa meritele. **3.** a pune în fața ochilor, a reprezenta: ~ *sibi exemplar* a-și pune în față un model, ~ *spem sibi* a-și face speranțe, ~ *vitam alicuius* a-și reprezenta viața cuiva. **4.** a propune, a stabili, a hotărî: ~ *praemium* a propune un premiu, *consilium propositum* planul stabilit, *sibi proponere ut* a-și propune să.

prōpositio, *ōnis f.* **1.** reprezentare, înfățișare. **2.** temă, subiect. **3.** propoziție.

prōpositum, *ī n.* **1.** plan, scop. **2.** subiect, temă.

prōpraetor, *ōris m.* propretor (*fost pretor, care ulterior devenea guvernatorul unei provincii*).

propriē *adv.* îndeosebi, anume, în special, vorbind la propriu.

proprietās, *ātis f.* **1.** însușire, calitate proprie. **2.** (*rar*) proprietate, drept de proprietate.

proprium, *iī n.* bun propriu.

proprius (3) *adj.* propriu, particular.

propter I. *adv.* alături, aproape: ~ *est spelunca* în apropiere este peștera. **II.** *prep.* (*cu Ac.*) **1.** lângă, aproape de: ~ *viam* lângă drum. **2.** din cauza: ~ *metum* din cauza temerii.

proptereā *adv.* de aceea, din această cauză: ~ *quod* din cauză că, ~ *ut* pentru (aceea) ca.

prōpudium, *iī n.* nerușinare; (*fig.*) nerușinat.

prōpūgnāculum, *ī n.* **1.** parapet, meterez. **2.** (*fig.*) apărare.

prōpūgnātiō, *ōnis f.* luptă de apărare, apărare.

prōpūgnātor, *ōris m.* luptător (în apărare), apărător.

prōpūgnō (I) *vi.* și *vt.* **1.** a lupta, a lupta apărându-se. **2.** a apăra.

prōpulsātiō, *ōnis f.* îndepărtare.

prōpulsō (I) *vt.* a îndepărta, a înlătura.

propylaea, *ōrum n.pl.* portic; (*spec.*) Propileele (*porticul spre Acropole, la Atena*).

prōquaestōre *m.* procvestor (*locțiitor de cvestor, cvestor în provincie*).

prōra, *ae f.* proră.

prōrēpō, *ere, rēpsī vi.* a înainta târându-se.

prōripiō, *ere, ripuī, reptum vt.* a lua cu forța, a înșfăca; (*expr.*) *se* ~ a se năpusti, a se repezi, *se ex curia* ~ a se năpusti afară din senat.

prōrogātiō, *ōnis f.* prelungire, amânare.

prōrogō (I) *vt.* a prelungi, a face să dureze: ~ *provinciam* a prelungi conducerea provinciei, ~ *famam alicuius* a face să dureze faima cuiva.

prōrsus *adv.* **1.** direct. **2.** întru totul, tocmai. **3.** într-un cuvânt, pe scurt.

prōrumpō, *ere, rūpī, ruptum vi.* și *vt.* **1.** a se arunca, a se năpusti, a izbucni ~ *in hostes* a se năpusti asupra dușmanilor, ~ *in minas* a izbucni în amenințări. **2.** a arunca în lături.

prōruō, *ere, ruī, rutum vi.* și *vt.* **1.** a năvăli, a se năpusti: ~ *in aliquem* a se năpusti asupra cuiva. **2.** a se prăbuși: *motu terrae oppidum proruit* din cauza cutremurului orașul se prăbușește. **3.** a culca la pământ, a doborî: ~ *arbores* a doborî pomi.

prōsa, *ae f.* proză.

prōsāpia, *ae f.* spiță, viță (de oameni).

proscaenium, *iī n.* partea dinainte a scenei.

prōscindō, *ere, scidī, scissum vt.* a despica: ~ *terram* a ara pământul, ~ *aequor* a despica valurile; (*fig.*) a sfâșia, a bârfi: ~ *aliquem* a defăima pe cineva.

prōscrībō, *ere, scrīpsī, scrīptum vt.* **1.** a anunța prin afișare: ~ *legem* a aduce la cunoștință o lege. **2.** (*spec.*) a anunța o vânzare, o închiriere: ~ *fundum* a scoate la vânzare proprietatea. **3.** a proscrie, a pune preț pe capul cuiva: ~ *homines* a proscrie oameni. **4.** a confisca bunurile cuiva: ~ *vicinos* a confisca bunurile vecinilor.

prōscrīptiō, *ōnis f.* **1.** afișare. **2.** proscriere (*exilare și confiscarea bunurilor*).

prōscrīptus, *ī m.* proscris.

prōsecō, *āre, secuī, sectum vt.* a tăia, a spinteca.

prōsēminō (I) *vt.* a arunca sământa; (*fig.*) a propaga.

prōsequor, *sequī, secūtus sum vt. dep.* **1.** a însoți: ~ *amicum* a însoți un prieten. **2.** a urmări: ~ *fugientes* a-i urmări pe cei ce fug. **3.** a înconjura cu, a încărca, a dărui: ~ *laudibus* a încărca de laude. **4.** a continua să vorbească, a urma (vorbind): *prosequitur pavitans* continuă înfricoșat.

Prōserpina, *ae f.* Proserpina (*fiica lui Iupiter și a zeiței Ceres, soția lui Pluton, care o răpise*).

prōsiliō, *īre, uī vi.* a sări înainte, a se repezi, a țâșni: ~ *ex lecto* a sări din pat, ~ *ad flumen* a se repezi spre râu, *sanguis prosilit* sângele țâșnește.

prōsocer, *erī m.* tată al socrului, bunic al soției.

prōspectō (I) *vt.* **1.** a privi de departe: ~ *e terra* a privi de pe țărm, ~ *proelium* a privi de departe lupta. **2.** a avea vedere spre: *villa mare prospectat* vila are vedere spre mare. **3.** a căuta, a aștepta: ~ *auxilium* a aștepta ajutor.

prōspectus, *ūs m.* **1.** vedere înainte (la distanță), perspectivă: ~ *impediebatur* vederea înainte era împiedicată. **2.** (*fig.*) privire, vedere; aspect: *in prospectum populi* sub privirile poporului, *metior prospectu* măsor cu privirea, ~ *lugubris* priveliște jalnică.

prōspeculor, *ārī, ātus sum vi.* și *vt. dep.* a cerceta din depărtare, a căuta să vadă.

prosper (prosperus), *era, erum adj.* după dorință, prielnic, favorabil: ~ *eventus* rezultat fericit, *luna prospera frugum* luna prielnică roadelor. // **prospera**, *ōrum n.pl.* situații prielnice.

prosperē *adv.* cu succes: ~ *pugnare* a lupta cu succes, ~ *evenire* a avea rezultat bun, a reuși.

prosperitās, *ātis f.* prosperitate, succes, noroc.

prosperō (I) *vt.* a face să reușească, a îndeplini cu succes.

prosperus *v.* **prosper**.

prōspicientia, *ae f.* prevedere, precauție.

prōspiciō, *ere, spexī, spectum vi.* și *vt.* **1.** a privi departe: ~ *in posterum* a privi departe în viitor, ~ *ex locis superioribus in urbem* a privi din locuri mai înalte spre oraș; (*poet.*) ~ *mari* a privi asupra mării; (*mil.*) a sta de strajă. **2.** a zări de departe: ~ *classem* a zări flota. **3.** (*fig.*) a purta de grijă, a se îngriji din timp: ~ *rei frumentariae* a se îngriji de aprovizionare, ~ *ut* (*ne*) a se îngriji ca (să nu). **4.** a prevedea: ~ *casus futuros* a prevedea întâmplările ce vor veni.

prōsternō, *ere, strāvī, strātum vt.* a culca la pământ; (*fig.*) a distruge, a nimici.

prōstituō, *ere, uī, ūtum vt.* a prostitua.

prōstō, *āre, stitī vi.* a sta la vedere, a sta expus.

prōsubigō, *ere vt.* a răscoli, a călca în picioare.

prōsum, *prōdesse, profuī vi.* a fi de folos, a folosi: ~ *omnibus* a folosi tuturor, ~ *ad concordiam* a folosi la buna înțelegere.

prōtegō, *ere, tēxī, tēctum vt.* **1.** a acoperi (în față): *tabernaculum hederā* a acoperi cortul cu iederă. **2.** (*frecv.*) a apăra, a ocroti: ~ *viros* a-i apăra pe bărbați.

prōtendō, *ere, tendī, tentum* (*tensum*) *vt.* a întinde înainte.

prōtenus *v.* **prōtinus**.

prōterō, *ere, trīvī, trītum vt.* a călca în picioare, a zdrobi, a sfărâma: ~ *arva florentia* a călca în picioare câmpiile înflorite, ~ *aciem hostium* a zdrobi armata dușmanilor, *ver proterit aestas* vara izgonește primăvara. // **protrītus** (3) *p.pf.* uzat.

prōterreō, *ēre, uī, itum vt.* a pune pe fugă (înspăimântând).

protervē *adv.* obraznic, nerușinat.

protervitās, *ātis f.* nerușinare, obrăznicie, îndrăzneală.

protervus (3) *adj.* îndrăzneț, nerușinat, obraznic.

Prōteus, *eī m.* Proteu (*zeu al mării, care putea lua toate înfățișările*).

prōtinus (prōtenus) *adv.* **1.** drept înainte, în față, în continuare: *capellas ~ aeger ago* bolnav, mân căprițele mai departe. **2.** numaidecât, imediat (după), îndată: *~ Aeneas invitat* numaidecât Aeneas invită, *~ a partu* îndată după naștere, *~ virili toga* îndată după îmbrăcarea togii virile. **3.** de aici încolo, după aceea: *~ urbes eum morem coluēre* de aici încolo orașele au păstrat acest obicei.

prōtrahō, *ere, trāxī, tractum vt.* **1.** a târî afară, a scoate afară (târând): *cadaver pedibus protrahitur* cadavrul e târât afară de picioare, *~ ex tentorio* a scoate din cort; (*spec.*) a duce cu forța, a sili. **2.** a da la lumină, a denunța: *~ auctorem facinoris* a-l denunța pe autorul crimei. **3.** a prelungi: *~ bellum* a prelungi războiul.

prōtrūdō, *ere, sī, sum vt.* **1.** a împinge înainte: *~ asellum in rupes* a împinge măgărușul în râpi. **2.** (*fig.*) a amâna.

prōturbō (I) *vt.* **1.** a pune pe fugă, a goni. **2.** (*poet.*) a răsturna.

prout *conj.* așa cum.

prōvehō, *ere, vexī, vectum vt.* a transporta (înainte), a duce mai departe, a împinge (înainte): *~ saxa* a transporta bolovani, *naves a terra in altum provectae* corăbii duse de lângă țărm în larg, *~ amore* a fi împins de dragoste, *~ aliquem ad honores* a înălța pe cineva la onoruri, *aetate provectus* înaintat în vârstă, *provecti sunt in maledicta* au ajuns până la insulte.

prōveniō, *īre, vēnī, ventum vi.* **1.** a se arăta la lumină, a se ivi: *novi oratores proveniunt* apar noi oratori. **2.** (*fig.*) a se produce, a crește, a se dezvolta: *frumentum angustius provenerat* se făcuse mai puțin grâu, *studia hilaritate proveniunt* studiile se dezvoltă prin voioșie. **3.** a reuși: *si destinata provenissent* dacă proiectele ar fi reușit.

prōventus, *ūs m.* **1.** producție, recoltă. **2.** rezultat, succes.

prōverbium, *iī n.* proverb, dicton.

prōvidēns (1), *ntis p.pr. v.* **prōvideō**. // *adj.* prevăzător, înțelept, cuminte.

prōvidenter *adv.* înțelept, cuminte.

prōvidentia, *ae f.* **1.** previziune. **2.** prevedere, prudență, grijă de.

prōvideō, *ēre, vīdī, vīsum vt.* și *vi.* **1.** (*rar*) a vedea înainte, a vedea de departe. **2.** a prevedea: *~ futuros casus* a prevedea întâmplările viitoare. **3.** a se îngriji din vreme: *~ rei* (*D.*) a se îngriji de un lucru, *~ commeatum* a se îngriji de aprovizionare, *~ ut* (*ne*) a se îngriji ca (să nu).

prōvidus (3) *adj.* **1.** care prevede: *~ futuri* care prevede viitorul. **2.** prevăzător, cuminte, înțelept: *homines providi* oameni cuminți, *providum est* este un lucru prudent. **3.** care se îngrijește, grijuliu: *natura provida* natura grijulie.

prōvincia, *ae f.* **1.** funcție de conducere, conducere, comandă: *provinciam deponere* a părăsi conducerea, *~ maritima* conducerea flotei; *~ urbana* pretura urbană, *alicui provincia bellum est* cineva are conducerea războiului. **2.** (*frecv.*) provincie (*ținut cucerit, administrat de romani*): *~ Gallia, Asia* provincia Gallia, Asia; (*spec.*) *Provincia Romana* Provența.

prōvinciālis (2) *adj.* provincial, al unei provincii, de provincie. // **prōvinciālēs**, *ium m.pl.* locuitori ai unei provincii, provinciali.

prōvīsiō, *ōnis f. v.* **prōvidentia**.

prōvīsor, *ōris m.* **1.** cel care prevede. **2.** cel care se îngrijește.

prōvīsus, *ūs* [*numai la Abl.*] *m.* **1.** vedere la distanță. **2.** prevedere, grijă de.

prōvīvō, *ere, vīxī vi.* a continua să trăiască.

prōvocātiō, *ōnis f.* **1.** apel (la popor sau la autoritatea supremă), drept de apel. **2.** (*rar*) provocare.

prōvocātor, *ōris m.* provocator; (*spec.*) (un fel de) gladiator (abil în provocarea adversarului).

prōvocō (I) *vt.* **1.** (*rar*) a chema afară. **2.** a provoca, a ațâța: *~ iniuriis* a provoca prin insulte, *~ ad pugnam* a provoca la luptă. **3.** a desfide, a rivaliza cu: *elegiā Graecos provocamus* în elegie rivalizăm cu grecii. **4.** a face apel la, a apela: *~ ad populum* a face apel la popor.

prōvolō (I) *vi.* a se repezi (în zbor), a alerga.

prōvolvō, *ere, volvī, volūtum vt.* a rostogoli (înainte), a prăvăli: *~ saxa* a rostogoli bolovani: (*pas.* și *refl.*) a se prăvăli: *ad pedes provolutus* aruncându-se la picioare; (*fig.*) *fortunis provolvebantur* erau răsturnați din situațiile lor.

proximē (proxumē) *v.* **prope**.

proximitās, *ātis f.* apropiere; (*fig.*) înrudire.

proximus (3) *adj. superl.* (*v.* **propior**) **1.** (*loc*) cel mai apropiat, cel mai aproape: *proximi Germanis* cei mai aproape de germani, *in proximo litore* pe țărmul cel mai apropiat, *ager ~ finem* ogor foarte aproape de hotar. // **proximum**, *ī n.* apropiere: *ex proximo* de foarte aproape. **2.** (*timp*) **a)** anterior, trecut: *proxima nocte* (în) noaptea trecută, *proximo bello* în războiul anterior; **b)** următor: *proximo triduo* în următoarele trei zile. **3.** (*fig.*) cel mai apropiat (în rang, ca vârstă etc.): *aetate ~* cel mai apropiat ca vârstă, *alicui ~* cel mai aproape de cineva, *vitia proxima virtutibus* defecte foarte asemănătoare cu calitățile. // **proximī**, *ōrum m.pl.* intimi, rude.

prūdēns (1), *ntis adj.* **1.** cu bună știință: *quos prudens praetereo* îi trec cu vederea cu bună știință. **2.** cunoscător, priceput: ~ *locorum* cunoscător al locurilor, ~ *in iure civili* cunoscător de drept civil, ~ *doli* priceput la înșelăciune. **3.** cuminte, înțelept: ~ *vir* om înțelept.
prūdenter *adv.* cuminte, înțelept, inteligent.
prūdentia, *ae f.* **1.** (*rar*) prevedere. **2.** cunoaștere, știință: ~ *legum* cunoașterea legilor. **3.** înțelepciune, cumințenie.
pruīna, *ae f.* chiciură, promoroacă; (*fig.*) îngheț, iarnă.
pruīnōsus (3) *adj.* acoperit de brumă (de chiciură).
prūna, *ae f.* jăratic.
prūniceus (3) *adj.* din lemn de prun.
prūnum, *ī n.* prună.
prūnus, *ī f.* prun.
prytanēum, *ī n.* pritaneu (*reședința pritanilor, conducătorii unor orașe în Grecia*).
prytanis, *is m.* pritan (*membru al colegiului care conducea treburile publice în Grecia*).
psallō, *ere vi.* a cânta din chitară.
psaltria, *ae f.* cântăreață din chitară.
pseudolus, *ī m.* mincinos.
psithius (3) *adj.* de stafide. // **psithia**, *ae f.* (un sort de) viță (bună pentru stafide).
psittacus, *ī m.* papagal.
psȳchomantīum, *iī n.* loc unde se evocau spiritele morților; evocarea spiritelor.
psȳchrolūtes, *ae m.* cel care se scaldă în apă rece.
ptisana, *ae f.* orz curățat; fiertură de orz sau de orez.
ptisanārium, *iī* fiertură (de orz, de orez).
Ptolomaeus (Ptolemaeus), *ī m.* Ptolomeu (*numele unor regi ai Egiptului*).
pūbēns (1), *ntis adj.* acoperit cu puf, puber.
pūbertās, *ātis f.* **1.** pubertate, tinerețe. **2.** părul din barbă. **3.** puf (la plante).
pūbēs[1] **(pūber)** (1), *eris adj.* **1.** în floarea vârstei, tânăr. **2.** acoperit cu puf.
pūbēs[2], *is f.* tineret; (*fig.*) mulțime.
pūbescō, *ere, buī vi.* **1.** a se face mare, a crește. **2.** a se acoperi de puf; a se acoperi (cu flori).
pūblicānus, *ī m.* arendaș de impozite.
pūblicātiō, *ōnis f.* vindere la licitație, confiscare (în folosul statului).
pūblicē *adv.* **1.** în mod oficial, în numele statului, în mod public. **2.** fără deosebire, în comun.
pūblicō (I) *vt.* **1.** a confisca (în folosul statului). **2. a)** a pune la îndemâna tuturor; **b)** a face cunoscut tuturor.

pūblicus (3) *adj.* **1.** oficial, de stat, al statului. **2.** public, al tuturor. **3.** comun, obișnuit. // **pūblicum**, *ī n.* **1.** proprietate de stat. **2.** tezaur al statului. **3.** venituri ale statului. **4.** interes public. **5.** public, loc public: *in publicum egredi* a ieși în public.
Publius, *iī m.* Publius (*prenume roman, prescurtat P.*).
pudendus (3) *adj.* de rușine, rușinos, dezonorant.
pudēns (1), *ntis adj.* rușinos, sfios, decent.
pudenter *adv.* cu sfială, cu decență.
pudet, *ēre, puduit* (*puditum est*) *vb. impers.* a-i fi rușine, a se rușina: *tui non te pudet?* nu ți-e rușine de tine? *me* ~ *dicere* mi-e rușine să spun.
pudibundus (3) *adj.* rușinos.
pudicē *adv.* sfios, cinstit, curat.
pudīcitia, *ae f.* curățenie (morală), cinste, onoare.
pudīcus (3) *adj.* sfios; cinstit, curat, virtuos.
pudor, *ōris m.* **1.** rușine, sfială: *sine pudore* fără rușine, ~ *paupertatis* rușine de sărăcie, ~ *civium* sfială față de cetățeni. **2.** sentiment de onoare, cinste, virtute: *oblitus pudoris* uitând de cinste. **3.** faptă rușinoasă, dezonoare: *non pudori est* nu este de rușine.
puella, *ae f.* fată; (*poet.*) copilă (iubită).
puellāris (2) *adj.* de fată.
puellāriter *adv.* ca o fată.
puer, *erī m.* **1.** copil: *uxor ac pueri* soția și copiii, *a puero* de copil, *ex pueris excedere* a trece de vârsta copilăriei. **2.** băiat (*până la șaptesprezece ani*), tânăr. **3.** fiu. **4.** sclav, slujitor: ~ *regius* slujitor regesc.
puerascō, *ere vi.* a intra în vârsta copilăriei.
puerīlis (2) *adj.* **1.** de copil: ~ *vox* voce de copil. **2.** (*fig.*) copilăresc, pueril: ~ *animus* minte copilărească.
puerīlitās, *ātis f.* **1.** copilărie. **2.** puerilitate.
puerīliter *adv.* copilărește.
pueritia, *ae f.* copilărie (*până la șaptesprezece ani*).
puerpera, *ae f.* femeie care a născut, lăuză.
puerperium, *iī n.* naștere.
puerperus (3) *adj.* de naștere.
puerulus, *ī m.* băiețaș.
pūga (pȳga), *ae f.* fesă.
pugil, *gilis m.* pugilist, luptător cu cestul.
pugilātus, *ūs m.* pugilat, luptă cu pumnii.
pugillārēs, *ium m.pl.* tăblițe de scris.
pūgiō, *ōnis m.* pumnal.
pūgiunculus, *ī m.* pumnal mic.
pūgna, *ae f.* luptă; (*spec.*) linie de luptă.
pūgnācitās, *ātis f.* combativitate.
pūgnāciter *adv.* cu înverșunare.
pūgnātor, *ōris m.* luptător.
pūgnāx (1), *ācis adj.* războinic; (*fig.*) gata de luptă, bătăios.

pūgnō (I) *vi.* a lupta: ~ *eminus* a lupta de departe, *pugnatum est adversus hostem* s-au dat lupte contra duşmanului, *pugnam* ~ a da o luptă; (*fig.*) a se lupta, a se sili: *pugnat evincere somnos* se sileşte să învingă somnul.
pūgnus, *ī m.* pumn.
pulchellus (3) *adj.* drăguţ, frumuşel.
pulcher, *chra*, *chrum adj.* frumos.
pulchrē *adv.* **1.** frumos. **2.** (*fig.*) minunat, foarte bine.
pulchritūdō, *inis f.* frumuseţe.
pūlex, *icis m.* purice.
pullārius, *iī m.* îngrijitorul puilor sacri (*după felul cum mâncau, se prezicea viitorul*).
pullātus (3) *adj.* îmbrăcat în veşmânt negru; (*fig.*) în haine de rând.
pullulō (I) *vi.* a face pui, a se prăsi; (*fig.*) a se lăţi; a mişuna.
pullus[1] (3) *adj.* de culoare închisă, negricios, negru. // **pullum**, *ī n.* veşmânt negru.
pullus[2], *ī m.* pui.
pulmentārium, *iī n.* mâncare cu sos, tocană.
pulmentum, *ī n.* bucată de carne, porţie.
pulmō, *ōnis m.* plămân; (*pl.*) măruntaie.
pulpāmentum, *ī n.* **1.** bucată de carne (pulpă). **2.** mâncare cu carne.
pulpitum, *ī n.* scenă, estradă; tribună, catedră.
puls, *pultis f.* fiertură de făină, terci.
pulsātiō, *ōnis f.* bătaie, lovire.
pulsō (I) *vt.* a izbi, a lovi: ~ *terram pedibus* a lovi pământul cu picioarele, ~ *ostium* a bate în uşă, ~ *chordas digitis* a atinge coardele cu degetele; (*fig.*) *quae te vecordia pulsat?* ce nebunie te apucă?
pulsus, *ūs m.* izbire, lovire, bătaie; (*fig.*) impuls.
pulvereus (3) *adj.* **1.** de praf. **2.** prăfuit, plin de praf.
pulverulentus (3) *adj.* plin de praf, prăfos.
pulvīllus, *ī m.* perniţă.
pulvīnar, *āris n.* **1.** pernă *sau* pat (pe care se aşezau statuetele zeilor, când se făcea praznic). **2.** tron. **3.** loc de închinare, templu.
pulvīnus, *ī m.* **1.** pernă. **2.** (*fig.*) **a)** banchetă; **b)** strat de flori; **c)** banc de nisip.
pulvis, *veris m.* praf, pulbere.
pūmex, *micis m.* piatră ponce (poroasă); (*fig.*) piatră seacă, stâncă.
pūmiceus (3) *adj.* de piatră poroasă, de piatră seacă.
pūmicō (I) *vt.* a lustrui cu piatră ponce.
pūmiliō, *ōnis m.* şi *f.* pitic(ă).
punctim *adv.* înţepând cu vârful.
punctum, *ī n.* **1.** (*rar*) înţepătură. **2.** punct. **3.** vot (*marcat pe tăbliţă ceruită printr-o înţepătură în dreptul numelui*). **4.** mică măsură, moment, clipă: *puncto temporis* într-o clipă, *eodem puncto temporis* în aceeaşi clipă.

pungō, *ere*, *pupugī*, *pūnctum vt.* **1.** a înţepa, a împunge. **2.** (*fig.*) a chinui, a munci.
pūniceus (pūnicus) (3) *adj.* roşu ca purpura.
pūnicum (mālum), *ī n.* rodie.
Pūnicus *v.* **Poenus**.
pūniō (*arh.* **poeniō**) (IV) *vt.* **1.** a pedepsi: *morte damnatos* ~ a-i pedepsi cu moartea pe condamnaţi. **2.** (*rar*) a răzbuna: ~ *dolorem* a răzbuna durerea.
pūnītor, *ōris m.* **1.** om care pedepseşte. **2.** răzbunător.
pūpilla, *ae f.* **1.** fată fără părinţi, orfană, minoră. **2.** pupila ochiului.
pūpillāris (2) *adj.* de minor (sub tutelă).
pūpillus, *ī m.* orfan, minor.
puppis, *is f.* **1.** pupă. **2.** (*fig.*) corabie.
pūpula, *ae f.* pupila (ochiului).
pūpulus, *ī m.* băieţaş.
pūpus, *ī m.* băieţaş.
pūrē *adv.* curat; (*fig.*) pur, nepătat; (*despre vorbire*) corect, clar.
pūrgāmen, *inis n.* **1.** murdărie, gunoaie. **2.** curăţire, ispăşire.
pūrgāmentum, *ī n.* **1.** necurăţenie, murdărie. **2.** (*fig.*) lepădătură, drojdie.
pūrgātiō, *ōnis f.* **1.** curăţire. **2.** (*fig.*) justificare.
pūrgō (I) *vt.* **1.** a curăţa, a purifica. **2.** (*fig.*) a scuza, a dezvinovăţi, a justifica.
pūrificō (I) *vt.* **1.** a curăţa. **2.** (*fig.*) a purifica.
purpura, *ae f.* **1.** (culoare de) purpură. **2.** (*fig.*) haină, stofă vopsită în purpură. **3.** (*fig.*) funcţie înaltă, demnitate (de consul, de rege, de principe).
purpurātus (3) *adj.* îmbrăcat în purpură. // **purpurātus**, *ī m.* demnitar, curtean.
purpureus (3) *adj.* **1.** purpuriu. **2.** îmbrăcat în purpură. **3.** (*fig.*) strălucitor, frumos, viu colorat.
pūrus (3) *adj.* **1.** curat: *vas purum* vas curat. **2.** limpede, senin: *dies* ~ zi senină, *aer* ~ aer limpede. // **pūrum**, *ī n.* cer senin. **3.** (*fig.*) simplu, fără adaos: *toga pura* togă simplă (fără bandă de purpură), *hasta pura* suliţă simplă (fără vârf de metal), *purus ab arboribus campus* câmpie fără copaci. **4.** pur, nepătat de crimă. **5.** (în vorbire) simplu, neîmpodobit: *genus dicendi purum* un fel simplu de a vorbi, *oratio pura* stil pur.
pūs, *pūris n.* puroi, scursoare.
pusillus (3) *adj.* mititel; (*fig.*) mărunt, meschin. // **pusillum** *adv.* foarte puţin, un pic.
pūsiō, *ōnis m.* băieţel.
pustula, *ae f.* băşicuţă.

putāmen, *inis n.* părţi de prisos (care se azvârle) (*vreascuri, coajă, carapace de la scoici, melci etc.*).
putātiō, *ōnis f.* curăţire (a copacilor); cojire (a fructelor).
putātor, *ōris m.* cel care curăţă pomii.
puteal, *ālis n.* **1.** colacul de piatră al fântânii, ghizd. **2.** zid de piatră, mărginind un loc lovit de trăsnet; la Roma: *puteal Libonis* (*restaurat de Libo*) locul de întâlnire al oamenilor de afaceri, zarafilor, scamatorilor.
pūteō, *ēre, uī vi.* a mirosi urât, a puţi.
Puteolī, *ōrum m.pl.* Puteoli (*oraş în Campania; azi, Puzzuoli*). // **Puteolānus** (3) *adj.* din Puteoli.
puter, *tris, tre adj.* în descompunere, putred, stricat, sfărâmicios; veşted, fleşcăit.
pūtēscō, *ere, tuī vi.* a se împuţi.
puteus, *ī m.* puţ.
pūtidē *adv.* afectat, căutat, nenatural.
pūtidiusculus (3) *adj.* afectat, cam plictisitor, nesuferit.
pūtidus (3) *adj.* **1.** împuţit, puturos, stricat. **2.** (*despre stil*) afectat, căutat, pretenţios.
putō (I) *vt.* **1.** (*rar, despre pomi*) a curăţa: ~ *arbores, vitem* a curăţa pomii, viţa. **2.** (*fig., despre socoteli, conturi*) a limpezi, a pune la punct: ~ *rationem* (*rationes*) a pune la punct socotelile. **3.** (*frecv.*) a socoti, a considera, a crede: ~ *magni, parvi, pluris, minoris* a socoti de mare, de mic, de mai mare, de mai mic preţ, ~ *aliquid pro certo* a socoti ceva ca sigur, *citius quam putavissent* mai repede decât ar fi crezut; (*Imper.*) *putā* să zicem, de exemplu.
putrēfaciō, *ere, fēcī, factum vt.* a descompune, a face să putrezească.
putrefīō, *fierī, factus sum vb. pas.* a se descompune, a putrezi.
putrēscō, *ere vi.* a putrezi, a se descompune.
putridus (3) *adj.* putred, stricat.
putus (3) *adj.* (*rar*) curat.
pycta (**pyctēs**), *ae m.* luptător cu pumnii.
Pydna, *ae f.* Pydna (*oraş în Macedonia*).
pȳga *v.* **pūga**.
Pygmaeī, *ōrum m.pl.* pigmei, popor de pitici. // **Pygmaeus** (3) *adj.* pigmeic.
Pygmaliōn, *ōnis m.* Pygmalion: **1.** fratele Didonei. **2.** vestit sculptor grec.
Pyladēs, *ae* (*is*) *m.* Pylade (*prietenul lui Oreste*).
pylae, *ārum f.pl.* porţi; strâmtoare, defileu.
Pȳlos (**Pylus**), *ī f.* Pylos (*oraş în Messenia, patria bătrânului Nestor*). // **Pylius** (3) *adj.* din Pylos.
pyra, *ae f.* rug.
pȳramis, *idis f.* piramidă.
Pȳrēnē, *is f.* Pyrene (*iubita lui Hercule, înmormântată în munţii Pyrene*). // **Pȳrēnaeus** (3) *adj.* pirenian. // **Pȳrēnaeus**, *ī m.* munţii Pirenei (Pirinei).

pyrōpus, *ī m.* pirop (*aliaj de aramă cu aur*).
Pyrrha, *ae f.* Pyrrha (*soţia lui Deucalion*).
Pȳrrhus, *ī m.* Pyrrhus: **1.** Neoptolemus (fiul lui Achilles). **2.** rege al Epirului.
Pȳthagorās, *ae m.* Pythagora din Samos (*celebru filozof*). // **Pȳtagorēus** (**Pȳthagoricus**) (3) *adj.* pitagoreic.
Pȳthia, *ae f.* Pythia (*preoteasa lui Apollo de la Delphi*).
Pȳthō, *ūs f.* Pytho (*numele străvechi al ţinutului Delphi*). // **Pȳthicus** (**Pȳthius**) (3) *adj.* pytian, delfic. // **Pȳthia**, *ōrum n.pl.* Jocurile Pythice (*de la Delphi, din patru în patru ani*).
Pȳthōn, *ōnis m.* Python (*balaurul de la Delphi, ucis de Apollo*).
pyxis, *idis f.* cutioară.

Q

Q (*în prescurtări*). **1.** = Quintus (*prenume*). **2.** -*que* (în *S.P.Q.R. senatus populusque Romanus*).

quā *adv.* **1.** (*interog.*) **a)** pe unde? ~ *veniam?* pe unde să vin? **b)** în ce chip? cum? *accipe ~ id facere possis* află cum ai putea face aceasta. **2.** (*relat.*) **a)** pe unde: *duae viae, ~ adiri poterat* două drumuri pe unde se putea ajunge; **b)** atât cât, în măsura în care: *effuge ~ potes* fugi atât cât ți-e posibil; **c)** (*în corel.*) *qua ... qua* atât... cât și: *insignis fuit qua paternā gloriā, qua suā* a fost strălucit atât prin gloria părintească, cât și prin a sa. **3.** (*nehot.*) cumva: *si ~* dacă cumva, *ne ~* ca nu cumva.

quācumque *adv.* **1.** pe oriunde. **2.** în orice chip.

quādamtenus (quādam... tenus) *adv.* **1.** până la un anumit punct. **2.** întrucâtva.

quadra, *ae f.* pătrat; (*oc.*) bucată de pâine.

quadrāgēnī, *ae, a num.* câte patruzeci.

quadrāgēsimus (3) *num.* al patruzecilea. // **quadrāgēsima**, *ae f.* patruzecime (*impozit de 1/40*).

quadrāgiē(n)s *num.* de patruzeci de ori.

quadrāgintā *num.* patruzeci.

quadrāns, *ntis m.* **1.** un sfert. **2.** un sfert de as (*trei uncii*).

quadrantārius (3) *adj.* de un sfert de as; (*fig.*) care nu face multe parale.

quadrātum, *ī n.* pătrat.

quadrātus (3) *adj.* pătrat.

quadrīduum, *ī n.* răstimp de patru zile.

quadriennium, *iī n.* răstimp de patru ani.

quadrifāriam *adv.* în patru părți.

quadrifidus (3) *adj.* despicat (împărțit) în patru.

quadrīgae, *ārum f.pl.* **1.** patru cai înhămați alături. **2.** cvadrigă (*car de curse cu patru cai*).

quadrīgārius, *iī m.* conducător de cai de curse.

quadrīgātus (3) *adj.* cu cvadrigă. // *m.* monedă de argint (*pe care era gravată o cvadrigă*).

quadriiugus (3) și **quadriiugis** (2) *adj.* cu patru cai, înhămați câte patru. // **quadriiugī**, *ōrum m.pl.* patru cai înhămați, cvadrigă.

quadrīmulus (3) *adj.* de patru anișori.

quadrīmus (3) *adj.* de patru ani.

quadringēnārius (3) *adj.* de patru sute (de inși).

quadringēnī, *ae, a adj.* câte patru sute.

quadringentēsimus (3) *num.* al patru sutelea.

quadringentī, *ae, a num.* patru sute.

quadringentiē(n)s *num.* de patru sute de ori.

quadripartītus (quadripertītus) (3) *adj.* împărțit în patru.

quadrirēmis (2) *adj.* cu patru rânduri de vâsle. // **quadrirēmis**, *is f.* corabie cu patru rânduri de vâsle.

quadrō (I) *vt.* și *vi.* **1.** a tăia în formă de pătrat: *saxum quadratum* piatră pătrată. **2.** a împlini, a întregi: *pars quadrat acervum* o parte întregește grămada. **3.** (*fig.*) a se potrivi, a veni bine: *omnia in istam quadrant* toate îi vin bine acestei (femei).

quadrupedāns (1), *ntis adj.* în galop, galopând.

quadrupēs (1), *edis adj.* care merge în patru picioare. // *m.* animal cu patru picioare; (*spec.*) cal.

quadruplātor, *ōris m.* denunțător, delator (*care primea un sfert din averea acuzatului*).

quadruplex (1), *icis adj.* împătrit.

quadruplus (3) *adj.* împătrit, de patru ori atât. // **quadruplum**, *ī n.* împătritul: *quadrupli condemnari* a fi condamnat la împătritul sumei.

quadrus (3) *adj.* pătrat.

quaeritō (I) *vt.* **1.** a cerceta, a căuta. **2.** a întreba insistent.

quaerō, *ere, quaesīvī (quaesiī), quaesītum vt.* **1. a)** a căuta: ~ *iter* a căuta drumul, ~ *liberos* a-i căuta pe copii; **b)** a căuta (să obțină): ~ *pecuniam* a căuta bani, ~ *occasionem* a căuta o ocazie, ~ *honores* a căuta demnități; **c)** (*spec.*) a dori: *convivia quaerit* dorește ospețele. **2.** a cerceta, a face cercetări: ~ *causam* a cerceta cauza, ~ *de servo in dominum* a-l supune la cercetări pe sclav în privința stăpânului. **3.** a întreba, a căuta să afle: ~ *a medicis* a-i întreba pe medici, ~ *ex eo* a căuta să afle de la el, *quaesivit de Zenone* l-a întrebat pe Zenon, *quaeret fortasse quispiam* poate cineva va întreba.

quaesītor, *ōris m.* cercetător, anchetator; judecător.

quaesītum, *ī n.* **1.** întrebare. **2.** agoniseală.

quaesītus (3) *p.pf. v.* **quaerō**. // *adj.* **1.** căutat, afectat. **2.** rar, ales, fără seamăn.

quaesō, *ere vt.* **1.** a ruga: *decretum, quaeso, cognoscite* aflați, rogu-vă, hotărârea, *abs te quaeso, ut scribas* te rog să-mi scrii. **2.** a întreba.

quaesticulus, *ī m.* câștig mic.

quaestiō, *ōnis f.* **1.** cercetare: ~ *captivorum* cercetarea prizonierilor. **2.** (*jur.*) anchetă: *quaestionem habere* a face o anchetă, *quaestiones perpetuae* curte de judecată permanentă. **3.** discuție: *res habet nihil quaestionis* lucrul nu admite nici o

discuție. **4.** problemă, chestiune: ~ *perdifficilis* o problemă foarte grea.
quaestiuncula, *ae f.* problemă de mică importanță.
quaestor, *ōris m.* cvestor (*în timpul regilor, judecător în procese criminale; în timpul republicii, administrator al finanțelor statului*).
quaestōrius (3) *adj.* de cvestor. // **quaestōrius**, *iī m.* fost cvestor. // **quaestōrium**, *iī n.* cortul cvestorului (*în lagăr*), reședința cvestorului (*în provincie*).
quaestuōsē *adv.* profitabil.
quaestuōsus (3) *adj.* **1.** rentabil, aducător de câștig. **2.** lacom de câștig.
quaestūra, *ae f.* cvestură, funcția de cvestor.
quaestus, *ūs m.* profit, câștig: ~ *mediocris* profit neînsemnat, *quaestum facere ex aliqua re* a trage profit din ceva.
quālis (2) *pron.* **1.** cel fel? cum? ~ *erit tua accuasatio?* cum va fi acuzația ta? *qualem equum perdunt!* ce fel de cal pierd! **2.** (*frecv. în corel. cu* **talis**) cum, precum: *qualis vir, talis oratio* cum e omul, așa e și vorba lui.
quāliscumque, *quālecumque pron.* oricare (ar fi), oricum (ar fi), indiferent care.
quālislibet, *quālelibet pron.* oricare; oricum ar fi.
quālitās, *ātis f.* calitate, proprietate.
quālum, *ī n.* și **quālus**, *ī m.* coș, paner.
quam *adv.* **1.** cât de (mult), cât: ~ *multa!* cât de multe! ~ *late patet* cât de mult se întinde. **2. a)** (*în corel. cu* tam) cât, pe cât: *non tam... quam* nu atât... cât, *non tam generosus quam pecuniosus* nu atât de neam bun cât (mai degrabă) bogat, *si tam cavere potuisset, quam metuere solebat* dacă s-ar fi putut păzi atâta pe cât se temea de obicei. **b)** (*cu vb.* posse *exprimat sau subînț. și superl.*): cât mai... posibil: *quam celerrime potest* cât mai repede posibil, *quam maximis itineribus* prin marșuri cât mai mari posibil, ~ *saepissime* cât mai des. **3.** (*după comp. sau cuvinte cu sens comp.*) decât, ca: *maior quam* mai mare decât, *prius... quam* mai înainte ca, *perire maluit* ~ *loqui* a preferat să moară decât să vorbească.
quamdiū *adv.* **1.** de cât timp? cât timp? **2.** atâta vreme cât, cât timp.
quamdūdum *adv.* de cât timp?
quamlibet *adv.* oricât vrei, oricât.
quamobrem (**quam ob rem**) **I.** *adv.* **1.** pentru ce? **2.** pentru care motiv? **II.** *conj.* de aceea.
quamquam I. *conj.* deși, oricât de. **II.** *adv.* de altminteri.
quamvīs I. *adv.* oricât de. **II.** *conj.* oricât, deși, chiar dacă.
quānam *adv.* pe unde?
quandō I. *adv.* **1.** când? **2.** (*după* si, num, ne) vreodată. **II.** *conj.* când,

din moment ce, de vreme ce, deoarece.
quandōcumque I. *conj.* ori de câte ori, oricând. **II.** *adv.* odată și odată, cândva.
quandōque I. *adv.* câteodată, uneori. **II.** *conj.* de vreme ce, deoarece.
quanquam *v.* **quamquam**.
quantillus *v.* **quantulus**.
quantitās, *ātis f.* mărime, cantitate.
quantopere (**quantō opere**) *adv.* cât de mult, cât: *quanto opere... tanto opere* pe cât de mult... pe atât.
quantulus (3) *adj.* cât de mic, cât de puțin: ~ *sol nobis videtur!* cât de mic ni se pare soarele! *quantulum memoriae* (*G.*) *est mihi!* ce slabă memorie am!
quantuluscumque, *lacumque*, *lumcumque adj.* oricât de mic, oricât de puțin.
quantus (3) *adj.* cât de mare: ~ *vir!* cât de mare om! *quanta praeda* cât de mare pradă: (*în corel. cu* tantus *exprimat sau subînț.*) cât: *cum tantis copiis, quantas nemo habuit* cu atât de mari trupe câte nimeni n-a mai avut, *pecuniam mihi dabis, quantam vis* îmi vei da câți bani vrei; (*cu vb.* posse *și superl.*) cât mai... cu putință: *accurri quanta maxima celeritate potui* am alergat acolo cu cea mai mare repeziciune cu putință; (*neutru adverbial*) *quantum* cât de mult, (pe) cât: *quantum temporis* cât timp, *quantum in me est* pe cât e în puterea mea; (*Abl. al măsurii*) *quanto* cu cât: *quanto maior* cu cât mai mare; (*G. prețului*) *quanti* la ce preț, cu cât: *quanti est annona?* la ce preț e grâul? *quanti veheret, interrogavi* am întrebat cu cât mă transportă.
quantuscumque, *tacumque*, *tumcumque adj.* oricât de mare (mic); (*adverbial*) *quantumcumque* oricât (e posibil).
quantuslibet, *talibet*, *tumlibet adj.* oricât de mare.
quantusvīs, *tavīs*, *tumvīs adj.* oricât de mare.
quāpropter *adv.* de aceea.
quārē (**quā rē**) **I.** *adv.* de ce? **II.** *pron.* prin care lucru. **III.** *conj.* de aceea.
quārtadecumānī, *ōrum m.pl.* soldați din legiunea a XIV-a.
quartāna (*subînț.* **febris**), *ae f.* acces de paludism (repetat din patru în patru zile).
quartānī, *ōrum m.pl.* soldați din legiunea a IV-a.
quartārius, *iī m.* sfert dintr-un sextarius (*măsură pentru vin. făină etc. = 0,137 l*).
quartō *adv.* pentru a patra oară, în al patrulea rând.
quartum *adv.* pentru a patra oară.
quartus (3) *num.* al patrulea: *quarta pars copiarum* a patra parte din trupe, *ad quartam* (*subînț.* **horam**) până la al patrulea ceas din zi.

quasi I. *conj.* ca şi cum: ~ *res obscura sit* ca şi cum lucrul ar fi neclar. **II.** *adv.* **1.** ca (şi), întocmai ca: ~ *amnis sedatus* ca un râu potolit. **2.** (*rar*) cam, aproape.

quasillum, *ī n.* coşuleţ (*în care se ţinea lâna*).

quassātiō, *ōnis f.* zguduire, zdruncinare.

quassō (I) *vt.* **1.** a scutura: *equus iubam quassat* calul îşi scutură coama. **2.** a izbi, a zdruncina, a zdrobi: *classis ventis quassata* flota zdrobită de vânturi.

quassus (3) *p.pf. v.* **quatiō**. // *adj.* spart: *aula quassa* oală spartă; (*fig.*) *vox quassa* voce răguşită.

quātenus I. *adv.* **1.** (*loc*) până unde, până la ce punct: *incertus ~ victoriam exerceret* neştiind până la ce punct să exploateze victoria. **2.** (*timp*) până când: ~ *fasces haberem?* până când să mai păstrez puterea? **3.** (*mod*) în măsura în care: ~ *tuto spectare possent* în măsura în care ar putea să privească fără primejdie. **II.** *conj.* întrucât, deoarece: ~ *nobis denegatur diu vivere* întrucât ne este interzis să trăim mult timp.

quater *num.* de patru ori.

quaternī, *ae, a num.* câte patru.

quatiō, *ere, quassum vt.* **1.** a scutura: ~ *comas* a scutura pletele. **2.** a izbi: ~ *terram pede* a lovi pământul cu piciorul, ~ *moenia ariete* a izbi zidurile cu berbecele. **3.** a zdruncina, a zdrobi: ~ *mentem* a zdruncina mintea.

quattuor (quatuor) *num.* patru.

quattuordecim *num.* paisprezece.

quattuorvirī, *ōrum m.pl.* colegiu de patru magistraţi.

-que *conj. enclitică* şi: *senatus populusque Romanus* senatul şi poporul roman.

quemadmodum (quem ad modum) *adv.* cum, precum.

queō, *īre, īvī (iī), itum vi.* a putea, a fi în stare.

quercētum (querquetum), *ī n.* dumbravă de stejari, stejăriş.

querceus (3) *adj.* de stejar.

quercus, *ūs f.* stejar; (*poet.*) cunună cu frunze de stejar.

querel(l)a, *ae f.* **1.** plânset, tânguire. **2.** plângere, nemulţumire.

queribundus (3) *adj.* tânguitor.

querimōnia, *ae f.* **1.** jale, tânguire. **2.** (*frecv.*) plângere, nemulţumire, neînţelegere.

queritor, *ārī vi. dep.* a se plânge neîncetat.

quernus (querneus) (3) *adj.* de stejar.

queror, *queri, questus sum vt.* şi *vi. dep.* a se plânge, a se tângui: ~ *suum fatum* a-şi deplânge soarta, ~ *de iniuriis* a se plânge de năpăstuiri, ~ *quod* a se plânge că.

querquētum *v.* **quercētum**.

querulus (3) *adj.* tânguitor, jalnic, plângăreţ.

questio, *ōnis f.* plângere.

questus, *ūs m.* plânset, jelanie.

quī[1], **quae, quod** *pron.* **1.** (*relat.*) care: *agri quos colimus* ogoarele pe care le cultivăm; (*precedat de* is, ille, *exprimate sau subînţ.*) cel care: *qui hoc dicit mentitur* cel care spune aceasta minte; (*la început de frază se traduce demonstr.*) *Quibus rebus cognitis* aceste lucruri fiind cunoscute. **2.** (*interog.*) care? ce fel? ce? *quae patria tua est?* care este patria ta? *considera qui sis* gândeşte-te ce fel de om eşti, *qui vir!* ce om! **3.** (*nehot.*) **qui, qua** (*rar* **quae**), **quod**; *N. n.pl.* **qua** (*rar* **quae**) vreunul, vreuna: *ne qui forte putet* ca să nu creadă întâmplător vreunul, *si qua sunt* dacă cumva sunt vreunele.

quī[2] [*vechi Abl. instr. de la* **quis**] **I.** *pron.* cu care, cu ce, prin ce: *Aristides, qui efferretur, vix reliquit* Aristide abia a lăsat după el cu ce să fie înmormântat; *quicum* cu care: *quicum familiariter vivis* cu care trăieşti îndeaproape. **II.** *adv.* în ce fel? cum? *qui potest?* cum e posibil? *qui tam cito scivit?* în ce fel a aflat aşa repede?

quia *conj.* fiindcă.

quianam *adv.* pentru ce oare?

quīcum *v.* **quī**[2].

quīcumque, quaecumque, quodcumque *pron.* oricine, orice, oricare: ~ *is est* oricine ar fi acela, *quocumque modo potui* în orice mod am putut.

quid *v.* **quis**.

quīdam, quaedam, quoddam *adj.* şi **quiddam** *pron.* **1.** (*subst.*) un oarecare, cineva, ceva, unul; (*pl.*) unii: *tum ~ ex advocatis* atunci unul dintre avocaţi, *quidam ex urbe excesserunt* unii au plecat din oraş, *est quiddam quod occultatur* este ceva ce se ascunde. **2.** (*adj.*) **a)** un oarecare, un; (*pl.*) unii, nişte: *quidam scriptores* unii scriitori, *breve quoddam tempus* un timp scurt, *quosdam adulescentes elegit* şi-a ales nişte tineri; **b)** un fel de, un anumit: *propugnaculum quoddam* un fel de parapet.

quidem *adv.* **1.** într-adevăr, de fapt, tocmai: *ista quidem vis est* acesta e de fapt un act de violenţă, *his ~ verbis* tocmai cu aceste cuvinte. **2.** cel puţin: *quod nos quidem iucundissimum arbitramur* lucru pe care noi cel puţin îl socotim foarte plăcut. **3.** *nē... quidem* nici chiar.

quidnī (quid nī) *adv.* de ce să nu? cum să nu?

quidquid (quicquid) *n.* [*de la* **quisquis**] orice lucru, orice, tot ce: *quicquid agis prudenter agas* fă cu chibzuială orice faci.

quiēs, *ētis f.* linişte, odihnă, repaus; (*fig.*) somn; somnul morţii; pace.

quiēscō, *ere, quiēvī, quiētum vi.* a se linişti, a se potoli, a se odihni, a sta

liniştit: *aequora quieverunt* apele s-au liniştit, *domi suae quiescens* odihnindu-se acasă la el, *urbs illa quiescere non potest* oraşul acela nu poate sta liniştit.
quiētē *adv.* liniştit, paşnic.
quiētus (3) *adj.* liniştit, netulburat, paşnic; (*spec.*) departe de viaţa politică.
quīlibet, quaelibet, quodlibet *adj.* şi **quidlibet** *pron.* oricare, oricine, orice.
quīn I. *adv.* **1.** de ce nu...? ~ *taces?* de ce nu taci? **2.** (*urmat adesea de* **etiam**) ba încă, ba chiar: *Octavianus multis ignovit, quin inter amicos recepit* Octavianus a iertat pe mulţi, ba încă şi i-a făcut prieteni, *multum scribo die, quin etiam noctibus* scriu mult ziua, ba chiar şi noaptea. **II.** *conj.* (*cu Conj.*) **1.** care să nu, încât să nu, fără să nu: *nemo est quin sciat* nu e nimeni care să nu ştie, *nemo tam ferus erat quin illacrimaret* nu era nimeni atât de insensibil, încât să nu lăcrimeze. **2.** că, ca: *non dubium est quin* nu e îndoială că, *paulum affuit quin* puţin a lipsit ca.
quīnam, quaenam, quodnam *pron.* care oare? cine oare? ce oare?
Quīnctius, *iī m.* Quinctius (*nume gentilic roman*). // **Quīnctiānus** (3) *adj.* al lui Quinctius (Cincinnatus).
quīncūnx, *ūncis m.* **1.** cinci douăsprezecimi din întreg; (*spec.*) 5/12 dintr-un as (= *cinci uncii*). **2.** (*fig.*) în cruciş (quincunx *simplu: dispunere a trei puieţi de pom conform unei figuri ce reprezintă cifra romană V* ⁘; quincunx *dublu: dispunerea a cinci puieţi conform cifrei romane X, dublura grafică a cifrei romane V* ⁙): *in quincuncem ordines disponere* a aşeza rândurile în cruciş.
quīndeciē(n)s *num.* de cincisprezece ori.
quīndecim *num.* cincisprezece.
quīndecimvirī, *ōrum m.pl.* quindecemviri (*colegiu de cincisprezece membri*) // **quīndecimvirālis** (2) *adj.* quindecimviral.
quīngēnārius (3) *adj.* de câte cinci sute.
quīngēnī, *ae, a num.* **1.** câte cinci sute. **2.** cinci sute.
quīngentēsimus (3) *num.* al cinci sutelea.
quīngentī, *ae, a num.* cinci sute.
quīngentiē(n)s *num.* de cinci sute de ori.
quīnī, *ae, a num.* **1.** câte cinci. **2.** cinci.
quīnquāgēnī, *ae, a num.* câte cincizeci.
quīnquāgēsimus (3) *num.* al cincizecilea.
quīnquāgēsima, *ae f.* cincizecizecime (*impozit de 1/50*).
quīnquāgie(n)s *num.* de cincizeci de ori.
quīnquāgintā *num.* cincizeci.

quīnquātrūs, *uum f.pl.* sărbători în cinstea Minervei: ~ *maiores* (19–23 martie); ~ *minores* (*minusculae*) (13 iunie).
quīnque *num.* cinci.
quīnquemēstris (2) *adj.* de cinci luni.
quīnquennālis (2) *adj.* **1.** de cinci ani. **2.** la cinci ani o dată.
quīnquennis (2) *adj.* de cinci ani.
quīnquennium, *iī n.* perioadă de cinci ani.
quīnquerēmis (2) *adj.* cu cinci rânduri de vâsle. // **quīnquerēmis,** *is f.* corabie cu cinci rânduri de vâsle.
quīnquevir, *i m.* quinquevir
quīnquevirātus, *ūs m.* funcţia de quinquevir.
quīnquevirī, *ōrum m.pl.* colegiu de cinci membri.
quīnquiē(n)s *num.* de cinci ori.
quīnquiplicō, *are vt.* a încinci.
quīntādecimānī, *ōrum m.pl.* soldaţi din legiunea a XV-a.
quīntāna, *ae f.* cvintana (*drum de-a curmezişul lagărului, în spatele pretorului, servind şi de târg al taberei*).
quīntānī, *ōrum m.pl.* soldaţi din legiunea a V-a.
Quīntiliānus, *ī m.* Quintilianus (*cognomen roman; de ex., M. Fabius Quintilianus, vestit profesor de retorică*).
Quīntīlis (Quīnctīlis) (2) *adj.* al lunii a cincea (*după vechiul calendar, care începea cu martie*); al lunii a şaptea (*numită ulterior, în amintirea lui Caesar, iulie*).
Quīntīlius (Quīnctīlius), *iī m.* Quintilius (*nume gentilic roman*). // **Quīntīlius** (3) *adj.* din *gens Quintilia.*
quīntō *adv.* a cincea oară.
quīntum *adv.* pentru a cincea oară.
quīntus[1] (3) *num.* al cincilea.
Quīntus[2], *ī m.* Quintus (*prenume, prescurtat* **Q.**).
quippe *adv.* **1.** într-adevăr, de bună seamă, desigur: ~ *vetor fatis* desigur sunt oprită de destin. **2.** (*urmat de* **qui** *sau* **cum, quod** + *Conj.*) deoarece: ~ *qui iusserit* deoarece el a poruncit.
Quirīnālia, *ium n.pl.* Quirinalii (*serbări în cinstea lui Quirinus, 17 februarie*).
Quirīnālis (2) *adj.* al lui Quirinus (Romulus), quirinal: *collis* ~ colina quirinală (*la nord-estul Capitoliului*).
Quirīnus, *ī m.* Quirinus (*alt nume al lui Romulus, apoteozat după moarte*): *urbs Quirini* oraşul lui Romulus (Roma), (*poet.*) al lui Augustus (*ca al doilea fondator al Romei*). // **Quirīnus** (3) *adj. v.* **Quirīnālis.**
Quirīs, *ītis m.* cetăţean; (*frecv. pl.*) **Quirītēs,** *ium* (*um*) cetăţeni (în timp de pace).
quirītātio, *ōnis f.* strigăt de groază.
quirītātus, *ūs m. v.* **quirītātiō.**
quirītō, *āre, ātum vi.* a chema în ajutor, a striga după ajutor.
quis, quid I. *pron.* **1.** cine? ce? *quis mortalium?* cine dintre muritori? *quid agis?* ce faci? **2.** (*adesea după*

si sau **nisi, ne, cum, num**) cineva, ceva: *dixerit quis* ar putea să spună cineva, *si quid accidat* dacă s-ar întâmpla ceva. **II.** *adj.* ce: *quis senator?* ce senator?

quisnam, quidnam *pron.* cine oare? ce oare? *quisnam est tam demens?* cine oare e atât de smintit? *si quaereres, quidnam egisset* dacă ai întreba ce-a făcut oare.

quispiam, quaepiam, quidpiam *pron.* și **quodpiam** *adj.* cineva, ceva, un oarecare: *quispiam dicet* cineva va spune, *quaepiam cohors* una dintre cohorte, *gravius quidpiam dicere* a spune un lucru mai grav.

quisquam, quidquam (quicquam) *pron.* vreunul, cineva, ceva: *est ne quisquam*... e oare cineva, *nec quisquam* și nimeni, *nec quidquam* și nimic.

quisque, quaeque, quidque *pron.* și **quodque** *adj.* fiecare, oricine, orice: *principes cuiusque civitatis* fruntașii fiecărui popor, *homines cuiusque generis* oameni de orice fel; (*după num. ord.*) din... în..., la: *quinto quoque anno* din cinci în cinci ani, *tertio quoque die* la trei zile o dată, *primo quoque tempore* la cea dintâi ocazie; (*după superl.*) *optimus quisque* orice om ales, *optimi quique* toți cei buni, *quo quisque est sollertior* cu cât cineva este mai iscusit.

quisquiliae, *ārum f.pl.* vreascuri; (*fig.*) lepădături; resturi.

quisquis, quidquid (quicquid) *pron.* oricine, orice: *quisquis ille est* oricine este acela, *quoquo modo res se habet* oricum stau lucrurile.

quivīs, quaevīs, quidvīs *pron.* și **quodvis** *adj.* oricare, orice.

quō[1] *adv.* **1.** (*interog.*) unde? încotro? ~ *tendis?* unde pornești? *dabo ~ reliquias recondas* am să-ți dau unde să pui resturile, ~ *gentium sumus?* la ce neam ne aflăm? **2.** (*fig.*) la ce (bun)? *nescis ~ valeat nummus?* nu știi la ce e bun banul? **3.** (*relat.*) unde: *in eam partem ~* în acea parte unde (în care), ~ *cum venissent* când au ajuns acolo. **4.** (*nehot.*) undeva: *si ~ proficisceris* dacă pleci undeva.

quō[2] [*Abl. neutru de la* **quod**] **1.** (*în prop. principale*) prin aceasta, de aceea: ~ *etiam scripsit* de aceea a și scris, ~ *factum est ut* rezultatul a fost că. **2.** (*în corel. cu* **eo** *sau* **hoc** *însoțit de comp.*) cu cât... cu atât: ~ *difficilius, hoc praeclarius* cu cât e mai greu, cu atât e mai frumos, *homines ~ plura habent, eo ampliora cupiunt* oamenii cu cât au mai multe cu atât doresc și mai multe. **3.** ca (prin aceasta) să: *arma non cepimus, ~ aliis pericula faceremus* n-am luat armele ca prin aceasta să-i primejduim pe alții. **4.** (*precedat de* **non** și *Conj.*) nu fiindcă: *non ~ dubitem... sed quia*... nu că m-aș îndoi, ci fiindcă.

quoad *conj.* **1.** (*loc*) până unde, până la ce punct. **2.** (*timp*) atâta cât, cât timp: ~ *vixit* cât timp a trăit. **3.** până ce: ~ *renuntiatum est* până ce s-a anunțat.

quōcircā *conj.* de aceea.

quōcumque *adv.* oriunde, oriîncotro.

quod[1] *pron.* [*Ac. neutru sg.*] **1.** de ce, pentru ce: *nihil habeo ~ accusem senectutem* nu am de ce să acuz bătrânețea, *non est ~* nu este motiv ca, ~ *ad me attinet* în ce mă privește. **2.** și de aceea: ~ *te oro miserere* de aceea, te rog, fie-ți milă; (*particulă de legătură înainte de conj.*): ~ *si* și (iar) dacă, *quod ne* și ca să nu, *quod cum* și când.

quod[2] *conj.* **1.** pentru faptul că, pentru (aceea) că: *Themistocles, ~ liberius vivebat, minus probatus erat* Themistocle, pentru că trăia prea liber, nu prea era pe plac, *non ~ acta probem, sed quia* nu pentru că aș aproba faptele, ci fiindcă. **2.** că, anume că: *hoc in eum vitupero, ~ iracundus sit* aceasta critic eu la el, că e irascibil, *bene (male) accidit ~* s-a întâmplat bine (rău) că, *adde ~* mai adaugă că, *quid ~ ?* ce să spun de faptul că? **3.** cât despre faptul că: ~ *mihi gratularis: agnosco humanitatem tuam* cât despre faptul că mă felicități, recunosc într-asta amabilitatea ta.

quōdammodō (quōdam modō) *adv.* într-un anumit fel.

quōlibet *adv.* oriunde, oriîncotro.

quom *v.* **cum**.

quōminus *conj.* [= **ut eo minus** ca prin aceasta mai puțin] (*după vb. cu sensul de a împiedica*) (ca) să: *nihil impedit, quominus id facere possimus* nu ne împiedică nimic ca să putem face aceasta.

quōmodo *adv.* în ce chip, cum.

quōnam *adv.* unde oare? încotro oare?

quondam *adv.* **1.** odată, odinioară. **2.** (*rar*) câteodată. **3.** (*rar*) într-o bună zi (în viitor).

quoniam *conj.* deoarece, fiindcă.

quoquam *adv.* undeva.

quōque[1] *adv.* (*după cuvântul pe care-l subliniază*) chiar (și): *ego ~* chiar și eu.

quoque[2] [*din* **quo** și **que**] *conj.* și ca să.

quōqueversus (quōqueversum) *v.* **quōquōversus**.

quōquō *adv.* oriîncotro, în orice parte.

quōquōversus (quōquōversum) *adv.* în toate direcțiile, în toate părțile.

quōrsum (quōrsus) *adv.* în ce direcție? la ce (scop, rezultat)?

quot *pron.* [*indecl.*] câți, câte.

quotannīs *adv.* în fiecare an.

quotcumque *pron.* [*indecl.*] oricâți, oricâte.

quotīdiānus, quotīdiē *v.* **cotīdiānus, cotīdiē**.

quotiē(n)s *adv.* **1.** de câte ori? **2.** ori de câte ori.
quotiēnscumque *adv.* ori de câte ori.
quotquot *pron.* [*indecl.*] oricâţi, oricât (de mulţi, de multe).
quotus (3) *adj.* al câtelea?
quotusquisque, quotaquaeque, quotumquodque *pron.* la câţi unul? cât de puţini?
quoūsque *adv.* **1.** până unde? până la ce punct? **2.** până când?
quum *v.* **cum**[2].

R

R (*în prescurtări*) **1.** = *Romanus.* **2. R.P.** *res publica.*
rabidē *adv.* cu furie.
rabidus (3) *adj.* furios, turbat.
rabiēs, *ēi f.* furie, turbare.
rabiōsē *adv.* cu furie.
rabiōsus (3) *adj.* furios, înfuriat.
Rabīrius, *iī m.* Rabirius (*nume gentilic roman*). // *adj.* (3) din *gens Rabiria.*
rabula, *ae m.* avocat prost.
racēmifer, *era*, *erum adj.* care are ciorchini.
racēmus, *ī m.* **1.** ciorchine. **2.** ciorchine de strugure; struguri.
radiātus (3) *adj.* **1.** cu raze. **2.** strălucitor, strălucind, luminos.
rādīcitus *adv.* cu rădăcini cu tot; (*fig.*) din rădăcini.
rādīcula, *ae f.* rădăcină mică.
radiō (I) şi **radior**, *ārī vi.* a străluci, a proiecta raze.
radius, *iī m.* **1.** vargă; (*spec.*) spiţă (la roată); suveică. **2.** rază de lumină; rază.
rādix, *īcis f.* **1.** rădăcină; (*spec.*) ridiche. **2.** (*fig., frecv. pl.*) rădăcini; fundament, temelii; partea cea mai de jos: *a radicibus domum evertere* a dărâma casa din temelii, *radices montis* poalele muntelui.
rādō, *ere*, *rāsī*, *rāsum vt.* **1.** a rade; ~ *barbam* a rade barba. **2.** a curăţa (îndepărtând resturile), a şlefui, a răzui, a râcâi: ~ *lapides* a şlefui pietre, ~ *parietes* a răzui pereţii, ~ *terram* a râcâi pământul, ~ *genas* a zgâria obrajii. **3.** (*poet.*) a atinge trecând mai departe: *ripas radentia flumina* apele care ating malurile, *aquilo radit terras* acvilonul mătură ogoarele.
raeda (rēda), *ae f.* car (cu patru roţi), trăsură.
raedārius, *iī m.* vizitiu.
R(h)aetia, *ae f.* Retia (*ţinut dincolo de Alpii Orientali, între Rin şi Dunăre*). // **R(h)aeti**, *ōrum m.pl.* reţii (*populaţie celtică din Raetia*). // **R(h)aeti(c)us** (3) *adj.* retic.
rāmālia, *ium n.pl.* crăci (crengi) uscate.
rāmeus (3) *adj.* de crengi (uscate).
Ramnē(nsē)s, *ium m.* Ramnes (*numele unuia dintre cele trei triburi străvechi ale Romei: Ramnes, Tities, Luceres*).
ramōsus (3) *adj.* rămuros.
rāmulus, *ī m.* rămurea.
rāmus, *ī m.* ramură; (*fig.*) ~ *fluminis* un braţ al râului, ~ *montis* o ramură a muntelui.

rāna, *ae f.* broască.
rancidus (3) *adj.* rânced, împuțit, cu miros urât.
rānunculus, *ī m.* broscuță.
rapācitās, *ātis f.* rapacitate, pornire hrăpăreață.
rapāx (1), *ācis adj.* **1.** răpitor, care ia cu sine totul. **2.** hrăpăreț.
rapidē *adv.* repede, năvalnic.
rapiditās, *ātis f.* repeziciune.
rapidus (3) *adj.* **1.** repede, năvalnic, năprasnic: *rapidum flumen* râu repede, *rapidum venenum* otravă năprasnică. **2.** hrăpăreț, nimicitor: *volucris rapidissima* pasărea cea mai hrăpăreață, ~ *ignis* foc pustiitor.
rapīna, *ae f.* jaf, prădăciune.
rapiō, *ere, rapui, raptum vt.* **I. 1.** a lua repede, a prinde în grabă, a înșfăca, a smulge: ~ *arma, ligones* a apuca repede armele, sapele, ~ *telum de vulnere* a smulge săgeata din rană. **2.** (*poet.*) a grăbi, a face în grabă: ~ *viam, cursum, nuptias* a grăbi drumul, mersul, nunta. **3.** (*fig.*) a prinde repede, a lua în grabă, ~ *colorem* a prinde culoare, ~ *occasionem* a prinde ocazia, ~ *oscula* a săruta în grabă. **II. 1.** a duce (repede și cu forța), a lua (a târî) cu sine: *flumen rapit pecudes* râul duce cu sine turmele, ~ *in ius* a târî în judecată, ~ *ad necem* a duce la moarte, *quo te rapis?* unde fugi? **2.** (*fig.*) a duce: *cupiditate rapitur* este mânat de lăcomie, ~ *auditorem in medias res* a duce cu sine pe auditor în miezul lucrurilor. **3.** a-și însuși cu forța, a răpi, a fura, a jefui: ~ *virgines Sabinas* a răpi fetele sabine, ~ *Pergama incensa* a jefui Pergamul incendiat.
raptim *adv.* în grabă.
raptō (I) *vt.* **1.** a duce (repede și violent). **2.** a jefui.
raptor, *ōris m.* răpitor, prădător.
raptum, *ī n.* jaf, pradă: *vivere (ex) rapto* a trăi din jaf, *rapto gaudere* a se bucura de pradă.
raptus, *ūs m.* **1.** rupere, smulgere, sfâșiere. **2.** prădăciune, jefuire.
rāpulum, *ī n.* nap mic, gulie.
rāpum, *ī n.* nap.
rārēscō, *ere vi.* **1.** a se subția, a deveni mai slab. **2.** a se rări.
rāritās, *ātis f.* **1.** rărime. **2.** raritate.
rārō *adv.* rar, rareori.
rārus (3) *adj.* rar; (*fig.*) neobișnuit, deosebit.
rāsilis (2) *adj.* șlefuit, neted.
rāster, *trī m.* sau **rāstrum**, *ī n.* [*frecv. pl.*] greblă.
ratiō, *ōnis f.* **I. 1.** socoteală, calcul, cont, registru de socoteli: ~ *acceptorum et datorum* socoteala încasărilor și a cheltuielilor, *rationem componere* a limpezi conturile, *rationem habere* (sau *inire*) a face socoteala, *rationem referre* (sau *reddere*) a da socoteală. **2.** afaceri, interese: *coniuncti ratione* legați prin interese de afaceri, *non meas rationes anteposui* nu am pus mai presus interesele mele. **3.** (luare în) seamă, considerare, grijă de: *valetudinis rationem habere* a ține seama de sănătate, *ratione sauciorum habitā* ținând seama de răniți. **II.** fel, mod; natură, chip; plan: ~ *belli* felul războiului, *eādem ratione* în același mod, ~ *eius non valuit* planul lui n-a reușit, *omni ratione* în orice chip. **III. 1.** judecată, rațiune: *homines rationis egentes* oameni lipsiți de judecată, *nulla ratione factum* lucru făcut fără nici o judecată. **2.** motiv (rațional), motivare: *id ea ratione fecit, quod noluit* a făcut-o din acest motiv, anume că n-a voit, *nihil rationis adfers* nu aduci nici o motivare. **3.** fel de a gândi: *ab hac ratione dissentio* nu sunt de acord cu acest fel de a gândi. **4.** metodă, regulă: ~ *argumentandi* metoda argumentării. **5.** cunoaștere teoretică, teorie, doctrină: ~ *atque usus* teoria și practica, ~ *Stoicorum* doctrina stoicilor.
ratiōcinātiō, *ōnis f.* raționament, silogism.
ratiōcinātor, *ōris m.* socotitor.
ratiōcinor, *ārī, ātus sum vt.* și *vi. dep.* a calcula, a socoti; (*fig.*) a conclude.
ratis, *is f.* plută; (*fig.*) barcă, corabie.
ratiuncula, *ae f.* **1.** socoteală mică. **2.** (*fig. pl.*) argumente slabe, subtilități.
ratus (3) *p.pf. v.* **reor**. // *adj.* **1.** cuvenit: *pro rata parte* în raport cu partea cuvenită. **2.** hotărât, stabil, sigur. **3.** valabil, ratificat.
raucus (3) *adj.* răgușit, aspru (la auz).
raudusculum, *ī n.* bucată mică de metal; (*fig.*) sumă mică de bani.
rāvus (3) *adj.* cenușiu-gălbui.
rea[1], *ae f.* acuzată.
Rēa[2] **(Rhēa)**, *ae f.* Rhea Silvia (*mama lui Romulus și Remus*).
reāpse *adv.* în realitate, de fapt.
Reāte, *is n.* Reate (*oraș la nord-estul Romei, capitala sabinilor*). // **Reātīnus** (3) *adj.* din Reate.
rebellātiō, *ōnis f.* revoltă, răzvrătire.
rebellātrix, *īcis f.* răzvrătită.
rebelliō, *ōnis f.* reînceperea războiului, răscoală.
rebellis (2) *adj.* care reîncepe războiul, răsculat.
rebellō (I) *vi.* a se răscula.
reboō, *āre vi.* a hui, a răsuna.
recalcitrō (I) *vi.* a azvârli din picioare (înapoi); (*fig.*) a se împotrivi.
recaleō, *ēre vi.* a se înfierbânta din nou.
recalēscō, *ere, caluī vi.* a se înfierbânta.
recalfaciō, *ere, fēcī vt.* a reîncălzi.
recandēscō, *ere, canduī vi.* **1.** a se face alb. **2.** a se aprinde, a se încinge.
recantātus (3) *adj.* descântat, desferecat, retractat.
recēdō, *ere, cessī, cessum vi.* a se retrage, a se îndepărta; (*despre locuri*)

a fi departe; (*fig.*) a dispărea, a se stinge: *undae recedunt* apele se retrag, ~ *ab usu cotidiano* a se îndepărta de uzul zilnic, *domus urbe recedit* casa e departe de oraş, *ira recessit* mânia s-a stins.

recellō, *ere vi.* a se trage înapoi.

recēns[1] (1), *ntis adj.* **1.** (fiind) curând după: *Homerus ~ ab illorum aetate fuit* Homer a trăit puţin după epoca acelora, ~ *a partu* curând după naştere, nou-născut. **2.** proaspăt, nou, recent: ~ *epistula* scrisoare recentă. // **recentiōrēs**, *ūm m.pl.* cei noi, moderni.

recēns[2] *adv.* de curând: ~ *ab exsilio reversi* reîntorşi de curând din exil.

recēnseō, *ēre, suī, sum* (*sītum*) *vt.* a trece în revistă, a examina; (*fig.*) a-şi reprezenta.

recēnsiō, *ōnis f.* recensământ, numărătoare.

receptāculum, *ī n.* **1.** sălaş; loc de păstrare. **2.** loc de refugiu, adăpost.

receptō (I) *vt.* **1.** a trage înapoi, a retrage: *se* ~ a se retrage. **2.** a primi la sine.

receptor, *ōris m.* tăinuitor.

receptrīx, *īcis f.* tăinuitoare.

receptum, *ī n.* angajament, făgăduială.

receptus[1] (3) *p.pf. v.* **recipiō**. // *adj.* primit, admis.

receptus[2], *ūs m.* **1.** retragere; (*mil.*) *receptui canere* a suna retragere, *receptui signum dare* a da semnal de retragere. **2.** putinţă (loc) de retragere.

recessus, *ūs m.* **1.** retragere. **2.** loc retras, ungher, tainiţă.

recidīvus (3) *adj.* renăscut, reînviat.

recidō[1], *ere, cidī vi.* **1.** a recădea: *omnia recidunt in terram* toate recad pe pământ. **2.** (*fig.*) a cădea, a ajunge: *periculum in ipsum recidit* primejdia căzu asupra lui, ~ *in servitutem* a ajunge din nou în sclavie, ~ *ex laetitia ad luctum* a ajunge de la veselie la jale.

recīdō[2], *ere, cīdī, cīsum vt.* a tăia, a reteza; (*fig.*) a reduce.

recingō, *ere, cīnxī, cīnctum vt.* a descinge, a desface.

recinō, *ere vi.* şi *vt.* **1.** a răsuna. **2.** a repeta (în cor, ca un ecou).

recipiō, *ere, cēpi, ceptum vt.* **I.** (**re-** *cu sensul „înapoi"*) a trage înapoi, a retrage, a aduce înapoi: *medio ex hoste eum recepi* l-am tras înapoi din mijlocul duşmanilor, *signo recipiendi dato* fiind dat semnalul retragerii, *se* ~ a se retrage: *se ~ in silvas* a se retrage în păduri. **II.** (**re-** *cu sensul „din nou"*). **1.** a lua din nou: ~ *arma* a lua din nou armele. **2.** a redobândi: ~ *vires corporis* a redobândi forţele fizice, ~ *animum* a recăpăta curajul. **3.** a reveni: *se* ~ a-şi reveni, *se receperunt ex terrore et fugā* şi-au revenit din spaimă şi din fugă. **III.** (**re-** *fără sens special*). **1.** (*frecv.*) a primi: ~ *ad se in oppidum* a primi la sine în cetate, ~ *tecto* a primi în casă, ~ *in civitatem* a primi drept cetăţean. **2.** a lua în stăpânire, a cuceri, a lua: ~ *Siciliam* a cuceri Sicilia. **3.** a lua asupra sa: ~ *mandatum* a-şi lua o însărcinare. **4.** a admite, a permite: *res dilationem non recipit* lucrul nu suferă amânare. **5.** a garanta, a promite: *de fide eorum nihil ~ possum* de buna lor credinţă nu pot garanta deloc.

reciprocō (I) *vt.* a mişca înainte şi înapoi, a mişca alternativ.

reciprocus (3) *adj.* care se reîntoarce, care revine: *mare reciprocum* marea în reflux, *reciprocae voces* ecouri.

recitātiō, *ōnis f.* **1.** lectură cu glas tare. **2.** lectură în public (făcută de autor).

recitātor, *ōris m.* cititor (în public).

recitō (I) *vt.* a citi cu glas tare, a citi în public; a declama, a recita.

reclāmātiō, *ōnis f.* strigăte de dezaprobare.

reclāmitō (I) *vi.* a striga împotrivă, a protesta contra.

reclāmō (I) *vi.* **1.** a striga împotrivă, a protesta contra, a vocifera. **2.** (*poet.*) a răsuna.

reclīnis (2) *adj.* aplecat, întins deasupra, culcat.

reclīnō (I) *vt.* a apleca (pe spate), a culca; (*fig.*) a sprijini.

reclūdō, *ere, clūsī, clūsum vt.* **1.** a deschide: ~ *portas* a deschide porţile. **2.** (*fig.*) a da la iveală, a descoperi: ~ *operta* a dezvălui cele ascunse.

recōgitō, *āre, āvi vi.* a se gândi din nou, a reflecta.

recōgnitiō, *ōnis f.* cercetare, examinare.

recōgnōscō, *ere, gnōvī, gnitum vt.* **1.** a recunoaşte: ~ *res suas* a-şi recunoaşte lucrurile. **2.** a-şi reaminti, a-şi aduce aminte: ~ *noctem superiorem* a-şi aminti de noaptea precedentă. **3.** a trece în revistă, a examina, a cerceta (revizuind): ~ *facta sua* a examina faptele sale.

recolligō, *ere, lēgī, lēctum vt.* **1.** a aduna din nou la un loc, a reuni: ~ *captivos* a-i aduna din nou pe prizonieri. **2.** (*fig.*) a redobândi, a recâştiga: ~ *vires* a recâştiga forţele, *se* ~ a-şi reveni.

recolō, *ere, coluī, cultum vt.* **1.** a lucra (a cultiva) din nou: ~ *terram* a cultiva din nou pământul, ~ *studia* a relua studiile. **2.** a reînălţa: ~ *decus avitum* a reînvia gloria strămoşească. **3.** a face să treacă prin minte, a medita asupra, a-şi reaminti de: ~ *merita alicuius* a-şi reaminti meritele cuiva.

recompōnō, *ere, posuī, positum vt.* a potrivi din nou.

reconciliātiō, *ōnis f.* restabilire, reîmpăcare.

reconciliātor, *ōris m.* restaurator.
reconciliō (I) *vt.* **1.** a restabili: ~ *pacem* a restabili pacea. **2.** a readuce (împăcând), a reîmpăca: ~ *concordiam* a readuce armonia, ~ *militum animos imperatori* a readuce împăratului bunele sentimente ale soldaților, ~ *aliquem* a reîmpăca pe cineva, *patrem et filium* ~ a-l reîmpăca pe tată cu fiul.
reconcinnō, *āre vt.* a repara, a drege.
reconditus (3) *p.pf. v.* **recondō**. // *adj.* tainic, ascuns; (*fig.*) adânc.
recondō, *ere, didī, ditum vt.* **1.** a pune înapoi (din nou). **2.** a pune la o parte, a pune la păstrare: ~ *medicamenta* a pune bine leacurile, *se* ~ a se retrage. **3.** a ascunde (privirilor): ~ *libros* a ascunde cărțile. **4.** (*poet.*) a vârî adânc: ~ *gladium lateri* a înfige sabia în coapsă.
recoquō, *ere, coxī, coctum vt.* a fierbe din nou; (*fig.*) a făuri (a fabrica) din nou.
recordātiō, *ōnis f.* reamintire.
recordor, *ārī, ātus sum vt.* și *vi. dep.* **1.** a-și reaminti: ~ *belli causas* a-și reaminti cauzele războiului, ~ *de parentibus* a-și reaminti de părinți. **2.** (*rar*) a se gândi la.
recreō (I) *vt.* a reface, a restabili, a reînviora.
recrēscō, *ere, crēvī, crētum vi.* a crește din nou.
recrūdēscō, *ere, crūduī vi.* a se agrava; (*fig.*) a izbucni din nou.
rēctā *adv.* de-a dreptul, direct.
rēctē *adv.* **1.** (*rar*) drept. **2.** (*frecv.*) bine, cum trebuie: ~ *olere* a mirosi plăcut, ~ *vivere* a trăi cum trebuie. **3.** pe bună dreptate.
rēctor, *ōris m.* conducător.
rēctus (3) *adj.* **1.** drept (în linie dreaptă): ~ *truncus* trunchi drept. **2.** (*fig.*) drept, just, cum trebuie, moral: ~ *iudex* judecător drept, *rectum est* este drept. // **rēctum**, *ī n.* binele: *fidem rectumque colebant* cultivau fidelitatea și binele. **3.** simplu, neîntortocheat.
recubō, *āre vi.* a sta culcat.
rēcula, *ae f.* avut neînsemnat, lucrușoare.
recumbō, *ere, cubuī, cubitum vi.* **1.** a se culca, a se întinde (pe spate): ~ *in herba* a se culca în iarbă, ~ *in triclinio* a se întinde pe sofa (spre a mânca). **2.** (*fig.*) a se prăvăli, a cădea: *pons recumbit in palude* podul se prăbușește în mlaștină.
recuperātiō, *ōnis f.* redobândire.
recuperātor, *ōris m.* **1.** recuceritor. **2.** (*jur.*) recuperator (*judecător în procese de restituiri, despăgubiri etc.*).
recuperātōrius (3) *adj.* de recuperare.
recuperō (I) *vt.* a redobândi, a recâștiga.
recurrō, *ere, currī, cursum vi.* a se reîntoarce repede, a reveni.
recursō, *āre vi.* a reveni.

recursus, *ūs m.* reîntoarcere, revenire, putință de întoarcere.
recurvō (I) *vt.* a încovoia.
recurvus (3) *adj.* încovoiat, îndoit.
recūsātiō, *ōnis f.* **1.** refuz, ezitare. **2.** (*jur.*) reclamație, protest.
recūsō (I) *vt.* și *vi.* **1.** a refuza, a respinge: ~ *alimenta* a refuza hrana. **2.** a se opune: ~ *de stipendio* a se opune plății birului, ~ *ne* a se opune ca.
recutiō, *ere, cussī, cussum vt.* a zgudui.
rēda *v.* **raeda**.
redactus (3) *p.pf. v.* **redigō**.
redamō, *āre vt.* a iubi la rândul său.
redarguō, *ere, uī vt.* a dovedi ca neadevărat.
rēdārius *v.* **raedārius**.
reddō, *ere, didī, ditum vt.* **1.** a da înapoi, a înapoia, a reda: ~ *obsides* a da înapoi ostatici, ~ *liberis bona patria* a reda copiilor bunurile părintești, *lux se terris* (*D.*) *reddit* lumina se întoarce pe pământ. **2.** a reproduce, a reda, a traduce: ~ *fulgorem auri* a reproduce strălucirea aurului, ~ *verbum pro verbo* a reda cuvânt cu cuvânt, ~ *Latine* a traduce în latinește. **3.** a aduce într-o stare, a face: ~ *homines ex feris mites* a face pe oameni blânzi din sălbatici, ~ *eum amicum* a face din el un prieten. **4.** a da (la rândul său): ~ *epistulam amico* a transmite unui prieten o scrisoare, ~ *vitam pro patria* a-și da viața pentru patrie, ~ *responsum* a da un răspuns, ~ *gratiam* a-și arăta recunoștința, ~ *sonitum* a scoate un sunet.
redēmptiō, *ōnis f.* cumpărare, răscumpărare.
redēmptō, *āre vt.* a răscumpăra.
redēmptor, *ōris m.* antreprenor, cel care ia în arendă.
redēmptūra, *ae f.* arendare.
redeō, *īre, iī, itum vi.* **1.** a se întoarce, a reveni: ~ *domum* a se întoarce acasă, ~ *in patriam* a reveni în patrie. **2.** (*fig.*) a reveni: ~ *in pristinum statum* a reveni în starea de mai înainte, ~ *in memoriam* a reveni în minte, *pecunia ex metallis redibat* reveneau bani din exploatarea minelor. **3.** a ajunge: ~ *ad arbitrium alicuius* a ajunge la bunul plac al cuiva.
redhibeō, *ēre, uī, itum vt.* a da înapoi.
redigō, *ere, ēgī, āctum vt.* **1.** a mâna (a alunga) înapoi, a goni: ~ *hostem in castra* a-l alunga înapoi pe dușman în tabăra lui, ~ *in exsilium* a goni în exil. **2.** (*fig.*) a readuce: ~ *disciplinam ad priscos mores* a readuce disciplina la străvechile obiceiuri, ~ *in memoriam* a readuce în minte, ~ *homines in gratiam* a-i reîmpăca pe oameni. **3.** (*despre bani*) a strânge, a scoate, a încasa: ~ *pecuniam ex bonis patriis* a scoate bani din bunurile părintești. **4.** a aduce (într-o stare), a face să ajungă: ~ *in servitutem* a aduce în sclavie, ~ *in suam potestatem* a aduce

sub stăpânirea lui, ~ *ad interitum* a aduce la pieire. **5.** a reduce, a restrânge: *hos libros ad sex redegit* aceste cărţi le-a redus la şase.

redimīculum, *ī n.* cordea, panglică.

redimiō (IV) *vt.* a încinge (fruntea, capul).

redimō, *ere, ēmī, emptum vt.* **1.** a răscumpăra: ~ *captivos* a răscumpăra prizonierii. **2.** a arenda, a lua în antrepriză: ~ *vectigalia* a arenda birurile. **3.** (*rar*) a cumpăra (dând în schimb), a dobândi: ~ *pacem obsidibus* a obţine pace dând ostatici.

redintegrō (I) *vt.* a reînnoi, a reîmprospăta, a reînviora.

reditiō, *ōnis f.* reîntoarcere.

reditus, *ūs m.* **1.** reîntoarcere, revenire; (*fig.*) putinţă de întoarcere. **2.** (*frecv. pl.*) venit.

redoleō, *ēre, uī vt.* şi *vi.* a mirosi a, a avea miros de: ~ *vinum* a mirosi a vin, ~ *thymo* a mirosi a cimbru.

redomitus (3) *adj.* potolit din nou.

redōnō, *āre, avī vt.* a dărui din nou.

redūcō, *ere, dūxī, ductum vt.* **1.** a aduce înapoi, a retrage: ~ *exercitum in castra* a aduce armata înapoi în tabără, ~ *turres* a retrage turnurile. **2.** a aduce din nou, a readuce: ~ *legem* a readuce o lege.

reductiō, *ōnis f.* readucere.

reductor, *ōris m.* readucător, restaurator.

reductus (3) *p.pf. v.* **redūcō**. // *adj.* retras, depărtat.

reduncus (3) *adj.* încovoiat.

redundanter *adv.* abundent.

redundantia, *ae f.* revărsare, abundenţă.

redundō (I) *vi.* **1.** a se revărsa: *mare redundat* marea se revarsă; (*fig.*) *vitia in civitatem redundant* viciile se revarsă asupra cetăţii. **2.** (*fig.*) a fi plin de: *forum sanguine redundat* forul e plin de sânge. **3.** a exista din belşug, a prisosi: *neque deest, neque redundat* nici nu lipseşte, nici nu prisoseşte, *quorum copia hodie redundat* care sunt astăzi în număr mai mare decât e nevoie.

reduvia, *ae f.* pieliţa unghiei.

redux (1), *ducis adj.* **1.** întors, readus, revenit: *aliquem reducem facere* a-l readuce pe cineva, *aliquem reducem videre* a vedea pe cineva reîntors. **2.** (*poet.*) care readuce.

refectiō, *ōnis f.* refacere, înviorare.

refellō, *ere, fellī vt.* a dovedi ca fals, a dezminţi.

referciō, *īre, fersī, fertum vt.* a umple (cu totul).

referiō, *īre vt.* a izbi din nou; (*poet.*) a reflecta (chipul).

referō, *ferre, ret(t)ulī, relātum vt.* **1.** a purta (a aduce) înapoi: *me pedes referunt Tusculum* picioarele mă poartă înapoi la Tusculum, *ventus navem refert* vântul aduce înapoi corabia: (*mil.*) *se* ~ a se retrage,

~ *pedem* (sau *gradum*) a se retrage, ~ *castra* a retrage tabăra, ~ *pecuniam in aerarium* a readuce banii în vistierie, ~ *alicui gratiam* a-şi arăta recunoştinţa. **2.** a aduce: ~ *responsum* a aduce un răspuns. **3.** a duce, a îndrepta, a întoarce: ~ *digitos ad frontem* a duce degetele la frunte, *se* ~ *in castra* a se duce în tabără, *oratio se refert eo unde egressa est* cuvântarea se întoarce de unde a început, *se* ~ *ad philosophiam* a se îndrepta spre filozofie. **4.** a întoarce vorbind, a răspunde: ~ *talia verba* a răspunde astfel de cuvinte, *soni referuntur* sunetele îşi răspund. **5.** a aduce din nou, a reînnoi: ~ *morem* a reînnoi un obicei, ~ *arma* a reîncepe războiul; (*spec.*) a aminti: ~ *patrum laudes* a aminti meritele părinţilor. **6.** a reproduce, a reaminti: ~ *patrem ore* a-l reaminti prin înfăţişare pe tatăl său. **7.** a raporta la, a face să depindă de, a pune pe seama: ~ *omnia ad voluptatem* a raporta totul la plăcere. **8.** a referi, a raporta: ~ *ad senatum* a raporta senatului. **9.** a înscrie, a înregistra; (*fig.*) a număra: ~ *nomen in tabulas* a înscrie numele în registre, ~ *aliquem in deorum numerum* a-l număra pe cineva în rândul zeilor.

rēfert, *ferre, tulit vb. impers.* interesează, este în interesul, importă: *id meā minime refert* aceasta nu mă interesează câtuşi de puţin, *parvi refert* puţin importă.

refertus (3) *p.pf. v.* **referciō**. // *adj.* plin: *navis referta praedā* corabie plină cu pradă, *Gallia referta negotiatorum* Gallia plină de negustori.

referveō, *ēre vi.* a fi fierbinte, a frige.

refervēscō, *ere vi.* a clocoti.

reficiō, *ere, fēcī, fectum vt.* a reface; (*fig.*) a restabili, a reînviora.

refīgō, *ere, fīxī, fīxum vt.* a smulge (ceva fixat), a desprinde, a scoate; (*fig.*) a îndepărta, a suprima.

refingō, *ere vt.* a plăsmui din nou.

reflectō, *ere, flexī, flexum vt.* **1.** a întoarce înapoi: ~ *oculos* a întoarce ochii înapoi, ~ *pedem* a se retrage. **2.** (*fig.*) ~ *animum* a-şi întoarce din nou gândul.

reflō, *āre vi.* (*despre vânt*) a sufla (a fi) împotrivă.

refluō, *ere, flūxī vi.* a curge înapoi, a-şi retrage apele.

refluus (3) *adj.* în retragere, retrăgându-şi apele.

refōrmātor, *ōris m.* reînnoitor.

reformīdātiō, *ōnis f.* înfricoşare.

reformīdō (I) *vt.* a se înspăimânta, a se înfricoşa, a se teme: ~ *iudicium eorum* a se înfricoşa de judecata lor.

refōrmō (I) *vt.* a aduce la (în) vechea formă, a reface.

refoveō, *ēre, fōvī, fōtum vt.* **1.** a încălzi din nou. **2.** (*fig.*) a înviora, a întări.

refrāgor, *ārī, ātus sum vi. dep.* a se opune, a se împotrivi: ~ *petitioni alicuius* a se opune candidaturii cuiva.
refrēnō (I) *vt.* a ține în frâu; (*fig.*) a reține, a opri.
refricō, *āre, fricui vt.* **1.** a zgândări: ~ *vulnus* a zgândări rana. **2.** (*fig.*) a redeștepta: ~ *dolorem* a redeștepta durerea.
refrīgerātiō, *ōnis f.* răcorire; răcoare.
refrīgerō (I) *vt.* **1.** a răci, a răcori: ~ *aquam* a răci apa. **2.** (*pas., fig.*) a slăbi (în putere), a se muia: *accusatio refrigeratur* acuzarea își pierde vigoarea.
refrīgēscō, *ere, frīxī vi.* **1.** a se răci: *cor refrixit* inima s-a răcit. **2.** (*fig.*) a slăbi, a pierde din puteri.
refringō, *ere, frēgī, frāctum vt.* **1.** a sparge, a frânge, a sfărâma: ~ *portas* a sparge porțile, ~ *ramum* a frânge ramura. **2.** (*fig.*) a înfrânge, a doborî: ~ *dominationem impotentem* a doborî o stăpânire tiranică.
refugiō, *ere, fūgī, itum vi.* și *vt.* **1.** a fugi înapoi, a se retrage: ~ *ex castris* a se retrage din tabără. **2.** (*poet., despre locuri*) a fi depărtat: *refugit ab litore templum* templul e la mare distanță de țărm. **3.** a se refugia, a-și căuta scăparea: ~ *ad legatos* a se refugia la soli. **4.** a fugi de, a evita: ~ *periculum* a evita pericolul; (*poet., cu Inf.*) a se împotrivi, a refuza.
refugium, *iī n.* refugiu, adăpost.
refugus (3) *adj.* care fuge înapoi, care scapă, fugar.
refulgeō, *ēre, fulsī vi.* a străluci, a fi strălucitor.
refundō, *ere, fūdī, fūsum vt.* a vărsa din nou, a revărsa; (*fig.*) a restitui.
refūtō (I) *vt.* a respinge, a combate, a nu admite.
rēgālis (2) *adj.* regesc, de rege; (*fig.*) demn de un rege.
rēgāliter *adv.* regește, ca un rege.
regerō, *ere, gessī, gestum vt.* **1.** a purta (a arunca) înapoi: ~ *terram e fossa* a arunca pământ din șanț, ~ *faces* a arunca la rându-le torțe, ~ *culpam in illos* a arunca vina asupra lor. **2.** a consemna: ~ *in commentarios suos* a consemna în notele sale.
rēgia, *ae f.* **1.** palat regal, reședință regală. **2.** cortul regelui (*în tabără*). **3.** curte (familie) regală.
rēgiē *adv.* regește, ca un rege.
rēgificē *adv.* regește.
rēgificus (3) *adj.* regesc.
Rēgillus, *ī m.* Regillus: **1.** orășel în țara sabinilor. **2.** lac în Latium, la est de Roma. // **Rēgillēnsis** (2) *adj.* din Regillus.
regimen, *inis n.* conducere, cârmuire; (*poet.*) cârmă.
rēgīna, *ae f.* regină.
regiō, *ōnis f.* **1.** direcție, linie: *rectā regione* în linie dreaptă, *de recta regione deflectere* a se abate de la linia dreaptă; (*expr.*) *e regione:* **a)** în linie dreaptă: *e regione movetur* se mișcă în linie dreaptă; **b)** în fața: *e regione castrorum* în fața taberei, *e regione nobis* (*D.*) la antipozi, în opoziție. **2.** limită, graniță, hotar: *regionibus officii se continere* a se păstra în limitele datoriei. **3.** (*frecv.*) ținut, regiune: ~ *maritima* regiune maritimă; (*la orașe*) cartier: *regiones Urbis* cartierele Romei.
regiōnātim *adv.* pe regiuni; pe cartiere.
Rēgium, *iī n.* Regium: **1.** oraș în Gallia Cisalpină. **2.** oraș în sudul Italiei. // **Rēgīnus**, *ī m.* locuitor din Regium.
rēgius (3) *adj.* de rege, regesc, regal. // **regiī**, *ōrum m.pl.* oamenii regelui (trupe, slujitori).
rēgnātor, *ōris m.* domnitor, stăpân, rege.
regnātrīx (1), *īcis f. adj.* domnitoare.
rēgnō (I) *vi.* și *vt.* **1.** a domni, a fi rege: *Romae* ~ a domni la Roma, *Romulo regnante* în timp ce era rege Romulus. **2.** (*fig.*) a fi stăpân: *sola pecunia regnat* numai banul e stăpân. **3.** (*pas.*) a fi condus de un rege: *terra regnata Lycurgo* ținut asupra căruia a domnit Lycurg.
rēgnum, *ī n.* **1.** domnie, putere (absolută), conducere: ~ *appetere* a râvni domnia; (*fig.*) *sub regno Cinarae* sub puterea Cinarei, *particeps regni* părtaș la conducere. **2.** regat, imperiu; (*fig.*) domeniu: ~ *opulentissimum* regat foarte bogat.

regō, *ere, rēxī, rēctum vt.* **1.** a conduce (drept înainte): ~ *equum* a conduce un cal, ~ *navem velis* a conduce o corabie manevrând pânzele; (*jur.*) ~ *fines* a delimita hotarele. **2.** a exercita conducerea, a conduce, a guverna, a cârmui: ~ *legiones* a conduce legiunile, ~ *rempublicam* a cârmui statul.
regredior, *gredī, gressus sum vi. dep.* a merge înapoi, a se întoarce, a reveni: *regressus insulam* reîntorcându-se în insulă; (*mil.*) a se retrage: *facultas regrediendi* putința de a se retrage.
regressus, *ūs m.* **1.** reîntoarcere, revenire. **2.** (*fig.*) putință de revenire.
rēgula, *ae f.* **1.** scândură dreaptă. **2.** riglă, linie. **3.** (*frecv.*) regulă, normă.
rēgulus[1], *ī m.* regișor, prinț.
Rēgulus[2], *ī m.* Regulus (*cognomen al gintei Atilia, căreia îi aparținea vestitul consul M. Atilius Regulus*).
regūstō (I) *vt.* a gusta din nou; (*fig.*) a savura.
reiciō, *ere, iēcī, iectum vt.* **1.** a arunca înapoi: ~ *telum in hostes* a arunca înapoi sulița asupra dușmanului. **2.** a trage înapoi, a pune la spate: ~ *paenulam* a da pe spate mantaua, *manibus ad tergum reiectis* cu mâinile (puse) la spate. **3.** a îndepărta, a lepăda: ~ *pila* a lepăda lăncile, ~ *vestem* a lepăda haina. **4.** a azvârli înapoi, a alunga, a respinge:

~ *hostem* a-l respinge pe duşman, *naves tempestate reiectae* corăbii aruncate înapoi de furtună, *se* ~ a se arunca. **5.** (*fig.*) a respinge, a refuza: ~ *dona alicuius* a respinge darurile cuiva, ~ *iudices* a recuza judecătorii. **6.** a trimite (din nou), a transmite: ~ *rem ad senatum* a transmite chestiunea senatului. **7.** a amâna: ~ *rem in mensem Ianuarium* a amâna o chestiune pentru ianuarie.

rēiectiō, *ōnis f.* respingere, (*jur.*) recuzare.

relābor, *lābī, lāpsus sum vi. dep.* a aluneca (a se întoarce) înapoi, a cădea din nou; (*fig.*) a reveni.

relanguēscō, *ere, guī vi.* a-şi pierde puterea, a slăbi, a se muia.

relātiō, *ōnis f.* **1.** aducere: ~ *gratiae* arătarea recunoştinţei. **2.** (*frecv.*) raportare, expunere, raport (*mai ales al unui magistrat în senat*).

relātor, *ōris m.* referent, expunător.

relātus, *ūs m.* expunere, raportare, raport.

relaxātiō, *ōnis f.* destindere, uşurare, liniştire.

relaxō (I) *vt.* **1.** a destinde. **2.** a uşura, a potoli, a înviora: *se* ~ *ab aliqua re* a se elibera de ceva.

relēgātiō, *ōnis f.* îndepărtare, alungare, exil (cu păstrarea dreptului de cetăţean).

relēgō[1] (I) *vt.* **1.** a trimite departe: ~ *tauros in sola pascua* a trimite departe taurii în păşuni singuratice. **2.** a îndepărta, a izgoni, a expulza. **3.** a atribui: ~ *ad philosophos* a atribui filozofilor.

relegō[2], *ere, lēgi, lēctum* **1.** (*rar*) a aduna din nou, a relua. **2.** (*frecv.*) a străbate din nou: ~ *vias* a străbate din nou drumurile. **3.** a citi din nou; (*fig.*) a relua: *Homerum relegi* l-am recitit pe Homer, ~ *sermone omnia* a relua în discuţie totul.

relevō (I) *vt.* **1.** a ridica iarăşi, a înălţa: ~ *caput* a ridica capul. **2.** a uşura, a despovăra, a elibera: *relevari catenā* a fi dezlegat de lanţuri, *metu relevari* a fi despovărat de frică. **3.** a potoli: ~ *famem, sitim* a potoli foamea, setea, ~ *membra sedili* a-şi odihni trupul pe scaun.

relictiō, *ōnis f.* părăsire.

religātiō, *ōnis f.* legare: ~ *vitem* legarea viţei-de-vie.

religiō, *ōnis f.* **1.** scrupul, scrupul religios, temere de zei: ~ *Mario non fuerat, quominus* Marius n-avusese nici o temere de zei ca să, *animi pleni religionum* suflete pline de temere de zei. **2.** pietate, respect faţă de zei: ~ *Numae* pietatea lui Numa. **3.** credinţă religioasă, religie; (*spec.*) superstiţie: ~ *externa* religie venită din afară, *omnem religionem tollere* a îndepărta orice credinţă, *natio dedita religionibus* neam robit superstiţiilor. **4.** cinstire a divinităţii, cult, ceremonie religioasă: ~ *Cereris* cultul zeiţei Ceres, *religionem instituere* a introduce un cult. **5.** sfinţenie: *religione loci defensus* apărat de sfinţenia locului. **6.** legământ sfânt: *religionem conservare* a-şi păstra legământul. **7.** profanare, impietate: ~ *inexpiabilis* profanare de neispăşit.

religiōsē *adv.* cu sfinţenie, conştiincios.

religiōsus (3) *adj.* **1.** sfânt, venerabil: ~ *locus* loc sfânt. **2.** temător de zei, pios; conştiincios, cinstit: ~ *testis* martor cu frică de zei, ~ *iudex* judecător integru; (*spec.*) *dies* ~ zi de rău augur; (*cu Inf.*) *religiosum est* e păcat să.

religō (I) *vt.* a lega (în partea de dinapoi): ~ *comam nodo* a lega la spate părul într-un nod, ~ *naves ad terram* a priponi corăbiile la ţărm, *religatus bracchia* (*Ac. gr.*) legat cu mâinile la spate.

relinō, *ere, lēvī, litum vt.* a destupa (ceea ce este ceruit).

relinquō, *ere, līquī, lictum vt.* **1.** a lăsa (în urmă): ~ *fratrem in Gallia* a-şi lăsa fratele în Gallia, ~ *heredem testamento* a lăsa un moştenitor prin testament, ~ *odium* a lăsa ură în urma sa. **2.** (*pas., impers.*) a rămâne: *nulla spes relinquebatur* nu mai rămânea nici o speranţă, *nihil relinquitur nisi ut* nu rămâne altceva nimic decât să. **3.** a părăsi: ~ *locum* a părăsi un loc, ~ *vitam* a muri.

reliquiae, *ārum f.pl.* resturi, rămăşiţe.

reliquum, *ī n.* rest: ~ *noctis* restul nopţii.

reliquus (*arh.* **relicuus**) (3) *adj.* **1.** lăsat, rămas: *in reliquum tempus* pentru restul timpului, *reliquum est ut* rămâne ca, *nihil est reliqui* nu mai rămâne nimic, *nihil reliqui facere* a nu lăsa nimic. **2.** (*pl. sau pe lângă subst. colective*) celălalt, ceilalţi: *reliqui omnes* toţi ceilalţi, ~ *populus* restul poporului, *reliqua Aegyptus* restul Egiptului.

relūceō, *ēre, lūxī vi.* a arunca o lumină, a străluci.

relūcescō, *ere, lūxī vi.* a reîncepe să strălucească, a străluci iarăşi.

reluctor, *ārī, ātus sum vi. dep.* a se împotrivi.

remaneō, *ēre, mānsi, mānsum vi.* **1.** a rămâne (undeva): ~ *Romae, domi, in Italiā* a rămâne la Roma, acasă, în Italia. **2.** a rămâne (în timp), a se păstra, a se menţine: *Rhodiorum gloria remansit* gloria rhodienilor s-a menţinut, *remanet memoria* se păstrează amintirea, ~ *in consilio* a stărui în hotărâre.

remānsiō, *ōnis f.* rămânere.

remedium, *iī n.* leac; (*fig.*) mijloc de apărare (împotriva unui rău), remediu.

remeō (I) *vi.* şi *vt.* **1.** a se întoarce iarăşi: ~ *in patrias sedes* a se întoarce pe locurile părinteşti. **2.** (*poet.*)

a reveni: ~ *patrias urbes* a reveni în oraşele părinteşti.
remētior, *īrī, mēnsus sum vt. dep.* **1.** a măsura din nou. **2.** a străbate din nou; (*fig.*) a examina din nou.
rēmex, *igis m.* vâslaş.
rēmigium, *iī n.* **1.** vâslire, vâslit: *remigio diem fatigant* se chinuiesc toată ziua cu vâslitul; (*fig.*) ~ *alarum* mişcarea aripilor. **2.** vâslaşi, echipaj: ~ *supplet* completează numărul vâslaşilor.
rēmigō (I) *vt.* a vâsli.
remigrō (I) *vi.* a se reîntoarce, a reveni.
reminīscor, *ī vi.* şi *vt. dep.* a-şi reaminti: ~ *pristinae virtutis* a-şi reaminti de vitejia de mai înainte, ~ *dulces amicos* a-şi reaminti de prietenii dragi.
remīsceō, *ēre, miscuī, mixtum vt.* a amesteca; (*fig.*) a îmbina, a contopi.
remissē *adv.* slab, moale, încet.
remissiō, *ōnis f.* **1.** (*rar*) trimitere înapoi: ~ *captivorum* restituirea prizonierilor. **2.** (*frecv.*) destindere, slăbire, scădere, uşurare: ~ *superciliorum* descruntarea sprâncenelor, ~ *febris* scăderea febrei, ~ *vocis* potolirea glasului, ~ *poenae* uşurarea pedepsei, ~ *animi* destindere a spiritului, recreare.
remissus (3) *p.pf.* v. **remittō**. // *adj.* **1.** destins, moale, slab: ~ *arcus* arc destins. **2.** (*fig.*) blând, potolit, liniştit: ~ *ventus* vânt potolit. **3.** lânced: ~ *in labore* încet la treabă. **4.** voios, bine dispus.
remittō, *ere, mīsī, missum vt.* **I.** a trimite înapoi: ~ *tribunum in hiberna* a-l trimite înapoi pe tribun în tabăra de iarnă, ~ *litteras Caesari* a-i trimite o scrisoare (ca răspuns) lui Caesar, ~ *pila* a arunca înapoi lăncile, *vocem nemora remittunt* pădurile trimit înapoi ecoul, ~ *dona* a respinge darurile. **II. 1.** a descorda, a destinde, a lăsa slobod, a slobozi: ~ *arcum* a destinde arcul, ~ *frena equo* a da frâu liber calului, ~ *vincula* a desface lanţurile. **2.** (*fig.*) a destinde spiritul, a recrea: ~ *animum* a recrea mintea, *se* ~ a se recrea. **3.** a slăbi, a scădea, a reduce, a ceda; (*fig.*) a înceta: ~ *contentionem* a slăbi încordarea, ~ *de tributo* a reduce din tribut, ~ *tantum de suo* a ceda atât de mult dintr-al său, *ventus remittit* vântul slăbeşte, *dolores remittunt* durerile cedează, *neque remittit explorare* şi nu încetează să cerceteze. **III. 1.** a trece peste, a ierta de: ~ *poenam* a ierta de pedeapsă, ~ *stipendium* a ierta de bir. **2.** a renunţa la: ~ *odia* a renunţa la sentimentele de ură. **3.** a îngădui: *nec res dubitare remittit* şi lucrul nu-ţi permite să te îndoieşti.
remōlior, *īrī, ītus sum vt. dep.* a urni cu greu.
remollēscō, *ere vi.* a se înmuia.

remolliō (IV) *vt.* a înmuia; (*fig.*) a îndupleca.
remorāmen, *inis n.* întârziere, piedică.
remordeō, *ēre, rsum vt.* a muşca din nou; (*fig.*) a chinui: *te cura remordet* te chinuie grija.
remoror, *ārī, ātus sum vi.* şi *vt. dep.* **1.** a rămâne mai mult timp, a zăbovi, a întârzia: ~ *in Italia* a zăbovi în Italia. **2.** a ţine în loc, a reţine, a împiedica: ~ *hostes* a-i ţine în loc pe duşmani, ~ *a negotiis* a împiedica de la treburi, *num poena remorata est quominus...?* oare pedeapsa l-a oprit ca...?
remōtē *adv.* departe.
remōtiō, *ōnis f.* îndepărtare: ~ *criminis* abaterea vinei asupra altuia, justificare.
remōtus (3) *p.pf.* v. **removeō**. // *adj.* **1.** retras, depărtat: *remotis locis* în locuri retrase. **2.** (*fig.*) departe de, străin de: ~ *suspicione* departe de bănuială.
removeō, *ēre, mōvī, mōtum vt.* a da la o parte, a îndepărta: ~ *mensam* a da la o parte masa, ~ *hostes a muro* a îndepărta duşmanii de la zidul cetăţii, ~ *senatu* a îndepărta din senat.
remūgiō, *īre vi.* **1.** a răspunde prin mugete: ~ *ad verba mea* a răspunde prin mugete la vorbele mele. **2.** (*frecv.*) a mugi, a geme: *nemus aquilone remugit* pădurea vuieşte de şuierul crivăţului.
remulceō, *ēre, lsi, lsum vt.* **1.** a lăsa în jos, a pleoşti. **2.** a potoli.
remulcum, *ī n.* odgon, cablu.
remūnerātiō, *ōnis f.* răsplată, recompensă.
remūneror, *ārī, ātus sum vt. dep.* a răsplăti, a recompensa.
remurmurō (I) *vi.* a răspunde prin murmure, a murmura.
rēmus[1], *ī m.* vâslă.
Remus[2], *ī m.* Remus (*fratele lui Romulus*).
renārrō (I) *vt.* a repovesti.
renāscor, *nāscī, nātus sum vi. dep.* a se naşte din nou, a renaşte.
renāvigō (I) *vi.* a naviga din nou.
reneō, *ēre vt.* a toarce din nou.
rēnēs, *ūm* (*ium*) *m.pl.* rinichi.
renīdeō, *ēre vi.* **1.** a străluci: *renidet luna mari* luna străluceşte pe mare. **2.** (*fig.*) a străluci de bucurie, a se bucura, a râde: *ore renidenti* cu faţa strălucind de.
renītor, *nītī, nīsum sum vi. dep.* a se împotrivi, a se opune.
renō[1] (I) *vi.* a pluti din nou.
rēnō[2] (**rhēnō**), *ōnis m.* blană.
renōdō (I) *vt.* a deznoda, a dezlega.
renovāmen, *inis n.* reînnoire; (*concr.*) formă nouă.
renovātiō, *ōnis f.* reînnoire.
renovō (I) *vt.* **1.** a reînnoi: ~ *dolorem* a reînnoi durerea; (*spec.*) ~ *agrum* a ara pământul. **2.** (*fig.*) a reînviora, a reîmprospăta: ~ *memoriam* a reîmprospăta amintirea.

renūntiātiō, *ōnis f.* anunţare, înştiinţare, proclamare.
renūntiō (I) *vt.* **1.** a aduce la cunoştinţă, a raporta; (*spec.*) a proclama: ~ *rem ad senatum* a raporta o chestiune senatului, ~ *aliquem consulem* a-l proclama consul pe cineva. **2.** a anunţa că renunţă, a renunţa; a denunţa: ~ *alicui amicitiam* a anunţa cuiva că renunţi la prietenie, ~ *vitae* (*D.*) a renunţa la viaţă, ~ *emptionem* a renunţa la o cumpărătură.
renuō, *ere, uī vi.* a face semn că nu, a refuza, a se împotrivi.
renūtō, *āre vi.* a se opune.
renūtus, *ūs m.* refuz.
reor, *rērī, ratus sum vt. dep.* a socoti.
repāgula, *ōrum n.pl.* zăvoare, drugi, bare; (*fig.*) opreliştc.
repandus (3) *adj.* încovoiat, îndoit la vârf.
reparābilis (2) *adj.* reparabil; care se redobândeşte; care renaşte.
reparō (I) *vt.* **1.** a recâştiga, a redobândi: ~ *res amissas* a recâştiga lucrurile pierdute. **2.** a reface, a reînnoi: ~ *vires* a-şi reface forţele. **3.** a schimba, a înlocui: ~ *vina Syrā merce* a schimba vinurile pe marfă syriană.
repastinātiō, *ōnis f.* praşilă.
repellō, *ere, repulī, repulsum vt.* **1.** a împinge înapoi, a respinge: ~ *puerum manu* a respinge copilul cu mâna; (*spec.*) a răsturna: ~ *mensas* a răsturna mesele. **2.** a îndepărta, a alunga: ~ *hostem a portis* a alunga duşmanul de la porţile cetăţii, ~ *pericula* a îndepărta primejdiile; (*fig.*) *a spe repulsus* dezamăgit în această speranţă.
rependō, *ere, pendī, pēnsum vt.* **1.** (*rar*) a da (cântărind) în egală măsură: *aequa pensa rependis erae* dai stăpânei caiere egale cu lâna încredinţată. **2.** (*frecv.*) a da (a plăti) în schimb, a răsplăti, a răscumpăra: ~ *auro caput alicuius* a plăti cu aur capul cuiva, ~ *honorem servitute* a plăti rangul prin sclavie, ~ *magna* a da mari răsplăţi, ~ *gratiam* a-şi arăta recunoştinţa, ~ *damna formae ingenio* a răscumpăra prin talent lipsa frumuseţii.
repēns (1), *ntis* **I.** *adj.* **1.** neaşteptat, neprevăzut. **2.** nou. **II.** *adv.* deodată, pe neaşteptate.
repente *adv.* deodată, pe neaşteptate.
repentīnō *adv. v.* **repente**.
repentīnus (3) *adj.* neaşteptat, neprevăzut, apărut pe neaşteptate.
repercussiō, *ōnis f.* (*despre lumină, sunete*) reflexie.
repercussus, *ūs m.* respingere, reflectare, răsfrângere.
repercutiō, *ere, cussī, cussum vt.* **1.** a azvârli înapoi, a respinge. **2.** (*despre lumină şi sunete*) a răsfrânge.
reperiō, *īre, repperī, pertum vt.* a găsi, a afla, a descoperi; (*pas.*) a se dovedi, a se arăta.

repertor, *ōris m.* descoperitor, născocitor, autor.
repetītiō, *ōnis f.* **1.** repetare. **2.** (*jur.*) reclamaţie.
repetītor, *ōris m.* reclamant (*care pretinde restituirea*).
repetō, *ere, īvī* (*iī*), *ītum vt.* **1.** (*rar*) a căuta să-l ajungă pe cineva, a ataca la rândul său. **2.** (*frecv.*) a se întoarce, a se îndrepta iarăşi: ~ *urbem* a se întoarce în oraş. **3.** a se duce să ia, a aduce: ~ *aurum ab Urbe* a aduce aurul de la Roma. **4.** a reîncepe, a relua: ~ *pugnam* a reîncepe lupta, ~ *auspicia* a relua auspiciile. **5.** a rechema (în amintire), a reaminti, a evoca, a relua (înfăţişând): ~ *aliquid memoriā* (sau *animo*) a-şi reaminti ceva, ~ *memoriam alicuius rei* a evoca amintirea unui lucru. **6.** a cere înapoi, a reclama: ~ *ereptas pecunias* a cere să se înapoieze banii furaţi, ~ *ius suum* a-şi reclama drepturile, *lex de pecuniis repetundis* legea despre reclamarea sumelor delapidate, ~ *poenas ab aliquo* a cere pedepsirea cuiva, ~ *res* a cere satisfacţie pentru o daună.
repetundae (**pecuniae**) *f.pl.* delapidare.
repleō, *ēre, plēvī, plētum vt.* **1** a umple din nou: ~ *domos exhaustas* a umple din nou casele pustiite. **2.** a umple: ~ *tectum gemitu* a umple casa de gemete, *semitae repletae puerorum* cărări pline de copii. **3.** (*spec.*) a împlini, a completa: ~ *exercitum* a completa armata, ~ *quod deest* a împlini ceea ce lipseşte. // **replētus** (3) *p.pf.* plin, umplut.
replicātiō, *ōnis f.* revenire în acelaşi punct, mişcare în circuit.
replicō (I) *vt.* **1.** a îndoi înapoi. **2.** a răsfrânge: ~ *radios* a răsfrânge razele. **3.** (*fig.*) a desfăşura (în minte).
rēpō, *ere, rēpsī, reptum vi.* a se târî (*fig.*) a se strecura, a se furişa.
repōnō, *ere, posuī, positum vt.* **I. 1.** a pune la loc, a pune din nou, a repune: ~ *pecuniam in thesauris* a pune la loc banii în tezaur, *Diana suis sedibus reponitur* statuia Dianei e repusă în lăcaşul ei. **2.** a înlocui: ~ *pontes ruptos vetustate* a înlocui podurile rupte de vechime. **3.** (*spec.*) a repune pe scenă: ~ *fabulam* a repune în scenă o piesă. **II. 1.** a pune deoparte, a pune la păstrare: ~ *alimenta hiemi* a pune deoparte hrană pentru iarnă. **2.** a lăsa la o parte, a depune, a părăsi: ~ *arma* a depune armele, ~ *odium* a înceta ura. **III. 1.** a pune, a aşeza: ~ *ligna super foco* a pune lemne pe vatră; (*fig.*) ~ *spem in virtute* a-şi pune nădejdea în vitejie. **2.** (*fig.*) a pune, a socoti: ~ *in numero deorum* a socoti în numărul zeilor.
reportō (I) *vt.* **1.** a aduce înapoi: ~ *exercitum Britanniā* a aduce armata din Britannia. **2.** a aduce acasă, a dobândi: ~ *victoriam* a dobândi

victoria. **3.** (*fig.*) a aduce ca răspuns, a vesti, a raporta, ~ *tristia verba* a aduce ca răspuns veşti triste.

repōscō, *ere vt.* a cere înapoi, a cere, a pretinde: ~ *Parthos signa* a cere parţilor steagurile; (*spec.*) ~ *poenas ab aliquo* a cere pedepsirea cuiva.

repositus (*poet.* **repostus**) (3) *p.pf.* (*v.* **repōnō**) aşezat la o parte; îngropat. // *adj.* depărtat, retras.

repostor, *ōris m.* restaurator (de clădiri).

repōtia, *ōrum n.pl.* petrecere a doua zi după nuntă.

repraesentātiō, *ōnis f.* **1.** reprezentare, icoană vie. **2.** (*spec.*) plată cu bani gheaţă.

repraesentō (I) *vt.* **1.** a pune din nou în faţa ochilor, a înfăţişa ca viu, a reînvia: ~ *memoriam consulatus* a reînvia amintirea consulatului, ~ *virtutem Catonis* a înfăţişa virtutea lui Cato. **2.** a executa pe dată, a aplica imediat, a îndeplini: ~ *poenam* a aplica pe dată pedeapsa, ~ *consilium* a îndeplini planul. **3.** (*spec.*) a achita imediat o sumă de bani, a efectua o plată.

reprehendō (reprēndō), *ere, ndī, nsum vt.* **1.** a prinde, a apuca, a opri: ~ *manu* a apuca cu mâna, ~ *ex fuga* a opri din fugă. **2.** a dojeni, a mustra, a critica: ~ *mores* a critica moravurile.

reprehēnsiō, *ōnis f.* **1.** reproş, critică. **2.** (*ret.*) combatere a adversarului.

reprehēnsō (I) *vt.* a opri locului.

reprehēnsor, *ōris m.* critic.

reprimō, *ere, pressī, pressum vt.* **1.** a opri, a respinge: ~ *copias Gallorum* a respinge oştile gallilor, ~ *fugam* a opri fuga. **2.** (*fig.*) a stăvili, a înăbuşi: ~ *populi impetum* a stăvili năvala poporului, ~ *iram* a-şi înăbuşi mânia, *se* ~ a se înfrâna.

reprōmittō, *ere, mīsī, missum vt.* a făgădui în schimb, a garanta la rândul său.

rēptō (I) *vi.* a se târî; (*fig.*) a merge încet.

repudiātiō, *ōnis f.* respingere.

repudiō (I) *vt.* a respinge; (*spec.*) a-şi alunga soţia.

repudium, *iī n.* alungarea soţiei, divorţ.

repuerāscō, *ere vi.* a redeveni copil.

repūgnanter *adv.* în silă.

repūgnantia, *ae f.* **1.** opoziţie, nepotrivire. **2.** mijloc de apărare.

repūgnō (I) *vi.* a se opune, a se împotrivi. // **repūgnantia**, *ium n.pl.* lucruri contradictorii.

repulsa, *ae f.* **1.** nereuşită (la alegeri), insucces. **2.** respingere, refuz.

repulsus (3) *p.pf. v.* **repellō**.

repungō, *ere vt.* a înţepa la rândul său.

repūrgō (I) a curăţa; (*fig.*) a îndepărta curăţind.

reputātiō, *ōnis f.* examinare, considerare.

reputō (I) *vt.* a socoti, a examina, a cântări, a reflecta.

requiēs, *ētis* [*Ac., Abl. şi* requiem, requiē] *f.* linişte, repaus, tihnă.

requiēscō, *ere, quiēvī, quiētum vi.* a se odihni, a-şi găsi liniştea, a se linişti, a se potoli. // **requiētus** (3) *p.pf.* odihnit.

requīrō, *ere, quīsīvī, quīsītum vt.* **1.** a căuta, a cerceta: ~ *cibos* a căuta alimente, ~ *causam* a cerceta motivul. **2.** a căuta în zadar, a regreta: ~ *adulescentiam* a regreta tinereţea. **3.** a cere, a pretinde: *res magnam diligentiam requirit* lucrul cere mare atenţie; (*pas. impers.*) *requiritur* se cere, e necesar. **4.** a întreba, a se interesa: ~ *ab* (sau *de, ex*) *aliquo* a-l întreba pe cineva, *saepe ex me requiris cur* adesea mă întrebi de ce.

rēs, *reī f.* **1.** lucru: ~ *quae numquam fuit* un lucru care n-a existat niciodată; (*G. pl. precedat de superl.*) din tot ce există: *dulcissime rerum* tu, cel mai drag din lume. **2.** fapt, motiv, cauză: *quae res ei maturavit mortem* acest fapt i-a grăbit moartea, *eā* (sau *hac*) *re* prin acest fapt, de aceea, *qua re* de aceea, *ob eam* (*quam*) *rem* din această (care) cauză. **3.** fapt, realitate: *ut* ~ *ipsa declarat* după cum arată realitatea, *non re, sed nomine* nu în fapt, ci cu numele, *re vera* de fapt. **4.** faptă: *magnas res gerere* a săvârşi fapte mari, *res gestae* fapte, *rem bene* (*male*) *gerere* a acţiona bine (rău). **5.** împrejurare, situaţie: *ut* ~ *postulat* după cum cere împrejurarea, *res secundae* împrejurări norocoase, succes, *res adversae* împrejurări nefericite, insucces, *pro re* după împrejurări. **6.** treabă, afacere, chestiune: *rem transigere* a încheia o afacere, *res suas negligere* a-şi neglija treburile, *tecum mihi* ~ *est* am o treabă cu tine, ~ *militaris* treburile războiului, ~ *frumentaria* aprovizionare. **7.** *res publica* sau *respublica* treburile (conducerea) statului, stat, republică, viaţă politică: *rempublicam gerere* a conduce statul, *tria genera rerumpublicarum* trei feluri de state, *in republica versari* a activa în viaţa politică, *res Romana* republica romană. **8.** interes, avantaj: *mea* ~ *agitur* e în joc interesul meu, *in rem est* este avantajos, *e re tua* în interesul tău.

resacrō, *āre vt.* a dezlega de blestem.

resaeviō, *īre vi.* (*fig.*) a se mânia din nou, se dezlănţui din nou.

resalūtō (I) *vt.* a saluta la rândul său, a răspunde la salut.

resarciō, *īre, sarsī, sartum vt.* a cârpi, a drege, a repara.

rescindō, *ere, scidī, scissum vt.* **1.** a tăia, a sfâşia, a sfârteca, a distruge: ~ *pontem* a tăia podul, ~ *vestem* a sfâşia haina, ~ *vulnus* a sfârteca,

redeschide o rană. **2.** (*fig.*) a anula: ~ *testamentum* a anula testamentul.

rescīscō, *ere, scīvī* (*scīī*) *vt.* a afla.

rescrībō, *ere, scrīpsī, scrīptum vi.* şi *vt.* **1.** a scrie la rândul său, a răspunde la o scrisoare, a răspunde în scris: ~ *litteris* (*D.*) sau ~ *ad litteras* a răspunde la scrisoare. **2.** a scrie (a copia) din nou: ~ *commentarios* a recopia notele. **3.** a înscrie: ~ *novas legiones* a înrola noi legiuni, ~ *ad equum* a înrola în cavalerie. **4.** a restitui o sumă, a rambursa bani.

rescrīptum, *ī n.* răspuns în scris, rescript, ordin (imperial).

resecō, *āre, secuī, sectum vt.* **1.** a tăia (îndepărtând), a reteza: ~ *linguam* a tăia limba, ~ *truncos* a reteza trunchiuri de copaci. **2.** (*fig.*) a înlătura.

resecrō *v.* **resacrō**.

resēminō, *āre vt.* a crea din nou.

resequor, *sequī, secūtus sum vt. dep.* a răspunde imediat cuiva.

reserō (I) *vt.* a descuia, a deschide: ~ *portas* a deschide porţile, ~ *infernas sedes* a deschide lăcaşurile infernului; (*fig.*) a desface, a lăsa larg deschis.

reservō (I) *vt.* **1.** a pune deoparte, a păstra, a rezerva: ~ *sibi libros* a păstra pentru sine cărţile, *te aliis reservavisti* te-ai rezervat pentru alţii. **2.** a păstra în viaţă, a scăpa cu viaţă: *reservatus ad vestram salutem* păstrat în viaţă spre salvarea voastră.

reses (1), *sidis adj.* **1.** rămas (locului): ~ *in urbe plebs* plebea rămasă în oraş. **2.** (*fig.*) în nemişcare, leneş: ~ *vir* om leneş.

resideō, *ēre, sēdī, sessum vi.* **1.** a şedea, a sta: ~ *in equo* a sta pe cal. **2.** a rămâne, a persista, a stărui: *residet periculum* primejdia rămâne.

resīdō, *ere, sēdī, sessum vi.* **1.** a se aşeza, a se opri: ~ *in villa* a se opri la fermă. **2.** a se potoli, a da înapoi: *irae residunt* mâniile se potolesc.

residuus (3) *adj.* rămas, care a mai rămas: *residuae pecuniae* restul banilor.

resīgnō (I) *vt.* **1.** a deschide (rupând pecetea): ~ *epistulam, testamentum* a deschide scrisoarea, testamentul; (*poet.*) a dezvălui: ~ *fata* a dezvălui destinul. **2.** a anula, a face fără valoare: ~ *fidem tabularum* a anula valoarea registrelor; (*poet.*) a renunţa: ~ *cuncta, quae fortuna dedit* a renunţa la tot ce a dat norocul.

resiliō, *īre, siluī vi.* a sări (a se da) înapoi, a se retrage: ~ *in lacum* a sări înapoi în lac; (*fig.*) *licet emptori* ~ e permis unui licitator să se retragă.

resīmus (3) *adj.* răsfrânt, (despre nas) cârn.

resipiō, *ere vt.* a avea gustul: ~ *picem* a avea gust de smoală; (*fig.*) ~ *patriam* a lăsa să se simtă de unde e.

resipīscō, *ere, sipuī vi.* a-şi veni în fire, a-şi reveni.

resistō, *ere, stitī vi.* **1.** a sta locului, a se opri; (*spec.*) a rămâne undeva: ~ *in itinere* a se opri în drum, ~ *in media voce* a se opri în mijlocul vorbirii, ~ *castris* a rămâne în tabără. **2.** a opune rezistenţă, a se opune, a rezista: ~ *hostibus* a opune rezistenţă duşmanilor, ~ *senatus consulto* a se opune hotărârii senatului.

resolvō, *ere, solvī, solūtum vt.* **1.** a dezlega, a desface: ~ *nodum* a dezlega nodul, ~ *crines* a desface părul, ~ *equos* a dezlega caii. **2.** a deschide: ~ *venas* a deschide vinele, ~ *litteras* a deschide scrisoarea. **3.** a uşura, a destinde; (*fig.*) a slăbi de putere, a moleşi, a topi; a desfiinţa, a alunga: ~ *membra* a destinde trupul, ~ *corpus somno* a moleşi trupul prin somn, ~ *disciplinam* a slăbi disciplina, ~ *nivem* a topi zăpada, ~ *iura* a anula legile, ~ *curas* a alunga grijile. **4.** a elibera: ~ *Ausoniam* a elibera Italia. **5.** a rezolva.

resonābilis (2) *adj.* (*despre ecou*) care trimite sunetul înapoi.

resonō, *āre, sonāvī* (*sonuī*) *vi.* şi *vt.* **1.** a răsuna: *aedes plangoribus resonant* casa răsună de bocete; (*fig.*) a răspunde ca un ecou: *gloria virtuti resonat* gloria răspunde meritului ca un ecou. **2.** a face să răsune: ~ *lucos cantu* a face să răsune dumbrăvile de cântece, ~ *triste et acutum* a scoate un sunet trist şi pătrunzător, *docet resonare Amaryllida silvas* învaţă pădurile să repete numele Amaryllidei.

resonus (3) *adj.* răsunător, sonor.

resorbeō, *ēre vt.* a înghiţi (din nou), a absorbi; (*fig.*) a reţine.

respectō (I) *vt.* a privi înapoi, a-şi întoarce ochii spre; (*fig.*) a lua în seamă.

respectus, *ūs m.* **1.** privire înapoi: *sine respectu fugit* fuge fără să se uite înapoi. **2.** (*fig.*) luare în seamă, consideraţie, stimă: *respectū mei* din consideraţie faţă de mine. **3.** loc de scăpare, refugiu: ~ *ad senatum* loc de scăpare la senat.

respergō, *ere, spersī, spersum vt.* a stropi; (*fig.*) a păta.

respiciō, *ere, spexī, spectum vt.* şi *vi.* **1.** a privi înapoi, a-şi întoarce privirile, a privi: ~ *ad urbem* a-şi întoarce privirile spre oraş, ~ *litora Italiae* a-şi întoarce privirile spre ţărmurile Italiei; (*fig.*) *ad hunc summa imperii respicit* pe acesta îl priveşte conducerea supremă. **2.** (*fig.*) a avea în vedere, a se gândi la, a se îngriji de: ~ *rempublicam* a avea în vedere statul, ~ *commoda populi* a se îngriji de interesele poporului, ~ *nullam spem a Romanis* a nu-şi pune nici o nădejde în romani.

respīrāmen, *inis n.* canal respirator, trahee.

respīrātiō, *ōnis f.* respiraţie, răsuflare; (*fig.*) pauză spre a-şi trage sufletul; evaporare, exalaţie.

respīrātus, *ūs m.* respirație.
respīrō (I) *vt.* a respira, a răsufla.
resplendeō, *ere, duī vi.* a arunca lumină, a străluci din nou.
respondeō, *ere, spondī, spōnsum vt.* **1.** a răspunde: ~ *pauca* a răspunde în puține cuvinte, ~ *epistulae* a răspunde la scrisoare; (*spec.*) a răspunde la o consultație (la o chemare): ~ *de iure* a da o consultație într-o chestiune juridică, ~ *ad tempus* a se prezenta la termen. **2.** (*fig.*) a corespunde, a se potrivi, a fi asemenea, a fi egal: *virtus tua opinioni omnium respondet* virtutea ta corespunde părerii tuturor, ~ *ad spem* a corespunde speranțelor. **3.** a plăti (la rândul său), a răsplăti: ~ *officiis* (*D.*) *alicuius* a răsplăti bunele servicii ale cuiva, ~ *amori amore* a răspunde iubirii cu iubire.
respōnsiō, *ōnis f.* răspuns, replică.
respōnsitō (I) *vt.* a da consultații (ca jurisconsult).
respōnsō, *āre vi.* **1.** a răspunde (la rândul său): *ripae lacusque responsant* malurile și apele răspund (cu ecoul lor). **2.** a ține piept, a se opune: ~ *cupidinibus* a ține piept poftelor.
respōnsum, *ī n.* răspuns; (*jur.*) consultație (a jurisconsultului).
rēspublica *v.* **rēs**.
respuō, *ere, uī vt.* **1.** a scuipa; (*fig.*) a azvârli, a arunca: ~ *reliquias cibi* a azvârli resturile de mâncare, ~ *ferrum ab se* a arunca sabia de parte de sine. **2.** (*fig.*) a respinge: ~ *consolationem* a respinge mângâierea.
restāgnō, *āre vi.* a forma o întindere de apă, a fi inundat.
restaurō (I) *vt.* a reface, a reclădi; (*fig.*) a reîncepe.
restinguō, *ere, stīnxī, stīnctum vt.* a stinge; (*fig.*) a potoli.
restis, *is* (*Ac.* restim) *f.* funie, coardă.
restitō, *āre vi.* a se opri din când în când, a zăbovi.
restituō, *ere, uī, ūtum vt.* **1.** a pune la loc, a repune, a readuce: ~ *tribunos in suam dignitatem* a-i repune pe tribuni în demnitatea lor, ~ *in patriam* a readuce în patrie. **2.** a reda, a restitui: ~ *civibus sua* a reda cetățenilor bunurile lor. **3.** a reface, a reînnoi: *muros* a reface zidurile, ~ *pugnam* a reîncepe lupta.
restitūtiō, *ōnis f.* **1.** refacere, reconstituire, restabilire: ~ *urbis* reconstituirea orașului, ~ *libertatis* restabilirea libertății. **2.** (*spec.*) repunere în drepturi.
restitūtor, *ōris m.* restaurator; (*fig.*) salvator: ~ *templorum* restauratorul templelor, ~ *salutis* salvatorul vieții.
restō, *āre, stitī vi.* **1.** a rămâne: *in Africa restitit* a rămas în Africa. **2.** a mai rămâne: *una spes restat* mai rămâne o singură speranță; *pauci admodum restant* puțini mai sunt încă în viață; (*impers.*) *restat, ut dicam* mai rămâne să spun, *nihil aliud restat, quam* (*nisi*) nu mai rămâne altceva decât. **3.** a rezista: ~ *summā vi* a rezista din răsputeri.

restrictē *adv.* strâns, strict.
restrictus (3) *p.pf. v.* **restringō**. // *adj.* strâns, strict, sever, riguros; (*spec.*) zgârcit.
restringō, *ere, strīnxī, strictum vt.* **1.** a lega strâns: *manibus ad terga restrictis* cu mâinile legate la spate. **2.** (*fig.*) a restrânge, a face mic: ~ *sumptus* a restrânge cheltuielile, ~ *animum maestitiā* a i se strânge sufletul de jale.
resūdō, *āre vi.* a asuda.
resultō (I) *vi.* **1.** a sări înapoi: *tela resultant galeā* săgețile sar înapoi de pe coif. **2.** a trimite înapoi ecoul, a răsuna: *colles clamore resultant* colinele răsună de strigăte. **3.** a se împotrivi: *barbara nomina versibus* (*D.*) *resultant* numirile barbare nu se potrivesc cu versurile.
resūmō, *ere, sūmpsī, sūmptum vt.* a lua din nou, a relua: ~ *arma* a relua armele, ~ *pugnam* a relua lupta.
resupīnō (I) *vt.* a apleca pe spate, a da peste cap, a răsturna.
resupīnus (3) *adj.* **1.** răsturnat (dat) pe spate, pe spate. **2.** (*fig.*) **a)** cu nasul pe sus, mândru; **b)** moleșit.
resurgō, *ere, surrēxī, surrēctum vi.* a se ridica din nou, a se înălța iarăși.
resuscitō, *āre vt.* a redeștepta.
retardō (I) *vt.* **1.** a întârzia, a ține pe loc: ~ *regem in via* a-l ține în loc pe rege în drumul lui. **2.** (*fig.*) a opri, a împiedica: ~ *impetum* a împiedica atacul.
rēte, *is n.* plasă, rețea.
retegō, *ere, tēxī, tēctum vt.* **1.** a descoperi, a dezveli, a scoate la iveală: ~ *pectus* a dezgoli pieptul. **2.** (*fig.*) a dezvălui: ~ *consilium* a dezvălui planul.
retemptō (I) *vt.* a încerca (a căuta) din nou.
retendō, *ere, tendī, tentum* (*tēnsum*) *vt.* a destinde.
retentō (I) *vt.* a ține pe loc, a opri.
retexō, *ere, texuī, textum vt.* **1.** a deșira, a desface o țesătură: ~ *telam* a deșira pânza. **2.** (*fig.*) a anula, a face fără valoare, a dezice: ~ *dicta* a dezice cuvintele, *me ipse retexam?* să mă dezic singur? **3.** (*poet.*) a reînnoi, a repeta, a relua.
rētiārius, *iī m.* gladiator (*înarmat cu o plasă de aruncat asupra adversarului*).
reticentia, *ae f.* păstrarea tăcerii, tăcere.
reticeō, *ēre, cuī vi.* și *vt.* **1.** a păstra tăcere, a tăcea, a nu răspunde: ~ *de iniuriis* a nu vorbi despre nedreptăți, ~ *interroganti* a nu răspunde celui ce întreabă. **2.** a trece sub tăcere: ~ *dolores* a trece sub tăcere durerile.
rēticulum, *ī n.* plasă (rețea) mică, săculeț.

retināculum, *ī n.* legătură (care ține pe loc), funie, odgon; frâu, căpăstru.

retineō, *ēre, tinuī, tentum vt.* **1.** a ține pe loc, a reține: *Liscum retinet* îl reține pe Liscus, *tempestate retentus* reținut de furtună, ~ *lacrimas* a-și stăpâni lacrimile. **2.** a păstra: ~ *regnum armis* a păstra domnia prin arme, ~ *libertatem* a-și păstra libertatea.

retinniō, *īre vi.* a face să răsune (la rândul său).

retorqueō, *ēre, torsī, tortum vt.* a suci înapoi, a răsuci, a întoarce înapoi: ~ *oculos ad urbem* a întoarce înapoi ochii spre oraș, ~ *bracchia tergo* a lega mâinile la spate, ~ *animum ad praeterita* a-și întoarce mintea spre trecut, ~ *argumentum* a întoarce argumentul împotriva adversarului.

retorridus (3) *adj.* ars de soare, scătuit, zbârcit; (*spec.*) șiret.

retractātiō, *ōnis f.* șovăială, ezitare.

retractō (I) *vt.* **1.** a lua (a apuca) din nou, a relua: ~ *arma* a lua din nou armele. **2.** a lua înapoi: ~ *dicta* a retracta vorbele. **3.** (*fig.*) a relua, a revedea, a revizui: ~ *orationem* a revedea cuvântarea. **4.** a nu voi să facă, a se codi, a se opune: *nullo retractante* neopunându-se nimeni.

retractus (3) *p.pf. v.* **retrahō**. // *adj.* depărtat, retras.

retrahō, *ere, trāxī, tractum vt.* **1.** a trage înapoi, a retrage, a aduce înapoi: ~ *pedem* a trage înapoi piciorul, ~ *comprehensos* a-i aduce înapoi pe cei prinși, *se* ~ a se retrage. **2.** a opri, a reține: ~ *a republica* a opri de la viața politică, ~ *verba* a-și ține gura. **3.** a târî (a duce) din nou: ~ *milites ad arma* a-i duce din nou la luptă pe soldați. **4.** a aduce.

retrectō *v.* **retractō**.

retribuō, *ere, tribuī, tributum vt.* a da în schimb, a restitui.

retrō *adv.* **1.** (*loc*) înapoi. **2.** (*timp*) mai înainte (în trecut). **3.** (*rar*) de-a-ndoaselea.

retrōrsum (retrōrsus) *adv.* **1.** înapoi. **2.** (*rar*) în sens invers.

retrōrsus și **retrōversus** (3) *adj.* întors înapoi.

retrūsus (3) *adj.* împins înăuntru, ascuns, afundat.

retundō, *ere, ret(t)udī, retū(n)sum vt.* **1.** a ciunti, a reteza. **2.** (*fig.*) a reteza, a pune frâu, a înfrâna: ~ *superbiam* a reteza trufia cuiva, ~ *impetum* a înfrâna atacul.

reus, *ī m.* **1.** acuzat, învinuit: *aliquem reum facere* (sau *agere, postulare*) a acuza pe cineva, ~ *parricidii* acuzat de paricid, ~ *de vi* acuzat de acte de violență. **2.** (*fig.*) răspunzător: ~ *belli* răspunzător de război; (*spec.*) ~ *voti* îndatorat prin făgăduială făcută zeilor.

revalescō, *ere, valuī vi.* a se însănătoși, a prinde din nou puteri.

revehō, *ere, vēxī, vectum vt.* **1.** a aduce înapoi (*printr-un mijloc de transport*), a readuce: ~ *exsequias Romam* a aduce rămășițele pământești la Roma. **2.** (*pas.*) *revehi* a se reîntoarce, a reveni: *equo citato ad urbem revectus* reîntorcându-se în oraș în goana calului, ~ *Ithacam* a se reîntoarce în Ithaca (cu corabia), ~ *curru triumphali* a se reîntoarce pe un car triumfal; (*fig.*) ~ *ad aetatem superiorem* a se întoarce la o epocă anterioară.

revellō, *ere, vellī (vulsī), vulsum vt.* **1.** a smulge cu forța: ~ *scuta manibus* (*D.*) a smulge scuturile din mâini; (*fig.*) a îndepărta, a face să dispară: ~ *persuasionem* a face să dispară o convingere înrădăcinată. **2.** a deschide cu forța.

revēlō (I) *vt.* a descoperi, a dezvălui.

revenio, *īre, vēnī, ventum vi.* a reveni.

rēvērā (rē vērā) *adv.* în realitate, de fapt.

reverberō, *āre vt.* a arunca înapoi, a respinge.

reverēns (1), *ntis p.pr. v.* **revereor**. // *adj.* **1.** respectuos. **2.** respectabil.

reverenter *adv.* respectuos.

reverentia, *ae f.* **1.** respect: ~ *senatus* respect față de senat. **2.** luare în seamă, teamă: ~ *famae* teamă pentru buna reputație.

revereor, *ērī, veritus sum vt. dep.* **1.** a lua în seamă, a se teme: ~ *suspicionem* a se teme de bănuială. **2.** a stima, a avea respect față de, a respecta: ~ *auctoritatem* a respecta autoritatea.

reversiō, *ōnis f.* reîntoarcere, revenire.

revertor, *ī pf. act. reverti* (*rar* reversus sum) *vb. dep.* a se întoarce, a reveni: ~ *ex itinere domum* a se întoarce din drum spre casă, ~ *ad veterem statum* a reveni la starea de mai înainte, *revertitur in gratiam mecum* se reconciliază cu mine.

revinciō, *īre, vinxī, vinctum vt.* **1.** a lega: ~ *ancoras catenis* a lega ancorele cu lanțuri. **2.** a încinge, a înlănțui: ~ *latus ense* a încinge mijlocul cu sabia, ~ *mentem amore* a înlănțui mintea prin dragoste.

revincō, *ere, vīcī, victum vt.* **1.** a învinge, a înfrânge. **2.** (*fig.*) a dovedi contrariul, a combate.

revirēscō, *ere, viruī vi.* **1.** (*rar*) a reînverzi. **2.** (*fig.*) a prinde iarăși puteri, a reînflori, a renaște.

revisō, *ere, vīsī, vīsum vt.* a se întoarce (să vadă), a cerceta.

revīvīscō, *ere, vīxī vi.* a se reîntoarce la viață, a reînvia, a renaște.

revocābilis (2) *adj.* care se poate întoarce, revocabil: *non revocabile verbum* vorbă care nu se mai întoarce, *non revocabile damnum* pagubă irevocabilă.

revocāmen, *inis n.* prevenire, avertisment.

revocātiō, *ōnis f.* rechemare, readucere.

revocō (I) *vt.* **1.** a chema din nou: ~ *veteranos* a-i chema din nou pe veterani. **2.** a chema înapoi, a aduce înapoi: ~ *ex itinere* a chema înapoi din drum, ~ *ab exsilio in patriam* a chema din exil în patrie. **3.** (*mil.*) a retrage: ~ *suos proelio* a-i retrage pe ai săi din luptă; (*fig.*) ~ *pedem* a se da înapoi, ~ *promissum* a retrage promisiunea. **4.** a reține, a readuce (oprind): ~ *animum ab ira* a se reține de la mânie, ~ *aliquem a scelere* a reține pe cineva de la crimă. **5.** a readuce, a reînnoi: ~ *priscos mores* a reînnoi străvechile obiceiuri, ~ *memoriam* a reînvia amintirea. **6.** a face să ajungă, a aduce: ~ *rem ad populum* a aduce chestiunea în fața poporului, ~ *rem ad manus* a lăsa să se ajungă la încăierare. **7.** a reduce la, a raporta: *non omnia ad artem revocanda sunt* nu totul trebuie să fie redus la teorie, ~ *omnia ad suas res* a raporta totul la interesele sale.

revolō (I) *vi.* a zbura înapoi, a reveni în zbor.

revolvō, *ere*, *volvī*, *volūtum vt.* **1.** a rostogoli înapoi: *pelagus fluctum revolvit* marea rostogolește înapoi valul. **2.** (*pas.*) a aluneca (căzând): *equo revolutus* alunecând de pe cal; (*fig.*) a recădea, a ajunge din nou: *revolutus est in luxuriam* a căzut din nou în desfrâu, *revolvitur ad sententiam patris* ajunge la părerea tatălui, *in metus revolvor* ajung să mă tem din nou. **3.** a parcurge din nou, a relua: ~ *iter* a parcurge din nou drumul, *iterum* ~ *casus* a retrăi din nou nenorocirile; (*spec.*) a răsfoi (un volum), a reciti: *taedium lecta revolvendi* sila de a relua lucruri citite. **4.** a relua (în minte), a-și aminti (a examina) din nou, a cântări din nou: *ego haec ingrata revolvo* îmi amintesc din nou aceste nefericiri, *quanto plura revolvo* cu cât examinez mai multe, ~ *secum* a medita cu sine.

revomō, *ere*, *vomuī vt.* a vărsa; a vomita.

revortor *v.* **revertor**.

rēx, *rēgis m.* **1.** rege. **2.** (*fig.*) stăpânitor, stăpân, conducător: ~ *deorum* regele zeilor (*Iupiter*), ~ *aquarum* regele apelor (*Neptun*). **3.** bogătaș, domn: *regum turres* palatele celor mari. **4.** *rex sacrorum* mai-marele sacrificiilor (*preot*).

Rhadamanthus [*-thos*], *ī m.* Rhadamanthus (*fiu al lui Iupiter și al Europei, judecător în Infern împreună cu Minos și Aeacus*).

Rhaetia *v.* **Raetia**.

Rhea[1] *v.* **Rea**.

Rhea[2], *ae f.* Rhea (*fiica lui Uranus, sora și soția lui Cronos, mama lui Iupiter*).

Rhegium *v.* **Regium**.

Rhēnus, *ī m.* (fluviul) Rin.

rhētor, *oris m.* retor (*profesor de elocință*); orator.

rhētorica, *ae* (**rhētoricē**, *ēs*) *f.* retorică, arta vorbirii.

rhētoricē *adv.* ca un orator.

rhētoricus (3) *adj.* de oratorie, oratoric.

rhinocerōs, *ōtis m.* rinocer.

Rhodanus, *ī m.* (fluviul) Ron.

Rhodopē, *ēs f.* munții Rhodope în Thracia. // **Rhodopēius** (3) thracic: ~ *vates* cântărețul thrac (*Orpheus*).

Rhodos (**Rhodus**), *ī f.* Rhodos: **1.** insula. **2.** orașul. // **Rhodius** (3) și **Rhodiēnsis** (2) *adj.* rhodian. // **Rhodiī**, *ōrum m.pl.* rhodieni.

rhombus, *ī m.* **1.** titirez. **2.** (un fel de) calcan (*pește apreciat de romani*).

Rhōxolānī, *ōrum m.pl.* roxolani (*neam scit dintre Bug și Don*).

rhythmicus, *ī m.* profesor de ritm.

rhythmus, *ī m.* ritm, decadență.

rictum, *ī n. v.* **rictus**.

rictus, *ūs m.* gură (deschisă).

rīdeō, *ēre*, *rīsī*, *rīsum vi.* și *vt.* **1.** a râde: *quid rides?* de ce râzi? **2.** (*fig.*) a zâmbi: *fortuna tibi ridet* norocul îți surâde, *ager coloribus ridet* câmpul zâmbește de flori, *mihi ille angulus terrarum ridet* pe mine acel colțișor de pământ mă atrage. **3.** a râde de: ~ *hominem* a râde de un om.

rīdiculē *adv.* **1.** în glumă, în râs. **2.** de râs, ridicol.

rīdiculum, *ī n.* glumă, vorbă de spirit.

rīdiculus (3) *adj.* de râs, comic, ridicol.

rigeō, *ēre*, *uī vi.* a sta țeapăn, a fi înțepenit.

rigescō, *ere*, *riguī vi.* a înțepeni, a deveni rigid, a se împietri.

rigidē *adv.* **1.** țeapăn, tare. **2.** (*fig.*) cu asprime, cu severitate.

rigidus (3) *adj.* **1.** țeapăn, tare: *rigida cervix* gât țeapăn, *tellus rigida* pământ înghețat. **2.** (*fig.*) neînduplecat, aspru, sever, rigid: ~ *parens* părinte aspru.

rigō (I) *vt.* **1.** a uda, a scălda: ~ *hortum* a uda grădina, *lacrimis ora rigat* își scaldă fața în lacrimi. **2.** a face să curgă: ~ *omnibus membris sanguinem* a face să curgă sângele prin toate membrele.

rigor, *ōris m.* **1.** înțepenire, rigiditate: ~ *cervicis* înțepenirea grumazului; (*spec.*) ger, frig: *torpent rigore membra* trupul încremenește de ger. **2.** (*fig.*) asprime, duritate, rigiditate: ~ *disciplinae militaris* asprimea disciplinei militare.

riguus (3) *adj.* **1.** (*pas.*) scăldat, udat. **2.** (*rar act.*) care udă.

rīma, *ae f.* crăpătură, spărtură.

rīmor, *ārī*, *ātus sum vt. dep.* a scormoni: ~ *terram rastris* a scormoni pământul cu grebla; (*fig.*) a căuta să descopere: ~ *secreta* a scormoni tainele.

rīmōsus (3) *adj.* plin de crăpături, spart: *rimosa cumba* luntre cu crăpături.
ringor, *ngī vi. dep.* **1.** a-și arăta colții, a rânji. **2.** (*fig.*) a se înfuria.
rīpa, *ae f.* mal.
Ripaei (Riphaei) *m.pl.* Munții Ripaeici (*munți din Scythia*).
Rīpaeus (Rīphaeus) (3) *adj.* al Munților Ripaeici (*în ținuturi fabuloase, nordice sau scitice*).
rīsor, *ōris m.* glumeț, poznaș.
rīsus, *ūs m.* **1.** râs, râsete: *risum movere* a stârni râsul. **2.** (*poet.*) obiect de râs: *omnibus ~ est* e de râsul tuturor.
rīte *adv.* **1.** după datină, după obicei. **2.** cu adevărat, pe drept cuvânt. **3.** cum se cuvine, cum trebuie, bine.
rītus, *ūs m.* **1.** obicei religios, rit, datină: *ritus servare* a păstra obiceiurile religioase. **2.** obicei, fel; (*Abl.*) *ritu*, în felul, ca (și): *ritū pecudum* ca animalele.
rīvālis (2) *adj.* riveran, care folosește același curs de apă. // **rīvālis**, *is m.* rival.
rīvālitās, *ātis f.* rivalitate.
rīvulus, *ī m.* râuleț.
rīvus, *ī m.* **1.** râu, curs de apă. **2.** (*fig.*) râu, val: *~ sanguinis* val de sânge. **3.** jgheab, lăptoc, canal.
rīxa, *ae f.* ceartă, încăierare.
rīxor, *ārī, ātus sum vi. dep.* a se încăiera.
rōbīgō[1] **(rūbīgō)**, *inis f.* rugină; (*fig.*) nelucrare, trândăvie; (*spec.*) rugină a grâului (a pietrelor).
Rōbīgō[2], *inis f.* Robigo (*divinitate invocată spre a apăra grânele de rugină*).
rōbor *v.* **rōbur**.
rōboreus (3) *adj.* de stejar.
rōborō (I) *vt.* a întări.
rōbur, *oris n.* **1.** lemn de gorun (de stejar), lemn tare: *naves ex robore factae* corăbii făcute din lemn de stejar. **2.** obiecte făcute din lemn de stejar (*bancă, suliță, tăiș la plug, temniță, calul troian*). **3.** stejar. **4.** (*fig.*) tărie, putere, forță: *~ corporis* tăria trupului, *~ virtutis* puterea virtuții. **5.** (*spec.*) elită, floare: *~ copiarum* floarea oștilor.
rōbustus (3) *adj.* **1.** (*rar*) de stejar. **2.** (*fig.*) tare, puternic, viguros, rezistent.
rōdō, *ere, rōsī, rōsum vt.* **1.** a roade: *flumina rodunt ripas* apele rod malurile. **2.** (*fig.*) a vorbi de rău: *~ amicum* a bârfi pe un prieten.
rogālis (2) *adj.* al rugului.
rogātiō, *ōnis f.* **1.** (*spec.*) proiect de lege, propunere (*la care se cere votarea*): *rogationem ferre ad populum* a prezenta poporului un proiect de lege, *rogationem suadere* a recomanda un proiect, *rogationem iubere* a adopta o propunere. **2.** (*rar*) cerere. **3.** (*rel.*) cerere, rugăminte.

rogātiuncula, *ae f.* **1.** proiect neînsemnat. **2.** mică întrebare.
rogātor, *ōris m.* **1.** propunător al unei legi. **2.** solicitator de voturi la alegeri.
rogātus, *ūs m.* [*numai Abl. sg.*] cerere, rugăminte: *eius rogatū* la cererea lui.
rogitō (I) *vt.* a întreba stăruitor.
rogō (I) *vt.* **1.** a întreba: *quid me istud rogas?* de ce mă întrebi despre asta? *~ viam* a întreba despre drum. **2.** a cere oficial: *aliquem sententiam ~* a cere cuiva părerea, *rogatus sententiam* fiind consultat despre părerea lui, *~ legem populum* a consulta poporul despre o lege, *~ magistratum* a propune un magistrat; (*mil.*) *~ milites sacramento* a cere soldaților jurământul de credință. **3.** a cere (prin rugăminți), a ruga: *~ auxilium* a cere ajutor.
rogus, *ī m.* rug; (*poet., pl.*) *Dido conscendit rogos* Dido urcă pe rug.
Rōma, *ae f.* (orașul) Roma. // **Rōmānus** (3) *adj.* roman. // **Rōmānī**, *ōrum m.pl.* romani. // **Rōmānus**, *ī m.* roman; (*colectiv*) romanii. // **Rōmāna**, *ae f.* romană.
Rōmulidae, *ārum m.pl.* urmașii lui Romulus, romanii.
Rōmulus, *ī m.* Romulus (*fondatorul și primul rege al Romei*). // **Rōmul(e)us** (3) *adj.* al lui Romulus, roman.
rōrārii, *ōrum m.pl.* soldați ușor înarmați (care deschid lupta).
rōridus (3) *adj.* acoperit de rouă.
rōrō (I) *vi.* și *vt.* **1.** (*rar*) a lăsa să cadă roua: *Aurora toto in orbe rorat* Aurora lasă să cadă roua pe tot pământul; (*frecv. impers.*) *rorat* se lasă roua. **2.** a fi ud, a picura: *rorabant sanguine vepres* mărăcinii picurau de sânge. **3.** a stropi cu rouă: *tellus rorata* pământ stropit de rouă; (*fig.*) a umezi, a scălda: *lacrimis oculi rorantur* ochii sunt scăldați în lacrimi.
rōs, *rōris m.* **1.** rouă. **2.** (*fig.*) picătură, strop.
rosa, *ae f.* trandafir; (*poet.*) cunună de trandafiri.
rosārium, *iī n.* grădină (tufiș) de trandafiri.
rōscidus (3) *adj.* acoperit de rouă; (*fig.*) umed.
rosētum, *ī n.* tufiș (grădină) de trandafiri.
roseus (3) *adj.* **1.** de trandafiri. **2.** trandafiriu.
rōsmarīnus (rōs marīnus, rōs maris), *ī m.* rozmarin.
rōstra, *ōrum n.pl.* **1.** tribună (*a oratorilor în forul roman, împodobită cu părțile anterioare ale prorelor corăbiilor capturate de la dușmani*). **2.** (*fig.*) for.
rōstrātus (3) *adj.* **1.** încovoiat ca un cioc. **2.** cu proră de corabie: *corona rostrata* (sau *navalis*) cunună rostrată (*împodobită cu mici prore*

de corabie lucrate în aur, acordată celui care se arunca primul într-o navă duşmană), *columna rostrata* coloană rostrală (*de marmură ornată cu prore de corabie, ridicată în for în cinstea victoriei navale a lui C. Duilius asupra carthaginezilor*).

rōstrum, *ī n.* **1.** cioc, bot. **2.** proră de corabie.

rōsus (3) *p.pf. v.* **rōdō**.

rota, *ae f.* **1.** roată (*de car, a olarului, de tortură* etc.); (*fig. frecv. pl.*) care. **2.** vălătuc. **3.** orbită.

rotō (I) *vt.* **1.** a roti, a învârti: ~ *ensem* a învârti sabia; (*pas.*) a se învârti: *poli rotati* polii care se învârtesc. **2.** (*poet.*) a se rostogoli: ~ *saxa rotantia* bolovani care se rostogolesc.

rotundē *adv.* rotund; (*fig.*) rotunjit, îngrijit.

rotundō (I) *vt.* a rotunji; (*fig.*) a rotunji o sumă, a împlini.

rotundus (3) *adj.* **1.** rotund. **2.** (*despre stil*) rotunjit, şlefuit, îngrijit, ales.

rubefaciō, *ere, fēcī, factum vt.* (*poet.*) a înroşi.

rubēns (1), *ntis p.pr. v.* **rubeō**. // *adj.* roşu.

rubeō, *ēre, uī vi.* **1.** a fi roşu: *rubent poma* poamele sunt roşii. **2.** (*fig.*) a se ruşina: *ne rubeam* ca să nu roşesc. **3.** (*poet.*) a luci, a străluci: *novis rubent prata coloribus* pajiştile scânteiază de culori noi.

ruber, *bra, brum adj.* roşu, roşiatic: ~ *cruor* sânge roşu, *rubrum aequor* valuri roşietice.

rubēscō, *ere, buī vi.* a se înroşi.

rubētum, *ī n.* mărăciniş, rug de mur.

rubeus (3) *adj.* de rug de mur.

Rubicō, *ōnis m.* Rubicon (*râuşor formând graniţa dintre Italia şi Gallia Cisalpină*).

rubicundus (3) *adj.* roşu, stacojiu.

rūbīgō *v.* **rōbīgō**.

rubor, *ōris m.* **1.** culoare roşie, roşeală, roşeaţă: *Tyrios incocta rubores vellera* lână muiată în roşeli tyriene (purpură), ~ *virgineus* roşeaţă feciorelnică. **2.** (*fig.*) roşire, ruşine: *vultus plenus ruboris* faţă plină de ruşine. **3.** ocară, necinste, ruşine: *rubori alicui est* e o ruşine pentru cineva.

rubrīca, *ae f.* **1.** cretă (vopsea) roşie. **2.** (*fig.*) titlu de carte (*scris cu roşu*).

rubus, *ī m.* măceş.

rūctō (I) şi **rūctor**, *ārī, ātus sum vi.* şi *vt. dep.* **1.** a ghiorţăi, a râgâi. **2.** (*fig.*) a împroşca: ~ *versus* a debita cu emfază versuri.

rudēns, *ntis m. arh. f.* funie, frânghie, odgon.

rudīmentum, *ī n.* începuturi, încercare, ucenicie.

Rudīnus (3) *adj.* din localitatea Rudia (*în Calabria*).

rudis[1] (2) *adj.* **1.** brut, nelucrat, necioplit, neşlefuit: ~ *moles* materie brută, ~ *lana* lână nelucrată, ~ *hasta*

suliţă neşlefuită, ~ *campus* câmp nelucrat. **2.** (*fig.*) grosolan, necioplit: *rude ingenium* spirit grosolan. **3.** necunoscător, nepriceput: ~ *belli* nepriceput la război, ~ *in iure civili* nepriceput în dreptul civil.

rudis[2], *is f.* vargă, spadă lungă, floretă (*la exerciţiile gladiatorilor*): *rudem accipere* a primi o spadă de onoare (*semn al eliberării din funcţie*); (*fig.*) *rude donari* a fi dăruit cu spada (a trece la repaus).

rudō, *ere, īvī vi.* **1.** (*despre fiinţe*) a urla, a mugi. **2.** (*despre lucruri*) a pârâi, a trosni.

rūdus, *eris n.* **1.** bolovan; (*colectiv*) dărâmături. **2.** (*rar*) bucată de aramă grosolană, ban de aramă.

rūfus (3) *adj.* roşcat. // **Rūfus**, *ī m.* Rufus (*cognomen roman*).

rūga, *ae f.* zbârcitură.

rūgōsus (3) *adj.* zbârcit, plin de creţuri.

ruīna, *ae f.* **1.** cădere, prăvălire: ~ *turris* prăvălirea turnului, *ruinam dare* a se prăvăli. **2.** (*pl.*) dărâmături, ruine: *ruinae templorum* dărâmăturile templelor, *ruinae Iliacae* ruinele Troiei. **3.** (*fig.*) cădere, răsturnare, distrugere, pieire: ~ *Hannibalis* căderea lui Hannibal, ~ *rerum* răsturnarea situaţiei, ~ *fortunarum* risipirea averii.

ruīnōsus (3) *adj.* **1.** gata să se prăbuşească. **2.** ruinat, în ruină.

Rūmina, *ae f.* [*subînţ.* **dea**] Rumina (*zeiţa sugarilor*). // **Rūmīnālis** (2) *adj.* al Ruminei; (*poet.*) *Rūmīna ficus* smochinul Ruminei (sub care Romulus şi Remus au fost alăptaţi de o lupoaică).

rūminātiō, *ōnis f.* rumegare; (*fig.*) gânduri, planuri (rumegate în minte).

rūminō, *āre vi.* şi *vt.* a rumega; (*fig.*) a medita.

rūminor, *ārī v.* **rūminō**.

rūmor, *ōris m.* **1.** zvon: ~ *occisi regis* zvon despre uciderea regelui, ~ *de defectione* zvonul despre trădare, ~ *est* (sau *fert*) umblă zvonul, se aude că. **2.** gura lumii, părerile altora: *rumorem parvi facio* nu-mi pasă de gura lumii, *rumore secundo* (*adverso*) *esse* a avea o reputaţie bună (rea).

rumpia, *ae f.* sabie lungă cu două tăişuri.

rumpō, *ere, rūpī, ruptum vt.* **1.** a rupe: ~ *vincula* a rupe lanţurile, ~ *vestes* a rupe veşmintele. **2.** a sparge: ~ *postes* a sparge uşile, ~ *aciem* a sparge frontul; (*pas.*) a crăpa: *rana inflata rumpitur* broasca umflată crapă. **3.** (*poet.*) a deschide cu sila, a scoate cu forţa: ~ *viam ferro* a-şi face drum cu sabia, ~ *vocem* a glăsui, a deschide gura pentru a vorbi. **4.** (*fig.*) a rupe, a anula: ~ *foedera* a rupe tratatul, ~ *testamentum* a anula testamentul. **5.** (*fig.*) a întrerupe: ~ *somnum* a întrerupe somnul,

~ *verba* a întrerupe vorbirea, ~ *silentium* a rupe tăcerea.
rūmusculus, *ī m.* zvon neînsemnat.
ruō, *ere*, *ruī*, *rutum vi.* și *vt.* **1.** a se năpusti, a năvăli, a se arunca orbește: ~ *in hostes* a se năpusti asupra dușmanilor, ~ *ad mortem* a merge orbește la moarte. **2.** a se prăvăli, a cădea: *amnes de montibus ruunt* apele se prăvălesc din munți, *murus, tecta ruebant* zidul, casele se prăvăleau; (*fig.*) *ver ruit* primăvara se duce, *sol ruit* soarele apune. **3.** a prăvăli, a răsturna, a culca la pământ: ~ *naves* a răsturna corăbiile. **4.** a răscoli, a scormoni: ~ *mare a sedibus imis* a răscoli marea din adâncuri, *unde acervos aeris ruam?* de unde să scot grămezi de bani?
rūpēs, *is f.* **1.** (perete de) stâncă. **2.** râpă stâncoasă.
ruptor, *ōris m.* cel care rupe (tulbură).
rūricola, *ae adj. m.* și *f.* care cultivă ogorul, care ară pământul.
rūrigena, *ae m.* și *f.* născut(ă) la țară. // *m.* țăran.
rūrsus (**rūrsum**) *adv.* **1.** înapoi. **2.** (*frecv.*) din nou. **3.** în schimb, la rândul său, apoi.
rūs, *rūris n.* **1.** proprietate la țară, ogor, câmp, sat: *paterna rura* proprietatea părintească de la țară, *rus ire* a merge la țară, *ruri habitare* a locui la țară, *rure redire* a se întoarce de la țară. **2.** (*fig.*) bădărănie, grosolănie: *manent vestigia ruris* rămân urmele grosolăniei.
rūscum, *ī n.* mărăcine.
russus (3) *adj.* roșu-închis.
rūsticānus (3) *adj.* de țară, de la țară.
rūsticātiō, *ōnis f.* ședere la țară.
rūsticē *adv.* țărănește: (*fig.*) grosolan.
rūsticitās, *ātis f.* **1.** viață de țară, obiceiuri de la țară. **2.** (*fig.*) **a)** simplitate; **b)** grosolănie, stângăcie.
rūsticor, *ārī vi. dep.* a sta la țară.
rūsticulus, *ī m.* simplu țăran.
rūsticus (3) *adj.* **1.** de țară, de la țară, țărănesc: ~ *homo* om de la țară, *vita rustica* viață de țară. // **rūsticus**, *ī m.* țăran. **2.** (*fig.*) grosolan, neciopllit, prost. // **rūsticus**, *ī m.* țopârlan.
rūta[1], *ae f.* **1.** rută, virnanț (*plantă cu gust foarte acru*). **2.** (*fig.*) acreală, amărăciune.
rūta[2] **(et) caesa** *n.pl.* (*jur.*) bunuri mobile; mobilă.
rutilō (I) *vi.* și *vt.* **1.** a străluci (ca aurul). **2.** a înroși, a vopsi în roșu: ~ *comas* a-și face părul roșu.
rutilus (3) *adj.* galben-auriu, roșcat.
rutrum, *ī n.* cazma, hârleț.
rūtula, *ae f.* rută mică (*v.* **rūta**[1]).
Rutulī, *ōrum m.pl.* rutuli (*vechi neam din Latium învins de Aeneas*). // **Rutulus** (3) *adj.* rutulic, rutul.

S

S (*în prescurtări*) **1.** Sextus (*prenume*). **2. S.C.** *senatus consultum* hotărârea senatului. **3. s.d.** *salutem dicit* trimite salutări. **4. Sp.** Spurius (*prenume*). **5. S.P.Q.R.** *senatus populusque Romanus* senatul și poporul roman.
sabbata, *ōrum n.pl.* sabat (*sâmbătă, zi de sărbătoare la evrei*).
Sabellī, *ōrum m.pl.* **1.** sabelli (*populație din neamul sabinilor*). **2.** sabini. // **Sabellus** (3) sabellic, sabian.
Sabīnī, *ōrum m.pl.* sabini (*neam italic de la nord-estul Romei, ce locuia în ținutul Apeninilor*). // **Sabīnus** (3) *adj.* sabin. // **Sabīnus**, *ī m.* și **Sabīna**, *ae f.* sabin(ă). // **Sabīnum**, *ī* [*subînț.* **vinum**] *n.* vin sabin.
sabulum, *ī n.* nisip, prundiș.
saburra, *ae f.* lest (de nisip) la corăbii, balast.
sacculus, *ī m.* săculeț, pungulță.
saccus, *ī m.* sac.
sacellum, *ī n.* sanctuar mic, capelă.
sacer, *cra*, *crum adj.* **1.** consacrat (unei divinități), sfânt: *sacra Iovi quercus* stejar consacrat lui Iupiter, *Via Sacra* Calea Sfântă (la Roma), *sacra iura* drepturi sfinte. **2.** consacrat (unei divinități din Infern), afurisit, blestemat: *is sacer esto!* să fie afurisit! *auri sacra fames* blestemata sete de aur.
sacerdōs, *ōtis m.* și *f.* preot, slujitor; preoteasă: ~ *Phoebi* preot al lui Apollo, ~ *Cereris* preoteasă a zeiței Ceres.
sacerdōtium, *iī n.* funcție preoțească, preoție.
sacrāmentum, *ī n.* **1.** jurământul de credință. **2.** (*jur.*) cauțiune într-un proces. **3.** (*rar*) proces.
sacrārium, *iī n.* sanctuar.
sacrātus (3) *p.pf.* *v.* **sacrō**. // *adj.* consfințit, sfânt.
sacrifer, *era*, *erum adj.* care poartă obiecte sfinte.
sacrificālis (2) *adj.* de sacrificii.
sacrificātiō, *ōnis f.* ceremonie religioasă, jertfă.
sacrificium, *iī n.* jertfă.
sacrificō (I) *vi.* și *vt.* **1.** a aduce jertfă, a face un sacrificiu: ~ *deo* a aduce jertfă zeului. **2.** a sacrifica: ~ *suem* a sacrifica un porc.
sacrificulus (3) *adj.* care aduce jertfă, sacrificator: *rex* ~ marele-preot al sacrificiilor. // **sacrificulus**, *ī m.* preot sacrificator.

sacrificus (3) *adj.* **1.** de sacrificiu: *dies sacrifici* zilele de sacrificii. **2.** (*rar*) care se îngrijeşte de sacrificii.
sacrilegium, *iī n.* sacrilegiu, profanare.
sacrilegus (3) *adj.* **1.** care profanează templele. **2.** (*fig.*) nelegiuit.
sacrō (I) *vt.* **1.** a închina, a consacra: ~ *donum Iovi* a închina un dar lui Iupiter; (*fig.*) a consfinţi: ~ *foedus* a consfinţi un tratat. **2.** a afurisi: ~ *caput eius* a blestema capul lui.
sacrōsanctus (3) *adj.* **1.** inviolabil. **2.** sfânt.
sacrum, *ī n.* **1.** obiect sfinţit (odoare, vase sfinte, statuete, prinoase): *sacra e templis eripere* a fura odoarele din temple. **2.** (*pl.*) *sacra* ceremonie religioasă, sărbătoare religioasă: *sacra facere Herculi* a-i aduce un sacrificiu lui Hercule, *sollemnia sacra* ceremonie solemnă, *sacra Dianae* sărbătoarea Dianei; (*poet.*) mistere, taine: *sacra studiorum* misterele ştiinţelor.
saeclum *v.* **saeculum**.
saeculāris (2) *adj.* la o sută de ani o dată, secular.
saeculum, *ī n.* **1.** generaţie (*treizeci şi trei de ani şi patru luni*): *multa saecula hominum* multe generaţii de oameni. **2.** vreme, timp, epocă: *aurea saecula* vremile de aur; (*spec.*) moda timpului: *corrumpere saeculum vocatur* a corupe se numeşte modă a zilei. **3.** secol.
saepe *adv.* [*comp.* **saepius**; *superl.* **saepissime**] adesea, de multe ori.
saepenumerō (saepe numerō) *adv.* adesea, de multe ori.
saepēs, *is f.* gard, împrejmuire, îngrăditură.
saepiō, *īre, saepsī, saeptum vt.* **1.** a îngrădi, a împrejmui: ~ *fundum* a îngrădi locul, ~ *urbem moenibus* a împrejmui oraşul cu ziduri. **2.** (*fig.*) a înconjura, a apăra, a închide: ~ *domum custodiis* a înconjura casa cu gărzi, *legibus saeptus* apărat de legi, *se* ~ *tectis* a se zăvorî în casă, ~ *transitum* a închide trecerea.
saeptum, *ī n.* împrejmuire, ocol, curte; (*spec., n.pl.*) *saepta* barierele (care separau centuriile la votare).
saeta (sēta), *ae f.* (*la animale*) păr ţepos, coamă; ţepi.
saetiger, *era, erum adj.* (*poet.*) ţepos. // **saetiger**, *erī m.* mistreţ.
saetōsus (3) *adj.* ţepos.
saevē *adv.* furios; crud, sălbatic.
saeviō (IV) *vi.* **1.** a se înfuria, a fi cuprins de furie, a fi turbat: *lupus saevit fame* lupul e turbat de foame. **2.** (*fig.*) a se porni furios: *saevit ventus* vântul se porneşte furios, ~ *in aliquem* a se porni cu furie asupra cuiva.
saevitia, *ae f.* **1.** furie. **2.** sălbăticie, cruzime, asprime.
saevus (3) *adj.* **1.** furios. **2.** crud, sălbatic.

sāga, *ae f.* ghicitoare, vrăjitoare, magiciană.
sagācitās, *ātis f.* **1.** (*despre miros, simţuri*) ascuţime: ~ *canum* ascuţimea mirosului la câini. **2.** (*fig.*) putere de pătrundere (ascuţime) a minţii: ~ *hominis* ascuţimea minţii omului.
sagāciter *adv.* pătrunzător, ascuţit, subtil.
sagātus (3) *adj.* îmbrăcat cu manta soldăţească (*v.* **sagum**).
sagāx (1), *ācis adj.* **1.** cu miros (auz) ascuţit: ~ *nasus* nas fin. **2.** (*fig.*) pătrunzător (la minte), ascuţit, ager, iscusit: ~ *mens* minte pătrunzătoare, ~ *ad haec pericula* clarvăzător al acestor primejdii, ~ *utilium rerum* văzând bine ce este util.
sagīna, *ae f.* **1.** îngrăşare, îmbuibare; hrană bună. **2.** grăsime.
sagīnō (I) a îngrăşa, a îmbuiba.
sagiō, *īre vi.* a avea miros fin; (*fig.*) a mirosi de departe, a presimţi.
sagitta, *ae f.* săgeată.
sagittārius (3) *adj.* înarmat cu săgeţi. // **sagittārius**, *iī m.* **1.** arcaş, săgetător. **2.** Săgetătorul (*constelaţie*).
sagittifer, *era, erum adj.* (*poet.*) purtător de săgeţi.
sagittō (I) *vi.* şi *vt.* a arunca săgeţi, a săgeta.
sagmen, *inis n.* verbină; iarbă sfinţită.
sagulum, *ī n.* pelerină scurtă de campanie (prinsă la gât cu agrafă).
sagum, *ī n.* pelerină, manta de război; (*fig.*) *saga sumere* a lua armele, *ad saga ire* a merge la oaste, *esse in sagis* a fi sub arme, *saga ponere* a înceta lupta.
Saguntum, *ī n.* şi **Saguntus**, *ī f.* Saguntum (*oraş pe coasta de vest a Hispaniei Tarraconeze*). // **Saguntīnus** (3) *adj.* saguntin. // **Saguntīnī**, *ōrum m.pl.* locuitori ai Saguntului.
sāl, *salis m.* **1.** sare; (*pl.*) grăunţe de sare. **2.** (*poet.*) apele mării, mare: *spumas salis ruebant* răscoleau spuma mării. **3.** (*fig.*) **a)** bun-gust, fineţe; **b)** spirit, umor, glumă.
Salamīs, *īnis f.* Salamina: **1.** insulă şi oraş în Golful Saronic (*între Attica şi Argolida, unde grecii, conduşi de Themistocle, au zdrobit flota perşilor*). **2.** oraş în Cipru. // **Salamīnius** (3) *adj.* de la Salamina.
salārium, *iī n.* soldă, salariu.
salārius (3) *adj.* de sare: (*via*) *Salaria* Drumul Sării (*pe stânga Tibrului*).
salāx (1), *ācis adj.* dezmăţat, desfrânat.
salebra, *ae f.* [*frecv. pl.*] hârtoape, gloduri; (*fig.*) împotmolire.
salebrōsus (3) *adj.* gloduros; (*fig.*) obscur.
salictum, *ī n.* dumbravă de sălcii.
salīgn(e)us (3) *adj.* de salcie, de răchită.
Salīi, *ōrum m.pl.* colegiu de doisprezece preoţi ai lui Marte (*păstrători*

ai scuturilor sfinte și conducători ai dansurilor războinice la sărbătoarea zeului: 1, 15 și 19 martie). // **Saliāris** (2) *adj.* al saliilor, de salii: *carmen Saliāre* cântecul saliilor; (*fig.*) *dapes Saliārēs* ospăț bogat.

salīnae, *ārum f.* saline.

salīnum, *ī n.* solniță.

saliō, *īre, saluī, saltum vi.* a sări, a sălta: ~ *de muro* a sări de pe zid, *cor salit* inima palpită. // **salientēs**, *ium* [*subînț.* **fontes**] *m.pl.* fântână arteziană.

saliunca, *ae f.* (*bot.*) odolean.

salīva, *ae f.* scuipat, bale.

salix, *icis f.* salcie.

Sallustius, *iī m.* C. Sallustius Crispus (*vestit istoric roman*). // **Sallustiānus** (3) *adj.* sallustian.

salsāmentum, *ī n.* saramură de pește; (*frecv. pl.*) sărătură, pește sărat.

salsē *adv.* (*fig.*) cu sare, cu spirit.

salsus (3) *adj.* **1.** sărat. **2.** (*fig.*) cu sare, de spirit: ~ *homo* om de spirit, *male* ~ nesărat.

saltātiō, *ōnis f.* joc, dans.

saltātor, *ōris m.* dansator (de profesiune), pantomim.

saltātōrius (3) *adj.* de dans.

saltātrix, *īcis f.* dansatoare, balerină.

saltātus, *ūs m.* dans.

saltem (saltim) *adv.* cel puțin, măcar.

saltō (I) *vi.* **1.** a dansa (cu gesturi de pantomimă). **2.** a juca reprezentând: ~ *Cyclopa* a-l interpreta pe Ciclop.

saltuōsus (3) *adj.* păduros.

saltus[1], *ūs m.* săritură, salt.

saltus[2], *ūs m.* **1.** trecătoare, defileu, pas: ~ *profundus* defileu adânc, ~ *Thermopylarum* pasul Thermopyle. **2.** înălțime păduroasă, munte împădurit: ~ *Pyrenaeus* munții Pirinei. **3.** pășune de munte, plai: *in floriferis saltibus* pe plaiurile pline de flori.

salūbris (2) și **salūber**, *bris, bre adj.* **1.** bun pentru sănătate, sănătos, prielnic: *regio saluberrima* o regiune foarte sănătoasă, ~ *cibus* hrană sănătoasă. **2.** (*fig.*) binefăcător, salutar, folositor: *salubre mendacium* o minciună salutară. **3.** sănătos, tare, zdravăn: *corpora salubria* corpuri tari.

salūbritās, *ātis f.* **1.** putere de vindecare, folos pentru sănătate: ~ *aquarum* puterea de vindecare a apelor. **2.** sănătate, stare de sănătate, bunăstare: ~ *corporum* bunăstare fizică.

salum, *ī n.* largul (zbuciumat) al mării, mare.

salūs, *ūtis f.* **1.** sănătate, bunăstare fizică. **2.** bine, fericire: *ad salutem civium* spre binele cetățenilor. **3.** salvare, viață: *fugā salutem petere* a-și căuta salvarea prin fugă, *salutem alicui committere* a-și încredința viața cuiva. **4.** salutare: *salutem dare* a saluta, *salutem dicere* a trimite salutări (*prescurtat* **s.d.**). // **Salūs**, *utis f.* Salus (*zeița binelui public*).

salūtāris (2) *adj.* binefăcător, folositor.

salūtāriter *adv.* binefăcător, avantajos.

salūtātiō, *ōnis f.* **1.** salutare, înclinare (în semn de salut). **2.** vizită; omagiu.

salūtātor, *ōris m.* **1.** cel care salută. **2.** cel care vine să prezinte omagii; client.

salūtifer, *era, erum adj.* binefăcător, salutar.

salūtō (I) *vt.* **1.** a saluta: *Tironem meis verbis saluta* salută-l pe Tiron în numele meu. **2.** (*cu două Ac.*) a saluta, a numi, a intitula: ~ *aliquem regem* a-l saluta pe cineva ca rege. **3.** (*despre client*) a prezenta omagii, a vizita.

salvē *adv.* bine, cum trebuie.

salveō, *ēre vi. def.* a fi sănătos: (*în formule de salutare*) *salvē! salvēte! salvētō!* te (vă) salut! salutare!, *iubeo te salvere* îți trimit salutări.

salvus (3) *adj.* **1.** sănătos, în bună stare, teafăr, intact: *eum salvum esse studebant* doreau ca el să scape sănătos, *salva epistula* scrisoare intactă. **2.** (*frecv. Abl.*) cu respectarea, fără vătămarea, fără violarea: *salvā lege* cu respectarea legii, *salvis populi sociis* fără vătămarea aliaților poporului.

sāmbuca, *ae f.* specie de harpă.

sambūcistria, *ae f.* cântăreață la harpă.

Samius (3) *adj.* din (de) Samos. // **Samiī**, *ōrum m.pl.* locuitori ai insulei și orașului Samos.

Samnium, *iī n.* Samnium (*ținut muntos al Apeninilor, între Latium și Apulia*). // **Samnīs**, *ītis m.* [*frecv. pl.* **Samnītēs**, *ium*] samnit (samniți).

Samos (Samus), *ī f.* Samos (*insulă — și oraș — în Marea Egee*).

Samothrācē, *es* (**Samothrācia** și **Samothrāca**, *ae*) *f.* Samothrace (*insulă în Marea Egee*).

sānābilis (2) *adj.* vindecabil, care poate fi însănătoșit.

sānātiō, *ōnis f.* vindecare, tămăduire.

sanciō, *īre, sanxī, sanctum vt.* **1.** a consfinți, a sancționa, a întări: ~ *foedus* a sancționa un tratat. **2.** a stabili, a hotărî: *lege sanxerunt* au stabilit prin lege. **3.** a interzice, a pedepsi.

sanctē *adv.* cu sfințenie, cu pietate.

sanctimōnia, *ae f.* sfințenie, pietate, puritate (religioasă).

sanctiō, *ōnis f.* sancționare, sancțiune.

sanctitās, *ātis f.* **1.** sfințire, inviolabilitate : ~ *templorum* sfințenia templelor, ~ *tribunatus* inviolabilitatea tribunatului. **2.** pietate, puritate morală, onestitate.

sanctitūdō, *inis v.* **sanctitās**.

sanctor, *ōris m.* cel care decretează.

sanctus (3) *p.pf. v.* **sanciō**. // *adj.* **1.** sfânt, inviolabil: *sanctum officium* datorie sfântă. **2.** curat, cinstit, ireproşabil, neîntinat, neprihănit.
Sancus (Sangus), *ī m.* (şi **Semo Sancus**) Sancus (*divinitate sabină*).
sandapila, *ae f.* năsălie, sicriu.
sandȳx, *ȳcis m.* miniu, vopsea roşie.
sānē *adv.* **1.** desigur, de fapt, într-adevăr: *magna ~ multitudo* într-adevăr, o mare mulţime. **2.** cu totul, peste măsură, foarte: *res sane difficilis* un lucru foarte greu, *~ bene* foarte bine, *haud ~ intellego* nu prea înţeleg bine, *nihil sane* absolut nimic. **3.** (*cu Conj. sau Imper.*) din partea mea, foarte bine: *sint ~ liberales ex sociorum fortunis* să fie — foarte bine! — risipitori din averile aliaţilor.
sanguen, *inis n. v.* **sanguis**.
sanguinārius (3) *adj.* însetat de sânge, sângeros.
sanguineus (3) *adj.* **1.** de sânge: *guttae sanguineae* picături de sânge. **2.** stropit de sânge, însângerat; (*fig.*) sângeros: *~ Mars* sângerosul Marte. **3.** roşu ca sângele, sângeriu: *sanguineae iubae* creste sângerii.
sanguinō, *āre vi.* a sângera, a fi pătat de sânge.
sanguinolentus (3) *adj.* stropit de sânge, însângerat.
sanguis, *inis m.* **1.** sânge. **2.** (*fig.*) înrudire de sânge, viţă, neam: *~ paternus* rude de sânge după tată, *a sanguine Troiano progeniem ducit* se trage din neamul troian. **3.** (*poet.*) urmaş, odraslă: *Anchisae sanguis* urmaş al lui Anchise. **4.** forţă vitală, sevă, tărie.
saniēs, *ēī f.* **1.** scursoare (vâscoasă şi murdară), puroi, bale. **2.** drojdie, zeamă.
sānitās, *ātis f.* **1.** sănătate. **2.** (*frecv.*) sănătate mintală, dreaptă judecată, raţiune, cuminţenie: *ad sanitatem reverti* a se întoarce la raţiune. **3.** (*ret.*) cumpătare, bun-gust.
sanna, *ae f.* strâmbătură.
sanniō, *ōnis m.* bufon, măscărici.
sānō (I) *vt.* **1.** a vindeca, a însănătoşi: *~ vulnera* a vindeca rănile. **2.** (*fig.*) a potoli: *~ discordiam* a potoli vrajba.
Sanquālis (2) *adj.* consacrat zeului Sancus.
Santonēs, *um. m.pl.* santoni (*populaţie gallică*). // **Santonicus** (3) *adj.* santonian.
sānus (3) *adj.* **1.** sănătos. **2.** (*fig.*) sănătos (întreg) la minte, cuminte, cu judecată: *homo bene sanus* om foarte raţional, *male sanus* scrântit la minte.
sapa, *ae f.* vin fiert.
sapiēns (1), *ntis adj.* înţelept, priceput.
sapienter *adv.* cu înţelepciune, cuminte.
sapientia, *ae f.* înţelepciune, judecată: *~ ars vivendi est* înţelepciunea e arta de a trăi, *pro mea sapientia* după judecata mea.

sapiō, *ere, iī vi.* şi *vt.* **1.** a avea un gust oarecare: *male sapit* are gust rău. **2.** a avea miros de: *~ crocum* a mirosi a şofran. **3.** a avea simţul gustului, a simţi gustul: *palatus eius non sapit* cerul gurii lui nu simte gustul. **4.** (*frecv.*) a pricepe, a înţelege, a fi înţelept: *nil sapit* nu pricepe nimic, *quantum ego sapio* pe cât înţeleg eu, *si sapis* dacă eşti înţelept.
sapor, *ōris m.* **1.** gust (al bucatelor): *~ vini* gust de vin, *~ iucundus* gust plăcut; (*fig.*) *homo sine sapore* om insipid. **2.** (*poet. pl.*) mirodenii.
Sapphō, *ūs f.* Sappho (*poeta din Lesbos*). // **Sapphicus** (3) *adj.* sapphic.
sarcina, *ae f.* boccea, pachet, bagaj; (*fig.*) povară.
sarcinārius (3) *adj.* de povară.
sarcinula, *ae f.* legăturică.
sarciō, *īre, sarsī, sartum vt.* a cârpi, a repara.
sarculum, *ī n.* săpăligă (pentru plivit).
Sardanapālus sau **Sardanapallus**, *ī m.* Sardanapal (*ultimul rege al Assyriei, devenit proverbial prin viaţa de lux, destrăbălată pe care o ducea*).
Sardēs (Sardīs), *ium f.pl.* Sardes (*capitala Lydiei*). // **Sardiānī**, *ōrum m.pl.* sardieni, locuitori ai oraşului Sardes.
Sardinia, *ae f.* (insula) Sardinia. // **Sardiniēnsis** (3) şi **Sardinius** (3) *adj.* sardinian.
Sardus (Sardōus, Sardōnius) (3) *adj.* sardinian, de Sardinia. // **Sardī**, *ōrum m.pl.* sarzii, locuitorii Sardiniei.
sariō, *īre vt.* a plivi.
sarīs(s)a, *ae f.* sarisă (*lance lungă macedoneană*).
sarīs(s)ophorus, *ī m.* soldat înarmat cu sarisă.
Sarmata (Sauromata), *ae m.* sarmat, locuitor al Sarmaţiei (*ţinut de la nordul Mării Negre*); (*frecv.*) **Sarmatae (Sauromatae)**, *ārum m.pl.* sarmaţii. // **Sarmaticus** (3) şi **Sarmatis** (1), *idis adj. f.* sarmatic. // **sarmaticē** *adv.* sarmatic.
sarmentum, *ī n.* rămurea, mlădiţă; (*pl.*) vreascuri.
Sarpēdōn, *onis m.* Sarpedon (*fiul lui Iupiter şi al Europei, rege în Lycia, aliat al troienilor în războiul cu grecii*).
Sarra, *ae f.* Sarra (*vechi nume al oraşului fenician Tyr*). // **Sarrānus** (3) *adj.* tyrian.
sartus (3) *p.pf.* (*v.* **sarciō**) (*în expr., despre un edificiu*) *sartus* (*et*) *tectus* reparat şi acoperit, în bună stare: *aedem sartam tectam tradere* a preda locuinţa în bună stare, în ordine.
sat *adv.* (*v.* **satis**) destul.
sata, *ōrum n.pl.* semănături, holde.
satago, *ere, ēgi vi.* a se sforţa, a se agita.

satelles, *itis m.* și *f.* **1.** soldat din garda regelui; (*pl.*) escortă. **2.** slujitor, însoțitor; (*peior.*) complice.
satiās, *ātis f.* saț: ~ *omnium rerum* sătul de toate lucrurile.
satietās, *ātis f.* **1.** săturare, sațietate. **2.** dezgust, silă.
satin (satine, satisne) oare de ajuns?
satiō[1] (I) *vt.* **1.** a sătura: ~ *se sanguine* a se sătura de sânge. **2.** (*fig.*) a satisface, a mulțumi: ~ *desideria naturae* a satisface cerințele naturii. // **satiātus** (3) *p.pf.* sătul.
satiō[2], *ōnis f.* semănat, semănătură; (*pl.*) câmpuri semănate, semănături.
satira *v.* **satura**.
satis *adv.* destul, îndeajuns, de ajuns, suficient; (*expr.*) ~ *superque* destul și prea destul, *id mihi* ~ *est* aceasta mi-e de ajuns, ~ *auri* destul aur, ~ *habere* a socoti suficient, a se mulțumi: *illud* ~ *habeo dicere* mă mulțumesc doar să spun aceasta.
satisdatiō, *ōnis f.* garanție, cauțiune.
satisdō (satis dō), *āre, dedī, datum vi.* a da garanție; (*Abl.*) *satisdato* pe garanție.
satisfaciō (satis faciō), *ere, fēcī, factum vi.* **1.** a satisface, a se achita, a îndeplini: ~ *amico petenti* a-l satisface pe un amic care cere, ~ *promisso* (*D.*) a se achita de promisiune. **2.** a da satisfacție, a cere iertare: ~ *alicui de iniuriis* a plăti cuiva pentru pagube.
satisfactiō, *ōnis f.* **1.** scuză. **2.** (*jur.*) despăgubire.
satius *adv. comp.* (*v.* **satis**) preferabil, mai bine: ~ *est praterire* este mai bine să treci cu vederea.
sator, *ōris m.* semănător; (*frecv. fig.*) creator, făcător, urzitor: ~ *hominum* creatorul oamenilor, ~ *scelerum* urzitorul crimelor.
satrapēs (satrapa), *ae* și **satrapēs**, *is m.* satrap (*guvernator de provincie la perși*).
satrapīa (satrapēa), *ae f.* satrapie (*provincie a regatului persan, condusă de un satrap*).
satur, *ura, urum adj.* **1.** sătul: ~ *lactis* sătul de lapte. **2.** (*fig.*) **a)** plin, îmbelșugat, bogat: ~ *autumnus* toamnă bogată; **b)** (*despre culoare*) saturat, închis: *colore saturo* de culoare închisă.
satura, *ae f.* **1.** amestec de fructe (oferit pe o farfurie — *lanx* — ca ofrandă zeiței Ceres); (*fig.*) amestecătură, talmeș-balmeș: *per saturam* fără nici o ordine. **2.** (*lit.*) satiră (*mai întâi, farsă improvizată, apoi poezie cu temă variată și cu metru diferit, mai târziu satiră*).
saturēia, *ae f.* și **saturēia**, *ōrum n.pl.* cimbru.
saturitās, *ātis f.* săturare, saturație.
Sāturnus, *ī m.* Saturn (*zeu străvechi al agriculturii și rege legendar al Italiei, în vremea căruia pe pământ domneau belșugul și fericirea*). //

Sāturnius (3) *adj.* al lui Saturn, saturnian: *Saturnia regna* domnia lui Saturn, *Saturnia tellus* (sau *terra*) pământ saturnian (Italia), *Saturnia Iuno* Iunona, fiica lui Saturn, ~ *versus* vers saturnin. // **Sāturnālia**, *ium* (*ōrum*) *n.pl.* Saturnale (*sărbători care începeau la 17 decembrie*).
saturō (I) *vt.* a sătura; (*fig.*) a satura.
satus[1] (3) *p.pf.* (*v.* **serō**[3]) născut, descinzând din: ~ *sanguine deum* născut din neam de zei, *una matre sati* născuți din aceeași mamă, *sata nocte* fiica nopții. // **sata**, *ōrum n.pl.* semănături.
satus[2], *ūs m.* însămânțare, plantare; (*fig.*) sămânță.
satyra *v.* **satura**.
Satyriscus, *ī m.* satir mic.
Satyrus, *ī m.* **1.** satir (*zeitate rustică jumătate om, jumătate țap, cu cornițe, urechi ascuțite, codiță și picioare de țap*), însoțitor al lui Bacchus. **2.** (*pl.*) jocuri satirice, dramă satirică.
sauciātiō, *ōnis f.* rănire.
sauciō (I) *vt.* a răni; (*fig.*) a spinteca.
saucius (3) *adj.* **1.** rănit: ~ *taurus* taur rănit. **2.** atacat, vătămat, atins, izbit: *mens saucia* minte vătămată, *malus saucius Africo* catargul izbit de vântul african.
Sauromatēs *v.* **Sarmata**.
sāvium, *iī n.* sărutare.
saxētum, *ī n.* loc (ținut) pietros.
saxeus (3) *adj.* de piatră; (*fig.*) ca piatra, împietrit.
saxificus (3) *adj.* (*poet.*) care împietrește.
saxifragus (3) *adj.* care sparge stânci.
saxōsus (3) *adj.* stâncos, pietros.
saxulum, *ī n.* stâncă mică.
saxum, *ī n.* piatră, bloc de piatră, bolovan, stâncă.
scabellum (scabillum), *ī n.* **1.** scăunaș. **2.** (*spec.*) pedală pentru baterea tactului.
scaber, *bra, brum adj.* **1.** aspru, zgrunțuros. **2.** murdar, slinos.
scabiēs, *ēi f.* **1.** (*rar*) rugină. **2.** (*frecv.*) râie, rapăn: ~ *ovium* rapănul oilor. **3.** (*fig.*) mâncărime, poftă nestăpânită: ~ *lucri* poftă de câștig.
scabillum *v.* **scabellum**.
scabō, *ere, scābī vt.* a scărpina.
scaena, *ae f.* **1.** scenă: *in scaenam prodire* a ieși pe scenă. **2.** (*fig.*) văzul lumii, publicitate: *in scaena esse* a fi în văzul lumii. **3.** înscenare, comedie: *scaenam criminis parare* a pregăti farsa acuzării.
scaenicus (3) *adj.* de teatru, teatral: *ludi scaenici* spectacole de teatru. // **scaenicus**, *ī m.* actor; (*peior.*) comediant.
Scaevola, *ae m.* Scaevola („Stângaciul") (*cognomen roman*).
scaevus (3) *adj.* stâng, din stânga; (*fig.*) stângaci.
scālae, *ārum f.pl.* scară.
scalmus, *ī m.* **1.** cârlig în care e prinsă vâsla. **2.** (*fig.*) vâslă, luntre.
scalpellum, *ī n.* bisturiu, scalpel.

scalpō, *ere, psī, ptum vt.* **1.** (*rar*) a zgâria. **2.** (*frecv.*) a săpa (în lemn, în piatră), a grava, a sculpta.
scalprum, *ī n.* instrument de tăiat (cuţit, daltă, bisturiu, briceag).
scalptor, *ōris m.* gravor, sculptor.
scamnum, *ī n.* scaun, bancă.
scandō, *ere, ndī, nsum vi.* şi *vt.* a se urca, a se sui: ~ *in aggerem* a se urca pe întăritură, ~ *muros* a se urca pe ziduri.
scandula (scindula), *ae f.* şipcă, şindrilă.
scapha, *ae f.* luntre, barcă.
scaphium, *iī n.* vas (de forma unei jumătăţi de sferă), cupă, lighean.
scapulae, *ārum f.pl.* umeri, spate.
scarus, *ī m.* scar (*peşte de mare*).
scatebra, *ae f.* ţâşnire de apă, ape care ţâşnesc.
scateō, *ēre vi.* **1.** a ţâşni. **2.** (*fig.*) a fi plin de, a mişuna, a colcăi: *Nilus scatet piscibus* Nilul e plin de peşti.
scatūrīgō şi **scaturrīgō**, *inis f.* izvor care ţâşneşte.
scatūriō, *īre, īvī v.* **scateō**.
scaurus (3) *adj.* cu piciorul strâmb. // **Scaurus**, *ī m.* Scaurus (*cognomen roman*).
scelerātē *adv.* în mod criminal, ticălos.
scelerātus (3) *p. pf.* (*v.* **scelerō**) pângărit de crimă. // *adj.* ticălos, nelegiuit, criminal, blestemat.
scelerō (I) *vt.* a pângări, a profana.
scelestus (3) *adj.* ticălos, blestemat.
scelus, *eris n.* crimă, nelegiuire, ticăloşie.
scēna *v.* **scaena**.
scēptrifer, *era, erum adj.* (*poet.*) purtător de sceptru.
scēptrum, *ī n.* **1.** sceptru. **2.** (*fig., pl.*) domnie, tron.
scēptūchus, *ī m.* purtător de sceptru, mare demnitar (în Orient).
scheda (schida, scida), *ae f.* foaie de papirus (de hârtie).
schema, *ae f.* şi *atis n.* figură.
schola, *ae f.* **1.** conferinţă, discuţie filozofică, lecţie. **2.** şcoală. **3.** şcoală filozofică, sectă, doctrină.
scholasticus (3) *adj.* de şcoală. // **scholasticus**, *ī m.* **1.** retor, profesor. **2.** şcolar.
scida, *ae v.* **scheda**.
sciēns, *ntis p.pr.* (*v.* **sciō**) cu bună ştiinţă: *nihil ~ praetermisi* n-am omis nimic cu bună ştiinţă. // *adj.* cunoscător, priceput, ştiutor: ~ *locorum* cunoscător al locurilor, *vir scientissimus regendae reipublicae* om foarte priceput în conducerea statului.
scienter *adj.* cu ştiinţă, cu pricepere, cu iscusinţă.
scientia, *ae f.* **1.** cunoaştere: ~ *regionum* cunoaşterea regiunilor. **2.** ştiinţă: *cupiditas scientiae* dorinţă de ştiinţă, ~ *atque usus nauticarum rerum* cunoaşterea teoretică şi practică a chestiunilor navale.

scīlicet *adv.* **1.** bineînţeles, desigur, fireşte, fără îndoială. **2.** adică.
scindō, *ere, scidī, scissum vt.* **1.** a sfâşia: ~ *vestem* a sfâşia haina, ~ *comam* a smulge părul. **2.** a tăia, a despica: ~ *pontem* a tăia podul, ~ *quercum cuneis* a despica stejarul cu pene, ~ *vallum* a sparge întăritura, ~ *viam* a-şi tăia drum. **3.** (*pas.*) a se despărţi: *scinditur in geminas partes amnis* râul se separă în două părţi.
scindula *v.* **scandula**.
scintilla, *ae f.* scânteie.
scintillō (I) *vi.* a scânteia, a străluci.
sciō, *īre, scīvī* (*sciī*), *scītum vt.* a şti: *nihil certum* ~ a nu şti nimic sigur, *quod ego sciam* pe cât ştiu eu, ~ *litteras* a şti carte (*scris şi citit*).
Scīpiadās (Scīpiadēs), *ae m.* Scipion, din familia Scipionilor.
scīpiō[1], *ōnis m.* toiag, baston.
Scīpiō[2], *ōnis m.* Scipio (*cognomen al unei ramuri ilustre din* gens Cornelia, *căreia îi aparţineau cei doi Scipioni, învingători ai Carthaginei*).
scirpeus (3) *adj.* de papură, de trestie. // **scirpea**, *ae f.* paner de trestie.
scīscitor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a cerceta, a căuta să afle, a întreba despre ceva, a se interesa: ~ *consulis sententiam ab amico* a căuta să afle de la un prieten părerea consulului.
scīscō, *ere, scīvī, scītum vt.* a aproba o lege, a decide, a hotărî.
scītē *adv.* cu pricepere, cu dibăcie.
scītor, *ārī, ātus sum vt. dep.* (*poet.*) *v.* **scīscitor**.
scītum, *ī n.* hotărâre, decizie: *plebis scitum* (*plebiscitum*) hotărâre a poporului; plebiscit.
scītus[1], *ūs m.* [*numai Abl. sg.*] hotărâre: *populi scitu* prin hotărârea poporului.
scītus[2] (3) *p.pf. v.* **sciō**. // *adj.* **1.** cunoscător, ştiutor: ~ *vadorum* cunoscător al vadurilor. **2.** bine făcut, frumos, drăguţ, nostim.
scobis, *is f.* rumeguş, talaş, aşchii, pilitură.
scomber, *brī m.* scrumbie (de mare).
scōpae, *ārum f.pl.* târn, mătură.
Scopās, *ae m.* Scopas (*sculptor din Paros*).
scopulōsus (3) *adj.* plin de stânci, stâncos.
scopulus, *ī m.* **1.** stâncă (în mare): *remiges ad scopulos alliduntur* vâslaşii sunt izbiţi de stânci, *surdior scopulo* mai surd decât o stâncă. **2.** (*fig.pl.*) primejdii: *in hos scopulos incidere* a cădea în astfel de primejdii.
scordalus, *ī m.* om certăreţ.
scorpiō, *ōnis* (**scorpius**, *iī*) *m.* **1.** scorpion. **2.** Scorpionul (*constelaţie*). **3.** maşină de război pentru aruncat proiectile.
scortātor, *ōris m.* desfrânat.
scortea, *ae f.* haină de piele.
scorteus (3) *adj.* de piele.
scortum, *ī n.* prostituată.

scrība, *ae m.* scrib, secretar, copist.
scrībō, *ere, scrīpsī, scrīptum vt.* **1.** a scrie (însemnând): ~ *lineam* a trage o linie, ~ *nomen* a scrie numele. **2.** a scrie (redactând, compunând, descriind, anunţând): ~ *historiam* a scrie istoria, ~ *libros* a scrie cărţi, ~ *bellum* a descrie războiul, *scribe quid agas* scrie-mi ce faci. **3.** a înscrie: ~ *milites* a înrola soldaţi, ~ *aliquem heredem* a-l institui pe cineva moştenitor, ~ *pecuniam* a înregistra o sumă de bani.
scrīnium, *iī n.* cutie cilindrică (*în care se păstrau suluri de cărţi*), scrin.
scrīptiō, *ōnis f.* scris, scriere.
scriptitō (I) *vt.* a scrie adesea, a scrie mereu.
scrīptor, *ōris m.* **1.** secretar, copist. **2.** (*frecv.*) scriitor, autor.
scrīptum, *ī n.* scris, lucru (text) scris; (*pl.*) scrieri: *creber in scripto est* e harnic la scris, *sine scripto loqui* a vorbi fără ceva scris dinainte, *scripta Lucilii* scrierile lui Lucilius.
scrīptūra, *ae f.* **1.** scris, faptul (felul) de a scrie: *diligens* ~ scrisul neobosit, *si sprevissem scripturam* dacă aş fi dispreţuit scrisul, *genus hoc scripturae* acest fel de a scrie. **2.** dare pentru păşunat.
scrīptus, *ūs m.* funcţia de secretar.
scrīpulum *v.* **scrūpulum**.
scrobis, *is m.* şi *f.* groapă.
scrōfa, *ae f.* scroafă.
scrūpeus (3) *adj.* pietros, stâncos; (*fig.*) aspru.
scrūpōsus (3) *adj.* pietros, aspru.
scrūpulōsus (3) *adj.* **1.** pietros, aspru. **2.** (*fig.*) minuţios, scrupulos.
scrūpulum (scrīpulum), *ī n.* **1.** a douăzeci şi patra parte dintr-o uncie. **2.** (*fig.*) cantitate mică, fărâmă, dram.
scrūpulus (scrīpulus), *ī m.* **1.** (*rar*) pietricică ascuţită şi tăioasă. **2.** (*fig.*) grijă, îndoială, chin, ghimpe (în suflet): *alicui scrupulum ex animo evellere* a lua cuiva o grijă de pe suflet.
scrūpus *v.* **scrūpulus**.
scrūta, *ōrum n.pl.* zdrenţe, vechituri.
scrūtātor, *ōris m.* cercetător, scotocitor.
scrūtor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a cerceta, a scotoci, a căuta să afle ceva.
sculpō, *ere, psī, ptum vt.* a sculpta, a grava.
sculptilis (2) *adj.* sculptat, cizelat.
sculptor, *ōris m.* sculptor, gravor.
sculptūra, *ae f.* sculptură, gravură.
scurra, *ae m.* **1.** măscărici, bufon. **2.** filfizon.
scurrīlis (2) *adj.* de măscărici, de bufon.
scurrīlitās, *ātis f.* bufonerie.
scurrīliter *adv.* caraghios.
scurror, *ārī vi. dep.* a linguşi, a face curte cuiva.

scūtāle, *is n.* punga praştiei (*bucata de piele în care se pune proiectilul*).
scūtātus (3) *adj.* înarmat cu scut.
scutella, *ae f.* ceaşcă, cupă mică.
scutica, *ae f.* bici, harapnic.
scutula[1], *ae f.* sul, vălătuc (*pentru transportul prin rostogolire*).
scutula[2], *ae f.* **1.** romb. **2.** tavă (ovală), farfurie întinsă.
scūtulum, *ī n.* scut mic.
scūtum, *ī n.* scut; (*fig.*) apărare.
Scylla, *ae f.* **1.** Scylla (*stâncă pe coasta italiană a strâmtorii din Messina, în faţa Charybdei; după legendă, monstru marin care atrăgea acolo corăbiile şi le zdrobea*). **2.** fiica lui Nisus. // **Scyllaeus** (3) *adj.* al Scyllei.
scyphus, *ī m.* pocal, cupă.
Scȳros (Scȳrus), *ī f.* Scyros (*insulă în Marea Egee*). // **Scȳrius** (3) *adj.* din Scyros.
scytala, *ae* (**scytalē**, *ēs*) *f.* scrisoare secretă (*la spartani*), sul.
Scytha (Scythēs), *ae m.* scit; (*pl.*) **Scythae**, *ārum* sciţi (*populaţie nomadă întinsă pe o vastă suprafaţă la nordul Dunării de jos, al Mării Negre şi Mării Caspice*). // **Scythia**, *ae f.* Sciţia, ţara sciţilor. // **Scythicus** (3) *adj.* scitic. // **Scythis**, *idis* (**Scythissa**, *ae*) *f.* (femeie) scită.
sē *pron. refl.* [*Ac.* şi *Abl.*] *v.* **sui**.
sēbum, *ī n.* seu.
sēcēdō, *ere, cessī, cessum vi.* **1.** a se da la o parte, a se retrage: ~ *de via* a se da în lături din drum, ~ *in hortos* a se retrage în parc. **2.** a se separa, a se despărţi: *plebs secessit a patribus* plebea s-a separat de patricieni.
sēcernō, *ere, crēvī, crētum vt.* **1.** a despărţi, a separa: ~ *inermes ab armatis* a-i despărţi pe cei neînarmaţi de cei înarmaţi. **2.** a distinge: ~ *publica privatis* a distinge cele publice de cele particulare, ~ *blandum amicum a vero* a-l deosebi pe prietenul linguşitor de cel adevărat.
sēcessiō, *ōnis f.* **1.** retragere. **2.** despărţire, separare.
sēcessus, *ūs m.* **1.** retragere: *in secessu avium* la plecarea păsărilor. **2.** viaţă retrasă, izolare, singurătate: *specie* ~ sub aparenţa izolării. **3.** loc retras: *in secessu longo* într-un loc foarte retras.
sēcius (sētius, sequius) *adv. comp.* (*v.* **secus**) **1.** mai puţin: *non* (sau *haud*) *secius* nu mai puţin, la fel, în egală măsură, *nihilo secius* sau *neque eo secius* cu nimic mai puţin, cu toate acestea. **2.** mai rău, altfel decât trebuie, rău.
seclūdō, *ere, clūsī, clūsum vt.* **1.** a despărţi, a separa, a tăia (separând): *dextrum cornu a sinistro seclusum* aripa dreaptă separată de cea stângă. **2.** a îndepărta: ~ *curas* a alunga grijile.

seclum *v.* **saeculum.**

secō, *āre, secuī, sectum vt.* **1.** a tăia: ~ *aurem* a tăia o ureche; (*spec.*) a amputa, a opera. **2.** a răni, a zgâria, a sfârteca: *glacies secat plantas* gheaţa taie tălpile. **3.** (*fig.*) a tăia (despicând), a spinteca: ~ *fluctus navi* a spinteca valurile cu corabia, ~ *aethera pinnis* a spinteca văzduhul cu aripile, ~ *viam* a-şi tăia un drum. **4.** a despărţi: ~ *causas in plura genera* a diviza cauzele în mai multe categorii; (*spec.*) a lămuri, a tranşa (neînţelegeri): ~ *lites* a rezolva procese.

sēcrētiō, *ōnis f.* separare.

sēcrētō *adv.* în secret, între patru ochi, la o parte de ceilalţi.

sēcrētum, *ī n.* **1.** loc retras (îndepărtat): *in secretum seductus* dus într-un loc retras. **2.** convorbire secretă. **3.** secret, taină: *secreta prodere* a da pe faţă secretele, *secreta Minervae* tainele Minervei.

sēcrētus (3) *p.pf. v.* **sēcernō.** // *adj.* **1.** separat, distinct, particular, special: *secretum imperium* conducere distinctă. **2.** retras, singuratic: *secreta loca* locuri retrase. **3.** secret, ascuns, tainic: *secreta consilia* planuri ascunse.

secta, *ae f.* **1.** cale, drum în viaţă, direcţie. **2.** partid politic. **3.** şcoală, doctrină filozofică.

sectātor, *ōris m.* însoţitor (al unui personaj), partizan; (*pl.*) suită.

sectilis (2) *adj.* care se poate tăia.

sectiō, *ōnis f.* **1.** (*rar*) tăiere, amputare. **2.** (*frecv.*) vânzare la mezat (a bunurilor confiscate), licitaţie. **3.** bunuri confiscate (scoase la licitaţie): *sectionem eius oppidi universam Caesar vendidit* Caesar a vândut toate bunurile confiscate din acel oraş.

sector[1], *ōris m.* **1.** cel care taie: ~ *collorum* tăietor de gâturi (asasin). **2.** licitator, speculant (de bunuri la mezat).

sector[2], *ārī, ātus sum vt. dep.* **1.** a însoţi mereu, a se ţine după cineva: *servus, qui sectari meum gnatum solet* sclavul care-l însoţeşte de obicei pe fiul meu, *eum pueri sectantur* copiii se ţin după el. **2.** a urmări, a alerga (a umbla) după, a căuta: ~ *praedam* a umbla după pradă, ~ *voluptates* a vâna plăcerile, *mitte sectari* nu mai căuta.

sectūra, *ae f.* **1.** tăiere. **2.** (*spec.*) carieră, mină.

sectus (3) *p.pf. v.* **secō.**

sēcubō, *āre, buī vi.* a dormi (a trăi) singur.

sēculum, sēclum, sēculāris *v.* **saeculum, saeclum, saeculāris.**

sēcum = **cum se** cu sine, cu el.

secundāni, *ōrum m.pl.* soldaţi din legiunea a II-a.

secundārius (3) *adj.* de clasa a doua, de calitatea a doua, secundar.

secundō[1] (I) *vt.* a favoriza, a ajuta.

secundō[2] *adv.* în al doilea rând, apoi.

secundum *prep.* (*cu Ac.*) **1.** (*loc, timp*) îndată după: ~ *me* după mine (în urma mea), ~ *hunc diem* după această zi, *in actione secundum vocem vultus valet* în acţiunea unui orator imediat după voce contează înfăţişarea. **2.** de-a (în) lungul: ~ *litus* de-a lungul ţărmului. **3.** după, potrivit (conform) cu: ~ *naturam vivere* a trăi conform cu natura, ~ *legem* după lege. **4.** (*jur.*) în avantajul, în favoarea: ~ *causam nostram* în favoarea cauzei noastre.

secundus (3) *adj.* **1.** următor, al doilea: *in secundo proelio* în lupta următoare, ~ *a rege* al doilea după rege, *secundae* (*partes*) rolul al doilea; (*spec.*) inferior, mai prejos: *nulli virtute secundus* nimănui nu îi este mai prejos în vitejie. **2.** (*despre vânt, apă*) care merge în acelaşi sens: *secundo flumine* urmând cursul apei, *secundo vento* cu un vânt favorabil. **3.** (*fig.*) favorabil, prielnic, norocos, fericit: ~ *exitus* rezultat fericit, *secundae res* împrejurări favorabile.

sēcūrē *adv.* fără grijă, liniştit.

secūrifer (secūriger), *era, erum adj.* (*poet.*) purtător de secure, înarmat cu secure.

secūris, *is f.* **1.** secure: *securi percutere* a izbi cu securea. **2.** (*fig.*) **a)** lovitură mortală; **b)** fascii, putere romană, autoritate: *Gallia subiecta securibus* Gallia supusă puterii romane.

sēcūritās, *ātis f.* **1.** lipsă de griji (de teamă). **2.** siguranţă.

sēcūrus (3) *adj.* **1.** fără grijă, fără teamă, liniştit: ~ *futuri* fără grijă de viitor, ~ *poenae* fără teamă de pedeapsă. **2.** fără primejdii, sigur: ~ *locus* loc fără primejdii.

secus[1] *adv.* **1.** altfel: *nemo dicet* ~ nimeni nu va zice altfel, ~ *quam* altfel decât, *multo* ~ cu mult altfel, *longe* (*paulo*) ~ cu mult (cu puţin) altfel, *haud* (sau *non*) ~ *atque* (sau *ac*) nu altfel decât (tot aşa ca). **2.** altfel decât trebuie, rău: *recte an* ~ bine sau rău, *coepta* ~ *cadebant* cele începute ieşeau prost.

secus[2], *n.* [*indecl., frecv. ca Ac. de relaţie*] sex: ~ *virile* (*muliebre*) de sex bărbătesc (femeiesc).

sed *conj.* dar, ci: *non solum* (sau *modo*)... *sed etiam* nu numai... dar (ci), chiar (şi).

sēdātē *adv.* liniştit, calm.

sēdātiō, *ōnis f.* potolire, calmare.

sēdātus (3) *p.pf. v.* **sēdō.** // *adj.* potolit, calm.

sēdecim (*rar* **sexdecim**) *num.* şaisprezece.

sedeō, *ēre, sēdī, sessum vi.* **1.** a şedea: ~ *sub arbore* a şedea sub un pom; (*spec.*) a şedea ca judecător. **2.** a şedea nemişcat, a rămâne: ~ *in villa* a şedea la fermă, ~ *uno loco* a rămâne într-un singur loc, ~ *domi*

a şedea acasă. **3.** (*fig.*) a rămâne nemişcat, a stărui: *vultus animo sedet* figura îi stăruie în minte, *meum iudicium sedet* judecata mea rămâne neclintită. **4.** a se lăsa în jos: *nebula campo sedet* negura se lasă pe câmpie.

sēdēs, *is f.* **1.** scaun, jilţ. **2.** (loc de) aşezare, reşedinţă, locuinţă, sălaş: *alias sedes petere* a căuta alte locuri de aşezare, *beatae sedes* sălaşuri fericite. **3.** sediu, temelie: *urbem a sedibus eruere* a dărâma oraşul din temelii.

sedīle, *is n.* scaun, bancă.

sēditiō, *ōnis f.* **1.** dezbinare, conflict: ~ *domestica* vrajbă în familie. **2.** răzvrătire: ~ *militum* răzvrătirea soldaţilor.

sēditiōsē *adv.* răzvrătitor, semănând discordie.

sēditiōsus (3) *adj.* turbulent, pornit pe zâzanie, răzvrătitor.

sēdō (I) *vt.* a potoli, a calma.

sēdūcō, *ere, dūxī, ductum vt.* **1.** a lua (a trage) la (de) o parte: *me seducit narratque* mă trage la o parte şi-mi povesteşte. **2.** a despărţi, a separa: ~ *duas terras undā* a despărţi două ţinuturi printr-o apă.

sēductiō, *ōnis f.* luare la o parte, separare.

sēductus (3) *p.pf. v.* **sēdūcō**. // *adj.* retras, depărtat.

sēdulitās, *ātis f.* sârguinţă, silinţă, hărnicie, zel.

sēdulō *adv.* **1.** conştiincios, zelos, din răsputeri, cu toată grija: *operam* ~ *dabo* îmi voi da silinţa din răsputeri. **2.** anume, înadins: *tempus terens* ~ pierzând timpul într-adins.

sēdulus (3) *adj.* conştiincios, silitor, harnic, zelos.

seges, *etis f.* **1.** ogor: *non culta seges* ogor nearat. **2.** holdă, semănătură: ~ *laeta* holdă bogată. **3.** (*fig.*) mulţime, droaie: ~ *telorum* o mulţime de săgeţi.

Segesta, *ae f.* Segesta (*oraş în Sicilia*). // **Segestānus** (3) *adj.* din Segesta.

segmentum, *ī n.* bandă, zonă.

sēgnis (2) *adj.* lânced, molatic, trândav, încet.

sēgniter *adv.* lânced, încet, molatic, trândav.

sēgnitia, *ae f.* (**sēgnitās**, *ātis* şi **sēgnitiēs**, *ēi*) *f.* trândăvie, nepăsare.

sēgregō (I) *vt.* a separa, a izola, a îndepărta: ~ *virtutem a summo bono* a separa virtutea de binele suprem, ~ *se a ceteris* a se izola de ceilalţi, ~ *aliquem a numero civium* a îndepărta pe cineva din rândul cetăţenilor.

sēgrex (1), *egis adj.* izolat.

sēiugis (2) *adj.* tras de şase cai. // **sēiugēs**, *ium m.pl.* (*subînţ.* **equi**) şase cai.

sēiunctiō, *ōnis f.* separare.

sēiunctus (3) *p.pf.* (*v.* **sēiungō**) depărtat, fără legătură, străin.

sēiungō, *ere, iūnxī, iūnctum vt.* a despărţi, a separa: *Alpes Italiam a Gallia seiungunt* Alpii despart Italia de Gallia.

Seleucīa, *ae f.* Seleucia: **1.** oraş în Babilonia. **2.** oraş în Syria.

Seleucus, *ī m.* Seleucus (*general al lui Alexandru cel Mare, apoi rege al Syriei, fondator al dinastiei Seleucizilor*).

sēlībra (sēmilībra), *ae f.* jumătate de livră.

sēligō, *ere, lēgī, lectum vt.* a alege: *sententiae selectae* maxime alese.

Selinūs, *ūntis f.* Selinus: **1.** oraş în Sicilia. **2.** oraş în Cilicia.

sella, *ae f.* scaun: *sella curūlis* scaunul curul.

sellārius, *iī m.* desfrânat.

sellisternium, *iī n.* ofrandă adusă unei zeiţe (*a cărei statuetă era aşezată pe o „sella"*).

sellula, *ae f.* scăunaş, lectică mică.

sellulārius (3) *adj.* care lucrează şezând pe scaun, sedentar. // **sellulāriī**, *ōrum m.pl.* meseriaşi care lucrează şezând pe scaun.

sēmanimis *v.* **sēmianimis**.

semel *adv.* **1.** o dată, o singură dată: *non* ~ *sed saepe* nu o dată, ci de multe ori, ~ *in vita risit Crassus* Crassus a râs o singură dată în viaţă, ~ *atque iterum* de două ori, *semel... iterum* prima oară... a doua oară. **2.** o dată pentru totdeauna, în sfârşit: *ut semel finiam* ca să termin odată. **3.** (cu *conj.* sau *pron. relat.*) o dată (ce): *quod* ~ *dixi non mutabo* ce am spus o dată nu mai schimb, *cum* ~ *coepit, labitur ad perniciem* o dată ce a început, alunecă spre pieire, *si semel accepit* o dată ce a primit.

Semelē, *ēs* (**Semela**, *ae*) *f.* Semele (*mama lui Bacchus*). // **Semelēius** (3) *adj.* al Semelei.

sēmen, *inis n.* **1.** sământă: *semina spargere* a împrăştia seminţe; (*fig.*) germen: ~ *discordiae* germenul dezbinării. **2.** neam, soi: *pecus boni seminis* o oaie de soi bun, *regio semine* de neam regesc. **3.** cauză, autor: ~ *huius belli* cauza acestui război.

sēmēnstris *v.* **sēmēstris**.

sēmentis, *is f.* semănătură: *sementem facere* a semăna.

sēmentīvus (3) *adj.* de însămânţare.

sēmermis *v.* **sēmiermis**.

sēmēstris (2) *adj.* de şase luni.

sēmēsus (3) *adj.* mâncat (ros) pe jumătate.

sēmet = *se* întărit prin *met*.

sēmiambustus (3) *adj.* pe jumătate ars.

sēmianimis (2) şi **sēmianimus** (3) *adj.* pe jumătate (aproape) mort.

sēmiapertus (3) *adj.* pe jumătate deschis.

sēmibarbarus (3) *adj.* pe jumătate barbar.

sēmibōs, *bovis m.* jumătate taur.

sēmicaper, *prī m.* jumătate ţap.
sēmicrem(āt)us (3) *adj.* pe jumătate ars.
sēmicubitālis (2) *adj.* de jumătate de cot.
sēmideus (3) *adj.* pe jumătate zeu. // **sēmideus**, *ī m.* şi **sēmidea** *ae f.* semizeu, semizeiţă.
sēmidoctus (3) *adj.* pe jumătate învăţat, semidoct.
sēmiermis (sēmermis) (2) şi **sēmiermus** (3) *adj.* pe jumătate înarmat.
sēmiēsus *v.* **sēmēsus**.
sēmifactus (3) *adj.* pe jumătate făcut, neterminat.
sēmifer, *era*, *erum adj.* jumătate om şi jumătate animal.
Sēmigermānus (3) *adj.* pe jumătate german.
sēmigravis (2) *adj.* pe jumătate beat.
sēmigrō, *āre vi.* a pleca departe de, a se separa: ~ *a patre* a se despărţi de tatăl său.
sēmihomō, *inis m.* jumătate om şi jumătate animal.
sēmihora, *ae f.* jumătate de oră.
sēmilacer, *era*, *erum adj.* pe jumătate sfârtecat.
sēmilixa, *ae m.* (*termen insultător*) jumătate de cantinier, nici măcar cantinier de-adevărat.
sēmimās, *maris m.* jumătate bărbat şi jumătate femeie, androgin, eunuc.
sēmimortuus (3) *adj.* pe jumătate mort.
sēminārium, *iī n.* pepinieră; (*fig.*) sursă.
sēminātor, *ōris m.* semănător.
sēminex (1), *necis adj.* pe jumătate mort.
sēminō (I) *vt.* a semăna; (*fig.*) a produce, a crea.
sēminūdus (3) *adj.* pe jumătate gol; (*fig.*) aproape fără arme.
sēmiplēnus (3) *adj.* pe jumătate plin (complet).
sēmiputātus (3) *adj.* pe jumătate curăţat de vreascuri.
Semīramis, *idis f.* Semiramida (*regina legendară a assyrienilor, fondatoarea Babilonului*). // **Semīramius** (3) *adj.* al Semiramidei, babilonean.
sēmirutus (3) *adj.* pe jumătate dărâmat.
sēmis, *issis m.* jumătate de as; (*fig.*) jumătate (a unui întreg).
sēmisepultus (3) *adj.* pe jumătate îngropat.
sēmisomnus (3) şi **sēmisomnis** (2) *adj.* pe jumătate adormit.
sēmisupīnus (3) *adj.* jumătate răsturnat pe spate.
sēmita, *ae f.* cărare, potecă.
sēmitectus (3) *adj.* pe jumătate acoperit.
sēmiūstulātus (sēmūstulātus) (3) *adj.* pe jumătate ars.
sēmiūstus (sēmūstus) (3) *adj.* pe jumătate ars.

sēmivir, *irī m.* jumătate om şi jumătate animal (*spec.*) centaur. // *adj.* (*fig.*) moleşit de plăcere, desfrânat, efeminat.
sēmivīvus (3) *adj.* pe jumătate mort.
Sēmō, *ōnis m.* Semo (*vechi zeu al semănăturilor*).
sēmōtus (3) *p.pf. v.* **sēmoveō**. // *adj.* departe de, depărtat, retras; (*fig.*) secret.
sēmoveō, *ēre*, *mōvī*, *mōtum vt.* a îndepărta.
semper *adv.* totdeauna, mereu.
sempiternus (3) *adj.* perpetuu, veşnic.
sēmūncia, *ae f.* **1.** semiuncie (*jumătate de uncie = a douăzeci şi patra parte dintr-un as*); (*fig.*) para. **2.** a douăzeci şi patra parte (dintr-un întreg): ~ *horae* a douăzeci şi patra parte dintr-o oră.
sēmūnciārius (3) *adj.* de o jumătate de uncie: *semunciarium foenus* dobândă de 1/24% pe lună.
sēmūstulātus *v.* **sēmiūstulātus**.
sēmūstus *v.* **sēmiūstus**.
Sēna, *ae f.* Sena (*oraş în Umbria*). // **Sēnēnsis** (2) *adj.* din (de la) Sena.
senāculum, *ī n.* sala de şedinţe a senatului.
sēnāriolus, *ī m.* mic senar.
sēnārius (3) *adj.* de şase picioare. // **sēnārius**, *iī m.* senar (*vers iambic de şase picioare*).
senātor, *ōris m.* senator, membru al senatului (*format, sub Romulus, din o sută de membri, în mai tot timpul republicii din trei sute, sub Caesar din nouă sute, sub Augustus şi în timpul imperiului din şase sute de membri*).
senātōrius (3) *adj.* de senator, senatorial.
senātus, *ūs m.* senat, adunarea senatului.
senātus cōnsultum, *ī n.* decret al senatului.
Seneca, *ae m.* **1.** L. Annaeus Seneca (*filozof stoic, profesor al împăratului Nero, din ordinul căruia s-a sinucis*). **2.** Seneca Rhetor (*tatăl filozofului*).
senecta, *ae f.* vârstă înaintată, bătrâneţe.
senectus[1] (3) *adj.* (*poet.*) bătrân.
senectus[2], *ūtis f.* bătrâneţe.
seneō, *ēre vi.* **1.** a fi bătrân. **2.** a zăcea în nemişcare, a lâncezi, a mucezi.
senēscō, *ere*, *senuī vi.* **1.** a îmbătrâni: *tacitis senescimus annis* îmbătrânim pe nesimţite. **2.** (*fig.*) a slăbi cu vremea, a scădea, a-şi pierde puterea, a descreşte: *opes Atheniensium senescunt* puterea atenienilor slăbeşte, *hiems senescit* gerul slăbeşte, *luna senescit* luna descreşte.
senex (1), *senis adj.* [*comp.* **senior**] bătrân. // *m.* (om) bătrân; (*mil.*) *seniores* vârstnicii (*soldaţi între patruzeci şi cinci şi şaizeci de ani*).
sēnī, *ae*, *a num.* [*G.pl.* **senum**] **1.** câte şase. **2.** (*poet.*) şase.
senīlis (2) *adj.* de bătrân, bătrânesc.

senīliter *adv.* ca bătrânii.

senior *adj. comp. v.* **senex**.

senium, *iī n.* **1.** bătrânețe, sleire a forțelor, slăbire: *senio confectus* sleit de puteri din cauza bătrâneții. **2.** (*fig.*) durere, supărare, mâhnire.

Senonēs, *um m.pl.* senoni (*neam celtic din Gallia Lugdunensis*).

sēnsa, *ōrum n.pl.* păreri, idei.

sēnsim *adv.* pe nesimțite, puțin câte puțin, încet.

sēnsus, *ūs m.* **1.** simțire: ~ *doloris* simțirea durerii, *sine sensu iacere* a zăcea fără simțire. **2.** simț: ~ *audiendi* simțul auzului, *res sensibus subiecta* lucru supus simțurilor. **3.** simțire, sentiment: ~ *amoris* sentimentul iubirii. **4.** fel de a vedea, părere, gând: *ignarus nostri sensus* necunoscător al felului nostru de a vedea, ~ *de republica* părerea despre stat, *sensus suos alicui aperire* a-și dezvălui cuiva gândurile. **5.** (putere de) judecată: *omnes sensus eripit mihi* îmi ia toate simțurile. **6.** înțeles, sens: *versuum sensus* înțelesul versurilor, *occultos sensus habent* au sensuri ascunse. **7.** gândire, idee: *sensus ordine collocati* idei așezate în ordine.

sententia, *ae f.* **1.** părere: *quot homines, tot sententiae* câți oameni, atâtea păreri, *meā sententiā* după părerea mea. **2.** gând, dorință, intenție: *si tibi* ~ *est* dacă ai de gând, *haec ex mea* ~ *eveniunt* acestea se întâmplă după dorința mea. **3.** părere, aviz, vot: *senatores sententiam dicunt* (sau *ferunt*) senatorii își spun părerea, *sententiam rogare* a cere părerea, *pedibus ire in sententiam alicuius* a se alătura părerii cuiva, a vota propunerea cuiva, *omnibus sententiis absolvitur* este achitat cu toate voturile. **4.** sens, înțeles: *multa a Caesare in eam sententiam dicta sunt* s-au spus multe cuvinte de către Caesar în acest sens, *id habet hanc sententiam* lucrul are acest sens. **5.** cugetare, maximă, aforism: *sententiae graves* cugetări adânci.

sententiola, *ae f.* mică sentință, maximă.

sententiōse *adv.* în chip sentențios.

sententiōsus (3) *adj.* bogat în idei, plin de maxime, sentențios.

sentīna, *ae f.* drojdie, lături.

sentiō, *īre, sēnsī, sēnsum vt.* **1.** a simți: ~ *suavitatem cibi* a simți savoarea mâncării, ~ *dolorem* a simți durerea. **2.** a simți (a încerca) o durere, a suferi, a cunoaște: ~ *cladem belli* a încerca dezastrul războiului, ~ *infamiam* a cunoaște ticăloșia. **3.** a simți, a-și da seama, a observa, a înțelege: *senserunt ex fremitu de profectione* după zarvă și-au dat seama de plecare, *sentio quam sit exiguum ingenium meum* îmi dau seama cât de neînsemnat este talentul meu. **4.** a gândi, a judeca, a socoti: *omnes sentiunt unum atque*

idem toți gândesc unul și același lucru, *tecum sentio* sunt de părerea ta, ~ *aliquem bonum civem* a-l socoti pe cineva bun cetățean.

sentis, *is m.* [*frecv. pl.*] mărăcine; spini.

sentus (3) *adj.* plin de spini, mărăcinos; (*fig.*) respingător.

seorsus (**seorsum**) *adv.* despărțit de, în afara, aparte, separat, fără: ~ *ab aedibus* afară din casă, ~ *a collega* fără știrea colegului.

sēparābilis (2) *adj.* separabil.

sēparātim *adj.* aparte, separat.

sēparātiō, *ōnis f.* separare.

sēparātus (3) *p.pf. v.* **sēparō**. // *adj.* separat, aparte, distinct.

sēparō (I) *vt.* a separa, a despărți.

sepeliō, *īre, pelīvī* (*pelīī*), *pultum vt.* a îngropa: ~ *mortuum* a îngropa un mort; (*fig.*) ~ *dolorem* a-și îngropa durerea; (*pas.*) a se cufunda: *vino somnoque sepultus* cufundat în vin și somn.

sēpēs și **sēpiō** *v.* **saepes, saepiō**.

sēpia, *ae f.* sepie.

sēpōnō, *ere, posuī, positum vt.* **1.** a pune deoparte, a rezerva: ~ *pecuniam in aedificationem* a pune deoparte bani pentru clădire, ~ *senectutii pecuniam* a-și rezerva bani pentru bătrânețe. **2.** a separa, a distinge: ~ *rem ab re* a separa un lucru de altul. **3.** a da la o parte, a îndepărta, a izgoni: ~ *in insulam* a îndepărta într-o insulă, ~ *curas* a alunga grijile.

sēpse = **sē ipse**.

septem *num.* șapte.

September, *bris, bre adj.* al lunii septembrie. // **September**, *bris m.* (luna) septembrie.

septemdecim *num.* șaptesprezece.

septemfluus (3) *adj.* curgând cu șapte brațe (*de exemplu, Nilul*).

septemgeminus (3) *adj.* înșeptit, cu șapte...

septemplex (1), *icis adj.* înșeptit; (*scut*) cu șapte piei; (râu) cu șapte guri.

septemtriō *v.* **septentriō**.

septemvir, *virī m.* septemvir (*membru al unei comisii de șapte persoane*).

septemvirālis (2) *adj.* de septemvir, septemviral.

septemvirātus, *ūs m.* septemvirat, funcția de septemvir.

septēnārius (3) *adj.* compus din șapte unități. // **septēnārius**, *iī m.* vers de șapte picioare, septenar.

septēnī, *ae, a num.* **1.** câte șapte. **2.** (*poet.*) șapte.

septentriō (**septemtriō**), *ōnis m.* [*frecv. pl.*] **septentriōnēs**, *um* **1.** Carul Mare (*constelația „Celor șapte boi"*). **2.** nord, miazănoapte, ținuturi nordice, polul nord: *ad septentriones spectat* este orientat spre nord.

septentriōnālis (2) *adj.* nordic, septentrional. // **septentriōnālia**, *ium n.pl.* ținuturi nordice.
septiēs (septiēns) *num.* de șapte ori.
septimānī, *ōrum m.pl.* soldați din legiunea a VII-a.
Septimius, *iī m.* Septimius (*nume gentilic roman*).
Septimontium, *iī n.* Septimonțiu: **1.** spațiul cuprins între cele șapte coline ale Romei. **2.** sărbătoarea celor șapte coline.
septimum *adv.* pentru a șaptea oară.
septimus (3) *num.* al șaptelea.
septingentēsimus (3) *num.* al șapte sutelea.
septingentī, *ae, a num.* șapte sute.
septingentiē(n)s *num.* de șapte sute de ori.
septirēmis (2) *adj.* cu șapte rânduri de vâsle.
septuāgēsimus (3) *num.* al șaptezecilea.
septuāgintā *num.* șaptezeci.
septūnx, *ūncis m.* **1.** șapte uncii: *septunces auri* șapte uncii de aur. **2.** șapte douăsprezecimi (dintr-un întreg): *septunces iugeri* 7/12 dintr-un iugăr.
sepulcrālis (2) *adj.* de mormânt, funebru.
sepulcrum, *ī n.* mormânt, monument funerar.
sepultūra, *ae f.* înmormântare, îngropăciune.
sepultus (3) *v.* **sepeliō**.
Sēquana, *ae m.* Sequana (*azi, Sena*).
Sēquanī, *ōrum m.pl.* sequanii (*popor gallic așezat pe malul drept al Ronului*).
sequāx (1), *ācis adj.* **1.** care urmărește neîncetat. **2.** docil.
sequēns (1), *ntis p.pr. v.* **sequor**. // *adj.* următor: *sequenti nocte* în noaptea următoare.
sequester, *tris* (**sequester**, *trī*) *m.* **1.** (*jur.*) mijlocitor, mediator, sechestru (*cel în mâinile căruia părțile depun obiectul disputat*): *quod apud sequestrem depositum est* ceea ce s-a depus în mâinile mijlocitorului. **2.** (*fig.*) mediator, negociator: *pacis sequestrem mittere* a trimite mijlocitor de pace. // *adj. sequester, -tra, -trum* care intervine, intervenind: *pace sequestra* datorită păcii care intervenise.
sequor, *sequī, secūtus sum vt. dep.* **1.** a însoți: ~ *magistratum in provinciam* a însoți un magistrat în provincie, *gloria virtutem tamquam umbra sequitur* gloria însoțește virtutea ca o umbră. **2.** a urmări: ~ *hostem* a-l urmări pe dușman, ~ *oculis nubem* a urmări cu ochii un nor, ~ *vestigia alicuius* a se ține de urmele cuiva. **3.** a căuta: ~ *gloriam* a căuta gloria. **4. a)** a urma, a veni după: *lacrimae sunt verba secutae* au urmat lacrimi după aceste cuvinte, *sequitur hiems* urmează iarna, *anno sequenti* în anul următor; **b)** (*impers.*) *sequitur videre*

urmează acum să vedem. **5.** (*fig.*) a urma (un model, o persoană, o idee, un partid etc.): *pueri patrem sequuntur* copiii îl urmează pe tatăl lor, ~ *sententiam alicuius* a adopta părerea cuiva; (*spec.*) a urma o direcție, a urma drumul spre, a se îndrepta: *Italiam non meā sponte sequor* mă îndrept spre Italia nu din voia mea. **6.** a veni de la sine, *tum laus pulcherrima est, cum sequitur, non cum arcessitur* lauda este un foarte frumos lucru, atunci când vine de la sine, nu când o cauți. **7.** a urma ca o consecință, a fi urmarea: *sequuntur largitionem rapinae* jafurile sunt urmarea risipei. **8.** a trece pe seama, a reveni: *urbes captae Aetolos sequuntur* orașele cucerite reveniră aetolienilor.
Ser. *prescurtare* pentru **Servius**.
sera, *ae f.* drug, zăvor, încuietoare.
Serāpis, *is* (*idis*) *m.* Serapis (*zeu egiptean al Infernului, identificat apoi cu Pluto*). // **Serāpēum**, *ī n.* templu al lui Serapis.
serēnitās, *ātis f.* seninătate, senin.
serēnō (I) *vt.* a însenina; (*fig.*) a lumina, a face să lumineze.
serēnus (3) *adj.* senin, luminos. // **serēnum**, *ī n.* vreme senină.
Sērēs, *um m.pl.* seri (*popor din India orientală, vestit prin măiestria fabricării mătăsurilor*). // **Sēricus** (3) *adj.* al serilor; (*fig.*) de mătase. // **sērica**, *ōrum n.pl.* haine de mătase, mătăsuri.
Sergius, *iī m.* Sergius (*nume gentilic roman; de exemplu, Lucius Sergius Catilina*).
seria, *ae f.* vas de pământ (pentru vin, ulei).
seriēs, *ēī f.* șir, rând, înșiruire, serie.
sēriō *adv.* în chip serios.
sērius[1] (3) *adj.* serios. // **sēria**, *ōrum n.pl.* lucruri serioase.
sērius[2] *adv. comp. v.* **sēriō**.
sermō, *ōnis m.* **1.** conversație, discuție, convorbire: *sermonem habere cum aliquo* a avea o conversație cu cineva. **2.** vorbire de toate zilele, vorbire obișnuită, fără artă: ~ *potius quam oratio* mai mult vorbire obișnuită decât discurs. **3.** subiect de discuție, zvon public, vorbele lumii: ~ *est totā Asiā dissipatus* s-a răspândit un zvon prin toată Asia, *sermones inimicorum effugere non potuit* nu a putut să scape de vorbele dușmanilor. **4.** fel de exprimare, vorbire, limbaj, limbă: *elegantia sermonis* eleganța stilului, ~ *rusticus* vorbire țărănească, ~ *patrius* limba strămoșească.
sermunculus, *ī m.* vorbe fără temei, vorbe răuvoitoare.
serō[1] *adv.* târziu, prea târziu.
serō[2], *ere, seruī, sertum vt.* **1.** (*numai la p.pf.*) a împleti: *coronae nardo florente sertae* cununi împletite cu nard înflorit. **2.** (*fig.*) a lega una de

alta, a înşira, a angaja: ~ *colloquia cum aliquo* a lega convorbiri cu cineva, ~ *verba* a înşira cuvinte, ~ *certamina cum patribus* a angaja lupte cu patricienii.

sero[3], *ere, sēvī, satum vt.* **1.** a semăna, a sădi: ~ *frumentum* a semăna grâu, ~ *arbores* a sădi arbori. // **sata**, *ōrum n.pl.* semănături, ogoare. **2.** (*fig.*) a semăna, a naşte, a crea, a produce, a răspândi: ~ *discordias* a semăna neînţelegeri, ~ *crimina* a răspândi acuzaţii, ~ *leges* a face legi peste legi.

serpens, *ntis m.* şi *f.* şarpe; (*fig.*) Balaurul (*constelaţie*).

serpentigena, *ae m.* născut dintr-un şarpe.

serpentipēs, *pedis adj.* care se termină în şarpe.

serperāstra, *ōrum n.pl.* atele (*speteze mici de fixat şi îndreptat oasele de la picioare la copii*).

serpillum *v.* **serpyllum**.

serpō, *ere, serpsī vi.* **1.** a se târî: *anguis serpit per humum* şarpele se târăşte pe pământ; (*fig.*) *Hister in mare serpit* Istrul curge spre mare. **2.** (*fig.*) a se întinde, a se răspândi (pe nesimţite): *rumor serpit* zvonul se răspândeşte, *flamma serpserat ad tectum* flacăra se întinsese la acoperiş.

serpyllum (serpillum, serpullum), *ī n.* cimbrişor.

serra, *ae f.* ferăstrău.

serrātus (3) *adj.* zimţat, dinţat: *nummi serrati* bani zimţaţi (*dinari de argint din vremea republicii*).

serrula, *ae f.* ferăstrău mic.

serta, *ōrum n.pl.* cunună, ghirlandă.

sērum[1], *ī n.* vreme înaintată: ~ *erat diei* era un ceas înaintat din zi.

serum[2], *ī n.* zer.

sērus (3) *adj.* **1.** târziu, mai târziu: *rosa sera* trandafiri târzii, *serii studiorum* novici la studii; (*adverbial*) ~ *redeas* să te întorci târziu. **2.** tardiv, prea târziu: *serum auxilium* ajutor prea târziu.

serva, *ae f.* sclavă.

servābilis (2) *adj.* care poate fi salvat (conservat).

servantissimus (3) *adj. superl.* (*poet.*) păstrător straşnic.

servātor, *ōris m.* **1.** păzitor, observator. **2.** (*frecv.*) salvator.

servātrix, *īcis f.* **1.** păzitoare. **2.** salvatoare.

servīlis (2) *adj.* de sclav: ~ *vestis* haină de sclav, *servile bellum* război cu sclavii, *servilem in modum* ca faţă de un sclav.

servīliter *adv.* ca un sclav, servil.

Servīlius, *iī m.* Servilius (*nume gentilic roman*).

serviō (IV) *vi.* **1.** a fi sclav, a fi rob, a robi: *servit vetus hostis* vechiul duşman acum e rob, ~ *domino* (*D.*) *aspero* a robi la un stăpân aspru, ~ *cupiditatibus* a fi rob patimilor. **2.** (*fig.*) a sluji, a servi, a se pune în slujba, a ţine seama de: ~ *communi utilitati* a servi interesul general, ~ *senatui* a se pune în slujba senatului, ~ *temporibus* a se adapta vremurilor. **3.** (*despre proprietăţi*) a fi lovit de servitute: *aedes serviebant* casa era sub servitute.

servitium, *iī n.* **1.** robie: *ducere in servitium* a duce în robie. **2.** (*colectiv*) masă de sclavi, sclavi: ~ *movetur* masele de sclavi se agită.

servitūs, *ūtis f.* **1.** sclavie, robie; (*fig.*) supunere. **2.** (*spec.*) servitute (grevând asupra proprietăţii).

servō (I) *vt.* **1.** a observa atent, a pândi, a păzi: ~ *sidera* a observa aştrii, ~ *itinera nostra* a pândi drumurile noastre, ~ *pomaria* a păzi livezile, ~ *ne coetus fiant* a păzi să nu se facă adunări. **2.** a nu părăsi, a rămâne locului, a locui: ~ *domum* a nu părăsi casa, *nymphae flumina servant* nimfele locuiesc în ape. **3.** a păstra, a ţine, a respecta: ~ *odorem* a păstra mirosul, ~ *ordines* a păstra rândurile, ~ *modum* a păstra măsura, ~ *fidem* a respecta cuvântul dat, ~ *iustitiam* a respecta dreptatea. **4.** a păstra nevătămat, a salva, a scăpa: ~ *exercitum* a salva armata, ~ *amicum ex periculo* a scăpa un prieten din primejdie. **5.** a păstra (pentru viitor), a ţine la păstrare, a rezerva: *servat Caecuba* (*vina*) *centum clavibus* păstrează vinul de Caecub sub o sută de zăvoare, ~ *carmina Iovis auribus* a rezerva poeziile pentru urechile lui Iupiter.

servula, *ae f.* sclavă tânără.

servulus, *ī m.* sclav tânăr.

servus, *ī m.* sclav. // **servus** (3) *adj.* (de) sclav, înrobit: *serva urbs* oraş înrobit, *servum pecus imitatorum* turmă servilă de imitatori.

sēsama, *ae f.* **sēsamum**, *ī n.* susan.

sēscēnārius (3) *adj.* format din şase sute de oameni.

sēscēnī, *ae, a num.* câte şase sute.

sēscentēsimus (3) *num.* al şase sutelea.

sēscentī, *ae, a num.* şase sute; (*fig.*) nenumăraţi, puzderie de.

sēscentiē(n)s *num.* de şase sute de ori.

sēscuplex *v.* **sēsquiplex**.

seselis, *is f.* chimion.

sēsqui *adv.* o dată şi jumătate.

sēsquialter, *era, erum adj.* o dată şi jumătate.

sēsquihōra, *ae f.* un ceas şi jumătate.

sēsquimodius, *iī m.* o baniţă şi jumătate.

sēsquipedālis (2) *adj.* de un picior şi jumătate.

sēsquipēs, *edis m.* un picior şi jumătate.

sēsquiplāga, *ae f.* o lovitură şi jumătate.

sēsquiplex (1), *plicis adj.* de o dată şi jumătate.

sessilis (2) *adj.* pe care se poate şedea, bun de şezut.

sessiō, *ōnis f.* **1.** fel de a se așeza, așezare. **2.** locaș. **3.** ședere, oprire. **4.** ședință.

sessitō (I) *vi.* a ședea mereu.

sessor, *ōris m.* (cel care șade undeva). **1.** spectator (la teatru). **2.** cel care șade pe cal, călăreț. **3.** locuitor.

sēstertius, *iī m.* sesterț (*monedă curentă de argint valorând 2 ţ ași, mai târziu 4 ași sau ŗ dintr-un dinar, notat HS*): *duo sestertii* doi sesterți; (*n.*) *sestertium* o mie de sesterți, *duo sestertia* două mii de sesterți, *centena milia sestertium* o sută de mii de sesterți; (*precedat de num. adverbial*) *decies centena milia sestertium* (sau, prescurtat, *decies sestertium*) un milion de sesterți.

Sēstius *v.* **Sextius**.

set- *v.* **saet-**.

sētius *comp. v.* **secus**[1].

seu *v.* **sīve**.

sevērē *adv.* **1.** cu seriozitate. **2.** cu severitate, cu asprime.

sevēritās, *ātis f.* **1.** gravitate, seriozitate. **2.** severitate, asprime.

sevērus[1] (3) *adj.* **1.** serios, riguros, sever, aspru. **2.** crud, neîmblânzit, neînduplecat.

Sevērus[2], *ī m.* Severus (*nume gentilic roman*).

sēvocō (I) *vt.* **1.** a chema (a trage) la o parte: *sevocare singulos coepit* începu să-i ia la o parte pe fiecare. **2.** (*fig.*) a ține departe, a izola: ~ *animum a voluptate* a ține departe sufletul de plăcere.

sex *num.* șase.

sexāgēnī, *ae, a num.* câte șaizeci.

sexāgēsimus (3) *num.* al șaizecilea.

sexāgiē(n)s *num.* de șaizeci de ori.

sexāgintā *num.* șaizeci.

sexangulus (3) *adj.* hexagonal.

sexc- *v.* **sesc-**.

sexdecim *v.* **sedecim**.

sexennis (2) *adj.* în vârstă de șase ani.

sexennium, *iī n.* răstimp de șase ani.

sexiē(n)s *num.* de șase ori.

sexprīmī, *ōrum m.pl.* primii șase fruntași ai unui oraș.

sextādecumānī, *ōrum m.pl.* soldați din legiunea a XVI-a.

sextāns, *antis m.* o șesime (*dintr-un întreg: as, sumă de bani, livră, iugăr*).

sextārius, *iī m.* **1.** sextar (*măsură pentru lichide de 0,55 l; a șasea parte dintr-un „congius"*). **2.** un sfert de baniță.

Sextīlis (2) *adj.* de august (*a șasea lună a anului când acesta începea cu luna martie*). // **Sextīlis**, *is m.* (luna) Sextilis (*numită mai târziu Augustus, în cinstea împăratului*).

Sextius (Sēstius), *iī m.* Sextius (*nume gentilic roman*). // **Sextius** (3) *adj.* din *gens Sextia*.

sextus (3) *num.* al șaselea.

sexus, *ūs m.* sex.

si *conj.* **1.** (*în prop. condiționale*) dacă, în cazul că: **a)** (*real*) *si vis, dabo tibi testes* dacă vrei, îți voi arăta martori; **b)** (*potențial*) *si singulos numeremus* dacă i-am număra pe fiecare în parte; **c)** (*ireal*) *magis id diceres, si nuper in hortis Scipionis affuisses* ai spune-o și mai mult, dacă deunăzi ai fi fost în grădina lui Scipio. **2.** (*în prop. concesive*, si = etiam si) chiar dacă: *quae si omnia dubia sunt, tamen* chiar dacă acestea toate sunt nesigure, totuși. **3.** (*în prop. optative*) o, dacă: *si ramus se ostendat!* o, dacă mi s-ar arăta ramura! **4.** (*în prop. interog. indir.*, si = *num.*) dacă cumva: *quaesiverunt si incolumis evasisset* au căutat (să vadă) dacă cumva a scăpat teafăr, *conati si errumpere possent* încercând dacă cumva ar putea să-și croiască drum. **5.** *quod si* iar (și) dacă: *quod si iam nullus fructus ostenderetur, tamen* iar dacă nu s-ar vedea nici un rezultat, totuși; *si minus* dacă nu, *si modo* dacă cel puțin, *si quidem* dacă într-adevăr.

sibi *pron.* [*D.*] *v.* **suī**.

sibimet = **sibi**.

sībilō, *āre vi.* și *vt.* **1.** a șuiera: *anguis ore sibilat* șarpele șuieră din gură. **2.** a fluiera: *populus me sibilat* lumea mă fluieră.

sībilus[1] (3) *adj.* șuierător.

sībilus[2], *ī m.* șuier, șuierat.

Sibylla, *ae f.* profetesă (*de exemplu, Sibylla de la Cumae, inspirată de Apollo, căreia i se atribuiau cărțile de prevestiri numite „cărțile sibiline", consultate la nevoie de romani*). // **Sibyllīnus** (3) *adj.* sibilin.

sīc *adv.* astfel.

sīca, *ae f.* pumnal.

Sicānī, *ōrum m.pl.* (*poet.*) sicani (*sicilieni*). // **Sicānus (Sicānius)** (3) *adj.* sicilian. // **Sicānia**, *ae f.* Sicilia.

sīcārius, *iī m.* asasin, bandit: *inter sicarios aliquem accusare* a-l acuza pe cineva de crime (de asasinat).

sīccine *v.* **sīcine**.

siccitās, *ātis f.* **1.** uscăciune, secare, secetă: *annus insignis siccitate* an de pomină prin secetă, ~ *paludum* secarea bălților. **2.** (*fig.*) vitalitate, vlagă: ~ *corporis* vigoarea trupului; (*ret.*) simplitate a stilului.

siccō (I) *vt.* **1.** a usca: ~ *capillos sole* a usca părul la soare. **2.** a seca, a secătui: ~ *paludes* a seca bălțile; (*fig.*) ~ *calices* a goli paharele.

siccum, *ī n.* uscat, țărm: *in sicco* la țărm.

siccus (3) *adj.* **1.** uscat, sec, secetos. **2.** (*fig.*) cumpătat, sobru; (*spec.*) nebăut.

Sīcelis (1), *idis adj. f.* siciliană.

Sichaeus *v.* **Sȳchaeus**.

Sicilia, *ae f.* (insula) Sicilia. // **Siculus** (3) *adj.* sicilian. // **Siculī**, *ōrum m.pl.* sicilienii. // **Siciliēnsis** (2) *adj.* din Sicilia, sicilian.

sīcine (sīccine, sīcin) *adv.* (oare) așa?
sīcubi *adv.* dacă undeva.
Siculus, Siculī, *v.* **Sicilia.**
sīcunde *adv.* dacă de undeva.
sīcut(ī) *adv.* **1.** așa cum, precum: ~ *Cicero dicit* așa cum spune Cicero, *sicuti mari... ita terrā* precum pe mare... așa și pe uscat. **2.** (*în comparații*) ca (și): *me ~ parentem diligit* mă iubește ca pe tatăl său. **3.** ca și cum: ~ *populi iura defenderent* ca și cum ar apăra drepturile poporului. **4.** așa... cum: *miles, sicut erat catenatus, manum ostendit* soldatul, așa înlănțuit cum era, își arătă mâna.
Sicyōn, *ōnis m.* și *f.* Sicyon (*oraș în nord-estul Peloponnesului, bogat în măslini*). // **Sicyōnius** (3) *adj.* sicyonian.
sīdereus (3) *adj.* **1.** înstelat, al aștrilor: *caelum sidereum* cerul înstelat. **2.** (*rar*) solar, al soarelui: ~ *aestus* arșița soarelui. **3.** (*fig.*) strălucitor, scânteietor, strălucit: ~ *clipeus* scut strălucitor.
sīdō, *ere, sēdī, sessum vi.* **1.** a se așeza, a se lăsa jos: *super arbore sidunt* se așază pe un copac, *nebula campo sederat* negura se lăsase peste câmp. **2.** a se lăsa la fund, a se afunda: *navis coepit sidere* corabia începu să se scufunde. **3.** a se fixa, a se opri: *hasta sedit inguine* sulița se opri în vintre. **4.** a se prăbuși, a scădea: *civitas sidens* stat care se prăbușește, *timore paulatim sidente* teamă scăzând puțin câte puțin.
Sīdōn, *ōnis f.* Sidon (*vechi oraș fenician*). // **Sīdōnius (Sīdōnicus)** (3) *adj.* sidonian, tyrian, fenician. // **Sīdōniī,** *ōrum m.pl.* sidonienii. // **Sīdōnis** (1), *idis adj. f.* sidoniană.
sīdus, *eris n.* stea, astru, constelație, zodie: *sidera innumerabilia* stele nenumărate, ~ *solis* soarele, *duro sidere vivere* a trăi sub o zodie rea; (*fig.*) anotimp, vreme: ~ *hibernum* anotimp de iarnă.
Sīgēum, *ī n.* Sigeum (*promontoriu la Troia, unde se afla mormântul lui Achilles*). // **Sīgē(i)us** (3) *adj.* sigeic, troian.
sigillātim *v.* **singillātim.**
sigillātus (3) *adj.* ornat cu mici figuri în relief, cizelat.
sigillum, *ī n.* **1.** figură mică în relief. **2.** statuetă. **3.** pecete.
sīgnātor, *ōris m.* cel care-și pune sigiliul pe ceva, semnatar.
sīgnifer[1], *era, erum adj.* **1.** împodobit cu figuri. **2.** (*frecv.*) împodobit cu stele, înstelat.
sīgnifer[2], *erī m.* stegar, portdrapel.
sīgnificanter *adv.* lămurit, limpede.
sīgnificantia, *ae f.* claritate.
sīgnificātiō, *ōnis f.* **1.** vestire, dare de veste, anunțare: ~ *victoriae* vestirea victoriei. **2.** semn, marcă, semnal: *aliqua ~ virtutis* vreun semn de virtute, *significationes valetudinis* semne ale stării de sănătate. **3.** semnificație, sens: ~ *verborum* sensul cuvintelor.
sīgnificō (I) *vt.* **1.** a da de veste, a vesti, a anunța: ~ *per litteras* a vesti printr-o scrisoare. **2.** a arăta: ~ *gratulationem plausu* a-și arăta bucuria prin aplauze. **3.** a însemna: *quid haec tanta celeritas significat?* ce înseamnă această mare grabă?
sīgnō (I) *vt.* **1.** a însemna, a marca, a întipări: ~ *nomina saxo* a însemna numele în piatră, ~ *moenia aratro* a însemna cu plugul linia zidurilor cetății. **2.** a pecetlui, a sigila: ~ *epistulam* a pecetlui scrisoarea, ~ *aurum* a bate monede de aur. **3.** a desemna, a numi, a arăta: ~ *appellatione* a desemna printr-un nume, *ut proxime differentiam signem* ca să semnalez precis diferența.
sīgnum, *ī n.* **1.** semn, marcă: *pecori ~ imprimere* a aplica un semn oilor, ~ *doloris* semn de durere, *signa morborum* semne ale bolilor. **2.** semnal; (*spec.*) consemn, parolă: ~ *pugnae dare* a da semnalul de luptă, *signa receptui canere* a da semnalul pentru retragere, ~ *tribuno dedit* i-a dat tribunului consemnul. **3.** (*mil.*) steag, stindard: *signa legionum* steagurile legiunilor, *signa tollere* (sau *ferre, convellere*) a porni la luptă, *signa inferre in hostem* a ataca dușmanul, *signa conferre cum aliquo* a se încăiera la luptă cu cineva, *a signis discedere* a dezerta, *collatis signis pugnare* a lupta corp la corp. **4.** pâlc de soldați, manipul. **5.** statuie, statuetă: ~ *aēneum* statuie de aramă. **6.** pecete, sigiliu: *litterae integris signis* scrisoare cu pecețile neatinse. **7.** constelație, stea: *caeli subter labentia signa* sub constelațiile alunecânde ale cerului, ~ *leonis* zodia Leului.
Sīla, *ae f.* Sila (*munte împădurit în Bruttium*).
Silarus, *ī m.* Silarus (*râu în Lucania*).
silentium, *iī n.* **1.** tăcere: ~ *noctis* tăcerea nopții, *silentio* în tăcere, *silentio praeterire* a trece sub tăcere. **2.** (*fig.*) repaus, inactivitate: *vitam silentio transire* a-și trece viața nefăcând nimic.
Silēnus, *ī m.* Silen (*fiul lui Mercur și al unei nimfe, satir bătrân, chel, cu nasul turtit, mereu amețit*).
sileō, *ēre, uī vi.* și *vt.* **1.** a tăcea. // **silentes,** *um p.pr.pl.* morții: *umbrae silentum* umbrele celor morți. **2.** a trece sub tăcere: ~ *vitium* a trece sub tăcere viciul.
siler, *eris n.* răchită, papură.
silēscō, *ere vi.* a tăcea, a amuți.
silex, *icis m. f.* (*rar*) cremene, piatră tare: *porcum silice percussit* a lovit porcul cu un cuțit de cremene, *clivum silice sternere* a pava panta cu piatră; (*poet.*) stâncă: ~ *acuta* stâncă ascuțită.
silīgineus (3) *adj.* de grâu curat.

silīgō, *inis f.* făină albă de grâu.
siliqua, *ae f.* păstaie, teacă.
sillybus, *ī m.* etichetă (cu titlul cărţii sau cu numele autorului).
silus (3) *adj.* cu nasul turtit.
silva, *ae f.* **1.** pădure: *dea silvarum* zeiţa pădurilor (*Diana*). **2.** plantaţie de copaci, crâng, parc: ~ *Academi* parcul lui Academos. **3.** (*poet.*) arbore, pom, copăcel, arbust: *ab humo convellere silvam* a smulge un arbust din pământ. **4.** (*fig.*) mulţime, grămadă, cantitate mare, materie bogată: ~ *comae* o claie de păr, ~ *observationum* o grămadă de observaţii, ~ *dicendi* material pentru a vorbi.
Silvānus, *ī m.* Silvanus (*zeu al pădurilor şi crângurilor*).
silvēscō, *ere vi.* a creşte stufos; (*despre viţă*) a creşte prea lemnos.
silvester, *tris, tre adj.* **1.** păduros, împădurit: *locus* ~ loc împădurit. // **silvestria**, *ium n.pl.* locuri păduroase. **2.** de pădure: *silvestris bellua* animal de pădure; (*fig.*) sălbatic: *silvestris oliva* măslin sălbatic.
Silvia *v.* **Rēa**.
silvicola, *ae m.* şi *f.* care locuieşte în păduri.
silvōsus (3) *adj.* păduros.
sīmia, *ae f.* şi (*rar*) **sīmius**, *iī m.* maimuţă.
simile, *is n.* asemănare, comparaţie.
similis (2) *adj.* [*superl.* **simillimus**] asemănător, la fel: ~ *patris sui* (*G.*) la fel cu tatăl său, ~ *deo* (*D.*) la fel cu un zeu; (*urmat de* **atque** *sau* **ac**) la fel ca; (*urmat de* **ut si** *sau* **tamquam si**) la fel ca şi când (cum).
similiter *adv.* [*superl.* **simillimē**] la fel, în mod asemănător.
similitūdō, *inis f.* asemănare: ~ *hominum* asemănarea oamenilor; (*spec.*) **a)** copie, imitaţie; **b)** analogie, comparaţie.
sīmiolus, *ī m.* maimuţică.
sīmius, *iī v.* **sīmia**.
Simoīs, *entis m.* Simois (*râuşor în câmpia troiană, izvorând din muntele Ida*).
Simōnidēs, *is m.* Simonides (*poet liric grec*).
simplex (1), *plicis adj.* **1.** unul singur, unic: ~ *vulnus* o singură rană, ~ *et directum iter* un singur drum şi direct, *simplici ordine* pe câte un rând, *verba simplicia aut collocata* cuvinte izolate sau îmbinate. **2.** simplu, natural, obişnuit, necomplicat: ~ *mors* moarte naturală, ~ *in dicendo* simplu în expunere. **3.** (*fig.*) inocent, curat, sincer, deschis: ~ *homo* om curat la suflet.
simplicitās, *ātis f.* **1.** simplitate. **2.** (*frecv.*) curăţenie, naivitate, sinceritate: ~ *puerilis* naivitate copilărească, ~ *rarissima aevo nostro* sinceritate foarte rară în epoca noastră.
simpliciter *adv.* **1.** izolat, aparte: ~ *non coniuncte* aparte, nu laolaltă. **2.** doar, numai, pur şi simplu: ~ *ad amicitiam petendam venit* a venit numai să le ceară prietenia. **3.** fără ocoluri, deschis, pe faţă, sincer: ~ *loqui* a vorbi fără ocol, ~ *scribere* a scrie în mod sincer.

simplum, *ī n.* ceea ce e simplu; unul (*opus multiplului*).
simpulum, *ī n.* lingură mare (cu care se scotea vinul din vas pentru libaţii).
simpuvium, *iī n. v.* **simpulum**.
simul I. *adv.* **1.** în acelaşi timp, totodată: *duo bella* ~ două războaie în acelaşi timp, ~ *cum* o dată cu: ~ *cum occasu solis* o dată cu apusul soarelui; (*poet., rar, fără* **cum**) *simul nobis* o dată cu noi, *simul... simul* (sau *atque, ac*) tot pe atât... cât şi, şi... şi totodată: *increpat* ~ *temeritatem* ~ *ignaviam* dojeneşte atât îndrăzneala, cât şi trândăvia, *eximius simul honoribus ac virtutibus* deosebit atât prin onoruri, cât şi prin virtuţi. **2.** împreună: ~ *eramus* eram împreună. **II.** *conj.* **simul atque, simul ac (simulatque, simulac), simul ut** *sau* **simul** îndată ce: *simul atque de adventu Caesaris cognitum est* îndată ce s-a aflat de sosirea lui Caesar, *simul hoc viderunt* de îndată ce au văzut acest lucru.
simulācrum, *ī n.* **1.** chip, imagine; (*concr.*) statuie, tablou, portret: ~ *Helenae pingere* a picta chipul Elenei, *simulacra pugnarum picta* tablouri ale luptelor, ~ *Herculis* statuia lui Hercule; (*expr.*) *ad simulacrum* după chipul (modelul). **2.** umbră (deşartă), aparenţă, simulacru: *simulacra virtutis* umbre ale virtuţii, ~ *pugnae* un simulacru de luptă.
simulāmen, *inis n.* (*poet.*) imitaţie.
simulātē *adv.* în mod prefăcut, de formă.
simulātiō, *ōnis f.* **1.** prefăcătorie: *perfidiā et simulatione uti* a se folosi de înşelăciune şi de prefăcătorie. **2.** aparenţă, simulacru, mască: *simulatione timoris* prin simularea temerii, ~ *virtutis* masca virtuţii.
simulātor, *ōris m.* **1.** imitator. **2.** (*frecv.*) meşter în a se preface, prefăcut.
simulō (I) *vt.* **1.** a simula, a prezenta ca real (ceea ce nu este), a se preface: ~ *fugam* a simula fuga, ~ *metum* a se preface înfricoşat. **2.** a reprezenta, a imita: *fortasse cupressum scis* ~ poate că ştii să pictezi un chiparos.
simultās, *ātis f.* duşmănie, inimiciţie, ură: *simultates deponere* a lăsa la o parte urile.
sīmus (3) *adj.* cu nasul turtit.
sīn *conj.* dacă însă, dacă dimpotrivă: ~ *minus* (sau *aliter*) dacă nu.
sincērē *adv.* curat, cinstit, sincer.
sincēritās, *ātis f.* curăţenie, puritate.

sincērus (3) *adj.* **1.** curat, pur. **2.** neatins, intact, neprihănit; sincer, cinstit.

sine *prep.* (*cu Abl.*) fără: ~ *dubio* fără îndoială, *non* ~ *magna spe* nu fără o mare speranță.

singillātim *adv.* în parte, separat, individual.

singulāris (2) *adj.* **1.** (de unul) singur, individual: ~ *homo* om care merge de unul singur. **2.** particular, propriu, personal: *singulare imperium* putere personală. **3.** unic, extraordinar, nemaipomenit: ~ *virtus* virute extraordinară, ~ *crudelitas* cruzime nemaipomenită.

singulāriter *adv.* **1.** individual. **2.** extraordinar, nemaipomenit.

singulārius (3) *adj.* individual.

singulātim *v.* **singillātim**.

singulī, *ae, a num.* **1.** (unul) câte unul, fiecare: *singuli carri* câte un car, *legiones singulas posuit Brundisii, Tarenti* a pus câte o legiune la Brundisium și la Tarent, *singulis diebus* în fiecare zi, *in dies singulos* pentru fiecare zi, zilnic. **2.** (*rar*) singur.

singultim *adv.* cu vocea întretăiată de sughițuri.

singultō (I) *vi.* și *vt.* **1.** a sughița. **2.** (*rar*) a horcăi, a scoate horcăind: ~ *animam* a expira cu efort.

singultus, *ūs m.* **1.** sughiț. **2.** (*rar*) horcăit, croncănit, cârâit.

sinister, *tra, trum adj.* **1.** stâng: *sinistra ripa* malul stâng, *sinistra* (*manus*) mâna stângă, *ad sinistram* la stânga. **2.** (*fig.*) defavorabil, dăunător, nefericit: *sinistra fama* faimă defavorabilă, *Notus* ~ *arboribus* vântul Notus dăunător arborilor, *sinistra pugna Cannensis* nefericita luptă de la Cannae. **3.** rău, stricat, pervers: *sinistri mores* moravuri rele. **4.** (*în vorbirea augurilor; aceștia privind către sud, aveau răsăritul la stânga*) de bun augur, bine prevestitor, favorabil: ~ *tonitrus* tunet vestitor de noroc, *avi sinistrā* sub bune auspicii.

sinisteritās, *ātis f.* stângăcie.

sinistrē *adv.* rău, răuvoitor.

sinistrōrsus (**sinistrōrsum**) *adv.* înspre stânga.

sinō, *ere, sīvī, situm vt.* a lăsa, a îngădui, a permite: *sine hanc animam* lasă-mi viața, *non feram, non sinam* nu voi suporta, nu voi permite.

Sinōpē, *ēs* (**Sinōpa**, *ae*) *f.* Sinope (*oraș în Paphlagonia, pe țărmul Mării Negre, locul de naștere al lui Diogenes*). // **Sinōpeus** (3) *adj.* din Sinope. // **Sinopēnsēs**, *ium m.pl.* locuitorii din Sinope.

Sinuessa, *ae f.* Sinuessa (*oraș în sudul Latiumului, la granița cu Campania, renumit prin vii și ape tămăduitoare*). // **Sinuessānus** (3) *adj.* de Sinuessa.

sīnum, *ī n.* blid.

sinuō (I) *vt.* a îndoi, a încovoia: ~ *arcum* a îndoi un arc, *angues terga sinuant* șerpii își încovoaie spinările.

sinuōsus (3) *adj.* îndoit, încovoiat, cu falduri; (*despre stil*) întortocheat.

sinus, *ūs m.* **I.** îndoitură, încovoietură: *sinum facere* a forma o îndoitură. **II.** (*sens particular*) **1.** cută, fald la togă, togă: *sinus fluentes* cutele ondulate ale togii. **2.** pânză de corabie, pânză: *pandere sinus* a desface pânzele. **3.** sân, piept: *filium sinu gerere* a purta un copil la sân, *rapta sinu matris* răpită de la sânul mamei; (*fig.*) inimă, adâncul inimii: *in sinu alicuius esse* a fi la inima cuiva, *in sinu urbis* în inima orașului, *in sinu gaudere* a se bucura în adâncul inimii. **4.** golf, adâncitură: ~ *Campaniae* Golful Campaniei. **5.** pungă, buzunar.

sīparium, *iī n.* perdea, cortină: *post siparium* în culise; (*fig.*) pe ascuns.

sīp(h)ō, *ōnis m.* **1.** sifon. **2.** pompă de incendiu. **3.** tub.

sīp(h)unculus, *ī m.* țeavă mică.

sīqua *adv.* dacă cumva.

sī quando (**sīquando**) *conj.* dacă vreodată.

sī quidem (**sīquidem**) *conj.* dacă într-adevăr.

Sīrēn, *ēnis f.* [*Ac. sg.* **Sīrēna**; *frecv. pl.* **Sīrēnēs**, *um*; *Ac.pl.* **Sīrēnās**] sirenă (*după legendă, două păsări cu chip de fată și glas fermecător, care ademeneau prin cântecul lor pe corăbieri spre stâncile din mare și-i omorau*); (*fig.*) ademenire, atracție.

Sīrius, *iī m.* Sirius (*una dintre stelele constelației Câinelui — Caniculei —, aducătoare de arșiță*). // **Sīrius** (3) *adj.* al lui Sirius.

Sirmiō, *ōnis f.* Sirmio (*peninsulă pe lacul Benacus, azi Lago di Garda*).

sīrus, *ī m.* groapă de păstrat grâne.

sīs [*în vorbirea populară* = **sī vīs**] dacă vrei, rogu-te.

Sīsenna, *ae m.* Sisenna (*cognomen; de exemplu, L. Cornelius Sisenna, orator și istoric roman, contemporan cu Cicero*).

siser, *eris n.* (un soi de) morcov.

sistō, *ere, stitī* (*stetī*), *statum vt.* și *vi.* **1.** a face să stea, a aduce, a așeza, a pune: ~ *aciem in litore* a așeza linia de bătaie pe țărm, ~ *suem ad aram* a aduce un porc la altar; (*spec.*) a înălța, a ridica: ~ *templum* a înălța un templu. **2.** (*jur.*) a aduce la termen în fața judecății, a prezenta la termen: *se* ~ *in iudicio* a se prezenta la termen la judecată. **3.** a opri: *se sistunt cursu* se opresc din fugă, ~ *impetum hostium* a opri năvala dușmanilor, ~ *sanguinem* a opri sângele; (*poet.*) ~ *gradum* (sau *pedem*) a-și opri mersul, a-și opri pasul; (*fig.*) a pune capăt: ~ *labores* a pune capăt durerilor, ~ *querelas* a înceta cu plânsetele. **4.** a se opri locului: *amnes sistunt* râurile se opresc. **5.** a se menține, a rezista: *plebs*

sistere non potest plebea nu poate să reziste. // *p.pf.* **status** (3) stabilit, fixat; *dies status* ziua stabilită.

sīstrum, *ī n.* sistru (*instrument muzical de percuție, folosit de egipteni la ceremonii religioase*).

sīsymbrium, *iī n.* plantă mirositoare (consacrată Venerei).

Sīsyphus, *ī m.* Sisyphus (*fiul lui Aeolus, rege al Corintului, vestit prin viclenie și prădăciuni, ucis de Theseus și condamnat în Infern să ridice în vârful unui munte un bolovan care se rostogolea mereu la vale*). // **Sīsyphius** (3) *adj.* al lui Sisyphus.

sitella, *ae f.* urnă de vot.

Sīthōn, *onis m.* Sithon (*numele unui rege thrac legendar*). // **Sīthonius** (3) *adj.* thracic. // **Sīthōn**, *onis m.* thrac. // **Sīthonis**, *idis f.* thracă.

sitīculōsus (3) *adj.* uscat, secetos.

sitiēns (1), *ntis p.pr. v.* **sitiō**. // *adj.* **1.** însetat, arid, uscat: ~ *viator* drumeț însetat, ~ *hortus* grădină uscată. // **sitientia**, *ium n.pl.* locuri aride. **2.** (*fig.*) însetat de, doritor de: ~ *pecuniae* doritor de bani.

sitienter *adv.* cu sete, cu lăcomie.

sitiō (IV) *vi.* și *vt.* **1.** a fi însetat, a suferi de sete: *esurio et sitio* mi-e foame și sunt însetat. **2.** (*despre ogoare, arbori*) a duce lipsă de umezeală, a fi uscat: *agri, arbores sitiunt* ogoarele, pomii sunt uscați. **3.** a dori să bea: ~ *sanguinem* a dori să bea sânge; (*fig.*) a fi însetat de, a râvni la: ~ *honores* a fi însetat de onoruri.

sitis, *is f.* **1.** sete: *sitim sedare* (sau *explere*) a potoli setea. **2.** (*poet.*) uscăciune, secetă: *hiulca siti arva* pământul crăpat de secetă. **3.** (*fig.*) dorință fierbinte de, sete de: ~ *libertatis* setea de libertate.

situs[1], *ūs m.* **1.** așezare, poziție; (*rar*) întocmire: ~ *urbis* poziția orașului, *regali situ pyramidum altius* mai înalt decât construcția regească a piramidelor. **2.** ședere, nelucrare, amorțire: *campus situ durescit* câmpul înțelenește prin nelucrare. **3.** mucezeală, rugină, putrezire: ~ *occupat arma* rugina acoperă armele, *situm ducere* a căpăta mucezeală.

sītus[2] (3) *p.pf. v.* **sinō**. // *adj.* **1.** situat, așezat; (*spec.*) înmormântat: ~ *sub monte* așezat la poalele muntelui, ~ *ante oculos* pus în fața ochilor, *hic siti sunt illi* aici sunt îngropați aceia. **2.** ridicat, clădit: *ara Druso sita* altar înălțat lui Drusus. **3.** (*expr.*) *situm esse in aliquo* a depinde un lucru de cineva: *salus patriae in Mario sita est* salvarea patriei stă în puterea lui Marius, *quantum in me situm est* atât cât depinde de mine.

sīve (seu) *conj.* **1.** sau dacă: *sive ego volo, seu nolo* dacă eu vreau sau nu vreau. **2.** (*frecv. în corelație*) *sive* (*seu*)... *sive* (*seu*) fie că... fie că, fie... fie, sau... sau: *sive retractabis... sive properabis* fie că vei da înapoi, fie că te vei grăbi, *leges quas sive Iupiter sive Minos sanxit* legi pe care le-a dat fie Iupiter, fie Minos. **3.** sau: ~ *etiam* sau chiar, ~ *potius* sau mai degrabă.

sīvī *pf. v.* **sinō**.

smaragdus, *ī m.* și *f.* smaragd.

Smintheus, *eī m.* [*Ac.* **Sminthea**] Sminteu (*epitet al lui Apollo*).

Smyrna (**Zmyrna**), *ae f.* Smyrna (*oraș în Ionia*). // **Smyrnaeus** (3) *adj.* din Smyrna.

sobolēs *v.* **subolēs**.

sōbriē *adv.* măsurat, cuminte.

sōbrietās, *ātis f.* cumpătare.

sobrīna, *ae f.* vară primară.

sobrīnus, *ī m.* văr primar.

sōbrius (3) *adj.* **1.** nebăut. **2.** cumpătat, moderat, cuminte.

socculus, *ī m.* pantofior.

soccus, *ī m.* **1.** pantof (*purtat mai ales de femei*). **2.** pantof al actorului de comedie (*spre deosebire de „coturn", încălțămintea actorului de tragedie*). **3.** (*fig.*) comedia, stilul comediei.

socer, *erī m.* socru.

socia, *ae f.* tovarășă, aliată.

sociābilis (2) sociabil, care se învoiește ușor cu altul.

sociālis (2) *adj.* **1.** făcut să trăiască în societate, sociabil. **2.** (*frecv.*) al aliaților, de (despre, cu) aliați: *exercitus* ~ armată formată din aliați, *lex* ~ lege privitoare la aliați, *bellum sociale* război cu aliații. **3.** conjugal, nupțial.

societās, *ātis f.* **1.** întovărășire, asociație, comunitate, tovărășie, unire: ~ *hominum inter ipsos* asociația oamenilor între ei, ~ *sermonis et iuris* comunitate de limbă și de legi, *societatem inire* (sau *facere*) *cum aliquo* a se întovărăși cu cineva, ~ *facti, periculi* tovărășie la faptă, la primejdii. **2.** alianță, uniune: ~ *cum rege Persārum* alianță cu regele perșilor. **3.** societate (comercială), asociație, companie.

sociō (I) *vt.* a uni, a lega, a însoți, a împărtăși: ~ *diligentiam cum scientia* a uni hărnicia cu știința, ~ *periculum vitae* a împărtăși un pericol de moarte.

socius[1] (3) *adj.* **1.** comun: *socium nomen cum Iove* nume comun cu Iupiter. **2.** aliat, prieten: *urbs socia* oraș aliat, *nocte sociā* la adăpostul întunericului.

socius[2], *iī m.* **1.** tovarăș, părtaș: *sine sociis* fără tovarăși, ~ *regni* părtaș la domnie. **2.** aliat: *socii populi Romani* aliații poporului roman.

socordia, *ae f.* **1.** indolență, nepăsare, trândăvie. **2.** nerozie, prostie.

socors (1), *rdis adj.* **1.** indolent, nepăsător. **2.** mărginit, prost, tembel.

Sōcratēs, *is m.* Socrate (*marele filozof atenian*). // **Sōcraticus** (3) socratic. // **Sōcraticus**, *ī m.* discipol al lui Socrate.

socrus, *ūs f.* soacră.

sodālicium, *iī m.* **1.** tovărăşie. **2.** asociaţie secretă, club politic, reuniune.

sodālis, *is m.* tovarăş, coleg, prieten.

sodālitās, *ātis f.* **1.** camaraderie, colegialitate, prietenie. **2.** (*concrt.*) reuniune, cerc, societate, asociaţie.

sōdēs [*formulă în limbajul conversaţiei* = **si audes**] dacă vrei, rogu-te: *dic sodes mihi* spune-mi, te rog.

sōl, *sōlis m.* **1.** soare. **2.** (*personificat*) zeul Soarelui (Phoebus-Apollo): *regia Solis* palatul Soarelui. **3.** (*poet.*) zi: *tres soles totidemque noctes* trei zile şi trei nopţi. **4.** (*fig.*) astru, om strălucit: *Africanus alter sol* (Scipio) Africanul, un al doilea soare.

sōlāciolum, *ī n.* mângâiere uşoară.

sōlācium, *iī n.* consolare, mângâiere, uşurare.

sōlāmen, *minis n.* consolare, mângâiere.

sōlāris (2) *adj.* al soarelui, solar.

sōlārium, *iī n.* **1.** cadran solar. **2.** clepsidră. **3.** terasă, balcon (*expuse la soare*).

sōlātium *v.* **sōlācium**.

sōlātor, *ōris m.* consolator.

soldurii, *ōrum m.pl.* [*cuvânt celtic*] devotaţi (*ostaşi care au jurat devotament până la moarte*).

soldus *v.* **solidus**.

solea, *ae f.* **1.** sandală (*încălţăminte de casă: o talpă legată de picior cu şnururi; se scotea în timpul mesei*): *soleas demere* a-şi scoate sandalele (ca să se aşeze la masă), *soleas poscere* a cere sandalele (la finele mesei). **2.** saboţi. **3.** (un fel de) peşte de mare.

soleātus (3) *adj.* încălţat cu sandale (*lucru nepermis în public*).

sōlemnis (sōlennis) *v.* **sollemnis**.

soleō, *ēre, itus sum vi. semidep.* a obişnui; (*impers.*) a se întâmpla de obicei, a se obişnui: *ut soleo* după cum obişnuiesc, *ut solet* după cum se întâmplă de obicei; (*frecv. urmat de Inf.*) *Cato dicere solebat* Cato spunea de obicei. // **solitus** (3) *p.pf.* (*sens pasiv*) obişnuit: *soliti honores* onoruri obişnuite *solito more* în chip obişnuit. // **solitum**, *i n.* măsură obişnuită, regulă, obicei: *magis solito* mai mult decât de obicei, *ex solito* după obicei, *praeter solitum* în afara obiceiului.

solers, **solertia** *v.* **sollers**, **sollertia**.

soliditās, *ātis f.* consistenţă, densitate, soliditate.

solidē *adv.* **1.** tare, solid. **2.** deplin, foarte bine.

solidō (I) *vt.* a întări, a face solid, a consolida.

sol(i)dum, *ī n.* **1.** teren solid. **2.** totalitatea unei sume, suma întreagă.

solidus (3) *adj.* **1.** solid, tare, masiv: *corpus solidum* corp solid, *columna solida* columnă masivă. **2.** întreg, neştirbit, complet: *solidum aprum in epulis apponere* a pune la masă un mistreţ întreg, *annus* ~ un an întreg, *solidam successionem obtinere* a căpăta întreaga moştenire. **3.** (*fig.*) solid, temeinic, puternic, real, adevărat: *indicia solida* indicii temeinice, *solida gloria* glorie adevărată.

sōliferreum, solliferreum, *ī n.* săgeată (în întregime) de fier.

sōlistimum, sollistimum (sōlistimum tripudium), *iī n.* prevestire foarte bună, semn foarte bun (*după faptul că păsările sacre mâncau atât de lacom, încât le scăpau grăunţe din cioc*).

sōlitārius (3) *adj.* singuratic, izolat, singur.

sōlitūdō, *inis f.* **1.** singurătate: *in solitudine* în singurătate. **2.** pustietate. **3.** lipsă, părăsire.

solium, *iī n.* **1.** scaun (înalt), jilţ, tron; (*fig.*) domnie. **2.** cadă de baie. **3.** coşciug.

sōlivagus (3) *adj.* care rătăceşte singur, singuratic.

sollemne, *is n.* **1.** solemnitate, ceremonie religioasă, sărbătoare: ~ *funeris* ceremonia înmormântării, ~ *nuptiarum* sărbătoarea nunţii. **2.** datină, obicei: *nostrum sollemne servemus* să ne păstrăm datina noastră, ~ *olim erat* era altădată obiceiul. // **sollemnia** *n.pl.* cele obişnuite.

sollemnis (2) **(solemnis** sau **sollennis)** *adj.* **1.** la un an o dată, anual: *sollemnia sacra* ceremonii religioase anuale. **2.** solemn, sfânt, de sărbătoare: *ludi sollemnes* jocuri sfinte. **3.** obişnuit: *sollemne officium* serviciu obişnuit.

sollemniter *adv.* **1.** solemn. **2.** după obicei.

sollers (1), *rtis adj.* dibaci, iscusit, priceput, ingenios, abil: ~ *lyrae* priceput la liră.

sollerter *adv.* cu dibăcie, iscusit.

sollertia, *ae f.* îndemânare, iscusinţă, agerime (a minţii), abilitate.

sollicitātiō, *ōnis f.* aţâţare, provocare.

sollicitē *adv.* **1.** cu îngrijorare. **2.** cu grijă, cu atenţie.

sollicitō (I) *vt.* **1.** a agita cu putere, a răscoli, a scutura: ~ *freta remis* a răscoli apele cu vâslele. **2.** a tulbura, a nelinişti: ~ *pacem* a tulbura pacea, *multa me sollicitant* multe mă nelinişesc. **3.** a aţâţa, a îmboldi, a îndemna (de obicei la rău), a ispiti, a încerca să corupă: ~ *servitia urbana* a aţâţa sclavii din oraşe, ~ *ad necandum* a îndemna la omor, ~ *fidem* a ispiti buna-credinţă.

sollicitūdō, *inis f.* grijă, îngrijorare, nelinişte.

sollicitus (3) *adj.* **1.** agitat, tulburat: *mare sollicitum* marea agitată. **2.** îngrijorat, plin de grijă, neliniştit, ~ *de tua valetudine* îngrijorat de sănătatea ta.

Solō(n), *ōnis m.* Solon (*vestit legislator al Atenei, unul dintre cei şapte înţelepţi ai Greciei*).

Solōnium, *ī n.* (**Solonius ager** *m.*) Solonium (*ținut în sudul Latiumului*).
sōlor, *ārī, ātus sum vt. dep.* **1.** a consola, a mângâia. **2.** (*fig.*) a potoli, a ușura. **3.** a despăgubi.
sōlstitiālis (2) *adj.* **1.** al solstițiului de vară. **2.** de vară.
sōlstitium, *iī n.* **1.** solstițiu (*în special cel de vară*). **2.** (*fig.*) vară, căldurile (arșița) verii.
solum[1], *ī n.* **1.** partea de jos, fund: ~ *fossae* fundul șanțului. **2.** (*rar*) talpa piciorului. **3.** (*frecv.*) sol, pământ, teren: ~ *siccum, macrum* sol uscat, slab, *aequata solo* făcute una cu pământul, *ius soli sequitur aedificium* dreptul asupra terenului implică clădirea. **4.** ținut, țară: ~ *natale* ținutul natal. **5.** (*poet.*) temelii, suport: *caeleste solum* temeliile (bolta) cerului.
sōlum[2] *adv.* numai: *solum modo* doar numai, *non solum sed* (sau *verum*) *etiam* nu numai..., dar chiar și.
sōlus (3) **1.** *adj.* numai el (ea), singur: ~ *ex toto collegio* singurul din întregul colegiu, ~ *dixit non fuisse* numai el a spus că n-a fost. **2.** singur, părăsit; (*despre locuri*) pustiu: ~ *sum* sunt singur, *loca sola* locuri pustii.
solūtē *adv.* **1.** nestânjenit, liber, în voie. **2.** molatic, alene.
solūtiō, *ōnis f.* **1.** dezlegare, desfacere: ~ *linguae* dezlegarea limbii. **2.** dezagregare, disoluție. **3.** achitarea unei sume, plată. **4.** rezolvare, explicare.
solūtus (3) *p.pf. v.* **solvō**. // *adj.* **1.** dezlegat, descătușat, liberat, liber: ~ *omni onere* liberat de orice povară. **2.** descurcăreț, îndemânatic: ~ *in dicendo* îndemânatic la vorbă. **3.** (*ret.*) liber, neîncătușat (de regulile versului): *oratio soluta* (vorbire în) proză. **4.** (*peior.*) fără frâu, dezmățat: *soluta Clodii praetura* pretura dezmățată a lui Clodius. **5.** moale, fără energie: *sententia solutior* o părere mai indulgentă.
solvō, *ere, solvī, solūtum vt.* **I.** a dezlega, a desface: ~ *nodum* a dezlega nodul, ~ *epistulam* a desface scrisoarea, ~ *navem* sau *solvere* a ridica ancora, ~ *iuga tauris* a dejuga taurii. **II. 1.** (*fig.*) a elibera, a despovăra: ~ *animum curā* a elibera sufletul de grijă. **2.** a achita, a plăti (o datorie), a împlini (ceva datorat): ~ *pecuniam* a plăti o sumă de bani; (*expr.*) *solvendo* (*D.*) *non esse* a nu fi solvabil, ~ *iusta* (sau *suprema exsequias*) a îndeplini cele datorate unui mort, *poenas* ~ a ispăși vina, *poenas capite* ~ a plăti cu capul (a fi condamnat la moarte). **3.** a desface (ceva întocmit, unit), a dizolva, a topi, a slăbi, a distruge, a rupe, a pune capăt, a sfârși, a strica, a risipi: ~ *nivem* a topi zăpada, ~ *pontem* a tăia un pod, ~ *obsidionem* a pune capăt asediului, ~ *foedus* a rupe tratatul, ~ *coetum* a risipi adunarea. **4.** a dezlega rezolvând, a lămuri: ~ *aenigma* a dezlega o ghicitoare.

somnīculōsus (3) *adj.* somnoros.
somnifer, *era, erum adj.* adormitor, aducător de somn.
somniō (I) *vi.* și *vt.* a visa.
somnium, *iī n.* vis; (*fig.*) nălucire.
somnus, *ī m.* somn; (*fig.*) lene; noapte; somnul veșnic (moarte).
sonābilis (2) *adj.* răsunător.
sonāns (1), *ntis p.pr. v.* **sonō**. // *adj.* răsunător, sonor.
sonipēs (1), *pedis adj.* (*poet.*) care tropăie. // *m.* cal.
sonitus, *ūs m.* sunet (tunet, vuiet, trosnet, zăngănit, vâjâit etc.).
sonō, *āre, sonuī, sonitum vi.* și *vt.* **1.** a suna, a răsuna: ~ *acute* a suna ascuțit, *aures sonant* răsună urechile. **2.** a face să se audă, a scoate un sunet, a suna a ceva: *nec vox hominem sonat* glasul nu-i sună a om, ~ *pingue quiddam* a suna a ceva sonor. **3.** a cânta, a celebra: *te carmina nostra sonabunt* pe tine te vor cânta poeziile mele. **4.** (*spec.*) a însemna (a avea semnificația); a aduce cu ceva.
sonor, *ōris m.* (*poet.*) *v.* **sonus**.
sonōrus (3) *adj.* (*poet.*) *v.* **sonāns**.
sōns (1), *ntis adj.* vinovat. // *m.* vinovatul.
sonus, *ī m.* sunet, ton: ~ *acutus* sunet ascuțit; (*fig.*) cuvânt, vorbă: *blandis sonis* cu vorbe lingușitoare, *medio in sono* în mijlocul vorbirii.
sophisma, *atis n.* sofism.
sophistēs (**sophista**), *ae m.* sofist.
Sophoclēs, *is m.* Sofocle (*marele poet tragic grec*). // **Sophoclēus** (3) *adj.* al lui Sofocle.
sophus, *ī m.* înțelept.
sōpiō (IV) *vt.* a adormi, a face să adoarmă; (*fig.*) a amorți: ~ *draconem herbis* a adormi balaurul cu buruieni, *virtus sopīta* virtutea amorțită.
sopor, *ōris m.* somn (adânc); (*fig.*) amorțire.
sopōrātus (3) *adj.* **1.** adormit, amorțit. **2.** adormitor.
sopōrifer, *era, erum adj.* producător de somn, adormitor.
sopōrus (3) *adj.* aducător de somn.
Sōracte, *is n.* Soracte (*înălțime muntoasă la nordul Romei*).
sorbeō, *ēre, uī vt.* a sorbi, a înghiți, a suge.
sorbitiō, *ōnis f.* băutură, zeamă, fiertură.
sorbum, *ī n.* scorușă (*fruct*).
sordeō, *ēre, uī vi.* **1.** a fi murdar: *manus sordet* mâna e murdară. **2.** (*fig.*) a nu fi pe plac, a părea fără valoare: *sordent tibi munera nostra* nu-ți sunt pe plac darurile noastre.
sordēs, *is f.* [*frecv. pl.* **sordēs**, *ium*] **1.** murdărie, slin, negreală: *ungues sine sordibus* unghii fără negreală. **2.** haine de doliu; (*fig.*) jale. **3.** zgâr-

cenie, calicie, meschinărie. **4.** josnicie, mizerie; (*fig.*) zdrențe, lături.
sordēscō, *ere, duī vi.* a se murdări.
sordidātus (3) *adj.* **1.** în haine murdare. **2.** în haine de doliu.
sordidē *adv.* meschin, josnic, trivial.
sordidus (3) *adj.* **1.** murdar, negru (de murdărie): *pulvere sordidi* negri de praf, *toga sordida* togă murdară. **2.** (*fig.*) murdar (moral), meschin, dezgustător, josnic, rușinos: ~ *homo* om josnic, ~ *quaestus* câștig rușinos. **3.** neînsemnat, de jos, mizer: *sordido loco natus* născut dintr-o familie de jos.
soror, *ōris f.* soră.
sorōrius (3) *adj.* de soră.
sors, *rtis f.* **1.** sorț: *sortes miscere* a amesteca sorții, ~ *alicuius exit* iese sorțul cuiva. **2.** tragere la sorți: *sorte ducere* a trage la sorți, *huic provincia sorte evenit* acestuia i-a revenit prin tragere la sorți provincia, *extra sortem* fără tragere la sorți. **3.** oracol, profeție: *sortes Lyciae* oracolul lui Apollo, *responsa sortium* răspunsurile oracolului. **4.** ceea ce cade la sorți, parte, lot: ~ *rerum* o parte a lucrurilor. **5.** soartă, destin: ~ *humana* soarta omenească, ~ *iniqua* destin nedrept. **6.** categorie, rang, condiție, fel: ~ *prima, secunda* rangul întâi, al doilea, *homo ultimae sortis* om de ultima speță, *nova pugnae sors* un nou fel de luptă. **7.** slujbă, îndatorire: *haec res meae sortis est* acest lucru este de datoria mea, *sorte abesse* a lipsi din cauza îndatoririlor. **8.** (*spec.*) capital (*cotă plasată în afaceri*).
sorticula, *ae f.* buletin de vot.
sortilegus (3) *adj.* profetic. // **sortilegus**, *ī m.* ghicitor, prezicător.
sortior, *īrī, ītus sum vi.* și *vt. dep.* **1.** a trage la sorți: ~ *de ordine agminis* a trage la sorți în privința ordinei trupelor, ~ *iudices* a alege judecătorii prin tragere la sorți. **2.** a obține prin tragere la sorți: ~ *provinciam* a alege o provincie. **3.** a avea parte, a câștiga (prin voia sorții), a căpăta: ~ *regnum in plebem* a căpăta conducerea asupra plebei; (*p.pf. în Abl.*) *sortito* prin tragere la sorți.
sortītiō, *ōnis f.* tragere la sorți.
sortītus, *ūs m.* tragere la sorți.
Sosius (3) *adj.* Sosius (*nume de familie roman*); (*la m.pl.*) frații Sosii (*vestiți librari în Roma, pe vremea lui Horatius*).
sōspes (1), *pitis adj.* teafăr, neatins, nevătămat.
Sōspita, *ae f.* Sospita (*epitet al Iunonei*); salvatoare, ocrotitoare.
sōspitō, *āre vt.* a păzi, a ocroti.
spādīx (1), *īcis adj.* murg.
spadō, *ōnis m.* eunuc.
spargō, *ere, sparsī, sparsum vt.* **1.** a împrăștia, a arunca în toate părțile, a răspândi, a risipi: ~ *semina* a împrăștia semințe, ~ *nummos populo* a arunca bani mulțimii, ~ *voces in vulgus* a răspândi vorbe prin lume, ~ *bona* a risipi averea. **2.** a acoperi, a stropi, a scălda: *alae coloribus sparsae* aripi stropite cu culori, ~ *terras lumine* a scălda pământul în lumină.

Sparta, *ae* (**Sparte**, *ēs*) *f.* (orașul) Sparta sau Lacedaemon (*capitala Laconiei, așezată pe râul Eurotas, între munții Taiget și Parnon*). // **Spartānus** (3) *adj.* spartan. // **Spartānī**, *ōrum* (**Spartiātae**, *ārum*) *m.pl.* spartanii.
Spartacus, *ī m.* Spartacus (*gladiator thrac, conducătorul războiului sclavilor din Italia*).
spartum, *ī n.* papură, rogoz.
sparus, *ī m.* lance mică (de vânătoare).
spatha, *ae f.* **1.** spată (la țesut). **2.** spadă, sabie, paloș.
spatior, *ārī, ātus sum vi. dep.* **1.** a se plimba încoace și încolo, a merge. **2.** (*fig.*) a se întinde, a se lungi.
spatiōsē *adv.* în lărgime, larg.
spatiōsus (3) *adj.* **1.** întins, mare: *spatiosa silva* o pădure mare. **2.** lung (în timp): *spatiosa nox* o noapte lungă.
spatium, *iī n.* **1.** spațiu, întindere, loc: (*poet.*) mărime: ~ *magnum* o întindere mare, *spatium agitandi equos* loc de mânat caii, ~ *elephanti* mărimea elefantului. **2.** distanță, interval: ~ *inter muros* distanța dintre ziduri, *longo spatio* la mare distanță. **3.** drum (străbătut sau de străbătut): *magno spatio confecto* făcând un drum lung. **4.** (*spec.*) **a)** loc de alergare; (*fig.*) cursă: *in spatio decurrere* a alerga în arenă; **b)** loc de plimbare; (*fig.*) grădină, portic. **5.** durată de timp, răstimp, vreme, răgaz: ~ *praeteriti temporis* durata timpului trecut, ~ *dierum triginta* răstimp de treizeci de zile, *spatium deliberandi poscere* a cere vreme de gândit, *spatium animo dare* a da răgaz spiritului.
speciēs, *ēī f.* **1.** înfățișare, aspect, chip, formă: ~ *misera* înfățișare nenorocită, *speciem collis habere* a avea forma unei coline. **2.** aparență, (numai) formă, chip (mincinos): ~ *boni viri* numai aparența unui om cumsecade; (*expr.*) *specie* numai de formă, *in speciem* în aparență, *per speciem* sub chip de, sub pretextul. **3.** arătare, vedenie: ~ *filii interempti* fantoma fiului ucis. **4.** (*filoz.*) **a)** idee, formă ideală: ~ *eloquentiae* ideal de elocvență; **b)** speță, specie: *haec genera in binas species dividuntur* aceste genuri se împart în câte două specii.
specillum, *ī n.* sondă (*instrument în chirurgie*).
specimen, *inis n.* **1.** dovadă, probă: ~ *iustitiae dare* a da dovadă de dreptate. **2.** model, exemplu: *Scaevola*, ~ *temperantiae* Scaevola, un model de cumpătare.

speciōsē *adv.* măreț, strălucitor, minunat, elegant.
speciōsus (3) *adj.* arătos, frumos la vedere.
spectābilis (2) *adj.* **1.** vizibil. **2.** demn de a fi privit, admirabil, minunat.
spectāculum, *ī n.* **1.** tribună (de unde se poate privi): (*pl.*) bănci la teatru, teatru: *resonant spectacula plausu* teatrul răsună de aplauze. **2.** (*frecv.*) spectacol de teatru (de circ): ~ *gladiatorum* spectacol cu gladiatori, ~ *circi* spectacol de circ. **3.** spectacol, priveliște: ~ *triste* spectacol trist, *spectaculo esse nolim* n-aș vrea să fiu obiect de spectacol.
spectātiō, *ōnis f.* **1.** vedere, faptul de a privi: ~ *apparatus* spectacolul pompei desfășurate.
spectātor, *ōris m.* privitor, spectator, observator.
spectātrīx, *īcis f.* spectatoare, observatoare.
spectātus (3) *p.pf. v.* **spectō**. // *adj.* **1.** încercat, exprimentat: ~ *medicus* medic încercat. **2.** de vază, distins, remarcabil: ~ *vir* om de vază, *spectatissima femina* femeie foarte distinsă.
spectiō, *ōnis f.* cercetare (observare) a auspiciilor.
spectō (I) *vt.* și *vi.* **I.** a privi: ~ *terram* a privi spre pământ, ~ *in nos* a privi la noi, ~ *ad dextram* a privi la dreapta; (*spec.*) a privi un spectacol: ~ *ludos* a privi jocurile. **II.** (*fig.*) **1.** a lua în seamă, a considera, a aprecia, a judeca: ~ *res non verba* a lua în seamă faptele, nu vorbele, ~ *hominem ex censu* a judeca un om după avere. **2.** a ținti către ceva, a căuta, a avea în vedere, a se raporta: *iuvenes magna ~ debent* tinerii trebuie să țintească spre lucruri mari, ~ *fugam* a căuta o scăpare, ~ *commune bonum* a avea în vedere binele general, *ad te spectat oratio mea* cuvântarea mea se referă la tine (te privește). **3.** a tinde să ajungă: *res da rebellionem spectat* situația tinde să ajungă la răscoală. **4.** (*despre locuri*) a fi orientat (a se afla) spre, a privi către: ~ *ad orientem solem* a fi spre răsărit, ~ *in septentriones* a fi orientat spre nord.
spectrum, *ī n.* arătare, viziune.
specula[1], *ae f.* **1.** post de observație pe înălțimi. **2.** înălțime.
spēcula[2], *ae f.* speranță mică, rază de speranță.
speculābundus (3) *adj.* (stând) la pândă, pândind.
speculāria, *ium n.pl.* geamuri (din mică).
speculāris (2) *adj.* transparent, străveziu.
speculātor, *ōris m.* (*mil.*) iscoadă, cercetaș, pândar, spion.
speculātōrius (3) *adj.* de pândă, cercetaș de observație.
speculātrīx, *īcis f.* iscoadă.

speculor, *ārī, ātus sum vi.* și *vt. dep.* a pândi, a spiona, a iscodi, a observa: ~ *in omnes partes* a pândi în toate părțile, *oculi te speculabuntur* ochii te vor spiona.
speculum, *ī n.* oglindă.
specus, *ūs m.* și *n.* **1.** peșteră, văgăună: ~ *horrendum* peșteră îngrozitoare. **2.** (*spec.*) conductă de apă. **3.** (*fig.*) adâncul, interiorul: ~ *vulneris* adâncul rănii.
spēlaeum, *ī n.* peșteră, vizuină.
spēlunca, *ae f.* peșteră, văgăună.
Sperchēus (Sperchīus), *ī m.* Spercheus (*râu în sudul Thessaliei*).
spernō, *ere, sprēvī, sprētum vt.* **1.** a disprețui. **2.** a respinge.
spērō (I) *vt.* **1.** a spera, a se aștepta la ceva (bun): ~ *consulatum* a spera că va dobândi consulatul, ~ *praesidium* a se aștepta la sprijin, *sperata praeda* prada așteptată, *ut spero* sau *spero* după cum cred, cred. **2.** (*rar*) a se aștepta la ceva rău, a se teme: *sin a vobis, id quod non spero, deserar* dar dacă, ceea ce nu cred, voi fi părăsit de voi, *at sperate deos* dar temeți-vă de zei.
spēs, *speī f.* **1.** speranță, așteptare: *spem habere* a avea speranță, *contra spem omnium* contra așteptărilor tuturor, *praeter spem* împotriva așteptărilor, *ea spe deiectus* înșelat în aceste așteptări. **2.** (*spec.*) rând (la moștenire): *in secundam spem nepotes descripserat* în al doilea rând îi înscrisese în testament pe nepoți.
sphaera, *ae f.* sferă, glob; orbită, minge.
sphaeristērium, *iī n.* sală pentru jocul cu mingea.
Sphinx, *ngis f.* sfinx (*monstru cu trup de leu și cap de fată, uneori înaripat*).
spīca, *ae f.* spic.
spīceus (3) *adj.* de spice: *spicea corona* o cunună de spice.
spīculum, *ī n.* **1.** vârf de săgeată (de suliță): ~ *hastarum* vârful sulițelor. **2.** (*fig.*) săgeată, suliță: *direxit spicula dextrā* îndreptă săgețile cu brațu-i. **3.** țeapă, ac: ~ *apis* acul albinei.
spīcum, *ī n. v.* **spīca**.
spīna, *ae f.* **1.** spin, țep, ghimpe, mărăcine. **2.** șira spinării. **3.** (*fig.*) ghimpe în suflet, grijă, dificultate: *spinas animo evellere* a smulge din suflet grijile.
spīnētum, *ī n.* mărăciniș.
spīneus (3) *adj.* de mărăcini.
spīnōsus (3) *adj.* **1.** țepos, spinos: *herbae spinosae* ierburi țepoase. **2.** (*fig.*) spinos, greu, încurcat.
spintria, *ae m.* desfrânat.
spīnus, *ī f.* porumbar, scorumbar.
spīra, *ae f.* spirală, rotocol, încolăcire.
spīrābilis (2) *adj.* respirabil; (*poet.*) dătător de viață.

spīrāculum, *ī n.* răsuflătoare, deschizătură (prin care poate pătrunde aer).

spīrāmen, *minis n.* răsuflătoare, deschizătură.

spīrāmentum, *ī n.* **1.** răsuflare, pauză (spre a răsufla). **2.** canal de respirație, deschizătură, gaură.

spiritus, *ūs m.* **1.** suflare, suflu: ~ *Boreae* suflarea crivățului, *divino spiritu tactus* atins de suflu divin; (*fig.*) inspirație. **2.** respirație, răsuflare, suflare (de viață): *aera spiritu trahere* a trage aer prin respirație, *extremum spiritum edere* a-și da ultima suflare, *versus uno spiritu pronuntiare* a rosti versuri dintr-o suflare, *spiritum intercludere* a tăia respirația. **3.** viață: *spiritum patriae reddere* a-și da viața pentru patrie, *spiritu privare* a lua viața. **4.** suflet: *dum ~ hos regit artus* atâta timp cât sufletul conduce aceste membre. **5.** (*frecv. pl.*) **a)** sentimente, stare de spirit: *hostiles spiritus gerens* având sentimente dușmănoase; **b)** curaj puternic: *ite spiritus pleni* mergeți plini de curaj; **c)** trufie, aroganță, aere: *spiritus sibi sumere* a-și lua aere.

spīrō (I) *vi.* și *vt.* **1.** a sufla: *venti spirant* vânturile suflă. **2.** a clocoti: *fretis spirantibus* valurile clocotind. **3.** a respira, a fi viu, a trăi: ~ *potest sine metu* poate respira fără frică. // **spīrāns** (1), *ntis p.pr.* viu, în viață. **4.** a exala un miros, a mirosi: ~ *graviter* a avea miros tare. **5.** (*poet.*) a da afară, a vărsa, a răspândi: ~ *ignem naribus* a vărsa foc pe nări, ~ *odorem* a răspândi un miros. **6.** (*fig.*) a dori cu înfocare: ~ *tribunatum* a dori fierbinte tribunatul. **7.** a răspândi în jur, a respira: ~ *amores* a răspândi în jur numai dragoste.

spissē *adv.* **1.** îndesat. **2.** greoi, încet.

spissō (I) *vt.* a condensa, a închega.

spissus (3) (*fig.*) *adj.* **1.** compact, dens, gros: ~ *sanguis* sânge gros. **2.** (*frecv.*) înțesat, plin: *spissum theatrum* teatru înțesat. **3.** (*fig.*) (înaintând) încet, greoi.

splendeō, *ēre vi.* a străluci, a luci.

splendēscō, *ere, nduī vi.* a începe să strălucească, a deveni strălucitor.

splendidus (3) *adj.* **1.** strălucitor. **2.** limpede, luminos. **3.** (*fig.*) frumos, ales, de seamă, splendid.

splendor, *ōris m.* **1.** strălucire. **2.** limpezime, transparență. **3.** (*fig.*) splendoare, frumusețe, măreție, glorie.

splēnium, *iī n.* compresă, plasture mic.

spoliātiō, *ōnis f.* jefuire, prădare; (*fig.*) luare cu forța, răpire: ~ *fani* jefuirea sanctuarului, ~ *dignitatis* răpirea demnității.

spoliātor, *ōris m.* jefuitor.

spoliātrīx, *īcis f.* jefuitoare.

spoliō (I) *vt.* **1.** a despuia, a dezbrăca: ~ *hostem* a-i despuia pe dușmani. **2.** (*frecv.*) a jefui, a prăda: ~ *domos* a jefui casele. **3.** a deposeda: ~ *aliquem dignitate* a deposeda pe cineva de demnitate.

spolium, *iī n.* **1.** (*rar*) piele (jupuită de pe un animal): ~ *serpentis* pielea șarpelui. **2.** (*frecv. pl.*) arme (luate de la dușmanul învins): *spolia caesorum hostium* armele dușmanilor învinși. **3.** pradă: *spolia sociorum* prăzi luate de la aliați.

sponda, *ae f.* (margine de) pat, sofa.

spondeo, *ēre, spopondī, spōnsum vt.* **1.** a se angaja (solemn): *spoponderunt consules, legati, quaestores* s-au angajat solemn consulii, legații, cvestorii. **2.** (*spec.*) a garanta (în fața judecății): ~ *pro multis* a garanta pentru mulți, *hic sponsum vocat* acesta mă cheamă ca garant. **3.** (*frecv.*) a promite: ~ *legionibus agros* a promite pământuri legiunilor. **4.** a promite, a prevesti: *id magnum virum spondet* aceasta prevestește un om mare.

spondēus, *ēī m.* spondeu (*picior într-un vers, compus din două silabe lungi*).

spongia, *ae f.* burete; (*spec., la gladiatori*) platoșă moale din burete.

spōnsa, *ae f.* logodnică.

spōnsālia, *ium* (*ōrum*) *n.pl.* logodnă.

spōnsālis (2) *adj.* de logodnă.

spōnsiō, *ōnis f.* **1.** angajament solemn. **2.** (*jur.*) angajament (între părți, prealabil unui proces civil, că partea care pierde va plăti o anumită sumă celei care câștigă), convenție.

spōnsor, *ōris m.* chezaș, garant.

spōnsum, *ī n.* angajament.

spōnsus[1], *ī m.* logodnic, pretendent.

spōnsus[2], *ūs m.* promisiune, angajament: *sponsu erat alligatus* era legat prin angajament.

sponte *adv.* **1.** cu voia, cu permisiunea: *non ~ principis* nu cu voia împăratului, ~ *deum* din voia zeilor. **2.** (*frecv. însoțit de adj. posesiv*) *meā, tuā, suā sponte* de voia mea (a ta, a sa), din proprie inițiativă, de la mine (tine, sine): *Italiam non ~ sequor* nu de voie caut Italia, *id sua ~ faciunt* fac aceasta de la sine. **3.** (*fig.*) de la sine, fără alt ajutor, prin sine însuși: *nec sua ~, sed eorum auxilio* nu de la sine, ci cu ajutorul acelora, *virtus sua ~ laudabilis* virtutea prin ea însăși de lăudat.

spopondī *pf. v.* **spondeō**.

sportella, *ae f.* coșuleț.

sportula, *ae f.* paneraș; (*spec.*) coșuleț cu mâncare (dat de patron clienților); (*fig.*) dar, cadou.

sprētor, *ōris m.* (*poet.*) disprețuitor.

sprētus (3) *p.pf. v.* **spernō**.

sprēvī (3) *pf. v.* **spernō**.

spūma, *ae f.* spumă.

spūmēscō, *ere vi.* a se înspuma.

spūmeus (3) *adj.* înspumat.

spūmifer, *era, erum adj.* (*poet.*) *v.* **spūmeus**.

spūmō (I) *vi.* şi *vt.* a spumega, a vărsa spume: *fluvius spumebat* râul spumega, *aper spumans* mistreţ spumegând.
spūmōsus (3) *adj.* spumos, plin de spumă.
spuō, *ere*, *spuī*, *spūtum* *vi.* şi *vt.* a scuipa.
spurcē *adv.* murdar, spurcat.
spurcō (I) *vt.* a murdări, a spurca.
spurcus (3) *adj.* murdar, spurcat, urât.
spūtālicius (3) *adj.* demn de a scuipa pe el, de dispreţuit.
spūtō (I) *vt.* a scuipa.
spūtum, *ī n.* scuipat.
squāleō, *ēre vi.* **1.** a fi ţepos, a fi acoperit cu o crustă; (*fig.*) a fi acoperit, a fi plin de, a fi infectat de: *lorica auro squalens* platoşă acoperită cu aur, *humus serpentibus squalet* pământul e plin de şerpi, *squalentia tela veneni* săgeţi infectate cu otrăvuri. **2.** a fi neîngrijit, a fi murdar: *barba squalens* barbă murdară, *arva squalentia* ogoare neîngrijite. **3.** (*spec.*) a fi în doliu: *civitas squalebat* oraşul era în doliu.
squālidē *adv.* neîngrijit.
squālidus (3) *adj.* **1.** scorţos. **2.** neîngrijit, murdar. **3.** urât, întunecat, jalnic.
squālor, *ōris m.* **1.** (*rar*) crustă, scoarţă. **2.** (*frecv.*) murdărie adunată, slin. **3.** jale, doliu, haină de doliu.
squāma, *ae f.* **1.** solz. **2.** ochi (*la împletituri*).
squāmeus (3) *adj.* solzos, cu solzi.
squāmiger, *era*, *erum adj.* acoperit cu solzi.
squāmōsus (3) *adj.* acoperit cu solzi, solzos.
squilla, *ae f.* crab de mare.
st! *interj.* sst! linişte!
stabilīmen, *minis n.* sprijin.
stabiliō (IV) *vt.* **1.** a sprijini, a propti: ~ *stipites* a propti trunchiurile pomilor. **2.** (*fig.*) a susţine: ~ *rempublicam* a sprijini statul.
stabilis (2) *adj.* **1.** pe care se poate sprijini piciorul, tare, solid, stabil: *via* ~ drum solid. **2.** (*fig.*) neclintit, statornic, durabil, singur: ~ *sententia* părere neclintită, ~ *amicus* prieten statornic, ~ *pax* pace durabilă.
stabilitās, *ātis f.* **1.** stabilitate. **2.** soliditate, durabilitate.
stabilītor, *ōris m.* susţinător.
stabulō, *āre vt.* şi *vi.* a face un sălaş (staul) vitelor; a sălăşlui.
stabulor, *ārī*, *ātus sum vi. dep.* a-şi face staulul (sălaşul); a sălăşlui.
stabulum, *ī n.* **1.** staul. **2.** sălaş.
stadium, *iī n.* **1.** stadiu (*măsură de lungime = 125 de paşi, aproape 200 m*). **2.** cursă, alergări, stadion.
Stagīra, *ōrum n.pl.* Stagira (*oraş în Macedonia, locul de naştere al lui Aristotel*). // **Stagīrītēs**, *ae m.* Stagiritul (Aristotel).
stāgnō (I) *vi.* şi *vt.* **1.** a forma o baltă stătătoare: *aquae stagnantes* ape stătătoare. **2.** a fi inundat: *orbis paludibus stagnat* pământul e inundat de mlaştini. **3.** a inunda: ~ *plana urbis* a inunda locurile joase ale oraşului.

stāgnum, *ī m.* mlaştină, baltă, apă stătătoare.
stāmen, *inis n.* **1.** urzeală. **2.** (*frecv.*) fir (tors). **3.** (*fig.*) coardă, fibră.
stāmineus (3) *adj.* cu fir; fibros.
statārius (3) *adj.* care stă la locul lui; (*fig.*) liniştit.
statēra, *ae f.* balanţă.
statim *adv.* pe loc, pe dată, imediat.
statiō, *ōnis f.* **1.** şedere pe loc: *manere in statione* a rămâne pe loc. **2.** loc de şedere. **3.** (*mil.*) (post de) gardă, strajă, pichet: *in statione esse* a face de strajă; (*mar.*) loc de ancorare, radă, popas: ~ *tutissima nautis* o radă foarte bună pentru corăbieri.
statīvus (3) *adj.* stabil: *castra stativa* tabără stabilă. // **statīva**, *ōrum n.pl.* cantonament stabil; (*fig.*) sălaş statornic.
stator[1], *ōris m.* planton, ordonanţă.
Stator[2], *ōris m.* „Cel care ţine locului“, „Străjuitorul“ (*epitet al lui Iupiter*).
statua, *ae f.* statuie.
statuāria, *ae f.* arta statuarului.
statuārius[1] (3) *adj.* de statuar.
statuārius[2], *iī m.* sculptor.
statūmen, *inis n.* întocmire (pe care se construieşte ceva), temelie, schelet (de construcţie).
statuō, *ere*, *uī*, *ūtum vt.* **1.** a pune, a aşeza: ~ *captivos in medio* a-i aşeza pe prizonieri la mijloc. **2.** a construi, a ridica, a înălţa, a întemeia, ~ *aram* a ridica un altar, ~ *urbem* a întemeia un oraş. **3.** a stabili, a fixa: ~ *tempus locumque colloquio* a stabili timpul şi locul pentru convorbire, ~ *modum cupidinibus* a pune o măsură poftelor. **4.** a hotărî, a decide: ~ *de ceteris* a hotărî despre ceilalţi, ~ *decertare* a hotărî să se dea lupta. **5.** a se gândi, a socoti: *ut mihi statuo* după cum gândesc eu.
statūra, *ae f.* statură, înălţime.
status[1] *p.pf. v.* **sistō**.
status[2], *ūs m.* **1.** poziţie: ~ *rectus* poziţie dreaptă, *statu hostem movere* a scoate pe duşman de pe poziţie. **2.** stare, situaţie, fel: *in hoc statu res est* aceasta e situaţia, ~ *civitatis* felul de guvernare a cetăţii.
stēlla, *ae f.* stea.
stēllāns (1), *ntis adj.* **1.** înstelat: ~ *nox* noapte înstelată. **2.** (*poet.*) strălucind ca o stea: *gemma* ~ piatră preţioasă strălucitoare.
stēllātus (3) *adj.* înstelat.
stēllifer, *era*, *erum adj.* purtător de stele.
stēlliō, *ōnis m.* şopârlă (cu pete lucitoare pe spinare).
stemma, *atis n.* **1.** ghirlandă. **2.** rulou de pergament (împodobit cu ghirlande, pe care se scriau numele strămoşilor).

stercorō (I) *vt.* a îngrăşa (cu bălegar).
stercus, *oris n.* bălegar, gunoi.
sterilis (2) *adj.* fără rod, sterp; (*fig.*) lipsit, gol.
sterilitās, *ātis f.* nerodnicie, sterilitate.
sternāx (1), *ācis adj.* (*despre cai*) care te trânteşte, nărăvaş.
sternō, *ere, strāvī, strātum vt.* **1.** a aşterne: *corpora* ~ a aşterne trupurile. **2.** a culca la pământ: ~ *omnia ferro* a culca totul la pământ prin sabie; (*spec.*) ~ *viam* a croi un drum. **3.** a aşterne, a acoperi: ~ *humum floribus* a acoperi pământul cu flori, ~ *equum* a înşeua un cal.
sternūmentum, *ī n.* strănut.
sternuō, *ere, uī vi.* a strănuta.
sternūtāmentum, *ī n.* strănutat.
sterquilīn(i)um, *ī n.* grămadă de bălegar.
stertō, *ere vi.* a sforăi, a dormi sforăind.
Stēsichorus, *ī m.* Stesichorus (*poet liric grec*).
stetī *pf. vi.* **stō** şi **sistō**.
stibadium, *iī n.* bancă semicirculară.
stigma, *atis n.* semn cu fierul roşu (aplicat sclavilor); (*fig.*) stigmat, pată.
stigmatiās, *ae m.* (sclav), însemnat cu fierul roşu.
stigmōsus (3) *adj.* pătat, înfierat.
stilla, *ae f.* picătură.
stillicidium, *iī n.* picurare; picătură.
stillō (I) *vi.* şi *vt.* **1.** a picura: *cruor stillat ferro* sângele picură de pe sabie. **2.** a lăsa să picure: ~ *lacrimam* a lăsa să cadă o lacrimă.
stilus, *ī m.* **1.** ţăruş. **2.** (*frecv.*) condei (de scris). **3.** (*fig.*) scris, compoziţie, stil.
stimulātiō, *ōnis f.* îmboldire, stimulare, aţâţare.
stimulō (I) *vt.* **1.** a îmboldi: ~ *equum calcaribus* a îmboldi calul cu pintenii. **2.** a aţâţa, a îndemna: ~ *sitim* a aţâţa setea, ~ *iram* a aţâţa mânia, ~ *ut* (*ne*) a îndemna ca (să nu). **3.** a chinui, a tortura: *conscientia me stimulat* conştiinţa mă chinuie.
stimulus, *ī m.* **1.** strămurare, ţepuşă (*cu care se îmboldesc vitele la mers*). **2.** (*fig.*) chin, ghimpe, întărâtare, îndemn: ~ *amoris* ghimpele dragostei, *stimulos alicui admovere* a îmboldi pe cineva.
stinguō, *ere vt.* a stinge.
stīpātiō, *ōnis f.* îmbulzire, îngrămădire.
stīpātor, *ōris m.* însoţitor, gardian.
stīpendiārius (3) *adj.* **1.** birnic, tributar: *civitas stipendiaria* cetate tributară. **2.** (*mil.*) cu soldă, mercenar: *milites stipendiarii* soldaţi plătiţi.
stīpendium, *iī n.* **1.** soldă, plată: ~ *militibus dare* a plăti soldaţilor solda. **2.** serviciu militar: *stipendia merere* a-şi face serviciul militar, *stipendia facere pedibus* a face serviciul militar la pedeştri. **3.** an de serviciu militar: *merere vicena stipendia* a face douăzeci de ani de serviciu militar. **4.** tribut: ~ *pendere* a plăti tribut.

stīpes, *itis m.* **1.** trunchi de copac. **2.** par, bâtă. **3.** (*fig.*) prost (ca un butuc).
stīpō (I) *vt.* **1.** a îngrămădi, a înghesui, a ticsi: *stipatae naves* corăbii îngrămădite la un loc, *curia stipata patribus* clădirea senatului ticsită de senatori. **2.** a înconjura, a împresura: ~ *senatum armatis* a înconjura senatul cu oameni înarmaţi.
stips, *stipis f.* ban, para, sumă mică de bani.
stipula, *ae f.* **1.** pai (al unei cereale); (*pl.*) paie. **2.** (*poet.*) fluier.
stipulātiō, *ōnis f.* învoială, convenţie, angajament.
stipulātiuncula, *ae f.* angajament fără importanţă.
stipulor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a stipula, a stabili printr-un angajament.
stīria, *ae f.* ţurţure.
stirpēs (stirpis) *v.* **stirps**.
stirpitus *adv.* din rădăcini, cu totul.
stirps, *stirpis f.* **1.** rădăcină, trunchi de copac cu rădăcină. **2.** (*fig.*) rădăcini, origine, obârşie: ~ *malorum* obârşia nenorocirilor, *ab stirpe interiit* a pierit în întregime. **3.** neam, familie, spiţă: *Herculis stirpe generatus* născut din neamul lui Hercule. **4.** urmaş, odraslă: *stirps mihi deest* nu am urmaşi, ~ *Achillea* odrasla lui Achilles.
stīva, *ae f.* cornul plugului.
stō, *āre, stetī, stātum vi.* **1.** a sta (în picioare): *stant non sedent* ei stau, nu şed. **2.** a sta, a se afla: ~ *prope* a sta aproape, ~ *ante ostium* a sta dinaintea uşii, ~ *in ripa* a sta pe mal, *stat ara lacu medio* în mijlocul lacului se înalţă un altar. **3.** a sta pe loc, a rămâne, a se opri: *taurus nequit stare* taurul nu poate să stea locului, *stetit sanguis* sângele se opri; (*spec.*) a sta degeaba, a nu face nimic. **4.** a rămâne în picioare, a dura, a dăinui, a rezista; (*fig.*) a se menţine, a stărui: *urbs stare poterit* oraşul va putea dura, ~ *in consilio* a stărui în hotărâre. **5.** a fi fixat, a fi hotărât. **6.** a sta de partea cuiva: ~ *cum aliquo* a fi cu cineva, ~ *pro aliquo* a ţine cu cineva, *fortuna cum barbaris stabat* soarta ţinea cu barbarii, ~ *a senatu* a sta de partea senatului. **7.** a sta în puterea cuiva, a depinde: *stat per me* stă în puterea mea, *per ceteros non stetit quin* n-a fost în puterea celorlalţi ca. **8.** a sta acoperit de ceva, a fi plin de: *Soracte nive candidum stat* Soracte stă acoperit de zăpadă, *caelum pulvere stat* cerul e plin de praf. **9.** (*poet.*) a costa, a consta în: *victoria multo sanguine Poenis* (*D.*) *stetit* victoria i-a costat pe puni mult sânge.

Stōicē *adv.* ca un stoic.

Stōicus (3) *adj.* stoic, al stoicilor. // **Stōicus**, *ī m.* filozof stoic, adept al filozofiei stoice.

stola, *ae f.* haină lungă femeiască.

stolātus (3) *adj.* îmbrăcat(ă) cu „stola".

stolidē *adv.* prostește.

stolidus (3) *adj.* prost, neghiob, prostesc.

stolō, *ōnis m.* gătej, lăstar.

stomachor, *ārī*, *ātus sum vi. dep.* a se supăra, a se înfuria, a se certa.

stomachōsē *adv.* furios.

stomachōsus (3) *adj.* furios, supărat.

stomachus, *ī m.* **1.** (*rar*) gâtlej; stomac. **2.** poftă, dorință. **3.** (*frecv.*) supărare, mânie, furie: *stomachum alicui movere* a stârni furia cuiva.

storea (storia), *ae f.* rogojină.

strabō, *ōnis m.* sașiu, ceacâr.

strāgēs, *is f.* **1.** culcare (aruncare) la pământ, doborâre: ~ *arborum* doborârea arborilor, ~ *armorum* aruncarea armelor, *stragem dare satis* a culca la pământ holdele. **2.** distrugere, măcel, masacru: *stragem edere* (sau *facere*) a face măcel. **3.** morman, grămadă: ~ *militum* morman de soldați doborâți.

strāgulum, *ī n.* așternut (de pat), cuvertură, pătură.

strāgulus (3) *adj.* de întins, de acoperit.

strāmen, *inis n.* așternut de paie (de frunze); paie.

strāmentum, *ī n.* **1.** paie (așternute): *casa stramentis tecta* bordei acoperit cu paie. **2.** cergă, pătură.

strāmineus (3) *adj.* de paie.

strangulō (I) *vt.* **1.** a sugruma, a gâtui: ~ *hospitem* a-l sugruma pe oaspete. **2.** a sufoca, a înăbuși, a îneca. **3.** (*fig.*) a chinui, a strânge de gât.

strangūria, *ae f.* neputința de a urina.

stratēgēma, *atis n.* stratagemă, înșelătorie (într-o luptă).

strātum, *ī n.* **1.** așternut; (*fig.*) pat. **2.** pătură, samar. **3.** pavaj.

stratus (3) *p.pf.* *v.* **sternō**.

strāvī *pf.* *v.* **sternō**.

strēna, *ae f.* **1.** prevestire. **2.** dar de Anul Nou.

strēnuē *adv.* fără preget, voios, repede.

strēnuitās, *ātis f.* hărnicie, sârguință.

strēnuus (3) *adj.* harnic, activ; de ispravă; fără preget, prompt, grabnic.

strepitō, *āre vi.* a face zgomot (a țipa, a urla, a țiui).

strepitus, *ūs m.* zgomot, huiet, vuiet.

strepō, *ere*, *uī*, *itum vi.* și *vt.* **1.** a răsuna, a vui. **2.** (*rar*) a striga în gura mare.

strictim *adv.* **1.** (*rar*) scurt, strâns. **2.** (*frecv.*) în treacăt, în grabă, pe scurt.

strictūra, *ae f.* bucată de fier înroșit.

strictus (3) *p.pf.* *v.* **stringō**. // *adj.* strâns, strâmt; (*fig., despre stil*) concis.

strīd(e)ō, *ēre*, *dī vi.* a scoate un sunet ascuțit (a șuiera, a scrâșni, a scârțâi, a hurui, a sfârâi, a bâzâi).

strīdor, *ōris m.* șuier, scrâșnet, scârțâit, vâjâit, zumzet, muget.

strīdulus (3) *adj.* șuierător, ascuțit.

strigilis, *is f.* (un fel de) răzuitoare (de fier sau de os, cu care se curăța corpul la baie).

strigōsus (3) *adj.* slab, jigărit, sfrijit.

stringō, *ere*, *strīnxī*, *strictum vt.* **1.** a atinge (trecând mai departe), a șterge (frecându-se): ~ *metas* a atinge bornele (la curse), *ales summas undas stringit* pasărea atinge crestele valurilor. **2.** a zdreli; (*fig.*) a răni; ~ *aliquid de corpore* a zdreli ceva din corp, ~ *animum* a răni sufletul. **3.** a strânge, a aduna, a culege: ~ *glandes* a strânge ghindă; (*mil.*) ~ *gladios* a scoate săbiile. **4.** a strânge (trăgând): ~ *caesariem* a strânge părul, ~ *habenam* a strânge hățurile, ~ *arcum* a strânge arcul.

strix, *strigis f.* buhă (*pasăre despre care se credea că suge sângele copiilor*).

stropha, *ae f.* **1.** șiretlic, înșelătorie. **2.** strofă.

Strophadēs, *um f.pl.* Strofadele (*două insule mici în Marea Ionică*).

strophium, *iī n.* bandă, cordea.

strūctor, *ōris m.* **1.** constructor, zidar. **2.** orânduitor.

strūctūra, *ae f.* **1.** orânduire, aranjament, structură. **2.** construcție, zidărie.

struēs, *is f.* **1.** grămadă (de obiecte puse în ordine), stivă: *acervi strues-que* mormane și grămezi aranja. **2.** (*rel.*) prăjitură sfințită.

strūma, *ae f.* scrofule, gâlci.

struō, *ere*, *strūxī*, *strūctum vt.* **1.** a înălța (punând în ordine una peste alta): ~ *montes ad sidera* a înălța munți peste munți până la cer, ~ *opes* a aduna averi peste averi. **2.** a dispune, a orândui: ~ *copias* a dispune trupele, ~ *verba* a orândui cuvintele. **3.** a construi: ~ *templa saxo* a înălța temple de piatră, ~ *navem* a construi o corabie. **4.** (*fig.*) a urzi, a pune la cale, a pricinui: ~ *insidias* a pune la cale curse, ~ *alicui mortem* a unelti moartea cuiva.

Strȳmō, *onis m.* Strymo (*râu între Macedonia și Thracia; azi, Struma*). // **Strȳmonius** (3) *adj.* strymonian, thracic. // **Strȳmonis**, *idis f.* thracă, amazoană.

studeō, *ēre*, *duī vi.* **1.** a se ocupa cu ceva, a se îndeletnici, a se interesa de, a se strădui pentru : ~ *agriculturae* (*D.*) a se ocupa cu agricultura, ~ *gloriae* a se strădui pentru glorie. **2.** (*cu Inf.*) a dori, a căuta: *studeo scire* doresc să știu. **3.** a se ocupa de, a favoriza, a părtini: *Scauro* (*D.*) *studet* îl favorizează pe Scaurus. **4.** a studia.

studiōsē *adv.* cu căldură, din inimă.

studiōsus (3) *adj.* **1.** doritor, iubitor, amator, pasionat: ~ *florum* iubitor de flori, ~ *venandi* pasionat de vânătoare. **2.** zelos, preocupat,

sârguitor: ~ *animus* spirit zelos. **3.** devotat, partizan: ~ *nobilitatis* devotat nobilimii. **4.** învăţat, studios: ~ *iuvenis* tânăr învăţat.

studium, *iī n.* **1.** ocupaţie stăruitoare, îndeletnicire, interes, zel, râvnă: *ponere tantum* ~ a depune atâta interes, *summo studio* cu toată râvna, *studia pueritiae* preocupările copiilor. **2.** dorinţă, pornire spre: ~ *pugnandi* dorinţa de luptă. **3.** devotament, ataşament, iubire, spirit partizan: ~ *in populum* devotamentul faţă de popor, *studio (Abl.) carere* a fi lipsit de spirit partizan. **4.** studiu, învăţătură: *studia exercere* a practica studii, *studiis se dare* a se dedica studiilor.

stultē *adv.* prosteşte, nebuneşte.

stultitia, *ae f.* prostie, neghiobie, nebunie.

stultus (3) *adj.* prost, neghiob, stupid, nebun.

stūpa *v.* **stuppa**.

stupefaciō, *ere, fēcī, factum vt.* [*pas.* **stupefīō**, *fierī, factus sum*] a uimi, a năuci, a paraliza.

stupeō, *ēre, uī vi.* şi *vt.* **1.** a încremeni, a rămâne în nemişcare: *flumina brumā stupent* apele încremenesc de ger. **2.** (*fig.*) a rămâne uimit (încremenit): ~ *admiratione* a sta încremenit de mirare. **3.** (*poet.*) a se minuna: ~ *domum* a se minuna de o casă.

stupescō, *ere, uī vi.* a se minuna, a încremeni.

stupiditās, *ātis f.* prostie.

stupidus (3) *adj.* **1.** încremenit, înmărmurit. **2.** prost, neghiob.

stupor, *ōris m.* **1.** încremenire, amorţeală. **2.** prostie, neghiobie.

stuppa, *ae f.* câlţi.

stuppeus (3) *adj.* de câlţi.

stuprō (I) *vt.* a pângări, a necinsti.

stuprum, *ī n.* **1.** necinstire, violare. **2.** (*fig.*) desfrâu.

sturnus, *ī m.* graur.

Stygius (3) *adj. v.* **Styx**.

Stymphālus, *ī m.* şi *f.* Stymphalus (*lac, râu şi oraş în Arcadia*). // **Stymphālius** (3) *adj.* şi **Stymphālis**, *idis f.* stymphalic.

Styx, *Stygis f.* Styx (*fluviu în Infern*); (*fig.*) Infern. // **Stygius** (3) *adj.* al Styxului, al Infernului; (*fig.*) fatal.

Suāda, *ae f.* Suada (*zeiţa persuasiunii*).

suādēla, *ae f.* **1.** putere de convingere. **2.** (*person.*) *Suādēla* zeiţa darului vorbirii.

suādeō, *ēre, suāsī, suāsum vi* şi *vt.* **1.** a sfătui, a îndemna: ~ *amico (D.)* a îndemna un prieten. **2.** (*rar*) a recomanda: ~ *legem* a recomanda o lege; (*poet.*) a invita: ~ *somnos* a îndemna la somn.

suāsiō, *ōnis f.* recomandare, sprijinire.

suāsor, *ōris m.* **1.** sfătuitor. **2.** (*despre o lege*) sprijinitor.

suāsōria, *ae f.* discurs deliberativ (*ce are ca scop să-l determine pe auditor să ia o decizie într-un sens sau altul*).

suāve *adv.* plăcut.

sūaviloquēns (1), *ntis adj.* (*poet.*) plăcut la vorbire.

suāviloquentia, *ae f.* farmec al vorbirii.

suāvis (2) *adj.* plăcut, dulce.

suāvitās, *ātis f.* dulceaţă, farmec.

suāviter *adv.* plăcut, atrăgător.

suāvium *v.* **sāvium**.

sub *prep.* **I.** (*cu Abl., arătând starea*) **1.** (*loc*) sub: ~ *aqua sunt* sunt sub apă, ~ *divo* sub cerul liber. **2.** în partea de jos, la picioare: ~ *monte* la poalele muntelui. **3.** (*timp*) în timpul, la: ~ *nocte silenti* în timpul nopţii tăcute. **4.** (*fig., arătând supunere*) sub: ~ *eorum potestate* sub stăpânirea lor. **II.** (*cu Ac., arătând mişcare*) **1.** (*loc*) ~ *terras penetravit* a pătruns sub pământ. **2.** până sub, aproape de: ~ *muros* până sub ziduri. **3.** (*timp*) către, spre: ~ *vesperum* spre seară. **4.** puţin înainte (după): ~ *adventum viri* puţin înainte de sosirea omului, ~ *haec dicta* îndată după aceste vorbe. **5.** (*fig., arătând supunere*) sub: *sub potestatem mittere* a pune sub stăpânire.

subabsurdē *adv.* cam ciudat.

subabsurdus (3) *adj.* cam ciudat.

subaccūsō (I) *vt.* a acuza uşor.

subāctiō, *ōnis f.* prelucrare, cultivare.

subactus (3) *p.pf. v.* **subigō**.

subagrestis (2) *adj.* cam ţărănesc; (*fig.*) cam grosolan.

subālāris (2) *adj.* purtat la subsuoară; (*fig.*) ascuns.

subamārus (3) *adj.* cam amar.

subauscultō (I) *vt.* a trage cu urechea.

subcontumēliōsē *adv.* cam jignitor.

subcrīspus (3) *adj.* cam creţ.

subdēficiēns (1), *ntis adj.* aproape stingându-se.

subdidī *pf. v.* **subdō**.

subdifficilis (2) *adj.* cam greu.

subdiffidō, *ere vi.* a nu se prea încrede.

subditīvus (3) *adj.* pus în loc, substitut.

subdō, *ere, didī, ditum vt.* **1.** a pune dedesubt, a pune sub: ~ *rotas turri* a pune roţi dedesubtul turnului, ~ *taurum iugo* a pune taurul la jug, ~ *calcaria equo* a da pinteni calului. **2.** (*fig.*) a pune pe dedesubt, a adăuga, a mai pune, a da: ~ *ingenio stimulos* a da imbold spiritului. **3.** a pune în loc, a substitui: ~ *verbum verbo* a pune un cuvânt în locul altuia. **4.** a pune la cale (ceva fals): ~ *crimina* a pune la cale acuzaţii false, ~ *rumorem* a răspândi un zvon fals.

subdoceō, *ēre vt.* a învăţa pe altul (înlocuind profesorul).

subdolē *adv.* cu șiretenie, pe ascuns.
subdolus (3) *adj.* șiret, viclean, înșelător, prefăcut.
subdūcō, *ere, dūxī, ductum vt.* **I. 1.** a trage în sus, a ridica: ~ *cataractam funibus* a ridica stăvilarul cu funii, ~ *vela* a strânge pânzele. **2.** (*despre corăbii*) a trage la țărm: *subductae litore puppes* corăbii trase la țărm. **3.** (*mil.*) a duce (în altă parte): ~ *copias in proximum collem* a duce trupele pe colina cea mai apropiată, ~ *agmen in aequiorem locum* a duce trupele pe un loc mai prielnic. **II. 1.** a retrage, a lua, a scoate: *lapidibus subductis pars eius turris concidit* fiind scoase de dedesubt niște pietre, o parte a turnului s-a prăbușit, *lac ~ agnis* a lua mieilor laptele (a înțărca). **2.** a scoate pe furiș, a sustrage, a fura: *ignis caelo subductus* focul furat din cer, *se ~ pugnae* a se sustrage de la luptă, *se ~* a dispărea: *tempus est ~ me hinc* e timpul s-o șterg de aici. **3.** (*spec.*) a încheia o socoteală (scăzând), a calcula (ce a rămas), a face totalul.
subductiō, *ōnis f.* **1.** trasul la țărm (al corăbiilor), acostare. **2.** socoteală.
subdūrus (3) *adj.* cam tare (aspru).
subedō, *ere, ēdī, ēsum vt.* a roade pe dedesubt.
subeō, *īre, iī (īvī), itum vi.* și *vt.* **I. 1.** a merge sub, a coborî, a intra sub: ~ *tectum* a intra sub un acoperiș (în casă); ~ *aquam* a se cufunda în apă. **2.** (*poet.*) a pătrunde ~ *antra* a pătrunde în peșteră. **3.** a lua pe umeri, a ridica, a duce: ~ *onus* a ridica o povară. **4.** (*fig.*) a lua asupra sa (o greutate), a înfrunta, a suporta: ~ *proelium* a înfrunta lupta, ~ *poenam* a suferi o pedeapsă. **II. 1.** a veni de sub, a urca, a înainta urcând: ~ *in montem* a urca spre munte, ~ *ab amne ad urbem* a se îndrepta de la râu spre oraș. **2.** a se apropia: ~ *portam* a se apropia de poartă: ~ *muros* a se apropia de ziduri; (*despre ape*) a scălda: *mare subit terram* marea scaldă țărmul. **3.** a veni pe nesimțite, a se strecura; (*fig.*) a veni în minte, a se strecura în suflet: *amor subit* se strecoară iubirea, *imago alicuius subit* îi vine în minte chipul cuiva, *spes animum subibat* speranța se strecura în suflet. **4.** a veni în locul altuia, a înlocui, a urma apoi: *primae legioni tertia subit* în locul legiunii I vine legiunea a III-a, *subiit argentea proles* a urmat apoi vârsta de argint.
sūber, *eris n.* plută (*arbore*); (*fig.*) scoarță (dop) de plută.
subf- *v.* **suff-**.
subfuscus (3) *adj.* cam oacheș.
subg- *v.* **sugg-**.
subhorridus (3) *adj.* cam țepos, cam grosolan.
subiaceō, *ēre, iacuī vi.* **1.** a fi dedesubt: *subiacet aedificio* (*D.*) este dedesubtul clădirii. **2.** (*fig.*) a fi dependent, a fi subordonat.

subiciō, *ere, iēcī, iectum vt.* **1.** a pune (a așeza) dedesubt: ~ *epistulam sub pulvinum* a pune scrisoarea sub pernă, ~ *ignem moenibus* a pune foc zidurilor orașului, ~ *aliquid oculis* a pune ceva dinaintea ochilor, *luna sub orbem solis se subiecit* luna s-a plasat sub discul soarelui. **2.** (*mil.*) a așeza în apropiere, a plasa lângă, a așeza: ~ *legiones castris Pompei* a plasa legiunile lângă tabăra lui Pompeius, *se ~ locis iniquis* a se așeza într-o poziție proastă, ~ *in tertium locum* a plasa în locul al treilea. **3.** (*rar*) a arunca în sus: *corpora saltu in equos subiciunt* își aruncă dintr-o săritură trupurile pe cai. **4.** a substitui, a pune în locul altuia: ~ *testes* a aduce martori falși, ~ *testamentum* a substitui un testament. **5.** (*fig.*) a supune, a lăsa la bunul plac: ~ *imperio populi Romani* a supune puterii romane, *fortunae subiectus* supus sorții, *parcere subiectis* a-i cruța pe cei supuși. **6.** a subordona; (*pas.*) a se cuprinde: *species generi sunt subiectae* speciile sunt subordonate genului. **7.** a adăuga (vorbind, scriind), a mai spune, a răspunde: *pauca subicio* adaug puține vorbe, ~ *rationem* a aduce o motivare. **8.** a prezenta, a oferi, a pune la dispoziție: ~ *libellum alicui* a prezenta o cărticică cuiva, *necessitas unum consilium subiecerat* nevoia îi dictase o singură soluție.
subiectē *adv.* cu umilință.
subiectiō, *ōnis f.* **1.** punere dinaintea ochilor. **2.** substituire.
subiectō (I) *vt.* **1.** a pune dedesubt. **2.** a arunca în sus.
subiector, *ōris m.* substituitor, falsificator.
subiectus (3) *p.pf. v.* **subiciō**. // *adj.* **1.** așezat în vecinătate, învecinat: *rivus castris* (*D.*) *subiectus* râu învecinat cu tabăra. **2.** supus, expus: *vobis subiecti* supuși vouă, ~ *invidiae* expus invidiei. // **subiecta**, *ōrum n.pl.* locuri joase.
subigō, *ere, ēgī, actum vt.* **1.** a împinge din spate, a mâna, a îndrepta spre. **2.** a supune, a subjuga: ~ *Galliam* a supune Gallia, ~ *Persas* a-i subjuga pe perși. **3.** a constrânge, a sili: ~ *ad* sau *in deditionem* a constrânge să se predea. **4.** (*fig.*) a cultiva (aducând la supunere), a ara, a lucra: ~ *terram vomere* a ara pământul cu plugul, ~ *pontum remis* a spinteca apele cu vâslele, ~ *opus digitis* a țese firul cu degetele.
subinde *adv.* îndată, după aceea, apoi (din nou).
subīnsulsus (3) *adj.* cam nesărat, cam fără gust.
subinvideō, *ēre vi.* a cam invidia.
subinvītō, *āre vt.* a îndemna pe sub mână.

subīrāscor, *ī vi. dep.* a se mânia puțin, a se cam supăra.
subīrātus (3) *adj.* cam supărat.
subitārius (3) *adj.* făcut în grabă, improvizat.
subitō *adv.* pe dată, pe neașteptate, deodată.
subitus (3) *p.pf. v.* **subeō**. // *adj.* neașteptat, neprevăzut, pe neașteptate. // **subitum**, *ī n.* întâmplare neașteptată.
subiungō, *ere, iūnxī, iūnctum vt.* **1.** a înjuga: ~ *tigres curru* a înjuga tigri la car. **2.** (*fig.*) a subjuga, a supune: ~ *novas provincias* a supune noi provincii. **3.** a subordona, a împreuna, a uni.
sublābor, *lābī, lāpsus sum vi. dep.* **1.** a luneca pe nesimțite. **2.** (*fig.*) a se prăbuși, a se nărui.
sublātē *adv.* umflat; (*fig.*) pompos, măreț.
sublātus (3) *p.pf. v.* **tollō**. // *adj.* **1.** ridicat. **2.** (*fig.*) îngâmfat, mândru.
sublegō, *ere, lēgī, lēctum vt.* **1.** a aduna de jos, a culege, a strânge: ~ *bacas* a strânge boabele (căzute). **2.** a alege în locul altuia: *in demortuorum locum* a alege în locul celor morți. **3.** (*fig.*) a afla trăgând cu urechea, a auzi: ~ *sermonem* a auzi convorbirea.
sublevātiō, *ōnis f.* ușurare.
sublevō (I) *vt.* **1.** a ridica, a înălța: ~ *humeris* a ridica pe umeri. **2.** a sprijini, a ajuta: ~ *fugientes pecuniā* a-i ajuta pe fugari cu bani. **3.** a micșora, a ușura: ~ *laborem militum* a ușura truda soldaților.
sublica, *ae f.* țăruș, pilot (la poduri), stâlp.
sublicius (3) *adj.* pe stâlpi, pe piloți: *Pons Sublicius* pod de lemn la Roma (peste Tibru).
subligāculum, *ī* și **subligar**, *āris n.* șorț scurt.
subligō (I) *vt.* a lega; (*frecv.*) a încinge: ~ *ensem lateri* a încinge sabia la șold.
sublīmē *adv.* în aer, în înălțime, sus.
sublīmis (2) *adj.* **1.** înălțat în aer, ridicat: *sublimen aliquem rapere* a lua pe cineva pe sus. **2.** înalt: ~ *columna* coloană înaltă. **3.** (*fig.*) măreț, sublim, nobil: *sublime carmen* cântec măreț.
sublīmitās, *ātis f.* înălțime; (*fig.*) noblețe, măreție.
sublinō, *ere, lēvī, litum vt.* a unge (a acoperi) cu un strat; (*fig.*) ~ *os alicui* a păcăli pe cineva.
sublitus (3) *p.pf. v.* **sublinō**.
sublūceō, *ēre, lūxī vi.* a licări, a arunca o lumină slabă.
subluō, *ere, luī, lūtum vt.* **1.** (*rar*) a spăla în partea de jos. **2.** (*fig.*) a uda poalele unui munte, deal etc.
sublūstris (2) *adj.* slab luminat.
submergō, *ere, mersī, mersum vt.* a scufunda, a afunda, a îneca.

subministrō (I) *vt.* a pune la dispoziție, a procura, a oferi; (*fig.*) a pricinui.
submissē *adv.* **1.** dulce, potolit. **2.** modest, moderat.
submissiō, *ōnis f.* scădere.
submissus (3) *p.pf. v.* **submittō**. // *adj.* **1.** scăzut, slab, potolit: *voce submissa* cu glas scăzut, *murmur submissum* murmur slab, *oratio submissa* vorbire potolită. **2.** modest, umil. **3.** josnic, înjositor.
submittō, *ere, mīsī, missum vt.* **1.** a pune dedesubt: ~ *agnos matribus* a pune (la supt) mieii sub mamele lor. **2.** a lăsa în jos, a înclina, a apleca: ~ *oculos* a apleca ochii, ~ *genua* a îndoi genunchii; *se* ~ *ad pedes* a se arunca la picioare. **3.** (*fig.*) a subordona, a coborî: ~ *imperium alicui* a subordona puterea cuiva, *se* ~ *ad mensuram discentis* a se coborî la nivelul elevului. **4.** a face să scadă, a slăbi: ~ *animum* a slăbi curajul. **5.** a trimite (pe ascuns): ~ *milites auxilio* a trimite soldați în ajutor. **6. a)** a produce, a face să crească, a crește: ~ *monstrum* a produce un monstru, ~ *tauros* a crește tauri; **b)** a lăsa să crească: ~ *barbam, capillum* a lăsa să crească barba, părul.
submolestē *adv.* cam neplăcut.
submolestus (3) *adj.* cam neplăcut (supărător).
submōrōsus (3) *adj.* cam ursuz.
submoveō, *ēre, mōvī, mōtum vt.* a da la o parte, a îndepărta, a izgoni: ~ *turbam* a da la o parte mulțimea, ~ *hostes a porta* a-i îndepărta pe dușmani de la porți, ~ *patriā* a izgoni din patrie.
submūtō, *āre vt.* a schimba înlocuind.
subnectō, *ere, nexuī, nexum vt.* **1.** a lega (pe dedesubt), a prinde: ~ *velum antemnis* a lega pânza corăbiei de vergele, *fibula subnectit vestem* agrafa prinde haina. **2.** (*fig.*) a adăuga (în vorbire, în scris).
subnexus (3) *p.pf. v.* **subnectō**.
subnīxus (subnīsus) (3) *adj.* **1.** sprijinit, sprijinindu-se: *solio subnixa resedit* sprijinindu-se în jilț, s-a așezat. **2.** bazat, bizuindu-se, încrezător: ~ *divitiis* bizuindu-se pe bogății.
subnotō (I) *vt.* **1.** a semna dedesubt. **2.** a nota, a adnota.
subnuba, *ae f.* concubină.
subnūbilus (3) *adj.* cam înnorat.
subō, *āre vi.* a fi în călduri.
subobscēnus (3) *adj.* cam murdar.
subobscūrus (3) *adj.* cam întunecat, cam neclar.
subolēs (sobolēs), *is f.* **1.** odraslă, fiu, pui. **2.** spiță, neam, urmași.
subolēscō, *ere vi.* a odrăsli, a lăsa urmași.
subōrnō (I) *vt.* **1.** a echipa, a înarma, a înzestra (cu ce trebuie). **2.** a năimi, a angaja (corupând): ~ *testem* a mitui un martor.
subp- *v.* **supp-**.

subrancidus (3) *adj.* cam rânced.
subraucus (3) *adj.* cam răguşit.
subrēmigō, *āre vi.* a vâsli (a înota) pe dedesubt.
subrēpō, *ere, rēpsī, reptum vi.* şi *vt.* a se strecura pe nesimţite, a se furişa.
subrīdeō, *ēre, rīsī, rīsum vi.* a surâde.
subrīdiculē *adv.* cam în glumă.
subrigō (surrigō), *ere, rēxī, rēctum* *v.* **surgō**.
subringor, *ī vi. dep.* a strâmba din nas, a fi nemulţumit.
subripiō *v.* **surripiō**.
subrogō (I) *vt.* a alege în loc.
subrōstrānī, *ōrum m.pl.* oameni care pierd timpul pe lângă „rostre" (*haimanale*).
subruō, *ere, ruī, rutum vt.* **1.** a săpa pe dedesubt: *amnis montem subruit* apa sapă muntele pe dedesubt. **2.** a doborî, a nărui: ~ *muros* a doborî zidurile. **3.** (*fig.*) a zdruncina: ~ *animum* a zdruncina sufletul.
subrūsticus (3) *adj.* cam ţărănos.
subscrībō, *ere, scrīpsī, scriptum vi.* şi *vt.* **1.** a scrie dedesubt, a scrie mai jos: ~ *statuis* a scrie dedesubtul statuilor. **2.** (*jur.*) a depune o reclamaţie, a subscrie reclamaţia altuia: ~ *in aliquem* a reclama pe cineva. **3.** a subscrie aprobând, a aproba: ~ *orationi* a aproba cuvântarea. **4.** a nota: ~ *numerum* a nota numărul.
subscrīptiō, *ōnis f.* **1.** inscripţie. **2.** subscriere la o acuzare, acuzare. **3.** semnare a unui document. **4.** notare.
subscrīptor, *ōris m.* **1.** subscriitor al unei reclamaţii. **2.** aprobator.
subsecīvus (subsicīvus) (3) *adj.* pe deasupra, care mai rămâne; (*spec.*) secundar: *tempus subsecivum* timp liber, *subseciva res* lucru secundar.
subsecō, *are, secuī, sectum vt.* a tăia de jos.
subsellium, *iī n.* bancă, banchetă (*la teatru, în senat, la judecată*).
subsequor, *ī, secūtus sum vt. dep.* **1.** a urma îndată: ~ *signa* a urma steagurile; *subsequenti anno* în anul imediat următor. **2.** a însoţi. **3.** a urma, a imita: *te* ~ *student* pe tine vor să te urmeze.
subsicīvus (3) *adj.* *v.* **subsecīvus**.
subsidiārius (3) *adj.* de rezervă.
subsidior, *ārī vi. dep.* a forma rezerva, a sta în rezervă.
subsidium, *iī vi.* **1.** (*mil.*) rezervă, linie de rezervă, trupă de rezervă. **2.** ajutor, sprijin; (*pl.*) mijloace de susţinere: *subsidio mittere* a trimite în ajutor. **3.** loc de refugiu: ~ *navigiis* loc de refugiu pentru corăbii.
subsīdō, *ere, sēdī, sessum vi.* **1.** a se lăsa în jos: ~ *in genua* a se lăsa în genunchi, *faeces subsidunt* drojdiile se lasă la fund, *flumina subsidunt* apele scad; (*spec.*) a se potoli: *venti subsidunt* vânturile se potolesc. **2.** a se opri, a rămâne locului: ~ *in via* a se opri în drum, ~ *castris* a rămâne pe loc în tabără; (*spec.*) a pândi (stând pe loc).
subsīgnānus (3) *adj.* (*mil.*) de rezervă.
subsīgnō (I) *vt.* a pune pecetea, a iscăli, a consemna; (*fig.*) a garanta.
subsiliō, *īre, siluī vi.* a sări în sus, a se ridica.
subsistō, *ere, stitī vi.* **1.** a se opri: ~ *in itinere* a se opri în drum. **2.** (*fig.*) a înceta: *clamor, lacrimae subsistunt* strigătul, lacrimile încetează, *substitit hic Erato* aici încetă să vorbească Erato. **3.** a rămâne: ~ *intra tecta* a rămâne în casă, ~ *in eodem loco* a rămâne în acelaşi loc. **4.** a rezista, a ţine piept: ~ *Hannibali* a-i ţine piept lui Hannibal, ~ *sumptui* a face faţă cheltuielilor; (*rar vt.*) ~ *feras* a ţine piept fiarelor.
substantia, *ae f.* **1.** substanţă, esenţă, materie. **2.** suport.
substernō, *ere, strāvī, strātum vt.* **1.** a aşterne dedesubt: ~ *ebulum ovibus* a face oilor un aşternut de bozii. **2.** a căptuşi, a acoperi: ~ *solum paleis* a acoperi pământul cu paie, ~ *nidos* a căptuşi cuiburile. **3.** (*fig.*) a supune, a subordona: ~ *rempublicam libidini* a supune poftelor lui viaţa publică.
substitī *pf.* *v.* **subsistō**.
substituō, *ere, uī, ūtum vt.* **1.** a pune sub: ~ *aliquid oculis* a pune ceva înaintea ochilor, a reprezenta. **2.** a pune în loc: ~ *alium in locum eius* a pune pe altul în locul lui.
substrātus (3) *p.pf.* *v.* **substernō**.
substrictus (3) *p.pf.* *v.* **substringō**. // *adj.* slab.
substringō, *ere, strīnxī, strictum vt.* a strânge: ~ *crinem nodo* a strânge părul cu un nod; (*poet.*) ~ *aurem alicui* a-şi ascuţi urechea spre a asculta pe cineva.
substrūctiō, *ōnis f.* fundaţia unei clădiri.
substruō, *ere, strūxī, strūctum vt.* a aşeza o fundaţie (la o clădire), a aşterne ca temelie.
subsultō, *āre vi.* a sări în sus, a ţopăi.
subsum, *esse vi.* **1.** a fi dedesubt: *nigra subest lingua palato* (*D.*) o limbă neagră e sub cerul gurii. **2.** (*fig.*) a se afla ascuns, a exista: *subest causa aliqua* se ascunde aici un motiv, *si ulla spes subesset* dacă ar rămâne vreo speranţă. **3.** a fi aproape: *suberat mons* aproape era un munte, *suberat nox* se apropia noaptea.
subsūtus (3) *adj.* tivit cu o garnitură (la poale).
subtēmen, *minis n.* **1.** bătătură (*la o pânză*), urzeală (*la o ţesătură*). **2.** (*fig.*) fir.
subter I. *adv.* (pe) dedesubt. **II.** *prep.* (*cu Ac. şi, poet., cu Abl.*) sub, dedesubtul: ~ *pineta* sub păduricea de pini, ~ *litore* sub ţărm.

subterfugiō, *ere, fūgī vt.* a scăpa de ceva: ~ *poenam* a scăpa de pedeapsă.
subterlābor, *ī vt. dep.* a curge la picioare, a curge: *flumina subterlabentia muros* ape care curg la poalele zidurilor.
subterrāneus (3) *adj.* subteran.
subtexō, *ere, texuī, textum vt.* **1.** a întinde (ca un văl) asupra, a învălui: *sol subtexit diem Olympo* (*D.*) soarele a învăluit Olympul în lumină, ~ *caelum fumo* (*D.*) a învălui cerul în fum. **2.** (*fig.*) a înnădi, a adăuga, a ticlui.
subtīlis (2) *adj.* **1.** subțire: *filum subtile* fir subțire. **2.** ascuțit, pătrunzător, subtil: ~ *acies gladii* tăișul ascuțit al sabiei, ~ *iudex* critic pătrunzător, ~ *homo* om subtil. **3.** fin, delicat: *subtile palatum* gust fin. **4.** (*despre stil*) simplu, exact, precis.
subtīlitās, *ātis f.* **1.** finețe, gingășie: ~ *muliebris* finețe femeiască. **2.** ascuțime, subtilitate: ~ *perversa grammaticorum* subtilitatea ciudată a gramaticilor. **3.** (*despre stil*) simplitate, sobrietate.
subtīliter *adv.* **1.** fin: ~ *dividere aliquid* a tăia fin ceva. **2.** amănunțit, în amănunt *subtilius scribere* a scrie mai amănunțit. **3.** ascuțit, subtil: ~ *iudicat* apreciază cu subtilitate. **4.** (*despre stil*) simplu: ~ *dicere* a vorbi simplu (fără podoabe).
subtimeō, *ēre vt.* a avea o oarecare temere.
subtrahō, *ere, trāxī, tractum vt.* **1.** a trage de dedesubt. **2.** a lua pe nesimțite: ~ *impedimenta* a lua pe furiș bagajele, *tellus subtracta pedibus* pământul care fuge de sub picioare. **3.** a lua, a sustrage, a retrage: ~ *milites ab dextro cornu* a retrage soldații de la aripa dreaptă, *se* ~ *iudicio* a se sustrage judecății.
subturpiculus (1) *adj. v.* **subturpis**.
subturpis (2) *adj.* cam urât.
subtus *adv.* pe dedesubt.
subtūsus (3) *adj.* cam lovit, cu vânătăi.
subūcula, *ae f.* îmbrăcăminte de dedesubt, cămașă.
sūbula, *ae f.* sulă.
subulcus, *ī m.* porcar.
Subūra, *ae f.* Subura (*stradă și cartier zgomotos și rău famat la Roma*). // **Suburānus** (3) *adj.* al Suburei, din Subura.
suburbānitās, *ātis f.* împrejurimile Romei.
suburbānus (3) *adj.* aproape de oraș. // **suburbānum**, *ī n.* proprietate în apropierea orașului.
suburbium, *iī n.* cartier mărginaș, suburbie.
suburgeō, *ēre vt.* a împinge aproape de ceva: ~ *proram ad saxa* împinge corabia către stânci.
subvectiō, *ōnis f.* transport.
subvectō, *āre vt.* a transporta.

subvectus, *ūs m.* transport.
subvehō, *ere, vēxī, vectum vt.* a transporta (*de obicei, pe apă*).
subveniō, *īre, vēnī, ventum vi.* a veni în ajutor: ~ *suis* a veni în ajutor alor săi, ~ *vitae amici* a sări în apărarea vieții prietenului; (*impers., pas.*) *subvenitur* se vine în ajutor.
subversor, *ōris m.* răsturnător.
subvertō, *ere, vertī, versum vt.* **1.** a răsturna, a da peste cap: ~ *imagines* a răsturna statuile. **2.** (*fig.*) a distruge, a anula: *avaritia fidem subvertit* lăcomia distruge buna-credință, ~ *decretum* a anula un decret.
subvexus (3) *adj.* ușor înclinat.
subvolō, *āre vi.* a se înălța în zbor.
subvolvō, *ere vt.* a ridica rostogolind.
succēdāneus (3) *adj.* care ține locul, înlocuitor.
succedō, *ere, cessī, cessum vi.* și (*rar*) *vt.* **1.** a intra sub (în), a pătrunde: ~ *tectis* a intra sub acoperiș (în casă), ~ *antro* a pătrunde în peșteră; (*fig.*) ~ *oneri* a lua o povară pe umeri. **2.** a înainta până aproape de, a se apropia de: ~ *urbi* a se apropia de oraș, ~ *ad castra* a se apropia de tabără, ~ *sub aciem* a veni până aproape de front. **3.** (*poet.*) a urca, a se înălța: ~ *alto caelo* a urca până în înaltul cerului. **4.** a urma (venind din urmă), a urma (*în timp, ca situație*): *nostri succedebant* ai noștri veneau din urmă, ~ *regi* a urma regelui, ~ *in locum alicuius* a veni în locul cuiva. **5.** a ieși bine, a reuși, a izbuti: *negotium successit* treaba a reușit.
succendō, *ere, cendī, cēnsum vt.* **1.** a aprinde pe dedesubt: ~ *pontem* a incendia un pod. **2.** (*fig.*) a aprinde, a înflăcăra: *succensus amore* aprins de dragoste.
succēnseō *v.* **suscēnseō**.
succenturiō, *ōnis m.* subcenturion, locțiitor de centurion.
successiō, *ōnis f.* **1.** succesiune. **2.** înlocuire.
successor, *ōris m.* succesor, urmaș.
successus, *ūs m.* **1.** (*rar*) apropiere, venire. **2.** (*frecv.*) reușită, succes.
succīdāneus *v.* **succēdāneus**.
succīdia, *ae f.* halcă (de porc sărată).
succīdō[1], *ere, cīdī, cīsum vt.* a reteza.
succidō[2], *ere, cidī vi.* a cădea la pământ.
succiduus (3) *adj.* care se clatină, șovăitor.
succingō, *ere, cinxī, cīnctum vt.* **1.** a încinge prinzând de ceva (haina, mâneca), a prinde, a sufleca: *Diana succinta vestem* (*Ac. gr.*) Diana cu haina sumeasă. **2.** a încinge, a înconjura: *succintus cultro* încins cu un pumnal, *se* ~ *canibus* a se înconjura de câini.
succinō, *ere vi.* a răspunde (unui cântec); (*fig.*) a spune la rândul său, a adăuga.
succlāmātiō, *ōnis f.* strigăte, vociferare (la spusele cuiva).

succlāmō (I) *vi.* a striga (la vorbele cuiva), a răspunde prin strigăte: *ausi sunt succlamare: abite hinc* au îndrăznit să le strige: „plecați de aici!"

succollō, *āre vt.* a purta pe umeri.

succrēscō, *ere, crēvī, crētum vi.* **1.** a crește pe dedesubt (pe nesimțite), a ieși la iveală. **2.** (*fig.*) a ajunge până la: ~ *gloriae* (*D.*) *seniorum* a ajunge până la gloria celor mai vârstnici.

succumbō, *ere, cubuī, cubitum vi.* **1.** (*rar*) a cădea jos, a cădea: *victima succumbens ferro* animalul prăbușindu-se de lovitură. **2.** (*frecv.*) a se da învins, a ceda: *oculi somno succumbunt* ochii se dau învinși somnului, ~ *precibus* a ceda rugăminților, ~ *senectuti* a se lăsa învins de bătrânețe.

succurrō, *ere, currī, cursum vi.* **1.** a veni în grabă, a lua asupra sa, a înfrunta. **2.** (*frecv.*) a sări în ajutor, a veni în sprijin, a ajuta: ~ *oppido* (*D.*) a veni în ajutor cetății, ~ *auxilio suis* a alerga în ajutorul alor săi. **3.** (*fig.*) a-i veni în gând, a se gândi: *versus ille mihi succurrit* îmi vine în gând acel vers.

succussiō, *ōnis f.* zguduire, cutremur de pământ.

succussus, *ūs m.* zguduire.

succutiō, *ere, cussī, cussum vt.* a zgudui, a scutura.

sūcidus (3) *adj.* plin de sevă; ud, umed.

sūcinum, *ī n.* ambră, chihlimbar.

sūcō, *ōnis m.* lipitoare; (*fig.*) cămătar.

sūcōsus (3) *adj.* cu sevă, zemos.

sūcus (succus), *ī m.* **1.** suc, sevă, zeamă. **2.** gust, savoare. **3.** (*fig.*) vlagă, putere.

sūdārium, *iī n.* ștergar.

sūdātiō, *ōnis f.* **1.** asudare, transpirație. **2.** etuvă.

sudis, *is f.* țăruș, par.

sūdō (I) *vi.* și *vt.* **1.** a asuda: ~ *sine causa* a asuda fără motiv. **2.** a fi umed, a picura: *litora sanguine sudant* țărmurile sunt ude de sânge. **3.** (*fig.*) a asuda, a se osteni: ~ *pro communibus commodis* a se osteni pentru interesele comune. **4.** a lăsa să picure, a picura: *quercus sudabant mella* stejarii picurau miere.

sūdor, *ōris m.* sudoare; umezeală; (*fig.*) osteneală, trudă.

sūdus (3) *adj.* senin, fără nori. // **sūdum**, *ī n.* cerul senin.

Suēbī, *ōrum m.pl.* suebi (*neam germanic*).

suēscō, *ere, suēvī, suētum vi.* și *vt.* **1.** a se obișnui: ~ *militiae* (*D.*) a se obișnui cu serviciul militar. **2.** a obișnui, a deprinde: ~ *milites disciplinā* a-i deprinde pe soldați cu disciplina. **3.** (*pf. trad. cu pr.*) a obișnui, a avea obiceiul: *suevi* obișnuiesc, *sueveram* obișnuiam.

Suessa, *ae f.* **1.** *Suessa Aurunca* oraș al auruncilor. **2.** *Suessa Pometia*

oraș al volscilor. // **Suessānus** (3) *adj.* din Suessa.

Suessiōnēs, *ūm m.pl.* suessioni (*popor gallic, cu capitala Noviodunum; azi, Soissons*).

Suētōnius, *iī m.* **1.** Suetonius (*nume gentilic roman*). **2.** C. Suetonius Tranquillus (*istoric roman*).

suētus (3) *adj.* obișnuit: ~ *latrociniis* obișnuit cu tâlhăriile, ~ *facere id* obișnuit să facă acest lucru.

sūfes, *etis m.* sufet (*cel mai înalt magistrat la carthaginezi*).

sufferō, *ferre, sustulī vt.* **1.** a suferi, a îndura: ~ *poenam* a suferi pedeapsă, ~ *sitim, famem* a îndura sete, foame. **2.** a suporta, a ține piept: *nec custodes sufferre valent* nici paznicii nu pot să țină piept.

sufficiō, *ere, fēcī, fectum vt.* și *vi.* **1.** (*rar*) a acoperi cu o culoare, a colora: *maculis suffecta genas* plină de pete pe obraji. **2.** a oferi, a pune la dispoziție, a da: *salices pecori umbram sufficiunt* sălciile oferă umbra lor turmei. **3.** a pune în locul altuia (mort sau îndepărtat din slujbă), a alege în loc: *consul suffectus* consul ales în locul altuia. **4.** a fi de ajuns, a ajunge; (*cu Inf.*) a fi în stare, a putea: *vires sufficiunt* forțele ne sunt de ajuns, *sufficit dicere* e de ajuns să zici, *obniti contra non sufficimus* noi nu suntem în stare să rezistăm.

suffīgō, *ere, fixī, fixum vt.* a bate în cuie, a fixa, a pironi: ~ *servum in crucem* a pironi un sclav pe cruce.

suffīmen, *minis n.* v. **suffīmentum**.

suffīmentum, *ī n.* **1.** afumare, fum. **2.** parfum.

suffīō (IV) *vt.* **1.** a afuma. **2.** a parfuma (arzând plante).

sufflō (I) *vt.* **1.** a sufla: ~ *ignem* a sufla în foc. **2.** a umfla.

suffōcō (I) *vt.* a gâtui, a sugruma, a înăbuși, a sufoca.

suffodiō, *ere, fōdī, fossum vt.* **1.** a săpa pe dedesubt, a scormoni: ~ *muros* a săpa pe dedesubtul zidurilor. **2.** a străpunge pe dedesubt.

suffrāgātiō, *ōnis f.* vot favorabil, sprijin (la o alegere).

suffrāgātor, *ōris m.* cel care votează pentru cineva, sprijinitor la o alegere.

suffrāgātōrius (3) *adj.* pe timpul alegerilor; de scurtă durată.

suffrāgium, *iī n.* **1.** vot: ~ *ferre* a-și da votul, ~ *inire* a vota. **2.** drept de vot: *civitas sine suffragio* cetățenie fără drept de vot. **3.** (*fig.*) părere, judecată, aprobare: *suffragio tuo* după judecata ta.

suffrāgor, *ārī, ātus sum vi. dep.* **1.** a da cuiva votul, a vota pentru cineva: ~ *alicui ad consulatum* a vota pe cineva la consulat. **2.** (*fig.*) a sprijini, a susține: *tibi Hortensius suffragatur, me oppugnat* pe tine

Hortensius te susține, pe mine mă combate.

suffringō, *ere, frēgī, frāctum vt.* a frânge, a rupe: ~ *crura alicui* a frânge cuiva picioarele.

suffugiō, *ere, fūgī vi.* și *vt.* **1.** a fugi sub un adăpost: ~ *in tecta* a se refugia în casă. **2.** (*fig.*) a scăpa de, a se sustrage: *suffugit sensum* scapă simțului.

suffugium, *iī n.* adăpost, refugiu: ~ *hiemi* adăpost pentru iarnă, ~ *imbris et solis* adăpost de ploaie și soare, ~ *malorum* refugiu contra nenorocirilor.

suffulciō, *īre, fulsī, fultum vt.* a sprijini.

suffundō, *ere, fūdī, fūsum vt.* **1.** a vărsa, a revărsa, a răspândi (pe dedesubt): *aqua suffunditur per cuniculos* apa se răspândește pe conducte, *rubor suffussus* roșeață revărsată pe fața cuiva. **2.** a inunda, a scălda: *suffusi cruore oculi* ochi injectați de sânge, *suffusus lumina* (*Ac. gr.*) *flamā* cu ochii plini de foc.

Sugambrī (Sigambrī), *ōrum m.pl.* sugambri (*neam germanic, în apropierea Rinului*).

suggerō, *ere, gessī, gestum vt.* **1.** a pune dedesubt: ~ *humum* a pune pământ dedesubt; (*fig.*) ~ *flammam invidiae* a ațâța și mai mult ura. **2.** a pune la dispoziție, a oferi, a procura: ~ *sumptum* a procura bani de cheltuială, ~ *tela* a oferi arme. **3.** a pune după aceea, a adăuga: *auctores Bruto Horatium suggerunt* autorii îl pun după Brutus pe Horatius, ~ *sententiae incredibili ratiunculas* a adăuga la o părere uimitoare motivări neserioase.

suggestum, *ī n.* și **suggestus**, *ūs m.* **1.** ridicătură de pământ, loc mai înalt. **2.** tribună.

suggillātiō, suggillō *v.* **sūgillātiō, sūgillō**.

suggredior, *gredī, gressus sum vi.* și *vt. dep.* a se apropia pe nesimțite.

sūgillātiō, *ōnis f.* **1.** vânătaie. **2.** (*fig.*) dezonoare, batjocorire.

sūgillō (I) *vt.* **1.** a învineți (prin lovituri). **2.** (*fig.*) a batjocori, a dezonora.

sūgō, *ere, sūxī, sūctum vt.* a suge.

suī *pron.* [*G.*] de sine, de ei.

suīllus (3) *adj.* de porc.

sulcō (I) *vt.* a tăia cu plugul, a ara, a brăzda: ~ *agros* a ara ogoarele; (*fig.*) ~ *cutem rugis* a brăzda fața cu zbârciturile, ~ *aequor* a despica valurile.

sulcus, *ī m.* **1.** brazdă; (*spec.*) arătură. **2.** (*fig.*) dâră, urmă.

sulfur (sulpur, sulphur), *uris n.* pucioasă, sulf.

sulfureus (sulpureus, sulphureus) (3) *adj.* de (cu) pucioasă.

Sulla (Sylla), *ae m.* **1.** Sulla (*nume gentilic roman*). **2.** L. Cornelius Sulla. // **Sullānus** (3) *adj.* sullan, al lui Sulla. // **Sullānī**, *ōrum m.pl.* partizani ai lui Sulla.

sullāturiō, *īre vi.* a dori să-l imiți pe Sulla, a face pe Sulla.

Sulmō, *ōnis m.* Sulmona (*orășel în țara pelignilor în care s-a născut poetul Ovidius*). // **Sulmōnēnsis** (2) *adj.* din Sulmona.

sulphur *v.* **sulfur**.

Sulpicius, *iī m.* Sulpicius (*nume gentilic roman*). // **Sulpicius** (3) *adj.* din *gens Sulpicia*.

sum, *esse, fuī vi.* **1.** a fi, a exista: *qui aut sunt, aut fuerunt* cei care sau sunt sau au fost, *periculum est* există pericolul, *sunt qui dicunt* sunt unii care spun, *non est quod* (sau *cur*) nu există motiv ca. **2.** a se întâmpla, a avea loc: *solis defectio fuit* a avut loc o eclipsă de soare, *quando fuit, ut non liceret?* când s-a mai întâmplat să nu se dea voie? **3.** a fi, a se afla, a se găsi: ~ *domi* a se afla acasă, ~ *in magno honore* a fi în mare cinste, ~ *ex familia vetere* a fi dintr-o familie veche. **4.** (*frecv. cu adv.*) a fi (într-o situație): *bene est* este bine, *satis est* este destul, *contra est ac dixisti* e altfel decât ai spus. **5.** a fi într-adevăr: *sunt ista* lucrurile stau așa, *esto* fie așa, *hoc* (sau *id*) *est* aceasta înseamnă, adică. **6.** (*copulă*) a fi: *vita brevis est* viața e scurtă. **7. a)** (*cu G. pos.*) a fi proprietate (a cuiva), a aparține: *omnia erant hostium* toate erau ale dușmanilor, *totus Pompei sum* sunt cu trup și suflet al lui Pompeius, ~ *optimarum partium* a fi din partidul optimaților; (*expr.*) *est alicuius* este propriu cuiva, este caracteristic, este datoria (semnul, dovada): *adulescentis est* e propriu unui tânăr, *est summae dementiae* este dovadă de cea mai mare nebunie; **b)** (*cu G. sau Abl. prețului*) valorează, costă: *magni est* valorează mult; **c)** (*cu D. pos.*) a avea: *patri domus ampla est* tatăl meu are o casă mare.

sūmen, *minis n.* uger, țâță.

summa, *ae f.* **1.** total, totalitate, grosul: *summam facere* a face totalul, ~ *exercitus* grosul armatei, *ad summam* într-un cuvânt, *in summā* în total. **2.** lucrul principal, esențialul, centrul: ~ *epistulae* esențialul scrisorii. **3.** primul loc, conducere supremă: ~ *belli* conducerea supremă a războiului.

Summānus, *ī m.* Summanus (*zeitate a întunericului și a fulgerelor nopții*).

summārium, *iī n.* sumar, rezumat.

summātim *adv.* **1.** pe deasupra, superficial. **2.** pe scurt, în treacăt, sumar.

summē *adv.* în cel mai înalt grad, foarte (mult), extrem (de): ~ *cupere* a dori foarte mult, ~ *munitus locus* un loc foarte întărit.

summ- *v.* **subm**.

summum[1], *ī n.* partea cea mai înaltă, culme, vârf, creastă; suprafață.

summum[2] *adv.* cel mult: *quattuor aut ~ quinque* patru sau cel mult cinci.

summus (3) *adj.* **1.** cel mai înalt, cel mai de deasupra: *summum iugum montis* vârful cel mai înalt al muntelui, *summa aqua* suprafaţa apei, *~ mons* vârful muntelui, *~ puteus* marginea puţului. **2.** (ca rang) cel mai înalt, cel mai însemnat: *~ honor* cea mai înaltă cinste, *summi et infimi* cei mai de sus şi cei mai de jos. **3.** (*ca timp*) cel mai din urmă: *venit summa dies* a venit cea din urmă zi, *ad summam senectutem* până la adânci bătrâneţe. **4.** (*ca însuşire*) cel mai mare, cel mai de seamă, foarte important, extraordinar: *summo periculo* cu cea mai mare primejdie, *de summis rebus disputare* a discuta despre cele mai importante chestiuni.

sūmō, *ere, sūmpsī, sūmptum vt.* **1.** a lua la sine, a apuca, a prinde: *~ vas in manum* a lua un vas în mână, *~ arma* a lua armele, *~ togam virilem* a îmbrăca toga virilă, *~ vinum parvo pretio* a cumpăra vin cu puţini bani; (*fig.*) *~ exemplum ab aliquo* a lua exemplu de la cineva, *~ animos* a-şi lua curajul, *~ supplicium de aliquo* a pedepsi pe cineva, *~ poenas* a se răzbuna. **2.** a lua asupra sa, a alege pentru sine, a-şi rezerva, a-şi atribui: *~ speciem hominis* a lua chip de om, *~ operam* a-şi lua o sarcină, *~ materiam aequam viribus* a-şi alege un subiect potrivit cu puterile, *~ diem ad deliberandum* a-şi rezerva o zi pentru a reflecta, *~ sibi imperatorias partes* a-şi atribui rolul de comandant. **3.** (*cu Inf.*) a admite (în discuţie), a susţine: *beatos esse deos sumpsisti* ai admis că zeii sunt fericiţi.

sūmptiō, *ōnis f.* premisă.

sūmptuārius (3) *adj.* privitor la cheltuieli.

sūmptuōsē *adv.* cu mari cheltuieli.

sūmptuōsus (3) *adj.* **1.** costisitor, scump. **2.** luxos, bogat, fastuos. **3.** risipitor.

sūmptus, *ūs m.* cheltuială: *suō sumptū* pe cheltuiala sa, *sumptus epularum* cheltuielile pentru ospăţ.

Sūnion (Sūnium), *iī n.* (capul) Sunion (*promontoriu în sud-estul Atticii*).

suō, *ere, suī, sūtum vt.* **1.** a coase. **2.** a înnădi, a prinde laolaltă.

suovetaurīlia, *ium n.pl.* [*subînţ.* **sacra**] jertfă întreită (constând din sacrificarea unui porc *sus*, a unei oi *ovis* şi a unui taur *taurus*).

supellex, *lectilis f.* **1.** obiecte casnice, unelte de gospodărie. **2.** mobilă, bagaj. **3.** (*fig.*) avut.

super I. *adv.* **1.** deasupra: *humum ~ spargere* a răspândi pământ deasupra: (*spec.*) de deasupra. **2.** pe deasupra, pe lângă aceasta: *et ~ Dardanidae poenas poscunt* şi pe deasupra dardanii (troienii) cer

pedepsirea mea. **3.** mai mult, în plus: *satis superque* destul şi prea destul (mai mult decât e nevoie), *praeter arma nihil ~* afară de arme nimic altceva. **II.** *prep.* **A.** (*cu Ac.*) **1.** (*loc*) deasupra, peste: *~ capita* deasupra capetelor, *~ lateres coria inducuntur* peste ţigle se întind piei; (*spec.*) dincolo de: *~ Sunium navigare* a naviga dincolo de Sunion. **2.** (*timp*) asupra, în timpul: *~ cenam* tocmai la masă. **3.** (*mod*) peste, pe lângă, mai mult decât: *~ modum* peste măsură, *~ ipsorum vota* mai mult decât dorinţele lor, *alius ~ alium* unul peste altul. **B.** (*cu Abl.*) **1.** (*loc*) pe, peste, deasupra: *fronte ~ viridi* pe un culcuş de frunze verzi, *ligna ~ foco reponens* punând lemne în vatră, *ensis ~ cervice pendet* sabia atârnă deasupra capului. **2.** (*timp*) către, spre: *nocte ~ media* către miezul nopţii. **3.** (*fig., rar*) despre, relativ la, în privinţa: *~ Priamo rogitans* întrebând despre Priam, *~ hac re* în privinţa acestui lucru.

superābilis (2) *adj.* care poate fi depăşit (trecut), care poate fi învins.

superaddō, *ere, didī, ditum vt.* (*poet.*) a mai pune deasupra, a mai adăuga.

superātor, *ōris m.* (*poet.*) biruitor.

superbē *adv.* trufaş, arogant.

superbia, *ae f.* trufie, aroganţă, mândrie.

superbiloquentia, *ae f.* vorbire arogantă.

superbiō, *īre vi.* a se mândri: *~ nomine* a fi mândru de numele său; (*poet.*) a fi plin de strălucire, a străluci.

superbus (3) *adj.* **1.** trufaş, orgolios, mândru: *~ homo* om trufaş. **2.** nobil, măreţ, magnific: *~ triumphus* triumf măreţ.

supercilium, *iī n.* **1.** sprânceană: *supercilia contrahere* a încrunta sprâncenele. **2.** (*fig.*) privire mândră, privire: *severi supercilii matrona* matroană cu privire arogantă. **3.** (*fig.*) culme, vârf: *~ excelsum* culme înaltă, *~ tumuli* creasta unei coline.

superēmineō, *ēre vt.* a se ridica deasupra, a întrece: *~ undas* a se ridica deasupra apei, *~ omnes viros* a-i întrece pe toţi bărbaţii.

superficiēs, *ēī f.* partea de deasupra, suprafaţă.

superfixus (3) *adj.* înfipt deasupra.

superfluō, *ere, flūxī vi.* **1.** a da pe dinafară, a se revărsa: *Nilus superfluxit* Nilul s-a revărsat; (*fig.*) a fi fără măsură: *superbus et superfluens* trufaş şi fără măsură. **2.** (*fig.*) a avea prea mult, a-i prisosi, a fi din belşug: *Aquileia superfluit armis* (*Abl.*) Aquileia are arme din belşug, *nihil neque desit, neque superfluat* să nu lipsească şi să nu prisosească nimic.

superfundō, *ere, fūdī, fūsum vt.* **1.** a răspândi deasupra: *superfusis*

tingamus corpora lymphis să ne scăldăm trupurile cu apele revărsate asupra lor; (*fig.*) ~ *magnam vim telorum* a vărsa deasupra un mare număr de săgeți. **2.** (*pas.* și *refl.*) a se revărsa, a se răspândi: *Tiberis superfunditur* Tibrul se revarsă, *gens superfusa montibus* neam răspândit peste munți, *fama se superfudit in Asiam* zvonul s-a răspândit în (provincia) Asia. **3.** (*mil.*) a învălui.

supergredior, *gredī, gressus sum vt. dep.* **1.** a păși (a trece) peste: ~ *ruinas* a călca pe ruine. **2.** (*fig.*) a depăși, a întrece: ~ *sexaginta annos* a fi trecut de șaizeci de ani.

superiaciō, *ere, iēcī, iactum* (*iectum*) *vt.* **1.** a arunca (a pune) deasupra: *se ~ rogo* (*D.*) a se arunca pe rug. **2.** a depăși, a întrece: *pontus superiacit scopulos undā* marea depășește stâncile cu valurile.

superimmineō, *ēre vi.* a sta deasupra amenințător.

superimpōnō, *ere, posuī, positum vt.* a pune deasupra.

superincidō, *ere vi.* a cădea de sus.

superincubāns (1), *ntis adj.* culcat deasupra.

superincumbō, *ere, cubuī vi.* a se culca deasupra.

superiniciō, *ere, iēcī, iectum vt.* a arunca deasupra.

superīnsternō, *ere, strāvī, strātum vt.* a așterne deasupra.

superior (2), *ius adj. comp.* (*v.* **superus**): **1.** (*loc*) așezat mai sus, mai înalt: *de loco superiore* dintr-un loc mai înalt, *Mare Superius* Marea de Sus (Marea Adriatică). **2.** (*timp*) de mai înainte, anterior, precedent: *superioribus diebus* în zilele anterioare. // **superiōra**, *um n.pl.* faptele anterioare. // **superiōrēs**, *um m.pl.* predecesorii: *Dionysius Superior* Dionysius cel Bătrân. **3.** (*fig.*) superior, mai înalt: ~ *gradus honoris* o treaptă superioară a onorurilor, ~ *numero* (*Abl.*) superior ca număr; (*mil.*) învingător: ~ *proelio discedere* a ieși învingător din luptă.

superlābor, *lābī, lāpsus sum vi. dep.* a aluneca (pe) deasupra.

superlātiō, *ōnis f.* (*ret.*) exagerare, hiperbolă.

superlātus (3) *adj.* exagerat.

supernē *adv.* în partea de sus, în sus, deasupra.

supernus (3) *adj.* așezat mai sus, de sus.

superō (I) *vt.* și *vi.* **1.** a trece peste, a depăși: ~ *montes* a trece munții, ~ *promunturium* a depăși promontoriul, *ne sumptus fructum superet* cheltuiala să nu depășească profitul. **2.** a întrece, a învinge: ~ *omnes doctrinā* a-i întrece pe toți în învățătură: ~ *hostes proelio* a învinge dușmanii în luptă, ~ *iniurias fortunae* a învinge loviturile sorții. **3.** a fi mai presus, a fi superior: ~ *equitatu* a fi superior prin cavalerie. **4.** a fi din belșug, a prisosi: *alicui divitiae superant* unuia averile îi prisosesc. **5.** a mai rămâne: *nihil ex raptis superat* nu mai rămâne nimic din cele jefuite; (*spec.*) a mai trăi, a mai dura: *superatne Creusa?* mai trăiește Creusa?

superobruō, *ere vt.* (*poet.*) a copleși sub.

superoccupō (I) *vt.* a surprinde pe cineva (căzând asupra lui).

superpendēns (1), *ntis adj.* atârnând de sus.

superpōnō, *ere, posuī, positum vt.* a pune deasupra; (*fig.*) a prefera.

superscandō, *ere vt.* a sări (a trece) peste.

supersedeō, *ere, sēdī, sessum vi.* și *vt.* **1.** a ședea (a fi urcat) pe: *supersedens elephanto* urcat pe un elefant. **2.** (*fig., frecv.*) a se abține de la, a înceta, a se lăsa de: ~ *hoc labore itineris* a pune capăt oboselii drumului, ~ *proelio* a se abține de la luptă, ~ *loqui* a se dispensa de a mai vorbi.

superstāgnō, *are vi.* a se revărsa formând un lac.

supersternō, *ere, strāvī, strātum vt.* a întinde deasupra.

superstes (1), *stitis adj.* **1.** care trăiește încă, supraviețuitor, teafăr: *pater ~ filio* tatăl supraviețuind fiului. **2.** (*rar*) prezent, de față.

superstetī *pf.* *v.* **superstō**.

superstitiō, *ōnis f.* superstiție, eres; practică religioasă; temere superstițioasă.

superstitiōsē *adv.* în mod superstițios, habotnic.

superstitiōsus (3) *adj.* superstițios.

superstō, *stāre, stetī vi.* și *vt.* a sta deasupra.

superstrāvī *pf.* *v.* **supersternō**.

superstruō, *ere, strūxī, strūctum vt.* a clădi deasupra

supersum, *esse, fuī vi.* **1.** a mai rămâne, a mai fi: *perexigua pars superest* mai rămâne o foarte mică parte, *superest ut* rămâne ca, *quod superest* în rest. **2.** a supraviețui: ~ *patri* a-i supraviețui tatălui. **3.** a prisosi, a fi din belșug: *neque abest quidquam neque superest* nici nu lipsește, nici nu prisosește ceva, *modo vita supersit* numai să mai fie în viață. **4.** a fi superior: ~ *alicui doctrinā* a fi superior cuiva prin învățătură.

superurgeō, *ēre vt.* a izbi de sus.

superus (3) *adj.* de sus: *Mare Superum* Marea de Sus (Adriatică). // **superī**, *ōrum m.pl.* zeii de sus.

supervacāneus și **supervacuus** (3) *adj.* de prisos, inutil, zadarnic.

supervādō, *ere vt.* a trece peste.

supervehor, *vehī, vectus sum vb. pas.* a fi transportat dincolo de, a trece de.

superveniō, *īre, vēnī, ventum vt.* și *vi.* **1.** a veni peste, a acoperi: *terra supervenit crura* pământul îi acoperă

membrele, *unda supervenit undam* vine val după val. **2.** a apărea, a se ivi, a sosi pe neaşteptate (asupra): *legati superveniunt* apar solii. **3.** a veni în ajutor: ~ *timidis* a veni în ajutor celor fricoşi.

superventus, *ūs m.* sosire neaşteptată, ivire.

supervīvō, *ere, vīxī vi.* a supravieţui.

supervolitō, *āre, āvi vt.* a zbura pe deasupra.

supervolō, *āre vi.* a zbura deasupra.

supīnō (I) *vt.* a culca pe spate, a răsturna: ~ *glaebas* a răsturna brazdele, *supinatus humi* culcat pe pământ.

supīnus (3) *adj.* **1.** (*culcat*) pe spate, răsturnat, înclinat: (*spec.*) invers: *cubat supinus* zace pe spate, *manus supinae* mâinile cu palmele întoarse în sus, ~ *collis* colină înclinată; (*spec.*) invers: *cursus* ~ *fluminum* cursul invers al râurilor. **2.** (*fig.*) **a)** leneş, nepăsător; **b)** cu nasul pe sus, mândru.

suppaenitet, *ēre vb. impers.* a-i părea puţin rău, a se căi puţin: *illum* ~ *furoris* acela se căieşte puţin de furia lui.

suppār (1), *aris adj.* aproape egal; aproape contemporan.

suppeditātiō, *ōnis f.* abundenţă.

suppeditō (I) *vt.* şi *vi.* **1.** a pune la dispoziţie, a furniza, a oferi: ~ *frumentum* a furniza grâu, ~ *perfugium tutum* a oferi un refugiu sigur. **2.** a sta la îndemână, a exista din belşug, a fi de ajuns: *multitudo militum suppeditat* stau la îndemână o mulţime de soldaţi, *manubiae vix suppeditavere* de-abia au fost de ajuns prăzile, *si vita suppeditasset* dacă ar mai fi trăit.

suppetō, *ere, īvī* (*iī*), *ītum vi.* **1.** a sta la îndemână, a fi la dispoziţie: *copia frumenti suppetit* stă la îndemână o cantitate mare de grâu, *dum vita suppetit* cât timp trăiesc. **2.** a fi suficient, a ajunge: *sumptibus cotidianis copiae suppetunt* mijloacele sunt suficiente pentru cheltuielile zilnice.

supplantō (I) *vt.* a da peste cap (punând piedică), a pune piedică.

supplēmentum, *ī n.* **1.** completare. **2.** (*mil.*) trupe de rezervă.

suppleō, *ēre, ēvī, ētum vt.* **1.** a umple din nou, a completa: ~ *bibliothecam* a completa biblioteca. **2.** a înlocui: ~ *locum parentis* a ţine locul părintelui.

supplex (1), *icis adj.* rugător, cerând îndurare: *manus supplices* mâini care cer îndurare, *vester* ~ *est, iudices* el vă cere îndurare, judecători.

supplicātiō, *ōnis f.* **1.** rugăciune de pocăinţă. **2.** sărbătoare de mulţumiri aduse zeilor.

suppliciter *adv.* rugător, umil.

supplicium, *iī n.* **1.** rugăciune făcută zeilor, ofrandă, jertfă: *in suppliciis deorum magnifici erant* în ofrandele aduse zeilor erau generoşi.

2. (*frecv.*) pedeapsă, tortură, chin: *supplicio affici* a fi supus la torturi.

supplicō (I) *vi.* **1.** a cere îndurare, a se ruga cu umilinţă: ~ *populo Romano* (*D.*) a cere îndurare poporului roman, *omnibus pro te supplicabo* mă voi ruga de toţi pentru tine. **2.** a aduce jertfă zeilor.

supplōdō, *ere, plōsī, plōsum vt.* a izbi în pământ: ~ *pedem* a bate din picior.

supplōsiō, *ōnis f.* bătutul (din picior).

suppōnō, *ere, posuī, positum vt.* **1.** a pune dedesubt, a aplica dedesubt: ~ *ignem casae* a da foc bordeiului, ~ *falcem aristis* a secera spicele de jos. **2.** a pune după aceea, a adăuga: ~ *exemplum epistulae* a adăuga copia scrisorii. **3.** (*fig.*) a pune mai prejos: ~ *Latio Samon* a pune Samosul mai prejos decât Latiumul. **4.** a pune în locul altuia, a substitui: ~ *puerum* a substitui un copil.

supportō (I) *vt.* a aduce, a transporta.

suppressiō, *ōnis f.* **1.** sustragere de bani, escrocherie. **2.** (*med.*) sufocare.

suppressus (3) *p.pf. v.* **supprimō**. // *adj.* (*despre voce*) scăzut, încet.

supprimō, *ere, pressī, pressum vt.* **1.** (*rar*) a afunda, a scufunda. **2.** (*frecv.*) a opri (din mers), a stăvili: ~ *impetum hostium* a opri atacul duşmanilor, ~ *sanguinem* a opri sângele, ~ *vocem* a se opri din vorbă, ~ *iram* a potoli mânia, ~ *habenas* a strânge hăţurile. **3.** a ascunde, a face să dispară, a sustrage: ~ *senatus consultum* a ţine secret hotărârea senatului, ~ *indicium* a face să dispară o dovadă, ~ *pecuniam* a sustrage bani.

suppudet, *ēre vb. impers.* a se ruşina puţin: *eorum me* (*Ac.*) *suppudebat* îmi era puţin ruşine de ei.

suppūrō (I) *vi.* a supura. // **suppūrātus** (3) *p.pf.* care supurează.

supputō (I) *vt.* a calcula, a socoti.

suprā **I.** *adv.* **1.** (*loc*) deasupra: ~ *et subter* deasupra şi dedesubt. **2.** (*timp*) mai înainte: *ut* ~ *demonstravimus* cum am arătat mai înainte (mai sus). **3.** (*fig.*) mai mult, în plus: *nihil* ~ *potest addi* nu se mai poate adăuga nimic, ~ *quam credibile est* mai mult decât e de crezut. **II.** *prep.* (*cu Ac.*) **1.** (*loc*) deasupra: ~ *terram* deasupra pământului, *ille* ~ *nos habitat* acela locuieşte deasupra noastră. **2.** dincolo de: ~ *Ciliciam* dincolo de Cilicia. **3.** (*timp*) mai înainte de: ~ *nostram memoriam* mai înainte de vremea noastră. **4.** (*fig.*) mai mult de, peste: ~ *duos menses* mai mult de două luni, ~ *vires* peste puteri, ~ *fortunam hominis* peste puterile omului.

suprālātio *v.* **superlātiō**.

suprāscandō, *ere vt.* a trece dincolo de.

suprēma, *ōrum n.pl.* **1.** ultimele clipe, moarte. **2.** ultimele onoruri, cele

legiuite pentru înmormântare. **3.** ultimele dorințe, testament. **4.** rămășițele pământești, cenușă.
suprēmum *adv.* pentru ultima dată, pentru totdeauna.
suprēmus (3) *adj. superl.* (*v.* **superus**) **1.** (*poet.*) cel mai înalt. **2.** cel din urmă, ultimul: *supremo die vitae* în ultima zi a vieții. **3.** (*fig.*) cel mai mare, cel mai înalt.
sūra, *ae f.* pulpa piciorului.
surculus, *ī m.* vlăstar, mlădiță, ramură.
surdaster, *tra, trum adj.* cam surd.
surditās, *ātis f.* surzenie.
surdus (3) *adj.* surd; (*fig.*) **a)** nesimțitor; **b)** tăcut, mut.
Surēna, *ae m.* Surena (*mare comandant regal la parți*).
surgō, *ere, surrēxī, surrēctum vi.* **1.** a se ridica, a se scula: ~ *humo* a se scula de la pământ, ~ *e lecto* a se ridica din pat. **2.** (*fig.*) a se ridica, a se înălța, a se isca, a se ivi: *surgit sol* răsare soarele, *montes surgunt* se înalță munți, *surgit ventus* se iscă un vânt, *surgit sententia animo* încolțește un gând în minte.
surr- *v.* **subr-**.
Surrentum, *ī n.* Surrentum (*oraș în Campania, renumit pentru vinuri; azi Sorrento*). // **Surrentīnus** (3) *adj.* din Surrentum.
surripiō, *ere, ripuī, reptum vt.* a răpi pe furiș, a fura, a sustrage: ~ *libros* a fura cărți, *se* ~ a se sustrage.
sursum *adv.* în sus: ~ *deorsum* în sus și în jos.
sūs, *suis m.* și *f.* porc, scroafă.
suscēnseō, *ēre, cēnsuī vi.* a fi supărat (furios) pe cineva: *tibi non suscenseo* nu sunt supărat pe tine; (*cu pron. la n.*) ~ *id* a fi supărat de aceasta, ~ *aliquid* a fi supărat întrucâtva.
susceptiō, *ōnis f.* luare asupra sa, angajare: ~ *causae* luarea procesului.
suscipiō, *ere, cēpī, ceptum vt.* **1.** (*rar*) a prinde (ceea ce e gata să cadă), a sprijini: ~ *dominam ruentem* a susține pe stăpână în căderea ei, ~ *domum* a propti casa. **2.** (*spec.*) a ridica de la pământ un nou-născut (*semn că părintele îl recunoaște*). **3.** a avea copii, a procrea: ~ *liberos* a avea copii. **4.** a adopta, a lua, a primi: ~ *severitatem iudicis* a adopta severitatea unui judecător, ~ *in civitatem* a primi ca cetățean; (*spec.*) a lua cuvântul, a răspunde. **5.** a lua asupra sa (o sarcină): ~ *facinus* a-și lua fapta asupra sa.
suscitō (I) *vt.* **1.** a ridica: ~ *delubra* a ridica temple. **2.** a trezi, a deștepta: ~ *aliquem somno* a trezi pe cineva din somn. **3.** a ațâța, a scoate din amorțire, a înflăcăra, a provoca: ~ *viros in arma* a-i înflăcăra pe bărbați la luptă, ~ *bellum civile* a provoca un război civil.

suspectō (I) *vt.* **1.** a privi (de jos) în sus, a privi cu atenție. **2.** (*fig., frecv.*) a bănui.
suspectus[1] (3) *p.pf. v.* **suspiciō**. // *adj.* suspect, privit cu neîncredere: ~ *patri* suspect tatălui său, *suspectum nomen* nume privit cu neîncredere.
suspectus[2], *ūs m.* **1.** perspectivă, vedere, înălțime. **2.** admirație, prețuire mare.
suspendium, *iī n.* spânzurare.
suspendō, *ere, pendī, pēnsum vt.* **1.** a spânzura, a atârna: ~ *pernas vento* a atârna șunci la vânt, ~ *arcum humeris* a atârna arcul pe umeri, *se* ~ *ficu* a se spânzura de un smochin. **2.** (*spec.*) a atârna ca ofrandă zeilor, a dedica: ~ *arma capta Quirino* a dedica armele capturate lui Quirinus. **3.** a face să se țină (suspendat) în sus, a susține: *tignis* ~ *contignationem* a susține schela cu grinzi. **4.** (*fig.*) a reține, a opri: ~ *spiritum* a-și opri respirația, ~ *fletum* a-și reține plânsul. **5.** a ține în nesiguranță, în încordare: ~ *senatum ambiguis responsis* a ține în nesiguranță senatul prin răspunsuri neclare.
suspēnsus (3) *p.pf. v.* **suspendō**. // *adj.* **1.** ridicat în înălțime, suspendat, plutind peste: *saxis rupes suspensa* pisc planând peste stânci. **2.** care nu atinge pământul, ușor: *suspenso gradu* cu un mers ușor. **3.** nesigur, nehotărât, șovăitor: ~ *animus* suflet nehotărât. **4.** dependent.
suspicāx (1), *ācis adj.* bănuitor, neîncrezător.
suspiciō[1], *ere, spexī, spectum vt.* și *vi.* **1.** a privi în sus, a-și ridica privirile spre cer. **2.** (*fig.*) a privi cu admirație, a admira: ~ *virum* a admira un om. **3.** (*rar*) a suspecta.
suspīcio[2], *ōnis f.* **1.** bănuială: ~ *adulterii* bănuială de adulter, ~ *cadit in aliquem* bănuiala cade asupra cuiva, *non abest suspicio quin* nu lipsește bănuiala că. **2.** presupunere, idee: *gentes apud quas nulla* ~ *deorum est* neamuri care n-au nici o idee de zei.
suspīciōsē *adv.* suspect.
suspīciōsus (3) *adj.* **1.** bănuitor, plin de neîncredere: ~ *in tuos* bănuitor față de ai tăi. **2.** care dă de bănuit, suspect: *suspiciosissimum negotium* treabă foarte suspectă.
suspicor, *ārī, ātus sum vt. dep.* a bănui, a presupune: *nihil mali* ~ a nu bănui nimic rău, *quantum suspicor motu oris* pe cât presupun după mișcările gurii.
suspīrātus, *ūs m.* oftat adânc.
suspīritus, *ūs m.* suspin, oftat adânc; (*med.*) astm.
suspīrō (I) *vt.* și *vi.* **1.** a suspina: ~ *ab imis pectoribus* a suspina din adâncul inimii. **2.** a suspina (după cineva), a tânji, a dori: ~ *in illa* a fi îndrăgostit de ea, ~ *alios amores* a dori alte iubiri.

susque dēque *adv.* şi în sus şi în jos, oricum; indiferent, cu indiferenţă: ~ *fero* (sau *habeo*) nu-mi pasă.
sustentāculum, *ī n.* sprijin.
sustentō (I) *vt.* **1.** a ţine în picioare, a susţine, a sprijini: ~ *fratrem ruentem* a susţine pe fratele care cade, ~ *amicum omnibus copiis* a susţine pe un prieten prin toate mijloacele. **2.** a întreţine, a hrăni: *aer sustentat animantes* aerul întreţine vieţuitoarele, *solus omnem familiam sustentat* întreţine singur toată familia. **3.** a suporta (rezistând), a rezista: ~ *maerorem* a suporta durerea, ~ *hostem* a rezista duşmanului, ~ *famem* a-şi potoli foamea. **4.** a prelungi, a amâna: ~ *rem* a amâna treaba.
sustineō, *ēre, tinuī vt.* **1.** a ţine în sus, a susţine, a sprijini: *columnae porticum sustinent* coloanele susţin porticul. **2.** a ţine, a purta: ~ *bovem humeris* a ţine un bou pe umeri, ~ *manibus clipeos* a purta în mâini scuturi, *vix arma* ~ a purta cu greu armele. **3.** a ţine pe loc, a opri, a reţine: ~ *equum incitatum* a opri calul furios, ~ *gradum* a-şi opri pasul. **4.** (*fig.*) a susţine; **a)** a întreţine, a hrăni: ~ *parvos nepotes* a-i întreţine pe micii nepoţi; **b)** a susţine, a menţine: ~ *dignitatem civitatis* a menţine demnitatea statului; **c)** a susţine, a îndeplini: ~ *causas multorum* a susţine interesele multora, ~ *tres personas* a interpreta trei roluri. **5.** a înfrunta, a ţine piept, a rezista: ~ *dolorem* a înfrunta durerea, ~ *hostem* a înfrunta duşmanul. **6.** a amâna: ~ *rem in noctem* a amâna treaba până noaptea.
sustollō, *ere vi.* a ridica în sus.
sustulī *pf. v.* **sufferō** şi **tollō**.
susurrātor, *ōris m.* şopotitor.
susurrō (I) *vt.* şi *vi.* a murmura, a foşni, a susura, a zumzăi, a şopoti.
susurrus[1] (3) *adj.* şopotitor.
susurrus[2], *ī m.* susur, murmur.
sūtilis (2) *adj.* cusut, înnădit; (*fig.*) împletit, bătut în.
sūtor, *ōris m.* cizmar, cârpaci.
sūtōrius (3) *adj.* de cizmar, de cizmărie. // **sūtōrius**, *iī m.* fost cizmar.
sūtrīna, *ae f.* cizmărie (*meserie şi prăvălie*).
sūtrīnus (3) *adj.* de cizmărie.
sūtūra, *ae f.* cusătură.
suus (3) *pron.* **1.** al său, a sa; al lui, al ei. **2.** (*fig.*) favorabil: *suo tempore* într-un moment favorabil pentru sine. // **suī**, *ōrum m.pl.* ai săi. // **suum**, *ī n.* bunul său, averea sa.
Sybaris, *is f.* Sybaris (*oraş grecesc în sudul Italiei, vestit prin luxul corupt al locuitorilor lui*).
Sȳchaeus, *ī m.* Sychaeus (*soţul Didonei*).
Sylla *v.* **Sulla**.
syllaba, *ae f.* silabă.
syllabātim *adv.* silabă cu silabă, textual.
syllogismus, *ī m.* silogism.

symbola, *ae f.* contribuţie (bănească la o petrecere).
symphōnia, *ae f.* concert. // **symphōniacus** (3) *adj.* muzical. // **symphōniacus**, *ī m.* muzicant.
Symplēgadēs, *um f.* (insulele) Symplegade (*la intrarea în Pontul Euxin, în strâmtoarea Bosfor, care, după legendă, ciocnindu-se una de alta, prindeau corăbiile şi le sfărâmau; ele şi-au pierdut această proprietate după trecerea corăbiei argonauţilor*).
Symposion, *iī n.* „Banchetul" (*titlul unui dialog al lui Platon*).
synedrus, *ī m.* senator (*la macedoneni*).
syngrapha, *ae f.* chitanţă, înscris.
Syphāx, *ācis m.* Syphax (*rege al Numidiei*).
Syrācūsae, *ārum f.pl.* Syracusa (*oraş în Sicilia*). // **Syrācosius** (**Syrācūsius**, **Syrācūsānus**) (3) *adj.* syracusan. // **Syrācūsānī**, *ōrum m.pl.* syracusanii.
Syria, *ae f.* Syria (*provincie în Asia, între Marea Mediterană şi Eufrat*). // **Syrius** (3) *adj.* syrian. // **Syrus**, *ī m.* syrian. // **Syrī**, *ōrum m.pl.* syrienii.
Sȳrinx, *ingis f.* [*Ac. -inga*] Syrinx (*nimfă din Arcadia, iubită de zeul Pan şi metamorfozată în trestie*).
Syros, *ī f.* Syros (*una dintre insulele Ciclade, între Andros şi Paros*).
Syrticus (3) locuind în vecinătatea Syrtelor; furtunos.
syrtis, *is f.* banc de nisip; *Syrtis maior*, *Syrtis minor* Sirta Mare, Sirta Mică (*golfuri pe coasta de nord a Africii*).

T

T (*în prescurtări*) **1.** = Titus (*prenume*). **2. Ti.** = Tiberius (*prenume*).

tabella, *ae f.* **1.** scândurică, tăbliță. **2.** tăbliță de scris: **a)** scrisoare, bilet; **b)** acte, document, contract, dovadă; **c)** tăbliță de vot (în comiții sau la judecată). **3.** tablou, pictură. **4.** tablă de joc.

tabellārius[1] (3) *adj.* privitor la votare.

tabellārius[2], *iī m.* curier.

tābeō, *ēre vi.* **1.** a se topi, a putrezi. **2.** a fi leoarcă.

taberna, *ae f.* **1.** baracă, maghernită. **2.** dugheană, prăvălie, cârciumă. **3.** lojă la circ.

tabernāc(u)lum, *ī n.* **1.** cort. **2.** (*spec., în vorbirea augurilor*) post de observație.

tabernārius, *iī m.* cârciumar.

tābēs, *is f.* **1.** topire, descompunere, putrezire, sleire, scursoare; (*fig.*) nenorocire, pacoste. **2.** boală molipsitoare, molimă, ciumă. **3.** băltoacă. **4.** mâhnire, jale, durere.

tābēscō, *ere, buī vi.* **1.** a se topi: *cera tabescit* ceara se topește. **2.** a se topi (slăbind), a slăbi, a scădea. **3.** (*fig.*) a se topi, a se consuma, a se usca (de iubire, necaz, invidie etc.).

tābidus (3) *adj.* **1.** topit, descompus: *nix tabida* zăpadă topită; (*fig.*) scurs de puteri: *mens tabida* minte istovită. **2.** (*act.*) care distruge cu încetul: *venenum tabidum* otravă care distruge pe încetul.

tābificus (3) *adj.* care sleiește, care distruge.

tabula, *ae f.* **1.** scândură, tăblie. **2.** tablou, pictură. **3.** tăbliță de scris. **4.** (*pl.*) act scris, document, registru, contract, listă, tablă afișată, afiș, arhivă.

tabulārium, *iī n.* arhivă.

tabulātiō, *ōnis f.* lemnărie (*la o construcție*); (*fig.*) planșeu, etaj.

tabulātum, *ī n.* planșeu, podea, etaj.

tābum, *ī n.* puroi, sânge stricat; (*fig.*) molimă, boală.

Taburnus, *ī m.* Taburnus (*munte între Samnium și Campania, la est de Capua*).

taceō, *ēre, uī, itum vi.* și *vt.* **1.** a tăcea, a nu vorbi: *cum tacent, clamant* când tac, strigă, ~ *de tantis rebus* a nu vorbi despre lucruri atât de mari; (*poet.*) a fi liniștit: *nox tacet* noaptea tace. **2.** a tăcea despre ceva (a trece sub tăcere): *taceo alios* despre alții nu vorbesc.

tacitē *adv.* pe tăcute, în ascuns.

taciturnitās, *ātis f.* **1.** tăcere, faptul de a tăcea: *non oratio, sed ~ eorum me movet* nu vorba, ci tăcerea lor mă îngrijorează. **2.** putere de a tăcea, discreție.

taciturnus (3) *adj.* tăcut, închis, în sine; (*despre lucruri*) liniștit.

tacitus (3) *adj.* **1.** tăcut, neamintit, fără o vorbă: *tacitum relinquere* a lăsa neamintit, *tacitum ferre aliquid* a suporta ceva fără a scoate o vorbă. **2.** tainic, secret, ascuns: ~ *pudor* rușine ascunsă, *tacitum vulnus* rană ascunsă. **3.** tăcând, în (sub) tăcere: ~ *contumeliam tulit* a suportat insulta fără a scoate un cuvânt. **4.** (*poet.*) liniștit, potolit, mut: *tacita nox* noapte mută, ~ *amnis* râu liniștit, *tacita exspectatio* așteptare mută.

Tacitus, *ī m.* P. Cornelius Tacitus (*mare istoric roman*).

tāctiō, *ōnis f.* pipăire, pipăit.

tāctus[1] (3) *p.pf. v.* **tangō**.

tāctus[2], *ūs m.* **1.** atingere: *chordarum* atingerea coardelor. **2.** pipăit, simț al pipăitului: *sub tactum cadit* cade sub simțul pipăitului. **3.** (*fig.*) acțiune, influență: ~ *solis* acțiunea soarelui.

taeda, *ae f.* **1.** brad, molid, lemn de brad: *flamma per taedas furit* focul face prăpăd printre brazi. **2.** făclie, torță (nupțială). **3.** (*fig.*) nuntă, căsătorie.

taedet, *ēre, taeduit* și *taesum est vb. impers.* a-i fi silă, a fi dezgustat: *eos ~ vitae* lor le e silă de viață, ~ *eadem audire millies* i-e silă să asculte aceleași lucruri de o mie de ori.

taedifer, *era, erum adj.* (*poet.*) purtător de torță.

taedium, *iī n.* silă, dezgust.

Taenarus, *ī m.* și *f.* sau **Taenarum**, *ī n.* promontoriu (*unde era o grotă considerată a fi intrarea în Infern; azi, capul Tainaron sau Matapan*) și oraș în sudul Laconiei. // **Taenarius** (3) *adj.* **a)** laconian, spartan; **b)** al Infernului. // **Taenaris** (1), *idis adj. f.* laconiană, spartană.

taenia, *ae f.* panglică, bandă, fâșie.

taeter (tēter), *tra, trum adj.* **1.** urât, respingător, scârbos. **2.** crud, îngrozitor.

taetrē (tētrē) *adv.* (în mod) îngrozitor.

tagāx, *ācis m.* hoț

Tagus, *ī m.* (râul) Tago (*din Spania*).

tālāria, *ium n.pl.* **1.** gleznă. **2.** haină lungă până la călcâie. **3.** pantofiori cu aripi, aripioare la călcâie (*atribuiți zeilor; de exemplu, lui Mercur*); (*fig.*) ~ *induere* a-și pune aripi la picioare (a o lua la fugă).

tālāris (2) *adj.* lung până la călcâie.

tālārius (3) *adj.* de (cu) arșice, de zaruri.

Talassiō, *ōnis* (**Talassius**, *ī*) *m.* Talassius (*numele vechiului zeu al căsătoriei, invocat la nunți*).

tālea, *ae f.* **1.** țăruș. **2.** bară; (*fig.*) ~ *ferrea* bucată de fier (folosită ca monedă de britanni).

talentum, *ī n.* [*G.pl. și talentum*] talant: **1.** unitate grecească de măsură pentru greutăți (*de aproximativ o jumătate de chintal*). **2.** monedă grecească de aur sau argint de valoare mare (*în medie, de șaizeci de mine*).

tāliō, *ōnis f.* pedeapsă pe măsura faptei (*legea talionului*).

tālis (2) *adj.* astfel de, așa: *tale consilium* un astfel de plan, *talis... qualis* așa... precum.

tālitrum, *ī n.* bobârnac.

talpa, *ae f.* (*și m.*) cârtiță.

tālus, *ī m.* **1.** gleznă. **2.** călcâi: *a vertice ad talos* din creștet până la călcâie.

tam *adv.* atât (de): ~ *parvus* atât de mic, ~ *male* atât de rău, *quid* ~ *properas* ce te grăbești atât? *tam... quam* atât de... pe cât; *quam* (+ *superl.*) *...tam* (+ *superl.*) cu cât mai... cu atât mai: *quam citissime... tam optime* cu cât mai repede... cu atât mai bine.

tamdiū (tam diū) *adv.* atâta timp.

tamen *conj.* totuși, cu toate acestea.

tamenetsī *v.* **tametsī**.

Tamesis, *is* (**Tamesa**, *ae*) *m.* (fluviul) Tamisa.

tametsī I. *conj.* deși. **II.** *adv.* de altminteri.

tamquam (tanquam) I. *adv.* ca (și), întocmai ca: ~ *umbra* ca (și) umbra. **II.** *conj.* *tamquam si* sau *tanquam* + *Conj.* ca și cum, ca și când: ~ *claudus sim* ca și când aș fi șchiop.

Tanagra, *ae f.* (orășelul)Tanagra (*din Beoția*).

Tanais, *is* [*G.* și *Tanaidis*] *m.* (fluviul) Tanais (*azi, Don*).

tandem *adv.* în sfârșit, în fine.

tangō, *ere, tetigī, tāctum vt.* **I. 1.** a atinge: ~ *genu terram* a atinge pământul cu genunchiul; (*spec.*) a se atinge de: ~ *cibos* a se atinge de bucate. **2.** a izbi, a lovi: *fulmine tactus* izbit de trăsnet. **II.** (*fig.*) **1.** a atinge un loc, a ajunge undeva: *simul ac provinciam tetigit* de îndată ce a ajuns în provincie. **2.** a ajunge până la: *haec civitas Rhenum tangit* acest trib ajunge până la Rin. **3.** a atinge o chestiune, a trata, a se ocupa de: *unumquodque leviter tangam* voi atinge ușor fiecare chestiune. **4.** a atinge sufletește, a impresiona, a izbi: *minae Clodii modice me tangunt* amenințările lui Clodius mă impresionează puțin.

Tantalus, *ī m.* Tantal (*fiul lui Iupiter, rege în Phrygia, tatăl lui Pelops și al Niobei, condamnat pentru faptele lui să sufere în Infern veșnic de foame și de sete*). // **Tantalidēs**, *ae m.* urmaș al lui Tantal (*Pelops, Atreus, Thyestes, Agamemnon, Oreste*). // **Tantalis**, *idis f.* urmașă a lui Tantal (*Niobe, Hermiona, Elena*).

tantillus *v.* **tantulus**.

tantisper *adv.* în acest timp, între timp; *tantisper... dum* (sau *quoad*) atâta timp... până ce.

tantopere (tantō opere) *adv.* în așa măsură, până într-atâta, atât de mult.

tantulus (3) *adj.* atât de puțin, atât de mic. // **tantulum**, *ī n.* [*adverbial*] foarte puțin, cât de puțin, un pic.

tantum *adv.* **1.** atât (de mult): ~ *quantum me amas* atât cât mă iubești, ~ *navium* atâtea corăbii. **2.** numai: *notus mihi nomine* ~ cunoscut mie numai după nume.

tantumdem *adv.* tot atâta.

tantummodo *adv.* numai, doar.

tantus (3) *adj.* atât de mare: *tot tantaque vitia* atâtea și atât de mari vicii, *tantus... quantus* atât de mare... pe cât; (*G. prețului*) *tanti* de o atât de mare valoare, atât de scump: *tanti est* valorează atât de mult, *frumentum tanti fuit* grâul a fost atât de scump, *est mihi tanti subire tempestatem* face (merită) să înfrunt furtuna; (*Abl. măsurii*) *tanto* cu atât: *tanto melior* cu atât mai bun, *quanto... tanto* cu cât... cu atât.

tantusdem, *tantadem, tantumdem adj.* tot atât de mare, tot atâta: *tantumdem auri* tot atâta aur.

tapēs, *ētis m.* (**tapētum**, *ī n.*) covor, cuvertură.

tardē *adv.* **1.** încet. **2.** târziu, cu întârziere.

tardipēs (1), *pedis adj.* (*poet.*) greoi la mers.

tarditās, *ātis f.* încetineală: ~ *navium* încetineala corăbiilor, ~ *ingenii* încetineala minții.

tardō *vt.* și *vi.* **1.** a ține pe loc, a împiedica: ~ *profectionem* a împiedica plecarea. **2.** (*rar*) a fi în întârziere, a întârzia.

tardus (3) *adj.* **1.** încet (la mers), lent, greoi: *tardi iuvenci* juncanii greoi; (*fig.*) greoi (la minte): ~ *in cogitando* încet la gândire. **2.** îngreunător, împovărător: *tarda senectus* bătrânețe împovărătoare.

Tarentum, *ī n.* Tarent (*oraș în sudul Italiei*). // **Tarentīnus** (3) *adj.* tarentin.

Tarpēia, *ae f.* Tarpeia (*fiica lui Sp. Tarpeius; le-a înlesnit, prin trădare, sabinilor să intre în Capitoliu, dar a fost ucisă de aceștia*). // **Tarpēius** (3) *adj.* tarpeian: ~ *mons* colina tarpeiană (*Capitoliul*), *Tarpeium saxum* sau *Tarpeia rupes* stânca tarpeiană (*de pe care se aruncau în prăpastie condamnații pentru înaltă trădare*).

Tarquinius (3) *adj.* din (orașul etrusc) Tarquinii. // **Tarquinius**, *iī m.* Tarquinius (*numele regilor Tarquinius Priscus și Tarquinius Superbus*). // **Tarquinii**, *ōrum m.pl.* oraș în Etruria. // **Tarquiniēnsis**, *is m.* locuitor al orașului Tarquinii.

Tarracīna, *ae f.* (**Tarracinae**, *ārum*) *f.pl.* Tarracina (*oraş în Latium numit, în vechime, Anxur; azi, Terracina*).

Tarracō, *ōnis f.* Tarraco (*oraş în Hispania, la nord de vărsarea Ebrului; azi, Tarragona*). // **Tarracōnēnsis** (2) *adj.* tarraconez.

Tarsos, *ī f.* Tarsos (*capitala Ciliciei*).

Tartarus, *ī m.* şi **Tartara**, *ōrum n.pl.* Tartar, Infern. // **Tartareus** (3) *adj.* al Tartarului.

taureus (3) *adj.* (*poet.*) de taur, de piele de taur.

Taurī, *ōrum m.pl.* tauri (*popor scitic din Crimeea*). // **Tauricus** (3) *adj.* tauric.

taurifōrmis (2) *adj.* asemănător cu un taur.

taurīnus (3) *adj.* de taur.

Tauromēnium, *ī n.* Tauromenium (*oraş în Sicilia; azi, Taormina*). // **Tauromenitānus** (3) *adj.* tauromenitan.

taurus, *ī m.* taur; (*fig.*) Taurul (*constelaţie*).

taxātiō, *ōnis f.* evaluare.

taxillus, *ī m.* zar mic, arşic.

taxō (I) **1.** a atinge batjocoritor, a ataca. **2.** a evalua, a preţui un lucru.

taxus, *ī f.* tisă (*arbore conifer*).

Tāygetus, *ī m.* şi **Tāygeta**, *ōrum n.pl.* Taiget (*lanţ de munţi prăpăstioşi între Laconia şi Messenia*).

te[1] [*particulă enclitică întăritoare*] *tute* chiar tu.

te[2] [*Ac.* şi *Abl.*] *v. pron.* **tu**.

Teānum, *ī n.* **1.** *Teanum Sidicinum* (oraş în Campania). **2.** *Teanum Apulum* (oraş în Apulia). // **Teānēnsēs**, *ium m. pl.* locuitori din Teanum.

tēctē *adv.* **1.** apărat, asigurat. **2.** pe ascuns.

tēctor, *ōris m.* tencuitor, zugrav.

tēctorium, *iī n.* tencuială, stuc.

Tectosagēs, *um* (**Tectosagī**, *ōrum*) *m.pl.* tectosagi (*popor gallic din Gallia Narboneză*).

tēctum, *ī n.* **1.** acoperiş. **2.** (*fig.*) casă, locuinţă, adăpost.

tēctus (3) *p.pf. v.* **tegō**. // *adj.* **1.** care are acoperiş, acoperit: *naves apertae et tectae* corăbii deschise şi acoperite. **2.** ascuns, secret: *cuniculi tecti* canale subterane. **3.** (*fig.*) învăluit, acoperit: *tectis verbis* în cuvinte învăluite.

Tegea, *ae f.* Tegea (*oraş în Arcadia*). // **Tegeaeus** (3) *adj.* din Tegea, arcadian. // **Tegeātae**, *ārum m.pl.* locuitori din Tegea.

tegimen (**tegumen**, **tegmen**), *minis n.* **1.** acoperământ (veşmânt, piele, platoşă, coif etc.). **2.** (*fig.*) apărare.

tegimentum (**tegumentum**, **tegmentum**), *ī n.* **1.** înveliş. **2.** mijloc de apărare, apărătoare.

tegmen *v.* **tegimen**.

tegō, *ere, tēxī, tēctum vt.* **1.** a acoperi: *tegit ossa humus* pământul acoperă oasele, *arbores fronde tectae* copaci acoperiţi de frunze. **2.** (*fig.*) a ascunde (vederii): *fugientem silvae texerunt* pădurile îl ascunseră pe cel care fugea, ~ *turpia facta oratione* a ascunde faptele urâte prin vorbe. **3.** a ocroti, a apăra: ~ *legatos ab ira hominum* a-i ocroti pe soli de mânia oamenilor.

tēgula, *ae f.* ţiglă; (*frecv. pl.*) acoperiş: ~ *quassa* ţiglă spartă, *heus, quid agis in tegulis?* ei, ce cauţi pe acoperiş?

tegumen(tum) *v.* **tegimen** şi **tegimentum**.

tēla, *ae f.* **1.** pânză, ţesătură; (*poet.*) urzeală. **2.** (*fig.*) (pânză de) intrigi.

Telamō(n), *ōnis m.* Telamon (*tatăl lui Aiax şi al lui Teucer, fiul lui Aeacus şi frate al lui Peleus*).

Tēlegonus, *ī m.* Telegonus (*fiul lui Ulise şi al Circei, ucigaşul tatălui său şi fondatorul legendar al oraşului Tusculum*).

Tēlemachus, *ī m.* Telemachus (*fiul lui Ulise şi al Penelopei*).

Tēlephus, *ī m.* Telephus (*fiu al lui Hercule, rege al Mysiei*).

tellūs, *ūris f.* [*poet. pentru* **terra**] **1.** pământul (*în opoziţie cu alte corpuri*): *mare et tellus* marea şi pământul. **2.** pământ, teren, sol: ~ *per se dabat omnia* pământul dădea totul de la sine, ~ *inarata* pământ nearat. **3.** ţinut: ~ *barbara* ţinut barbar. **4.** *Tellus* zeiţa pământului: *aedes Telluris* lăcaşul zeiţei Tellus.

tēlum, *ī n.* **1.** armă de aruncat (săgeată, lance): *tempestas telorum* un nor de săgeţi. **2.** (*frecv.*) armă: *esse cum telo* a purta armă asupra sa; (*fig.*) *necessitas ultimum telum* arma extremă care e nevoia.

temerārius (3) *adj.* **1.** fără socoteală, fără rost: *non temerarium est* nu e fără rost. **2.** (*frecv.*) necugetat, nesocotit: ~ *homo* om nesocotit.

temere *adv.* la întâmplare, fără socoteală.

temeritās, *ātis f.* **1.** întâmplare oarbă: *nulla* ~ *sed ordo* nici un fel de întâmplare, ci ordine. **2.** (*frecv.*) nesocotinţă, nechibzuinţă: ~ *militum* nesocotinţa soldaţilor.

temerō (I) *vt.* a pângări, a profana.

tēmētum, *ī n.* (*arh.*) vin.

temnō, *ere vt.* [*poet. pentru* **contemnō**] a dispreţui: ~ *deos* a-i dispreţui pe zei, *haud* (sau *non*) *temnendus* care nu e de dispreţuit, însemnat.

tēmō, *ōnis m.* oişte; (*fig.*) car; Carul-Mare (*constelaţie*).

Tempē *n.pl.* [*indecl.*] **1.** Tempe (*vale împădurită în Thessalia, între munţii Olimp şi Ossa, scăldată de râul Peneus*). **2.** (*fig.*) vale împădurită.

temperāmentum, *ī n.* măsură, moderaţie, cumpătare.

temperāns (1), *ntis p.pr. v.* **temperō**. // *adj.* măsurat, moderat, cumpătat: ~ *vir* om cumpătat, ~ *gaudii* reţinut

în bucurie, ~ *a cupiditate* cumpătat în privința dorinței.
temperanter *adv.* cu măsură, moderat, cumpătat.
temperantia, *ae. f.* măsură, moderație, cumpătare.
temperātē *adv.* cu măsură, moderat.
temperātiō, *ōnis f.* măsură potrivită, îmbinare, proporție justă, orânduire: ~ *caloris* grad potrivit de căldură, ~ *corporis* proporție justă a corpului, ~ *civitatis* orânduirea statului, ~ *ordinum* organizarea claselor sociale.
temperātor, *ōris m.* orânduitor, regulator, moderator.
temperātus (3) *p.pf. v.* **temperō**. // *adj.* **1.** (*despre climă*) temperat, blând, mai puțin rece: *loca temperatiora* locuri mai temperate, ~ *annus* an blând. **2.** moderat, temperat, cumpănit, așezat: ~ *in victoria* moderat în victorie, ~ *homo* om cumpătat.
temperī *adv.* la timp.
temperiēs, *ēi f.* amestec potrivit; (*spec.*) căldură potrivită: *magna ~ in colore* un amestec foarte potrivit în privința culorii, ~ *caeli* temperatură.
temperō (I) *vt.* și *vi.* **1.** a potrivi cum se cuvine, a amesteca în proporții juste, a combina, a prepara: ~ *vinum* a amesteca vinul cu apă, ~ *unguentum* a prepara parfumul. **2.** a conduce (potrivind bine lucrurile), a orândui: ~ *civitates* a conduce statele, ~ *rempublicam* a orândui viața publică. **3.** a modera, a tempera, a potoli: *calores temperantur flatu etesiarum* căldurile sunt potolite prin suflarea vânturilor etesiene, ~ *iras* a potoli mânia. **4.** a fi moderat, a fi reținut: *difficile est ~ in potestatibus* e greu să fii moderat în slujbele de conducere. **5.** a se abține, a se reține, a se stăpâni: ~ *lacrimis* a se abține de la plâns, ~ *ab iniuria* a se reține de la nedreptate, ~ *linguae, manibus* (*D.*) a se abține de la vorbă, de la încăierare, *sibi ~* a se reține: *nequeo mihi ~ quominus unum exemplum afferam* nu pot să mă abțin de a aduce măcar un exemplu. **6.** a cruța: ~ *templis* (*D.*) a cruța templele.
tempestās, *ātis* **1.** (*arh.*) vreme, epocă: *ea tempestate* în acea epocă. **2.** vreme, timp: ~ *idonea ad navigandum* vreme potrivită pentru navigație, ~ *frigida* vreme rece. **3.** (*frecv.*) furtună, uragan: ~ *cum grandine* furtună cu grindină, ~ *naves afflixit* furtuna a zdrobit corăbiile. **4.** (*fig.*) furtună, val, primejdie, nenorocire: ~ *invidiae* val de invidie, ~ *telorum* val de săgeți, *magna ~ reipublicae impendet* o mare nenorocire amenință statul.
tempestīvē *adv.* la timp.
tempestīvitās, *ātis f.* timp potrivit, anumit rost.

tempestīvus (3) *adj.* **1.** venit la timp, potrivit, oportun: *tempestivi imbres* ploi venite la timp, *tempestiva oratio* discurs potrivit cu împrejurările. **2.** (*despre roade*) copt: ~ *fructus* fruct copt; (*spec.*) *virgo tempestiva viro* fată bună de măritat. **3.** început de cu vreme, de cu ziuă: *tempestivum convivium* banchet început de cu ziuă.
templum, *ī n.* **1.** (*rar*) loc sfânt (*spațiu delimitat pe cer în care augurii observau zborul păsărilor*). **2.** (*frecv.*) lăcaș (sfânt), templu: ~ *Iovis* templul lui Iupiter, *templa Orci* lăcașurile Infernului.
temporārius (3) *adj.* **1.** de circumstanță. **2.** temporar, de scurtă durată.
temporī *v.* **temperī**.
temptābundus (3) *adj.* care dibuie.
temptāmen, *minis v.* **temptāmentum**.
temptāmentum, *ī n.* încercare.
temptātiō, *ōnis f.* **1.** încercare, probă. **2.** (*med.*) acces.
temptātor, *ōris m.* ispititor, cel care încearcă să seducă.
temptō (tentō) (I) *vt.* **1.** a pipăi, a încerca să vadă, a cerceta: ~ *venas* a pipăi venele, ~ *flumen pede* a încerca apa cu piciorul, ~ *prudentiam regis* a pune la încercare înțelepciunea regelui. **2.** a încerca să obțină, a căuta (să facă): ~ *auxilium* a căuta ajutor, ~ *silentium* a încerca să facă tăcere, *tentavi ut sibi provincia daretur* a încercat să-i fie acordată lui provincia. **3.** a ataca, a lovi: ~ *munitiones* a ataca fortificațiile, *tentari morbo* a fi lovit de boală. **4.** a încerca să zdruncine (să corupă), a ispiti: ~ *fidem* a încerca să zdruncine credința, ~ *animos militum* a încerca să corupă sufletele soldaților.
tempus[1], *oris n.* **1.** timp: ~ *terere* a pierde timpul, ~ *anni* anotimp, *eo tempore* în acest timp. **2.** moment, ceas, clipă: *ad extremum tempus diei* până la ultimul ceas al zilei, *nocturna tempora* ceasuri de noapte, *ad tempus* pentru un timp. **3.** moment potrivit: ~ *est rei gerendae* e timpul de a acționa, *suo tempore* la momentul potrivit. **4.** împrejurare; (*spec.*) împrejurare grea, nenorocire: *tempore alieno* într-o împrejurare neprielnică, *temporibus servire* a se adapta împrejurărilor, *ex tempore* pe dată, imediat, *pro tempore* potrivit împrejurărilor.
tempus[2], *oris n.* [*frecv. pl.*] tâmplă.
tēmulentus (3) *adj.* amețit de băutură, beat.
tenācitās, *ātis f.* **1.** putere de a apuca (de a reține). **2.** zgârcenie.
tenāciter *adv.* **1.** strâns, tare: ~ *vincire* a lega strâns. **2.** (*fig.*) cu tărie, cu tenacitate, cu încăpățânare.
tenāx, *ācis adj.* **1.** care strânge bine, care prinde cu putere, tare, tenace: ~ *forceps* cleşte tare, *ancora dente*

tenaci ancoră cu un dinte solid, ~ *memoria* memorie bună. **2.** care se ține strâns, compact, rezistent: *in tenaci gramine* în iarba deasă, *navis pondere tenacior* corabie care se ține mai bine prin greutate; (*fig.*) strâns (la bani), păstrător, econom, zgârcit: *pater* ~ părinte zgârcit. **3.** (*fig.*) tenace, hotărât, ferm, îndârjit: ~ *amicitiarum* ferm în prietenii, ~ *propositi* hotărât în planul său.

tendicula, *ae f.* plasă, laț.

tendō, *ere, tetendī, tentum* (*tēnsum*) **I.** *vt.* **1.** a întinde (strângând): ~ *arcum* a încorda arcul, ~ *habenas* a strânge hățurile; (*fig.*) ~ *insidias alicui* a întinde curse cuiva. **2.** a întinde (desfăcând): *arbor tendit ramos* copacul își întinde ramurile, ~ *vela vento* a desface pânzele la vânt, ~ *manus ad caelum* a întinde mâinile la cer, ~ (*tabernaculum*) a întinde cortul: *hic tendebat Achilles* aici își avea cortul Achilles. **3.** a întinde (oferind), a oferi: ~ *opem amicis* a da ajutor prietenilor, ~ *patri Iulum* a-l prezenta pe Iulus tatălui său. **4.** (*poet.*) a-și îndrepta: ~ *cursum, iter* a-și îndrepta drumul. **II.** *vi.* **1.** a se îndrepta, a merge într-o direcție: ~ *ad castra* a se îndrepta spre lagăr, *quo tendis?* unde mergi? **2.** (*fig.*) a tinde, a ținti: ~ *ad altiora* a tinde la lucruri mai înalte, *quorsum haec tendunt?* la ce țintesc acestea? **3.** a se sforța, a se lupta: ~ *summā vi* a se sforța din răsputeri.

tenebrae, *ārum f.pl.* întuneric.

tenebricōsus (3) *adj.* întunecat.

tenebricus (3) *adj.* întunecos.

tenebrōsus (3) *adj.* întunecos.

teneō, *ēre, tenuī, tentum vt.* și (*rar*) *vi.* **I. 1.** a ține ceva (apucat, prins): ~ *pyxidem in manu* a ține cutioara în mână, ~ *cibum ore* a ține mâncarea în gură. **2.** a ține îndreptat, a îndrepta: ~ *oculos fixos solo* a ține ochii îndreptați spre pământ, *quo cursum tenetis?* încotro aveți drum? **3.** a se îndrepta (cu corabia) spre, a pluti spre. **4.** a ajunge (cu corabia), a poposi: ~ *portum* a ajunge în port. **5.** (*fig.*) a cunoaște, a pricepe: *tenes quid dicam?* pricepi ce spun eu? **II.** a ține în stăpânire, a ocupa, a avea, a stăpâni: ~ *loca superiora* a ocupa locurile mai înalte, ~ *principatum* a avea întâietatea, ~ *mare* a stăpâni marea. **III. 1.** a ține, a păstra, a menține: *locum non tenuit* nu și-a păstrat locul, ~ *promissum* a-și ține făgăduiala, ~ *memoriā* a ține minte, ~ *cursum* a-și urma drumul. **2.** a se menține, a dura: *imber per totam noctem tenuit* ploaia a ținut toată noaptea. **IV.** a ține pe loc, a reține, a împiedica, a opri: *ventus nos tenuit* ne-a împiedicat vântul, *domi se tenere* a sta acasă, *ne diutius vos teneam* ca să nu vă rețin mai mult, ~ *lacrimas* a-și reține lacrimile, ~ *vocem* a tăcea. **V. 1.** a ține strâns, a înlănțui, a captiva, a cuceri: *oculi picturā tenentur* ochii sunt captivați de tablou. **2.** a constrânge, a obliga, a îndatora: *leges eum non tenent* legile nu-l obligă, *tenēri dono* a fi obligat printr-un dar. **3.** (*pas.*) a fi dovedit de o vină, a fi prins: *teneri eiusdem cupiditatis* a fi dovedit vinovat de aceeași lăcomie.

tener, *era, erum adj.* **1.** moale, mlădios: *herba tenera* iarbă moale, *rami teneri* ramuri mlădioase. **2.** fraged, gingaș, delicat: *virgines tenerae* fete gingașe, ~ *poeta* poet delicat. **3.** din prima vârstă, tânăr: *a tenero* de copil.

teneritās, *ātis f.* frăgezime.

tenor, *ōris m.* **1.** curs neîntrerupt: *hasta servat tenorem* sulița își urmează drumul, *uno tenore* întruna, neîntrerupt, *eodem tenore* în același fel. **2.** durată: ~ *vitae, pugnae* durata vieții, a luptei.

tēnsa, *ae f.* car sfânt (*în care se purtau statuile zeilor la procesiuni*).

tentō *v.* **temptō**.

tentōrium, *iī n.* cort.

tentus (3) *p.pf. v.* **tendō** și **teneō**.

tenuis (2) *adj.* **1.** subțire, ușor: ~ *vestis* haină subțire, ~ *penna* pană ușoară. **2.** mic, slab, sărac: ~ *amnis* râu mic, ~ *murus* zid slab, ~ *mensa* masă săracă, ~ *spes* speranță slabă. // **tenuiōrēs**, *ūm m.pl.* oameni săraci. **3.** fin, subtil.

tenuitās, *ātis f.* **1.** subțirime. **2.** slăbiciune, lipsă (de mijloace). **3.** subtilitate.

tenuō (I) *vt.* **1.** a subția. **2.** (*fig.*) a micșora, a slăbi, a rări.

tenus *prep.* (*postpozitiv, cu G. și Abl.*) **1.** (mergând) până la: *lumborum* ~ până la șale, *Corcyrae* ~ până la Corcyra, *collo* ~ până la gât. **2.** (*fig.*) doar în ce privește, doar cu: *nomine* ~ doar cu numele, *verbo* ~ doar de formă.

Teos, *ī f.* Teos (*oraș pe coasta Lydiei, locul de naștere al lui Anacreon*). // **Tēius** (3) *adj.* din Teos; anacreontic.

tepefaciō, *ere, fēcī, factum vt.* a încălzi.

tepeo, *ēre vi.* **1.** a fi cald (călduț). **2.** (*fig.*) a se înfierbânta (de iubire).

tepēscō, *ere, puī vi.* a se încălzi.

tepidē *adv.* cu puțină căldură, călduț.

tepidus (3) *adj.* călduț, încropit.

tepor, *ōris m.* căldură blândă (temperată); (*fig.*) lipsă de căldură (în expunere).

ter *num.* de trei ori.

terdeciē(n)s, *num.* de treisprezece ori.

terebinthus, *ī f.* terebint (*arbore rășinos*).

terebrō (I) *vt.* a sfredeli, a găuri.

terēdō, *inis f.* vierme care roade (care mănâncă).

Terentius, *iī m.* Terentius (*nume gentilic roman*). // **Terentius** (3) *adj.* din *gens Terentia.* // **Terentiānus** (3) *adj.* al scriitorului P. Terentius Afer.
teres (1), *etis adj.* **1.** neted, rotunjit, rotund; (*despre corp*) bine făcut. **2.** (*fig.*) lustruit, fin, elegant.
Tēreus, *eī* (*eos*) *m.* Tereus (*rege al Thraciei, soțul Procnei, metamorfozat în pupăză*).
tergeminus (3) *adj.* întreit.
tergeō, *ēre, tersī, tersum vt.* **1.** a șterge: ~ *frontem* a șterge fruntea. **2.** a curăța: ~ *fossas* a curăța șanțurile.
Tergeste, *is m.* Tergeste (*oraș în Istria; azi, Triest*). // **Tergestīnī**, *ōrum m.pl.* tergestini.
tergiversātiō, *ōnis f.* tărăgănare, amânare.
tergiversor, *ārī, ātus sum vi. dep.* a se codi, a tărăgăna, a căuta să scape de ceva.
tergō *v.* **tergeō**.
tergum, *ī n.* **1.** spate: *a tergo* din spate, *post tergum* la spate; *terga vertere* (sau *dare*) a o lua la fugă. **2.** piele (de animal): ~ *bovis* piele de bou. **3.** obiecte făcute din piele (*tamburină, cest, scut*).
tergus, *oris n.* **1.** piele (de animal). **2.** spate.
termes, *itis m.* ramură, nuia.
Terminālia, *ium* (*iōrum*) *n.pl.* sărbătoarea zeului Terminus (*23 februarie*).
terminātiō, *ōnis f.* **1.** hotărnicire, delimitare. **2.** limită, hotar.
terminō (I) *vt.* **1.** a pune un hotar, a delimita: ~ *fines illorum* a delimita ținutul lor. **2.** a mărgini, a limita: *divitiae terminatae* avuții limitate. **3.** a încheia, a pune capăt: ~ *bellum* a pune capăt războiului.
terminus, *ī m.* **1.** limită, hotar. **2. Terminus**, *ī m.* (zeul) Terminus (*al hotarelor*).
ternī, *ae, a num.* câte trei, trei deodată.
terō, *ere, trīvī, trītum vt.* **1.** a freca; (*spec.*) a lustrui: ~ *lignum ligno* a freca un lemn de altul, *vas tritum manibus* vas lustruit cu mâinile. **2.** a pisa, a fărâma; (*spec.*) a treiera: ~ *pipera* a pisa piper, ~ *frumentum* a treiera grâu. **3.** a uza, a toci, a roade, (*despre un drum*) a bate, (*despre timp*) a pierde: *vestis trita* haină tocită, ~ *ferrum* a roade fierul, ~ *viam* a bate drumul, ~ *tempus* a pierde vremea, *consuetudo terit nomina* obișnuința uzează cuvintele.
terra, *ae f.* **1.** pământ: *terrae motus* cutremur de pământ, *terrā marique* pe uscat și pe mare, *in terris* pe pământ, *sub terras ibit* va merge sub pământ. **2.** ținut: *abire in alias terras* a pleca în alte ținuturi, *ubi terrarum?* în ce ținut? *orbis terrarum* suprafața pământului (lumea).
terrāneola, *ae f.* ciocârlie.

terrēnus (3) *adj.* **1.** de pământ: *vasa terrena* vase de pământ. **2.** terestru, aparținând pământului: *bestiae terrenae et aquatiles* animale terestre și acvatice.
terreō, *ēre, uī, itum vt.* **1.** a înspăimânta, a îngrozi, a înfricoșa: ~ *homines* a înspăimânta oamenii. **2.** (*rar*) a pune pe fugă, a izgoni: ~ *aves sonitu* a goni păsările printr-un zgomot.
terrestris (2) *adj.* **1.** pământesc: *domicilium terrestre Iovis* sălașul pământesc al lui Iupiter. **2.** terestru, de uscat: *regiones terrestres et maritimae* regiuni terestre și maritime, ~ *exercitus* armată de uscat.
terreus (3) *adj.* (*poet.*) pământesc.
terribilis (2) *adj.* înspăimântător, înfricoșător, îngrozitor.
terriculum, *ī n.* sperietoare.
terrificō (I) *vt.* a înspăimânta, a îngrozi.
terrificus (3) *adj.* înspăimântător, înfricoșător.
terrigena, *ae m.* și *f.* (*poet.*) născut din pământ, fiu al pământului.
territō, *āre vt.* a înspăimânta, a înfricoșa.
territōrium, *iī n.* câmpul din jurul unui oraș; teritoriu.
terror, *ōris m.* **1.** spaimă, groază: ~ *vanus* spaimă deșartă, ~ *mortis* groază de moarte, *alicui terrori esse* a fi o spaimă pentru cineva. **2.** (*fig.*) obiect de spaimă.
tersus (3) *adj. p.pf. v.* **tergeō**. // *adj.* spălat, curat; (*fig.*) îngrijit, elegant.
tertiādecumānī, *ōrum m.pl.* soldați din legiunea a XIII-a.
tertiānus (3) *adj.* (*despre febră*) la trei zile. // **tertiāni**, *ōrum m.pl.* soldați din legiunea a III-a.
tertiō *adv.* **1.** pentru a treia oară. **2.** în al treilea rând.
tertium *adv.* pentru a treia oară.
tertius (3) *num.* al treilea.
tertiusdecimus (3) *num.* al treisprezecelea.
teruncius, *iī m.* un sfert de as; (*fig.*) o para; (*jur.*) *heres ex teruncio* moștenitor pentru a patra parte.
tesca (**tesqua**), *ōrum n.pl.* pustietăți.
tessera, *ae f.* **1.** zar. **2.** cubuleț (servind ca jeton, bon, marcă, tăbliță) având înscrisă o parolă.
tesserārius, *iī m.* purtătorul cuvântului de ordine către soldați.
tesserula, *ae f.* **1.** cubuleț de marmură pentru mozaic. **2.** tăbliță de vot.
testa, *ae f.* **1.** vas de lut ars (*oală, urcior, amforă, urnă, lampă*). **2.** cărămidă, țiglă. **3.** ciob. **4.** carapace.
testāceus (3) *adj.* de lut ars.
tēstāmentārius (3) *adj.* testamentar. // **tēstāmentārius**, *iī m.* redactor de testamente; falsificator de testamente.
tēstāmentum, *ī n.* testament: ~ *facere, scribere, obsignare, rumpere* a face, a redacta, a sigila, a rupe un tes-

tament, ~ *subicere* (sau *supponere*) a înlocui un testament cu altul fals.
tēstātiō, *ōnis f.* mărturie, depoziție.
tēstātus (3) *p.pf. v.* **tēstor**. // *adj.* cunoscut de toată lumea, evident, de netăgăduit.
tēstificātiō, *ōnis f.* **1.** mărturie, depoziție. **2.** declarație, mărturisire.
tēstificor, *ārī, ātus sum vt. dep.* **1.** (*rar*) a lua ca martor. **2.** (*frecv.*) a depune mărturie, a face o declarație; (*fig.*) a face cunoscut, a declara, a arăta.
tēstimōnium, *iī n.* **1.** mărturie, depoziție: ~ *falsum* mărturie falsă, ~ *dicere* (sau *dare*) a depune mărturie. **2.** dovadă: ~ *laboris* dovada efortului.
tēstis, *is m.* și *f.* martor(ă).
tēstor, *ārī, ātus sum vt. dep.* **1.** a chema ca martor, a lua ca martor: ~ *deos hominesque* a lua ca martori zeii și oamenii. **2.** a declara, a mărturisi public, a arăta, a face dovada: *testabor me non agnoscere* voi declara că nu recunosc, *campus sepulchris proelia testatur* câmpul cu mormintele lui face dovada luptelor. **3.** a-și face testament, a testa.
testū *n. la Abl.* [*indecl.*] țest, capac de lut ars.
testūdineus (3) *adj.* **1.** de broască țestoasă. **2.** din carapace de broască țestoasă, de baga.
testūdō, *inis f.* **1.** broască țestoasă. **2.** carapace de broască țestoasă; (*fig.*) baga. **3.** obiect boltit, ca o carapace: **a)** liră, lăută; **b)** boltă (la clădire); **c)** (*mil.*) „carapace“ (*formație de atac: scuturile ținute deasupra fac o boltă protectoare*); **d)** mașină de război (*galerie montată pe roate*).
testula, *ae f.* ciob; (*spec.*) ciob de scoică pe care se scria votul (*la greci*).
tēter *v.* **taeter**.
Tēthys, *yos* [*Ac. yn*] *f.* Tethys (*zeița mării, soția lui Oceanus, mama nimfelor marine*); (*fig.*) mare.
tetigī *pf. v.* **tangō**.
tetrachmum, *ī n.* monedă de argint grecească (= *4 drahme*).
tetrarchēs, *ae m.* tetrarh (*prinț care conducea a patra parte dintr-un regat*).
tetrarchia, *ae f.* tetrarhie (*principat condus de un tetrarh*).
tetricus (3) *adj.* întunecat, aspru.
Teucer, *crī m.* Teucrus (*primul rege troian*). // **Teucrus** (3) *adj.* troian. // **Teucrī**, *ōrum m.pl.* troienii. // **Teucria**, *ae f.* Troia.
Teutonī, *ōrum m.pl.* teutoni (*neam germanic*). // **Teutonicus** (3) *adj.* teutonic.
texō, *ere, texuī, textum vt.* **1.** a țese, a împleti: ~ *vestes* a țese haine, ~ *coronam rosis* a împleti o cunună de trandafiri. **2.** (*poet.*) a alcătui (îmbinând), a construi: ~ *perietem vimine* a alcătui un perete din împletituri de nuiele, ~ *nidos* a clădi cuibul, ~ *opus* a alcătui o lucrare.
textile, *is n.* țesătură, pânză.

textilis (2) *adj.* țesut; de pânză; (*fig.*) întrețesut.
textor, *ōris m.* țesător.
textrīnum, *ī n.* țesătorie, atelier de țesut.
textrīx, *īcis f.* țesătoare.
textum, *ī n.* țesătură, cuvertură: *texta pretiosa* țesături de preț; (*fig.*) întocmire: ~ *clipei* întocmirea scutului.
textūra, *ae f.* țesătură.
thalamus, *ī m.* **1.** dormitor. **2.** pat nupțial. **3.** căsătorie, nuntă.
Thalēs (Thalis), *ētis m.* (filozoful) Thales din Milet (*unul dintre cei șapte înțelepți ai Greciei*).
Thalīa, *ae f.* Thalia: **1.** muza comediei. **2.** nimfă a mării.
Thapsus, *ī f.* Thapsus: **1.** oraș pe coasta Siciliei. **2.** oraș în Africa (*cunoscut prin victoria lui Caesar asupra pompeianilor*).
Thasus (-os), *ī f.* Thasos (*insulă în Marea Egee*).
theātrālis (2) *adj.* de teatru.
theātrum, *ī n.* **1.** teatru. **2.** public la teatru. **3.** (*fig.*) scenă.
Thēbae, *ārum f.pl.* **1.** Theba (*oraș în Beoția, fundat de Cadmus*). **2.** numele altor orașe (*de exemplu, al Thebei cu o sută de porți din Egiptul de sus; al Thebei* [*homerice*] *în Mysia*). // **Thēbānus** (3) *adj.* theban. // **Thēbāis**, *idis f.* thebană.
thēca, *ae f.* învelitoare, teacă, toc, cutie.
thema, *atis n.* **1.** temă, subiect. **2.** poziția aștrilor, horoscop.
Themis, *idis f.* Themis (*fiica lui Uranos și a Geii, zeița dreptății*).
Themistoclēs, *is* și *ī m.* Themistocle (*om de stat atenian, vestit general în lupta de la Salamina*). // **Themistoclēus** (3) *adj.* al lui Themistocle.
thēnsaurus *v.* **thēsaurus**.
Theocritus, *ī m.* Theocrit (*poet bucolic din Syracusa*).
Theogonia, *ae f.* „Originea zeilor“ (*titlul lucrării lui Hesiod*).
theologus, *ī m.* teolog (*cel care face cercetări despre zei*).
Theophrastus, *ī m.* Theophrast (*filozof grec, elev al lui Aristotel, vestit mai ales prin lucrarea sa „Caracterele morale“*).
Thērāmenēs, *is m.* Theramene (*unul dintre cei treizeci de tirani la Atena*).
thermae, *ārum f.pl.* terme, băi cu apă caldă.
Thermopylae, *arum f.pl.* Thermopyle (*defileu în muntele Oeta, între Thessalia și Locrida, celebru prin eroismul lui Leonida și al celor trei sute de spartani căzuți acolo*).
Thersītēs, *ae m.* Thersites (*erou grec de la Troia, urât la chip și rău de gură*).
thēsaurus, *ī m.* tezaur, comoară, vistierie.
Thēseus, *eī* [*G.* și *-eos*] *m.* Theseus (*fiul lui Egeu, rege al Atenei, omo-

râtor al Minotaurului). // **Thēsēius** (**Thēsēus**) (3) *adj.* al lui Theseus.

thesis, *is f.* temă, subiect, problemă.

Thespiae, *ārum f.pl.* Thespiae (*orășel în Beoția, la poalele Heliconului*). // **Thespiēnsis**, *is m.* thespian. // **Thespias**, *adis adj. f.* thespiană: *Thespiades deae* zeitățile thespiene (*muzele*).

Thespis, *idis m.* Thespis (*întemeietorul tragediei grecești*).

Thessalia, *ae f.* Thessalia (*ținut în nordul Greciei*). // **Thessalus (Thessalicus, Thessalius)** (3) *adj.* thessalian. // **Thessalis**, *idis f.* thessaliană.

Thetis, *idis f.* Thetis (*nimfă a mării, fiică a lui Nereus, soția lui Peleus, mama lui Achilles*); (*fig.*) mare.

thiasus, *ī m.* dans bachic, cor.

tholus, *ī m.* cupolă, boltă.

thōrāx, *ācis m.* **1.** platoșă. **2.** (*rar*) torace.

Thrācia (Thraecia), *ae* sau **Thrācē (Thraecē)**, *ēs f.* Thracia (*ținut muntos în nordul Greciei*). // **Thrāx (Thraex)**, *cis m.* locuitor al Thraciei, thrac; (*fig.*) gladiator înarmat ca thracii. // **Thrācius (Thraecius, Thrēicius, Thrēcius)** (3) și **Thrax** (1), *cis adj.* thracic. // **Thraessa (Thraeissa, Thrēssa)**, *ae f.* (femeie) thracă.

thraecidica, *ōrum n.pl.* armele unui gladiator thrac.

Thrasybūlus, *ī m.* Thrasybul (*democrat atenian care i-a gonit pe cei treizeci de tirani din Atena*).

Thūcȳdidēs, *is* și *ī m.* Thucydide (*vestit istoric grec*). // **Thūcȳdidīus** (3) *adj.* thucydidian.

Thūlē, *ēs f.* Thule (*insulă în nordul cel mai îndepărtat; poate Islanda*).

thunnus *v.* **thynnus**.

Thūriī, *ōrum m.pl.* Thurii (*oraș în golful de Tarent, clădit de greci în locul orașului Sybaris*). // **Thūrīnus** (3) *adj.* din Thurii. // **Thūrīnī**, *ōrum m.pl.* locuitori din Thurii. // **Thūrīnum**, *ī n.* ținutul Thuriilor.

Thybris, *idis m.* [*poet.*] *v.* **Tiberis**.

Thyestes, *ae* [*G.* și *-is*] *m.* Thyestes [*fiul lui Pelops, fratele lui Atreus, tatăl lui Aegisthus, rege al Mycenei*]. // **Thyestēus** (3) *adj.* al lui Thyestes. // **Thyestiades**, *ae m.* fiul lui Thyestes (*Aegisthus*).

Thȳias (Thȳas), *Thyadis f.* tiadă, bacantă.

thymbra[1], *ae f.* cimbru.

Thymbra[2], *ae* și **Thymbrē**, *ēs f.* Thymbra (*oraș în Troada, cu un vestit templu al lui Apollo*).

Thymbraeus (3) *adj.* din Thymbra.

thymus, *ī m.* și **thymum**, *ī n.* cimbru.

Thȳnia, *ae f.* partea de nord a Bithyniei. // **Thȳnus** (3) *adj.* bithynian.

thynnus, *ī m.* ton (*pește*).

Thyōnē, *ēs f.* Thyone (*mama lui Bacchus*). // **Thyōneus**, *ēi m.* Bacchus.

thyrsus, *ī m.* **1.** tulpină. **2.** tirs (*toiag ascuțit, acoperit cu foi de viță și de iederă și împodobit cu panglici, atribut al lui Bacchus și al slujitorilor lui*).

tiāra, *ae f.* și **tiārās**, *ae m.* tiară, diademă, coroană.

Tiberis, *is m.* [*Ac. -im; Abl. -i*] (fluviul) Tibru. // **Tiberīnus** (3) *adj.* al Tibrului. // **Tiberīnus**, *ī m.* zeul fluviului Tibru (*după legendă, străvechi rege în Alba Longa*). // (*poet.*) **Thybris**, *idis* [*Ac. -rim; Abl. -ri*] Tibru (*fluviul și zeul*).

Tiberius, *iī m.* **1.** prenume (*prescurtat* **Ti.**). **2.** *Ti. Claudius Nero* (împăratul) Tiberius.

tībia, *ae f.* **1.** fluierul piciorului, tibia. **2.** (*fig., frecv. pl.*) fluier, flaut.

tībīcen, *inis m.* **1.** flautist. **2.** (*fig.*) stâlp, proptea.

tībīcina, *ae f.* flautistă.

tībīcinium, *iī m.* cântatul din flaut.

Tibullus, *ī m.* Albius Tibullus (*poet elegiac roman, prieten al lui Horatius și Ovidius*).

Tībur, *Tiburis n.* Tibur (*oraș în Latium, nu departe de Roma; azi, Tivoli*). // **Tīburnus** (3) *adj.* din Tibur. // **Tīburnus**, *ī m.* locuitor din Tibur. // **Tībur̄s** (1), *rtis adj.* al Tiburului.

Tīburtus, *ī m.* Tiburtus (*întemeietorul Tiburului*). // **Tīburtīnus** (3) *adj.* al Tiburului. // **Tīburtīnum**, *ī n.* proprietate la Tibur.

Tīcīnum, *ī n.* Ticinum (*oraș la vărsarea Ticinului în Pad; azi, Pavia*).

Tīcīnus, *ī m.* Ticinus (*râu în Gallia Cisalpină; azi, Ticino*).

tigillum, *ī n.* bârnă mică.

tignārius (3) *adj.* de bârne; (*subst.*) *faber tignarius* dulgher.

tignum, *ī n.* bârnă, grindă.

Tigrānēs, *is m.* Tigranes (*numele mai multor regi ai Armeniei*).

Tigrānocerta, *ae* și **Tigrānocerta**, *ōrum n.pl.* Tigranocerta (*capitala Armeniei*).

tigris[1], *is f.* și *m.* tigru.

Tigris[2], *is* [*G.* și *-idis*] *m.* Tigru (*fluviu în Asia*).

tilia, *ae f.* tei.

Timāvus, *ī m.* Timavus (*râu în Istria; azi, Timavo*).

timefactus (3) *adj.* înspăimântat.

timeō, *ēre, uī vt.* și *vi.* **1.** a se teme: *~ hostem, mortem* a se teme de dușman, de moarte, *timebant ne circumvenirentur* se temeau să nu fie împresurați, *timeo ut* (sau *ne non*) *veniat* mă tem că nu vine. **2.** a fi îngrijorat, a purta de grijă: *~ de bello* a fi îngrijorat de război, *~ amico* a purta de grijă prietenului; (*p.pr.*) *timens* fricos, temător; (*p. viit. pas.*) *timendus* de temut: *unus timendus ex omnibus* singurul de temut dintre toți.

timidē *adv.* cu teamă, cu sfială.

timiditās, *ātis f.* temere, sfială.

timidus (3) *adj.* temător, sfios, fricos: ~ *ad mortem* fricos de moarte, ~ *procellae* temător de furtună.

Timōlus *v.* **Tmōlus.**

timor, *ōris m.* teamă, frică: *omitte timorem!* alungă teama! *in magno timore esse* a se teme foarte mult, *timorem hosti inicere* a vârî teama în duşman, ~ *mortis* teama de moarte, ~ *deorum* teamă de zei.

tincta, *ōrum n.pl.* stofe vopsite.

tinctilis (2) *adj.* cu care se îmbibă; îmbibat.

tinea, *ae f.* vierme rozător, molie, car.

Tingitana provincia *f.* Provincia tingitană (*azi, Maroc*).

ting(u)ō, *ere, tīnxī, tinctum vt.* **1.** a muia, a scălda: *tunica tincta sanguine* haină muiată în sânge, ~ *corpora flumine* a scălda trupurile în apă. // **tinctus** (3) *p.pf.* îmbibat, stropit. **2.** a vopsi, a colora: ~ *lanas murice* a vopsi lâna cu purpură.

tinniō (IV) *vi.* a răsuna, a zdrăngăni, a ţiui.

tinnītus, *ūs m.* sunet (ascuţit).

tinnulus (3) *adj.* răsunător.

tintinnābulum, *ī n.* clopoţel, clopot.

tintin(n)ō, *āre v.* **tinniō.**

tīnus, *ī f.* dârmoz (*plantă*).

Tīresiās, *ae m.* Tiresias (*prezicător orb la Theba*).

tīrō, *ōnis m.* recrut; (*fig.*) începător, ucenic, novice.

tīrōcinium, *iī n.* ucenicie (militară), perioada începuturilor, primele încercări.

tīrunculus, *ī m.* începător, novice.

Tīryns, *nthis f.* Tirynt (*oraş în Argolida, în care a copilărit Hercule*). // **Tīrynthius** (3) *adj.* din Tirynt: ~ *heros* (sau *iuvenis*) eroul (tânărul) din Tirynt (*Hercule*). // **Tīrynthius**, *iī m.* Hercule.

Tisiphonē, *ēs f.* Tisiphone (*una dintre cele trei Furii*). // **Tisiphonēus** (3) *adj.* al Tisiphonei.

Tissaphernēs, *is m.* Tissaphernes (*satrap persan*).

Tītān, *ānis* (şi **Tītānus**, *ī*) *m.* titan; (*spec.*) Soarele (*Helios*) (*fiu al titanului Hyperion*). // **Tītānēs**, *um* (*rar* **Tītānī**, *ōrum*) *m.pl.* cei şase titani (*Cronos* sau *Saturnus, Oceanus, Iapetus, Coeus, Crius, Hyperion*), fiii Cerului (*Uranus*) şi ai Gliei (*Gea*) (*neam de zei alungat de Iupiter în Infern*). // **Tītānia**, *ae* şi **Tītānis**, *idis f.* odraslă de titan, titanidă. // **Tītānius** (3) *adj.* de titan.

Tīthōnus, *ī m.* Tithonus (*fiul regelui troian Laomedon, soţ al Aurorei, devenit nemuritor, dar nu şi veşnic tânăr, şi transformat în greier*). // **Tīthōnius** (3) *adj.* al lui Tithon, tithonian.

Titiē(nsē)s, *ium m.pl.* Titienses: **1.** unul dintre cele trei triburi străvechi (*Ramnes, Tities, Luceres*) ale Romei. **2.** numele unei centurii de cavaleri.

tītillātiō, *ōnis f.* gâdilare; (*fig.*) mâncărime.

tītillō (1) *vt.* a gâdila; (*fig.*) a măguli.

Titius (3) *adj.* Titius (*nume de familie roman*).

titubanter *adv.* cu şovăială.

titubō (I) *vi.* **1.** a se împiedica, a se împletici: *cave ne titubes* vezi să nu te împiedici, *lingua titubat* se împleticeşte limba. **2.** (*fig.*) a şovăi, a se poticni, a greşi: ~ *verbo* a se poticni la un cuvânt.

titulus, *ī m.* **1.** inscripţie, tăbliţă, anunţ: ~ *sepulcri* inscripţie pe un mormânt; (*expr.*) *sub titulum mittere* a scoate la vânzare. **2.** titlu: ~ *libri* titlul cărţii. **3.** (*fig.*) (titlul de) onoare, glorie: ~ *servatae pubis* onoarea de a fi salvat tineretul. **4.** motiv, justificare: *sub titulo honorificentissimo* sub un motiv foarte onorabil.

Titus, *ī m.* Titus (*prenume, prescurtat* **T.**).

Tityos, *ī m.* Tityos (*numele unui gigant care, vrând s-o pângărească pe Latona, a fost săgetat de Apollo, aruncat în Infern şi pus în lanţuri*).

Tmarus, *ī m.* Tmarus (*munte în Epir*).

Tmōlus, *ī m.* Tmolus (*munte şi oraş în Lydia, bogat în vin şi aur*). // **Tmōlius** (3) *adj.* din Tmolus. // **Tmōlius**, *iī m.* vin de Tmolus.

tōfus (**tōphus**), *ī m.* tuf (*piatră de calcar poros şi sfărâmicios*).

toga, *ae f.* **1.** togă (*veşmântul cetăţeanului roman în timp de pace*): ~ *praetexta* togă tivită cu o bandă de purpură (pe care o purtau magistraţii şi băieţii până la şaisprezece ani). **2.** (*fig.*) activitate în timp de pace.

togātus (3) *adj.* îmbrăcat în togă; (*fig.*) roman: *gens togata* neamul roman, *Gallia togata* Gallia romană (Cisalpină), *fabula togata* piesă cu subiect roman. // **togātus**, *ī m.* cetăţean roman.

togula, *ae f.* togă mică.

tolerābilis (2) *adj.* suportabil.

tolerābiliter *adj.* **1.** suportabil. **2.** (*rar*) răbdător.

tolerandus (3) *adj. v.* **tolerābilis.**

tolerāns (1), *ntis p.pr. v.* **tolerō.** // *adj.* răbdător, rezistent: *tolerantior frigoris* mai rezistent la frig.

toleranter *adv.* cu răbdare.

tolerantia, *ae f.* suportare, îndurare.

tolerō (I) *vt.* **1.** a suporta, a răbda: ~ *hiemem* a suporta iarna, ~ *dolorem* a răbda durerea. **2.** a rezista la: *naves toleravere fluctus* corăbiile au rezistat valurilor. **3.** a-şi ţine, a susţine, a întreţine: ~ *se fructibus agri* a se întreţine din roadele pământului, ~ *vitam colo* a-şi ţine zilele cu torsul, ~ *famem* a-şi potoli foamea, ~ *inopiam* a-şi uşura sărăcia.

tollēnō, *ōnis m.* **1.** cumpănă (de scos apă). **2.** basculă (de ridicat greutăţi).

tollō, *ere, sustulī, sublātum vt.* **I. 1.** a ridica de jos, a înălța, ~ *saxa de terra* a ridica pietre de pe jos, ~ *oculos* a ridica ochii, ~ *ancoras* a ridica ancorele, ~ *in equum* a urca pe cal; (*spec.*) a recunoaște (ca tată) un copil (ridicându-l de jos): *liberos ex aliqua* ~ a avea copii cu o femeie. **2.** (*fig.*) a înălța, a scoate: ~ *clamorem ad caelum* a înălța un strigăt până la cer, ~ *risum* a izbucni în râs, ~ *animos alicui* a insufla cuiva încredere. **II. 1.** a lua (îndepărtând), a îndepărta: ~ *simulacra e templo* a lua statuile din templu, ~ *hostibus agros* a lua dușmanilor ogoarele, ~ *metum ex animo* a îndepărta frica din suflet. **2.** a suprima, a face să dispară: ~ *leges* a suprima legile, ~ *suspicionem* a face să dispară bănuiala.

Tolōsa, *ae f.* Tolosa (*oraș în Gallia Narbonensis; azi, Toulouse*). // **Tolōsānus** (3) *adj.* din Tolosa. // **Tolōsātēs**, *ium m.pl.* tolosați, locuitori din Tolosa.

tōmentum, *ī n.* umplutură pentru saltele sau perne (*lână, fulgi, câlți, paie*).

Tomī, *ōrum m.pl.* și **Tomis**, *idis f.* (orașul) Tomis (*azi, Constanța*). // **Tomitānus** (3) *adv.* tomitan. // **Tomītae**, *ārum m.pl.* tomitani, locuitori ai Tomisului.

tondeō, *ēre, totondī, tonsum vt.* **1.** a tunde, a rade: ~ *capillum* a tunde părul, ~ *ovem* a tunde o oaie, ~ *vitem* a tunde vița. **2.** (*fig.*) a cosi, a secera, a culege; a paște, a mânca: ~ *segetem* a cosi holda, ~ *violas* a culege viorele, *capellae dumeta tondent* caprele pasc tufișurile.

tonitrus, *ūs m.* și **tonitrum**, *ī n.* tunet.

tonō, *āre, uī vi.* a tuna, a detuna, a bubui: (*impers.*) *tonat* tună; *Iupiter tonans* Iupiter detunătorul.

tōnsa, *ae f.* vâslă, lopată de vâslit.

tōnsilis (2) *adj.* **1.** care poate fi tuns. **2.** tuns.

tōnsillae, *ārum f.pl.* gâlci, amigdale.

tōnsor, *ōris m.* bărbier.

tōnsōrius (3) *adj.* de bărbier.

tōnstrīcula, *ae f.* frizeriță tânără.

tōnstrīna, *ae f.* frizerie.

tōnstrīx, *īcis f.* frizeriță.

tōnsūra, *ae f.* tuns, tunsoare.

tōnsus (3) *p.pf. v.* **tondeō**.

tōphus *v.* **tōfus**.

topiāria, *ae f.* horticultură.

topiārius (3) *adj.* de horticultor. // **topiārium**, *iī n.* [*subînț.* **opus**] arta horticultorului.

topiārius, *iī m.* horticultor.

toral, *ālis n.* cuvertură, pătură.

torculum, *ī n.* teasc.

toreuma, *atis n.* vas cizelat (de aur, de argint).

tormentum, *ī n.* **1.** (*rar*) instrument de răsucit; răsucire. **2.** (*mil.*) balistă, mașină de aruncat săgeți (bolovani); (*fig.*) proiectil: *tormenta im muris disponere* a așeza mașinile de aruncat pe ziduri. **3.** instrument

de schingiuire; (*fig.*) schingiuire: *vi tormentorum adducti* siliți de strășnicia caznelor. **4.** (*fig.*) tortură, chin: ~ *maius invidiā* un chin mai mare decât invidia.

tormina, *um n.pl.* crampe la stomac.

torminōsus (3) *adj.* suferind de crampe la stomac.

torno, *āre vt.* a rotunji, a fasona.

tornus, *ī m.* cuțit de cizelat, strung.

torōsus (3) *adj.* musculos, solid, vârtos.

torpēdō, *inis f.* **1.** lâncezeală, amorțire. **2.** torpilă (*pește de mare*).

torpeō, *ēre, uī vi.* a fi amorțit, a înțepeni, a încremeni: *corpora gelu torpent* trupurile sunt înțepenite de ger, ~ *metu* a fi încremenit de frică.

torpēscō, *ere, puī vi.* a amorți, a înțepeni, a încremeni.

torpidus (3) *adj.* înlemnit, încremenit.

torpor, *ōris m.* amorțire, încremenire, toropeală, lâncezire.

torquātus (3) *adj.* **1.** cu gâtul împodobit de un colan. **2.** cognomen roman (*de exemplu, T. Manlius Torquatus*).

torqueō, *ere, torsī, tortum vt.* **1.** a răsuci, a întoarce: *alicui collum* ~ a-i răsuci cuiva gâtul, ~ *oculos* a întoarce ochii. **2.** a rostogoli: ~ *saxa* a rostogoli pietre. **3.** a azvârli, a arunca: ~ *hastam* a arunca sulița. **4.** a suci; a strâmba: ~ *talum* a suci călcâiul. **5.** a schingiui: ~ *servum* a schingiui un sclav. **6.** (*fig.*) a schingiui, a chinui, a tortura: *dolores torquent eum* durerile îl chinuie. **7.** a întoarce pe toate fețele, a supune la cercetări: ~ *vitam alicuius* a cerceta viața cuiva.

torquis (torques), *is m.* (*rar f.*) **1.** colan. **2.** (*fig.*) cunună de flori, ghirlandă.

torrēns[1] (1), *ntis adj.* **1.** arzând, aprins, încălzit. **2.** repede, năvalnic.

torrēns[2], *ntis m.* puhoi, torent.

torreō, *ēre, uī, tostum vt.* **1.** a usca: ~ *pisces sole* a usca pești la soare. **2.** a arde, a frige, a pârjoli: ~ *carnem* a frige carne, ~ *agros* a pârjoli ogoarele.

torridus (3) *adj.* **1.** uscat, pârjolit, ars, secătuit; (*rar*) încremenit de frig. **2.** (*rar*) arzător.

torris, *is m.* tăciune, surcea aprinsă.

tortilis (2) *adj.* răsucit, îndoit; (*poet.*) *tortile aurum* colier de aur.

tortor, *ōris m.* schingiuitor, călău.

tortuōsus (3) *adj.* cu multe încolăcituri, întortocheat, șerpuitor; (*fig.*) încurcat, complicat.

tortus[1] (3) *p.pf. v.* **torqueō**.

tortus[2], *ūs m.* încolăcitură.

torus, *ī m.* **1.** umflătură, mușchi; *tori venarum* umflăturile venelor, *lacertorum tori* mușchii brațelor. **2.** pernă, sofa, pat: ~ *impositus lecto* pernă pusă pe pat, *sternere torum* a așterne patul; (*fig.*) *socia tori* tovarășă de viață. **3.** năsălie, targă.

torvitās, *ātis f.* privire fioroasă, sălbăticie.
torvus (3) *adj.* furios, sălbatic.
tōsillae *v.* **tōnsillae**.
tostus (3) *p.pf. v.* **torreō**.
tot *num.* [*indecl.*] atâția, atâtea: ~ *viri* atâția oameni, *quot homines*, ~ *sententiae* câți oameni, atâtea păreri.
totidem *num.* (*indecl.*) tot atâția, tot atâtea.
totiē(n)s *adv.* de atâtea ori.
totondī *pf. v.* **tondeō**.
tōtus (3) *adj.* tot, întreg, în întregime: *tota nocte* toată noaptea, *toto orbe terrarum* pe toată suprafața pământului, *naves totae ex robore factae* corăbii făcute în întregime din lemn de stejar, *sum vester totus* sunt în întregime al vostru.
toxicum, *ī n.* venin, otravă.
trabālis (2) *adj.* **1.** de bârnă. **2.** ca o grindă.
trabea, *ae f.* togă de sărbătoare (*tivită cu purpură, purtată de magistrați superiori, auguri, cavaleri*).
trabeātus (3) *adj.* îmbrăcat în „trabea".
trabs, *bis f.* **1.** grindă, bârnă. **2.** (*fig.*) **a)** trunchi de copac: ~ *ingens* trunchi de copac uriaș; **b)** corabie: *trabe Cypria* pe o corabie cipriană; **c)** acoperiș: *sub iisdem trabibus* sub același acoperiș.
tractābilis (2) *adj.* **1.** de care te poți atinge. **2.** (*fig.*) blând, binevoitor, îngăduitor.
tractātiō, *onis f.* **1.** mânuire: ~ *armorum* mânuirea armelor. **2.** practică, îndeletnicire: ~ *dicendi* practica oratoriei, ~ *litterarum* studiul literaturii. **3.** purtare, tratare: *malae tractationis accusatur* e acuzat de tratarea rea (a soției).
tractātus, *ūs m.* **1.** practicare, cultivare: ~ *bonarum artium* cultivarea artelor frumoase. **2.** tratarea.
tractim *adv.* încet; fără întrerupere.
tractō (I) *vt.* **1.** a trage, a târî: ~ *in iudiciis* a târî la judecăți: **2.** a atinge cu mâna, a pipăi: ~ *vulnera* a atinge cu mâna rănile, *olfacimus, gustamus, tractamus* mirosim, gustăm, pipăim. **3.** a avea în mână, a mânui, a se ocupa de: ~ *gubernacula* a avea în mâinile sale cârma, ~ *tela* a mânui săgeți, ~ *pecuniam publicam* a mânui banul public, ~ *causas amicorum* a se ocupa de procesele prietenilor. **4.** a purta, a duce, a conduce: ~ *vitam* a-și duce viața, ~ *rem caute* a conduce prudent o afacere, ~ *personam praeclare* a juca strălucit un rol. **5.** a trata într-un fel pe cineva, a se purta: *ita eum tractes ut intellegat* să-l tratezi așa încât să înțeleagă. **6.** a trata, a dezbate, a discuta: ~ *condiciones pacis* a trata condițiile de pace, ~ *causam frumentariam* a dezbate chestiunea aprovizionării.
tractus, *ūs m.* **1.** tragere, trăsătură: *anguis se colligit tractu in spiram*

șarpele se strânge prin contracție în spirală, ~ *incertus litterae* trăsătură nesigură a literei. **2.** desfășurare, dâră: ~ *flammarum* dâra flăcărilor. **3.** întindere, loc (pe care se află ceva): ~ *muri* întinderea zidului, ~ *castrorum* locul taberei. **4.** regiune, ținut, parte: *hoc tractu oppidi* în această parte a cetății, ~ *Venafranus* ținutul venafran. **5.** mers, curs: ~ *orationis* cursul vorbirii. **6.** lungire, prelungire, tărăgănare: ~ *belli* prelungirea războiului, ~ *verborum* tărăgănarea cuvintelor.
trādidī *pf. v.* **trādō**.
trāditiō, *ōnis f.* **1.** predare: ~ *urbis* predarea orașului. **2.** transmitere, predare (a învățăturii), povestire.
trāditor, *ōris m.* trădător.
trādō, *ere, didī, ditum vt.* **1.** a transmite, a trece mai departe: ~ *anulum filio* a lăsa fiului său inelul. **2. a)** a încredința: ~ *alicui filiam* a-și da fata cuiva, ~ *uxori cogitationes* a încredința soției gândurile; **b)** a preda: ~ *arma hostibus* a preda dușmanilor armele; **c)** a lăsa pe seama: ~ *imperium servo* a lăsa conducerea pe seama unui sclav: **d)** (*refl.*) a se da cu totul: *se* ~ *voluptatibus* a se deda cu totul plăcerilor. **3.** a transmite (oral sau în scris), a povesti: ~ *posteris memoriam* a transmite urmașilor amintirea (unui lucru), *annales tradunt* analele povestesc, *traditur* se povestește.
trādūcō, *ere, dūxi, ductum vt.* **1.** a trece (dintr-un loc în altul), a duce, a transporta: ~ *copias per fines Sequanorum* a-și duce trupele prin țara sequanilor, ~ *exercitum flumen* a trece armata peste râu. **2.** a duce (prin fața cuiva), a face să defileze: *traducti sub iugum* trecuți pe sub furci. **3.** a atrage: ~ *ad se* a atrage la sine, ~ *ad optimates* a atrage la aristocrați. **4.** a-și trece, a petrece: ~ *vitam tranquille* a-și petrece viața în liniște.
trāductiō, *ōnis f.* **1.** trecere: ~ *hominis ad plebem* trecerea unui om în categoria plebeilor. **2.** metonimie (*figură de stil*).
trāductor, *ōris m.* strămutător.
trādux, *ucis m.* curpen de viță-de-vie (trecut de la un pom la altul).
tragicē *adv.* ca în tragedie, în mod tragic.
tragicus[1] (3) *adj.* tragic, de tragedie.
tragicus[2], *ī m.* autor de tragedie; actor tragic.
tragoedia, *ae f.* tragedie.
tragoedus, *ī m.* actor tragic.
trāgula, *ae f.* suliță (*la galli și la hispani, prevăzută cu o curea*).
trahea, *ae f.* treierătoare; vălătuc.
trahō, *ere, trāxī, tractum vt.* **1.** a trage, a târî: ~ *plaustra* a trage carele, ~ *corpus circa urbem* a târî trupul în jurul orașului, ~ *ad supplicium* a târî la tortură. **2.** a aduce, a împinge, a atrage: ~ *in suam sententiam*

a aduce la părerea sa, ~ *in facinus* a împinge la crimă. **3.** a socoti drept ceva, a considera: ~ *in laudem* a socoti drept o laudă. **4.** a duce cu sine, a lua, a răpi: ~ *praedas* a lua prăzi. **5.** a aduce cu sine, a pricinui: ~ *ingentem ruinam* a aduce cu sine o imensă ruină, ~ *metum* a pricinui teamă. **6.** a trage la sine, a lua: *navigium aquam trahit* corabia ia apă, ~ *colorem* a lua o culoare, ~ *nomen* a-şi lua numele, ~ *eandem faciem* a lua aceeaşi înfăţişare. **7.** a scoate: ~ *ferrum ex vulnere* a scoate fierul din rană, ~ *gemitus e pectore* a scoate gemete din adâncul inimii. **8.** a trage (strângând), a strânge: ~ *vela* a strânge pânzele, ~ *orbes* a strânge inelele. **9.** a trage (lungind), a lungi: ~ *lanam* a toarce lână; (*fig.*) a prelungi: ~ *bellum* a prelungi războiul, ~ *laborem frustra* a-şi da degeaba osteneală, ~ *vitam* a-şi duce zilele, ~ *senectam* a-şi târî bătrâneţile, ~ *aliquem sermone* a duce pe cineva cu vorba (amânând).

Trāiānus, *ī m.* M. Ulpius Traianus (*împărat roman*).

trāiciō, *ere, iēcī, iectum* **1.** a azvârli peste, a arunca peste: ~ *vexillum trans vallum* a arunca steagul dincolo de întăritură. **2.** a trece (ceva undeva), a muta, a transporta: ~ *omnes suos trans Rhodanum* a-i trece pe toţi ai săi peste Ron, ~ *copias Rhodanum* a trece trupele peste Ron, ~ *legiones in Siciliam* a muta legiunile în Sicilia; (*fig.*) ~ *culpam in alium* a trece vina asupra altuia. **3.** a trece, a traversa: ~ *Padum* a trece Padul, ~ *in Africam* a trece în Africa. **4.** a străpunge: *ei femur tragulā* ~ a-i străpunge coapsa cu suliţa.

trāiectiō, *ōnis f.* **1.** trecere, traversare. **2.** (*ret.*) **a)** transpunere; **b)** exagerare, hiperbolă.

trāiectus, *ūs m.* trecere.

tralat- *v.* **translat-**.

trāma, *ae f.* urzeală, pânză.

trāmes, *itis m.* cărare, potecă.

trānatō (trānsnatō) (I) *vt.* a trece înot.

trānō (trānsnō) (I) *vt.* **1.** a trece înot: ~ *aquas* a trece înot apele. **2.** (*fig.*) a străbate.

tranquillē *adv.* liniştit, domol.

tranquillitās, *ātis f.* linişte, calm.

tranquillō[1] (I) *vt.* a linişti.

tranquillō[2] *v.* **tranquillē**.

tranquillum, *ī n.* mare (vreme) liniştită, linişte: *tranquillo quicumque gubernator est* pe o mare liniştită oricine e cârmaci, *republicā in tranquillum redactā* statul recăpătându-şi liniştea.

tranquillus (3) *adj.* liniştit, potolit, calm.

trāns *prep.* (*cu Ac.*) peste, dincolo de: ~ *Rhenum* dincolo de Rin.

trānsabeō, *īre, iī, itum vt.* a trece dincolo de, a depăşi, a străpunge.

trānsāctor, *ōris m.* mijlocitor.

trānsadigō, *ere, ēgī, actum vt.* **1.** a înfige străpungând: ~ *ensem costas* a împlânta sabia străpungând coastele. **2.** a străpunge: ~ *aliquem ferro* a străpunge pe cineva cu sabia.

trānsalpīnus (3) *adj.* de dincolo de Alpi, transalpin.

trānscendō, *ere, scendī, scēnsum vi.* şi *vt.* **1.** a pătrunde (urcându-se): ~ *in hostium naves* a pătrunde în corăbiile duşmanilor, ~ *in Italiam* a pătrunde în Italia (trecând Alpii). **2.** a trece peste, a trece mai departe: ~ *Alpes* a trece Alpii, ~ *flumen* a trece fluviul; (*fig.*) a trece peste: ~ *ad leviora* a trece la lucruri mai uşoare, ~ *ordinem aetatis* a trece peste ordinea de vârstă.

trānscrībō, *ere, scrīpsī, scrīptum vt.* **1.** a transcrie, a copia: ~ *tabulas* a transcrie registre. **2.** (*jur.*) a transcrie pe numele cuiva, a trece (un bun) cuiva, a lăsa: ~ *fundos viro* (*D.*) a trece pământurile pe numele soţului; (*fig.*) ~ *sceptra colonis* a lăsa domnia unor coloni. **3.** a înscrie, a înregistra.

trānscurrō, *ere, (cu)currī, cursum vi.* şi *vt.* **1.** a trece în goană, a alerga repede: ~ *praeter oculos* a trece în goană prin faţa ochilor. **2.** a trece repede peste ceva, a străbate repede: ~ *Campaniam* a străbate în goană Campania; (*fig.*) a trata pe scurt: ~ *partem operis* a trata pe scurt o parte a lucrării.

trānscursus, *ūs m.* străbatere în goană; (*fig.*) scurtă expunere.

trānsdūcō *v.* **trādūcō**.

trānsenna, *ae f.* **1.** laţ. **2.** zăbrele.

trānseō, *īre, iī (īvī), itum* **I.** *vi.* **1.** a trece (dintr-un loc într-altul): ~ *in Siciliam* a trece în Sicilia, ~ *ad hostes* a trece la duşmani, ~ *per hortum* a trece prin grădină; (*fig.*) ~ *ad alias quaestiones* a trece la alte chestiuni. **2.** (*spec.*) a se preface în: *ille in humum saxumque transit* acela se preface în pământ şi piatră. **3.** a se vărsa: *Mosa in Oceanum transit* Meusa se varsă în Ocean. **4.** a trece, a se scurge: *dies transiit* ziua a trecut. **II.** *vt.* **1.** a trece peste: ~ *Alpes cum exercitu* a trece Alpii cu armata, ~ *flumen* a trece fluviul; (*fig.*) ~ *modum* a întrece măsura. **2.** a trece prin, a străbate; (*fig., despre viaţă, timp*): ~ *vitam silentio* a-şi trece viaţa în tăcere, ~ *hiemem securus* a-şi trece iarna fără grijă. **3.** (*fig.*) a trece sub tăcere, a lăsa la o parte: *sed hoc transeo* dar peste acest lucru trec.

trānsferō, *ferre, tulī, lātum vt.* **1.** a duce, a aduce, a transporta: ~ *simulacrum Carthaginem* a aduce statuia la Carthagina, ~ *studia ex Graecia* a aduce ştiinţele din Grecia, *se* ~ a se duce, *transfer te in aedes Glycerae* du-te la locuinţa Glycerei.

2. (*fig.*) a muta, a strămuta, a trece: ~ *bellum in Africam* a strămuta războiul în Africa, ~ *imperium ad Athenienses* a trece conducerea asupra atenienilor, ~ *culpam in aliquem* a da vina pe altcineva, *se* ~ a se apuca de altceva. **3.** a transpune (oral sau în scris), a copia, a traduce, a întrebuința altfel: ~ *rationes in tabulas* a trece conturile în registru, ~ *ex Graeco in Latinum* a traduce din greacă în latină, ~ *definitionem in aliam rem* a transpune definiția la alt lucru, *verba translata* cuvinte folosite în sens figurat. **4.** a amâna: ~ *in proximum annum* a amâna pentru anul următor.

trānsfigō, *ere, fixī, fixum vt.* a străpunge.

trānsfigūrō (I) *vt.* a transforma, a preface.

trānsfodiō, *ere, fōdi, fossum vt.* a străpunge, a găuri.

trānsfōrmis (2) *adj.* (*poet.*) în schimbare, schimbător.

trānsfōrmō (I) *vt.* a transforma, a metamorfoza, a preface.

trānsfuga, *ae m.* dezertor, transfug.

trānsfugiō, *ere, fūgi, fugitum vi.* a dezerta, a trece la dușman.

trānsfugium, *iī n.* dezertare, trecere la dușman; (*fig.*) părăsire.

trānsfundō, *ere, fūdī, fūsum vt.* **1.** (*rar*) a turna (în alt vas): ~ *aquam in alia vasa* a trece apa în alte vase. **2.** (*fig.*) a revărsa, a răspândi: ~ *amorem in hanc* a-și revărsa dragostea asupra acesteia, ~ *mores* a răspândi obiceiurile.

trānsfūsiō, *ōnis f.* **1.** vărsare, turnare. **2.** (*fig.*) amestec.

trānsgredior, *gredī, gressus sum vi.* și *vt. dep.* **1.** a trece (dincolo): ~ *in Italiam* a trece în Italia, ~ *fluvium* a trece fluviul. **2.** (*fig.*) a trece de partea cuiva: ~ *in partes alicuius.* **3.** a trece, a depăși: ~ *mensuram* a depăși măsura. **4.** a trece sub tăcere. **5.** a trece la altceva.

trānsgressiō, *ōnis f.* trecere; (*ret.*) hiperbaton (*modificarea ordinii obișnuite a cuvintelor*); tranziție.

trānsgressus, *ūs m.* trecere, traversare.

trānsigō, *ere, ēgī, āctum vt.* **1.** a străpunge: ~ *pectus gladio* a străpunge pieptul cu sabia. **2.** (*fig.*) a duce la capăt, a încheia, a termina: ~ *negotium* a duce la capăt treaba, *rebus transactis* lucrurile fiind terminate, *transigite cum expeditionibus!* terminați cu expedițiile! **3.** a aranja, a ajunge la învoială: ~ *cum reo* a aranja cu acuzatul. **4.** a petrece timpul, a trece: ~ *partem aetatis* a-și trece o parte din viață.

trānsiliō, *īre, siluī* (*silīvī, siliī*) *vi.* și *vt.* **1.** a sări (dincolo), a trece peste: ~ *in hostium naves* a sări în corăbiile dușmanilor, ~ *muros* a trece dincolo de ziduri. **2.** (*fig.*) a trece cu vederea: ~ *ex multis rebus unam* a trece cu vederea din multe fapte una singură. **3.** a depăși.

trānsitiō, *ōnis f.* **1.** trecere. **2.** (*spec.*) trecerea de partea cuiva: ~ *ad hostes* trecerea la dușmani.

trānsitōrius (3) *adj.* de trecere.

trānsitus, *ūs m.* trecere: ~ *fossae* trecerea șanțului, *transitum dare* a acorda o trecere, *in transitu* în treacăt.

trānslātīcius (trālātīcus) (3) *adj.* tradițional, moștenit, obișnuit.

trānslātiō, *ōnis f.* **1.** trecere, transferare. **2.** (*fig.*) transpunere, traducere; (*ret.*) metaforă.

trānslātīvus (trālātīvus) (3) *adj.* care impune o schimbare.

trānslātor, *ōris m.* cel care trece în altă parte, traducător, copist.

trānslātus (3) *p.pf.* *v.* **trānsferō**.

trānslūceō, *ēre vi.* a se reflecta, a se străvedea.

trānsmarīnus (3) *adj.* de peste mare.

trānsmeō (trāmeō), *āre vt.* a străbate.

trānsmigrō, *āre vt.* a emigra.

trānsmissiō, *ōnis f.* traversare.

trānsmittō (trāmittō), *ere, mīsī, missum vt.* și *vi.* **I. 1.** a trimite (a trece) dincolo, a transporta: ~ *copias in Euboeam* a trece trupe în Eubeea. **2.** a strămuta: ~ *bellum in Italiam* a muta războiul în Italia, ~ *vitia cum opibus Romam* a-și strămuta la Roma viciile odată cu bogățiile. **3.** a face să treacă, a trece: ~ *exercitus* a lăsa să treacă armatele. **4.** a lăsa pe seama cuiva, a încredința, a acorda: ~ *bellum Pompeio* a-i încredința lui Pompeius războiul, ~ *noctes operi* a-și petrece nopțile cu munca. **II. 1.** a trece (dintr-un loc în altul): ~ *ex Sicilia in Africam* a trece din Sicilia în Africa. **2.** a trece peste (prin), a străbate: ~ *Hebrum ponte* a trece Ebrul peste un pod, ~ *cursu campum* a străbate câmpul în goană, ~ *silentio* a trece sub tăcere. **3.** a trece (vremea), a petrece: ~ *noctes vigiles* a petrece nopți nedormite.

trānsmontānus (3) *adj.* de peste munți.

trānsmoveō, *ēre, mōvī, mōtum vt.* a transporta, a strămuta.

trānsmūtō, *āre vt.* a muta, a schimba.

trānsnatō *v.* **trānatō**.

Trānspadānus (3) *adj.* de dincolo de Pad. // **Trānspadānī**, *ōrum m.pl.* locuitori de dincolo de Pad.

trānspōnō, *ere, posuī, positum vt.* a trece (în altă parte): ~ *arborem in alium locum* a muta un copac în alt loc, ~ *locum illum* a transpune acel pasaj.

trānsportātiō, *ōnis f.* mutare din loc.

trānsportō (I) *vt.* a transporta, a trece dincolo: ~ *exercitum in naves* a transporta armata în corăbii; (*cu două Ac.*) ~ *milites Rhenum* a trece soldații peste Rin.

Trānsrhēnānus (3) *adj.* de peste Rin. // **Trānsrhēnānī**, *ōrum m.pl.* locuitori de peste Rin.
trānstrum, *ī n.* **1.** banca vâslaşilor. **2.** (*pl.*) grinzi (ale acoperişului).
trānstulī *pf. v.* **trānsferō.**
trānsultō, *āre vi.* a sări în fugă pe: ~ *in recentem equum ex fesso* a sări de pe un cal obosit pe un cal odihnit.
trānsuō, *ere, suī, sūtum vt.* a străpunge (cu acul), a coase.
trānsvectiō, *ōnis f.* **1.** traversare, trecere: ~ *Acherontis* trecerea Acheronului. **2.** transportare: ~ *saxorum* transportarea bolnavilor. **3.** (*spec.*) ~ trecere în revistă.
trānsvehō (trāvehō), *ere, vexī, vectum vt.* **1.** a transporta, a purta, a duce: ~ *exercitum in Britanniam* a duce armata în Britannia, ~ *navem humeris* a transporta corabia pe umeri. **2.** (*spec.*) a trece în revistă: *equites transvehuntur* cavalerii sunt trecuţi în revistă. **3.** (*pas., fig., rar*) a trece (timpul), a se duce: *transvectum est tempus quo* s-a dus vremea în care.
trānsverberō (I) *vt.* a străpunge.
trānsversārius (3) *adj.* de-a curmezişul.
trānsversus (trānsvorsus) (3) **I.** *adj.* transversal, de-a curmezişul, pieziş: *fossam transversam duxit* a tras un şanţ transversal, *tigna transversa* bârne de-a curmezişul, *digitus* ~ un lat de deget, *transverso foro ambulare* a se plimba de-a curmezişul forului. // **trānsversum**, *ī n.* poziţie transversală: *ex* (sau *de*) *transverso* dintr-o parte, *in* (sau *per*) *transversum positus* pus de-a curmezişul. // **transversa**, *ōrum n.pl.* (*ca adv.*) dintr-o parte, pieziş; *venti transversa fremunt* vânturile bat dintr-o parte, *transversa tuentibus hircis* ţapii privind pieziş. **II.** *adv.*: *de transverso* pe neaşteptate.
trānsvolō (trāvolō) (I) *vt.* şi *vi.* **1.** a zbura dincolo de, a întrece în zbor: ~ *Alpes* a zbura dincolo de Alpi. **2.** a trece în zbor: ~ *in alteram partem* a zbura în cealaltă parte. **3.** (*fig.*) a trece în zbor pe lângă, a scăpa ceva atenţiei cuiva: *transvolat medio posita* trece fără să observe ce-i stă în cale.
trapētum, *ī n.* şi **trapētus**, *ī m.* teasc.
trapezīta, *ae m.* zaraf, bancher.
Trasimēnus (Trasumen[n]us), *ī m.* (lacul) Trasimenus (*vestit prin victoria lui Hannibal asupra romanilor*).
trāv- *v.* **trānsv-.**
traxī *pf. v.* **trahō.**
Trebia, *ae m.* (râul) Trebia (*afluent din dreapta al Padului*).
trecēnī, *ae, a num.* câte trei sute.
trecentēsimus (3) *num.* al trei sutelea.
trecentī, *ae, a num.* trei sute.
trecentiē(n)s *num.* de trei sute de ori.
trēdecim *num.* treisprezece.

tremebundus (3) *adj.* tremurând înfricoşat.
tremefaciō, *ere, fēcī, factum vt.* a face să tremure, a cutremura.
tremendus (3) *p. viit. pas. v.* **tremō.** // *adj.* înspăimântător.
tremēscō (tremīscō), *ere vi.* şi *vt.* a tremura, a se cutremura, a se înfricoşa: ~ *ad omnem strepitum* a tremura la orice zgomot, ~ *montes iubeo* poruncesc să se cutremure munţii, ~ *arma Phrygia* a se înfricoşa de armele phrygiene.
tremō, *ere, uī vi.* şi *vt.* **1.** a tremura: *toto corpore tremens* tremurând din tot corpul. **2.** a tremura de frica cuiva: *te Stygii tremuere lacus* de tine au tremurat apele Styxului, ~ *virgas* a tremura de frica vergilor.
tremor, *ōris m.* **1.** tremur de frică. **2.** tremurare, zguduire, cutremur.
tremulus (3) *adj.* care tremură, tremurând, tremurător.
trepidanter *adv.* dezordonat, agitat.
trepidātiō, *ōnis f.* agitaţie plină de groază, tulburare, dezordine, îmbulzeală.
trepidē *adv.* în mare zor, agitat, înfricoşat.
trepidō (I) *vi.* **1.** a se mişca agitat, a se zbate: *avis capta laqueo trepidat* pasărea prinsă în lanţ se zbate, *exta trepidantia* măruntaie care mai palpită, *aqua trepidat per rivum* apa tremură în râu. **2.** a alerga în dezordine, a da buzna: ~ *ad arcem* a alerga buluc spre cetăţuie, *totis castris trepidatur* în tot lagărul domneşte o zăpăceală nebună. **3.** a tremura, a se teme: ~ *formidine belli* a tremura de frica războiului, ~ *occursum amici* a se teme de întâlnirea cu un prieten. **4.** a şovăi.
trepidus (3) *adj.* **1.** agitat, alergând în toate părţile. **2.** care se zbate, care tremură. **3.** înfricoşat, îngrijorat, tremurând, cuprins de spaimă. **4.** (*act.*) tulbure.
trēs, *tria num.* trei.
trēsvirī (trēs virī), *trium virōrum m.pl.* triumviri (*colegiu de trei membri*) (*v.* şi **triumvir**).
Trēverī (Trēvirī), *ōrum m.pl.* treviri (*neam germanic din Belgica*).
triangulum, *ī n.* triunghi.
triāriī, *ōrum m.pl.* triari (*veterani care formau a treia linie de luptă, după „hastati“, şi „principes“, şi care constituiau rezerva*).
tribolus *v.* **tribulus.**
tribuārius (3) *adj.* care priveşte tribul.
tribūlis (2) *adj.* din acelaşi trib. // **tribūlis**, *is m.* tovarăş de trib; (*fig.*) om de rând, sărac.
trībulum, *ī n.* treierătoare.
tribulus (tribolus), *ī m.* scai (*plantă*).
tribūnal, *ālis n.* tribună (*estradă de lemn semicirculară, pe care stăteau magistraţii, comandanţii militari*); (*fig.*) instanţă de judecată.

tribūnātus, *ūs m.* tribunat, funcţia de tribun (al plebei sau militar).
tribūnicius (3) *adj.* de tribun.
tribūnus, *ī m.* tribun: ~ *celerum* comandant al cavaleriei, ~ *plebis* tribun al plebei, ~ *aerarius* tribun al vistieriei, ~ *militum* sau *militaris* tribun militar (*ofiţer*).
tribuō, *ere, uī, ūtum vt.* **1.** a împărţi, a distribui: ~ *pecuniam equitibus* a împărţi bani cavalerilor. **2.** a acorda, a da: ~ *alicui honorem* a acorda cuiva cinste. **3.** a atribui: ~ *id suae culpae* a atribui vinei sale faptul; (*abs.*) a pune prea mare preţ: ~ *magnopere virtuti* a pune prea mare preţ pe meritele sale.
tribus, *ūs f.* **1.** trib (*unul dintre cele trei triburi străvechi din care s-a alcătuit poporul roman: Ramnes, Tities, Luceres*). **2.** împărţire geografică-administrativă a cetăţenilor romani în patru triburi urbane şi douăzeci şi şase, mai târziu treizeci şi unu de triburi rurale: *populus in tribus convocatus* poporul convocat pe triburi.
tribūtārius (3) *adj.* de tribut, tributar.
tribūtim *adv.* pe triburi.
tribūtiō, *ōnis f.* împărţire.
tribūtum, *ī n.* tribut, dare, impozit.
tribūtus (3) *adj.* pe triburi: *comitia tributa* adunări pe triburi.
tricae, *ārum f.pl.* **1.** încurcături. **2.** fleacuri.
trīcenī, *ae, a num.* câte treizeci.
triceps, *cipitis adj.* cu trei capete.
trīcē(n)simus (3) *num.* al treizecilea.
trichila, *ae f.* umbrar cu verdeaţă, chioşc.
trīciē(n)s *num.* de treizeci de ori.
triclīnium, *iī n.* **1.** sofa cu trei locuri (*pe care şedeau întinşi romanii când mâncau*). **2.** sală de mâncare.
trīcor, *ārī, ātus sum vi. dep.* a căuta pricină.
tricorpor (1), *oris adj.* (*poet.*) cu trei corpuri.
tricuspis (1), *idis adj.* (*poet.*) cu trei vârfuri.
tridēns (1), *ntis adj.* cu trei colţi. // *m.* furcă cu trei dinţi, trident.
tridentifer (tridentiger), *era, erum adj.* (*poet.*) purtător de trident.
trīduum, *ī n.* interval (timp) de trei zile.
triennia, *ium n.pl.* sărbători trienale (în cinstea lui Bacchus).
triennium, *iī n.* (interval de) trei ani.
triēns, *ntis m.* **1.** a treia parte dintr-un întreg (cu douăsprezece părţi). **2.** a treia parte dintr-un as (1 *as* = 12 *uncii*).
trientābulum, *ī n.* echivalent în pământ al unei treimi dintr-o sumă.
triērarchus, *ī m.* căpitanul unei trireme.
triēris, *is f* triremă (*corabie cu trei rânduri de vâsle*).
trietēricus (3) *adj.* la trei ani o dată, trienal.

trietēris, *idis f.* serbare la trei ani o dată.
trifāriam *adv.* din (în) trei părţi.
trifaux (1), *aucis adj.* (*poet.*) din trei gâtlejuri, întreit.
trifidus (3) *adj.* (*poet.*) despicat în trei.
trifōrmis (2) *adj.* (*poet.*) în trei chipuri, cu trei corpuri, întreit.
trigeminus (tergeminus) (3) *adj.* **1.** câteşitrei gemeni. **2.** întreit.
trīgēsimus *v.* **trīcēsimus**.
trīgintā *num.* treizeci.
trigōn, *ōnis m.* „mingea în trei" (*joc cu mingea*).
trilībris (2) *adj.* de trei livre.
trilinguis (2) *adj.* cu trei limbi.
trilīx (1), *līcis adj.* împletit din trei fire.
trimē(n)stris (2) *adj.* de trei luni.
trimetrus (3) *adj.* (vers) cu trei metri (şase picioare). // **trimetrus**, *ī m.* senar.
trīmus (3) *adj.* de trei ani.
Trīnacria, *ae f.* (*poet.*) Sicilia („*insula cu trei colţuri*"). // **Trīnacrius** (3) *adj.* sicilian. // **Trīnacris** (1), *idis adj. f.* siciliană.
trīnī, *ae, a num.* **1.** câte trei. **2.** trei: *trina bella* trei războaie.
trinōdis (2) *adj.* (*poet.*) cu trei noduri.
trīnūndinum (trīnum nūndinum), *ī n.* (interval de timp de douăzeci şi şapte de zile, cuprinzând) trei zile de târg (*v.* **nūndinae**).
triō, *ōnis m.* bou de tracţiune; (*fig., pl.*) *triones* cele două Urse (*v.* **septentriōnēs**).
tripartītō (tripertītō) *adj.* în trei părţi.
tripartītus (tripertītus) (3) *adj.* împărţit în trei.
tripedālis (2) *adj.* lung de trei picioare (*v.* **pes**).
tripertītō, tripertītus *v.* **tripartītō, tripartītus**.
tripēs (1), *edis adj.* cu trei picioare.
triplex (1), *plicis adj.* **1.** împăturit în trei: ~ *aes* trei rânduri de aramă. **2.** întreit: *forma* ~ chip întreit. **3.** (*poet.*) trei: *triplices sorores* cele trei surori (*Parcele*).
Triptolemus, *ī m.* Triptolemus (*rege în Eleusis, inventatorul agriculturii, judecător în Infern*).
tripudiō, *āre vi.* a dănţui; (*fig.*) a sălta de bucurie.
tripudium, *iī n.* **1.** dans religios. **2.** prevestire bună (*atunci când puii sacri mâncau atât de lacom, încât le scăpau din cioc grăunţele*).
tripūs, *odis m.* trepied; (*fig.*) trepiedul Pythiei (la Delphi); oracolul de la Delphi.
triquetrus (3) *adj.* triunghiular.
trirēmis (2) *adj.* cu trei rânduri de vâsle. // **trirēmis**, *is f.* triremă (*corabie cu trei rânduri de vâsle*).
trīs *v.* **trēs**.
trīstis (2) *adj.* **1.** trist. **2.** jalnic, mohorât, întunecat: *nox* ~ noapte jal-

nică. **3.** aspru, sever, crud: ~ *iudex* judecător aspru.

trīstitia, *ae f.* **1.** tristețe. **2.** mohorâre, întunecare, asprime.

trisulcus (3) (*poet.*) trifurcat, despicat în trei.

trīticeus (3) *adj.* de grâu.

trīticum, *ī n.* grâu.

Trītōn, *ōnis m.* Triton: **1.** zeu marin, jumătate om, jumătate pește, fiu al lui Neptun, care, cu sunetele scoase dintr-o scoică, ridica și potolea valurile. // **Trītōnēs**, *um m.pl.* tritoni (*zei marini în cortegiul lui Neptun*). **2.** lac sau pârâu din care s-ar fi născut Pallas Athena.

Trītōnius (3) *adj.* și **Trītōnis**, *idis f.* născută din lacul Triton: *virgo Trītōnia* Pallas Athena. // **Trītōnia**, *ae f.* Pallas Athena. // **Trītōniacus** (3) *adj.* al zeiței Pallas.

trītūra, *ae f.* **1.** frecare. **2.** batere a grâului, treierat.

trītus[1] (3) *p.pf. v.* **terō**. // *adj.* **1.** bătut, bătătorit, uzat, tocit: *Appia trita rotis* calea Appia bătătorită de roți. **2.** folosit adesea, comun, obișnuit: *tritum in sermone Graecorum* lucru obișnuit în vorbirea grecilor.

trītus[2], *ūs m.* frecare.

triumphālis (2) *adj.* de triumf, triumfal.

triumphō (I) *vi.* și *vt.* **1.** a triumfa asupra cuiva: *imperator de Mithridate triumphat* comandantul obține triumful asupra lui Mithridate, ~ *ex urbe* a triumfa asupra orașului. **2.** a duce în triumf, a învinge: *gentes triumphatae* neamuri învinse. **3.** (*fig.*) a sălta de bucurie, a jubila: *triumphans gaudio* jubilând de bucurie.

triumphus, *ī m.* **1.** cortegiu triumfal (*acordat de senat generalului care obținea o victorie deosebită asupra dușmanului*): *triumphum alicui decernere* a acorda cuiva triumful, *triumphum agere de* (sau *ex*) *Aequis* a obține triumful asupra aequilor. **2.** victorie.

triumvir, *virī m.* [*frecv. pl.* **triumvirī** (**trēsviri**), *ōrum*] membru al unei comisii de trei persoane: *tresviri capitales* triumviri însărcinați cu paza închisorilor și cu supravegherea execuțiilor capitale, *triumviri agris dividendis* triumviri însărcinați cu împărțirea pământurilor.

triumvirālis (2) *adj.* de triumvir, al triumvirului.

triumvirātus, *ūs m.* triumvirat, funcția de triumvir.

trīvī *pf. v.* **terō**.

Trivia, *ae f.* nume al Dianei (*Hecate*) (*venerată ca zeiță a Lunii și a vrăjilor în capelele de la răspântii*).

trivium, *iī n.* răspântie (de unde se despart trei drumuri).

trivius (3) *adj.* la răspântie.

Trōas, *adis f.* **1.** troiană. **2.** ținutul Troiei (*Troada*).

trochaeus, *ī m.* troheu (*picior în vers, compus dintr-o silabă lungă și una scurtă*).

trochus, *ī m.* cerc (de metal) (*cu care se jucau copiii*).

Trōēs, *um m.pl.* troienii.

Trōg(l)odytae, *ārum m.pl.* troglodiți (*locuitori ai peșterilor din Aethiopia*).

Trōia, *ae f.* (orașul) Troia (*Ilion*) (*capitala ținutului Troadei*). // **Trōius** (3) *adj.* troian, al Troiei.

Trōiānus (**Trōicus**) (3) *adj.* troian. // **Trōiānī**, *ōrum m.pl.* troienii.

Trōiugena, *ae adj.* care se trage din Troia. // **Trōiugena**, *ae m.* troian.

tropaeum, *ī n.* **1.** trofeu (*la început, trunchi de copac înfipt în pământ, pe care se atârnau armele învinșilor, ulterior monument comemorativ, ridicat pe câmpul de luptă, având această formă*). **2.** (*fig.*) victorie, triumf. **3.** monument, semn evocator.

Trophōnius, *iī m.* Trophonius din Orchomenus (*divinitate care locuia într-o peșteră la Lebadia în Beoția și prevestea viitorul*).

Trōs, *Trōis m.* Tros (*rege legendar, nepot al lui Dardanus, de la care și-a luat numele Troia*).

trucīdātiō, *ōnis f.* măcelărire, masacru.

trucīdō (I) *vt.* a măcelări, a ucide; (*fig.*) a nimici, a distruge.

truculenter *adv.* crud, sălbatic, înverșunat.

truculentia, *ae f.* înverșunare, asprime.

truculentus (3) *adj.* înfiorător, îngrozitor, sălbatic.

trudis, *is f.* cange, prăjină (*cu vârf de fier, încovoiat*).

trūdō, *ere, trūsī, trūsum vt.* **1.** a împinge, a forța, a mâna: *cohortes trudenbatur in paludem* cohortele erau împinse în mlaștină, *dies truditur die* o zi e împinsă de alta. **2.** (*despre plante*) a face să iasă (din pământ), a face să răsară: *pampinus trudit gemmas* mlădița dă muguri.

trulla, *ae f.* **1.** linguroi cu găuri. **2.** filtru de vin. **3.** vas.

truncō (I) *vt.* a ciunti, a reteza.

truncus[1] (3) *adj.* ciuntit, retezat.

truncus[2], *ī m.* trunchi.

trutina, *ae f.* balanță, cântar.

trux (1), *trucis adj.* încruntat, aspru; furios; fioros, groaznic.

tū, *tuī, tibi, tē pron.* tu; (*întărit.*) *tūte*.

tuāpte, **tuōpte** = **tuā**, **tuō** (întărit prin *-pte*).

tuba, *ae f.* trompetă, trâmbiță.

tūber, *eris n.* umflătură (*tumoare, cocoașă, nod, ghinduri, cucui*).

tūbicen, *cinis m.* trompetist, trâmbițaș.

Tubilūstrium, *iī n.* Tubilustrium (*sărbătoare a binecuvântării trâmbițelor folosite la sacrificii: 23 martie și 23 mai*).

tueor, *tuērī, tuitus* (*tūtus*) *sum vt. dep.* **1.** (*poet.*) a privi: ~ *caeli templa* a privi înălțimile cerului. **2.** a veghea

la menținerea, a păstra, a menține, a întreține: ~ *mores* a păstra obiceiurile, ~ *sex legiones re sua* a susține șase legiuni din averea sa. **3.** a apăra de: ~ *fines suos a latrociniis* a-și apăra teritoriul de prădăciuni.

tugurium, *iī n.* bordei, colibă.

tulī *pf. v.* **ferō.**

Tulliānum, *ī n.* închisoare subterană la Roma (în care aveau loc execuțiile).

Tullius, *iī m.* Tullius (*nume gentilic roman*) (*v.* **Cicero**).

Tullus, *ī m.* Tullus (*nume roman*) (**Tullus Hostilius** al treilea rege).

tum *adv.* **1.** atunci: *homines qui ~ erant* oamenii care erau atunci; (*în corel.*) *tum... cum* atunci... când. **2.** (*într-o succesiune*) apoi: *primum... tum* mai întâi... apoi; *tum... tum* când... când; *cum... tum* pe de o parte... pe de alta (dacă... apoi).

tumefaciō, *ere, fēcī, factum vt.* a umfla.

tumeō, *ēre, uī vi.* **1.** a fi umflat: *pedes tument* picioarele sunt umflate, *gemma tumet* mugurul stă să crape. **2.** (*fig.*) a se umfla de îngâmfare, a se îngâmfa: *graculus tumens superbiā* gaița umflându-se de trufie. **3.** a fi în fierbere, a fierbe, a clocoti: *corda tument rabie* sufletele clocotesc de mânie.

tumēscō, *ere, tumuī vi.* **1.** a se umfla. **2.** (*fig.*) a se umfla de trufie, a clocoti de mânie.

tūmet = **tu** (întărit prin *-met*).

tumidus (3) *adj.* **1.** umflat, care dă pe dinafară: ~ *venter* pântece umflat; (*fig.*) trufaș, vanitos. **2.** clocotitor, fierbând (de mânie, de indignare). **3.** (*despre stil*) emfatic, bombastic.

tumor, *ōris m.* **1.** umflătură. **2.** (*fig.*) fierbere, clocotire, agitație. **3.** orgoliu, trufie.

tumulō (I) *vt.* a acoperi cu pământ, a îngropa.

tumulōsus (3) *adj.* cu ridicături de pământ, plin de movile.

tumultuārius (3) *adj.* adunat (făcut) în grabă, improvizat: ~ *exercitus* armată adunată în grabă, ~ *dux* comandant ales în grabă, *tumultuaria castra* lagăr făcut în grabă.

tumultuātiō, *ōnis f.* tulburare, zarvă.

tumultuor, *ārī, ātus sum vi. dep.* a fi în mare fierbere, a se agita: *Galliae tumultuantur* Galliile sunt în fierbere; (*pas., impers.*) a exista agitație: *in castris tumultuari nuntiatur* se anunță că în tabără e fierbere mare.

tumultuōsē *adv.* cu mare larmă.

tumultuōsus (3) *adj.* **1.** plin de larmă, zgomotos. **2.** fără astâmpăr, agitat. **3.** dezordonat.

tumultus, *ūs m.* zarvă, larmă, învălmășeală, vacarm, tulburare; (*spec.*) răzvrătire, răscoală.

tumulus, *ī m.* **1.** movilă: ~ *terrenus* movilă de pământ. **2.** (*spec.*) mormânt: *tumulo componere* a pune în

mormânt, ~ *inanis* mormânt gol (*cenotaf*).

tunc *adv.* atunci.

tundō, *ere, tutudī, tū(n)sum v.* a bate, a lovi, a izbi: ~ *pede terram* a bate cu piciorul în pământ.

tunica, *ae f.* tunică (*veșmânt pentru ambele sexe, purtat pe dedesubt, închis la gât, uneori cu mâneci, încins cu o centură și căzând în jos până peste genunchi*).

tunicātus (3) *adj.* îmbrăcat cu tunica: ~ *populus* poporul de rând (*îmbrăcat numai cu tunica, nu și cu toga*).

turba, *ae f.* **1.** zarvă, larmă, vălmășag, tulburare. **2.** mulțime, gloată, droaie.

turbāmentum, *ī n.* tulburare, perturbare.

turbātē *adv.* de-a valma, în dezordine.

turbātiō, *ōnis f.* tulburare, perturbare.

turbātor, *ōris m.* tulburător, agitator, răzvrătitor: ~ *vulgi* agitator al mulțimii, ~ *otii* tulburător al liniștii.

turbidē *adv.* tulburător; agitat, furtunos.

turbidus (3) *adj.* **1.** răscolit, tulburat; răzvrătit; tulbure. **2.** agitat, violent, neliniștit. **3.** vijelios, furtunos.

turbineus (3) *adj.* rotitor, în vârtej.

turbō[1] (I) *vt.* **1.** a tulbura, a învălmăși, a răscoli: ~ *ordines* a tulbura rândurile, ~ *mare* a răscoli marea. **2.** (*rar*) a se tulbura.

turbō[2], *inis m.* **1.** învârtire, învârtejire: ~ *hastae* învârtire a suliței. **2.** vârtej, vâltoare: ~ *igneus* vârtej de foc, ~ *ventorum* vârtejul vânturilor, ~ *miserarum rerum* vâltoarea întâmplărilor nenorocite. **3.** sfârlează, titirez.

turbulentē *adv.* agitat; cu violență.

turbulentus (3) *adj.* **1.** agitat, furtunos, tulbure. **2.** tulburător, răzvrătitor, turbulent.

turdus, *ī m.* sturz.

tūreus (3) *adj.* de tămâie.

turgeō, *ēre, rsī vi.* a fi (a sta) umflat: *turgent lumina fletu* ochii se umflă de plâns.

turgēscō, *ere vi.* a se umfla.

turgidulus (3) *adj.* puțin umflat.

turgidus (3) *adj.* umflat: *fluvii nive turgidi* râurile umflate de zăpadă topită; (*fig.*) *oratio turgida* stil emfatic.

tūribulum, *ī n.* vas de ars tămâie, cățuie.

tūricremus (3) *adj.* pe care arde tămâia.

tūrifer, *era, erum adj.* producător de tămâie.

tūrilegus (3) *adj.* care adună tămâie.

turma, *ae f.* **1.** escadron de cavalerie (*a zecea parte dintr-o „ala" = treizeci de călăreți*). **2.** (*fig.*) mulțime.

turmālis (2) *adj.* de călăreț. // **turmālēs**, *ium m.pl.* călăreți dintr-un escadron.

turmātim *adv.* pe escadroane, în pâlcuri.
turpiculus (3) *adj.* urâţel; pocit, dezgustător.
turpificātus (3) *adj.* degradat.
turpis (2) *adj.* **1.** urât, scârbos, dezgustător. **2.** ruşinos, imoral, nedemn.
turpiter *adv.* **1.** urât, scârbos. **2.** ruşinos, nedemn.
turpitūdō, *inis f.* **1.** (*rar*) urâţenie. **2.** (*frecv. fig.*) faptă urâtă, dezonoare, necuviinţă.
turpō (I) *vt.* a urâţi, a murdări; (*fig.*) a pângări.
turriger, *era*, *erum adj.* împodobit cu o cunună de turnuri (de cetate) (*atribut al Cybelei*).
turris, *is f.* **1.** turn (de clădire, de asediu etc.). **2.** (*fig.*) palat.
turrītus (3) *adj.* cu turnuri.
turtur, *uris m. f.* turturea.
tūs (thūs), *tūris n.* tămâie: *tria tura* trei boabe de tămâie.
Tusculum, *ī n.* Tusculum (*oraş în Latium, aşezat pe o coastă a munţilor Albani; azi, Frascati*). // **Tuscul(ān)us** (3) *adj.* de la Tusculum. // **Tusculānī**, *ōrum m.pl.* locuitori din Tusculum. // **Tusculānum**, *ī n.* proprietate la Tusculum. // **Tusculanēnsis** (2) *adj.* din Tusculum.
Tuscus (3) *adj.* etrusc: *mare Tuscum* Marea Tireniană, ~ *amnis* râul etrusc (*Tibrul*). // **Tuscī**, *ōrum m.pl.* etruscii.
tussicula, *ae f.* tuse uşoară.
tussiō, *īre vi.* a tuşi.
tussis, *is f.* tuse.
tūsus (3) *p.pf.* *v.* **tundō**.
tūtāmen, *inis* şi **tūtāmentum**, *ī n.* (mijloc de) apărare.
tūte = **tū** (*întărit cu -te*) chiar tu.
tūtēla, *ae f.* **1.** pază: *his foribus tutelam gerit* face de pază la această intrare. **2.** ocrotire, apărare: ~ *contra frigora* apărare împotriva gerului. **3.** (*jur.*) tutelă: *puer in tutelam traditus* copil pus sub tutelă. **4.** (*concr.*) păzitor, ocrotitor: ~ *templi* păzitor al templului, ~ *Italiae* ocrotitor al Italiei.
tūtō *adv.* în siguranţă, fără grijă.
tūtor[1], *ārī, ātus sum vt. dep.* **1.** a păzi, a apăra: ~ *domum* a păzi casa, ~ *urbem* a apăra oraşul, *se* ~ *vallo adversus hostes* a se apăra prin fortificaţii contra duşmanilor. **2.** a susţine: ~ *partes* a susţine un rol. **3.** a îndepărta: ~ *pericula* a îndepărta primejdiile.
tūtor[2], *ōris m.* **1.** apărător, ocrotitor. **2.** (*jur.*) tutore.
tutudī *pf.* *v.* **tundō**.
tūtus (3) *adj.* sigur, în siguranţă, la adăpost de primejdii, apărat de: ~ *locus* loc sigur, *tutum mare* mare la adăpost de primejdii, ~ *a periculo* ferit de primejdie. // **tūtum**, *ī n.* loc sigur, siguranţă: *educere milites in tutum* a-i duce pe soldaţi la loc sigur, *esse in tuto* a fi în siguranţă.

tuus (3) *pron.* al tău, a ta. // **tuī**, *ōrum m.pl.* ai tăi (*părinţi, rude, prieteni*). // **tuum**, *ī n.* averea ta. // **tua**, *ōrum n.pl.* treburile tale; *tuum est* e datoria ta.
Tȳdeus, *eī* (*eos*) *m.* Tydeus (*tatăl lui Diomedes*). // **Tȳdīdēs**, *ae m.* Diomedes.
ty(m)panum, *ī n.* **1.** timpan, tamburină, darabană. **2.** roată.
Tyndareus, *eī m.* Tyndareus (*rege in Sparta, soţul Ledei, tatăl lui Castor şi Pollux, al Elenei şi Clytaemnestrei*). // **Tyndaridēs**, *ae m.* [*frecv. pl.*] **Tyndaridae**, *ārum m.* tyndarid, tyndarizi (urmaşi ai lui Tyndareus). // **Tyndaris**[1], *idis* (*idos*) *f.* Tyndarida (*fiica lui Tindareu: Elena sau Clytaemnestra*).
Tyndaris[2], *idis f.* Tyndaris (*oraş pe coasta de nord a Siciliei*). // **Tyndaritānus** (3) *adj.* din oraşul Tyndaris.
Typhōeus, *eī* (*eos*) şi **Tȳphōn**, *ōnis m.* Typhon (*fiu al Geii şi al lui Tartaros, gigant ucis de Iupiter şi aruncat sub vulcanul Etna*). // **Typhōius** (3) *adj.* al lui Typhon.
typus, *ī m.* figură, imagine.
tyrannicē *adv.* tiranic, despotic.
tyrannicīda, *ae m.* omorâtor de tirani.
tyrannis, *idis f.* tiranie, conducere tiranică, domnie.
tyrannus, *ī m.* conducător unic, tiran, despot.
Tyrās, *ae m.* (fluviul) Nistru.
Tyrius (Tyros) *v.* **Tyrus**.
tȳrotarīchum, *ī n.* saramură de scrumbii (asezonată cu brânză).
Tyrrhēnus (3) *adj.* tirenian, etrusc. // **Tyrrhēnī**, *ōrum m.pl.* etrusci. // **Tyrrhēnia**, *ae f.* Etruria.
Tyrtaeus, *ī m.* Tyrtaios (*poet elegiac grec*).
Tyrus (Tyros), *ī f.* Tyr (*vechea capitală a Feniciei, oraş renumit prin lucrarea purpurei, metropola Carthaginei*). // **Tyrius** (3) *adj.* tyrian, carthaginez. // **Tyriī**, *ōrum m.pl.* tyrieni, locuitori din Tyr, carthaginezi.

U

U., **u.** (*în prescurtări*) **1.** = **urbs** oraş. **2.** **a.U.c.** = *ab Urbe condită* de la întemeierea Romei.

ūber[1], *eris n.* **1.** uger; ţâţă, sân. **2.** (*fig.*) rodnicie, bogăţie.

ūber[2] (1), *eris adj.* bogat, îmbelşugat, abundent: ~ *ager* pământ roditor, ~ *annus* an bogat, *amnis uberior aquae* (*G.*) râu mai bogat în apă, *seges* ~ *spicis* (*Abl.*) holdă bogată în spice, *uberior in dicendo* mai bogat în vorbire.

ūbertās, *ātis f.* abundenţă, belşug, bogaţie: ~ *frugum et fructuum* belşug de grâne şi de fructe, ~ *in dicendo* abundenţă în vorbire, stil înflorit, bogat.

ūbertim *adv.* din belşug.

ubī I. *adv.* unde: ~ *heri fuisti?* unde ai fost ieri? *collis ubi castra erant* colina unde era tabăra. **II.** *conj.* când: *ubi hoc nuntiatum est* când s-a anunţat aceasta, *ubi primum* îndată ce.

ubicumque *adv.* **1.** oriunde: ~ *terrarum* oriunde pe pământ. **2.** peste tot, pretutindeni.

Ubiī, *ōrum m.pl.* ubi (*popor germanic, aşezat pe malul drept al Rinului*).

ubinam *adv.* unde oare? ~ *gentium sumus?* în ce ţară ne aflăm?

ubīque *adv.* în orice loc, peste tot.

ubiubi *v.* **ubicumque**.

ubivīs *adv.* unde vrei, peste tot.

ūdus (3) *adj.* ud, umed.

ulcerō (I) *vt.* a umple de răni, a răni.

ulcerōsus (3) *adj.* plin de buboaie (de răni).

ulcīscor, *ulcīscī, ultus sum vt. dep.* **1.** a răzbuna pe cineva (ceva): ~ *patrem* a-şi răzbuna tatăl, ~ *mortem Caesaris* a răzbuna moartea lui Caesar. **2.** a se răzbuna pe cineva pentru; ~ *hostem pro iniuriis* a se răzbuna pe duşman pentru fărădelegi. **3.** (*sens pas.*) *irae graviter ultae* mânii crud răzbunate.

ulcus, *ceris n.* rană, bubă.

ūlīgō, *inis f.* umezeală; mâl.

Ulixēs, *is m.* Ulise (Odysseus) (*regele Ithacăi, soţul Penelopei, tatăl lui Telemachos*).

ūllus (3) *pron.* [*frecv. în prop. neg. şi interog.*] vreunul, vreun: *sine ulla dubitatione* fără (nici o) îndoială, *nec ulla aetas conticescet* nici o epocă nu va trece sub tăcere.

ulmeus (3) *adj.* de ulm.

ulmus, *ī f.* ulm.

ulna, *ae f.* **1.** antebraţ, braţ. **2.** cot (*unitate de măsură*).

Ulpius (3) *adj.* Ulpius (*nume de familie roman; de exemplu, M. Ulpius Traianus*).

ulterior (1), *ius adj. comp.* de dincolo, mai depărtat: ~ *ripa* malul de dincolo, *Gallia* ~ Gallia Transalpină. // **ulteriōrēs**, *um m.pl.* aceia mai depărtaţi. // **ulteriōra**, *um n.pl.* cele trecute, celelalte.

ulterius I. *adj. v.* **ulterior**. **II.** *adv.* mai departe: ~ *abire* a pleca mai departe.

ultimē *adv.* în cele din urmă.

ultimō *adv.* în sfârşit.

ultimum *adv.* pentru ultima oară.

ultimus (3) *adj. superl.* (*despre loc, timp, rang*) cel mai depărtat, ultim: *luna, omnium stellarum ultima* luna, cea mai depărtată dintre stele, *ultimae terrae* cele mai îndepărtate pământuri; (*partitiv*) *ultima via* ultima parte a drumului, *ultima provincia* partea cea mai îndepărtată a provinciei, *usque ad ultimum spiritum* până la ultima suflare, *ad ultimum* până la capăt, în cele din urmă, *ultimum supplicium* cea mai mare tortură, *cum ultimis militum certare* a se întrece cu cei din urmă dintre soldaţi.

ultiō, *ōnis f.* răzbunare, pedepsire.

ultor, *ōris m.* răzbunător, cel care pedepseşte.

ultrā I. *adv.* **1.** dincolo de aceasta, mai departe: *facultas* ~ *procedendi* putinţa de a trece mai departe. **2.** mai mult, în plus, încă: *non* ~ *quam III dies* nu mai mult de trei zile, *quae moenia* ~ *habetis?* ce ziduri mai aveţi? **II.** *prep.* (*cu Ac.*) **1.** (*loc.*) dincolo: ~ *eum locum* dincolo de acest loc. **2.** (*timp, număr, măsură*) mai mult decât, peste: ~ *biennium* peste doi ani, ~ *modum* peste măsură.

ultrīx, *īcis f.* răzbunătoare, cea care pedepseşte.

ultrō *adv.* **1.** peste toate, pe deasupra, mai mult chiar: ~ *me accusat* pe deasupra mă acuză, *vitam damus et miserescimus* ~ îi dăm viaţa şi, mai mult chiar, ne înduioşăm. **2.** de la sine, din proprie iniţiativă: ~ *polliceri* a promite de la sine. **3.** (*expr.*) *ultro* (*et*) *citro* încolo şi încoace, de ambele părţi, reciproc, *multis verbis ultro citroque habitis* schimbându-se multe cuvinte de ambele părţi.

ultus (3) *p.pf. v.* **ulcīscor**.

ulula, *ae f.* huhurez.

ululātus, *ūs m.* urlet.

ululō (I) *vi.* şi *vt.* **1.** a urla: *lupi ululantes* lupi urlând; (*poet.*) *aedes ululant* încăperile răsună de urlete. **2.** a striga urlând.

ulva, *ae f.* iarbă de baltă, stuf, papură.

Umber, *bra, brum adj.* din Umbria, umbric. // **Umber**, *brī m.* locuitor din Umbria. // **Umbria**, *ae f.* Umbria (*ţinut în Italia între Etruria şi Marea Adriatică*).

umbilīcus, *ī m.* **1.** buric. **2.** (*fig.*) centru. **3.** (*spec.*) capul unui sul de carte (*cilindru de lemn sau de fildeș pe care se înfășura sulul*). **4.** (un fel de) scoică.
umbō, *ōnis m.* **1.** gurgui (*la scut*). **2.** (*fig.*) scut.
umbra, *ae f.* **1.** umbră: ~ *arboris* umbra copacului; (*fig.*) însoțitor nelipsit. **2.** (*fig.*) **a)** întuneric: *aurora dimoverat umbras* aurora împrăștiase întunericul; **b)** loc umbrit, adăpost: ~ *tonsoris* adăpostul bărbierului, *sub umbra amicitiae* la adăpostul prieteniei; **c)** fantomă, chip (fără viață), aparență: ~ *Hectoris* umbra lui Hector, ~ *iustitiae* aparență de dreptate; **d)** viață retrasă *ab umbra ad pugnam descendere* a ieși la luptă din viața retrasă.
umbrāculum, *ī n.* **1.** loc umbrit, umbrar, adăpost. **2.** umbrelă de soare.
umbrāticus (3) *adj.* trăind în umbră, retras.
umbrātilis (2) *adj.* trăind la (în) umbră.
umbrifer, *era*, *erum adj.* răspândind umbră, umbros.
umbrō (I) *vt.* a umbri, a acoperi de umbră.
umbrosus (3) *adj.* umbros.
ume-, **umi-**, **umo-** *v.* **hume-**, **humi-**, **humo-**.
umquam (**unquam**) *adv.* vreodată.
unā *adv.* împreună, la un loc, totodată: *una iter facere* a face drumul împreună, ~ *cum omnibus* împreună cu toți, *pueros* ~ *erudire* a-i învăța pe copii laolaltă, ~ *omnibus partibus pugnatur* lupta se dă în același timp în toate părțile.
ūnanimitās, *ātis f.* acord deplin, armonie desăvârșită.
ūnanimus (3), **ūnanimis** (2) *adj.* într-un gând, în deplină armonie, nedespărțit.
ūncia, *ae f.* **1.** a douăsprezecea parte a unui as. **2.** douăsprezecime.
ūnciārius (3) *adj.* de o douăsprezecime: *faenus unciarium* dobânda de 1/12 pe lună.
ūnctiō, *ōnis f.* **1.** ungere, fricțiune. **2.** unsoare.
ūnctor, *ōris m.* sclav care fricționează.
ūnctōrium, *iī n.* sală de masaje.
ūnctūra, *ae f.* ungere a mortului, îmbălsămare.
ūnctus (3) *p.pf. v.* **ungō**. // *adj.* **1.** uns, dat cu unsori, parfumat. **2.** (*fig.*) gras, bogat.
uncus[1], *ī m.* cange, cârlig.
uncus[2] (3) *adj.* încovoiat, încârligat.
unda, *ae f.* val, talaz, undă; (*fig.*) ape.
unde[1] *adv.* de unde.
ūndē[2] înaintea unui număr de zece formează numărul precedent: *undeviginti* unul din douăzeci (= *nouăsprezece*), *undetriginta* douăzeci și nouă, *undeoctoginta* șaptezeci și nouă, *undevicesimus* al nouăsprezecelea, *undeseptuagesimus* al șaizeci și nouălea.

ūndecim *num.* unsprezece.
ūndecimus (3) *num.* al unsprezecelea.
ūndecumānī, *ōrum m.pl.* soldați din legiunea a XI-a.
undecumque *adv.* (de) oriunde.
ūndēnī, *ae*, *a num. pl.* câte unsprezece.
undeunde *adv.* de unde o fi, de oriunde.
undique *adv.* **1.** din toate părțile, de peste tot. **2.** peste tot, pretutindeni.
undisonus (3) *adj.* (*poet.*) care răsună de vuietul valurilor.
undō (I) *vi.* și *vt.* **1.** a se revărsa (a curge) în valuri: *Nilus undans* Nilul revărsându-se. **2.** (*fig.*) a tălăzui, a văluri: *fumo undante* fumul ieșind valuri-valuri. **3.** (*rar*) a fi plin de ceva, a fi neliniștit: *undans curis* zbuciumat de griji. **4.** (*poet.*) a inunda.
undōsus (3) *adj.* plin de valuri.
ūnetvīcēsimānī, *ōrum m.pl.* soldați din legiunea a XXI-a.
ūnetvīcēsimus (3) *num.* al douăzeci și unulea.
ungō (**unguō**), *ere*, *ūnxī*, *ūnctum vt.* **1.** a unge, a da cu unsoare; (*despre corăbii*) a smoli. **2.** (*fig.*) a mânji, a îmbiba.
unguen, *inis n.* grăsime, unsoare.
unguentārius (3) *adj.* de alifii, de uleiuri parfumate. // **unguentārius**, *iī m.* vânzător de alifii (de uleiuri parfumate).
unguentātus (3) *adj.* parfumat.
unguentum, *ī n.* alifie, ulei parfumat.
unguiculus, *ī m.* unghie mică, unghiuță.
unguis, *is m.* unghie; (*la animale*) gheară, copită: *ungues recidere* a tăia unghiile; (*expr.*) *de tenero ungui* din pruncie, *ad unguem* până la unghie (în cele mai mici amănunte), *ad unguem factus homo* un om foarte îngrijit.
ungula, *ae f.* copită; gheară.
ūnicē *adv.* fără seamăn.
ūnicolor (1), *ōris adj.* de o singură culoare.
ūnicus (3) *adj.* **1.** singur: ~ *filius* singurul fiu, *unica spes* singura speranță. **2.** (*fig.*) unic în felul său, fără seamăn, nemaipomenit: ~ *dux* comandant incomparabil.
ūnifōrmis (2) *adj.* uniform.
ūnigena, *ae adj. m.* și *f.* din aceiași părinți (*frate, soră*).
ūnimanus (3) *adj.* cu o singură mână.
ūniō, *ōnis m.* perlă fără seamăn, mărgăritar mare.
ūniversālis (2) *adj.* universal, general.
ūniversē *adv.* în totul, în general.
ūniversitās, *ātis f.* totalitate.
ūniversus (3) *adj.* întreg, tot (laolaltă); (*pl.*) toți laolaltă, toți fără excepție: *universa provincia* întreaga provincie, *universi concurrunt ad regiam* cu toții aleargă spre palat, *in universum* în total, în general.
ūnus (3) *num.* **1.** unul, una: ~ *de multis* unul dintre mai mulți, *omnes ad unum* toți până la unul. **2.** singur,

numai el: *unus ex omnibus* singurul dintre toți, *qui uni legatos miserant* singurii care trimiseseră soli. **3.** unul și același: *omnes unum sentiunt* toți gândesc unul și același lucru. **4.** (*nehot.*) unul, o: *unus ex captivis dixit* un oarecare dintre captivi zise.

ūnusquisque, unaquaeque, unumquodque *adj.* și **unumquidque** *pron.* [*G. uniuscuiusque; D. unicuique*] fiecare (în parte): *unicuique respondebo* voi răspunde fiecăruia în parte.

ūpiliō, *ōnis v.* **ōpiliō**.

upupa, *ae f.* pupăză.

Urania, *ae* (**Uraniē**, *ēs*) *f.* muza astronomiei.

urbānē *adv.* **1.** civilizat, fin, elegant. **2.** în mod spiritual.

urbānitās, *ātis f.* **1.** viața de oraș: *desiderium urbanitatis* dorința de a trăi la oraș. **2.** (*fig.*) finețe, eleganță, politețe. **3.** limbaj spiritual, spirit; (*rar*) farsă.

urbānus (3) *adj.* **1.** de oraș, orășenesc: *vita urbana* viața de oraș. // **urbānus**, *ī m.* orășean. **2.** din Roma, roman: *res urbanae* treburile din Roma. **3.** (*fig.*) **a)** fin, ales, elegant, politicos; **b)** spiritual; **c)** (*rar*) îndrăzneț, fără rușine.

urbicus (3) *adj.* din oraș, din capitală.

Urbīnum, *ī n.* Urbinum (*oraș în Umbria; azi, Urbino*).

urbs, *urbis f.* **1.** oraș. **2.** (orașul) Roma.

urceus, *ī m.* ulcică, urcior.

ūrēdō, *inis f.* tăciune (*boală a plantelor*).

urgeō, *ēre, ursī vt.* a presa, a strânge de aproape, a împinge; a stărui în: ~ *hostem a tergo* a presa dușmanul din spate, *fames me urget* foamea mă chinuie, *urgens senectus* bătrânețe apăsătoare, ~ *aliquem interrogando* a strânge de aproape pe cineva prin întrebări, ~ *opus* a grăbi o lucrare, ~ *eundem locum* a fi prezent în același loc, ~ *ius* a stărui asupra chestiunii de drept.

ūrīna, *ae f.* urină.

ūrīnātor, *ōris m.* scufundător în apă, scafandru.

urna, *ae f.* urnă, vas (*de circa jumătate dintr-o amforă*), oală.

urnula, *ae f.* urnă mică.

ūrō, *ere, ūssī, ūstum vt.* **1.** a arde: ~ *naves* a arde corăbiile. **2.** (*despre ger*) a seca de frig. **3.** (*fig.*) a seca, a pustii, a pârjoli, a prăpădi: ~ *agros* a pustii ogoarele, *sitis usserat herbas* seceta pârjolise iarba, *pestilentia urens urbem* molima care prăpădea orașul. **4.** a chinui, a roade, a bate: *populum gravis annona urebat* scumpetea vieții chinuia poporul, *calceus urit* încălțămintea te roade. **5.** (*despre pasiuni*) a mistui, a chinui: *uritur infelix Dido* nefericita Didona e mistuită de focul iubirii, *urit me Glycerae nitor* mă consumă frumusețea Glycerei.

ursa, *ae f.* ursoaică; (*astr.*) Ursa-Mare, Ursa-Mică.

ursī *pf. v.* **urgeō**.

ursus, *ī m.* urs.

urtīca, *ae f.* urzică.

ūrus, *ī m.* zimbru, bour.

ūsitātē *adv.* în mod obișnuit.

ūsitātus (3) *adj.* obișnuit: *usitatum est* e lucru obișnuit.

ūspiam *adv.* undeva.

ūsquam *adv.* undeva, în vreun loc.

ūsque I. *adv.* **1.** fără întrerupere, mereu, tot timpul: *natura usque recurret* natura va reveni mereu. **2. a)** (*cu prep. sau adv. care arată punctul de plecare*: **ab, ex, inde**) pornind de la: *usque a Mari supero* pornind de la Marea Adriatică, ~ *ex Syria* pornind din Syria; **b)** (*cu prep. sau adv. care arată punctul de sosire*: **ad, in, trans, eo, adhuc**) până la, până în, până peste, până acolo, până acum etc.: ~ *ad mortem* până la moarte, ~ *in Pamphyliam* până în Pamphylia, *trans Alpes* ~ până peste Alpi, ~ *eo ut* până într-atât încât. **II.** *prep.* (*cu Ac.*) până la: ~ *Romam* până la Roma, ~ *pedes* până la picioare.

ūsquequāque *adv.* **1.** pretutindeni, peste tot. **2.** mereu, tot timpul.

ūssī *pf. v.* **ūrō**.

ūstor, *ōris m.* cel care arde cadavrele, incinerator.

ūstulō (I) *vt.* a arde.

ūsūcapiō[1], *ere, cēpī, captum vt.* a câștiga drept de proprietate prin trecerea timpului, a lua în stăpânire.

ūsūcapio[2], *ōnis f.* uzucapiune (dobândirea unei proprietăți printr-o posesiune îndelungată).

ūsūra, *ae f.* **1.** putința de a se folosi de ceva, folosință: ~ *vitae* putința de a se bucura de viață. **2.** dobândă: *sine usura* fără dobândă.

ūsūrpātiō, *ōnis f.* folosire, întrebuințare, practicare: ~ *vocis* folosirea glasului: ~ *itineris insoliti* pornirea pe un drum neobișnuit.

ūsūrpō (I) *vt.* **1.** a folosi, a se servi de, a practica: ~ *verbum vetus* a folosi un cuvânt vechi, ~ *genus poenae* a folosi un fel de pedeapsă, *consolationes a sapientissimis viris usurpatae* consolări folosite de cei mai înțelepți oameni. **2.** a îndeplini: ~ *solita munia* a îndeplini îndatoririle obișnuite. **3.** a-și însuși prin propriile simțuri, a cunoaște: *provinciae quas ego neque oculis neque pedibus usurpavi* provincii pe care nici cu ochii nu le-am văzut, nici cu piciorul nu le-am bătut. **4.** (*jur.*) a lua în proprietate, a-și însuși: ~ *hereditatem* a lua o moștenire, ~ *honores* a câștiga demnități. **5.** a-și însuși abuziv: ~ *civitatem Romanam* a-și atribui ilegal cetățenia romană.

ūsus[1] (3) *p.pf. v.* **ūtor**.

ūsus[2], *ūs m.* **1.** folosire: *anulus consumitur usu* inelul se tocește prin folosire, ~ *pedum* folosirea picioarelor. **2.** folosință, putință de a se folosi pentru un timp: ~ *fructus* dreptul asupra roadelor, ~ *fundi* folosința pământului. **3.** activitate obișnuită: ~ *forensis* activitatea în for, *ad athletarum usum pertinet* se referă la activitatea atleților. **4.** relații strânse, legături cu cineva: ~ *Scipionis* legături strânse cu Scipio, *cum Metellis erat ei domesticus usus* cu Metelii avea legături de casă. **5.** practică, experiență: ~ *rei militaris* experiență în arta militară, *usu rerum antecedebat* prin experiența lucrurilor era superior, *ars et usus* teoria și practica, ~ *est magister optimus* experiența e cel mai bun profesor. **6.** folos, utilitate, avantaj: *usui est alicui* este în folosul cuiva, *ad usum hominum* în interesul oamenilor, *res usu populi Romani accidit* lucrul s-a întâmplat în folosul poporului roman. **7.** nevoie, trebuință: *si quando usus est* dacă e nevoie vreodată, *si usus venit* dacă se ivește nevoia, *consuli navibus usus non est* consulul nu are trebuință de corăbii.

ūsūvenit (ūsū venit), *īre vb. impers.* se întâmplă: *hoc cuivis usu venire potest* aceasta i se poate întâmpla oricui.

ut (utī) *adv.* și *conj.* **1.** cum, ca: **a)** (*interog.*) *ut vales?* cum stai cu sănătatea? *videte ut hoc iste correxerit?* vedeți cum a îndreptat el aceasta? **b)** (*exclamativ*) *ut contempsit ea!* cum le-a mai disprețuit! **c)** (*comp.*) *perge ut coepisti* continuă cum ai început, *ut initium sic finis est* cum e începutul, așa și sfârșitul, *ut potui tuli* am suportat cum am putut, *Cicero ut vates cecinit* Cicero a prezis ca un profet; **d)** (*cauzal*) *homo, ut erat furiosus, atrociter respondit* omul, cum era furios, a răspuns cu asprime, *possum falli ut homo* ca un om ce sunt, mă pot înșela. **2.** (*temporal*) îndată ce, când, cum: ~ *haec audivit* îndată ce a aflat acestea. **3.** (*final, cu Conj.*) ca să: *non vivimus ut edamus* nu trăim ca să mâncăm. **4.** (*consecutiv*) încât: *non sum tam hebes ut istuc dicam* nu sunt așa de prost încât să spun aceasta. **5.** (*în prop. completive și subiective*) să: *monet ut provideat* îl sfătuiește să ia măsuri, *forte evenit ut Privernati essemus* s-a întâmplat să ne aflăm la moșia din Privernum. **6.** (*concesiv*) admițând că, să zicem că: ~ *reliqua ex sententia succedant* să admitem că restul ți-ar ieși după gândul tău.

utcumque *adv.* oricum.

ūtēns (1), *ntis p.pr. v.* **ūtor**. // *adj.* bogat.

ūtēnsilia, *ium n.pl.* mijloace (de trai, de lucru).

uter[1], *tra, trum pron.* **1.** care (din doi)? *uter nostrum popularis est? tune an ego?* care dintre noi este democrat: tu sau eu? **2.** unul din doi: *si uter volet* dacă unul din ei doi va voi.

ūter[2], *tris m.* burduf.

utercumque, utracumque, utrumcumque (uterlibet, utralibet, utrumlibet) *pron.* oricare din doi.

uterque, utraque, utrumque *pron.* fiecare (din doi), și unul și celălalt, amândoi: ~ *frater* amândoi frații, ~ *nostrum* fiecare dintre noi doi.

uterus, *ī m.* pântece.

utervīs, utravīs, utrumvīs *pron.* oricare (din doi) vrei.

Utica, *ae f.* Utica (*oraș pe țărmul Africii, la nord-vest de Carthagina*). // **Uticēnsis** (2) *adj.* din (de) Utica.

ūtilis (2) *adj.* folositor, util, bun.

ūtilitās, *ātis f.* folos, utilitate, avantaj.

ūtiliter *adv.* util, avantajos.

utinam *adv.* o, dacă: ~ *vivat* o, dacă ar trăi!

utique *adv.* **1.** în orice caz, cel puțin. **2.** întru totul.

ūtor, *ūtī, ūsus sum vi. dep.* **1.** a se folosi de, a întrebuința: ~ *pecuniā* a se folosi de bani, ~ *clementiā* a întrebuința blândețea. **2.** a se bucura (a avea parte) de, a avea: ~ *bona valetudine* a se bucura de o bună sănătate, ~ *adversis ventis* a avea parte de vânturi contrare, ~ *honoribus* a avea demnități, ~ *patre diligenti* a avea un părinte atent. **3.** a avea legături strânse: *Trebonio familiariter utor* cu Trebonius am legături de prietenie strânse.

utpote *adv.* întrucât: ~ *qui* ca unul care, *ut pote cum* având în vedere că.

ūtrārius, *iī m.* cel care cară burdufuri cu apă.

utrimque *adv.* de amândouă părțile.

utrō *adv.* **1.** de amândouă părțile. **2.** în care parte (din două)?

utrobīque (utrubīque) *adv.* de amândouă părțile, în ambele privințe.

utrōque *adv.* în amândouă părțile (direcțiile).

utrum I. *pron. v.* **uter II.** *adv.* **1.** (*în prop. interog. dir.*) oare? *utrum ea vestra an nostra culpa est?* oare aceasta e vina voastră sau a noastră? **2.** (*în prop. interog. indir.*) dacă: *interrogavit me utrum domi fuissem necne* m-a întrebat dacă am fost acasă sau nu.

ūva, *ae f.* strugure, ciorchine.

ūvēscō, *ere vi.* a se umezi; (*fig.*) a se cinsti cu vin.

ūvidus (3) *adj.* umed; (*fig.*) bine scăldat, stropit din belșug.

uxor, *ōris f.* soție: *uxorem ducere* a se însura.

uxōrius (3) *adj.* al soției; (*fig.*) sclav al femeii.

V

V (cifra) 5.

vacātiō, *ōnis f.* scutire, dispensă: ~ *militiae* scutire de serviciul militar; (*mil.*) concediu, permisie.

vacca, *ae f.* vacă.

vaccīnium, *iī n.* afin; afină.

vacillō (I) *vi.* a se clătina, a şovăi.

vacīvē *adv.* în timpul liber, pe îndelete.

vacīvus (3) *adj.* gol, lipsit de.

vacō (I) *vi.* **1.** a fi gol; a fi liber, a fi neocupat: *tota domus vacat* întreaga casă e goală. **2.** a fi lipsit de: ~ *curā et negotiis* a fi lipsit de grijă şi de treburi, ~ *culpā* a nu avea vină. **3.** a fi fără ocupaţie, a avea timp liber, a nu fi ocupat cu: *festus pagus vacat* satul, în sărbătoare, se odihneşte, *si forte vacas* dacă cumva ai timp, ~ *armis* a nu fi ocupat cu războiul. **4.** a găsi timp pentru, a se ocupa cu (de): ~ *philosophiae* (*D.*) a se ocupa cu filozofia, ~ *uxori* a se ocupa de soţie. **5.** (*impers.*) a avea timp: *si vacet audire annales laborum* dacă ai avea timp să asculţi istoricul nenorocirilor noastre.

vacuefaciō, *ere, fēcī, factum vt.* [*pas.* **vacuefīō**, *fierī, factus sum*] a goli, a lăsa gol.

vacuitās, *ātis f.* **1.** (*rar*) spaţiu gol. **2.** lipsă: ~ *doloris* lipsa durerii.

Vacūna, *ae f.* zeiţa sabină a terminării muncilor câmpului.

vacuō (I) *vt.* a goli.

vacuus (3) *adj.* **1.** gol: *vacua urbs* oraş gol. **2.** lipsit de, fără: *moenia vacua defensoribus* (*Abl.*) ziduri lipsite de apărători, ~ *curis* lipsit de griji. **3.** lipsit de ocupaţie, neocupat, liber: *vacui sumus* suntem liberi, *vacua provincia* provincie vacantă, *vacua mulier* femeie fără bărbat. **4.** larg deschis, deschis tuturor: *porticus vacua* portic deschis tuturor. // **vacuum**, *ī n.* vid.

vadimōnium, *iī n.* **1.** angajament, întărit printr-o garanţie, de a se prezenta în termen la judecată. **2.** termen de judecată.

vādō, *ere vi.* a merge, a se îndrepta în grabă, a porni: ~ *in hostem* a porni contra duşmanului.

vador, *ārī, ātus sum vt. dep.* a-l obliga pe acuzat, printr-o garanţie dată, să se prezinte în termen la judecată; (*Abl. abs. pas.*) *vadātō* fiind depusă o garanţie.

vadōsus (3) *adj.* plin de vaduri, puţin adânc.

vadum, *ī n.* **1.** vad: *flumen vado transire* a trece râul prin vad. **2.** (*poet.*) apă, ape: *sulcant vada salsa carinis* taie cu corăbiile apele sărate.

vae *interj.* vai! ~ *misero mihi* vai de mine, nenorocitul!

vaecordia şi **vaecors** *v.* **vēcordia** şi **vēcors**.

vaegrandis *v.* **vēgrandis**.

vaeneo *v.* **vēneō**.

vaesānia şi **vaesānus** *v.* **vēsānia** şi **vēsānus**.

vafer, *fra, frum adj.* isteţ, abil, dibaci, şiret.

vafrē *adv.* cu şiretenie.

Vaga, *ae f.* Vaga (*oraş în Numidia, în apropiere de Utica*). // **Vagēnsēs**, *ium m.pl.* locuitori din Vaga.

vagātiō, *ōnis f.* rătăcire.

vagē *adv.* în toate părţile.

vāgīna, *ae f.* teacă.

vāgiō (IV) *vi.* a scânci, a ţipa.

vāgītus, *ūs m.* scâncet, plânset.

vagor, *ārī, ātus sum vi. dep.* **1.** a rătăci, a umbla în toate părţile: ~ *per agros* a rătăci pe câmpii. **2.** a se întinde, a se răspândi: *rumores vagantur* zvonurile se răspândesc, *vis morbi vagata est* boala s-a întins. **3.** (*despre aştri*) a se mişca, a-şi străbate drumul: *stellae vagantur* stelele îşi urmează drumul.

vagus (3) *adj.* **1.** rătăcitor, umblând în toate părţile, care nu stă locului: *Gaetuli vagi* gaetulii nomazi, *matronae vagae per urbem* femei rătăcind prin oraş, *venti vagi* vânturi fără astâmpăr. **2.** (*fig.*) schimbător, şovăitor, nestatornic, imprecis, nehotărât: *vaga fortuna* norocul schimbător, *vaga sententia* idee imprecisă, ~ *adhuc Domitius erat* până acum Domitius era nehotărât.

valdē *adv.* foarte (mult): ~ *longus* foarte lung, ~ *timere* a se teme foarte mult.

valedīcō, *ere, dīxī vi.* a-şi lua rămas bun de la cineva.

valēns (1), *ntis p.pr. v.* **valeō**. // *adj.* tare, robust, viguros, puternic.

valenter *adv.* tare, cu putere.

valeō, *ēre, uī vi.* **1.** a fi puternic: *taurus valet cornibus* taurul e puternic prin coarne. **2.** a fi sănătos: *valesne?* eşti sănătos? *melius valet* se simte mai bine, *vale, valete* cu bine! cu sănătate! **3.** (*fig.*) a fi tare, a avea putere (trecere), a valora, a fi în stare: ~ *multum* (*plus, plurimum, minus*) *apud populum* a avea multă (mai multă, foarte multă, mai puţină) trecere în faţa poporului, *pudor plus quam timor valet* ruşinea e mai bună decât frica, *nescis quo valeat nummus?* nu ştii la ce e bun banul? *mos maiorum ut lex valebat* tradiţia avea puterea unei legi, *hoc verbum quid valet?* ce înseamnă acest cuvânt?

Valerius, *iī m.* Valerius (*nume gentilic roman*). // **Valerius** (3) *adj.* din *gens Valeria*.

valēscō, *ere*, *valuī vi.* a se întări, a prinde puteri.
valētūdinārium, *iī n.* spital, lazaret.
valētūdinārius (3) *adj.* bolnăvicios.
valētūdō, *inis f.* **1.** stare a sănătății: ~ *bona*, *firma*, *mala* sănătate bună, rezistentă, proastă. **2.** sănătate. **3.** boală.
validē *v.* **valdē**.
validus (3) *adj.* **1.** tare, puternic: ~ *taurus* taur puternic, *vir facundiā* ~ bărbat superior prin elocință. **2.** sănătos, în putere: *si te validum videro* dacă te voi vedea în putere.
vallāris (2) *adj.* de parapet: *corona* ~ cunună dată soldatului care pătrundea primul în întăriturile dușmane.
vallis (vallēs), *is f.* vale.
vallō (I) *vt.* a întări cu un șanț fortificat (*v. vallum*), a fortifica.
vallum, *ī n.* întăritură (*formată din-tr-un șanț* fossa, *din pământul azvârlit deasupra* agger *și din țăruși înfipți, alcătuind o palisadă*).
vallus, *ī m.* **1.** țăruș de palisadă, par. **2.** palisadă.
valvae, *ārum f.pl.* canaturi de ușă, ușă dublă.
Vandiliī (Vandalī), *ōrum m.pl.* vandali (*popor germanic*).
vānescō, *ere vi.* a se risipi, a dispărea.
vāniloquentia, *ae f.* vorbe goale, lăudăroșenie.
vāniloquus (3) *adj.* lăudăros, fanfaron.
vānitās, *ātis f.* **1.** falsitate, aparență goală. **2.** lăudăroșenie. **3.** zădărnicie, inutilitate.
vannus, *ī f.* vânturătoare.
vānus (3) *adj.* **1.** gol, deșert. **2.** zadarnic, fără temei. **3.** fals, înșelător, amăgitor. **4.** vanitos, lăudăros.
vapor, *ōris m.* **1.** abur, vapori. **2.** văpaie.
vapōrārium, *iī n.* țeavă prin care trec aburi calzi, calorifer.
vapōrō (I) *vi.*și *vt.* **1.** a răspândi aburi, a aburi. **2. a)** a afuma: ~ *templum ture* a afuma templul cu tămâie; **b)** a încălzi: ~ *laevum latus* a încălzi coapsa stângă.
vappa, *ae f.* vin trezit; (*fig.*) om de nimic.
vāpulō (I) *vi.* a primi lovituri, a fi bătut.
Vāriānus *v.* **Vārus**.
variātiō, *ōnis f.* schimbare, deosebire.
variē *adv.* în chip felurit, deosebit; (*spec.*) cu rezultate schimbătoare.
varietās, *ātis f.* **1.** varietate, diversitate, deosebire: ~ *florum* varietatea florilor. **2.** fel de a fi schimbător, nestatornicie: ~ *multitudinis* nestatornicia mulțimii.
variō (I) *vt.* și *vi.* **1.** a varia, a face să se schimbe, a schimba (*spec.*), a colora felurit: ~ *vocem* a schimba glasul, ~ *laborem otio* a varia lucratul cu odihna, *variante se uva* strugurele colorându-se; (*pas.*) a fi variat, a se deosebi: *sententiae hominum variantur* părerile oamenilor sunt deosebite. **2.** a se schimba: *fortuna variat* norocul e schimbător.

varius[1] (3) *adj.* **1.** împestrițat, bălțat, colorat felurit, vărgat: *varia vestis* haină din culori felurite, *latera loris varia* spatele vărgat de bice. **2.** felurit, diferit: *variae gentes* neamuri diferite. **3.** schimbător, nestatornic, capricios: ~ *animus* suflet schimbător.
Varius[2], *iī m.* Varius (*nume gentilic roman*). // **Varius** (3) *adj.* din *gens Varia*.
varix, *icis f.* și (*rar*) *m.* varice.
Varro, *ōnis m.* Varro (*cognomen roman; de exemplu, M. Terentius Varro*). // **Varrōniānus** (3) *adj.* varronian.
vārus[1] (3) *adj.* întors (încovoiat) în afară, cu picioarele strâmbe; (*fig.*) opus.
Vārus[2], *ī m.* P. Quintilius Varus (*generalul roman învins de germani în pădurea teutoburgică*). // **Vāriānus** (3) *adj.* al lui Varus, varian.
vas[1], *vadis m.* chezaș, garant.
vās[2], *vāsis n.* vas: ~ *Corinthium* vas de Corint; (*mil.*) **vāsa**, *ōrum* bagaje: *vasa colligere* a strânge bagajele (de plecare).
vāsārium, *iī n.* indemnizație de instalare (*dată guvernatorului de provincie la intrarea în funcție*).
vāsculārius, *iī m.* meșter care face vase mici de metal.
vāsculum, *ī n.* văsuleț.
vastātiō, *ōnis f.* devastare, pustiire.
vastātor, *ōris m.* devastator, distrugător.
vastātrīx, *īcis f.* devastatoare.
vastē *adv.* **1.** pe mare distanță. **2.** (*ret.*) bolovănos.
vastificus (3) *adj.* pustiitor.
vastitās, *ātis f.* **1.** pustietate. **2.** pustiire.
vastō (I) *vt.* a pustii, a ruina.
vastus (3) *adj.* **1.** gol, pustiu, părăsit de: *vastum forum* for pustiu, ~ *ab defensoribus* părăsit de apărători. **2.** nemăsurat, uriaș, vast: ~ *Oceanus* oceanul nemăsurat, ~ *clamor* strigăt uriaș. **3.** necioplit, grosolan.
vātēs, *is m.* **1.** profet. **2.** poet, cântăreț.
Vāticānus (3) *adj.* ~ *collis* (*mons*) colina vaticană (pe malul drept al Tibrului).
vāticinātiō, *ōnis f.* profeție.
vāticinātor, *ōris m.* prevestitor.
vāticinium, *iī n.* prezicere.
vāticinor, *ārī*, *ātus sum vt. dep.* **1.** a profetiza, a prezice, a prevesti. **2.** a delira.
vāticinus (3) *adj.* profetic.
vatillum, *ī n.* lopățică, lighenaș.
-ve [*enclitic*] *conj.* sau: *albus aterve* alb sau negru.
vēcordia, *ae f.* sminteală, nebunie.
vecors (1), *rdis adj.* smintit, nebun.

vectīgal, *ālis n.* **1.** dare, impozit. **2.** venit.
vectīgālis (2) *adj.* **1.** tributar. **2.** dat ca impozit.
vectiō, *ōnis f.* transport.
vectis, *is m.* pârghie, drug.
vectō (I) *vt.* a transporta.
vector, *ōris m.* **1.** cel care transportă. **2.** călător, pasager.
vectōrius (3) *adj.* de transport.
vectūra, *ae f.* transport.
vectus (3) *p.pf. v.* **vehō**.
vegetus (3) *adj.* puternic, vioi, sprinten.
vēgrandis (2) *adj.* micuț.
vehemēns (1), *ntis adj.* violent, vehement, straşnic, amarnic.
vehementer *adv.* straşnic, amarnic, foarte mult.
vehic(u)lum, *ī n.* car, trăsură, vehicul.
vehō, *ere, vēxī, vectum vt.* a transporta, a duce, a purta: ~ *frumentum plaustris* a duce grâu în care.
Vēientō, *ōnis m.* Veiento (*cognomen roman; de exemplu, A. Fabricius Veiento*).
Vēiī (Vēī), *ōrum m.pl.* Veii (*oraş în Etruria, la nord-vest de Roma*). // **Vēiēns**, *ntis m.* locuitor din Veii. // **Veientānus** (3) *adj.* veientan.
Vēiovis (Vēdiovis), *is m.* Veiovis (*veche divinitate romană identificată cu Iupiter*).
vel *adv.* şi *conj.* **1.** fie, sau (dacă vrei). **2.** chiar.
Vēlābrum, *ī n.* Velabrum (*piață de alimente în Roma*).
vēlāmen, *minis n.* **1.** înveliş. **2.** (*spec.*) veşmânt, văl, piele (a animalelor).
vēlāmentum, *ī n.* **1.** învelitoare; (*pl. spec.*) panglici (*cu care se înfăşurau ramurile de măslin purtate de cei ce se rugau*). **2.** văl, pânză.
vēles, *itis m.* [*frecv. pl.* **vēlitēs**, *um*] velit (*soldat uşor înarmat*).
Velia, *ae f.* Velia: **1.** una dintre înălțimile colinei Palatinului. **2.** nume roman al cetății Elea (pe coasta Lucaniei). // **Velīnus** (3) *adj.* al Veliei, velin.
velifer, *era, erum adj.* purtător de pânze.
vēlificātiō, *ōnis f.* desfăşurare de pânze.
vēlificor, *ārī, ātus sum vi. dep.* a pluti, a naviga; (*fig.*) a-şi desfăşura toate pânzele, a se strădui din răsputeri pentru ceva.
vēlitāris (2) *adj.* de velit (*v.* **vēles**).
Velītrae, *ārum f.pl.* Velitrae (*oraş al volscilor, în sudul Latiumului; azi, Velletri*).
vēlivolans (1), *ntis* şi **vēlivolus** (3) *adj.* (*poet.*) **1.** zburând cu toate pânzele, înaripat. **2.** împânzit de corăbii.
vellicō (I) a pişca, a ciuguli; a jumuli, a scărmăna; a zgâlțâi; (*fig.*) a vorbi de rău.
vellō, *ere, vellī (volsī, vulsī), vulsum vt.* **1.** a smulge, a desprinde: ~ *postes*

a cardine a smulge uşile din țâțâni, ~ *poma* a culege poame. **2.** a trage de: ~ *barbam* a trage de barbă.
vellus, *eris n.* **1.** lână tunsă. **2.** piele de animal păroasă, blană. **3.** smoc de lână.
vēlō (I) *vt.* **1.** a înveli, a acoperi: ~ *caput toga* a acoperi capul cu toga. **2.** a încinge, a înfăşura: ~ *ramis* a încinge cu ramuri. **3.** (*fig.*) a ascunde: ~ *culpam* a ascunde greşeala.
vēlōcitās, *ātis f.* iuțeală, repeziciune.
vēlociter *adv.* repede, iute.
vēlox (1), *ōcis adj.* iute, repede, ager.
vēlum, *ī n.* (*frecv. pl.* **vela**, *ōrum*) **1.** pânză de corabie: *vela dare ventis* (*D.*) a porni pe mare. **2.** văl, draperie, cortină.
velut (velutī) *adv.* **1.** ca (şi) ~ *venti concurrunt* aleargă ca vânturile. **2.** precum, de exemplu: ~ *mihi evenit* precum mi s-a întâmplat. **3.** *velut* (*si*) ca şi cum: ~ *si coram adesset* ca şi cum ar fi de față, ~ *cognosceret* ca şi cum ar cunoaşte.
vēna, *ae f.* **1.** vână: *venas aperire* a-şi deschide venele. **2.** (*fig.*) **a)** filon, vână: ~ *argenti* filon de argint, ~ *ingenii* vână a talentului; **b)** parte intimă, adâncuri, inimă: *in venis reipublicae* în inima statului.
vēnābulum, *ī n.* țăpoaie (a vânătorului).
Venāfrum, *ī n.* Venafrum (*orăşel în Campania, vestit prin măslinii săi; azi, Venafro*). // **Venafranus** (3) *adj.* din Venafrum.
vēnālicius (3) de vânzare. // **vēnālicius**, *iī m.* negustor de sclavi.
vēnālis (2) *adj.* de vânzare.
vēnāticus (3) *adj.* de vânătoare.
vēnātiō, *ōnis f.* **1.** vânătoare. **2.** vânat.
vēnātor, *ōris m.* vânător; (*fig.*) iscoditor.
vēnātōrius (3) *adj.* de vânător.
vēnātrīx, *īcis f.* vânătoriță.
vēnātus, *ūs m.* vânătoare, vânat.
vēndibilis (2) *adj.* **1.** uşor de vândut. **2.** (*fig.*) cu trecere, căutat: *orator ~ populo* orator cu trecere la popor.
vēndidī *pf. v.* **vēndō**.
vēnditātiō, *ōnis f.* reclamă, etalare, paradă.
vēnditātor, *ōris m.* care face paradă (reclamă).
vēnditiō, *ōnis f.* vânzare; (*spec.*) licitație.
vēnditō (I) *vt.* a pune în vânzare; (*fig.*) a pune în valoare.
vēnditor, *ōris m.* vânzător.
vēndō, *ere, didī, ditum vt.* **1.** a vinde: ~ *parvo pretio* a vinde cu preț mic, ~ *pluris* a vinde mai scump. **2.** a pune în valoare, a da preț: *purpura vendit causidicum* purpura ridică prețul avocatului.
venēficium, *iī n.* **1.** pregătire de otrăvuri, otrăvire. **2.** băutură de dragoste, farmece.
venēficus (3) *adj.* **1.** vrăjitoresc, fermecat. **2.** veninos, otrăvitor. //

venēficus, *ī m.* otrăvitor, vrăjitor. // **venēfica**, *ae f.* otrăvitoare, vrăjitoare.
venēnātus (3) *adj.* **1.** otrăvit, veninos. **2.** fermecat, vrăjit.
venēnifer, *era, erum adj.* veninos.
venēnō (I) *vt.* **1.** a otrăvi. **2.** a impregna cu culori.
venēnum, *ī n.* **1.** otravă, venin. **2.** băutură fermecată, farmec, vrajă. **3.** vopsea, culoare.
vēneō, *īre, iī, itum vi.* a fi vândut.
venerābilis (2) *adj.* **1.** venerabil, vrednic de cinste. **2.** (*rar*) respectuos.
venerābundus (3) *adj.* cu mult respect.
venerandus (3) *adj.* vrednic de cinste.
venerātiō, *ōnis f.* venerare, respect, stimă deosebită.
venerātor, *ōris m.* care cinstește.
venerius (3) *adj.* de dragoste, erotic. // **Venerius** (*servus*), *iī m.* sclav al templului zeiței Venus; (*fig.*) sclav al Venerei.
veneror, *ārī, ātus sum vt. dep.* **1.** a venera, a cinsti, a adora. **2.** a cere rugător, a implora.
Venetī, *ōrum m.pl.* veneți (*populație care a locuit pe coasta de nord-vest a Mării Adriatice*). // **Venetia**, *ae f.* ținutul veneților. // **Venetus** (3) *adj.* venețian.
venia, *ae f.* **1.** îngăduință, voie: *veniam dare* a da voie, *bona* (*cum*) *venia* cu binevoitoare îngăduință. **2.** iertare.
veniō, *īre, vēnī, ventum vi.* **1.** a veni: ~ *Romam* a veni la Roma, ~ *in patriam* a veni în patrie, ~ *ad eum* a veni la el, ~ *auxilio* (*D.*) a veni în ajutor, *ad facta veniamus* să venim la fapte. **2.** (*fig.*) a veni, a sosi: *dies victoriae venit* a venit ziua victoriei, *mihi ad aures venit* mi-a ajuns la urechi. **3.** a ajunge (într-o situație): ~ *in periculum* a ajunge în primejdie, ~ *ad senectutem* a ajunge la bătrânețe, ~ *ad manus* a ajunge la încăierare. **4.** a se arăta, a se prezenta, a crește: *illic uvae felicius veniunt* acolo strugurii cresc mai bine.
vennū(n)cula (uva), *ae f.* struguri puși la păstrare.
vēnor, *ārī, ātus sum vi.* și *vt. dep.* a vâna.
venter, *tris m.* pântece, burtă.
ventilātor, *ōris m.* **1.** vânturător. **2.** scamator.
ventilō (I) *vt.* **1.** a face vânt, a vântura. **2.** (*fig.*) a agita în vânt (degeaba).
ventitō (I) *vi.* a veni des.
ventōsus (3) *adj.* **1.** plin de vânturi (de furtuni): *regio ventosa* ținut plin de vânturi. **2.** (*fig.*) ca vântul: **a)** iute: ~ *equus* cal iute; **b)** nestatornic, schimbător: *ventosum ingenium* fire nestatornică; **c)** umflat, trufaș, gol: *homo* ~ om trufaș.
ventriculus, *ī m.* **1.** stomac. **2.** ventricul.

ventus, *ī m.* vânt: ~ *secundus* vânt favorabil, ~ *adversus* vânt potrivnic; (*fig.*) *venti fortunae* vânturile sorții.
vēnūcula *v.* **vennūculā**.
vēnum dō (vēnundō) (I) *vt.* a pune în vânzare, a vinde.
venus[1], *eris f.* **1.** iubire, dragoste. **2.** frumusețe, grație. **3.** *Venus* zeița frumuseții.
vēnus[2], *ī m.* [*folosit numai la Ac. și D. sg.*] spre vânzare *venum, do* = *vendo venum eo* = *veneo, veno positus* pus la vânzare, pe bani.
Venusia, *ae f.* Venusia (*oraș în Apulia, locul de naștere al lui Horatius*). // **Venusīnus** (3) *adj.* din Venusia.
venustās, *ātis f.* frumusețe, farmec, atracție.
venustē *adv.* încântător, frumos, minunat.
venustus (3) *adj.* **1.** încântător, drăguț, fermecător. **2.** elegant, frumos.
veprēs, *is m.* [*frecv. pl.*] **veprēs**, *ium m.pl.* mărăcini.
vēr, *vēris n.* primăvară.
vērāx (1), *ācis adj.* veridic, adevărat, sincer.
verbēna, *ae f.* [*frecv. pl.*] creangă, ramură (de laur, mirt, măslin) (*folosită la ceremonii religioase*).
verber, *eris n.* [*frecv. pl.*] **verbera**, *um* **1.** vargă, nuia, curea, bici. **2.** lovitură, bătaie, izbire.
verberātiō, *ōnis f.* lovire; (*fig.*) pedepsire.
verberō[1] (I) *vt.* a bate, a lovi, a izbi; (*fig.*) a ocărî, a blestema.
verberō[2], *ōnis m.* ticălos.
verbōsē *adv.* cu prea multe vorbe.
verbōsus (3) *adj.* lung la vorbă, guraliv.
verbum, *ī n.* **1.** cuvânt, termen, vorbă: ~ *voluptatis* cuvântul „plăcere", ~ *novum* un cuvânt nou, *verba facere* a vorbi, *uno verbo* într-un cuvânt (pe scurt), *ad verbum* cuvânt de cuvânt, *verbi causa* (sau *gratia*) de exemplu. **2.** vorbă (adâncă), maximă, sentință, zicătoare: *id* ~ *altius descendit* această vorbă a pătruns mai adânc. **3.** vorbă goală, formă, aparență: *verbo* (*Abl.*) *liberi sunt* în aparență sunt liberi, *verba dare alicui* a înșela pe cineva. **4.** formulă: *in verba alicuius iurare* a jura după vorbele, pe cuvântul cuiva, *meis, tuis... verbis* în numele meu, al tău...
Vercingetorix, *igis m.* Vercingetorix (*conducătorul gallilor în războiul cu Caesar*).
vērē *adv.* pe bună dreptate, cu adevărat.
verēcundē *adv.* sfios.
verēcundia, *ae f.* **1.** sfială, rușine: *omissā verecundiā* dând la o parte sfiala, ~ *parentis* sfială față de tată. **2.** respect: ~ *legum* respect față de legi.
verēcundor, *ārī, ātus sum vi. dep.* a se sfii, a se rușina.

verēcundus (3) *adj.* **1.** sfios, modest. **2.** moral, curat.
vereor, *ērī, itus sum vt. dep.* **1.** a se teme: ~ *longius prosequi* a se teme să înainteze mai departe, ~ *insidias* a se teme de curse, *verens ne dederetur* temându-se să nu fie predat, ~ *navibus* (*D.*) a fi îngrijorat pentru corăbii. **2.** a respecta: ~ *deos* a-i cinsti pe zei, (*gerundiv*) *verendus* demn să fie respectat.
Vergiliae, *ārum f.pl.* Pleiadele (*constelație*).
Vergilius, *iī m.* P. Vergilius Maro (*marele poet latin*).
vergō, *ere vi.* **1.** a se apleca, a (se) înclina: *collis ad flumen vergebat* colina înclina spre fluviu. **2.** a se îndrepta: *Gallia ad septentriones vergit* Gallia e îndreptată spre nord. **3.** a se apropia de sfârșit, a fi în declin, a apune: *vergente die* soarele apunând, *vergens annis femina* femeie în declin din cauza anilor.
vergobretus, *ī m.* conducător la haedui.
vēridicus (3) *adj.* care spune adevărul, sigur, de nedezmințit.
vērīsimilis (**vērī similis**) (2) *adj.* verosimil.
vēritās, *ātis f.* **1.** adevăr, realitate. **2.** (*rar*) sinceritate, dreptate.
veritus (3) *p.pf. v.* **vereor**.
vermiculātus (3) *adj.* **1.** în formă de vierme. **2.** (*spec.*) în mozaic.
vermiculus, *ī m.* viermișor.
vermina, *um n.pl.* spasme, convulsii.
verminātiō, *ōnis f.* **1.** viermi (*boală*). **2.** mâncărime.
verminō, *āre vi.* **1.** a fi ros de viermi, a avea viermi. **2.** a avea mâncărimi.
vermis, *is m.* vierme.
verna, *ae m.* sclav (născut în casa stăpânului).
vernāculus (3) *adj.* **1.** de sclav născut în casă, de casă. **2.** (*frecv.*) băștinaș, indigen. **3.** de oraș, de capitală.
vernīlis (2) *adj.* **1.** de sclav. **2.** slugarnic. **3.** obraznic.
vernīliter *adv.* **1.** slugarnic. **2.** obraznic.
vērnō, *are vi.* a reîntineri (la venirea primăverii).
vērnus (3) *adj.* de primăvară.
vērō I. *adv.* **1.** într-adevăr, de fapt: *magnifica* ~ *vox* admirabilă vorbă într-adevăr. **2.** (*în răspunsuri*) da, desigur, fără îndoială: *fuisti in scholis?* ~ *ac libenter* ai fost la cursuri? da, și cu plăcere. **II.** *conj.* iar, însă, dar: *neque* ~ *haec Dionysium fugiebant* iar acestea nu-i scăpau lui Dionysius, *Smyrnaei* ~ dar cei din Smyrna.
Vērōna, *ae f.* Verona (*oraș în Italia de nord; azi, Verona*). // **Vērōnēnsēs**, *ium m.pl.* veronezi.
verrēs[1], *is m.* vier, porc.
Verres[2], *is m.* C. Cornelius Verres (*propretor al Siciliei, acuzat de Cicero*). // **Verrīnus** (3) *adj.* al lui Verres, privindu-l pe Verres.

verrīnus (3) *adj.* de vier, de porc.
verrō, *ere, versi, versum vt.* **1.** a mătura: ~ *aedes* a mătura locuința. **2.** (*fig.*) **a)** a lua cu sine: *venti nubila caeli verrunt* vânturile mătură norii cerului; **b)** a atinge, a bate: *delphines aequora caudis verrunt* delfinii bat apele cu cozile.
verrūca, *ae f.* **1.** ridicătură. **2.** excrescență, neg, aluniță. **3.** (*fig.*) defect.
verruncō, *are vi.* a se întoarce: ~ *bene* a reuși.
versābilis (2) *adj.* mobil, schimbător; (*fig.*) nestatornic.
versātilis (2) *adj.* mobil, inconstant.
versicolor (1), *ōris adj.* cu mai multe culori, pestriț.
versiculus, *ī m.* rânduleț, versuleț.
versificātor, *ōris m.* versificator.
versō (I) *vt.* **1.** a răsuci, a întoarce, a suci mereu: ~ *ferrum forcipe* a întoarce fierul cu cleștele, ~ *glaebas ligonibus* a întoarce brazdele cu sapele, ~ *librum* a avea mereu cartea în mână. **2.** (*fig.*) a întoarce pe o parte și pe alta: ~ *domum* a răsturna casa, *sors omnia versat* soarta schimbă totul. **3.** a munci, a chinui: *hunc versat amentia* pe acesta îl chinuie nebunia. **4.** a chibzui, a examina: *versate diu quid valeant humeri* cântăriți îndelung cât vă țin puterile.
versor, *arī, ātus sum vb. pas.* (*v.* **versō**) **1.** a se răsuci: *mundus versatur circa axem* cerul se răsucește în jurul axei sale. **2.** (*fig.*) a se învârti tot timpul într-un mediu, a trăi, a se afla, a se mișca mereu, a se ocupa obișnuit: ~ *in castris* a trăi în tabără, ~ *inter cives* a trăi printre cetățeni, ~ *in errore* a se afla în greșeală, ~ *in republica* a se ocupa cu politica, ~ *in sordida arte* a se ocupa cu o meserie urâtă.
versūra, *ae f.* împrumut (făcut pentru a stinge o datorie mai veche).
versus[1] și **versum** *prep.* (*cu Ac.*) către, înspre: *domum* ~ spre casă, *in Italiam* ~ înspre Italia, *adv. quoquo* ~ în toate părțile.
versus[2], *ūs m.* **1.** brazdă. **2.** linie, rând. **3.** vers.
versūtē *adv.* dibaci, cu șiretenie.
versūtia, *ae f.* șiretenie.
versūtus (3) *adj.* abil, șiret.
vertex (*arh.* **vortex**), *icis m.* **1.** vârtej. **2.** creștet, vârf, culme.
verticōsus (3) *adj.* cu bulboane, cu vâltori.
vertīgō, *inis f.* **1.** învârtire, vârtej, vâltoare. **2.** amețeală.
vertō (*arh.* **vortō**), *ere, vertī, versum vt.* și (*rar*) *vi.* **1.** a întoarce: ~ *oculos* a întoarce ochii, ~ *terram ferro* a răsturna pământul cu plugul, *terga* ~ a o lua la fugă, *in fugam* ~ a pune pe fugă; (*pas. cu sens refl.*) a se întoarce: *vertitur caelum* bolta

cerului se rotește. **2.** a răsturna, a da peste cap: ~ *fraxinos* a răsturna frasini, ~ *moenia Troiae* a dărâma zidurile Troiei. **3.** a schimba, a preface: ~ *in meliorem statum* a schimba într-o stare mai bună, ~ *in cinerem omnia* a preface totul în cenușă. **4.** a traduce: ~ *ex Graeco in Latinum sermonem* a traduce din greacă în limba latină. **5.** a îndrepta într-o direcție, a face să ajungă: *ex illa pecunia magnam partem ad se vertit* din acea sumă o mare parte a făcut să ajungă la el; (*fig.*) a considera (a privi) ceva ca, a atribui: ~ *aliquid in contumeliam suam* a considera ceva ca o jignire a sa, ~ *captivos in praedam* a-i privi pe captivi ca pradă, ~ *id crimini* a considera aceasta ca o vină, ~ *ad deos causas* a atribui zeilor cauzele. **6.** (*pas. cu sens refl.*) a sta, a se afla, a consta: *spes civitatis in dictatore vertitur* speranța statului se află în dictator. **7.** (*impers.*) a se dezbate: *vertebatur utrum manerent an* se dezbătea dacă să rămână sau... **8.** a se întoarce: *alio vertunt* se întorc în altă parte. **9.** a se schimba, a se preface: *fortuna verterat* soarta se schimbase, *annus vertens* anul în curs, *anno vertente* în cursul anului, în curs de un an.

Vertumnus, *ī m.* Vertumnus (*divinitate a schimbării anotimpurilor*).

verū, *ūs n.* țepușă, suliță (mică); frigare.

vērum *conj.* dar: ~ *tamen* și totuși, ~ *enimvero* dar în realitate.

vērus (3) *adj.* **1.** adevărat. // **vērum**, *ī n.* adevăr: *verum dicere* a spune adevărul. **2.** drept, potrivit cu realitatea, cinstit: ~ *iudex* judecător drept, *imago vera* oglindire fidelă, *verum est ut eos amemus* se cade să-i iubim.

verūtum, *ī n.* suliță.

verūtus (3) *adj.* înarmat cu suliță.

vervēx, *ēcis m.* berbec.

vēsānia, *ae f.* nebunie, sminteală.

vēsānus (3) *adj.* nebun, turbat, furios.

vescor, *vesci vi.* (*rar*) *vt. dep.* a se hrăni, a mânca, a trăi cu: *lacte et carne vescuntur* se hrănesc cu lapte și cu carne; *coepit vesci singulas* a început să le mănânce una câte una.

vescus (3) *adj.* **1.** care roade, care consumă. **2.** fără poftă de mâncare. **3.** slab, firav, neputincios.

Vesēvus, *ī m.* (vulcanul) Vezuviu. // **Vesēvus** (3) *adj.* al Vezuviului.

vēsīca, *ae f.* **1.** bășică. **2.** pungă. **3.** lanternă.

vēsīcula, *ae f.* bășicuță.

vespa, *ae f.* viespe.

vesper, *erī* (*eris*) *m.* **1.** seară: *sub vesperum* spre seară, *vesperi* seara. **2.** luceafăr. **3.** apus.

vespera, *ae f.* vreme de seară.

vesperāscō, *ere vi.* a se însera.

vespertiliō, *ōnis m.* liliac (*pasăre*).

vespertīnus (3) *adj.* **1.** de seară. **2.** (*fig.*) de apus.

vespillō, *ōnis m.* cioclu.

Vesta, *ae f.* Vesta (*zeița căminului și a focului veșnic al cetății*). // **Vestālis** (2) *adj.* al Vestei.

Vestālis, *is f.* vestală, preoteasă a Vestei.

vester (*arh.* **voster**), *tra*, *trum pron.* al vostru.

vestibulum, *ī n.* vestibul, intrare; (*fig.*) început: ~ *castrorum* intrarea în tabără.

vestīgium, *iī n.* **1.** urma piciorului: *vestigia alicuis sequi* a se ține de urmele cuiva. **2.** urmă, semn, resturi: ~ *rotae* urma roții, ~ *avaritiae* semn al lăcomiei, *vestigia huius urbis* vestigiile acestui oraș. **3.** pas, mers: *vestigia ponere* a călca, *vestigia referre* a se întoarce; (*fig.*) ~ *facere in possessionem* a pune piciorul pe domeniul său. **4.** talpa piciorului, picior: *vestigia nuda* tălpile goale. **5.** loc: *vestigio se movere* a se mișca din loc, *eodem vestigio remanere* a rămâne în același loc. **6.** clipă, moment: *e vestigio* într-o clipită, *eodem vestigio temporis* în același moment.

vestīgō (I) *vt.* a urmări; a cerceta, a căuta.

vestīmentum, *ī n.* **1.** haină, veșmânt. **2.** învelitoare, cuvertură.

vestiō (IV) *vt.* a îmbrăca; (*fig.*) a înveli, a acoperi.

vestis, *is f.* **1.** veșmânt, îmbrăcăminte. **2.** învelitoare, cuvertură, pătură.

vestītus, *ūs m.* îmbrăcăminte.

Vesuvius, *iī m.* (vulcanul) Vezuviul.

veterānus (3) *adj.* vechi, bătrân, de veteran; (*fig.*) încercat. // **veterānus**, *ī m.* veteran.

veterārium, *iī n.* pivniță de vin vechi.

veterātor, *ōris m.* **1.** om încercat (experimentat). **2.** (*fig.*) șiret, vulpe bătrână.

veterātōriē *adv.* abil, șiret.

veterātōrius (3) *adj.* chițibușar, rutinar; (*fig.*) șiret.

veterēs, *um m.pl.* cei vechi.

veternōsus (3) *adj.* amorțit, lânced.

veternus, *ī m.* amorțire, lâncezeală.

vetō, *āre*, *vetuī*, *vetitum vt.* a opri, a se opune, a interzice: *leges vetant* legile se opun, *me vetuit Quirinus* mi-a interzis Quirinus, *bella vetebat* se opunea războiului.

vetulus (3) *adj.* bătrâior, bătrân. // **vetulus**, *ī m.* bătrân, bătrânel. // **vetula**, *ae f.* bătrână, băbuță.

vetus (1), *eris adj.* vechi, bătrân: ~ *amicitia* prietenie veche, ~ *regnandi* vechi la domnie.

vetustās, *ātis f.* **1.** vechime lungă, durată: ~ *familiae* vechimea familiei. **2.** timp, vreme: *nulla vetustas de me obmutescet* nici un timp nu va înceta să vorbească despre mine. **3.** (*fig.*) Antichitatea.

vetustus (3) *adj.* vechi.

vexātiō, *ōnis f.* **1.** (*rar*) zgâlţâire. **2.** (*fig.*) chin, suferinţă: ~ *corporis* suferinţă fizică. **3.** prigonire: ~ *sociorum* prigonirea aliaţilor.
vexātor, *ōris m.* prigonitor.
vexillārius, *iī m.* stegar. // **vexillarii**, *ōrum m.pl.* unitate de veterani reangajaţi, scutiţi de corvezi.
vexillum, *ī n.* **1.** steag, drapel, stindard (de cavalerie, de unităţi de aliaţi, de veterani) (*drapel care se ridica pe cortul generalului ca semnal de luptă sau de marş*). **2.** pâlc de soldaţi, detaşament.
vexō (I) *vt.* **1.** a zgâlţâi. **2.** a izbi, a ataca: ~ *verbis* a ataca prin cuvinte. **3.** a chinui, a necăji, a zdruncina: *vexari invidiā* a fi chinuit de invidie, ~ *mores* a zdruncina moravurile. **4.** a pustii: ~ *agros* a pustii ogoarele, ~ *pecuniam* a potopi (a risipi) banii.
via, *ae f.* **1.** drum, cale: ~ *Appia* Calea Appia; (*fig.*) ~ *bidui* drum de două zile, *viam dare alicui* a deschide cuiva drum, ~ *vitae* drumul vieţii. **2.** (*fig.*) mijloc, metodă, procedeu: *eādem viā* pe aceeaşi cale, în acelaşi fel, *ratione et viā* cu judecată şi cu metodă, *viā et arte* cu metodă şi cu ştiinţă.
viārius (3) *adj.* privitor la drumuri.
viāticum, *ī n.* bani (provizii) de drum.
viātor, *ōris m.* **1.** călător, drumeţ. **2.** (*spec.*) curier, vestitor oficial.
vibrō (I) *vt.* şi *vi.* **1.** a scutura, a face să tremure. **2.** a azvârli, a arunca: ~ *fulmina* a arunca fulgere. **3.** a vibra, a tremura, a scânteia: *vox in auribus meis vibrat* vocea răsună în urechile mele, *tres vibrant linguae* trei limbi tremură; (*spec.*) *crines vibrati* păr ondulat.
vīburnum, *ī n.* scoruş (arbust).
vīcānus (3) *adj.* de sat. // **vīcānus**, *ī m.* sătean.
vicārius (3) *adj.* înlocuitor.
vīcātim *adv.* stradă de stradă; sat de sat; din curte în curte.
vīcēnī, *ae, a num.* câte douăzeci.
vīcē(n)simānī, *ōrum m.pl.* soldaţi din legiunea a XX-a.
vīcē(n)simārium aurum, *ī n.* douăzecime (*impozit de 5% la eliberarea unui sclav*).
vīcē(n)simus (vīgēsimus) (3) *num.* al douăzecilea. // **vīcēsima**, *ae f.* a douăzecea parte, impozit de 5%.
vicia, *ae f.* măzăriche, borceag (*plantă*).
viciē(n)s *num.* de douăzeci de ori.
vīcīnālis (2) *adj.* din vecini.
vīcīnia, *ae f.* **1.** vecinătate. **2.** toţi vecinii.
vīcīnitās, *ātis f.* **1.** vecinătate. **2.** vecini. **3.** apropiere, asemănare.
vīcīnus (3) *adj.* **1.** vecin, din apropiere, apropiat. **2.** (*fig.*) apropiat, asemănător. // **vīcīnus**, *ī m.* şi **vīcīna**, *ae f.* vecin, vecină. // **vīcīnum**, *ī n.* vecinătate, apropiere: *e vicino* din apropiere.
vicis *G. f.* [*fără N., D. sg. şi G. pl.*] **1.** schimbare, venire la rând, rând (într-o succesiune): *vice fortunarum* prin schimbarea sorţii, *vigiliarum vices servare* a păstra rândul gărzilor, *per vices, in vices* alternativ, *vice versa* schimbând ordinea. **2.** schimbări ale sorţii; destin, soartă; primejdii: *nullas vices vitare* a nu se feri de nici o primejdie. **3.** rol, loc, funcţie, treabă: *ad vicem alicuius accedere* a veni în locul cuiva, *vice cotis fungi* a îndeplini rolul gresiei, *in vicem* în locul. **4.** schimb. **5.** (*adverbial*) *vicem* (*Ac.*) sau *invicem*: **a)** cu schimbul; **b)** în locul, pentru: *nostram vicem ultus est* s-a răzbunat în locul nostru; **c)** ca şi: *ceteri vicem pecorum obtruncabantur* ceilalţi erau măcelăriţi ca oile; **d)** pentru, din cauza: *vicem imperatoris* pentru general; *vice* (*Abl.*): **e)** ca şi: *ea oraculi vice accipiens* privindu-le ca pe o profeţie; **f)** pentru: *vice eorum sollicitus* îngrijorat pentru ei.
vicissim *adv.* la rândul său, iarăşi.
vicissitūdō, *inis f.* schimbare, alternanţă.
victima, *ae f.* animal de jerfă; (*fig.*) victimă.
victimārius, *iī m.* sacrificator.
victor, *ōris m.* învingător: ~ *omnium gentium* învingătorul tuturor neamurilor. // *adj.* (1): *exercitus* ~ armată învingătoare.
victōria, *ae f.* **1.** victorie. **2.** *Victoria*, zeiţa victoriei.
victōriātus, *ī m.* monedă (*o jumătate de dinar, având pe el efigia Victoriei*).
victrīx, *īcis f.* învingătoare.
victus[1] (3) *p.pf. v.* **vincō.**
vīctus[2], *ūs m.* **1.** hrană. **2.** fel de viaţă (de trai).
vīculus, *ī m.* sătuc.
vīcus, *ī m.* **1.** cartier, stradă. **2.** sat; curte.
vidēlicet *adv.* de bună seamă, fără îndoială, se vede, desigur.
viden? (= **videsne?**) vezi tu?
videō, *ēre, vīdī, vīsum vt.* **1.** a vedea: ~ *longius* a vedea mai departe, *videndi delectatio* plăcerea de a vedea. **2.** a vedea (observând): ~ *urbem ex eo loco* a vedea din acel loc oraşul. **3.** a avea parte să vadă: *utinam eum diem videam!* o, de-aş vedea ziua aceea! **4.** a privi: ~ *omnes acie torva* a-i privi pe toţi cu o privire furioasă. **5.** a vizita, a se duce să vadă: ~ *amicum* a-l vizita pe un prieten. **6.** (*fig.*) a observa, a remarca: ~ *multa vitia in aliquo* a vedea multe defecte la cineva. **7.** a lua seama, a se gândi: *videndum est ut* trebuie să iei seama ca, *consules videant ne quid detrimenti respublica capiat* consulii să ia seama ca statul să nu fie vătămat. **8.** a ţinti,

a avea în vedere: *maius quiddam videt* el ţinteşte la ceva mai mult.
videor, *ērī, vīsus sum vb. pas.* (*v.* **videō**). **1.** a fi văzut: *a nullo videbatur* nu era văzut de nimeni. **2.** a fi clar, a se vedea bine: *ut omnia postponere videretur* ca să se vadă bine că el pune totul pe-al doilea plan. **3.** (*cu nume pred.*) a părea: *urbs munitissima videbatur* oraşul părea foarte întărit, *colles exire videntur* colinele parcă se înalţă, *poena mihi levis visa est* pedeapsa mi s-a părut uşoară, (*sibi*) *videri* a i se părea, a crede, *mihi videor strepitum audire* îmi pare că aud freamătul. **4.** (*impers.*) a i se părea potrivit, a crede că e bine: *dis aliter visum est* zeilor le-a părut că altfel este bine: *ad haec, quae visum est, respondit* la aceasta a răspuns ce s-a crezut că e bine.
vidua, *ae f.* văduvă.
viduitās, *ātis f.* **1.** lipsă. **2.** văduvie.
viduō (I) *vt.* **1.** a goli. **2.** a văduvi.
viduus (3) *adj.* **1.** lipsit, gol. **2.** văduv.
viētus (3) *adj.* răscopt, putred.
vigeō, *ēre, uī vi.* **1.** a fi în putere, a fi tare, a fi în floare. **2.** a fi în cinste.
vīgēsimus *v.* **vīcēsimus**.
vigil (1), *ilis adj.* mereu treaz, veghind necontenit, neadormit. // **vigil**, *is m.* paznic, păzitor în timpul nopţii; (*pl.*) gărzi de noapte.
vigilāns (1), *ntis p.pr. v.* **vigilō**. // *adj.* atent, grijuliu.
vigilanter *adv.* atent, cu grijă.
vigilantia, *ae f.* **1.** (*rar*) putinţa de a sta treaz. **2.** (*frecv.*) atenţie, veghere, grijă.
vigilātē *v.* **vigilanter**.
vigilāx (1), *ācis adj.* mereu treaz.
vigilia, *ae f.* **1.** veghe, veghere. **2.** (*mil.*) **a)** strajă, schimb (în garda de noapte): *prima* ~ schimbul întâi, *secunda* ~ veghea a doua; **b)** (*frecv. pl.*) strajă, ostaşi de strajă: *vigilias ponere* a aşeza străji.
vigilō (I) *vi.* şi *vt.* **1.** a sta (a fi) treaz: ~ *usque ad lucem* a sta treaz până în zori. **2.** a veghea, a fi atent: *vigilabo pro vobis* voi veghea pentru voi. **3.** (*poet.*) a petrece în veghere: *noctes vigilantur* nopţile se scurg în veghere, *carmen vigilatum* o poezie, fruct al vegherilor.
vīgintī *num.* douăzeci.
vīgintīvir, *ī m.* vigintivir (*magistrat inferior*).
vīgintīvirātus, *ūs m.* vigintivirat, funcţia de vigintivir.
vigor, *ōris m.* putere, energie, vigoare, forţă.
vīlica, *ae f.* îngrijitoare a gospodăriei (a fermei).
vīlicō, *āre vi.* a fi administrator.
vīlicus, *ī m.* administrator de fermă, vechil, îngrijitor.
vīlis (2) *adj.* **1.** ieftin. **2.** fără valoare, neînsemnat, de dispreţuit.
vīlitās, *ātis f.* **1.** ieftinătate, preţ prost. **2.** lipsă de valoare, proastă calitate.

vīlla, *ae f.* **1.** gospodărie (proprietate) la ţară, fermă, conac. **2.** *villa publica* clădire publică.
villōsus (3) păros, stufos.
vīllula, *ae f.* gospodărie mică la ţară.
villus, *ī m.* păr stufos (*la animale*); smoc de păr.
vīmen, *inis n.* nuia, creangă.
vīmentum, *ī n.* împletitură de crengi.
Vīminālis collis *m.* Viminal (*una dintre colinele Romei*).
vīmineus (3) *adj.* de nuiele.
vīn? (= **vīsne?**) vrei oare?
vīnaceum, *ī n.* sâmbure de struguri.
vīnārium, *iī n.* vas de vin, amforă.
vīnārius (3) *adj.* de vin. // **vīnārius**, *iī m.* cârciumar.
vinciō, *īre, vinxī, vinctum vt.* **1.** a lega, a pune în lanţuri: *catenis vinctus* legat în lanţuri. **2.** a înconjura, a înlănţui, a încinge: *ulmus vitibus vincitur* ulmul este încins de viţă, ~ *tempora floribus* a încinge tâmplele cu o cunună. **3.** (*fig.*) a obliga, a constrânge: ~ *aliquem donis* a obliga pe cineva prin daruri, ~ *severis legibus* a constrânge prin legi severe.
vincō, *ere, vīcī, victum vt.* **1.** a învinge: ~ *hostes proelio* a învinge pe duşmani în luptă, ~ *iram* a-şi învinge mânia, ~ *Olympia* a fi învingător la jocurile olimpice; (*jur.*) ~ *iudicium, causam* a câştiga judecata, procesul. **2.** a întrece, a depăşi: ~ *omnes certamine pedum* a întrece pe toţi la alergări. **3.** (*rar*) a reuşi să dovedească, a dovedi: *nec vincet ratio hoc* raţiunea nu va putea dovedi aceasta.
vinc(u)lum, *ī n.* legătură, lanţ: *vincula stuppea* legături de câlţi, *in vincula conicere* a azvârli în lanţuri; (*fig.*) ~ *servitutis* lanţul sclaviei.
vīndēmia, *ae f.* **1.** culesul viei. **2.** (*poet.*) strugure, viţă.
vīndēmiātor, *ōris m.* culegător de struguri.
vīndēmiolae, *ārum f.pl.* recoltă mică de struguri; (*fig.*) venituri (economii) mici.
vindex, *icis m.* **1.** garant, chezaş. **2.** apărător, salvator. **3.** răzbunător, pedepsitor.
vindicātiō, *ōnis f.* ocrotire, protejare; (*jur.*) reclamare.
vindiciae, *ārum f.pl.* revendicare (în faţa pretorului): *vindicias dare secundum libertatem* a satisface revendicarea în privinţa eliberării, a se pronunţa pentru eliberare.
vindicō (I) *vt.* **1.** a reclama, a-şi atribui: *Chii Homerum suum vindicant* cei din Chios şi-l reclamă pe Homer ca al lor. **2.** a aduce la libertate pe cineva, a elibera, a salva, a scăpa: ~ *Galliam in libertatem* a elibera Gallia, ~ *civem ex miseriis* a scăpa pe un cetăţean de necazuri. **3.** a proceda cu asprime, a pedepsi, a răzbuna: ~ *facinus* a pedepsi fapta, ~ *mortem* a răzbuna moartea.

vindicta, *ae f.* **1.** vargă (cu care se atingea sclavul când era eliberat). **2.** (*fig.*) **a)** apărare: ~ *libertatis* apărarea libertății; **b)** pedeapsă, răzbunare: ~ *levis* pedeapsă ușoară.
vīnea, *ae f.* **1.** viță-de-vie. **2.** vie. **3.** (*mil.*) baracă rulantă.
vīnētum, *ī n.* vie.
vīnitor, *ōris m.* podgorean.
vīnolentia, *ae f.* beție.
vīnolentus (3) *adj.* beat, bețiv.
vīnōsus (3) *adj.* **1.** mirosind a vin. **2.** aplecat spre băutură.
vīnum, *ī n.* vin; (*fig.*) băutură, beție.
viola, *ae f.* viorea; (*fig.*) culoarea viorelei.
violābilis (2) *adj.* care poate fi rănit (pângărit).
violārium, *iī n.* răzor de viorele.
violātiō, *ōnis f.* violare, pângărire.
violātor, *ōris m.* violator, pângăritor.
violēns (1), *ntis adj.* năvalnic, aprig, furios, sălbatic.
violenter *adv.* violent, năvalnic, aprig, furios.
violentia, *ae f.* violență, sălbăticie.
violentus (3) *adj. v.* **violēns**.
violō (I) *vt.* **1.** a izbi, a lovi (ceva ce nu e permis): ~ *patrem* a-și lovi tatăl, ~ *silvam securi* a izbi arborii cu securea. **2.** a viola, a profana, a pângări: ~ *fidem* a viola jurământul de credință, ~ *templum* a profana templul.
vīpera, *ae f.* viperă.
vīpereus (3) *adj.* de viperă, de șarpe.
vīperīnus (3) *adj.* de viperă.
Vipsānius *v.* **Agrippa**.
vir, *virī m.* **1.** bărbat: *de viro factus femina* din bărbat transformat în femeie, *viri et pueri* bărbați (în puterea vârstei) și copii, *viri culpā divortium factum est* divorțul s-a produs din vina bărbatului (soțului), *Marius tulit dolorem ut vir* Marius a suportat durerea ca un (adevărat) bărbat. **2.** oștean, soldat (pedestru): *equites virique* călăreții și ostașii pedeștri; (*fig.*) viteaz, erou: *arma virumque cano* cânt luptele și pe erou. **3.** om: ~ *bonus* om bun, *pecudes virosque rapiunt* răpesc animale și oameni.
virāgō, *inis f.* femeie robustă, fată războinică, luptătoare.
virectum, *ī n.* tufiș verde, crâng înverzit.
virēns (1), *ntis p.pr. v.* **vireō**. // *adj.* **a)** verde; **b)** (*fig.*) în floare, în puterea vârstei.
vireō, *ēre vi.* **1.** a fi verde: *arbores virent* pomii sunt verzi. **2.** (*fig.*) a fi în putere, a fi tare: *dum virent genua* cât timp încheieturile sunt tari.
virēscō, *ere vi.* a înverzi.
viretum *v.* **virectum**.
virga, *ae f.* nuia, vargă.
virgātus (3) *adj.* vărgat.
virgeus (3) *adj.* de nuiele.
Virgilius *v.* **Vergilius**.
virginālis (2) *adj.* de fată, feciorelnic.
virgineus (3) *adj.* al fecioarei, fecioresc, de fecioară.

virginitās, *atis f.* feciorie.
virgō, *inis f.* **1.** fecioară, fată: *mulieres ac virgines* femeile și fetele, *Virgines* (*Vestae*) vestale. **2.** femeie tânără. // *adj.* (1) nenuntit: *filia virgo* fată necăsătorită. **3.** Fecioara (*constelație*).
virgula, *ae f.* nuielușă.
virgulta, *ōrum n.pl.* ramuri, crengi, vreascuri.
virguncula, *ae f.* fetiță.
viridis (2) *adj.* **1.** verde. **2.** (*fig.*) în putere, vânjos, viguros.
viriditās, *ātis f.* **1.** verdeață, culoare verde. **2.** (*fig.*) vigoare.
viridō, *āre vt.* și *vi.* a face verde, a înverzi. // **viridāns** (1), *ntis adj.* verde, înverzit.
virīlis (2) *adj.* **1.** bărbătesc: ~ *vox* glas bărbătesc. **2.** (*fig.*) bărbătesc, tare, curajos: ~ *animus* suflet tare. **3.** personal, individual: *pro virili parte* după puterile fiecăruia.
virīlitās, *ātis f.* bărbăție.
virīliter *adv.* bărbătește.
virītim *adv.* **1.** pe cap de om, individual. **2.** separat.
vīrōsus (3) *adj.* cu miros urât, puturos.
virtūs, *ūtis f.* **1.** virtute, calitate, valoare, merit. **2.** vitejie, curaj.
vīrus, *ī n.* **1.** otravă, venin, fiere, băutură fermecată. **2.** suc, zeamă; bale. **3.** infecție, putoare.
vīs *pers.* 2 *sg. v.* **volō**.
vīs [*Ac.* vim; *Abl.* vi; *pl.* vires, virium] *f.* **1.** (*sg.*) putere, forță: ~ *venti* puterea vântului. **2.** (act de) violență: *ad vim descendere* a recurge la violență, *vim facere* (sau *ferre*, *inferre*) a face un act de violență, *per vim* sau *vi* cu forța. **3.** atac: *vim hostium prohibere* a opri atacul dușmanilor. **4.** (*fig.*) putere, influență. **5.** esență, înțeles: ~ *eloquentiae* esența elocinței; ~ *verborum* înțelesul cuvintelor. **6.** mulțime, masă: ~ *magna telorum* un mare număr de săgeți, *magna* ~ *auri* mare cantitate de aur. **7.** (*pl.*) putere, forță: *plus virium quam ingenii* mai multă forță decât inteligență, ~ *animi* puterile spiritului, *supra vires* peste puteri. **8.** forțe militare: *undique contractis viribus* fiind strânse forțe militare de peste tot.
viscātus (3) *adj.* uns cu clei, lipicios; (*fig.*) care prinde în laț, ademenitor.
viscerātiō, *ōnis f.* **1.** distribuire de carne (făcută poporului). **2.** masă cu multe feluri de carne.
viscum, *ī n.* **1.** vâsc. **2.** clei pentru prins păsări; nuia cu clei.
viscus, *eris* [*frecv. pl.*] **viscera**, *um n.* măruntaie; (*fig.*) partea cea mai adâncă, inimă, sân.
vīsiō, *ōnis f.* **1.** văz. **2.** priveliște, vedere. **3.** (*fig.*) reprezentare, idee, viziune.
vīsitō (I) *vt.* a vedea; a vizita.
vīsō, *ere, vīsī vt.* **1.** a privi: ~ *praedam expositam* a privi prada expusă. **2.** a vizita: ~ *amicum aegrotum* a vizita prietenul bolnav.

vīsum, *ī n.* arătare, vedenie.
Visurgis, *is m.* [*Ac. -im*] Visurgis (*fluviu în Germania; azi, Weser*).
vīsus, *ūs m.* **1.** vedere: *res visu foeda* lucru urât la vedere. **2.** vedenie, apariție: ~ *nocturnus* vedenie de noapte. **3.** aspect, formă: ~ *illustris* înfățișare frumoasă.
vīta, *ae f.* **1.** viață: *esse in vita* a fi în viață, *vitam agere* a-și duce viața, *discedere a vita, excedere e vita* a muri. **2.** suflare a vieții, suflet. **3.** fel de viață: ~ *rustica* viața de la țară. **4.** biografie: *vitae imperatorum* biografiile generalilor.
vītābilis (2) *adj.* de evitat, de temut.
vītābundus (3) *adj.* ferindu-se, evitând: ~ *castra hostium* ferindu-se de tabăra dușmanului.
vītālis (2) *adj.* **1.** al vieții, vital, care întreține viața: ~ *calor* căldură vitală, *lumen vitale* lumină dătătoare de viață. **2.** (*poet.*) **a)** capabil să trăiască; **b)** demn de trăit: *vita* ~ viață adevărată.
vītātiō, *ōnis f.* evitare.
Vitelliānī, *ōrum m.pl.* soldați ai împăratului roman Vitellius (care l-a învins pe Otho la Bedriacum).
Vitellius (3) *adj.* Vitellius (*nume de familie roman*). // **Vitelliānus** (3) *adj.* al lui Vitellius.
vitellus, *ī m.* **1.** vițeluș. **2.** (*fig.*) gălbenuș de ou.
vīteus (3) *adj.* de viță; (*fig.*) de vin.
vīticula, *ae f.* **1.** butuc de viță. **2.** curpen, vrej.
vitiō (I) *vt.* **1.** a strica, a vătăma, a altera: ~ *auras* a strica aerul; (*fig.*) *facies vitiabitur annis* fața va fi stricată de ani. **2.** a necinsti: ~ *virginem* a necinsti o fată. **3.** a falsifica: ~ *litteras* a falsifica o scrisoare.
vitiōsē *adv.* în mod defectuos, rău, greșit.
vitiōsitās, *ātis f.* stricăciune, viciu.
vitiōsus (3) *adj.* **1.** stricat, alterat. **2.** rău, defectuos. **3.** corupt, vicios.
vītis, *is f.* **1.** viță, coardă, viță-de-vie. **2.** vargă (a centurionului).
vītisator, *ōris m.* săditor de vie.
vitium, *iī n.* **1.** cusur, defect, neajuns, lipsă: ~ *corporis* defect fizic, ~ *aēris* aer stricat. **2.** greșeală, vină: *vitio adversariorum* din vina adversarilor, *in vitio esse* a fi vinovat. **3.** viciu: *vitia et virtutes* viciile și virtuțile. **4.** (*spec.*) încălcarea regulilor (a auspiciilor).
vītō (I) *vt.* a evita, a se feri de: ~ *oculos hominum* a se feri de ochii oamenilor, ~ *suspicionem* a evita bănuiala.
vitreus (3) *adj.* **1.** de sticlă, de cristal. **2.** (*fig.*) cristalin, precum cleștarul. **3.** sclipitor; inconstant.
vitricus, *ī m.* tată vitreg.
vitrum, *ī n.* **1.** sticlă. **2.** drobușor (*plantă cu frunzele căreia se vopsește în albastru*).
vitta, *ae f.* bentiță, panglică, cordea.
vittātus (3) *adj.* împodobit, legat cu bentiță.
vitula, *ae f.* vițea.

vitulīnus (3) *adj.* de vițel. // **vitulīna**, *ae f.* carne de vițel.
vitulus, *ī m.* **1.** vițel. **2.** mânz; animal tânăr.
vituperābilis (2) *adj.* de mustrat, blamabil.
vituperātiō, *ōnis f.* blam, reproș.
vituperātor, *ōris m.* vorbitor de rău, bârfitor.
vituperō (I) *vt.* a dojeni, a ține de rău.
vīvācitās, *ātis f.* putere de viață.
vīvārium, *iī n.* **1.** parc de vânătoare. **2.** rezervație pentru pescuit, heleșteu, piscină.
vīvāx (1), *ācis adj.* **1.** care trăiește mult, durabil, mereu proaspăt. **2.** viu, vioi.
vīvidus (3) *adj.* **1.** plin de viață. **2.** viu, energic, puternic.
vīvirādīx, *īcis f.* plantă cu rădăcină, butaș.
vīvō, *ere, vīxī, vīctum vi.* **1.** a trăi, a fi în viață: ~ *octoginta annos* a trăi optzeci de ani, *ad summam senectutem* ~ a trăi până la adânci bătrâneți. **2.** a fi viu încă, a dura: *vitis vivit* vița e încă vie, *vivit sub pectore vulnus* rana e vie în piept. **3. a)** a trăi cu ceva, a se hrăni cu: ~ *pisce, carne* a se hrăni cu pește, cu carne; **b)** a trăi într-un fel: ~ *male, in paupertate, honeste* a trăi rău, în sărăcie, cinstit, ~ *secundum naturam* a trăi conform cu natura; **c)** a trăi (a locui) undeva: ~ *in silvis* a trăi în păduri, ~ *Syracusis* a trăi la Syracusa; **d)** a fi în relații cu cineva, a fi în legături: *cum quo vivebat coniunctissime* cu care era în foarte strânse legături, ~ *familiariter* a se purta prietenește; **e)** a trăi cu adevărat, a gusta viața.
vīvus (3) *adj.* **1.** viu: *ad vivum* până în carne vie. **2.** (*fig.*) plin de viață (de mișcare), natural: *vultus* ~ privire vie, *fons* ~ izvor proaspăt, *flumen vivum* apă curgătoare, *vivum saxum* piatră nelucrată (naturală).
vix *adv.* cu greu, de-abia.
vixdum *adv.* abia, nu încă.
vocābulum, *ī n.* numire, termen, cuvânt.
vōcālis (2) *adj.* **1.** grăitor, care vorbește. **2.** sonor, răsunător.
vocātus, *ūs m.* chemare, convocare, invitare.
vōciferātiō, *ōnis f.* strigăte, țipete.
vōciferor, *ārī, ātus sum vi. dep.* a striga în gura mare.
vocitō (I) *vt.* **1.** a numi: ~ *aliquem tyrannum* a numi pe cineva tiran. **2.** (*rar*) a striga tare.
vocō (I) *vt.* **1.** a chema (strigând): ~ *milites ad arma* a chema soldații la luptă, ~ *aliquem auxilio* a chema pe cineva în ajutor, ~ *in templa* a chema în temple, ~ *auxilium* a striga după ajutor. **2.** a numi: *amorem coniugium vocat* numește dragostea căsătorie, *porticus quae Poecile vocatur* porticul care se numește Poecile **3.** (*spec.*) a invoca (zeități), a invita (oaspeți), a chema (la jude-

cată), a convoca: ~ *deos, sidera* a invoca pe zei, aştrii, ~ *eum ad cenam* a-l invita la masă, ~ *in ius* a chema în judecată. **4.** (*fig.*) a chema, a atrage, a ademeni, a provoca: *nox ad quietem fessos vocabat* noaptea îi îndemna la somn pe cei obosiţi, *feriae me ad studium vocant* vacanţa mă cheamă la studiu, ~ *deos in certamina* a-i provoca pe zei la lupte. **5.** a face să ajungă, a (a)duce: *Italiam ad vastitatem vocas* aduci Italia la ruină, *me in invidiam apud milites vocas* mă faci să ajung urât de soldaţi.

vōcula, *ae f.* ton slab, glăscior, vorbuliţă, şoaptă.

Volaterrae, *ārum f.pl.* Volaterrae (*oraş în nord-vestul Etruriei*). // **Volaterranus** (3) *adj.* din Volaterrae.

volātilis (2) *adj.* înaripat, zburător.

volātus, *ūs m.* zbor.

Volcānus *v.* **Vulcānus**.

volēmum pirum, *ī n.* pară mare.

volēns (1), *ntis p.pr. v.* **volō**. // *adj.* **a)** de bunăvoie, de la sine, cu dragă inimă: *volentes parent* se supun de bunăvoie; **b)** favorabil, binevoitor: *dis volentibus* zeii fiind binevoitori.

volg- *v.* **vulg-**.

volitō (I) *vi.* **1.** a zbura încoace şi încolo: *videmus volucres volitare* vedem păsările zburând încoace şi încolo. **2.** (*fig.*) a zbura: *frondes volitant* frunzele zboară, *fama volitat* faima se răspândeşte. **3.** a alerga în toate părţile: ~ *toto foro* a alerga prin tot forul.

voln- *v.* **vuln-**.

volō[1] (I) *vi.* a zbura: *aves volant* păsările zboară; (*fig.*) *navis volat* corabia zboară, *fama volat* zvonul se răspândeşte.

volō[2], *velle, voluī vt.* **1.** a voi, a dori: *velint, nolint* fie că vor, fie că nu, *si plura velim* dacă aş vrea mai multe, ~ *arma* a dori lupta; *volo scire* vreau să ştiu, *voluit montem a Labieno occupari* a hotărât ca muntele să fie ocupat de Labienus, *volo venias* vreau să vii, *volo ut mihi respondeas* vreau să-mi răspunzi. **2.** a hotărî: *maiores nostri voluerunt* strămoşii noştri au hotărât, *velitis, iubeatis, Quirites ut* să hotărâţi cetăţeni şi să porunciţi ca (*formulă care se rostea la prezentarea proiectelor supuse votării*). **3.** a susţine, a pretinde, a afirma: *me vult fuisse Rhodi* susţine că eu am fost la Rhodos, *vult quicquid natum esse interire* afirmă că tot ce se naşte moare. **4.** (*cu D.* **sibi**) a însemna, a voi să zică: *quid istae sibi statuae volunt?* ce înseamnă aceste statui? (*fără* **sibi**) *quid volt concursus?* ce înseamnă îmbulzeala asta?

volō[3], *ōnis m.* (*la pl.*) sclav răscumpărat şi înrolat apoi ca soldat voluntar.

Volscī, *ōrum m.pl.* volsci (*populaţie din Latium*). // **Volscus** (3) *adj.* volsc.

volsella (vulsella), *ae f.* pensetă.

Volturnus (Vulturnus), *ī m.* Volturnus (*râu din Campania; azi, Volturno*). // **Vulturnum**, *ī n.* Volturnum (*oraş din Campania, pe râul Volturnus*).

volūbilis (2) *adj.* **1.** care se roteşte (se rostogoleşte) mereu: *volubile caelum* cerul rotitor, *volubiles aquae* ape care se rostogolesc. **2.** (*fig.*) schimbător, nestatornic: ~ *fortuna* noroc schimbător. **3.** care se desfăşoară repede, curgător: ~ *oratio* vorbire curgătoare, ~ *orator* orator volubil.

volūbilitās, *ātis f.* **1.** rotire: ~ *mundi* rotirea cerului. **2.** (*fig.*) iuţeală, uşurinţă: ~ *linguae* uşurinţa vorbirii. **3.** nestatornicie: ~ *fortunae* nestatornicia sorţii.

volūbiliter *adv.* iute, repede.

volucer, *cris, cre adj.* **1.** zburător, înaripat. **2.** repede. **3.** trecător.

volucris, *is f.* pasăre.

volūmen, *inis n.* **1.** (*numai poet.*) răsucire, încolăcire, spirală, curbură: ~ *fumi* rotocol de fum, ~ *crurum equi* curbura picioarelor calului, ~ *siderum* mişcarea în cerc a stelelor. **2.** sul de foi, carte, volum: ~ *epistolarum* un sul de scrisori, *annosa volumina* cărţi vechi.

voluntārius (3) *adj.* de bunăvoie.

voluntās, *ātis f.* **1.** voinţă, dorinţă: ~ *populi* voinţa poporului, *voluntate sua* din proprie voinţă, *voluntate* de bunăvoie, *nisi voluntate ibis* dacă nu vei merge de bunăvoie, *ad voluntatem* (sau *ex voluntate*) *alicuius* după dorinţa cuiva. **2.** intenţie, plan, hotărâre: *a qua voluntate deterritus est* a fost împiedicat de la această intenţie, *hanc voluntatem suscepi* am adoptat acest plan. **3.** bune sentimente, bunăvoinţă: *suorum voluntates alienavit* şi-a îndepărtat bunele sentimente ale partizanilor săi, ~ *mutua* bunăvoinţă reciprocă.

voluptārius (3) *adj.* **1.** care face plăcere, agreabil, delicios: *loca voluptaria* locuri agreabile. **2.** dedat plăcerilor: ~ *homo* om dedat plăcerilor. **3.** privitor la plăceri: *disputatio voluptaria* discuţie despre plăceri.

voluptās, *ātis f.* plăcere.

voluptuōsus (3) încântător.

volūtābrum, *ī n.* nămol, băltoacă.

volūtābundus (3) *adj.* tăvălindu-se.

volūtātiō, *ōnis f.* tăvălire; (*fig.*) agitaţie.

volūtō (I) *vt.* **1.** a răsuci, a tăvăli: *se* ~ *pulvere, in luto* a se tăvăli în praf, în noroi; (*pas., cu sens refl.*) *volutari ad pedes alicuius* a se tăvăli la picioarele cuiva; (*fig.*) *volutari in voluptatibus* a se tăvăli în plăceri, *in scriptis volutari* a se afunda în cărţi. **2.** (*fig.*) a întoarce pe o faţă

şi pe alta o chestiune, a cumpăni, a cântări: ~ *rem in pectore* (sau *in animo, secum*) a analiza un lucru, ~ *condiciones cum amicis* a cântări condiţiile împreună cu prietenii. **3.** (*spec.*) a răspândi ecoul: *litora vocem volutant* ţărmurile răspândesc în valuri ecoul glasului.

volvō, *ere, volvī, volūtum vt.* **1.** a răsuci, a învârti; *ventus volvit fumum* vântul răsuceşte fumul, ~ *oculos huc et illuc* a întoarce ochii încoace şi încolo, *amnis saxa volvit* râul răstoarnă pietrele. **2.** (*spec.*) **a)** (*despre suluri de cărţi*) a citi: *volvendi sunt libri Catonis* trebuie să fie citite cărţile lui Cato; **b)** a forma (prin mişcare în cerc): *equites volvunt turmas* călăreţii formează un cerc cu escadroanele lor; (*mil.*) ~ *orbem* a forma un cerc. **3.** (*pas. refl.*) *volvi* a se rostogoli: *volvitur in caput* se rostogoleşte peste cap, *lacrimae per ora volvuntur* lacrimile se rostogolesc pe obraji. **4.** (*fig.*) a desfăşura, a lăsa să se desfăşoare (cuvinte, timp): *oratio volvitur* vorbirea curge, ~ *verba celeriter* a lăsa să curgă vorbele repede, *Iupiter volvit annum* Iupiter face să se desfăşoare anul, *volventibus annis* cu trecerea anilor. **5.** a răsuci în minte (în suflet), a frământa (sentimente, gânduri), a medita, a reflecta, a avea în minte: ~ *inanes cogitationes* a frământa în minte gânduri zadarnice, ~ *iras ingentes in animo* a frământa în suflet nemăsurate sentimente de mânie.

vōmer (vōmis), *eris m.* fierul plugului; (*fig.*) plug.

vomica, *ae f.* buboi, abces.

vomitiō, *ōnis f.* vărsătură.

vomitō, *āre vi.* a vărsa mult.

vomitus, *ūs m.* **1.** vărsat. **2.** vărsături.

vomō, *ere, uī, itum vt.* a vărsa, a voma: ~ *sanguinem* a vărsa sânge; (*fig.*) a revărsa.

vorācitās, *ātis f.* lăcomie (la mâncare).

vorāgō, *inis f.* vâltoare; prăpastie; (*fig.*) prăpăd, pacoste.

vorāx (1), *ācis adj.* care înghite tot, lacom.

vorō (I) *vt.* a înghiţi lacom, a devora; (*fig.*) a mânca: ~ *viam* a parcurge drumul.

vortex *v.* **vertex**.

vors-, vort- *v.* **vers-, vert-**.

vōs *pron.* voi.

voster *v.* **vester**.

vōtīvus (3) *adj.* votiv, făgăduit zeilor, juruit.

vōtum, *ī n.* **1.** juruinţă zeilor, făgăduinţă: *vota facere* a face jurăminte zeilor, *vota solvere* (sau *exsequi, reddere*) a îndeplini juruinţa, *voti damnari* a fi legat printr-o promisiune solemnă, *voti reus* legat printr-o juruinţă. **2.** (*concr.*) obiect al făgăduinţei, ofrandă promisă: *incendimus aras votis* aprindem altarele cu ofrandele promise. **3.** dorinţă (încredinţată) zeilor: *audivere di mea vota* zeii mi-au ascultat dorinţele, ~ *omnium parentum* dorinţa tuturor părinţilor.

voveō, *ēre, vōvī, vōtum vt.* **1.** a se lega prin jurământ (a făgădui) zeilor: ~ *Vulcano arma* a-i jurui lui Vulcan armele. **2.** (*fig.*) a dori: *elige quid voveas* alege ce doreşti.

vōx, *vōcis f.* **1.** voce, glas: ~ *acuta* glas ascuţit, *magna voce* cu glas tare, *voces ebriorum* strigătele celor beţi, *Sirenum voces* glasurile sirenelor, ~ *apium* zumzetul albinelor. **2.** sunet (muzical): *bucina litora voce replet* buciumul umple ţărmurile cu sunetul lui. **3.** cuvânt, vorbă (rostită): ~ *voluptatis* cuvântul „plăcere“, *nullam vocem exprimere potuit* n-a putut scoate o vorbă, *nuntia meae vocis* vestitoare a ordinelor mele. **4.** vorbire, grai: ~ *rustica* vorbire ţărănească, *Latina voce loqui* a vorbi în limba latină.

Vulcānus (Volcānus), *ī m.* Vulcan (*identificat cu Hefaistos, zeul focului şi al făurăriei, fiul lui Iupiter şi al Iunonei, soţul Venerei*); (*fig.*) focul. // **Vulcānius** (3) *adj.* al lui Vulcan, închinat lui Vulcan.

vulgāris (2) *adj.* obişnuit, comun, al tuturor.

vulgātus (3) *adj.* cunoscut, răspândit peste tot, public.

vulgō[1] (I) *vt.* **1.** a împărtăşi cu toată lumea: *vehicula usu vulgata* vehicule devenite prin uz ale tuturor, ~ *imperium cum infimis* a împărţi puterea cu cei mai de jos. **2.** a răspândi pretutindeni: ~ *morbos* a răspândi bolile. **3.** a face cunoscut, a publica: ~ *dolorem verbis* a face cunoscută durerea prin cuvinte, ~ *librum* a publica o carte.

vulgō[2] *adv.* **1.** în masă, cu duiumul. **2.** peste tot. **3.** pe faţă.

vulgus, *ī n.* mulţime, masă, gloată: *nihil est incertius vulgo* nu este nimic mai nestatornic ca mulţimea, ~ *armatorum* masa soldaţilor, ~ *proceresque* gloata şi fruntaşii, *in vulgus* pentru mulţime, în mulţime.

vulnerātiō, *ōnis f.* rănire.

vulnerō (I) *vt.* a răni: ~ *multos* a răni pe mulţi; (*fig.*) ~ *aures alicuius* a ofensa urechile cuiva.

vulnificus (3) *adj.* care răneşte.

vulnus, *eris n.* rană.

vulpēcula, *ae f.* vulpişoară.

vulpēs, *is f.* vulpe.

vulpīnus (3) *adj.* de vulpe.

vulsī *pf. v.* **vellō**.

vultuōsus (3) *adj.* schimonosit, care se strâmbă, afectat.

vultur (voltur), *uris m.* vultur.

vulturius (volturius), *ī m.* vultur, uliu.

vultus (voltus), *ūs m.* faţă, înfăţişare; (*pl.*) expresia feţei, chip, priviri.

vulva, *ae f.* uter, pântece.

X

X (*în prescurtări*) **1.** = (cifra) 10. **2.** (*pe monezi*) = **dēnārius**.

Xanthippē, *ēs f.* Xantipa (*soția lui Socrate, proverbială prin cicăleală*).

Xanthus, *ī m.* Xanthus (*râu din preajma Troiei, numit și Scamander*).

xenium, *iī n.* cadou, dar.

Xenophōn, *ōntis m.* Xenofon (*elev al lui Socrate, istoric, filozof și general*).

Xerxēs (Xersēs), *is m.* Xerxes (*fiul lui Darius, regele perșilor, înfrânt de greci la Salamina*).

xystus, *ī m.* și **xystum**, *ī n.* **1.** (*la greci*) galerie, portic. **2.** (*la romani*) terasă cu arbori și flori, alee.

Z

Zacynthos (Zacynthus), *ī f.* Zacynthus (*insulă în Marea Ionică; azi, Zante*). // **Zacynthius** (3) *adj.* zacynthian.

Zama, *ae f.* Zama (*oraș în Numidia, la sud-vest de Carthagina, celebru prin înfrângerea lui Hannibal*).

Zanclē, *ēs f.* Zancle (*vechiul nume al Messinei*). // **Zanclēius** (3) *adj.* din Zancle.

Zēnō(n), *ōnis m.* (filozoful) Zenon din Kittion (*fondatorul școlii filozofice stoice; numele altor filozofi: Zenon Eleatul, Zenon epicureul, profesorul lui Cicero*).

zephyrus, *ī m.* zefir (vânt de apus).

Zeuxis, *is* (*idis*) *m.* Zeuxis (*celebru pictor grec*).

zōna, *ae f.* **1.** cingătoare, brâu, șerpar. **2.** zonă.

zōnārius (3) *adj.* de cingători. // **zōnārius**, *iī m.* fabricant de cingători.

zōthēca, *ae f.* cameră (de lucru sau de odihnă).

zōthēcula, *ae f.* cameră mică (de lucru sau de odihnă).

CALENDARUL ROMAN

Zilele lunii	martie, mai, iulie și octombrie (31 de zile)	ianuarie, august, decembrie (31 de zile)	aprilie, iunie, septembrie și noiembrie (30 de zile)	februarie (28 de zile); în anii bisecți 29 de zile
1	Kalendis	Kalendis	Kalendis	Kalendis
2	VI (ante) Nonas	IV (ante) Nonas	IV (ante) Nonas	IV (ante) Nonas
3	V	III	III	III
4	IV	Pridie Nonas	Pridie Nonas	Pridie Nonas
5	III	Nonis	Nonis	Nonis
6	Pridie Nonas	VIII (ante) Idus	VIII (ante) Idus	VIII (ante) Idus
7	Nonis	VII	VII	VII
8	VIII (ante) Idus	VI	VI	VI
9	VII	V	V	V
10	VI	IV	IV	IV
11	V	III	III	III
12	IV	Pridie Idus	Pridie Idus	Pridie Idus
13	III	Idibus	Idibus	Idibus

Zilele lunii	martie, mai, iulie și octombrie (31 de zile)	ianuarie, august, decembrie (31 de zile)	aprilie, iunie, septembrie și noiembrie (30 de zile)	februarie (28 de zile); în anii bisecți 29 de zile
14	Pridie Idus	XIX	XVIII	XVI
15	Idibus	XVIII	XVII	XV
16		XVII	XVI	XIV
17	XVII	XVI	XV	XIII
18	XVI	XV	XIV	XII
19	XV	XIV	XIII	XI
20	XIV	XIII	XII	X
21	XIII	XII	XI	IX
22	XI	XI	X	VIII
23	X	X	IX	VII
24	IX	IX	VIII	VI
25	VIII	VIII	VII	V
26	VII	VII	VI	IV
27	VI	VI	V	III
28	V	V	IV	
29	IV	IV	III	Pridie Kalendas Martias
30	III	III		
31	Pridie Idus Apr. Iun. Aug. Nov.	Pridie Kalendas Febr. Sept. Ian.	Pridie Kalendas Mai. Iul. Oct. Dec.	

TABLOU COMPARATIV AL ANILOR DINAINTEA EREI NOASTRE LA ROMANI

a.u.c.	î.e.n.	a.u.c.	î.e.n.	a.u.c.	î.e.n.
1	753	154	600	310	444
2	752	158	596	314	440
6	748	162	592	318	436
10	744	166	588	322	432
14	740	170	584	326	428
18	736	174	580	330	424
22	732	178	576	334	420
26	728	182	572	338	416
30	724	186	568	342	412
34	720	190	564	346	408
38	716	194	560	350	404
42	712	198	556	354	400
46	708	202	552	358	396
50	704	206	548	362	392
54	700	210	544	366	388
58	696	214	540	670	384
62	692	218	536	374	380
66	688	222	532	378	376
70	684	226	528	382	372
74	680	230	524	386	368
78	676	234	520	390	364
82	672	238	516	394	360
86	668	242	512	398	356
90	664	246	508	402	352
94	660	250	504	406	348
98	656	254	500	410	344
102	652	258	496	414	340
106	648	262	492	418	336
110	644	266	488	422	332
114	640	270	484	426	328
118	636	274	480	430	324
122	632	278	476	434	320
126	628	282	472	438	316
130	624	286	468	442	312
134	620	290	464	446	308
138	616	294	460	450	304
142	612	298	456	454	300
146	608	302	452	458	296
150	604	306	448	462	292

a.u.c.	î.e.n.	a.u.c.	î.e.n.	a.u.c.	î.e.n.
466	288	566	188	662	92
470	284	570	184	666	88
474	280	574	180	670	84
478	276	578	176	674	80
482	272	582	172	678	76
486	268	586	168	682	72
490	264	590	164	686	68
494	260	594	160	690	64
498	250	598	156	694	60
502	252	602	152	698	56
506	248	606	148	702	52
510	244	610	144	706	48
514	240	614	140	710	44
518	236	618	136	714	40
522	232	622	132	718	36
526	228	626	128	722	32
530	224	630	124	726	28
534	220	634	120	730	24
538	216	638	116	734	20
542	212	642	112	738	16
546	208	646	108	742	12
550	204	650	104	746	8
554	200	654	100	750	4
558	196	658	96	753	1
562	192				

Redactor
SÁNDOR SKULTÉTY

Tehnoredactor
DOINA ELENA PODARU

DTP
EMILIA IONAȘCU

Corector
ANGELA ȘTEFĂNESCU

Apărut 2007
BUCUREȘTI – ROMÂNIA

Lucrare executată la „MONITORUL OFICIAL“ R. A.